ดำรงวิชาการ
วารสารวิชาการธรรมทรรศน์
Dhammathas Academic Journal
ปีที่ 25 ฉบับที่ 4 (ตุลาคม - ธันวาคม 2568)
Vol. 25 No. 4 (October - December 2025)

วัตถุประสงค์

วารสารวิชาการธรรมทรรศน์ กำหนดเผยแพร่ปีละ 4 ฉบับ (ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม, ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน, ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน และฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานทางวิชาการในสาขาที่เกี่ยวกับด้านศิลปศาสตร์ ด้านพระพุทธศาสนา ปรัชญา การศึกษาเชิงประยุกต์ ศึกษาศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ลักษณะของบทความที่จะนำลงตีพิมพ์ ได้แก่ บทความวิจัย (Research Article) บทความวิชาการ (Academic Article) และบทความปกิณกะ (Book Review) และให้บริการวิชาการเกี่ยวกับการเสนอทางออกในการแก้ปัญหาสังคม

The Dhammathas Academic Journal is published four times a year, with the following issues: Issue 1 (January–March), Issue 2 (April–June), Issue 3 (July–September), and Issue 4 (October–December). The journal aims to promote and disseminate academic work in various fields, including liberal arts, Buddhism, philosophy, applied education, educational studies, political science, public administration, and interdisciplinary studies in humanities and social sciences. The types of articles considered for publication include: Research Articles, Academic Articles and Book Reviews.

การพิจารณาคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความที่ตีพิมพ์จะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) อย่างน้อย 2 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความและผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double-blind Peer Review)

ผู้นิพนธ์ต้องยืนยันว่าบทความต้นฉบับที่ส่งมาตีพิมพ์นั้น ได้ส่งมาตีพิมพ์เฉพาะในวารสารวิชาการธรรมทรรศน์เพียงแห่งเดียวเท่านั้น หากมีการใช้ภาพหรือตารางของผู้นิพนธ์อื่นที่ปรากฏในสิ่งตีพิมพ์อื่นมาแล้ว ผู้นิพนธ์ต้องขออนุญาตเจ้าของลิขสิทธิ์ก่อนพร้อมทั้งแสดงหนังสือที่ได้รับการยินยอมต่อบรรณาธิการก่อนที่บทความจะได้รับการตีพิมพ์

Each article published in the Dhammathas Academic Journal undergoes a peer review process by at least two experts in the relevant field. The review process follows a double-blind peer review system, ensuring that reviewers do not know the identity or details of the authors, and vice versa. Articles must also receive approval from the editorial board before publication.

Authors must confirm that their submitted manuscript is intended exclusively for publication in the Dhamma Thassana Academic Journal. If the manuscript includes images or tables previously published in other works, the author must obtain permission from the copyright owner and submit the approval letter to the editorial board before the article is published.

เจ้าของ

สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
อาคาร 100 ปี สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร)
เลขที่ 30 หมู่ 1 บ้านโคกสี ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000
โทรศัพท์ 085-752-1693
http://www.tci-thaijo.org/index.php/dhammathas
E-mail: sariga.saw@mcu.ac.th

ที่ปรึกษา

พระพรหมวัชรธีราจารย์, ศาสตราจารย์ ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระราชพัฒนวัชรบัณฑิต, รองศาสตราจารย์ ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ศาสตราจารย์ ดร.ประยงค์ แสนบุราณ	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ศาสตราจารย์ ดร.วัชระ งามจิตรเจริญ	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Advisors

Prof. Dr. Phra Brahmavajarathiracha	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Phra Rajpattanavajarabundit	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Prof. Dr. Prayong Seanburan	Khon Kaen University
Prof. Dr. Watchara Ngamchitcharoen	Thammasat University
Asst. Prof. Dr. Pitch Pongsawat	Chulalongkorn University

บรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล พรมกุล

Editor

Assoc. Prof. Dr. Suraphon Promgun

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

นางสาวสาริกา ไสวงาม

Editorial assistant

Miss. Sariga Sa-waingam

กองบรรณาธิการ

พระครูสุธีคัมภีรญาณ วิ., รองศาสตราจารย์ ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ศาสตราจารย์ ดร.กนกอร สมปราชญ์	มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
รองศาสตราจารย์ ดร.ภาสกร ดอกจันทร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลย์สงคราม
รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคณาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.กตัญญู แก้วหานาม	มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
รองศาสตราจารย์ ดร.อำพล บุดดาสาร	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
รองศาสตราจารย์ ดร.ธีรโชติ เกิดแก้ว	มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา สะสอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระพงษ์ มีไธสง	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.วิทยา ทองดี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.จักรพรรณ วงศ์พรพวัณ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาญชัย ฮวดศรี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร แสงใส	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุเทน วัชรชิโนรส	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

Editorial Board

Assoc. Prof. Dr. Phrakhru Sudhikhambhirayan	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Prof. Dr. Kanokorn Somprach	Northeastern University
Assoc. Prof. Dr. Pasakorn Dokchan	Pibulsongkram Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr. Sanya Kenaphoom	Rajabhat Mahasarakham University
Assoc. Prof. Dr. Kathanyoo Kaewhanam	Kalasin University
Assoc. Prof. Dr. Aompol Buddasarn	Phranakhon Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr. Teerachoot Kerdkaew	Huachiew Chalermprakiet University
Assoc. Prof. Dr. Sanya Sasong	Chiang Mai Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr. Theerapong Meethaisong	Mahasarakham University
Assoc. Prof. Dr. Vitthaya Thongdee	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Chakkapan Wongpornpavan	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Dr. Chanchai Hudsri	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Dr. Prayoon Saengsai	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Dr. Utain Watcharachinorot	Loei Rajabhat University

ผู้จัดการวารสาร (Journal Manager)

นางสาวมาริสา ไสวงาม / Miss. Marisa Sa-waingam

ออกแบบปก (Cover designed)

นางสาวสาริกา ไสวงาม / Miss. Sariga Sa-waingam

จัดรูปเล่ม (Content designed)

นางสาวสาริกา ไสวงาม / Miss. Sariga Sa-waingam

วารสารกำหนดการอ้างอิงแบบ APA (7th edition) เพื่อให้ผู้นิพนธ์ใช้เป็นรูปแบบในการเขียนอ้างอิงในเนื้อหา (in-text citation) และการเขียนเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ (References) สำหรับเผยแพร่ในวารสารวิชาการธรรมทรรศน์

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสารวิชาการธรรมทรรศน์ (Peer Review)
ปีที่ 25 ฉบับที่ 4 (ตุลาคม - ธันวาคม 2568)

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายใน

1. รองศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา คล้ายเดช	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. รองศาสตราจารย์ ดร.นิรัช เรืองแสน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวิน ทองปั้น	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อานนท์ เมธีวรฉัตร	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร แสงใส	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
6. พระปลัดฮอนด้า วาทสทฺโท, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
7. พระมหาเอกชัย วิสุทฺโธ, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
8. อาจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ นิลทะการ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
9. อาจารย์ ดร.กณสิทธิ์ จตุเทน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
10. อาจารย์ ดร.ยิ่งสรรค์ หาพา	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก

1. รองศาสตราจารย์ ดร.ศริญญา อรุณขจรศักดิ์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. รองศาสตราจารย์ ดร.สุกัญญา แช่มช้อย	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. รองศาสตราจารย์ ดร.วันหยก อติเศรษฐพงศ์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
4. รองศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี มหณรงค์ชัย	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
5. รองศาสตราจารย์ ดร.ขจรศักดิ์ บัวระพันธ์	มหาวิทยาลัยมหิดล
6. รองศาสตราจารย์ ดร.ขัณธ์ชัย อธิเกียรติ	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
7. รองศาสตราจารย์ ดร.จุฑาภรณ์ มาสันเทียะ	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
8. รองศาสตราจารย์ ดร.ศิตา เยี่ยมขันติถาวร	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
9. รองศาสตราจารย์ ดร.สุบัน พรเวียง	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
10. รองศาสตราจารย์ ดร.ขวัญหญิง ศรีประเสริฐภาพ	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
11. รองศาสตราจารย์ ดร.มณฑิรา จารุเพ็ง	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
12. รองศาสตราจารย์ ดร.อังคณา ตุงคะสมิต	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
13. รองศาสตราจารย์ ดร.วิษณุ สุมิตสวรรค์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
14. รองศาสตราจารย์ ดร.ดนิตา ดวงวิไล	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
15. รองศาสตราจารย์ ดร.รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ	มหาวิทยาลัยทักษิณ
16. รองศาสตราจารย์ ดร.วีระ เลิศสมพร	มหาวิทยาลัยพะเยา
17. รองศาสตราจารย์ ดร.ปาริชาติ บัวเจริญ	มหาวิทยาลัยพายัพ
18. รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิชัย โกศัยยะวัฒน์	มหาวิทยาลัยบูรพา
19. รองศาสตราจารย์ ดร.สฎายุ ธีระวณิชตระกูล	มหาวิทยาลัยบูรพา
20. รองศาสตราจารย์ ดร.รุ้งนภา ยรรยงเกษมสุข	มหาวิทยาลัยบูรพา

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสารวิชาการธรรมทรรศน์ (Peer Review)
ปีที่ 25 ฉบับที่ 4 (ตุลาคม - ธันวาคม 2568)

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก

21. รองศาสตราจารย์ ดร.ภัทราวดี มากมี	มหาวิทยาลัยบูรพา
22. ศาสตราจารย์ ดร.กฤธยากาญจน์ โตพิทักษ์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
23. รองศาสตราจารย์ ดร.ทิพรัตน์ สิทธิวงศ์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
24. รองศาสตราจารย์ ดร.ญาณภัทร สีหะมงคล	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
25. รองศาสตราจารย์ ดร.อุรารมย์ จันทมาลา	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
26. รองศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒน์ จุลสุวรรณ์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
27. รองศาสตราจารย์ ดร.สุบิน ยุระรัช	มหาวิทยาลัยศรีปทุม
28. รองศาสตราจารย์ ดร.วินิจ ผาเจริญ	วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้
29. รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา บุญส่ง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
30. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปทุมพร เปียถนอม	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
31. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วราภรณ์ ไทยมา	มหาวิทยาลัยศรีปทุม
32. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนต์นภัส มโนการณ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
33. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤตยา ณ หนองคาย	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
34. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บารมี อริยะเลิศเมตตา	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
35. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรกนก สารภิรมย์	มหาวิทยาลัยมหิดล
36. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กีรติพร จูตะวิริยะ	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
37. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนะวัฒน์ วรรณประภา	มหาวิทยาลัยบูรพา
38. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรากร สีโย	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
39. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คมกริช การินทร์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
40. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัชระ จตุพร	มหาวิทยาลัยพะเยา
41. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุนทรี วรรณไพเราะ	มหาวิทยาลัยทักษิณ
42. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัลลภา เฉลิมวงศาเวช	มหาวิทยาลัยรังสิต
43. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญพนอ พ่วงแพ	มหาวิทยาลัยศิลปากร
44. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุ่งอรุณ โรจน์รัตนาดำรง ไชยศรี	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
45. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา ทองนิล	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
46. พระมหาไทยน้อย ญาณเมธี, ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บรรณาธิการแถลง

วารสารวิชาการธรรมทรรศน์ ปีที่ 25 ฉบับที่ 4 วารสารฉบับนี้นำเสนอองค์ความรู้ทางวิชาการและงานวิจัยที่มีความหลากหลาย ครอบคลุมมิติด้านการบริหารการศึกษา มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ การพัฒนาชุมชน นวัตกรรมการเรียนรู้ ตลอดจนการบูรณาการหลักพุทธธรรมกับการบริหารและการจัดการในบริบทสังคมร่วมสมัย อันสะท้อนบทบาทของวิชาการในการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วยบทความวิจัย จำนวน 29 เรื่อง และบทความวิชาการ 1 เรื่อง โดยมีประเด็นการศึกษาที่หลากหลาย ตั้งแต่การบริหารจัดการองค์กรและธุรกิจพลังงานสะอาด นวัตกรรมการจัดการและศักยภาพการแข่งขัน การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล การจัดการเรียนรู้เชิงรุก การเรียนรวม การพัฒนาสมรรถนะครูและผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 ไปจนถึงการส่งเสริมทักษะผู้เรียนทั้งด้านภาษา การสื่อสาร การคิดเชิงนวัตกรรม และการใช้ปัญญาประดิษฐ์เพื่อยกระดับการเรียนรู้

นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยที่สะท้อนอัตลักษณ์ วัฒนธรรม และทุนทางสังคมของท้องถิ่น อาทิ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนจากทุนทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์บทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ท้องถิ่น พิธีกรรมและความทรงจำทางสังคม ตลอดจนบทบาทของผู้บริหารท้องถิ่นต่อการพัฒนาชุมชน ซึ่งชี้ให้เห็นความสำคัญของการเชื่อมโยงองค์ความรู้ทางวิชาการกับบริบทพื้นที่และชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม โดยสาระสำคัญอีกประการหนึ่งของฉบับนี้ คือ งานวิจัยและบทความที่บูรณาการหลักพุทธธรรมกับการบริหาร การจัดการศึกษา และการพัฒนาภาวะผู้นำ เช่น หลักอิทธิบาท 4 หลักพรหมวิหาร 4 หลักธรรมาภิบาล สัปปายธรรม และหลักทุติยปาปณิกสูตร ซึ่งสะท้อนแนวคิดการพัฒนามนุษย์และองค์กรอย่างสมดุล ทั้งด้านปัญญา คุณธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคม อันเป็นอัตลักษณ์สำคัญของวารสารวิชาการธรรมทรรศน์

กองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่า บทความในวารสารฉบับนี้จะเป็นแหล่งอ้างอิงทางวิชาการที่มีคุณค่า สามารถนำไปต่อยอดในการวิจัย การพัฒนาเชิงนโยบาย และการปฏิบัติงานในภาคการศึกษา ภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน ตลอดจนช่วยส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่นำไปสู่การพัฒนาสังคมไทยอย่างยั่งยืนต่อไป

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล พรมกุล)

ทัศนะและข้อคิดเห็นของบทความในวารสารฉบับนี้
เป็นของผู้เขียนแต่ละท่าน ไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการแถลง

บทความวิจัย : Research Article

- **ภาวะผู้นำ นโยบายการบริหารการจัดการองค์กร นวัตกรรมการจัดการ ศักยภาพการแข่งขัน และความสำเร็จของธุรกิจพลังงานสะอาดของประเทศไทย**

  Leadership, Organizational Management Policy, Management Innovation, Competitive Potential, and the Success of Clean Energy Business in Thailand

  โศลยา นิ่มสมุทร, ธนพล ก่อฐานะ และนันทิยา น้อยจันทร์
  Soraya Nimsamoot, Tanapol Kortana and Nuntiya Noichun 1

- **การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนต้นแบบการจัดการเรียนรวมของกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษในยุคดิจิทัล**

  Development of Prototype School Administration Model on Inclusive Learning of Efficient Promotion Network for Special Education in Digitized Era

  จิโรจน์ สุพัฒน์, พฤฑฒิพล พฤฑฒิกุล และจารุนันท์ ขวัญแน่น
  Jirot Supat, Phrettipol Pruettikul and Jarunan Khwannan 15

- **การพัฒนารูปแบบการผลิตและการยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนจากทุนทางวัฒนธรรม ตำบลท่าเกษม อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว**

  Development of a Production Model and Upgrading of Community Products Based on Cultural Capital in Tha Kasem Subdistrict, Mueang Sa Kaeo District, Sa Kaeo Province

  กีรฉัตร วันช่วย และไชยวัฒน์ สมสอางค์
  Keerachutr Wunchoay and Chaiwat Somsa-ang 33

- **การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดชุดความคิดเติบโตและแนวคิดการใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างความสามารถการพูดในที่สาธารณะของนิสิตปริญญาตรี**

  Development of a Growth Mindset and Problem-Based Learning Model to Enhance Public Speaking Skills of Undergraduate Students

  รณยุทธ เอื้อไตรรัตน์
  Ronnayut Ueatrirat 47

- **การสร้างสรรค์บทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม**

  Song Creation to Promote Identity and Culture of Khok Hin Hae Sub-district, Renu Nakhon District, Nakhon Phanom Province

  พระมหาประหยัด ปญฺญาวโร (สุนนท์), พระมหาสมเด็จ มหาสมิทฺธิ (อัตสาร), เจษฎา มูลยาพอ และอภิวัฒชัย พุทธจร
  Phramaha Prayad Panyavaro (Sunon), Phramaha Somdet Mahasamitthi (Attasan), Jesada Munyapho and Apiwatchai Phuttajorn 67

- **การพัฒนารูปแบบสมรรถนะของครูในศตวรรษที่ 21 ของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช**

  A Development of Teacher Competencies Model in the 21st Century Under Nakhon Si Thammarat Special Education Center

  สันต์ติ เกราะแก้ว, อโนทัย ประสาน และนพรัตน์ ชัยเรือง
  Santi Krhokeaw, Anotai Prasan and Nopparat Chairuong 83

- **การคิดเชิงออกแบบอย่างชาญฉลาดด้วยปัญญาประดิษฐ์รังสรรค์ เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการผลิตสื่อดิจิทัลสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู**

  Intelligent Design Thinking with Generative Artificial Intelligence to Promote Digital Media Production Competencies for Pre-service Teacher

  อนุศาสน์ ตาเสน, ขนิษฐา หินอ่อน และปณิตา วรรณพิรุณ
  Anusart Tasen, Kanitta Hinon and Panita Wannapiroon 99

- **การพัฒนาทักษะการผันวรรณยุกต์ โดยใช้แบบฝึกทักษะการผันวรรณยุกต์ด้วยเทคนิคโฟนิกส์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3**

  The Development of Thai Tone Pronunciation Skills Using Tone Exercises with Phonics Techniques for Grade 3 Students

  มณฑา วิริยางกูร และกนกวรรณ บุญเงิน
  Montha Wiriyangkul and Kanokwan Boonngeon 111

- **พุทธบูรณาการสหภาคีการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยวิถีใหม่เพื่อแก้ปัญหาภาษาวิบัติของคนรุ่นใหม่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย**

  Buddhist Integrated Multilateral Learning Management of Thai Teachers in a New Way to Solve the Problem of Language Degradation of the Generation New in the Northeast of Thailand

  จรุงภรณ์ กลางบุรัมย์
  Charungphorn Klangburum 125

- **กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธในการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม**

  Strategies for Managing Buddhist Oriented Schools to Enhance Social Responsibility

  พระมหาวรุธ สันราษฎร์, สิรินธร สินจินดาวงศ์ และชัยวิชิต เชียรชนะ
  Phramahawaruth Sanrad, Sirinthorn Sinjindawong and Chaiwichit Chianchana 139

- **การสร้างความเปลี่ยนแปลงทางเจตคติเชิงบวกแก่นักเรียนด้วยหลักพุทธธรรม**

  Creating the Positive Attitude Changes for Students with Buddhist Principles

  กฤตสุชิน พลเสน, สิริพร ครองชีพ, สุณี เวชประสิทธิ์ และพระมหาวสันต์ วสนฺโต (พลเสน)
  Kitsuchin Ponsen, Siriporn Krongcheep, Sunee Wetprasit and Phramaha Wasan Wasanto (Ponsen) 155

- **การตรวจสอบความตรงของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุด้านกระบวนการแรงจูงใจภายใต้ทฤษฎีความคาดหวัง-การให้คุณค่าที่ส่งผลต่อสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรมสำหรับการเป็นผู้ประกอบการในนักศึกษาปริญญาตรี**

  Validation of the Causal Model of Motivational Process Based On the Expectancy-Value Theory Affecting Innovative Thinking Competencies for Entrepreneurship in Undergraduate Students

  พิมพ์นภัสสรา หงษ์จ้อย, สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล และฐาศุกร์ จันประเสริฐ
  Pimnapassara Hongjoy, Sittipong Wattananonsakul and Thasuk Junprasert 173

- **รูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพที่จัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนในเขตตรวจราชการที่ 10**

  A Model of Quality School Management Providing Basic Education Based on the Four Iddhipāda Principles in Schools Under Inspectorate Region 10

  พูลศักดิ์ พรมมน, พระปลัดฮอนด้า วาทสทฺโท (เข็มมา) และยิ่งสรรค์ หาพา
  Phunsak Phrommon, Phrapalad Honda Vadasuddo (Khemma) and Yingsan Hapha 189

- **รูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนตามหลักพรหมวิหาร 4 สังกัดเขตตรวจราชการที่ 12**

  The Digital Leadership Model of Private School Administrators Based on the 4 Principles of Brahmavihara in the 12th Inspection Region

  ชญานิศ โฆษิตพิมานเวช, พระมหาพิสิฐ วิสิฏฐปญฺโญ (สืบนิสัย), พีรวัฒน์ ชัยสุข และเอกราช โฆษิตพิมานเวช
  Chayanit Kositpimanvech, Phramaha Phisit Visitthapañño (Suebnisai), Peravat Chaisuk and Ekkarach Kositpimanvach 203

- **รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 13**

  Model of Innovative Leadership Development Based on Brahmavihara Principles 4 of Educational Institution Administrators Under the Jurisdiction of the Secondary Educational Service Area Office in Government Inspection Area 13

  เชิดพงษ์ งอกนาวัง, ยิ่งสรรค์ หาพา และพระมหาพิสิฐ วิสิฏฐปญฺโญ (สืบนิสัย)
  Cherdpong Ngorknavung, Yingsan Hapha
  and Phramaha Phisit Wisitthapanyo (Suebnisai) 219

- **แรงจูงใจในการเรียนสาขาวิชาภาษาไทยของนักศึกษาจีนในมหาวิทยาลัยคุนหมิง**

  Motivation for Learning the Thai Language Program Among Chinese Students at Kunming University

  อิง เหยียน และวัลลภา เฉลิมวงศาเวช
  Ying Yan and Wallapa Chalermvongsavej 231

- **พิธีอาบน้ำมนต์วัดหงส์รัตนารามราชวรวิหาร: ความทรงจำของสังคมและสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม**

  The Sacred Water Bathing Ritual at Wat Hong Rattanaram Ratcha worawihan: Social Memory and Cultural Symbols

  วริศรา อนันตโท และธวรรณเทพ มงคลศิริ
  Warisara Anantato and Tawanthep Mongkolsiri 247

- **การพัฒนารูปแบบจิตศึกษาเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของนิสิตปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร**

  Development of Jitsuksa Model to Promote Ethical Leadership of Master's Degree Students in Educational Administration Naresuan University

  พิทยา แสงสว่าง, ณัฏฐ์ ชาคำมูล, อนุชา กอนพ่วง และนรินทิพย์ กอนพ่วง
  Phitthaya Saengsawang, Nat Chakhammul, Anucha Kornpuang
  and Narinthip Kornpuang 267

- **A Case Study of Improving English Speaking Ability for Presentation Using Audio Lingual Method**

  Panpan Plangcharoensri and Thanapon Eakapont 285

- **บทบาทและความรับผิดชอบของผู้บริหารท้องถิ่นต่อการพัฒนาชุมชน: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลพยุห์ อำเภอพยุห์ จังหวัดศรีสะเกษ**

  Roles And Responsibilities of Local Administrators in Community Development: A Case Study of Phayu Subdistrict Administrative Organization, Phayu District, Si Sa Ket Province

  ฉัฐวัฒน์ ชัชณฐาภัฏฐ์
  Chattawat Shatnataphat 301

- **การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร**

  The Development of An Internal Supervision Model in Educational Institutions Aims to Enhance the Effectiveness of Active Learning Management for Teachers Within the Surat Thani and Chumphon Secondary Educational Service Area Offices

  โอม รัตนพันธ์, ชูศักดิ์ เอกเพชร และพณกฤษ บุญพบ
  Ohm Rattanaphan, Chusak Ekapetch and Phanagrid Boonpob 315

- **รูปแบบนวัตกรการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ของบุคลากรโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น**

  Innovative Learning Management Model Based on the Four Iddhipada Principles for Personnel in Private Schools under the Office of Khon Kaen Provincial Education

  ธีร์ดนัย กัปโก, ประจิตร มหาหิง และพระปลัดฮอนด้า วาทสทฺโท (เข็มมา)
  Teedanai Kapko, Prachitr Mahahing
  and Phrapalad Honda Vadasuddo (Khemma) 335

- **กลยุทธ์การบริหารงานทั่วไปตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เขต 7**

  General management strategy based on The Fuor Brahmavihāra principles of Phrapariyattidhamma School General Education Department, Area 7

  พระมหารักศักดิ์ ปญฺญาวุฑฺโฒ (บุญชัย), พระมหาพิสิฐ วิสิฏฐปญฺโญ (สืบนิสัย) และยิ่งสรรค์ หาพา
  Phramaha Raksak Puññavaḍḍhano (Boonchai),
  Phramaha Phisit Visiṭṭhapañño (Suebnisai) and Yingsan Hapha 355

- **รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนตามหลักทุติยปาปณิกสูตรสำหรับผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 12**

  A Model for Developing Transformational Leadership Based on the Dutiyapāpaṇika Sutta for Secondary School Administrators under the Office of the Basic Education Commission in Inspection Region 12

  ภาณุพงศ์ อุณชาติ, ยิ่งสรรค์ หาพา และพระมหาพิสิฐ วิสิฏฐปญฺโญ (สืบนิสัย)
  Panupong Unnachart, Yingsan Hapha
  and Phramaha Phisit Wisitthapanyo (Suebnisai) 367

- **รูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7**

  The Transformational Leadership Model Based on the Four Brahmavihāra Principles of Administrators in Phrapariyattidhamma Schools, General Education Division, Region 7

  พระครูปลัดนัฐพงศ์ ขนฺติสมฺปนฺโน (หมื่นแก้ว), พระมหาพิสิฐ วิสิฏฐปญฺโญ (สืบนิสัย) และพระปลัดฮอนด้า วาทสทฺโท (เข็มมา)
  Phrakhrupalad Nuttapong Khantisampanno (Muenkaew),
  Phramaha Phisit Visiṭṭhapañño (Suebnisai)
  and Phra Honda Vadasuddo (Khemma) 381

- **การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 12**

  Developing the 21st Century Leadership Model Based on Good Governance Principles for Administrators of Schools under the Primary Educational Service Area Office in Inspection Region 12

  ศิวะลักษณ์ มหาชัย, ประจิตร มหาหิง และยิ่งสรรค์ หาพา
  Siwalak Mahachai, Prachit Mahahing and Yingsan Hapa 395

- **ผลการสังเคราะห์บริบทของการวัดประเมินผลการเรียนรู้สำหรับการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ**

  The Synthesis Results Context of Learning Assessment for Competency-based Learning

  เลอลักษณ์ โอทกานนท์, วัสส์พร จิโรจพันธุ์, กันต์ฤทัย คลังพหล และดนุชา สลีวงศ์
  Lerlak Othakanon, Wassaporn Jirojphan, Kanreutai Klanphahol
  and Danucha Saleewong 409

- **Analyzing the Existentialism of Simone de Beauvoir**

  Soeurng Seam
  and Phrakhru Bhāvanābodhikun (Somchai Phangmuenwai) 431

- **การพัฒนารูปแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักสัปปายธรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 12**

  Developing A Learning Organization Model Based on the Sappāya Dhamma Principles for Schools under the Primary Educational Service Area Office in Inspection Region 12

  วชิรวิทย์ สุราสา, พระปลัดฮอนด้า วาทสทฺโท (เข็มมา) และประจิตร มหาหิง
  Wachirawit Surasa, Pharpalad Honda Vatasatto (Khemma)
  and Prajit Mahahing 447

บทความวิชาการ : Academic Article

- **ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนผ่านสู่รัฐบาลดิจิทัลของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน: การวิเคราะห์เชิงระบบ**

  Factors Influencing the Transition to Digital Government among Sub-district and Village Leaders: A Systems Analysis

  วารุณี สุทธหลวง, สุภชัย ตรีทศ, กมลวิช ลอยมา, ธีรภัทร กิจจารักษ์, อรุณ สนใจ และจิรโรจน์ บุญราช
  Warunee suthaloung, Supachai Tritose, Kamolvit Loima, Teeraphat Kitjarak, Arun Sonchai and Chirarot Boonrat 461

ภาคผนวก

กระบวนการพิจารณาบทความของวารสารวิชาการธรรมทรรศน์ 481

คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ 482

ภาวะผู้นำ นโยบายการบริหารการจัดการองค์กร นวัตกรรมการจัดการ ศักยภาพการแข่งขัน และความสำเร็จของธุรกิจพลังงานสะอาดของประเทศไทย*

Leadership, Organizational Management Policy, Management Innovation, Competitive Potential, and the Success of Clean Energy Business in Thailand

โศลยา นิ่มสมุทร, ธนพล ก่อฐานะ และนันทิยา น้อยจันทร์
Soraya Nimsamoot, Tanapol Kortana and Nuntiya Noichun
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ประเทศไทย
Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: S64584945074@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน ภาวะผู้นำ นโยบายการบริหารการจัดการองค์กร นวัตกรรมการจัดการ ศักยภาพการแข่งขัน และความสำเร็จของธุรกิจพลังงานสะอาดของประเทศไทย 2) ศึกษาอิทธิพล ภาวะผู้นำ นโยบายการบริหารจัดการองค์กร นวัตกรรมการจัดการ ศักยภาพการแข่งขัน ที่มีต่อความสำเร็จของธุรกิจพลังงานสะอาดของประเทศไทย 3) พัฒนารูปแบบการยกระดับความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจพลังงานสะอาดของประเทศไทย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน โดยการวิจัยเชิงปริมาณมีประชากรคือ ผู้ประกอบการธุรกิจพลังงานสะอาดของประเทศไทย จำนวน 3,784 ราย และกำหนดกลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ จำนวน 300 คน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นผู้ประกอบการธุรกิจพลังงานสะอาดของประเทศไทยและผู้เชี่ยวชาญด้านธุรกิจพลังงานสะอาดของประเทศไทย รวมทั้งสิ้น 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถามสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกในเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติโดยใช้แบบจำลองสมการโครงสร้าง ขณะที่การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

*ได้รับบทความ: 20 พฤษภาคม 2568; แก้ไขบทความ: 16 ธันวาคม 2568; ตอบรับตีพิมพ์: 22 ธันวาคม 2568
Received: May 20, 2025; Revised: December 16, 2025; Accepted: December 22, 2025

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบัน ภาวะผู้นำ นโยบายการบริหารการจัดการองค์กร นวัตกรรมการจัดการ ศักยภาพการแข่งขัน และความสำเร็จของธุรกิจพลังงานสะอาดของประเทศไทย ได้แก่ ภาวะผู้นำ นโยบายการบริหารการจัดการองค์กร นวัตกรรมการจัดการ และศักยภาพการแข่งขัน อยู่ในระดับสูง

2. การวิเคราะห์สมการโครงสร้างแบบจำลองที่ได้รับการพัฒนาและปรับแก้แล้ว แสดงให้เห็นว่า ภาวะผู้นำ นโยบายการบริหารการจัดการองค์กร และนวัตกรรมการจัดการ มีอิทธิพลทางตรงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ต่อศักยภาพในการแข่งขันของธุรกิจพลังงานสะอาด

3. การพัฒนารูปแบบการยกระดับความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจพลังงานสะอาดของประเทศไทยใน ได้แก่ รูปแบบ LOMC ประกอบด้วย 1) ภาวะผู้นำ 2) นโยบายการจัดการองค์กร 3) นวัตกรรมการจัดการ และ 4) ศักยภาพการแข่งขัน เพื่อใช้เป็นแนวทางการยกระดับการความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจพลังงานสะอาดของประเทศไทย

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ; นโยบายการบริหารการจัดการองค์กร; นวัตกรรมการจัดการ; ธุรกิจพลังงานสะอาดของประเทศไทย

Abstract

This research aimed to: (1) examine the current conditions of leadership, organizational management policies, management innovation, competitive capability, and business success of clean energy enterprises in Thailand; (2) investigate the influence of leadership, organizational management policies, management innovation, and competitive capability on the success of clean energy businesses in Thailand; and (3) develop a model for enhancing the success of clean energy entrepreneurs in Thailand. The study employed a mixed-methods research design. In the quantitative phase, the population consisted of 3,784 clean energy entrepreneurs in Thailand, from which a sample of 300 respondents was selected. In the qualitative phase, 20 key informants were purposively selected, comprising clean energy entrepreneurs and experts in the clean energy business sector in Thailand. Research instruments included a questionnaire for quantitative data collection and a semi-structured interview guide for in-depth qualitative interviews. Quantitative data were analyzed using Structural Equation Modeling (SEM), while qualitative data were analyzed through content analysis.

The findings revealed that:

1. The overall conditions of leadership, organizational management policies, management innovation, competitive capability, and business success of clean energy enterprises in Thailand were at a high level, particularly in terms of leadership, organizational management policies, management innovation, and competitive capability.

2. The modified and validated structural equation model indicated that leadership, organizational management policies, and management innovation exerted statistically significant direct effects on the competitive capability of clean energy businesses at the .05 level.

3. The developed model for enhancing the success of clean energy entrepreneurs in Thailand, referred to as the LOMC Model, comprises four key components: (1) Leadership, (2) Organizational Management Policy, (3) Management Innovation, and (4) Competitive Capability. This model can serve as a practical guideline for enhancing the success and sustainability of clean energy entrepreneurs in Thailand.

Keywords: Leadership; Organizational Management Policy; Management Innovation; Clean Energy Business in Thailand

1. บทนำ

ปัจจุบันหลายภาคส่วนทั่วโลกกำลังตื่นตัวและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นแนวโน้มเรื่อง disruption, technology, greener practices และ sustainability โดยเฉพาะนโยบายของสหประชาชาติที่มุ่งเน้นเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Goals-SDGs) ทั้ง 17 ประการ ซึ่งหนึ่งในนั้นคือ พลังงานสะอาดที่ทุกคนเข้าถึงได้ (Affordable and Green Energy) สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นว่าด้านพลังงานจำเป็นต้องพัฒนาให้ยั่งยืนและเข้าถึงได้มากขึ้น (Marzouk, 2024, p. 4769) การพัฒนาเทคโนโลยีพลังงานหมุนเวียนมีบทบาทสำคัญในบริบทนี้ โดยเฉพาะพลังงานแสงอาทิตย์ ซึ่งมีการศึกษาถึงแนวทางการบริหารจัดการระบบโซลาร์ขนาดเล็กในชุมชนชนบทเพื่อเพิ่มการเข้าถึงพลังงานสะอาด (Barsei et al., 2024, pp. 1-8) โดยที่ผ่านมาพลังงานทั่วโลกพึ่งพาแหล่งเชื้อเพลิงสิ้นเปลืองจากฟอสซิล เช่น น้ำมัน ก๊าซธรรมชาติ และถ่านหิน แต่ปัจจุบันปริมาณเชื้อเพลิงเหล่านี้ลดลงและยังมีความกังวลเกี่ยวกับผลกระทบจากการเผาไหม้ ซึ่งเป็นปัจจัยกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนผ่านสู่พลังงานสะอาดมากขึ้น (Marzouk, 2024) แม้จะมีการพัฒนาพลังงานสีเขียว (Green Energy) หรือพลังงานสะอาดมากขึ้น แต่กระแสการตระหนักรู้ในแหล่งพลังงานทดแทน (Renewable Energy) ยังคง

เติบโต โดยแหล่งพลังงานทดแทน เช่น พลังงานลม น้ำ แสงอาทิตย์ และชีวมวล กำลังถูกพัฒนาเพื่อสร้างความยั่งยืนด้านพลังงาน (Wenten, Khoiruddin, & Siagian, 2024, pp. 143-192) นอกจากนี้ แนวทางการลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนผ่านการพัฒนาเทคโนโลยีพลังงานสีเขียวยังเป็นหัวใจสำคัญของนโยบายด้านพลังงานของหลายประเทศ เช่น การใช้เซลล์แสงอาทิตย์ประเภท Perovskite เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความเสถียรของแหล่งพลังงานหมุนเวียน (Manit et al., 2024, pp. 1-13) การนำเทคโนโลยีเหล่านี้มาใช้ในเมืองใหญ่เพื่อบรรลุเป้าหมาย Net-Zero ก็เป็นอีกหนึ่งแนวทางที่ได้รับความสนใจ ทั้งนี้ กระบวนการเผาไหม้เชื้อเพลิงฟอสซิลยังเป็นแหล่งกำเนิดของก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ (CO_2) ซึ่งเป็นตัวเร่งให้เกิดภาวะเรือนกระจก (greenhouse effect) และภาวะโลกร้อน (global warming) ที่ส่งผลต่อสิ่งแวดล้อมในระยะยาว แม้ว่าพลังงานนิวเคลียร์จะเป็นแหล่งพลังงานที่มีประสิทธิภาพสูงและสามารถลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกได้ แต่ก็มีข้อกังวลเกี่ยวกับความปลอดภัย เนื่องจากอุบัติเหตุทางนิวเคลียร์ เช่น เหตุการณ์ที่โรงไฟฟ้าฟูกูชิมะในปี 2011 ได้สร้างผลกระทบร้ายแรงต่อประชากรและสิ่งแวดล้อม เหตุการณ์ดังกล่าวส่งผลให้หลายประเทศ รวมถึงไทย มีความกังวลเกี่ยวกับการนำพลังงานนิวเคลียร์มาใช้ในการผลิตไฟฟ้า (Sarker et al., 2023, p. 7718)

สำหรับประเทศไทย กระทรวงพลังงาน (2563) ระบุว่า ปริมาณการนำเข้าพลังงานจากประเทศเพื่อนบ้านสูงกว่าการผลิตภายในประเทศ ทำให้เกิดความเสี่ยงต่อความมั่นคงด้านพลังงาน หากเกิดปัญหาด้านการจัดหาพลังงานจากแหล่งต่างประเทศ เพื่อแก้ไขปัญหานี้ รัฐบาลไทยได้ผลักดันการพัฒนาพลังงานทดแทนจากแหล่งธรรมชาติ เช่น พลังงานแสงอาทิตย์ ลม และน้ำ ซึ่งได้รับการสนับสนุนให้เป็นแนวทางสำคัญในการลดการพึ่งพาพลังงานจากฟอสซิลและเสริมสร้างความมั่นคงทางพลังงานในแผนพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้าของประเทศไทย (PDP 2018 Rev.1) มีเป้าหมายเพิ่มสัดส่วนการใช้พลังงานหมุนเวียนจากร้อยละ 20 เป็นร้อยละ 21 ภายในปี 2580 และเพิ่มกำลังการผลิตจากพลังงานแสงอาทิตย์จาก 6,000 เมกะวัตต์เป็น 15,574 เมกะวัตต์ การลงทุนในพลังงานหมุนเวียนไม่เพียงช่วยลดต้นทุนพลังงานในระยะยาว แต่ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยกระตุ้นการพัฒนาเศรษฐกิจและลดความผันผวนของตลาดพลังงาน (Batool et al., 2023, pp. 82045-82067; Manit et al., 2024; Wenten et al., 2024)

ความสำเร็จของธุรกิจพลังงานสะอาดประเภทระบบเซลล์แสงอาทิตย์ได้รับผลจากการบูรณาการของตัวแปรหลายด้าน เช่น ภาวะผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และความสามารถในการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งสามารถนำพาธุรกิจไปสู่การเติบโตอย่างยั่งยืน (Barsei et al., 2024) การบริหารจัดการที่มีนโยบายชัดเจนและสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของตลาดพลังงานสะอาด เป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขัน (Rastegar, Eweje, & Sajjad, 2024, pp. 3859-3876) นอกจากนี้ การนำเอานวัตกรรมการจัดการเข้ามาปรับใช้ในกระบวนการผลิตและการบริการ ยังช่วยเพิ่มความสามารถในการแข่งขันและสร้างความแตกต่างในตลาด (Johansson et al., 2024) ในส่วนของศักยภาพในการแข่งขัน

ที่มาจากการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพสูงและตอบสนองต่อความต้องการของตลาดเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความยั่งยืนให้กับธุรกิจ (Sarker et al., 2023) ส่งผลต่อการใช้เทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพสูงในการผลิตพลังงานช่วยลดต้นทุนการผลิตและการใช้งานพลังงาน โดยทำให้ธุรกิจสามารถเสนอราคาที่แข่งขันได้ ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างมากต่อผู้บริโภคที่ต้องการประหยัดค่าใช้จ่ายด้านพลังงาน ซึ่งการลงทุนในเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพไม่เพียงแต่ช่วยให้ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพสูง แต่ยังช่วยให้ผู้บริโภคลดการใช้พลังงานจากแหล่งที่มีค่าใช้จ่ายสูง ซึ่งมีผลดีทั้งในด้านการประหยัดต้นทุนและเพิ่มความพึงพอใจในสินค้า (Manit et al., 2024)

ปัจจัยภายในองค์กรที่มีผลต่อความสำเร็จหรือไม่สำเร็จของธุรกิจพลังงานสะอาดนั้นประกอบด้วยหลายปัจจัยที่สำคัญ เช่น ภาวะผู้นำของผู้นำองค์กรที่มีวิสัยทัศน์และความสามารถในการนำพาทีมงานไปสู่เป้าหมายในระยะยาว โดยผู้นำที่มีทักษะในการตัดสินใจและการสื่อสารสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้กับพนักงานและส่งเสริมการทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ การนำเสนอผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพสูงและการพัฒนาเทคโนโลยีสะอาดอย่างต่อเนื่องผ่านนวัตกรรมการจัดการ ยังช่วยเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันในตลาดที่มีการเติบโตอย่างรวดเร็ว ซึ่งทั้งหมดนี้จะส่งผลต่อการสร้างรายได้ที่มั่นคงและการขยายฐานลูกค้าในทั้งตลาดท้องถิ่นและตลาดต่างประเทศ (Barsei et al., 2024; Rastegar et al., 2024) โดยผู้นำที่มีวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์มีความสามารถในการคาดการณ์แนวโน้มของอุตสาหกรรมและกำหนดทิศทางให้กับองค์กรเพื่อให้สามารถปรับตัวและเติบโตได้ในระยะยาว (Gilmanshin, 2024)

การลงทุนในเทคโนโลยีเป็นหนึ่งในปัจจัยหลักที่ช่วยขับเคลื่อนการเติบโตของธุรกิจพลังงานสะอาด ควรมีการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับองค์กร ทั้งในด้านการผลิต การจัดการทรัพยากร และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่สนับสนุนการดำเนินงานอย่างยั่งยืน (Johansson et al., 2024; Rastegar et al., 2024) การจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืนก็ถือว่าเป็นหัวใจสำคัญอีกอย่างของธุรกิจพลังงานสะอาด องค์กรต้องมีความสามารถในการพัฒนากลยุทธ์การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มประสิทธิภาพทางธุรกิจ การนำหลักเศรษฐกิจหมุนเวียน มาใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยลดของเสียจากกระบวนการผลิตและเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้วัตถุดิบ นอกจากนี้ การจัดการที่คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมยังช่วยสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับองค์กร ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างความน่าเชื่อถือในสายตาของผู้บริโภคและนักลงทุน และสุดท้าย องค์กรที่สามารถนำแนวคิดที่ทันสมัยมาใช้สามารถช่วยให้องค์กรปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลงของตลาดได้อย่างรวดเร็ว การนำระบบดิจิทัลมาใช้ในการบริหารจัดการองค์กร เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (AI) การวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) และระบบอัตโนมัติ (Automation) ช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งส่งผลให้ธุรกิจพลังงานสะอาดสามารถเติบโตได้อย่างมั่นคงในระยะยาว (Manit et al., 2024; Marzouk, 2024)

การพัฒนาอุปกรณ์และระบบพลังงานแบบกระจาย (distributed energy systems) ที่ช่วยให้ภาคธุรกิจและครัวเรือนสามารถผลิตและใช้พลังงานสะอาดได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น (Barsei et al., 2024; Batool et al., 2023) ส่วนนวัตกรรมในกระบวนการผลิตพลังงานสะอาดมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ลดต้นทุน และลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) และระบบอัตโนมัติมาใช้ในการบริหารจัดการกระบวนการผลิตช่วยเพิ่มความแม่นยำและลดการสูญเสียพลังงาน นอกจากนี้ การใช้เทคโนโลยีบล็อกเชนยังช่วยให้สามารถติดตามการใช้พลังงานในระบบอัจฉริยะ (smart grids) ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น อีกแนวโน้มสำคัญคือการพัฒนากระบวนการผลิตไฮโดรเจนสีเขียวที่ใช้พลังงานหมุนเวียนทั้งหมด เพื่อลดการปล่อยคาร์บอนจากภาคอุตสาหกรรม การปรับปรุงกระบวนการผลิตและการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพจึงมีส่วนช่วยให้ธุรกิจสามารถแข่งขันได้ในระยะยาวและลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (Gilmanshin, 2024) และสุดท้ายนวัตกรรมด้านผลิตภัณฑ์และกระบวนการแล้ว การพัฒนาด้านบริการเป็นอีกปัจจัยที่ช่วยให้ธุรกิจพลังงานสะอาดสามารถขยายตลาดและเพิ่มมูลค่าให้แก่ลูกค้า การให้บริการด้านพลังงานแบบอัจฉริยะ (smart energy services) เช่น การให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการจัดการพลังงานสำหรับอาคารและโรงงาน หรือบริการตรวจสอบและบำรุงรักษาระบบพลังงานหมุนเวียนผ่านเทคโนโลยี IoT (Internet of Things) ช่วยให้ผู้ใช้สามารถบริหารจัดการการใช้พลังงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น อีกทั้ง บริการซื้อขายพลังงานผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล (peer-to-peer energy trading) ที่ช่วยให้ผู้ใช้สามารถซื้อขายพลังงานสะอาดโดยตรงระหว่างกัน ยังเป็นแนวทางที่ช่วยให้พลังงานหมุนเวียนได้รับการยอมรับและใช้งานในวงกว้างมากขึ้น (Sarker et al., 2023) ทั้งนี้ การใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ยังช่วยให้สินค้าของธุรกิจพลังงานสะอาดสามารถตอบสนองความต้องการของตลาดได้อย่างแม่นยำ ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้ธุรกิจสามารถแข่งขันได้ในตลาดที่มีการแข่งขันสูง คือการสร้างอำนาจทางการตลาดในธุรกิจพลังงานสะอาดมาจากการเสริมสร้างคุณค่าของแบรนด์ให้เป็นที่รู้จักและเชื่อมั่นในตลาด เทคโนโลยีที่ทันสมัยและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพสูงช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจจากผู้บริโภค ซึ่งนำไปสู่การขยายฐานลูกค้าและการสร้างความสัมพันธ์ที่ยั่งยืน ดังนั้น การสร้างอำนาจทางการตลาดที่มีความแข็งแกร่ง (Rastegar et al., 2024; Manit et al., 2024) และสุดท้ายการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีในสายตาของผู้บริโภคเป็นสิ่งสำคัญในการเสริมสร้างความมั่นใจและความภักดีในระยะยาว ผู้บริโภคในปัจจุบันมักมองหาผลิตภัณฑ์และบริการที่ไม่เพียงแต่มีคุณภาพสูง แต่ยังสะท้อนถึงความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมด้วย การสร้างภาพลักษณ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและการให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่ยั่งยืนช่วยให้ธุรกิจพลังงานสะอาดได้รับการยอมรับจากผู้บริโภคและนักลงทุน ซึ่งสามารถสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันและความยั่งยืนในธุรกิจได้ในระยะยาว (Sarker et al., 2023) ดังนั้น ความสำคัญกับการเปลี่ยนผ่านสู่การพัฒนา โดยเฉพาะด้านพลังงานสะอาดตามเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสหประชาชาติ (SDGs) ซึ่งมุ่งลดการพึ่งพาเชื้อเพลิงและลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

การพัฒนาและใช้พลังงานหมุนเวียน เช่น พลังงานแสงอาทิตย์ ลม และชีวมวล จึงมีบทบาทสำคัญต่อความมั่นคงทางพลังงานและเศรษฐกิจของประเทศ สำหรับประเทศไทย รัฐได้ส่งเสริมพลังงานสะอาดอย่างต่อเนื่องเพื่อรองรับความต้องการพลังงานในอนาคต ความสำเร็จของธุรกิจพลังงานสะอาดจึงขึ้นอยู่กับการบูรณาการภาวะผู้นำ นโยบายการบริหารจัดการ นวัตกรรมการจัดการ และศักยภาพในการแข่งขันเพื่อสร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนในระยะยาว

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ภาวะผู้นำ นโยบายการบริหารการจัดการองค์กร นวัตกรรมการจัดการ ศักยภาพการแข่งขัน และความสำเร็จของธุรกิจพลังงานสะอาดของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาอิทธิพล ภาวะผู้นำ นโยบายการบริหารจัดการองค์กร นวัตกรรมการจัดการ ศักยภาพการแข่งขัน ที่มีต่อความสำเร็จของธุรกิจพลังงานสะอาดของประเทศไทย
3. เพื่อพัฒนารูปแบบการยกระดับความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจพลังงานสะอาดของประเทศไทย

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีการแบบผสมผสาน (Mixed methods research) โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ มีประชากรและกลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้วิจัย คือ ผู้ประกอบการธุรกิจพลังงานสะอาดในประเทศไทย จำนวน 3,784 ราย (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2567) ขนาดกลุ่มตัวอย่างกำหนดจากหลักการของ Nunnally & Bernstein (1967) และ Hair, Ringle & Sarstedt (2011, pp. 139-151) ซึ่งแนะนำให้มีขนาดไม่น้อยกว่า 20 เท่าของตัวแปรสังเกต จำนวน 15 ตัวแปร จึงกำหนดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 300 คน และการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ประกอบการธุรกิจพลังงานสะอาดของประเทศไทย และผู้เชี่ยวชาญด้านธุรกิจพลังงานสะอาดของประเทศไทย จำนวน 20 คน โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อนำข้อมูลเชิงคุณภาพมาเรียบเรียง จัดหมวดหมู่และวิเคราะห์ ตีความ เชื่อมโยงข้อมูล หาข้อสรุป เพื่อใช้อธิบายผลการวิเคราะห์ เชิงปริมาณให้มีความละเอียดลุ่มลึกมีเหตุผลมากยิ่งขึ้น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยใช้แบบสอบถามชนิดปลายปิดเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ประกอบการธุรกิจพลังงานสะอาดของประเทศไทย โดยแบ่งเครื่องมือออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ 1) แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เพื่อใช้วัดลักษณะพื้นฐานด้านประชากรศาสตร์ 2) แบบสอบถามเพื่อวัดระดับของตัวแปรหลักในการวิจัย ประกอบด้วย ภาวะผู้นำ นโยบายการบริหารการจัดการองค์กร นวัตกรรมการจัดการ ศักยภาพในการแข่งขัน และความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจ

พลังงานสะอาด และ 3) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เพื่อใช้วัดมุมมอง ประสบการณ์ และข้อเสนอแนะเชิงลึกของผู้ประกอบการและผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของธุรกิจพลังงานสะอาดในบริบทประเทศไทย

การเก็บรวมรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการธุรกิจพลังงานสะอาดในประเทศไทย จำนวน 300 ราย โดยดำเนินการประสานงานเพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลผ่านช่องทางออนไลน์ และเก็บรวบรวมแบบสอบถามให้ครบตามจำนวนภายในระยะเวลาที่กำหนด เมื่อได้รับแบบสอบถามครบถ้วนแล้ว ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลก่อนนำไปประมวลผลและวิเคราะห์ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้แบบจำลองสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) เพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปร โดยประเมินความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ผ่านดัชนีต่างๆ เช่น ค่าไคสแควร์สัมพัทธ์ (X^2/df) ไม่เกิน 2.0, RMSEA และ RMR ไม่เกิน 0.05, GFI, NFI และ CFI มากกว่า 0.90 และ PGFI กับ PNFI มากกว่า 0.50 ตามเกณฑ์ที่เสนอ (Hooper, Coughlan, & Mullen, 2008, pp. 53-60; MacCallum, Browne, & Sugawara, 1996, pp. 130-149; Diamantopoulos & Siguaw, 2000)

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำ นโยบายการบริหารการจัดการองค์กร นวัตกรรมการจัดการ ศักยภาพการแข่งขัน และความสำเร็จของธุรกิจพลังงานสะอาดของประเทศไทย สามารถสรุปผลวิจัยได้ดังนี้

1. สภาพปัจจุบัน ภาวะผู้นำ นโยบายการบริหารการจัดการองค์กร นวัตกรรมการจัดการ ศักยภาพการแข่งขัน และความสำเร็จของธุรกิจพลังงานสะอาดของประเทศไทย ผลการศึกษา ตัวแปรภาวะผู้นำ นโยบายการบริหารการจัดการองค์กร นวัตกรรมการจัดการ ศักยภาพในการแข่งขัน และความสำเร็จของธุรกิจพลังงานสะอาดของประเทศไทยอยู่ในระดับสูง

2. สมการเส้นทางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงเชิงสาเหตุ (Independent Variable) ที่ส่งผลทางตรง (Direct Effect) ต่อตัวแปรแฝงเชิงผล (Dependent Variable) ในแบบจำลองที่พัฒนาและปรับแก้แล้ว (Adjust Mode!) แสดงให้เห็นว่า ภาวะผู้นำ นโยบายการบริหารการจัดการองค์กร นวัตกรรมการจัดการ มีอิทธิพลทางตรงต่อศักยภาพในการแข่งขัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และภาวะผู้นำ นโยบายการบริหารการจัดการองค์กร นวัตกรรมการจัดการ ศักยภาพในการแข่งขัน มีอิทธิพลทางตรงต่อความสำเร็จของธุรกิจพลังงานสะอาด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสมการเส้นทางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงภายนอกที่ส่งผลโดยรวม (Total Effect) ต่อตัวแปรแฝงภายใน (Reduced equations) ที่ได้ทำการศึกษาในแบบจำลองที่พัฒนาและปรับแก้แล้ว (Adjust

Model) แสดงให้เห็นว่า ตัวแปรแฝงภายนอก ได้แก่ ตัวแปรภาวะผู้นำ นโยบายการบริหารการจัดการองค์กร และนวัตกรรมการจัดการ ส่งผลโดยรวมต่อศักยภาพในการแข่งขัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และตัวแปรแฝงภายนอก ได้แก่ ภาวะผู้นำ นโยบายการบริหารการจัดการองค์กร นวัตกรรมการจัดการ ส่งผลโดยรวมต่อความสำเร็จของธุรกิจพลังงานสะอาดของประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. การพัฒนารูปแบบปัจจัยความสำเร็จของธุรกิจพลังงานสะอาดของประเทศไทย ซึ่งในการส่งเสริมความสำเร็จของธุรกิจพลังงานสะอาดของประเทศไทยนั้นต้องให้ความสำคัญกับตัวแปรศักยภาพในการแข่งขันมากที่สุด เพราะตัวแปรศักยภาพในการแข่งขัน ที่ประกอบด้วย สินค้ามีคุณภาพ ภาพลักษณ์ที่ดีจากลูกค้า และอำนาจทางการตลาด สามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของตัวแปรภาวะผู้นำ นโยบายการบริหารการจัดการองค์กร และนวัตกรรมการจัดการ ในการส่งเสริมความสำเร็จของธุรกิจพลังงานสะอาดของประเทศไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยหลังจากที่ได้ข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยแล้ว ผู้วิจัยจึงได้พัฒนารูปแบบการยกระดับความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจพลังงานสะอาดของประเทศไทย ประกอบด้วย ได้แก่ รูปแบบ LOMC ประกอบด้วย 1) ภาวะผู้นำ 2) นโยบายการจัดการองค์กร 3) นวัตกรรมการจัดการ และ 4) ศักยภาพการแข่งขัน

ดังนั้น นโยบายการบริหารจัดการองค์กรมีอิทธิพลมากกว่าภาวะผู้นำในบริบทของประเทศไทย เนื่องจากธุรกิจพลังงานสะอาดต้องดำเนินงานภายใต้กรอบกฎหมาย ระเบียบ และนโยบายภาครัฐที่มีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงสูง นโยบายองค์กรที่ชัดเจนและสอดคล้องกับทิศทางภาครัฐจึงช่วยลดความเสี่ยงในการดำเนินธุรกิจและเอื้อต่อการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์มากกว่าคุณลักษณะของผู้นำเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ วัฒนธรรมการบริหารขององค์กรไทยยังให้ความสำคัญกับโครงสร้าง ระบบ และแนวปฏิบัติอย่างเป็นทางการ ซึ่งส่งผลให้บทบาทของนโยบายองค์กรมีอิทธิพลต่อศักยภาพการแข่งขันมากยิ่งขึ้น

5. อภิปรายผลการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำ นโยบายการบริหารการจัดการองค์กร นวัตกรรมการจัดการ ศักยภาพการแข่งขัน และความสำเร็จของธุรกิจพลังงานสะอาดของประเทศไทย สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. สภาพปัจจุบัน ภาวะผู้นำ นโยบายการบริหารการจัดการองค์กร นวัตกรรมการจัดการ ศักยภาพการแข่งขัน และความสำเร็จของธุรกิจพลังงานสะอาดของประเทศไทย พบว่า ภาวะผู้นำ นโยบายการบริหารการจัดการองค์กร นวัตกรรมการจัดการ ศักยภาพในการแข่งขัน และความสำเร็จของธุรกิจพลังงานสะอาดของประเทศไทยอยู่ในระดับสูง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความสำเร็จของธุรกิจพลังงานสะอาดของประเทศไทย ต้องมีองค์ประกอบภาวะผู้นำ นโยบายการบริหารการจัดการองค์กร นวัตกรรมการจัดการ ศักยภาพการแข่งขัน ซึ่งสอดคลองกับงานวิจัยของ Farhan (2024, pp. 1-11) เน้นว่า การพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องอาศัยภาวะผู้นำที่มีแนวคิดเชิงนวัตกรรม และสามารถปรับกลยุทธ์ให้ตอบสนองต่อ

การเปลี่ยนแปลงของตลาดได้อย่างเหมาะสม

2. อิทธิพล ภาวะผู้นำ นโยบายการบริหารจัดการองค์กร นวัตกรรมการจัดการ ศักยภาพการแข่งขันมีต่อความสำเร็จของธุรกิจพลังงานสะอาดของประเทศไทย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะทุกตัวแปรที่กล่าวมาล้วนมีความสำคัญต่อความสำเร็จของธุรกิจพลังงานสะอาด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Juniarti et al. (2024) ที่พบว่า นวัตกรรมการจัดการสามารถส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาศักยภาพในการแข่งขัน ทั้งในด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากร รวมถึงการลดต้นทุนการดำเนินงาน ตัวอย่างที่น่าสนใจคือ การลงทุนในเทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์และพลังงานหมุนเวียน ซึ่งช่วยให้องค์กรมีความได้เปรียบในด้านความยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม อันเป็นประเด็นที่ผู้บริโภคและนักลงทุนในยุคปัจจุบันให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก

3. รูปแบบการยกระดับความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจพลังงานสะอาดของประเทศไทย ประกอบด้วย ได้แก่ รูปแบบ LOMC ประกอบด้วย 1) ภาวะผู้นำ (L = Leadership) 2) นโยบายการจัดการองค์กร (O = Organizational Management Policy) 3) การจัดการนวัตกรรม (I = Innovation Management) และ 4) การได้เปรียบทางการแข่งขัน (C = Competitive Advantage) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะภาวะผู้นำที่ผลมีต่อตัวแปรความสำเร็จของธุรกิจพลังงานสะอาด ซึ่งสอดคลองกับงานวิจัยของ Barsei et al. (2024); Hussain, & Li (2022) ที่ชี้ให้เห็นว่า ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และสามารถปรับตัวได้ดีจะมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กร โดยเฉพาะในภาคพลังงานสะอาดซึ่งต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงของข้อกำหนดและมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง และนวัตกรรมการจัดการที่ประกอบด้วยด้านผลิตภัณฑ์ ด้านกระบวนการ และด้านการบริการ ซึ่งสามารถทำให้ธุรกิจพลังงานสะอาดมีศักยภาพในการแข่งขัน สอดคล้องกับข้อค้นพบ Batool et al. (2023) ที่ระบุว่า นวัตกรรมการจัดการที่เน้นการพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ๆ ในการผลิตพลังงานทดแทน เช่น การนำระบบพลังงานแสงอาทิตย์มาใช้ในพื้นที่ชนบท สามารถเพิ่มขีดความสามารถในการตอบสนองความต้องการของตลาด พร้อมทั้งช่วยลดต้นทุนการผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งทำให้นวัตกรรมเหล่านี้กลายเป็นกลยุทธ์สำคัญที่ช่วยส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันขององค์กร รวมถึงศักยภาพในการแข่งขันที่ประกอบด้วยสินค้ามีคุณภาพ อำนาจทางการตลาดและภาพลักษณ์ที่ดีจากลูกค้า ซึ่งทำให้ ธุรกิจพลังงานสะอาดของประเทศไทยประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับข้อค้นพบของนักวิชาการหลายท่าน เช่น Barsei et al. (2024) ชี้ให้เห็นว่า การนำเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพมาใช้สามารถลดต้นทุนและเพิ่มความสามารถในการตอบสนองความต้องการของตลาดได้อย่างรวดเร็ว ขณะที่ Manit et al. (2024) กล่าวว่า การพัฒนาวัสดุและกระบวนการผลิตที่มีเสถียรภาพช่วยเพิ่มความทนทานและประสิทธิภาพของเทคโนโลยีพลังงานสะอาด ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน

6. ข้อเสนอแนะ

1. ควรขยายขอบเขตการวิจัยไปยังผู้ประกอบการธุรกิจพลังงานสะอาดประเภทอื่นๆ นอกเหนือจากระบบพลังงานแสงอาทิตย์ เช่น พลังงานลม พลังงานชีวมวล หรือไฮโดรเจนสีเขียว เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จและศักยภาพในการแข่งขันในแต่ละประเภทธุรกิจ

2. ควรนำตัวแปรบริบทเพิ่มเติมเข้ามาศึกษา เช่น นโยบายภาครัฐด้านพลังงานในระดับพื้นที่ การสนับสนุนทางการเงิน เทคโนโลยีดิจิทัล และปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กร เพื่อพัฒนาแบบจำลองสมการโครงสร้างให้มีความครอบคลุมและสามารถอธิบายความสำเร็จของธุรกิจพลังงานสะอาดในบริบทประเทศไทยได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้พัฒนา LOMC Model ซึ่งเป็นองค์ความรู้เชิงบูรณาการที่ใช้เป็นแนวทางในการยกระดับความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจพลังงานสะอาดของประเทศไทย โดยแบบจำลองดังกล่าวประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ (L = Leadership) ภาวะผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และความรับผิดชอบต่อสังคม (O = Organizational Management Policy) นโยบายการบริหารจัดการองค์กรที่ชัดเจนและสอดคล้องกับบริบทเชิงนโยบายของประเทศ (M = Management Innovation) นวัตกรรมการจัดการที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความยืดหยุ่นในการดำเนินธุรกิจ (C = Competitive Potential) ศักยภาพในการแข่งขันที่นำไปสู่ความสำเร็จและความยั่งยืนของธุรกิจพลังงานสะอาด แบบจำลอง LOMC จึงสะท้อนความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยสำคัญที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นกรอบแนวคิดเชิงกลยุทธ์ในการพัฒนาผู้ประกอบการธุรกิจพลังงานสะอาดในบริบทประเทศไทยอย่างเป็นระบบและยั่งยืน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. (2567). *ข้อมูลผู้ประกอบการธุรกิจพลังงานสะอาด*. เข้าถึงได้จาก https://datawarehouse.dbd.go.th/stats/35101?type=business

กระทรวงพลังงาน. (2563). *รายงานประจำปี 2562*. กรุงเทพฯ: สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน กระทรวงพลังงาน.

Barsei, A. N., Pamungkasih, E., Sabtohadi, J., Asmoro, B. T., Anindyasari, Y., & Saputra, A. (2024). Community-based centralized solar mini-grid management for rural electrification: Evidence from remote villages. *E3S Web of Conferences*, 506, 1-8.

Batool, K., Zhao, Z. Y., Irfan, M., Ullah, S., & Işik, C. (2023). Assessing the competitiveness of Indian solar power industry using the extended Five Forces Model: A green innovation perspective. *Environmental Science and Pollution Research International*, 30(34), 82045-82067.

Diamantopoulos, A., & Siguaw, J. A. (2000). *Introducing LISREL: A guide for the uninitiated*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

Farhan, B. Y. (2024). Visionary leadership and innovative mindset for sustainable business development: *Case studies and practical applications. Research in Globalization*, 8, 1-11.

Gilmanshin, I. (2024). Modeling the operating modes of solar power plants for powering reclamation plants for water treatment and wastewater reuse. *E3S Web of Conferences*, 542, 01001. https://doi.org/10.1051/e3sconf/202454201001

Hair, J. F., Ringle, C. M., & Sarstedt, M. (2011). PLS SEM: Indeed a silver bullet. *Journal of Marketing Theory and Practice,* 19(2), 139-151. https://doi.org/10.2753/MTP1069 6679190202

Hooper, D., Coughlan, J., & Mullen, M. R. (2008). Structural equation modelling: Guidelines for determining model fit. *Electronic Journal of Business Research Methods*, 6(1), 53-60. https://doi.org/10.21427/D7CF7R

Hussain, N., & Li, B. (2022). Entrepreneurial leadership and entrepreneurial success: The role of knowledge management processes and knowledge entrepreneurship. *Frontiers in Psychology*, 13, 829959. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.829959

Johansson, B., Despeisse, M., Bokrantz, J., Braun, G., Cao, H., Chari, A., Fang, Q., González Chávez, C. A., Skoogh, A., Söderlund, H., Wang, H., Wärmefjord, K., Nyborg, L., Sun, J., Örtengren, R., Schumacher, K. A., Espinal, L., Morris, K. C., Nunley, J. Jr., Kishita, Y., Umeda, Y., Acerbi, F., Pinzone, M., Persson, H., Charpentier, S., Edström, K., Brandell, D., Gopalakrishnan, M., Rahnama, H., Abrahamsson, L., Öhrwall Rönnbäck, A., & Stahre, J. (2024). Challenges and opportunities to advance manufacturing research for sustainable battery life cycles. *Frontiers in Manufacturing Technology*, 4, 1360076. https://doi.org/10.3389/fmtec.2024.1360076

Juniarti, A. T., Setia, B. I., Alghifari, E. S., & Sya'roni, D. A. W. (2024). Green leadership and competitive advantage: The role of mediation from knowledge management and talent management. *Journal of Eastern European and Central Asian Research (JEECAR)*, 11(3). https://doi.org/10.15549/jeecar.v11i3.1648

MacCallum, R. C., Browne, M. W., & Sugawara, H. M. (1996). Power analysis and determination of sample size for covariance structure modeling. *Psychological Methods*, 1(2), 130-149. https://doi.org/10.1037/1082 989X.1.2.130

Manit, J., Kanjanaboos, P., Naweephattana, P., Naikaew, A., Srathongsian, L., Seriwattanachai, C., Supruangnet, R., Nakajima, H., Eiamprasert, U., & Kiatisevi, S. (2024). Towards device stability of perovskite solar cells through low-costalkyl-terminated SFX-based hole transporting materials and carbon electrodes. *Scientific Reports*, 14(1), 1-13.

Marzouk, O. A. (2024). Portrait of the decarbonization and renewables penetration in Oman's energy mix, motivated by Oman's national green hydrogen plan. *Energies*, 17(19), 4769.

Nunnally, J. C., & Bernstein, I. H. (1967). *Psychometric Theory*. New York: McGraw Hill.

Rastegar, H., Eweje, G., & Sajjad, A. (2024). The impact of environmental policy on renewable energy innovation: A systematic literature review and research directions. *Wiley Sustainable Development*, 32(4), 3859-3876.

Sarker, M. T., Haram, M. H. S. M., Ramasamy, G., Al Farid, F., & Mansor, S. (2023). Solar photovoltaic home systems in Malaysia: A comprehensive review and analysis. *Energies*, 16(23), 7718.

Wenten, I. G., Khoiruddin, K., & Siagian, U. W. (2024). Green energy technologies: A key driver in carbon emission reduction. *Journal of Engineering & Technological Sciences*, 56(2), 143-192.

การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนต้นแบบการจัดการเรียนรวม ของกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษ ในยุคดิจิทัล*

Development of Prototype School Administration Model on Inclusive Learning of Efficient Promotion Network for Special Education in Digitized Era

จิโรจน์ สุพัฒน์, พฤฑฒิพล พฤฑฒิกุล และจารุนันท์ ขวัญแน่น
Jirot Supat, Phrettipol Pruettikul and Jarunan Khwannan
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, ประเทศไทย
Rajabhat Kamphaeng Phet University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: Jirotsupat@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบ สภาพ ปัญหา และแนวทางการบริหารโรงเรียนต้นแบบการจัดการเรียนรวม 2) พัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนต้นแบบการจัดการเรียนรวม 3) ประเมินรูปแบบการบริหารโรงเรียนต้นแบบการจัดการเรียนรวม รวบรวมข้อมูลโดยการใช้แบบสอบถาม การประชุมเชิงปฏิบัติการ การสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ การสัมมนาประชาพิจารณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ค่าความเชื่อมั่น ค่าอำนาจจำแนก (r) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (r) ค่าดัชนีไกเซอร์ เมเยอร์ ออลคิน (KMO) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) และการวิเคราะห์เนื้อหา โดยมีโรงเรียนต้นแบบการจัดการเรียนรวม จำนวน 126 โรงเรียน เป็นประชากร และกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา

ผลการวิจัยพบว่า

1. องค์ประกอบของการบริหารโรงเรียนต้นแบบการจัดการเรียนรวมของกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษในยุคดิจิทัลประกอบด้วย 6 องค์ประกอบได้แก่ 1) ด้านสภาพแวดล้อม 2) ด้านเครือข่ายความร่วมมือ 3) ด้านงบประมาณ

*ได้รับบทความ: 12 มีนาคม 2568; แก้ไขบทความ: 23 กันยายน 2568; ตอบรับตีพิมพ์: 28 กันยายน 2568
Received: March 12, 2025; Revised: September 23, 2025; Accepted: September 28, 2025

4) ด้านระบบบริหารที่มีประสิทธิภาพ 5) ด้านพัฒนาครูและบุคลากร 6) ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้

2. สภาพการบริหารโรงเรียนต้นแบบการจัดการเรียนรวมของกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษในยุคดิจิทัล ด้านที่มีการปฏิบัติมากที่สุด คือข้อด้านการปรับอาคารสถานที่ให้มีความเหมาะสม รองลงมาคือ ด้านระบบบริหารที่มีประสิทธิภาพ ส่วนด้านที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุด คือ ด้านการจัดสรรงบประมาณ

3. องค์ประกอบรูปแบบการบริหารโรงเรียนต้นแบบการจัดการเรียนรวมประกอบ ด้วย 1) หลักการและแนวคิด 2) วัตถุประสงค์ 3) ปัจจัยนำเข้า 4) กระบวนการ 5) ผลผลิต 6) ผลลัพธ์ 7) ข้อมูลย้อนกลับ และ 8) เงื่อนไขความสำเร็จ

4. ผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่ามีความถูกต้อง ความเหมาะสม และความเป็นไปได้เป็นประโยชน์ในภาพรวมของรูปแบบการบริหารโรงเรียนต้นแบบการจัดการเรียนรวมของกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษในยุคดิจิทัล พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด และผลการประเมินความเป็นประโยชน์ในภาพรวมของรูปแบบ พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ; โรงเรียนต้นแบบการจัดการเรียนรวม; ศูนย์การศึกษาพิเศษในยุคดิจิทัล

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the components, conditions, problems and guidelines for School Administration Model on Inclusive Learning of Efficient Promotion Network for Special Education in Digitized Era. 2) to Develop the Prototype School Administration Model on Inclusive Learning and 3) evaluate the inclusive school administration model. The research instruments were a questionnaire, workshop, connoisseurship, and public hearing. The data were analyzed using Index of Item-Objective Congruence (IOC), reliability, discrimination (r), mean ($\bar{X}$), standard deviation (S.D.), Pearson's Correlation Coefficient (r), Kaiser-Meyer-Okin Measures of sampling adequacy (KMO), confirmatory factor analysis (CFA), and content analysis. The samples consisted of 126 inclusive schools.

The results revealed that:

1. The components of the Prototype School Administration on Inclusive Learning of Efficient Promotion Network for Special Education in Digitized Era consists of 6 components; 1) Context 2) Cooperation Network

3) Budget 4) Effective Administration 5) Teacher and Academic personnel development and 6) Learning management process.

2. The management conditions of the Prototype School Administration on Inclusive Learning of Efficient Promotion Network for Special Education in Digitized Era The most practiced aspect was the adjusting buildings and locations to be more suitable, followed by the aspects of Effective Administration and the least practiced aspect was the aspects of Budget.

3. The components of the Prototype School Administration on Inclusive Learning of Efficient Promotion Network for Special Education in Digitized Era from the results of the examination by experts consists of 8 components; 1) Principles and concepts 2) Objectives 3) Input 4) Process 5) Product, 6) Result 7) Feedback and Success Criteria.

4. The evaluation of inclusive school administration model of efficient promotion network for Special Education Center in digital era found that the correction, the appropriateness, and the possibility were at the highest levels. The utility of the model was at the highest levels.

Keywords: Development of Prototype; Inclusive Learning school; Special Education Center in Digitized Era

1. บทนำ

การศึกษาเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่มนุษย์ทุกคนพึงได้รับจากการจัดสวัสดิการแห่งรัฐ รวมถึงบุคคลพิการ เพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพให้แก่ประชาชน การจัดการศึกษาแบบเรียนรวมเกิดขึ้นภายใต้การศึกษาเพื่อปวงชน ตามปฏิญญาสากลของประเทศสมาชิกองค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ ในการประชุม World conference on Education for all ในปี พ.ศ. 2533 ที่หาดจอมเทียน ประเทศไทย โดยมีความเห็นว่าการศึกษาเป็นสิทธิที่ประชากรโลกทุกคนพึงได้รับและต้องกำหนดนโยบายการศึกษาให้แก่ประชากรอย่างทั่วถึง และไม่คำนึงถึงความแตกต่าง หรือข้อจำกัดอื่นๆ ข้อตกลงดังกล่าวมีชื่อว่า “ปฏิญญาจอมเทียน” (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2556, หน้า 1-8) สำหรับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมวด 5 มาตรา 54 ระบุว่ารัฐต้องให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ซึ่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2553 มาตรา 10 กำหนดให้รัฐต้องรับผิดชอบในการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการให้มีสิทธิและโอกาสเสมอ

กันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และให้ได้รับสิทธิสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กำหนด และเลือกบริการการศึกษา สถานศึกษา ระบบและรูปแบบการศึกษา โดยคำนึงถึงความสามารถ ความสนใจ ความถนัด และความต้องการจำเป็นพิเศษของบุคคลนั้น

การจัดการศึกษาแบบเรียนรวมสามารถตอบสนองต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน และเป็นวิธีการจัดการศึกษารูปแบบหนึ่งที่จัดบริการให้แก่นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ โดยจัดการศึกษาในลักษณะที่ต่างจากรูปแบบการจัดการศึกษาพิเศษ ซึ่งรูปแบบดังกล่าวสนองต่อหลักสิทธิมนุษยชน และเป็นรูปแบบที่มีผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้เป็นอย่างดี โดยจัดให้นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษทุกคนได้รับการพัฒนา และอยู่บนพื้นฐานที่สามารถเรียนรู้ และพัฒนาได้หากได้รับโอกาสในการศึกษาที่เหมาะสมกับความพิการ (เบญจา ชลธารนนท์, 2545)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รับผิดชอบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ดำเนินการตามแผนพัฒนาการศึกษาพิเศษในลักษณะเรียนร่วมกับเด็กปกติมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2529 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566, หน้า 23-27) และในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ได้ดำเนินการสร้างความเข้มแข็งให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โรงเรียนคุณภาพ โรงเรียนต้นแบบการเรียนรวม ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด และพัฒนาโรงเรียนที่จัดการเรียนรวมให้มีคุณภาพ จากสถิติรายงานของสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในปีการศึกษา 2565 พบว่า นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเรียนรวมทุกสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีจำนวน 394,465 คน ดังนั้น การสร้างความเข้มแข็งให้โรงเรียนที่จัดการเรียนรวมให้มีคุณภาพจะต้องเกิดจากความร่วมมือระหว่างโรงเรียน และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย (ศิวสันต์ สิงหะหล้า และคณะ, 2565, หน้า 231-249) ที่สำคัญได้มีการกำหนดมาตรฐานการเรียนร่วมเพื่อการประกันคุณภาพภายใน พ.ศ. 2555 ขึ้นมาเพื่อเป็นกลไกในการขับเคลื่อนในการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรวม และเป็นการยกระดับคุณภาพผู้เรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2556, หน้า 23-27)

ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยมีความประสงค์ที่จะศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนต้นแบบการจัดการเรียนรวมของกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษในยุคดิจิทัล ให้สอดคล้องกับสภาพ ปัญหา และบริบทเพื่อให้นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษมีความพร้อมในการเรียนรู้อย่างมีความสุข และได้รับสิทธิมนุษยชนอย่างทัดเทียม ดังนั้นเพื่อเป็นแนวทางจัดการศึกษาให้กับนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษให้มีประสิทธิภาพ จึงต้องพัฒนาศักยภาพครู และบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องให้มีความรู้ ความเข้าใจ ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ และปฏิบัติงานได้ตรงตามมาตรฐานเรียนร่วมที่กำหนดเพื่อเป็นการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาสำหรับโรงเรียนการจัดการเรียนรวมให้มีคุณภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบ สภาพ ปัญหา และแนวทางการบริหาร โรงเรียนต้นแบบการจัด การเรียนรวมของกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษในยุคดิจิทัล

2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนต้นแบบการจัดการเรียนรวมของกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษในยุคดิจิทัล

3. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารโรงเรียนต้นแบบการจัดการเรียนรวมของกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษในยุคดิจิทัล

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) ผู้วิจัยมีวิธีดำเนินการวิจัยเป็น 3 ขั้นตอนตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบ สภาพ ปัญหา และแนวทางปฏิบัติที่ดีการบริหารโรงเรียนต้นแบบการจัดการเรียนรวมของกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษในยุคดิจิทัล

ขั้นที่ 1.1 ศึกษาและวิเคราะห์องค์ประกอบของบริหารโรงเรียนต้นแบบการจัดการเรียนรวมของกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษในยุคดิจิทัลมีขั้นตอนดังนี้ 1) กลุ่มประชากรที่ใช้วิจัย ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครูวิชาการ ครูผู้สอน พี่เลี้ยงเด็กพิการ ประธานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ปกครองนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษในโรงเรียนต้นแบบการจัดการเรียนรวมของกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษ จำนวน 756 คน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 500 คน ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบ ตามแนวคิดของคอมเลย์และลี (Comrey, & Lee, 1992) จากนั้นสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน 2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารโรงเรียนต้นแบบการจัดการเรียนรวมของกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษในยุคดิจิทัลเป็นแบบสอบถามลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับแบบลิเคอร์ท (Likert, 1961) โดยมีวิธีการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัยโดยให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ตรวจสอบความถูกต้องตามเนื้อหา (Content Validity) ความชัดเจนของภาษา และประเมินดัชนีความสอดคล้องใน 3 ระดับ คือ เหมาะสม ไม่แน่ใจ ไม่เหมาะสม ซึ่งได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60-1.00 3) นำไปทดลองใช้ (Try Out) ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของคอนบราค (Cronbach, 1971) มีค่าสัมประสิทธิสหสัมพันธ์ 0.991 และนำไปทดลองใช้ (Try Out) ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของคอนบราค มีค่าสัมประสิทธิสหสัมพันธ์ 0.991 และหาค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) คะแนนรายข้อกับคะแนนรวมแต่ละตัวแปรของไวร์สมาและจูร์ส (Wiersma, & Jurs, 1990) เลือกคำถาม

ที่มีค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.2 ขึ้นไป 3) การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามในรูปแบบออนไลน์ (QR-Code) และใช้วิธีการส่งแบบสอบถามผ่านระบบสารบัญอิเล็กทรอนิกส์ถึงหน่วยงานการศึกษา และขอความอนุเคราะห์ให้ดำเนินการส่งแบบสอบถามไปยังรายชื่อโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง ตรวจจำนวนข้อมูลตามแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืน 4) วิเคราะห์ข้อมูลหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson, 1920, pp. 25-45) และวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Second Order Confirmatory Factor Analysis) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ขั้นที่ 1.2 ศึกษาสภาพ และปัญหาการบริหารโรงเรียนต้นแบบการจัดการเรียนรวมของกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษในยุคดิจิทัล มีขั้นตอนดังนี้ 1) กลุ่มประชากรที่ใช้วิจัย ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครูวิชาการ ครูผู้สอน พี่เลี้ยงเด็กพิการ ประธานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ปกครองนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษในโรงเรียนต้นแบบการจัดการเรียนรวมของกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษ จำนวน 756 คน โดยเปิดตารางสุ่มกลุ่มตัวอย่างด้วยตารางเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ครูวิชาการ ครูผู้สอน พี่เลี้ยงเด็กพิการ ประธานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ปกครองนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ รวมทั้งสิ้น 260 คน 2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูวิชาการ ครูผู้สอน พี่เลี้ยงเด็กพิการ ประธานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ปกครองนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ แบบสอบถามลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับแบบลิเคอร์ท (Likert, 1961) โดยมีวิธีการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัยโดยให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ตรวจสอบความถูกต้องตามเนื้อหา (Content Validity) ความชัดเจนของภาษา และประเมินดัชนีความสอดคล้องใน 3 ระดับ คือ เหมาะสม ไม่แน่ใจ ไม่เหมาะสม ซึ่งได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60-1.00 3 และนำไปทดลองใช้ (Try Out) ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของคอนบราค มีค่าสัมประสิทธิสหสัมพันธ์ 0.991 3) การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามในรูปแบบออนไลน์ (QR-Code) และใช้วิธีการส่งแบบสอบถามผ่านระบบสารบัญอิเล็กทรอนิกส์ถึงหน่วยงานการศึกษา และขอความอนุเคราะห์ให้ดำเนินการส่งแบบสอบถามไปยังรายชื่อโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง ตรวจจำนวนข้อมูลตามแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืน 4) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ (Percentage) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการจัดลำดับ

ขั้นที่ 1.3 ศึกษาแนวทางการบริหารโรงเรียนต้นแบบการจัดการเรียนรวมของกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษในยุคดิจิทัล มีขั้นตอนดังนี้ 1) แหล่งข้อมูลในการวิจัย คือโรงเรียนต้นแบบการจัดการเรียนรวมที่มีผลการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ (Best practice) โดยได้รับรางวัลด้านการบริหารการจัดการเรียนรวม และต้องมีหน่วยบริการทางวิชาการ (SSSU: Student Support Services

Unit) จำนวน 3 แห่ง ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) 2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง (Structured Interview) โดยมีวิธีการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัยโดยศึกษาหลักการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ตามประเด็นที่เกี่ยวกับองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการบริหารโรงเรียนต้นแบบการจัดการเรียนรวมนำเสนอต่อที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาความถูกต้อง และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ 3) การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนัดหมายผู้วิจัยติดต่อผู้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับ วัน เวลา และสถานที่ในการสัมภาษณ์ จากนั้นส่งแบบสัมภาษณ์ให้ผู้ให้สัมภาษณ์ล่วงหน้า และดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลตามแบบสัมภาษณ์ และจดบันทึกบันทึกเสียงด้วยตนเอง 4) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการใช้วิธีวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) จากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบและคู่มือการบริหารโรงเรียนต้นแบบการจัดการเรียนรวมของกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษในยุคดิจิทัล

ขั้นที่ 2.1 ยกร่างรูปแบบและคู่มือการบริหารโรงเรียนต้นแบบการจัดการเรียนรวมของกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษในยุคดิจิทัล โดยวิธีการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) 1) แหล่งข้อมูล คือผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน โดยวิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) 2) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นร่างรูปแบบและคู่มือ แบบบันทึกการประชุมเชิงปฏิบัติการการบริหารโรงเรียนต้นแบบการจัดการเรียนรวมของกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษในยุคดิจิทัล โดยมีวิธีการสร้างและและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือซึ่งผู้วิจัยนำผลการศึกษาในขั้นตอนที่ 1 ดำเนินการจัดทำร่างรูปแบบ คู่มือ และแบบบันทึกการประชุมเชิงปฏิบัติการ ตามกรอบแนวคิดของร่างรูปแบบ และคู่มือการบริหารโรงเรียนต้นแบบการจัดการเรียนรวมของกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษา พิเศษในยุคดิจิทัล 3) การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยวิจัยนำเสนอผลการศึกษาข้อมูลในขั้นตอนที่ 1 ต่อที่ประชุมเพื่อเป็นข้อมูลในการจัดทำรูปแบบผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ ระดมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะการพิจารณาการยกร่างรูปแบบ ผู้ทำหน้าที่บันทึกการประชุมจดบันทึกข้อคิดเห็นจากนั้นผู้วิจัยสรุปร่างรูปแบบและคู่มือการบริหารโรงเรียนต้นแบบการจัดการเรียนรวมของกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษในยุคดิจิทัล เสนอให้ที่ประชุมได้แสดงความคิดเห็นและเสนอแนะเพิ่มเติม

ขั้นที่ 2.2 ตรวจสอบรูปแบบและคู่มือการบริหารโรงเรียนต้นแบบการจัดการเรียนรวมของกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษในยุคดิจิทัล โดยใช้วิธีการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) 1) แหล่งข้อมูล คือผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน โดยวิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) 2) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เอกสารประกอบการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญแบบสอบถามความคิดเห็นเพื่อใช้ตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมรูปแบบและคู่มือการบริหาร

โรงเรียนต้นแบบการจัดการเรียนรวมของกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษในยุคดิจิทัล โดยใช้มาตราวัดแบบลิเคิร์ท (Likert, 1964) 5 ระดับ 3) การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยดำเนินการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ ผู้เชี่ยวชาญได้อภิปรายแสดงความคิดเห็น จากนั้นผู้วิจัยสรุปความคิดเห็นเกี่ยวกับร่างรูปแบบ และคู่มือการบริหารโรงเรียนต้นแบบการจัดการเรียนรวมของกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษในยุคดิจิทัล ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะ ปรับแก้ไขในรายละเอียด และนำฉบับสมบูรณ์สำหรับนำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อประเมินคุณภาพในขั้นตอนต่อไป 4) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากประเด็นคำถาม โดยข้อเสนอแนะต่างๆ ของผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ และวิเคราะห์ความถูกต้องและความเหมาะสมโดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินรูปแบบการบริหารโรงเรียนต้นแบบการจัดการเรียนรวมของกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษในยุคดิจิทัล โดยวิธีการสัมมนาประชาพิจารณ์ (Public Hearing) 1) แหล่งข้อมูล คือผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 30 คน ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) 2) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบประเมินความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยมีวิธีการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือนำแบบประเมินที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาตรวจสอบความครอบคลุมของประเด็นเนื้อหา ความถูกต้อง ปรับปรุงแก้ไขแบบประเมินตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และนำไปใช้ในการเก็บข้อมูล 3) การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการจัดประชุมรับฟังประชาพิจารณ์ (Public Hearing) และนำเสนอรายละเอียด จากนั้นให้ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิประเมินด้านความเป็นไปได้ และด้านความเป็นประโยชน์ เสนอแนะ และแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ เพิ่มเติม เกี่ยวกับรูปแบบการบริหารโรงเรียนต้นแบบการจัดการเรียนรวมของกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษในยุคดิจิทัล รูปแบบของ QR-Code จัดเก็บแบบประเมิน ที่ได้จากผู้เข้าร่วมประชุมและนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป 4) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนต้นแบบการจัดการเรียนรวมของกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษในยุคดิจิทัล สามารถสรุปได้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผลการศึกษาองค์ประกอบ สภาพ ปัญหา และแนวทางปฏิบัติที่ดีการบริหารโรงเรียนต้นแบบการจัดการเรียนรวมของกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษในยุคดิจิทัล

ขั้นที่ 1.1 ผลวิเคราะห์องค์ประกอบรูปแบบการบริหารโรงเรียนต้นแบบการจัดการเรียนรวม

ของกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษในยุคดิจิทัล โดยการสังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และผลการยืนยันองค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านระบบบริหารที่มีประสิทธิภาพ 2) ด้านการปรับอาคารสถานที่ให้มีความเหมาะสม 3) ด้านการอบรมพัฒนาครู 4) ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ 5) ด้านเครือข่ายความร่วมมือ 6) ด้านการจัดสรรงบประมาณ พบว่าในภาพรวม 6 องค์ประกอบ มีการปฏิบัติในระดับมากดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ ความเบ้ และความโด่งขององค์ประกอบของรูปแบบการบริหารโรงเรียนต้นแบบการจัดการเรียนรวมของกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษในยุคดิจิทัล

องค์ประกอบ	$\bar{X}$	S.D.	Factor Loading	Skewness	Kurtosis	แปลผล
1. ด้านระบบบริหารที่มีประสิทธิภาพ	4.43	0.70	0.953	-1.878	4.216	มาก
2. ด้านการปรับอาคารสถานที่ให้มีความเหมาะสม	4.43	0.73	0.961	-1.768	3.661	มาก
3. ด้านการอบรมพัฒนาครู	4.41	0.77	0.994	-1.964	4.468	มาก
4. ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้	4.42	0.76	0.988	-2.143	5.406	มาก
5. ด้านเครือข่ายความร่วมมือ	4.33	0.81	0.935	-1.619	2.767	มาก
6. ด้านการจัดสรรงบประมาณ	4.32	0.83	0.917	-1.683	3.020	มาก
เฉลี่ยรวม	**4.39**	**0.77**	-	-	-	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่าองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารโรงเรียนต้นแบบการจัดการเรียนรวมของกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษในยุคดิจิทัล 6 องค์ประกอบ การปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.39, S.D. = 0.77) เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบพบว่าองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านระบบบริหารที่มีประสิทธิภาพ ($\bar{X}$ = 4.43, S.D. = 0.70) และด้านการปรับอาคารสถานที่ให้มีความเหมาะสม ($\bar{X}$ = 4.43, S.D. = 0.73) รองลงมาคือ ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 4.42, S.D. = 0.76) และด้านการอบรมพัฒนาครู ($\bar{X}$ = 4.41, S.D. = 0.77) ตามลำดับ ทุกองค์ประกอบมีความเบ้น้อยกว่า 2.00 และมีความโด่งน้อยกว่า 7.00 ทุกตัวแปร แสดงว่าลักษณะการแจกแจงข้อมูลเป็นแบบปกติ

ขั้นที่ 1.2 ผลการวิเคราะห์สภาพ และปัญหาการบริหารโรงเรียนต้นแบบการจัด การเรียนรวมของกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษในยุคดิจิทัล

โดยมีการวิเคราะห์ข้อมูล ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพ และความถี่ ร้อยละ ปัญหาของรูปแบบการบริหารโรงเรียนต้นแบบจัดการเรียนรวมของกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษในยุคดิจิทัล ดังตารางที่ 2

องค์ประกอบ	สภาพการบริหารฯ			ปัญหา		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ความถี่	ร้อยละ	ลำดับ
1. ด้านระบบบริหารที่มีประสิทธิภาพ	4.36	0.74	มาก	31	12.70	5
2. ด้านการปรับอาคารสถานที่ให้มีความเหมาะสม	4.37	0.74	มาก	24	9.83	6
3. ด้านการอบรมพัฒนาครู	4.35	0.82	มาก	49	20.08	2
4. ด้านกระบวนการจัดกาเรียนรู้	4.36	0.81	มาก	38	15.57	4
5. ด้านเครือข่ายความร่วมมือ	4.27	0.86	มาก	39	15.98	3
6. ด้านการจัดสรรงบประมาณ	4.24	0.89	มาก	63	25.81	1
รวมเฉลี่ย	**4.33**	**0.77**	**มาก**	**-**	**-**	**-**

จากตารางที่ 2 พบว่าสภาพการบริหารโรงเรียนต้นแบบจัดการเรียนรวมของกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์ การศึกษาพิเศษในยุคดิจิทัล อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.33, S.D. = 0.77) เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือการปรับอาคารสถานที่ให้มีความเหมาะสม ($\bar{X}$ = 4.37, S.D. = 0.74) รองลงมาคือ ด้านระบบบริหารที่มีประสิทธิภาพ ($\bar{X}$ = 4.36, S.D. = 0.74) และด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 4.36, S.D. = 0.81) และด้านการอบรมพัฒนาครู ($\bar{X}$ = 4.35, S.D. = 0.82) ตามลำดับ และปัญหาที่พบมากที่สุด ได้แก่ ด้านการจัดสรรงบประมาณ มีค่าร้อยละเท่ากับ 25.81 รองลงมา คือ ด้านการอบรมพัฒนาครู มีค่าร้อยละเท่ากับ 20.08 และด้านเครือข่ายความร่วมมือ มีค่าร้อยละเท่ากับ 15.98 ตามลำดับ

ขั้นที่ 1.3 แนวทางปฏิบัติที่ดีการบริหารโรงเรียนต้นแบบการจัดการเรียนรวมของกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษในยุคดิจิทัล พบว่ามีประเด็นการบริหารโรงเรียนต้นแบบการจัดการเรียนรวม 9 ประเด็น ได้แก่ 1) ด้านระบบบริหารที่มีประสิทธิภาพ 2) ด้านการปรับอาคารสถานที่ให้มีความเหมาะสม 3) ด้านการอบรมพัฒนาครู 4) ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ 5) ด้านมีเครือข่ายความร่วมมือ 6) ด้านการจัดสรรงบประมาณ 7) ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม การทบทวนหลังปฏิบัติการจัดกิจกรรมต่างๆ 8) ด้านการปรับปรุง แก้ไข และส่งเสริมพัฒนาสู่ความเป็นเลิศ 9) การจัดทำรายงานการ

พัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาเรียนรวมประจำปีของสถานศึกษา (SAR) จัดแสดงผลงานความสำเร็จ

ขั้นตอนที่ 2 ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนต้นแบบการจัดการเรียนรวมของกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษในยุคดิจิทัล พบว่า รูปแบบมี 8 ขั้นตอน คือ (1) หลักการและแนวคิด (2) วัตถุประสงค์ (3) ปัจจัยนำเข้า ประกอบด้วย 1) ด้านกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม 2) ด้านปรัชญา แนวคิด ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม 3) ด้านมาตรฐานการจัดการเรียนร่วม 4) ด้านสภาพแวดล้อม 5) ด้านงบประมาณ และ 6) ด้านเครือข่ายความร่วมมือ (4) กระบวนการใช้การวางแผน การออกแบบ การนำไปปฏิบัติ การประเมินผล และการสะท้อนผล ขับเคลื่อนองค์ประกอบการบริหารโรงเรียนต้นแบบการจัดการเรียนรวมในการขับเคลื่อน ได้แก่ 1) ด้านระบบบริหารที่มีประสิทธิภาพ 2) ด้านการพัฒนาครู และบุคลากร และ 3) ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ (5) ผลผลิต ได้แก่ 1) คุณภาพครู และบุคลากร 2) คุณภาพผู้บริหาร 3) คุณภาพโรงเรียนต้นแบบการจัดการเรียนรวม (6) ผลลัพธ์ ประกอบด้วย 1) คุณภาพนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ และ 2) นวัตกรรมต้นแบบ (7) ข้อมูลย้อนกลับ และ (8) เงื่อนไขความสำเร็จ ประกอบด้วย 1) เงื่อนไขภายใน คือ ผู้บริหาร ครู และนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ 2) เงื่อนไขภายนอก คือ ผู้ปกครองและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยประเมินความถูกต้องและความเหมาะสมของรูปแบบและคู่มือการบริหารโรงเรียนต้นแบบการจัดการเรียนรวมของกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษในยุคดิจิทัล ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงความถูกต้องและความเหมาะสมของการบริหารโรงเรียนต้นแบบการจัดการเรียนรวมของกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษในยุคดิจิทัล

รายการประเมิน	ความถูกต้อง			ความเหมาะสม		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ความถี่	ร้อยละ	แปลผล
1. หลักการและแนวคิด	4.77	0.44	มากที่สุด	4.77	0.44	มากที่สุด
2. วัตถุประสงค์	4.88	0.33	มากที่สุด	4.77	0.44	มากที่สุด
3. ปัจจัยนำเข้า	4.66	0.50	มากที่สุด	4.66	0.50	มากที่สุด
4. กระบวนการ	4.77	0.44	มากที่สุด	4.77	0.44	มากที่สุด
5. ผลผลิต	4.55	0.52	มากที่สุด	4.55	0.52	มากที่สุด
6. ผลลัพธ์	4.88	0.33	มากที่สุด	4.88	0.33	มากที่สุด
7. ข้อมูลย้อนกลับ	4.77	0.44	มากที่สุด	4.77	0.44	มากที่สุด

รายการประเมิน	ความถูกต้อง			ความเหมาะสม		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ความถี่	ร้อยละ	แปลผล
8. เงื่อนไขความสำเร็จ	4.77	0.44	มากที่สุด	4.77	0.44	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	**4.76**	**0.10**	**มากที่สุด**	**4.74**	**0.11**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 3 พบว่าความถูกต้องและความเหมาะสมของการบริหารโรงเรียนต้นแบบการจัดการเรียนรวมของกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษในยุคดิจิทัล ความถูกต้องอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.75, S.D. = 0.10) และความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.74, S.D. = 0.11)

ขั้นตอนที่ 3 ผลการประเมินความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของการบริหารโรงเรียนต้นแบบการจัดการเรียนรวมของกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษในยุคดิจิทัล โดยผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาพิเศษ ครูผู้สอนนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ และศึกษานิเทศก์ พบว่าความความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ขององค์ประกอบและความสัมพันธ์ของการบริหารโรงเรียนต้นแบบการจัดการเรียนรวมของกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษในยุคดิจิทัลโดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด

ตารางที่ 4 แสดงความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ขององค์ประกอบและความสัมพันธ์ ของการบริหารโรงเรียนต้นแบบการจัดการเรียนรวมของกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษในยุคดิจิทัล

รายการประเมิน	ความเป็นไปได้			ความเป็นประโยชน์		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ความถี่	ร้อยละ	แปลผล
1. หลักการและแนวคิด	4.76	0.43	มากที่สุด	4.46	0.50	มาก
2. วัตถุประสงค์	4.80	0.40	มากที่สุด	4.90	0.30	มากที่สุด
3. ปัจจัยนำเข้า	4.70	0.46	มากที่สุด	4.66	0.47	มากที่สุด
4. กระบวนการ	4.76	0.43	มากที่สุด	4.90	0.30	มากที่สุด
5. ผลผลิต	4.56	0.50	มากที่สุด	4.73	0.44	มากที่สุด
6. ผลลัพธ์	4.86	0.34	มากที่สุด	4.80	0.40	มากที่สุด
7. ข้อมูลย้อนกลับ	4.80	0.40	มากที่สุด	4.80	0.40	มากที่สุด

รายการประเมิน	ความเป็นไปได้			ความเป็นประโยชน์		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ความถี่	ร้อยละ	แปลผล
8. เงื่อนไขความสำเร็จ	4.76	0.43	มากที่สุด	4.90	0.30	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	**4.75**	**0.11**	**มากที่สุด**	**4.75**	**0.11**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 4 พบว่า ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ขององค์ประกอบและความสัมพันธ์ของการบริหารโรงเรียนต้นแบบการจัดการเรียนรวมของกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษในยุคดิจิทัล ในภาพรวมพบว่า ความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.75, S.D. = 0.11) และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.75, S.D. = 0.11)

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัย ผู้วิจัยสามารถพบประเด็นที่สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้ ตอนที่ 1 ผลการศึกษาองค์ประกอบ สภาพ ปัญหา และแนวทางปฏิบัติที่ดีการบริหารโรงเรียนต้นแบบการจัดการเรียนรวมของกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษในยุคดิจิทัล จากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารโรงเรียนต้นแบบการจัดการเรียนรวมของกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษในยุคดิจิทัล จากการยืนยันองค์ประกอบ (CFA) 6 องค์ประกอบ และประเมินความถูกต้อง และความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิ จึงกล่าวได้ว่าองค์ประกอบดังกล่าวสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการบริหารโรงเรียนต้นแบบการจัดการเรียนรวมในลักษณะของกลไกให้เกิดการดำเนินงานที่ต่อเนื่อง และยั่งยืนได้จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของสุมาลี ศรีผง (2561, หน้า 198-215) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) การบริหารจัดการ 2) การจัดสภาพแวดล้อม 3) การจัดการเรียนรู้ 4) การประสานความร่วมมือ และธัญลักษณ์ จันทร์ศรี (2562) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการบริหารการศึกษาพิเศษของโรงเรียนต้นแบบการเรียนรวมสำนักงานศึกษาธิการภาค 14 พบว่า ด้านงบประมาณ และด้านพัฒนาครู และบุคลากร เป็นสิ่งในการสนับสนุนการดำเนินงานการจัดการเรียนรวมให้มีคุณภาพ

ผลการศึกษาสภาพ และปัญหาการบริหารโรงเรียนต้นแบบการจัดการเรียนรวมของกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษในยุคดิจิทัล พบว่าภาพรวมด้านสภาพการบริหารฯ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมากที่สุด คือ ด้านการปรับอาคารสถานที่ให้มีความเหมาะสม และด้านที่มีการปฏิบัติน้อย คือด้านการจัดสรรงบประมาณ ซึ่งมีความ

สอดคล้องกับผลการศึกษาปัญหาพบว่าด้านที่มีปัญหามากที่สุด คือ ด้านงบประมาณเช่นเดียวกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าด้วยลักษณะของนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษไม่สามารถใช้สื่อการจัดการเรียนรู้บางชนิดร่วมกันได้ เพราะความพิการมีความแตกต่างกันการเรียนรู้จึงแตกต่างเช่นกัน และงบประมาณในการบริหารจัดการการจัดหาสื่อการสอน มีเพียงคูปองการศึกษาเพื่อรับบริการสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา จำนวนคนละไม่เกิน 2,000 บาทต่อปีการศึกษาที่ได้รับแต่ไม่เพียงพอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศิวสันต์ สิงหะหล้า และคณะ (2565, หน้า 231-249) ได้วิจัยเรื่องการศึกษาการนำนโยบายการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมสำหรับเด็กพิการ พบว่า กระบวนการนำนโยบายการจัดการศึกษาเรียนรวมของกลุ่มเด็กพิการไปปฏิบัติของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นแบบบนลงล่าง ซึ่งปัญหาที่พบจากการวิจัยมากที่สุด คือ ปัญหางบประมาณ เพราะส่งผลต่อการจัดหาสื่อการจัดการเรียนรู้ หรืออุปกรณ์เฉพาะทางเพื่อใช้สำหรับพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม โดยเฉพาะด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนั้นคุณภาพของนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษจึงลดน้อยลงด้วย ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของจริยา ตรุษฎี (2562, หน้า 86-90) ที่กล่าวถึงความสำคัญของสื่อการจัดการเรียนรู้สำหรับนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเรียนร่วมต้องได้รับสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก และความช่วยเหลืออื่นๆ ทางการศึกษาให้มีความเหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของตนเองจึงจะสามารถมีศักยภาพทางการเรียนรู้ และต้องมีการจัดผลิตสื่อ อุปกรณ์ให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องตามที่ระบุไว้ในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP)

ตอนที่ 2 ผลการพัฒนา รูปแบบการบริหารโรงเรียนต้นแบบการจัดการเรียนรวมของกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษในยุคดิจิทัล ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ 1) หลักการและแนวคิด 2) วัตถุประสงค์ 3) ปัจจัยนำเข้า 4) กระบวนการ 5) ผลผลิต 6) ผลลัพธ์ 7) ข้อมูลย้อนกลับ และ 8) เงื่อนไขความสำเร็จ พบว่ามีความถูกต้อง และเหมาะสม อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐฐา แสงเชย (2564, หน้า 346) ได้ทำการวิจัยเรื่องรูปแบบการนิเทศภายในตามสถานการณ์วิถีใหม่ (New Normal) ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) ปัจจัยนำเข้า 4) กระบวนการ 5) ผลผลิต 6) ผลลัพธ์ และ 7) เงื่อนไขความสำเร็จ ผลการตรวจสอบยืนยัน ความเหมาะสม ความสอดคล้อง ภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของวิชาญ จารุกาจน์ (2564, หน้า 225-241) ได้ทำการวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนรวม ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พบว่า มีทั้งความถูกต้อง เหมาะสม เป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เป็นเพราะรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนรวมของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาที่ผู้วิจัยได้พัฒนาหลายขั้นตอน ได้แก่ การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ กรณีศึกษา และการเก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบเชิงประจักษ์ ทำให้เป็นรูปแบบที่มีความถูกต้องความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์

ตอนที่ 3 ผลการประเมินรูปแบบการบริหารโรงเรียนต้นแบบการจัดการเรียนรวมของกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษในยุคดิจิทัล ผลการประเมิน พบว่ารูปแบบดังกล่าวมีผลการประเมินความเป็นไปได้ขององค์ประกอบ และความสัมพันธ์ของรูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากผ่านกระบวนการสังเคราะห์เอกสาร งานวิจัย และได้รับคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ ทำให้มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพความเป็นจริง นอกจากนี้รูปแบบฯ ได้ใช้กระบวนการที่ถูกจัดทำในวิธีเชิงระบบ (IPOO) ทำให้มีความเป็นไปได้สูงในการนำไปปรับใช้ ด้านความเป็นประโยชน์ของของรูปแบบพบว่าภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เพราะเป็นสิ่งที่ตอบสนองต่อสถานการณ์ปัจจุบัน และเสริมสร้างความเสมอภาคด้านการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบการบริหารจัดการโดยใช้โครงสร้างซีท SEAT-Framework เบญจา ชลธาร์นนท์ (2545) ที่พบว่าการบริหารโรงเรียนการจัดการเรียนรวมเป็นแนวทางในการบริหารสถานศึกษาที่สนองตอบความต้องการจำเป็นพิเศษของนักเรียนเป็นเฉพาะบุคคล ทำให้การจัดการศึกษาให้กับนักเรียนที่บกพร่องที่เข้ามาเรียนร่วมกับนักเรียนปกติทั่วไปมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับงานวิจัยของแววตา ไชยขันธ์, วิมลมาศ ปฐมวณิชกุล และพงศ์ธร โพธิ์พูลศักดิ์ (2565, หน้า 645-670) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมของโรงเรียนในสังกัดศึกษาธิการภาค 12 พบว่า มี 4 องค์ประกอบ และมีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผลการวิจัยพบว่าองค์ประกอบรูปแบบการบริหารโรงเรียนต้นแบบการจัดการเรียนรวมของกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษในยุคดิจิทัล ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ 1) ด้านระบบบริหารที่มีประสิทธิภาพ 2) ด้านการปรับอาคารสถานที่ให้มีความเหมาะสม 3) ด้านการอบรมพัฒนาครู 4) ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ 5) ด้านเครือข่ายความร่วมมือ 6) ด้านการจัดสรรงบประมาณ ซึ่งจากผลการศึกษาองค์ประกอบผู้มีส่วนเกี่ยวข้อ ในโรงเรียนต้นแบบการจัดการเรียนรวมใช้เป็นองค์ประกอบในการจัดทำหลักสูตรการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา

1.2 สภาพ ปัญหา และแนวทางปฏิบัติที่ดีการบริหารโรงเรียนต้นแบบการจัดการเรียนรวมของกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษในยุคดิจิทัล พบว่า ด้านสภาพการบริหารฯ อยู่ในระดับมาก และด้านปัญหาพบว่าด้านที่มีปัญหามากที่สุด คือ ด้านงบประมาณ ซึ่งจะเป็นแนวทางการบริหารงบประมาณในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษในโรงเรียนต้นแบบการจัดการเรียนรวม

1.3 รูปแบบการบริหารโรงเรียนต้นแบบการจัดการเรียนรวมของกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษในยุคดิจิทัล มีความถูกต้อง เหมาะสม ในระดับมาก และความเป็นไปได้

ความเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด สามารถนำไปพัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยนำรูปแบบใช้ตามบริบทเชิงพื้นที่ได้

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการวิจัยการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนต้นแบบการจัดการเรียนรวมของกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษในยุคดิจิทัลมีความสำคัญช่วยเป็นแนวทางในการพัฒนางานวิจัยตามลักษณะของบริบทแต่ละพื้นที่ และสถานศึกษาสังกัดอื่นๆ และควรมีการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการบริหารโรงเรียนต้นแบบการจัดการเรียนรวมของกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษในยุคดิจิทัล

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

รูปแบบการบริหารโรงเรียนต้นแบบการจัดการเรียนรวมของกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษในยุคดิจิทัล ประกอบด้วย 8 ขั้นตอน ดังนี้ 1) หลักการและแนวคิด 2) วัตถุประสงค์ 3) ปัจจัยนำเข้า ได้แก่ ด้านกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม ด้านปรัชญาแนวคิด ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม ด้านมาตรฐานการจัดการเรียนร่วม ด้านสภาพแวดล้อม ด้านงบประมาณ และด้านเครือข่ายความร่วมมือ 4) กระบวนการ ได้แก่ การวางแผน การออกแบบการนำไปปฏิบัติ การประเมินผล และการสะท้อนผล และขับเคลื่อนผ่านระบบบริหารที่มีประสิทธิภาพและด้านการพัฒนาครู และบุคลากร และด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ 5) ผลผลิต ได้แก่ คุณภาพครูและบุคลากร คุณภาพผู้บริหาร คุณภาพโรงเรียนต้นแบบการจัดการเรียนรวม 6) ผลลัพธ์ ได้แก่ คุณภาพนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ และนวัตกรรมต้นแบบ 7) ข้อมูลย้อนกลับ และ 8) เงื่อนไขความสำเร็จ ได้แก่ เงื่อนไขภายใน และเงื่อนไขภายนอก ดังภาพที่ 1

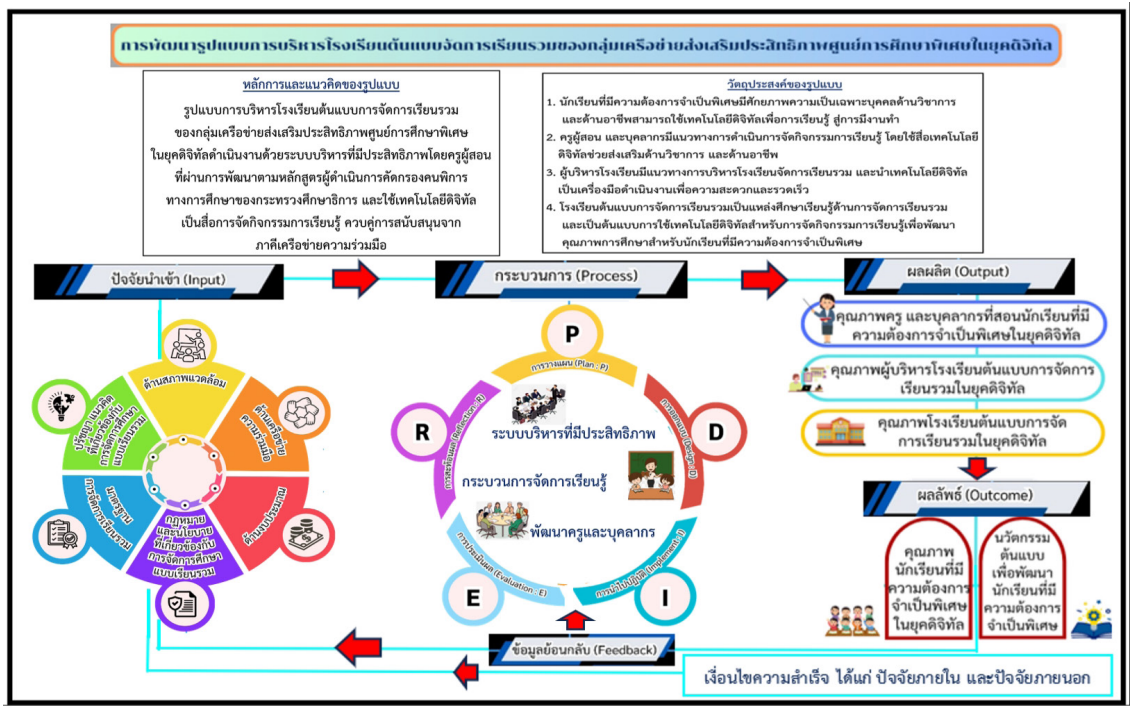

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

จริยา ตรุษฎี. (2562). *แนวทางการจัดการเรียนร่วมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

ณัฐฐา แสงเชย. (2564). *รูปแบบการนิเทศภายในตามสถานการณ์ชีวิตวิถีใหม่ (New Nomal) ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตภาคเหนือ*. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). กำแพงเพชร: มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.

ธัญลักษณ์ จันทร์ศรี. (2562). *การพัฒนารูปแบบการบริหารการศึกษาพิเศษของโรงเรียนต้นแบบการเรียนรวมสำนักงานศึกษาธิการภาค 14*. สุรินทร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น.* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

เบญจา ชลธาร์นนท์. (2545). *คู่มือการบริหารจัดการเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างชีท*. กรุงเทพฯ: เพทายการพิมพ์.

วิชาญ จารุกาจน์. (2564). การบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนรวมของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด*, 17(2), 225-241.

แววตา ไชยขันธ์, วิมลมาศ ปฐมวณิชกุล และพงศ์ธร โพธิ์พูลศักดิ์. (2565). การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมของโรงเรียนในสังกัดศึกษาธิการภาค 12. *วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ*, 2(6), 645-670.

ศิวสันต์ สิงหะหล้า, ปิยะนุช เงินคล้าย, ปรัชญา ชุ่มนาเสียว และนิพนธ์ โซะเฮง. (2565). การศึกษาการนำนโยบายการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมสำหรับเด็กพิการไปปฏิบัติ. *วารสารรัฐศาสตร์รอบรู้และสหวิทยาการ*, 5(4), 231-249. https://so01.tci-thaijo.org/index.php/WPSMS/article/view/260227/172741

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2556). *มาตรฐานการเรียนร่วม*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

_____. (2566). *แนวทางการจัดการศึกษาให้คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2556). *รายงานการติดตามการศึกษาเพื่อปวงชนระดับโลก*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

สุมาลี ศรีผง. (2561). รูปแบบการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมของนักเรียน ที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารมหาจุฬาวิชาการ,* 5(2), 198-215. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JMA/article/download/162870/118416

Comrey, A. L., & Lee, H. B. (1992.) *A First Course in Factor Analysis*. (2nd ed). Hillsdale, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associated.

Cronbach, L. J. (1971). *Essential of psychology testing*. (3rd ed.). New York: University of Chicago.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30, 607-610. https://doi.org/10.1177/001316447003000308

Likert, R. (1961). *New Patterns of Management*. New York: McGraw Hill.

Pearson, K. (1920). Notes on the history of correlation. *Biometrika*, 13(1), 25-45. https://doi.org/10.2307/2331742

Wiersma, W., & Jurs, S. (1990). *Educational measurement and testing*. Needham Heights, MA: Allyn and Bacon.

การพัฒนารูปแบบการผลิตและการยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนจากทุนทางวัฒนธรรม ตำบลท่าเกษม อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว*

Development of a Production Model and Upgrading of Community Products Based on Cultural Capital in Tha Kasem Subdistrict, Mueang Sa Kaeo District, Sa Kaeo Province

กีรฉัตร วันช่วย และไชยวัฒน์ สมสอางค์
Keerachutr Wunchoay and Chaiwat Somsa-ang
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, ประเทศไทย
Valaya Alongkorn Rajabhat University under royal patronage, Thailand
Corresponding Author, E-mail: keerachutr@vru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาศักยด้านการผลิตของผู้ผลิตชุมชนตำบลท่าเกษม 2) วิเคราะห์ความต้องการของกลุ่มผู้ใช้ผลิตภัณฑ์ และ 3) เสนอแนวทางในการพัฒนารูปแบบการผลิตและการยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนจากทุนทางวัฒนธรรม ตำบลท่าเกษม อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว การวิจัยเป็นแบบผสมผสาน ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและลึกซึ้ง ในการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มประชากรคือผู้บริโภคหรือผู้ใช้ผลิตภัณฑ์ชุมชนในตำบลท่าเกษมและพื้นที่ใกล้เคียง กลุ่มตัวอย่างจำนวน 300 คน ได้จากการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลัก ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ 2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์จากทุนทางวัฒนธรรม และ 3) ความต้องการและความคาดหวังต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 18 คน ประกอบด้วยผู้ผลิต ผู้ประกอบการ ผู้นำท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา โดยการจัดหมวดหมู่และสังเคราะห์สาระสำคัญ

*ได้รับบทความ: 24 กุมภาพันธ์ 2568; แก้ไขบทความ: 12 พฤศจิกายน 2568; ตอบรับตีพิมพ์: 30 พฤศจิกายน 2568
Received: February 24, 2025; Revised: November 12, 2025; Accepted: November 12, 2025

ผลการวิจัยพบว่า

1. ด้านศักยภาพการผลิต ผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่มีความแข็งแรง ใช้งานได้จริง แต่ขาดมาตรฐาน ราคาที่แน่นอน การจำหน่ายอยู่ในชุมชนหรือตลาดนัด การสื่อสารกับลูกค้าทำผ่านการพูดคุยหรือโทรศัพท์ วัตถุดิบส่วนใหญ่ซื้อมาจากภายนอก ผู้บริโภคต้องการผลิตภัณฑ์ ที่ประณีต สวยงาม และหาซื้อได้ง่าย

2. ด้านความต้องการของผู้บริโภค ต้องการผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ สะอาด ปลอดภัย มีเอกลักษณ์ท้องถิ่น บรรจุภัณฑ์ทันสมัย ราคาเหมาะสม ช่องทางจำหน่ายหลากหลาย และมีตรารับรองคุณภาพ

3. แนวทางการพัฒนา ได้แก่ 1) ส่งเสริมองค์ความรู้และทักษะการผลิตควบคู่กับการอนุรักษ์ภูมิปัญญา 2) ออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์เชื่อมโยงทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเพิ่มมูลค่า 3) พัฒนาเครือข่ายการตลาดและสร้างแบรนด์ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น และ 4) ส่งเสริมการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมและความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย เพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนสู่ความยั่งยืน

คำสำคัญ: รูปแบบการผลิต; ยกระดับ; ผลิตภัณฑ์ชุมชน

Abstract

This study aimed to: (1) examine the production potential of community producers in Tha Kasem Subdistrict; (2) analyze the needs of product users; and (3) propose guidelines for developing production models and upgrading community products based on cultural capital in Tha Kasem Subdistrict, Mueang Sa Kaeo District, Sa Kaeo Province. The research employed a mixed-methods approach, integrating quantitative and qualitative methods to obtain comprehensive and in-depth data. In the quantitative phase, the population consisted of consumers or users of community products in Tha Kasem Subdistrict and nearby areas. A sample of 300 respondents was selected using accidental sampling. A questionnaire was used as the primary research instrument and comprised three sections: (1) general information of respondents, (2) opinions on products derived from cultural capital, and (3) needs and expectations regarding the development of community products. Quantitative data were analyzed using descriptive statistics, including percentages, means, and standard deviations. In the qualitative phase, 18 key informants were purposively selected, including producers, entrepreneurs, local leaders, local sages, and representatives from relevant agencies. Data were collected through in-depth interviews and focus group discussions and analyzed using descriptive analysis through categorization

and synthesis of key themes.

The findings revealed that:

1. In terms of production potential, most products were durable and functional; however, they lacked standardized pricing. Distribution was primarily limited to the local community or periodic markets, while customer communication relied mainly on face-to-face interactions or telephone calls. Most raw materials were sourced externally. Consumers expressed a preference for products that are refined, aesthetically pleasing, and easily accessible.

2. Regarding consumer needs, respondents preferred products that are of high quality, clean, and safe, with distinctive local identity, modern packaging, reasonable pricing, diverse distribution channels, and certified quality standards.

3. The proposed development guidelines include: (1) promoting knowledge and production skills alongside the conservation of local wisdom; (2) designing products and packaging that integrate cultural capital to enhance value; (3) developing marketing networks and building local product branding; and (4) promoting participatory management and collaboration with network partners to upgrade community products toward sustainability.

Keywords: Production model; upgrading; Community products

1. บทนำ

ในแผนการพัฒนาประเทศที่ผ่านมา มีนโยบายด้านการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ซึ่งเป็นแผนการพัฒนาที่มุ่งเน้นปรับโครงสร้างเศรษฐกิจฐานรากและเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานรากให้มีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเอง ช่วยเหลือเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน มีคุณธรรม และมีการไหลเวียนของระบบเศรษฐกิจระหว่างกันเป็นระบบ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) นอกจากนี้ เศรษฐกิจฐานรากยังถือเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยส่งเสริมการพัฒนาด้านอื่นๆ ในพื้นที่ ก่อให้เกิดการสร้างอาชีพและการกระจายรายได้ ซึ่งสามารถลดปัญหาความเหลื่อมล้ำและความไม่เสมอภาคในระดับชุมชน (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2562) การดำเนินนโยบายดังกล่าวขับเคลื่อนผ่านโครงการต่างๆ โดยหน่วยงานภาครัฐที่มุ่งส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนและชุมชน เพื่อให้เกิดการหมุนเวียนของเศรษฐกิจและรายได้ในท้องถิ่น (กระทรวงมหาดไทย, 2564)

ในกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากการสร้างอาชีพเป็นแนวทางหนึ่งที่สำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน โดยช่วยยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้ดีขึ้น ผ่านการผลิตหรือ

จัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้กลายเป็นสินค้าที่มีคุณภาพ มีจุดเด่น และมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ซึ่งสอดคล้องกับวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น (กรมการพัฒนาชุมชน, 2563) ผลิตภัณฑ์ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการดังกล่าวสามารถจำหน่ายได้ทั้งในตลาดภายในประเทศและต่างประเทศ โดยมีการสนับสนุนให้ท้องถิ่นพัฒนาสินค้าผ่านกิจกรรมการคิดค้นและพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้านการตลาด การผลิต การบริหารจัดการ และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการผลิต เพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพและตอบสนองต่อความต้องการของตลาด (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2561) ทั้งนี้ คำว่า “ผลิตภัณฑ์” ในบริบทของเศรษฐกิจฐานรากไม่ได้หมายถึงสินค้าเพียงอย่างเดียว แต่ยังรวมถึงกระบวนการทางความคิด การบริการ การดูแลอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การรักษาภูมิปัญญาไทย การส่งเสริมการท่องเที่ยว ศิลปวัฒนธรรม และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพและเป็นที่รู้จักในระดับประเทศและระดับสากล (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนให้มีมาตรฐานสามารถทำได้โดยการถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการผลิต เพื่อให้สามารถนำไปใช้ในการผลิตและจำหน่ายในเชิงพาณิชย์ได้ ซึ่งกระบวนการนี้จำเป็นต้องใช้แนวทางการสำรวจพื้นที่ในชุมชนแบบบูรณาการ เพื่อให้สามารถเข้าใจศักยภาพของท้องถิ่นได้อย่างครบถ้วน (กรมการพัฒนาชุมชน, 2563)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาการพัฒนารูปแบบการผลิตและการยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนจากทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเพิ่มมูลค่า และเพิ่มประสิทธิภาพทางการจัดการชุมชนอย่างยั่งยืน โดยเลือกตำบลท่าเกษม อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว เป็นกรณีศึกษา เนื่องจากเป็นชุมชนที่มีกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีฝีมือ แต่รูปแบบการผลิตยังไม่ตรงกับความต้องการของตลาด ซึ่งสาเหตุหลักเกิดจากการที่ชุมชนยังขาดองค์ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดและการใช้ทุนภูมิปัญญาและทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม (กรมการพัฒนาชุมชน, 2563) แนวคิดเรื่องการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยใช้เอกลักษณ์ไทยหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นยังคงมีอยู่ในวงจำกัด โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ผลิตรายย่อยที่ขาดทักษะด้านการออกแบบ การสร้างตราสินค้า (Branding) และความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนานวัตกรรมผลิตภัณฑ์ (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2561) อย่างไรก็ตาม ชุมชนตำบลท่าเกษมมีศักยภาพด้านวัฒนธรรม รวมถึงทุนและทรัพยากรทั้งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ ซึ่งสามารถนำไปต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์ที่เพิ่มมูลค่า และสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจใหม่ภายในชุมชน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) นอกเหนือจากการเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์แล้ว การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนให้มีมาตรฐานยังส่งผลต่อการยกระดับการยอมรับของนักท่องเที่ยวและผู้บริโภคกลุ่มอื่นๆ ก่อให้เกิดกระแสนิยมในการใช้ผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีรูปแบบทันสมัย และยังเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังนั้น การพัฒนารูปแบบการผลิตของผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยใช้ทุนทางวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อเพิ่มมูลค่าจึงเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยให้ผลิตภัณฑ์

สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคและเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน ซึ่งนำไปสู่เศรษฐกิจชุมชนที่เข้มแข็งและยั่งยืน (กระทรวงมหาดไทย, 2564)

นอกจากนี้ การส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ด้วยแนวคิดการพัฒนาเมืองสร้างสรรค์ ถือเป็นแนวทางที่กรมทรัพย์สินทางปัญญาให้ความสำคัญ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ใช้ทรัพย์สินทางปัญญาและนวัตกรรมเป็นตัวขับเคลื่อน เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันและสร้างเศรษฐกิจฐานรากที่มั่นคง (กรมทรัพย์สินทางปัญญา, 2564)

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพด้านการผลิต ผลิตภัณฑ์ของชุมชน
2. เพื่อวิเคราะห์ความต้องการของกลุ่มผู้ใช้ผลิตภัณฑ์ชุมชน จังหวัดสระแก้ว
3. เพื่อเป็นแนวทางในพัฒนารูปแบบการผลิต ผลิตภัณฑ์ของชุมชนเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ชุมชน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ที่ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมทั้งเชิงลึกและเชิงกว้าง

1. การวิจัยเชิงปริมาณ มีกลุ่มประชากรในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริโภคหรือผู้ใช้ผลิตภัณฑ์ชุมชนในจังหวัดสระแก้ว ทั้งพนักงานภาครัฐ เอกชน ประชาชนทั่วไป รวมถึงนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวยังพื้นที่จังหวัดสระแก้ว กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 300 คน ได้มาจากการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ตามแนวทางของ Babbie (2013) การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 300 คน สอดคล้องกับเกณฑ์การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie & Morgan (1970, pp. 607-610) ซึ่งเสนอว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนตั้งแต่ 300 คนขึ้นไป เหมาะสมสำหรับประชากรที่มีจำนวนมากกว่า 10,000 คน โดยให้ความเชื่อมั่นในระดับ 95% และค่าความคลาดเคลื่อน ±5% นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวทางการวิจัยทางสังคมศาสตร์ที่มักใช้กลุ่มตัวอย่างระหว่าง 200-400 คน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เพียงพอสำหรับการวิเคราะห์เชิงพรรณนาและสะท้อนความคิดเห็นของผู้บริโภคได้อย่างแท้จริง เหมาะสมกับการศึกษาประชากรขนาดปานกลาง โดยเก็บข้อมูลจากผู้ที่เคยซื้อหรือใช้ผลิตภัณฑ์ชุมชนในพื้นที่ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการและความคิดเห็นต่อผลิตภัณฑ์ชุมชน รวมถึงรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่คาดหวัง ในส่วนของแบบสอบถามใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของ Likert โดยแบ่งระดับความคิดเห็นจากมากที่สุดถึงน้อยที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและความคิดเห็นเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ชุมชนจากทุนทางวัฒนธรรม

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย กลุ่มอาชีพในตำบลท่าเกษม จำนวน 8 คน ผู้นำท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน 10 คน รวมทั้งสิ้น 18 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อศึกษาศักยภาพการผลิต การบริหารจัดการ และทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น วิเคราะห์ปัญหา และร่วมกำหนดแนวทางการพัฒนารูปแบบการผลิต นอกจากนี้ ยังมีการศึกษาเอกสาร (Documentary Research) เพื่อรวบรวมข้อมูลพื้นฐานจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง บทความวิชาการ หนังสือ และข่าวสารจากแหล่งต่างๆ

การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) โดยจัดหมวดหมู่ข้อมูล (Categorization) และสังเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อให้ได้สาระสำคัญเกี่ยวกับศักยภาพการผลิต ปัญหาอุปสรรค และแนวทางในการพัฒนารูปแบบการผลิตและยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนจากทุนทางวัฒนธรรมของพื้นที่

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการผลิตและการยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนจากทุนทางวัฒนธรรม ตำบลท่าเกษม อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว สามารถสรุปผลวิจัยได้ดังนี้

1. ศักยภาพชุมชนและการบริหารจัดการของผู้ผลิตชุมชนตำบลท่าเกษม อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ในส่วนข้อมูลทั่วไปผู้ผลิต ผลิตภัณฑ์ชุมชนในพื้นที่ตำบล ท่าเกษม อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว จำนวน 8 คน ซึ่งให้ข้อมูลด้านศักยภาพการผลิต ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ผลิต ผลิตภัณฑ์ชุมชนในพื้นที่ตำบลท่าเกษม อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว

ลักษณะข้อมูล	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
เพศ		
หญิง	7	87.5
ชาย	1	12.5

ลักษณะข้อมูล	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
อายุ (ปี)		
55-65	8	100.0
จำนวนปีในการจัดตั้งกลุ่ม		
11-20	8	100.0
ตำแหน่งในกลุ่ม		
สมาชิก	5	62.5
ประธาน	3	37.5
ประเภทผลิตภัณฑ์		
ผ้า / เครื่องแต่งกาย	4	50.0
เครื่องใช้ / เครื่องประดับตกแต่ง	4	50.0
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
ไม่แน่นอน	5	62.5
น้อยกว่า 5,000 บาท	3	37.5

ศักยภาพชุมชนและการบริหารจัดการของผู้ผลิตชุมชนตำบลท่าเกษม ผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่มีความแข็งแรง ใช้งานได้จริง และมีคุณภาพพื้นฐานที่เหมาะสมราคาผลิตภัณฑ์ยังไม่มีมาตรฐานแน่นอน และส่วนใหญ่จำหน่ายผ่านหน้าร้านในชุมชนหรือตลาดนัด การสื่อสารกับลูกค้าทำผ่านการพูดคุยทั่วไป การสอบถามโดยตรง หรือโทรศัพท์วัตถุดิบหลักส่วนใหญ่ต้องจัดหาจากภายนอกชุมชน การบริหารจัดการภายในกลุ่มยังขาดระบบที่ชัดเจน เช่น การจัดการคน การวางแผนผลิตภัณฑ์ และการส่งเสริมการตลาด และด้านผู้บริโภคต้องการผลิตภัณฑ์ที่มีความประณีต สวยงาม ใช้งานได้จริง และหาซื้อได้ง่าย

2. ความต้องการของกลุ่มผู้ใช้ผลิตภัณฑ์ จากข้อมูลผู้ใช้ผลิตภัณฑ์ชุมชน จำนวน 300 คน กลุ่มผู้ใช้ผลิตภัณฑ์ชุมชน จังหวัดสระแก้ว พบว่า ด้านผลิตภัณฑ์ ต้องการผลิตภัณฑ์ที่มีมาตรฐาน สะอาด ปลอดภัย และมีเอกลักษณ์จากวัฒนธรรมท้องถิ่น ด้านการออกแบบและบรรจุภัณฑ์ ต้องการรูปแบบทันสมัย ใช้งานสะดวก และสะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชน ด้านราคาและการเข้าถึง ต้องการราคาที่เหมาะสม พร้อมช่องทางจำหน่ายหลากหลาย ทั้งในตลาดท้องถิ่นและออนไลน์และด้านภาพลักษณ์และความน่าเชื่อถือ ต้องการให้มีตรารับรองคุณภาพหรือการรับรองจากหน่วยงานภาครัฐ เพื่อสร้างความมั่นใจในการซื้อ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความต้องการจากผลิตภัณฑ์ชุมชนของผู้บริโภค

ความต้องการของผู้สนใจที่มีต่อผลิตภัณฑ์ชุมชน	n = 300		
	ระดับความต้องการของผู้สนใจที่มีต่อผลิตภัณฑ์ชุมชน		
	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ
1. ด้านรูปแบบของผลิตภัณฑ์			
1.1 รูปแบบสีสันสวยงาม มีเอกลักษณ์	4.90	0.35	98.00
1.2 วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต มีความคงทน	4.88	0.44	97.60
1.3 ขนาดของผลิตภัณฑ์	4.83	0.41	96.60
1.4 มีความประณีต สวยงาม	4.97	0.35	99.40
รวม	**4.90**	**0.39**	**97.90**
2. ด้านความต้องการผู้บริโภคผลิตภัณฑ์ชุมชน (7c)			
2.1 ด้านคุณค่าที่ลูกค้าจะได้รับ สินค้าให้ตรงกับความต้องการ	4.95	0.40	99.00
2.2 ด้านต้นทุน สินค้าราคาย่อมเยา เหมาะสม	4.90	0.51	98.00
2.3 ด้านความสะดวกในการเข้าถึงสินค้าหรือบริการ	4.90	0.47	98.00
2.4 ด้านการติดต่อสื่อสาร มีการสื่อสารกับผู้บริโภค บอกรายละเอียด คุณสมบัติ ครบถ้วน ถูกต้อง ชัดเจน	4.78	0.42	95.600
2.5 ด้านการดูแลเอาใจใส่ การดูแลลูกค้า กิริยา มารยาท	4.76	0.32	95.20
2.6 ด้านตอบสนองความต้องการ การต่อเนื่องการประสานงาน	4.65	0.43	93.00
2.7 ด้านสภาพแวดล้อมรอบๆบริเวณร้าน/ศูนย์/ชุมชน มีความสะดวก น่าสนใจ	4.78	0.45	95.600
รวม	**4.82**	**0.43**	**96.34**
3. ด้านช่องทางจัดจำหน่าย			
3.1 ออฟไลน์ (หน้าร้าน บูทแสดงสินค้า)	4.88	0.49	97.60
3.2 ออนไลน์ (ไลฟ์สด แฟนเพจ เฟสบุ๊ค ติ๊กต๊อก อินสตาแกรม)	4.93	0.41	98.60

ความต้องการของผู้สนใจที่มีต่อผลิตภัณฑ์ชุมชน	n = 300		
	ระดับความต้องการของผู้สนใจที่มีต่อผลิตภัณฑ์ชุมชน		
	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ
รวม	**4.91**	**0.45**	**98.1**
ระดับความต้องการของผู้สนใจที่มีต่อ	**4.88**	**0.44**	**97.60**
ผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยรวม	**4.87**	**0.42**	**97.45**

3. เสนอแนวทางในการพัฒนารูปแบบการผลิตและการยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนจากทุนทางวัฒนธรรม จากการสนทนากลุ่ม ร่วมกับผู้นำท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน 10 คน แนวทางที่เสนอ ได้แก่ 1) การพัฒนาองค์ความรู้และทักษะการผลิต ส่งเสริมผู้ผลิตให้เพิ่มทักษะถ่ายทอดเทคโนโลยีควบคู่กับการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) การออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์เชื่อมโยงทุนทางวัฒนธรรมมาสร้างมูลค่าเพิ่ม ผ่านการออกแบบที่มีเอกลักษณ์ สื่อถึงอัตลักษณ์ของชุมชน 3) การตลาดและการประชาสัมพันธ์ พัฒนาเครือข่ายการตลาดทั้งในพื้นที่และออนไลน์ สร้างแบรนด์ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นให้เป็นที่รู้จัก และ 4) การบริหารจัดการและการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ส่งเสริมการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม และความร่วมมือกับภาครัฐ เอกชน และสถาบันการศึกษา เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนอย่างยั่งยืน

5. อภิปรายผลการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการผลิตและการยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนจากทุนทางวัฒนธรรม ตำบลท่าเกษม อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ศึกษาศักยภาพชุมชนและการบริหารจัดการของผู้ผลิตชุมชนตำบลท่าเกษมผลการวิจัยพบว่าผลิตภัณฑ์ชุมชนส่วนใหญ่มีความแข็งแรง ใช้งานได้จริง และมีคุณภาพพื้นฐานที่เหมาะสม แต่ราคายังไม่มีมาตรฐานแน่นอน และการจำหน่ายส่วนใหญ่จำกัดอยู่ในชุมชนหรือผ่านตลาดนัด การสื่อสารกับลูกค้าทำผ่านการพูดคุยหรือโทรศัพท์ วัตถุดิบส่วนใหญ่ต้องจัดหาจากภายนอกชุมชน การบริหารจัดการภายในกลุ่มยังขาดระบบที่ชัดเจน เช่น การวางแผนผลิตภัณฑ์ การจัดการคน และการส่งเสริมการตลาด พบว่าผู้ผลิตชุมชนในพื้นที่ชนบทมัก มีศักยภาพในการผลิตที่ดี แต่ยังขาดระบบการจัดการและการตลาดที่เป็นรูปธรรม นอกจากนี้ การที่วัตถุดิบต้องจัดหาจากภายนอก ที่ชี้ว่าผู้ผลิตชุมชนในพื้นที่ห่างไกลมักต้องพึ่งพาวัตถุดิบภายนอก ส่งผลต่อต้นทุนและความต่อเนื่องของการผลิต อย่างไรก็ดี การที่ผู้ผลิตส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุและ

หญิง (อายุ 55-65 ปี) อาจสะท้อนถึงข้อจำกัดด้านแรงงานและการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งยังไม่ได้รับการสนับสนุนเชิงระบบ ทำให้การจัดการกลุ่มและการบริหารการผลิตยังไม่เต็มประสิทธิภาพ

2. วิเคราะห์ความต้องการของกลุ่มผู้ใช้ผลิตภัณฑ์ ผลการวิจัยเชิงปริมาณจากผู้ใช้ผลิตภัณฑ์ 300 คน พบว่า ผู้บริโภคต้องการผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพสูง สะอาด ปลอดภัย และสะท้อนเอกลักษณ์ท้องถิ่น ด้านการออกแบบต้องทันสมัย ใช้งานสะดวก ด้านราคาและการเข้าถึงต้องเหมาะสมและมีช่องทางหลากหลาย รวมถึงต้องการตรารับรองคุณภาพหรือการรับรองจากหน่วยงานภาครัฐ สอดคล้องกับแนวคิดการตลาดชุมชนและงานวิจัยของ Kotler & Keller (2016) ที่ชี้ว่าความต้องการของผู้บริโภคในตลาดท้องถิ่นเน้นทั้งคุณภาพและความเชื่อมั่น เพื่อสร้างความมั่นใจในความปลอดภัยและมาตรฐานผลิตภัณฑ์ ข้อสังเกตเพิ่มเติมคือ การที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญทั้งด้านการออกแบบและความสะดวกในการซื้อสะท้อนถึงแนวโน้มของตลาด ในยุคปัจจุบันที่เน้นทั้งความสวยงามและความสะดวกในการเข้าถึง

3. เสนอแนวทางในการพัฒนารูปแบบการผลิตและการยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนจากทุนทางวัฒนธรรม ผลการวิจัยเชิงคุณภาพจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับผู้นำท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 10 คน พบแนวทางสำคัญ ได้แก่ การพัฒนาองค์ความรู้และทักษะการผลิตควบคู่กับการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น การออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์เชื่อมโยงทุนทางวัฒนธรรมเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม การพัฒนาเครือข่ายการตลาดทั้งในพื้นที่และออนไลน์เพื่อสร้างแบรนด์ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมและสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาครัฐ เอกชน และสถาบันการศึกษา ในการยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีความเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมต้องดำเนินควบคู่กับการพัฒนาทักษะผู้ผลิตและการสร้างแบรนด์เพื่อให้เข้าถึงตลาดได้อย่างยั่งยืน งานวิจัยของ UNESCO (2015) ก็สนับสนุนว่าการรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นควบคู่กับการพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ช่วยสร้างมูลค่าและเพิ่มความน่าสนใจในตลาด ทั้งนี้ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือและการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้โครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนสามารถดำเนินการอย่างยั่งยืน

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรกำหนดนโยบายส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเชิงวัฒนธรรม โดยบูรณาการระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษา เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มผู้ผลิตในระดับตำบล

1.2 ภาครัฐควรมี นโยบายสนับสนุนงบประมาณและการอบรมพัฒนาศักยภาพผู้ผลิตชุมชนอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ การตลาด และเทคโนโลยีการผลิต

1.3 ควรจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้และพัฒนา OTOP เชิงวัฒนธรรม เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ ถ่ายทอดภูมิปัญญา และสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาและจำหน่ายผลิตภัณฑ์

1.4 สนับสนุนให้มีมาตรฐานการรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อเพิ่มความเชื่อมั่นของผู้บริโภคและยกระดับการแข่งขันในตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

2.1 ผู้ผลิตชุมชนควรพัฒนาทักษะการออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ให้มีเอกลักษณ์และสะท้อนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม

2.2 ควรจัดให้มี การอบรมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการตลาดออนไลน์เพื่อให้ผู้ผลิตสามารถขยายช่องทางจำหน่ายในสื่อดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนควร สร้างระบบบริหารจัดการภายในกลุ่มอย่างเป็นระบบ เช่น การวางแผนผลิต การแบ่งหน้าที่ และการติดตามประเมินผล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน

2.4 ส่งเสริมการใช้ วัตถุดิบในท้องถิ่นและกระบวนการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมเพื่อสร้างจุดขายเชิงคุณค่าทางวัฒนธรรมและความยั่งยืน

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับ การบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) ของผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและการจำหน่าย

3.2 ควรขยายพื้นที่ศึกษาไปยัง ตำบลหรืออำเภออื่นในจังหวัดสระแก้ว เพื่อเปรียบเทียบรูปแบบและศักยภาพของชุมชนในแต่ละพื้นที่

3.3 ควรมีการวิจัยเชิงปริมาณร่วมกับเชิงคุณภาพ (Mixed Methods) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง ศักยภาพผู้ผลิต คุณภาพผลิตภัณฑ์ และความพึงพอใจของผู้บริโภคอย่างเป็นระบบ

3.4 ควรศึกษาแนวทางการพัฒนา แบรนด์และอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนในระดับสากล เพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ตลาดอาเซียนและตลาดออนไลน์ข้ามพรมแดน

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย องค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากงานวิจัยสามารถสรุปออกเป็นหัวข้อหลักๆ ได้ดังนี้ 1) ศักยภาพด้านการผลิต ผลิตภัณฑ์มีความแข็งแรงและใช้งานได้จริง แต่มีข้อจำกัดในเรื่องของการเข้าถึงผู้บริโภคและการจัดหาวัตถุดิบ 2) ความต้องการของผู้บริโภค ผู้บริโภคต้องการสินค้าที่มีความประณีตสวยงาม ใช้งานได้จริง และเข้าถึงง่าย 3) แนวทางพัฒนาการผลิตควรเน้นการฝึกอบรมทักษะช่างฝีมือ พัฒนาการออกแบบที่ทันสมัย การใช้วัตถุดิบคุณภาพ การสร้างแบรนด์ที่มีเอกลักษณ์ และการสำรวจความต้องการตลาดอย่างต่อเนื่อง 4) ช่องทางการจัดจำหน่าย มีความจำเป็นต้องพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่าย

ทั้งในรูปแบบดั้งเดิมและออนไลน์ 5) การพัฒนาทักษะช่างฝีมือ การลงทุนในด้านการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะให้กับช่างฝีมือในชุมชน 6) กลยุทธ์การตลาดออนไลน์ การใช้เทคโนโลยีและแพลตฟอร์มออนไลน์ในการขยายตลาดและประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

กรมการพัฒนาชุมชน. (2563). *แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนและการส่งเสริมเศรษฐกิจฐานราก*. กรุงเทพฯ: กระทรวงมหาดไทย.

กรมทรัพย์สินทางปัญญา. (2564). *การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนให้มีมาตรฐานและการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: กรมทรัพย์สินทางปัญญา.

กระทรวงมหาดไทย. (2564). *แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน.* กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและแผน.

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2562). *การกระจายรายได้และการลดความเหลื่อมล้ำผ่านเศรษฐกิจชุมชน.* เข้าถึงได้จาก www.bot.or.th

สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2561). *การพัฒนา SMEs และเศรษฐกิจฐานราก เพื่อความยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: กระทรวงอุตสาหกรรม.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

Babbie, E. R. (2013). *The practice of social research*. (13th ed.). Belmont, CA: Wadsworth Cengage Learning.

Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). *Marketing management.* (15th ed.). Boston, MA: Pearson.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610. https://doi.org/10.1177/001316447003000308

UNESCO. (2015). *Title of the report*. Paris, France: UNESCO.

การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดชุดความคิดเติบโตและแนวคิดการใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างความสามารถการพูดในที่สาธารณะของนิสิตปริญญาตรี*

Development of a Growth Mindset and Problem-Based Learning Model to Enhance Public Speaking Skills of Undergraduate Students

รณยุทธ เอื้อไตรรัตน์
Ronnayut Ueatrirat
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ประเทศไทย
Srinakharinwirot University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: Ronnayut@g.swu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สังเคราะห์และประเมินรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดชุดความคิดเติบโตและแนวคิดการใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการพูดในที่สาธารณะของนิสิตปริญญาตรี และ 2) ประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นิสิตระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาการพูดและการนำเสนอเพื่ออาชีพ ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจงเป็นกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 160 คน แบ่งออกเป็นกลุ่มทดลอง จำนวน 80 คน และกลุ่มควบคุม จำนวน 80 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) รูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดชุดความคิดเติบโตและแนวคิดการใช้ปัญหาเป็นฐาน 2) แบบประเมินความสามารถการพูดในที่สาธารณะ 3) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. รูปแบบการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน (6E Model) คือ ขั้นที่ 1 สำรวจและสร้างความเข้าใจ (Explore and Define) ขั้นที่ 2 การตั้งเป้าหมายที่ท้าทาย (Establishing Empowering

*ได้รับบทความ: 24 เมษายน 2568; แก้ไขบทความ: 10 ตุลาคม 2568; ตอบรับตีพิมพ์: 19 พฤศจิกายน 2568
Received: April 24, 2025; Revised: October 10, 2025; Accepted: November 19, 2025

Goals) ขั้นที่ 3 การวางแผนเพิ่มประสิทธิภาพ (Enhancement Planning) ขั้นที่ 4 การพยายามเรียนรู้ (Effort to Learn) ขั้นที่ 5 การเสริมพลังเพื่อการเติบโต (Empower for Growth) ขั้นที่ 6 การนำเสนอและประเมินผล (Evaluate and Present) มีความเชื่อมั่นเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.93, S.D. = 0.10)

2. ประสิทธิผลของการใช้รูปแบบ พบว่า 1) กลุ่มทดลองมีความสามารถในการพูดในที่สาธารณะหลังเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 2) นิสิตกลุ่มทดลองมีความสามารถในการพูดในที่สาธารณะหลังเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

คำสำคัญ: ชุดความคิดเติบโต; แนวคิดการใช้ปัญหาเป็นฐาน; ความสามารถในการพูดในที่สาธารณะ

Abstract

This research aims to 1) synthesize and evaluate the growth mindset and problem-based learning model to enhance public speaking skills of undergraduate students, and 2) evaluate the effectiveness of the developed learning model. This study used the purposive sampling method, and the sample group consisted of 160 first-year undergraduate students who registered for the Speaking and Presentation for Careers. The research instruments were 1) a growth mindset and problem-based learning model, 2) a public speaking skills assessment form, and 3) a semi-structured interview form. The statistics used were mean, standard deviation, t-test (dependent), and content analysis.

The research results are as follows:

1. The teaching and learning model consisted of 6 steps (6E Model). Step 1: Explore and Define; Step 2: Establishing Empowering Goals; Step 3: Enhancement Planning; Step 4: Effort to Learn; Step 5: Empower for Growth; Step 6: Evaluate and Present). The efficiency of the model was found to be at the highest level of appropriateness by experts ($\bar{X}$ = 4.93 , S.D. = 0.10).

2. With regard to the effectiveness of the model, it was found that 1) the experimental group had a higher public speaking ability than the control group after they had been taught with the improved teaching model, and the difference was statistically significance at .05. 2) The students in the experimental group had a higher public

speaking ability after they had been taught with the improved teaching model, with statistical significance at .05.

Keywords: Growth mindset; Problem-based learning; Public speaking skills

1. บทนำ

การพูดเป็นการส่งสารประเภทหนึ่งที่ทำให้มนุษย์สื่อความคิดได้อย่างรวดเร็ว มนุษย์ใช้การพูดในหลายบริบททั้งการสื่อสารกับตนเอง ระหว่างบุคคล กลุ่ม ชุมชน รวมถึงการใช้การพูดเพื่อประกอบอาชีพ ด้วยเหตุนี้ทุกคนจึงควรเรียนรู้ หมั่นฝึกฝน และพัฒนาการพูดของตนเองเสมอ เพื่อที่จะได้พูดเป็น พูดดี อันประกอบไปด้วยศาสตร์และศิลป์ ดังที่ ทินวัฒน์ สร้อยกุดเรือ (2564) ได้อธิบายเกี่ยวกับการพูดไว้ว่าการพูดเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ ในเรื่องของศาสตร์คือความรู้ในเรื่องการพูดว่ามีหลักเกณฑ์อะไรบ้าง ในแง่ของศิลป์คือการฝึกฝนให้เกิดทักษะและศิลปะ

สำนักนวัตกรรมการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ หน่วยงานที่รับผิดชอบในรายวิชาศึกษาทั่วไป ตระหนักถึงความสำคัญของการพูดเพื่อการสื่อสารจึงพยายามออกแบบรายวิชา มศว 197 การพูดและการนำเสนอเพื่ออาชีพให้ประกอบด้วยศาสตร์และศิลป์ กล่าวคือในรายวิชานี้นอกจากผู้เรียนจะได้เรียนรู้เรื่องการฟังเพื่ออาชีพ การเขียนสร้างสรรค์ ยังจะได้เรียนรู้การพูดในที่สาธารณะทั้งภาคทฤษฎีและฝึกปฏิบัติ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบัณฑิตที่มีศักยภาพในสื่อสารโดยเฉพาะการพูดในที่สาธารณะได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับผลลัพธ์การเรียนรู้ของรายวิชา และอัตลักษณ์ของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

จากการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนในหัวข้อการพูดในที่สาธารณะ รวมถึงสอบถามคณะผู้สอนประจำรายวิชา จำนวน 15 คน ต่างพบปัญหาคล้ายกันคือผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในภาคทฤษฎี แต่ผู้เรียนบางกลุ่มยังขาดศักยภาพในการพูดที่มีประสิทธิภาพเมื่อต้องเผชิญหน้ากับสถานการณ์จริง กล่าวคือผู้เรียนมักประสบปัญหาตื่นเต้น ผู้เรียนบางรายน้ำเสียงสั่นเครือสื่อสารไม่ชัดเจนควบคุมบุคลิกภาพของตนไม่ได้ บางรายเกิดภาวะไม่สามารถจดจำประเด็นที่จะสื่อสารได้ทำให้การสื่อสารไม่บรรลุวัตถุประสงค์

ผู้เรียนสะท้อนคิดเกี่ยวกับปัญหาด้านการพูดในที่สาธารณะไว้คล้ายกันคือ รู้สึก ประหม่า ตื่นเต้น กังวล ขาดความมั่นใจ รู้สึกว่าตนไม่เก่ง รวมถึงมีผู้เรียนบางกลุ่มที่ไม่ทราบสาเหตุของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธนัช สุขสมบูรณ์ (2566) กล่าวถึงปัญหาการพูดในที่สาธารณะของผู้เรียนไว้ว่าผู้เรียนส่วนใหญ่ไม่กล้าพูด ประหม่า ตื่นเต้น ไม่มั่นใจในตนเอง ทำให้การลำดับเนื้อหาวกวนรวมถึงขาดไหวพริบในการพูด งานวิจัยของสรวชญ สมณวัฒนา (2564) ก็พบปัญหาในลักษณะเดียวกันคือ ผู้เรียนมีทัศนะคติที่ไม่มั่นใจ อาย ไม่กล้าพูดในขณะที่ผู้เรียนบางกลุ่มไม่สามารถระบุปัญหาได้อย่างชัดเจนว่าทำไมการฝึกปฏิบัติการพูดของตนไม่มีประสิทธิภาพหรือไม่เป็นไปตามที่ตนคาดหวังไว้ จึงหาแนวทางการแก้ไขที่ชัดเจนไม่ได้

ผู้วิจัยจึงประสงค์หาแนวทางพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความสามารถการพูดของผู้เรียน โดยใช้แนวคิดชุดความคิดเติบโตและแนวคิดการใช้ปัญหาเป็นฐาน โดยเริ่มจากให้ผู้เรียนหาสาเหตุของปัญหาที่ทำให้ตนเองไม่มั่นใจในการพูด ระดมสมองตั้งคำถาม ระบุปัญหา วิเคราะห์สาเหตุ ตั้งเป้าหมายพัฒนา และศึกษาค้นคว้า โดยนำความรู้จากผู้สอนและความรู้ใหม่มาเชื่อมโยงกันเพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหา นอกจากนี้ผู้วิจัยจะได้ผนวกแนวคิดชุดความคิดเติบโต (Growth mindset) ควบคู่ไปด้วยเพื่อเสริมสร้างความมั่นใจให้ผู้เรียนมีทัศนคติเชิงบวก กล้าออกจากพื้นที่ปลอดภัย (Comfort Zone) ส่งเสริมให้ผู้เรียนเชื่อว่าความสามารถในการพูดของตนสามารถพัฒนาได้จากการฝึกฝนและความพยายาม กล้าเผชิญหน้ากับความล้มเหลว การเสริมสร้างทัศนคติเช่นนี้จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจ ใช้ศักยภาพที่มีได้อย่างเต็มที่อันจะส่งผลต่อการกล้าพูดในที่สาธารณะ ในส่วนของผู้สอนก็ลดบทบาทจากผู้ควบคุมในชั้นเรียนเป็นเพียงที่ปรึกษา การส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงจากชุดความคิดจำกัดไปสู่ชุดความคิดเติบโตจึงเป็นกุญแจสำคัญที่ผู้สอนควรส่งเสริมและสนับสนุน (Cherry, 2021)

กล่าวสรุปได้ว่างานวิจัยนี้จะได้นำแนวคิดชุดความคิดเติบโตและแนวคิดการใช้ปัญหาเป็นฐานมาผสมผสานเข้ากับศาสตร์การพูดอย่างเป็นระบบ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการพูดในที่สาธารณะของนิสิตระดับปริญญาตรี โดยกระบวนการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นไม่เพียงมุ่งเน้นพัฒนาทักษะการพูดเท่านั้น หากยังมีบทบาทในการเสริมสร้างทัศนคติที่เปิดกว้างต่อการเผชิญปัญหา ส่งเสริมการมองเห็นอุปสรรคเป็นโอกาสในการเติบโต และกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างลึกซึ้งผ่านการลงมือปฏิบัติจริง ผลจากการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนในครั้งนี้ยังมีส่วนสำคัญในการยกระดับคุณภาพของรายวิชา มศว 197 การพูดและการนำเสนอเพื่ออาชีพ สะท้อนให้เห็นถึงความก้าวหน้าทางวิชาการ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับรายวิชาอื่นๆ ที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการสื่อสารในบริบทต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสังเคราะห์และประเมินรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดชุดความคิดเติบโตและแนวคิดการใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการพูดในที่สาธารณะของนิสิตปริญญาตรี
2. เพื่อประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการใช้ปัญหาเป็นฐานและแนวคิดชุดความคิดเติบโตเพื่อเสริมสร้างความสามารถการพูดในที่สาธารณะของนิสิตปริญญาตรี ซึ่งได้รับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ เมื่อวันที่ 3 กันยายน 2567 (SWUEC-672528) ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Design) เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการใช้ปัญหาเป็นฐาน

และแนวคิดชุดความคิดเติบโตเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการพูดในที่สาธารณะ มีขั้นตอนของการดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิดชุดความคิดเติบโต แนวคิดการใช้ปัญหาเป็นฐาน แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพูดในที่สาธารณะ และศึกษาสภาพปัญหาการพูดในที่สาธารณะของผู้เรียนในระดับปริญญาตรี ผ่านการสัมภาษณ์ผู้เรียนและสัมภาษณ์คณะผู้สอนรายวิชา มศว 197 การพูดและการนำเสนอเพื่ออาชีพ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้เป็นฐานในการวิเคราะห์และสังเคราะห์รูปแบบการเรียนการสอน

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนผู้วิจัยได้นำแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ จนได้รูปแบบการเรียนการสอน “6E Model” ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการเรียนรู้ 6 ขั้นตอน ที่พัฒนาขึ้นเพื่อเสริมสร้างความสามารถการพูดในที่สาธารณะของนิสิตระดับปริญญาตรี นำรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญที่มีคุณสมบัติตามที่ผู้วิจัยกำหนด จำนวน 5 คน ประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการเรียนการสอนโดยพิจารณาตามแบบประเมินที่มีมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) พิจารณาระดับคุณภาพตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป พร้อมทั้งขอรับข้อเสนอแนะต่างๆ จากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปทดลองใช้

ขั้นตอนที่ 3 การนำรูปแบบการเรียนการสอน “6E Model” ที่พัฒนาขึ้นไปทดลอง ขั้นตอนนี้เป็นการนำรูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นและผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญ และตรวจสอบความเป็นไปได้โดยนำไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มทดลอง มีขั้นตอนดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย คือ นิสิตชั้นปีที่ 1 ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา มศว 197 การพูดและการนำเสนอเพื่ออาชีพ จำนวน 360 คน จาก 4 กลุ่มผู้เรียน ผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจง (Purposively Selected) จำนวน 160 คน แบ่งเป็นกลุ่มผู้เรียน B01 จำนวน 80 คน เป็นห้องทดลอง และกลุ่มผู้เรียน B02 จำนวน 80 คน เป็นกลุ่มควบคุม

2. ตัวแปรที่ศึกษา 1) ตัวแปรต้น ได้แก่ รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการใช้ปัญหาเป็นฐานและแนวคิดชุดความคิดเติบโตเพื่อเสริมสร้างความสามารถการพูดในที่สาธารณะของนิสิตระดับปริญญาตรี 2) ตัวแปรตาม ได้แก่ ประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการใช้ปัญหาเป็นฐานและแนวคิดชุดความคิดเติบโตเพื่อเสริมสร้างความสามารถการพูดในที่สาธารณะ ได้แก่ ความสามารถการพูดในที่สาธารณะ

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยนำรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชา มศว 197 การพูดและการนำเสนอเพื่ออาชีพ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567

4. แบบแผนการทดลอง การทดลองเพื่อประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอนตาม

แนวคิดการใช้ปัญหาเป็นฐานและแนวคิดชุดความคิดเติบโตเพื่อเสริมสร้างความสามารถการพูดในที่สาธารณะ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Design) ศึกษากับกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ที่มีการวัดก่อนและหลังการทดลอง (Nonrandomized Control Group Pretest-Posttest Design)

5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย รูปแบบการจัดการเรียนการสอน (6E Model) ประเมินความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญมีค่าความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.93) แบบประเมินความสามารถในการพูดในที่สาธารณะ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างในสามประเด็นได้แก่ ด้านประสบการณ์การเรียนรู้ ด้านการพัฒนาผู้เรียน ด้านการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.50-1.00 ซึ่งมีความเหมาะสมในการใช้วิจัยขั้นต่อไป

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการใช้ปัญหาเป็นฐานและแนวคิดชุดความคิดเติบโตเพื่อเสริมสร้างความสามารถการพูดในที่สาธารณะ มีการดำเนินการการเก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นตอนนี้แบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 ก่อนการใช้รูปแบบการเรียนการสอน ผู้วิจัยนำแบบวัดความสามารถการพูดในที่สาธารณะ (Pretest) ใช้ชุดเดียวกันระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม เพื่อวัดความสามารถการพูดในที่สาธารณะ ขั้นที่ 2 ดำเนินการใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ กับกลุ่มทดลอง และใช้การจัดการเรียนการสอนแบบปกติกับกลุ่มควบคุม ขั้นที่ 3 หลังจากผู้วิจัยได้จัดการเรียนการสอนตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้นครบตามกระบวนการ ผู้วิจัยดำเนินการประเมินผลโดยใช้แบบวัดความสามารถการพูดในที่สาธารณะ (Posttest) ซึ่งเป็นแบบวัดเดียวกับก่อนเรียนวัดความสามารถการพูดในที่สาธารณะทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม จากนั้นดำเนินการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ขั้นที่ 4 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์ แปลผล อภิปรายในรูปของตารางและการพรรณนา 1) วิเคราะห์คะแนนความสามารถในการพูด โดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) 2) วิเคราะห์แบบสัมภาษณ์ โดยใช้การวิเคราะห์สรุปอุปนัย (Analytic Induction) 3) การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของความสามารถการพูดในที่สาธารณะที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนที่ต่างกันของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยการทำการทดสอบค่าที (Independent Samples t-test) เพื่อประเมินรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการใช้ปัญหาเป็นฐานและแนวคิดชุดความคิดเติบโตเพื่อเสริมสร้างความสามารถการพูดในที่สาธารณะ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย มีเกณฑ์คะแนน 5 ระดับ

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดชุดความคิดเติบโตและแนวคิดการใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างความสามารถการพูดในที่สาธารณะของนิสิตปริญญาตรี สามารถสรุป

ผลการวิจัยได้ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการใช้ปัญหาเป็นฐานและแนวคิดชุดความคิดเติบโตเพื่อเสริมสร้างความสามารถการพูดในที่สาธารณะของนิสิตปริญญาตรี

1.1 รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการใช้ปัญหาเป็นฐานและแนวคิดชุดความเติบโตเพื่อเสริมสร้างความสามารถการพูดในที่สาธารณะของนิสิตปริญญาตรี ผู้วิจัยใช้ชื่อเรียกว่า “6E Model” มี 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) สำรวจและสร้างความเข้าใจ (Explore and Define) เป็นขั้นตอนให้ผู้เรียนแต่ละคนจะอัดคลิปการพูดในที่สาธารณะเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการสำรวจตนเอง จากนั้นรวมกลุ่มเพื่อรับชมคลิปของสมาชิกภายในกลุ่ม พร้อมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาที่พบ เช่น ความกลัว ขาดความมั่นใจ น้ำเสียงสั่นเครือ เนื้อหาที่ไม่ชัดเจน บันทึกผลการฝึกปฏิบัติการพูดครั้งที่1 จากนั้นสังเคราะห์ประเด็นปัญหาที่พบบ่อย สรุปเป็นข้อค้นพบของกลุ่ม 2) การตั้งเป้าหมายที่ท้าทาย (Establishing Empowering Goals) เป็นขั้นตอนให้ผู้เรียนแต่ละคนจะกำหนดเป้าหมายการพัฒนาทักษะการพูดของตนเองทั้งในระยะสั้นและระยะยาว โดยคำนึงถึงจุดอ่อนที่ค้นพบจากการสะท้อนตนในขั้นตอนก่อนหน้า จากนั้นผู้เรียนแลกเปลี่ยนแนวคิดกับสมาชิกภายในกลุ่ม 3) การวางแผนเพิ่มประสิทธิภาพ (Enhancement Planning) ขั้นตอนนี้มุ่งเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการพูดในที่สาธารณะอย่างเป็นระบบ โดยเชื่อมโยงกับเป้าหมายที่ตั้งไว้ในขั้นก่อนหน้า และสอดคล้องกับโครงสร้างการพูดในที่สาธารณะ เช่น การฝึกเล่าเรื่อง การฝึกใช้น้ำเสียง การจับคู่ฝึกพูด การบันทึกวิดีโอ และการให้ข้อเสนอแบบเพื่อนช่วยเพื่อน ทั้งนี้ผู้สอนมีบทบาทในการสะท้อนข้อเสนอแนะเชิงพัฒนา กระตุ้นให้ผู้เรียนเห็นว่าการประเมินอย่างสร้างสรรค์เป็นส่วนสำคัญของการพัฒนา และทุกคนสามารถพัฒนาได้จากข้อเสนอแนะ 4) การพยายามเรียนรู้ (Effort to Learn) เป็นขั้นตอนให้ผู้เรียนจะทบทวนประสบการณ์การเรียนรู้ที่ผ่านมาอย่างมีระบบ โดยบันทึกสิ่งที่ได้เรียนรู้ รวมถึงวิธีการที่ตนใช้พัฒนาทักษะการพูดในที่สาธารณะลงในสมุดบันทึกสะท้อนคิด (Reflective Journal) พร้อมทั้งแสวงหาแนวทางการฝึกฝนใหม่ๆ ที่เหมาะสมกับปัญหาของตนเอง 5) การเสริมพลังเพื่อการเติบโต (Empower for Growth) ขั้นตอนนี้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ร่วมกัน โดยสะท้อนถึงสิ่งที่ตนได้พัฒนาและฝึกฝน รวมถึงแนวทางที่ใช้ในการแก้ไขปัญหาระหว่างกระบวนการเรียนรู้ ผู้เรียนยังได้แบ่งปันข้อดี จุดที่ต้องปรับปรุง ความรู้สึกระหว่างการเรียน และบทเรียนสำคัญที่ตนได้รับพร้อมทั้งอภิปรายถึงแนวทางการนำประสบการณ์ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตนเองต่อไป และ 6) การนำเสนอและประเมินผล (Evaluate and Present) เป็นขั้นตอนให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มเตรียมนำเสนอการพูดในที่สาธารณะตามที่ได้มีการพัฒนาแผนการฝึกพูด และบันทึกผลการฝึกปฏิบัติการพูดครั้งที่ 2

ผลของการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการใช้ปัญหาเป็นฐานและแนวคิดชุดความคิดเติบโต “6E Model” เพื่อเสริมสร้างความสามารถการพูดในที่สาธารณะ โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แบบประเมินความ

เหมาะสมแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของลิเคิร์ท (Likert, 1967) แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย พบว่า รูปแบบมีความเชื่อมั่นเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการตรวจสอบความเหมาะสมการจัดการเรียนรู้การใช้ปัญหาเป็นฐานและแนวคิดชุดความคิดเติบโต “6E Model” เพื่อเสริมสร้างความสามารถการพูดในที่สาธารณะของนิสิตปริญญาตรี

องค์ประกอบ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. หลักการ			
หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบ 6 E มีความสอดคล้องกับทฤษฎีและแนวคิดพื้นฐาน	5.00	0.00	มากที่สุด
2. วัตถุประสงค์			
2.1 วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอนแบบ 6 E มีความสอดคล้องกับหลักการ	5.00	0.00	มากที่สุด
2.2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอนแบบ 6 E มีความสอดคล้องกับกระบวนการจัดการเรียนรู้	5.00	0.00	มากที่สุด
3. กระบวนการจัดการเรียนรู้			
3.1 กระบวนการจัดการเรียนรู้มีความสอดคล้องกับทฤษฎีและแนวคิดพื้นฐาน	5.00	0.00	มากที่สุด
3.2 กระบวนการจัดการเรียนรู้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์	5.00	0.00	มากที่สุด
3.3 กระบวนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน	5.00	0.00	มากที่สุด
3.4 ขั้นสำรวจและสร้างความเข้าใจ (Explore and Define) มีความเหมาะสมสำหรับช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนค้นหาปัญหาเกี่ยวกับการพูดในที่สาธารณะของตนเอ และส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เข้าใจว่าทักษะการพูดสามารถพัฒนาได้	5.00	0.00	มากที่สุด
3.5 ขั้นการตั้งเป้าหมายที่ท้าทาย (Establishing Empowering) มีความเหมาะสมสำหรับช่วยให้ผู้เรียนสามารถตั้งเป้าหมายในการเรียนรู้ ในการฝึกทักษะใหม่หรือการพัฒนาศักยภาพในด้านที่ต้องการพัฒนาตนเอง	4.60	0.49	มากที่สุด

องค์ประกอบ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
3.6 การวางแผนเพิ่มประสิทธิภาพ (Enhancement Planning) มีความเหมาะสมในการช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนในเรื่องที่มีความท้าทาย	4.80	0.40	มากที่สุด
3.7 การพยายามเรียนรู้ (Effort to Learn) มีความเหมาะสมในการช่วยให้ผู้เรียนเชื่อมโยงประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้ไปสู่การพัฒนาทักษะการพูด	4.80	0.40	มากที่สุด
3.8 การเสริมพลังเพื่อการเติบโต (Empower for Growth) มีความเหมาะสมในการช่วยให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้สิ่งที่ได้ฝึกฝนไปพัฒนาความสามารถของตนเอง	4.80	0.40	มากที่สุด
3.9 การนำเสนอและประเมินผล (Evaluate and Present) มีความเหมาะสมในการช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสทราบพัฒนาการของตนเองและการตั้งเป้าหมายใหม่สำหรับการพัฒนาทักษะในอนาคต	5.00	0.00	มากที่สุด
4. การวัดและประเมินผล			
4.1 การวัดและประเมินผลมีความสอดคล้องกับทฤษฎีและแนวคิดพื้นฐาน	5.00	0.00	มากที่สุด
4.2 การวัดและประเมินผลมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์	5.00	0.00	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานและแนวคิดชุดความคิดเติบโต “6E Model” เพื่อเสริมสร้างความสามารถการพูดในที่สาธารณะ มีความสอดคล้องโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.93, S.D. = 0.12)

ตารางที่ 2 ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้การใช้ปัญหาเป็นฐานและแนวคิดชุดความคิดเติบโต “6E Model” เพื่อเสริมสร้างความสามารถการพูดในที่สาธารณะ

องค์ประกอบ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. องค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้			
1.1 องค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสม ครบถ้วน	5.00	0.00	มากที่สุด
1.2 องค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้มีลำดับขั้นตอนที่เหมาะสม	5.00	0.00	มากที่สุด

องค์ประกอบ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
2. จุดประสงค์ของการเรียนรู้			
2.1 จุดประสงค์ของการเรียนรู้มีความถูกต้องชัดเจนตามหลักการ	5.00	0.00	มากที่สุด
2.2 จุดประสงค์ของการเรียนรู้สามารถวัดและประเมินได้จริง	5.00	0.00	มากที่สุด
3. เนื้อหาสาระ			
3.1 เนื้อหาสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	5.00	0.00	มากที่สุด
3.2 เนื้อหามีการจัดมีลำดับอย่างเหมาะสม	4.80	0.40	มากที่สุด
3.3 เนื้อหามีความสอดคล้องกับประสบการณ์ของผู้เรียน	4.60	0.49	มากที่สุด
4. กิจกรรมการเรียนรู้			
4.1 กิจกรรมการเรียนรู้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	5.00	0.00	มากที่สุด
4.2 กิจกรรมการเรียนรู้สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ	5.00	0.00	มากที่สุด
4.3 กิจกรรมการเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	5.00	0.00	มากที่สุด
4.4 กิจกรรมการเรียนรู้เหมาะสมกับระยะเวลาที่ใช้ ในการจัดการเรียนรู้	4.60	0.49	มากที่สุด
5. สื่อการเรียนรู้			
5.1 สื่อการเรียนรู้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้	5.00	0.00	มากที่สุด
5.2 สื่อการเรียนรู้สอดคล้องกับเนื้อที่เรียน	4.80	0.40	มากที่สุด
5.3 สื่อการเรียนรู้สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้	5.00	0.00	มากที่สุด
5.4 สื่อการเรียนรู้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน	5.00	0.00	มากที่สุด
6. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้			
6.1 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	5.00	0.00	มากที่สุด
6.2 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้	5.00	0.00	มากที่สุด
โดยรวม	**4.93**	**0.10**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 2 พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้การใช้ปัญหาเป็นฐานและแนวคิดชุดความคิดเติบโต “6E Model” เพื่อเสริมสร้างความสามารถการพูดในที่สาธารณะ มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.93, S.D. = 0.10)

ตอนที่ 2 ผลการหาประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการใช้ปัญหาเป็นฐานและแนวคิดชุดความคิดเติบโตเพื่อเสริมสร้างความสามารถการพูดในที่สาธารณะของนิสิตปริญญาตรี ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยแบบรูปแบบกึ่งทดลองกับกลุ่มเป้าหมายจำนวน 160 คน เป็นกลุ่มทดลองด้วยรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการใช้ปัญหาเป็นฐานและแนวคิดชุดความคิดเติบโต “6E Model” จำนวน 80 คน และเป็นกลุ่มควบคุมที่จัดการเรียนการสอนแบบปกติ จำนวน 80 คน ในรายวิชา มศว 197 การพูดและการนำเสนอเพื่ออาชีพ ภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2567 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบคะแนนความสามารถการพูดในที่สาธารณะของนิสิตปริญญาตรี ก่อนและหลังเรียนของกลุ่มทดลอง โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการใช้ปัญหาเป็นฐานและแนวคิดชุดความคิดเติบโต “6E Model” ในรายวิชา มศว 197 การพูดและการนำเสนอเพื่ออาชีพ

ความสามารถการพูดในที่สาธารณะ	n	**คะแนนเต็ม**	$\bar{X}$	S.D.	t	df	p
ก่อนเรียน	80	10	6.94	1.30	10.57	79	.000*
หลังเรียน	80	10	8.11	1.32			

* $p < 0.05$

จากตารางที่ 3 พบว่า ความสามารถในการพูดในที่สาธารณะของนิสิตปริญญาตรี โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการใช้ปัญหาเป็นฐานและแนวคิดชุดความคิดเติบโต “6E Model” มีความสามารถในการพูดในที่สาธารณะ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X}$ = 8.11, S.D. = 1.32) เมื่อทดสอบความแตกต่างด้วยการทดสอบค่าที (dependent Samples t-test) พบว่า t = 10.57 ซึ่งมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากผลการวิเคราะห์กล่าวได้ว่า ความสามารถในการพูดในที่สาธารณะของนิสิตปริญญาตรี ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการใช้ปัญหาเป็นฐานและแนวคิดชุดความคิดเติบโต “6E Model” มีความสามารถในการพูดในที่สาธารณะ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบคะแนนความสามารถการพูดในที่สาธารณะของนิสิตปริญญาตรี ก่อนและหลังเรียนของกลุ่มควบคุม โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบปกติ ในรายวิชา มศว 197 การพูดและการนำเสนอเพื่ออาชีพ

ความสามารถการพูดในที่สาธารณะ	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	df	p
ก่อนเรียน	80	10	6.46	1.50	4.35	79	.000*
หลังเรียน	80	10	6.93	1.61			

* $p < 0.05$

จากตารางที่ 4 แสดงความสามารถในการพูดในที่สาธารณะของนิสิตปริญญาตรี โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบปกติ มีความสามารถในการพูดในที่สาธารณะหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X}$ = 6.93, S.D. = 1.61) เมื่อทดสอบความแตกต่างด้วย t-test แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน พบว่า t = 4.35 ซึ่งมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากผลการวิเคราะห์กล่าวได้ว่าความสามารถในการพูดในที่สาธารณะของนิสิตปริญญาตรีก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบปกติ มีความสามารถในการพูดในที่สาธารณะหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 5 ผลการเปรียบเทียบคะแนนความสามารถการพูดในที่สาธารณะของนิสิตปริญญาตรีหลังเรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการใช้ปัญหาเป็นฐานและแนวคิดชุดความคิดเติบโต “6E Model” และการจัดการเรียนรู้แบบปกติ ในรายวิชาการพูดและการนำเสนอเพื่ออาชีพ

ความสามารถการพูดในที่สาธารณะ	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	df	p
หลังการจัดการเรียนสอนแบบปกติ	80	10	6.93	1.61	5.03	158	.000*
หลังการใช้รูปแบบการเรียนตามแนวคิดการใช้ปัญหาเป็นฐานและแนวคิดชุดความคิดเติบโต“6E Model”	80	10	8.11	1.32			

จากตารางที่ 5 แสดงความสามารถการพูดในที่สาธารณะของนิสิตปริญญาตรี ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบ “6E Model” มีความสามารถในการพูดในที่สาธารณะหลังเรียน ($\bar{X}$ = 8.11, S.D. = 1.32)

ซึ่งสูงกว่ากลุ่มผู้เรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบปกติ ($\bar{X}$ = 6.93, S.D. = 1.61) เมื่อทดสอบความแตกต่างด้วย t-test แบบเป็นอิสระต่อกันพบว่า t = 5.03 ซึ่งมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จากผลการวิเคราะห์กล่าวได้ว่าความสามารถในการพูดในที่สาธารณะของนิสิตปริญญาตรี ที่ใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการใช้ปัญหาเป็นฐานและแนวคิดชุดความคิดเติบโต “6E Model” สูงกว่าการได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ผลสัมภาษณ์การสะท้อนคิดของนิสิตที่มีต่อการจัดรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการใช้ปัญหาเป็นฐานและแนวคิดชุดความคิดเติบโตเพื่อเสริมสร้างความสามารถการพูดในที่สาธารณะของนิสิตปริญญาตรี จากการสัมภาษณ์นิสิตในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสะท้อนผลลัพธ์จากการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ที่ออกแบบตามแนวคิดการใช้ปัญหาเป็นฐานและแนวคิดชุดความคิดเติบโต ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาความสามารถการพูดในที่สาธารณะของนิสิตระดับปริญญาตรี โดยคำถามแบ่งออกเป็น 3 ด้านหลัก ได้แก่ 1) ด้านประสบการณ์การเรียนรู้ จากการรวบรวมผลการสะท้อนคิดของผู้เรียนสามารถจัดกลุ่มได้ 4 ประเด็นหลักดังนี้ ประการแรก ผู้เรียนสะท้อนว่าการรู้ปัญหาและฝึกตั้งเป้าหมายเพื่อหาแนวทางแก้ไขช่วยพัฒนาการพูด ประการที่สองการยอมรับข้อผิดพลาดและเรียนรู้จากคำวิจารณ์ทำให้เติบโต ประการที่สามประสบการณ์การเรียนรู้สามารถเกิดได้จากความพยายามและการกล้าลองทำสิ่งใหม่ๆ ประการสุดท้ายการฝึกฝนซ้ำๆ ช่วยลดความกลัวและเพิ่มความมั่นใจในการพูดในที่สาธารณะ อย่างไรก็ตามผู้เรียนบางกลุ่มเสนอแนะว่าพบว่าการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอาจก่อให้เกิดความขัดแย้ง และบางคนไม่กล้าสื่อสารเพราะกลัวการวิจารณ์จึงเสนอให้มีการฝึกการวิจารณ์เชิงสร้างสรรค์ก่อนเริ่มกิจกรรม 2) ด้านการพัฒนาผู้เรียน จากการรวบรวมผลการสะท้อนคิดของผู้เรียนพบว่าผู้เรียนหลายกลุ่มมองว่าการทำกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ แบบ 6E ช่วยพัฒนาทักษะการพูดอย่างมีประสิทธิภาพ โดยกิจกรรมที่เน้นการวิเคราะห์ปัญหา ตั้งเป้าหมายระยะสั้นและระยะยาว ช่วยให้ผู้เรียนสามารถกำหนดแนวทางการฝึกฝนที่เหมาะสมกับตนเองได้ ดังที่ผู้เรียนท่านหนึ่งกล่าวว่า “ตอนแรกผมกลัวการพูดมาก ไม่มีทางออก แต่พอได้หาวิธีฝึกซ้ำหลายครั้งก็เริ่มมั่นใจขึ้น” (ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่ม B01 ลำดับที่ 39) ผู้เรียนบางกลุ่มยังระบุว่าการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนในกลุ่มช่วยเสริมความเข้าใจและปรับเป้าหมายให้เหมาะสมมากยิ่งขึ้น และ 3) ด้านการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ ผู้เรียนสะท้อนว่ากิจกรรมการเรียนรู้แบบ 6E ไม่เพียงส่งเสริมการเรียนรู้ในปัจจุบัน แต่ยังปูรากฐานสำคัญสำหรับการนำทักษะที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในอนาคต ตัวอย่างการสะท้อนคิด เช่น สามารถนำทักษะการตั้งเป้าหมาย การวางแผนไปจัดการชีวิต การวิเคราะห์ปัญหาอย่างมีระบบ การเปิดใจยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง การกล้าออกจากพื้นที่ปลอดภัย และการวิเคราะห์ปัญหาของการสื่อสาร จึงอาจกล่าวได้ว่ากระบวนการเรียนรู้แบบ “6E Model” นอกจากจะช่วยพัฒนาทักษะการพูดในที่สาธารณะผู้เรียนยังสามารถนำสิ่งต่างๆ ที่สะท้อนคิดไปปรับใช้ได้ในรายวิชาอื่นและในอนาคต

5. อภิปรายผลการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดชุดความคิดเติบโตและแนวคิดการใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างความสามารถการพูดของนิสิตปริญญาตรี สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ผลวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1 พบว่า จากการสังเคราะห์และประเมินรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดชุดความคิดเติบโตและแนวคิดการใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการพูดในที่สาธารณะของนิสิตปริญญาตรีที่พัฒนาขึ้น มีกระบวนการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน (6E Model) คือ ขั้นที่ 1 สำรวจและสร้างความเข้าใจ (Explore and Define) ขั้นที่ 2 การตั้งเป้าหมายที่ท้าทาย (Establishing Empowering Goals) ขั้นที่ 3 การวางแผนเพิ่มประสิทธิภาพ (Enhancement Planning) ขั้นที่ 4 การพยายามเรียนรู้ (Effort to Learn) ขั้นที่ 5 การเสริมพลังเพื่อการเติบโต (Empower for Growth) และขั้นที่ 6 การนำเสนอและประเมินผล (Evaluate and Present) ผลการประเมินรูปแบบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสะท้อนถึงศักยภาพของโมเดลในการสามารถนำไปพัฒนาผู้เรียนได้ โดยกระบวนการเรียนรู้ในขั้นตอนที่ 4 และ 5 ออกแบบขึ้นภายใต้แนวคิดชุดความคิดเติบโตที่มีเป้าหมายช่วยเสริมแรงจูงใจและความพยายาม มองปัญหาเป็นโอกาสที่จะพัฒนาตนเอง ดังที่ Grant and Dweck (2003, pp. 541-553) กล่าวว่า ชุดความคิดเติบโตมีความสำคัญทำให้ผู้เรียนมีลักษณะเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้และแสวงหาสิ่งใหม่ที่ดีกว่าเดิมอยู่เสมอ อีกทั้งมีอิทธิพลต่อแรงจูงใจภายใน (Inner motivation) รวมถึงมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมความมุ่งมั่นพยายามของผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของปิยรัตน์ บุญยรัตนกลิน (2568, หน้า 134-159) เรื่องการพัฒนารูปแบบการฝึกทักษะการพูดภาษาฝรั่งเศสโดยใช้กลวิธีการเสริมต่อการเรียนรู้ร่วมกับการเสริมสร้างกรอบความคิดแบบเติบโต และสอดคล้องกับงานของพรรณภา ส่งแสงแก้ว (2562) เรื่องการพัฒนากรอบความคิดแบบเติบโตในทักษะการสื่อสารด้านการพูดเพื่อการนำเสนอ ผลวิจัยของงานวิจัยทั้งสองเรื่องนี้สะท้อนให้เห็นว่าการออกแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดชุดความคิดเติบโตมีผลต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สำหรับขั้นตอนที่ 1 2 3 และ 6 ของกระบวนการเรียนรู้แบบ 6E Model ออกแบบขึ้นภายใต้แนวคิดจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน มีเป้าหมายในการสำรวจความเข้าใจตนเอง วิเคราะห์ปัญหาการหาแนวทางการแก้ไข และฝึกฝนเพื่อตรวจสอบคำตอบ ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์นิยม (Constructivism) ที่เชื่อว่าความรู้เกิดจากการลงมือปฏิบัติ และการเชื่อมโยงประสบการณ์ของผู้เรียนกับบริบทการเรียนรู้ใหม่ (Bostock, 1998, pp. 225-240) ดังที่สุริยะ หาญพิชัย (2562, หน้า 51-63) ชี้ให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริงและสะท้อนคิดร่วมกับผู้อื่น มีผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของณัชชา อ่อนสัมพันธ์ และสุนีตา โฆษิตชัยวัฒน์ (2563, หน้า 34-50) เรื่องจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานที่มีต่อทักษะการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ผลวิจัยสรุปว่า

ทักษะการพูดเพื่อการสื่อสารหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และผู้เรียนมีความพึงพอใจในระดับสูง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการฝึกให้ผู้เรียน วิเคราะห์ตนเองเพื่อหาสาเหตุของปัญหา ตั้งเป้าหมาย วางแผน ฝึกปฏิบัติ การสะท้อนตนเอง และรับฟังข้อเสนอแนะจากเพื่อน ล้วนเป็นกระบวนการที่ส่งเสริมพัฒนาของผู้เรียน

รูปแบบการเรียนการสอนแบบ 6E Model จึงไม่ได้ทำหน้าที่เพียงช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการพูดในที่สาธารณะเท่านั้น แต่ยังปลูกฝังทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตผ่านขั้นตอนต่างๆ อย่างมีระบบและยั่งยืน ดังที่สรรรัชต์ ห่อไพศาล (2552) แสดงทัศนะเกี่ยวกับความสำคัญของการเรียนรู้ด้วยตนเองว่า เป็นแนวทางการเรียนรู้อีกรูปแบบหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้ผู้เรียนก้าวไปสู่การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) หรือบุคคลแห่งการเรียนรู้ (Learning Person) ซึ่งถือเป็นเป้าหมายสูงสุดของการศึกษาที่ผู้สอนควรส่งเสริมภายใต้บริบทที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

ผลวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 2 ประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดชุดความคิดเติบโตและแนวคิดการใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างความสามารถการพูดของนิสิตปริญญาตรี ตาม 6 ขั้นตอน 6E Model พบว่ากลุ่มทดลองมีความสามารถในการพูดในที่สาธารณะหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียน และแตกต่างกันอย่างมีทางสถิติที่ระดับ.05 คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนที่สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญสามารถอธิบายได้จากหลายมิติ ได้แก่ มิติของการฝึกทักษะ มิติสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ มิติการเรียนรู้จากปัญหาและทำงานร่วมกัน

มิติการฝึกทักษะ คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนที่สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญอาจเป็นผลมาจากการฝึกฝนทักษะอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ พร้อมทั้งมีการกำกับดูแล และการให้ข้อเสนอแนะเชิงสร้างสรรค์ (Constructive Feedback) เพื่อให้ผู้เรียนรับรู้ความก้าวหน้าสามารถแก้ไขจุดบกพร่องของตนเองอย่างทันท่วงที พร้อมหาแนวทางในแก้ไขเพื่อฝึกซ้ำ การฝึกทักษะแบบซ้ำๆ จึงมีส่วนช่วยพัฒนาทักษะเชิงพฤติกรรมและสร้างความชำนาญได้อย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปวีณา สายทองสุข และมณีรัตน์ เอกโยคยะ (2561, หน้า 130-145) เรื่องการพัฒนาความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษผ่านการทำซ้ำโดยใช้เทคนิค 4/3/2 ในกิจกรรมการพูดในที่สาธารณะ พบว่าการทำซ้ำช่วยทำผู้เรียนมีความความคล่องแคล่วในการพูดในที่สาธารณะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ มิติสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ยังมีส่วนสำคัญต่อการเรียนรู้โดยเฉพาะบรรยากาศในชั้นเรียนที่เปิดกว้าง ปลอดภัย ทำให้ผู้เรียนกล้าที่จะแสดงออก กล้าที่จะผิดพลาดและยอมรับความผิดพลาดว่าเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งล้วนเป็นหัวใจสำคัญในการเสริมสร้าง Growth Mindset โดยผู้สอนยังทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกมากกว่าผู้ถ่ายทอดความรู้ ทำให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเองมากขึ้น ดังที่ วีชานา อับดุลเลาะ และวุฒิชัย เนียมเทศ (2563, หน้า 227-246) กล่าวว่า ควรจัดบรรยากาศในห้องเรียนให้มีความเหมาะสมเอื้อต่อการเรียนรู้ ควรสร้างสภาพแวดล้อมในการส่งเสริมสัมพันธภาพที่ดี ความรู้สึกที่ดีให้

เกิดขึ้นระหว่างผู้สอนผู้เรียนและเพื่อนร่วมชั้น เพื่อให้ผู้เรียนมีแรงบันดาลใจและมีความรู้สึกที่ดีจนนำไปสู่การเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ มิติการเรียนรู้จากปัญหาและทำงานร่วมกันเป็นอีกปัจจัยที่ส่งผลต่อพัฒนาการพูดในที่สาธารณะของผู้เรียน การให้ผู้เรียนได้เผชิญปัญหา วิเคราะห์ และหาทางออกด้วยตนเองที่เหมาะกับจริตของตนโดยเชื่อมโยงความรู้เดิมที่มีอยู่เข้ากับความรู้ใหม่ รวมถึงการทำงานเป็นทีมเป็นองค์ประกอบสำคัญในกระบวนการเรียนรู้ของหลักสูตรสมัยใหม่คือการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อทำให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจภายในเพิ่มขึ้นและเกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งส่งเสริมความเข้าใจและพัฒนาทักษะการสื่อสาร

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่าการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดชุดความคิดเติบโตและแนวคิดการใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างความสามารถการพูดในที่สาธารณะของนิสิตปริญญาตรี ตาม 6 ขั้นตอน (6E Model) นับเป็นข้อค้นพบที่น่าสนใจ และสะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของรูปแบบ 6E Model ว่าเป็นการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นพัฒนาทักษะการพูดในที่สาธารณะอย่างเป็นระบบ ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงทฤษฎีเข้ากับการปฏิบัติ ทำให้ผู้เรียนมีโอกาสพัฒนาความสามารถในการพูดในที่สาธารณะผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่ชัดเจนและต่อเนื่อง รูปแบบการสอนนี้ยังสามารถเป็นต้นแบบในการจัดการเรียนการสอนเพื่อทักษะการพูดในระดับอุดมศึกษาอื่นๆ ได้

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรนำรูปแบบการเรียนการสอน 6E Model ไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยและวิชาด้านการสื่อสาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับนิสิตปริญญาตรีที่ยังขาดทักษะในการพูดในที่สาธารณะ

1.2 ควรมีการอบรมครูผู้สอนเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนการสอน 6E Model เพื่อให้ครูผู้สอนสามารถนำรูปแบบการเรียนการสอนนี้ไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 ควรมีการพัฒนาสื่อการสอนและกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนการสอน 6E Model

1.4 ควรมีการติดตามและประเมินผลการนำรูปแบบการเรียนการสอน 6E Model ไปใช้เพื่อให้สามารถปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอนนี้ให้ดียิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอการวิจัยในอนาคต

2.1 ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลกระทบระยะยาวของรูปแบบการเรียนการสอน 6E Model เพื่อติดตามพัฒนาการและความสามารถในการพูดในที่สาธารณะของผู้เรียนในระยะยาว

2.2 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการเรียนการสอน 6E Model กับรูปแบบการเรียนการสอนแบบอื่น เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพและข้อดีข้อเสียของแต่ละรูปแบบ

2.3 ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการนำรูปแบบการเรียนการสอน 6E Model ไปใช้ในบริบทที่หลากหลาย

2.4 ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนการสอน 6E Model เช่น บทบาทของครูผู้สอน สื่อการเรียนการสอน และสภาพแวดล้อม

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

ผลการวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดชุดความคิดเติบโตและแนวคิดการใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการพูดของนิสิตปริญญาตรี พบว่า รูปแบบการเรียนการสอน 6E Model ซึ่งผสานแนวคิดทั้งสองอย่างเป็นระบบ มีประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะการพูดในที่สาธารณะภายใต้บรรยากาศการเรียนรู้ที่ปลอดภัย ผู้เรียนได้เรียนรู้กระบวนการตั้งเป้าหมาย วางแผนฝึกฝน และประเมินผลการพูดของตนเองอย่างเป็นขั้นตอน ส่งผลให้สามารถลดความกลัว ความวิตกกังวล และความล้มเหลวในการพูดในที่สาธารณะได้อย่างชัดเจน การได้รับข้อเสนอแนะอย่างสร้างสรรค์จากทั้งเพื่อนและผู้สอนช่วยส่งเสริมความกล้าแสดงออก และเพิ่มความมั่นใจในการสื่อสาร เกิดความเชื่อมั่นในศักยภาพของตน รูปแบบการเรียนการสอน 6E Model จึงนับเป็นแนวทางที่มีคุณค่าอย่างยิ่งในการพัฒนาความสามารถในการพูดในที่สาธารณะของนิสิตในระดับอุดมศึกษา ดังภาพที่ 1

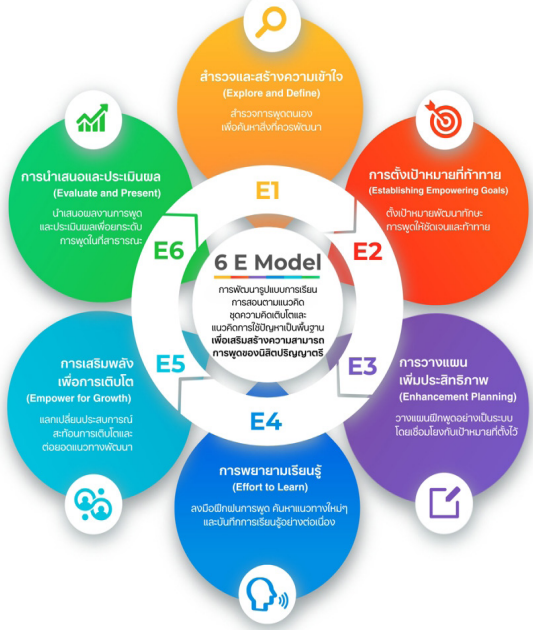

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

ณัชชา อ่อนสัมพันธ์ และสุนีตา โฆษิตชัยวัฒน์. (2563). ผลการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานที่มีต่อทักษะการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 11(1), 34-50. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/EdAd/article/view/241645

ทินวัฒน์ สร้อยกุดเรือ. (2564). *การพูดเพื่อการสื่อสารทางธุรกิจ*. ขอนแก่น: สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ธนัช สุขสมบูรณ์. (2566). *การพัฒนาความสามารถในการพูดและความกล้าแสดงออก*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ปวีณา สายทองสุข และมณีรัตน์ เอกโยคยะ. (2561). การพัฒนาความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษผ่านการทำซ้ำโดยใช้เทคนิค 4/3/2 ในกิจกรรมการพูดในที่สาธารณะ. *วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 46(1), 130-145. https://so01.tci-thaijo.org/index.php/OJED/article/view/247820

ปิยรัตน์ บุญยรัตนกลิน. (2568). การพัฒนารูปแบบทักษะการพูดภาษาฝรั่งเศสโดยกลวิธีเสริมต่อการเรียนรู้ร่วมกับการเสริมสร้างกรอบความคิดแบบเติบโตของผู้เรียน. *วารสารศาสตร์การศึกษาและการพัฒนามนุษย์*, 9(2), 134-159. https://kuojs.lib.ku.ac.th/index.php/jehds/article/view/5828

พรรณภา ส่งแสงแก้ว. (2562). *การพัฒนากรอบความคิดแบบเติบโตในทักษะการสื่อสารด้านการพูดเพื่อการนำเสนอ*. (รายงานการวิจัย). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตขอนแก่น.

วีซานา อับดุลเลาะ และวุฒิชัย เนียมเทศ. (2563). การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 “แนวคิด ทฤษฎี และแนวทางปฏิบัติ”. *วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 7(2), 227-246. https://so05.tci-thaijo.org/index.php/pnuhuso/article/view/240095

สรรรัชต์ ห่อไพศาล. (2552). *การพัฒนาประสิทธิภาพการเรียนการสอนวิชาศึกษาทั่วไปด้วยการเรียนการสอนผ่านเว็บ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

สรวชญ สมณวัฒนา. (2564). *การพัฒนาความสามารถด้านการพูดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมกับข้อมูลท้องถิ่น*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สุริยะ หาญพิชัย. (2562). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาท้องถิ่นศึกษาโดยใช้การเรียนรู้แบบลงมือทำ. *Lawarath Social E-Journal*, 1(3), 51-63. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/lawarathjo/article/view/246794

Bostock, S. J. (1998). Constructivism in mass higher education: A case study. *British Journal of Educational Technology*, 29(3), 225-240.

Cherry, K. (2021). *What is a mindset and why it matters.* Skills You Need. Retrieved from https://www.skillsyouneed.com/ps/mindsets.html

Grant, H., & Dweck, C. (2003). Clarifying Achievement Goals and Their Impact. *Journal of Personality and Social Psychology*, 85(3), 541-553. https://doi.org/10.1037/0022-3514.85.3.541

Likert, R. (1967). *The Human Organization: Its Management and Value*. New York: McGraw-Hill.

การสร้างสรรค์บทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม*

Song Creation to Promote Identity and Culture of Khok Hin Hae Subdistrict, Renu Nakhon District, Nakhon Phanom Province

พระมหาประหยัด ปญฺญาวโร (สุนนท์), พระมหาสมเด็จ มหาสมิทฺธิ (อัตสาร), เจษฎา มูลยาพอ และอภิวัฒชัย พุทธจร

Phramaha Prayad Panyavaro (Sunon), Phramaha Somdet Mahasamitthi (Attasan), Jesada Munyapho and Apiwatchai Phuttajorn

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย, ประเทศไทย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nong Khai Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail: prayad.sun@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาอัตลักษณ์และทุนวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ 2) สร้างสรรค์บทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรม 3) พัฒนากระบวนการสื่อสารบทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสารและการเก็บข้อมูลภาคสนามผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกต ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน นักวิชาการ และสมาชิกสภาวัฒนธรรม รวม 30 รูป/คน จาก 10 หมู่บ้าน ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาได้นำมาวิเคราะห์และสร้างสรรค์เป็นบทเพลงสะท้อนอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่จำนวน 20 บทเพลง

ผลการวิจัยพบว่า

1. อัตลักษณ์และทุนวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ประกอบด้วย 3 ด้านหลัก ได้แก่ 1) ด้านศิลปะ ดนตรี และหัตถกรรม เช่น การฟ้อนผู้ไทย การทอผ้า และจักสาน 2) ด้านศาสนา ความเชื่อ และประเพณี ซึ่งสะท้อนผ่านพิธีกรรมและงานบุญตามฮีตสิบสอง 3) ด้านวิถีชีวิต ภาษา การแต่งกาย และอาหาร ซึ่งยังคงรักษาเอกลักษณ์ท้องถิ่นได้อย่างชัดเจน

---

*ได้รับบทความ: 13 มีนาคม 2568; แก้ไขบทความ: 10 พฤศจิกายน 2568; ตอบรับตีพิมพ์: 19 พฤศจิกายน 2568

Received: March 13, 2025; Revised: November 10, 2025; Accepted: November 19, 2025

2. การสร้างสรรค์บทเพลง มีกระบวนการ 2 ขั้นตอน ได้แก่ (1) ขั้นก่อนการผลิต ซึ่งศึกษาอัตลักษณ์ของชุมชนผ่านข้อมูลภาคสนาม พบว่า ชุมชนมีอัตลักษณ์ด้านภาษา ความเชื่อ ประเพณี ดนตรี การแต่งกาย อาหาร และวิถีชีวิตที่โดดเด่น (2) ขั้นการผลิต นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาสร้างสรรค์เป็นบทเพลง จำนวนทั้งสิ้น 20 บทเพลง รูปแบบการประพันธ์เพลง ยึดขนบการประพันธ์เพลงอย่างเคร่งครัด แบ่งเป็น 4 ท่อน มีสัมผัสนอก สัมผัสใน และสัมผัสระหว่างท่อน เนื้อหาบทเพลงเน้นให้สะท้อนบริบทชุมชน และสามารถนำไปใช้ในกิจกรรมของชุมชนได้จริง มีการเรียบเรียงดนตรีและบันทึกเสียงโดยนักร้องอาชีพและนักร้องในท้องถิ่น

3. การพัฒนากระบวนการสื่อสารบทเพลง บทเพลงถูกนำไปใช้ในชุมชน โดยมีการประดิษฐ์ท่าฟ้อนรำประกอบ ซึ่งออกแบบให้สอดคล้องกับบทเพลง และนำไปใช้ในงานบุญ งานประเพณี และกิจกรรมท้องถิ่น พร้อมเลือกชุดแต่งกายประกอบการฟ้อนรำที่สะท้อนเอกลักษณ์ เช่น ผ้ามัดหมี่ และสีประจำชุมชน คือสีน้ำเงินและสีแดง มีการผลิตมิวสิควิดีโอเผยแพร่ผ่าน Facebook และ YouTube เพื่อประชาสัมพันธ์วัฒนธรรมสู่สาธารณะ

คำสำคัญ: การสร้างสรรค์; บทเพลง; ส่งเสริม; อัตลักษณ์; วัฒนธรรม

Abstract

This research aimed to: 1) study the identity and cultural capital of Khok Hin Hae Subdistrict, 2) create songs to promote identity and culture, and 3) develop a music communication process to promote identity and culture. This qualitative research collected data from documents and fieldwork using in-depth interviews and observation. Key informants included 30 monks, community leaders, local scholars, academics, and members of the cultural council from 10 villages in Khok Hin Hae Subdistrict. The data obtained were analyzed and used to compose 20 songs reflecting the identity and culture of the subdistrict.

The results revealed that:

1. The identity and cultural capital of Khok Hin Hae Subdistrict comprise three main aspects: 1) Art, music, and handicrafts, such as Phu Thai dance, traditional weaving, and basketry; 2) Religion, beliefs, and traditions, which are expressed through rituals and merit-making festivals based on the twelve-month traditions (Heet Sib Song); and 3) Lifestyles, language, clothing, and food, which are well-preserved and reflect local uniqueness.

2. The song creation process consists of two stages: (1) Pre-production studying information from documents and collecting field data from the local community, revealing

unique aspects of language, beliefs, traditions, music, attire, food, and lifestyle; (2) Production using the gathered data to compose a total of 20 songs, strictly adhering to traditional song composition structures, consisting of four stanzas with external, internal, and inter-stanza rhymes. The content of the songs reflects the community context and is applicable in real community activities. Music arrangements and recordings were performed by both professional and local singers.

3. In developing the music communication process, the songs were utilized in the community by designing accompanying dance movements that correspond to the songs. These were then applied in community activities such as religious events, festivals, and tourism. Costumes for the performances were selected to reflect the community's identity, such as tie-dye fabric and the community's representative colors blue and red. Additionally, music videos were produced and disseminated via Facebook and YouTube to promote local culture to a wider audience.

Keywords: Creation; Song; Promotion; Identity; Culture

1. บทนำ

เพลงเป็นศิลปะที่สำคัญในสังคมมนุษย์ ใช้ถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึก และแนวคิดผ่านองค์ประกอบหลักคือ เนื้อร้อง ทำนอง จังหวะ และดนตรี ส่งผลให้เกิดความไพเราะและความเพลิดเพลินแก่ผู้ฟัง ทั้งยังสะท้อนเหตุการณ์ ประสบการณ์ และทรรศนะของผู้ประพันธ์ได้อย่างลึกซึ้ง (ขวัญใจ บุญคุ้ม, 2559) เพลงจึงเป็นสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ เข้าถึงผู้คนได้ง่าย ด้วยความกระชับของเนื้อหา และองค์ประกอบทางภาษาที่ช่วยให้เข้าใจและจดจำได้ง่าย อีกทั้งยังสะท้อนค่านิยม ความคิด และวัฒนธรรมของสังคม

ในอดีต เพลงมีบทบาทในการกระตุ้นอารมณ์ สร้างแรงบันดาลใจ ส่งเสริมแรงจูงใจ รวมถึงปลูกฝังค่านิยม และเป็นเครื่องมือในการประชาสัมพันธ์หรือกระตุ้นการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (วิภาดา เถาธรรมพิทักษ์, 2559, หน้า 62-72) เพลงจึงไม่เพียงแต่บันเทิง แต่ยังเป็นสื่อวัฒนธรรมที่สะท้อนอัตลักษณ์ทางสังคมของแต่ละยุค และเป็นกลไกในการถ่ายทอดอุดมการณ์ของศิลปินและชุมชน (ฐิตินัน บุญภาพคอมมอน, 2555, หน้า 146-179) การประพันธ์เพลงที่เน้นอัตลักษณ์และวัฒนธรรมชุมชน เป็นกลไกหนึ่งในการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น ด้วยศักยภาพของเพลงที่ถ่ายทอดสารได้รวดเร็วและมีอิทธิพลต่อผู้ฟังในวงกว้าง ไม่ว่าจะใช้เพื่อให้ความรู้ การประชาสัมพันธ์หรือเพื่อความบันเทิง (กชพรรณ สกุลพุทธพร, 2564, หน้า 212-224)

ตำบลโคกหินแฮ่ เป็นหนึ่งในตำบลที่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 7,133 คน กระจายตัวอยู่ใน 15 หมู่บ้าน (กองคลัง อบต.โคกหินแฮ่, 2566) ประชากรส่วนใหญ่ของตำบลมีเชื้อสายเป็นชาวผู้ไทย และใช้ภาษาผู้ไทยในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ชุมชนยังมีทุนทางวัฒนธรรมที่สำคัญ เช่น ภาษา เครื่องแต่งกาย ศิลปะการฟ้อนรำ หัตถกรรม อาหาร วิถีชีวิต และความเชื่อทางศาสนา ทุนทางวัฒนธรรมเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยหล่อหลอมให้เกิดอัตลักษณ์เฉพาะของชาวผู้ไทยตำบลโคกหินแฮ่ พื้นที่ตำบลโคกหินแฮ่จึงมีความสำคัญในฐานะแหล่งรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมที่สืบทอดมาอย่างยาวนาน เป็นพื้นที่ที่ยังคงรักษารูปแบบวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมในหลายมิติ ขณะเดียวกันก็มีศักยภาพในการต่อยอดทุนวัฒนธรรมเหล่านี้ไปสู่การพัฒนาเชิงสร้างสรรค์ในระดับชุมชน อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี ส่งผลให้วิถีชีวิตของชุมชนเปลี่ยนแปลงไป โดยมีลักษณะที่ผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมเมืองและชนบท ทำให้ชุมชนอยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการสูญเสียอัตลักษณ์ดั้งเดิมของชาวผู้ไทย โดยเฉพาะในกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่เริ่มห่างเหินจากวัฒนธรรมดั้งเดิม และมีช่องทางรับรู้ทางวัฒนธรรมจากภายนอกมากขึ้น

ผู้วิจัยซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม และมีประสบการณ์ในการสร้างสรรค์บทเพลงที่สะท้อนอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชาวผู้ไทยในพื้นที่จำนวนกว่า 50 บทเพลง ได้ตระหนักถึงบทบาทสำคัญของบทเพลงในฐานะสื่อกลางในการอนุรักษ์และส่งเสริมอัตลักษณ์ชุมชน บทเพลงเหล่านี้ได้รับการนำไปใช้ในกิจกรรมของชุมชนอย่างแพร่หลาย อันแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของบทเพลงในการธำรงและถ่ายทอดคุณค่าทางวัฒนธรรม จากข้อเท็จจริงดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง การสร้างสรรค์บทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมและสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับอัตลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์บทเพลง ทั้งในด้านเนื้อร้อง ทำนอง และองค์ประกอบทางดนตรี

กระบวนการดำเนินการวิจัยประกอบด้วย การสำรวจและเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นบทเพลง พร้อมจัดทำบันทึกเสียงโดยความร่วมมือกับผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีและนักร้องในชุมชน เมื่อการผลิตบทเพลงเสร็จสมบูรณ์ จึงเผยแพร่ผลงานผ่านช่องทางต่างๆ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์และส่งเสริมอัตลักษณ์ท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม

การสร้างสรรค์บทเพลงในลักษณะดังกล่าว สะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการบูรณาการองค์ความรู้ด้านศิลปะ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมเข้าด้วยกันอย่างสอดคล้อง งานวิจัยนี้จึงคาดว่าจะมีคุณูปการต่อการส่งเสริมและธำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของชาวผู้ไทยในตำบลโคกหินแฮ่ อีกทั้งยังสามารถเป็นต้นแบบในการประยุกต์ใช้กับชุมชนอื่นที่มีลักษณะวัฒนธรรมคล้ายคลึงกันในระดับภูมิภาคต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์และทุนวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม
2. เพื่อสร้างสรรค์บทเพลงส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม
3. เพื่อพัฒนากระบวนการสื่อสารบทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้แนวทางวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) และการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Research) ใช้วิธีเก็บข้อมูลหลัก ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตภาคสนาม และการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

1. รูปแบบและขอบเขตการวิจัย การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ร่วมกับการวิจัยภาคสนาม ศึกษาอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ใน 3 ด้านหลัก ได้แก่ 1) ศิลปะ ดนตรี และหัตถกรรม 2) ศาสนา ความเชื่อ และจารีตประเพณี 3) วิถีชีวิต ภาษา การแต่งกาย และอาหาร 3) พื้นที่ศึกษาอยู่ใน 10 หมู่บ้านของตำบลโคกหินแฮ่ มีเป้าหมายเพื่อสร้างสรรค์บทเพลง 20 บทเพลง และพัฒนากระบวนการเผยแพร่ในชุมชน

2. กลุ่มตัวอย่าง คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 30 คน แบ่งเป็นพระสงฆ์ จำนวน 2 รูป ผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 15 คน นักวิชาการ จำนวน 3 คน สมาชิกสภาวัฒนธรรม จำนวน 5 คน

3. เครื่องมือและการเก็บข้อมูล 1) เครื่องมือวิจัย ได้แก่ (1) วิเคราะห์เอกสาร ศึกษางานวิจัยและข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น (2) การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วยพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน และนักวิชาการ รวมจำนวน 30 คน (3) สังเกตภาคสนาม เป็นการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม โดยการลงพื้นที่สังเกตวิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม ความเชื่อ ประเพณีของชุมชนในพื้นที่ศึกษา (4) สนทนากลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตลักษณ์ชุมชนกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน และนักวิชาการ 2) ขั้นตอนการเก็บข้อมูล (1) เตรียมการศึกษาเอกสารและกำหนดแนวทางสัมภาษณ์ (2) สัมภาษณ์และสังเกตภาคสนาม ลงพื้นที่สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง (3) สนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำไปสร้างสรรค์บทเพลง (4) ตรวจสอบข้อมูล โดยผู้เชี่ยวชาญและชุมชน

4. กระบวนการสร้างสรรค์บทเพลง ประกอบด้วย 1) ศึกษาแนวคิดแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างสรรค์บทเพลง โดยนักวิชาการชี้ว่า การแต่งเพลงอาจเริ่มจาก แต่งเนื้อร้องก่อน แต่งทำนองก่อน หรือทำควบคู่กัน ส่วนเนื้อหาควรสมจริง มีจุดเริ่มที่ดึงดูด โครงสร้างชัดเจน และจบอย่างประทับใจ 2) วิเคราะห์แนวทาง

การแต่งเพลง ศึกษาแนวเพลง ทำนอง และเนื้อหา 3) ตรวจสอบและพัฒนา ให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการแต่งเพลงตรวจสอบและทดลองบันทึกเสียง 4) ผลิตและเผยแพร่ จัดทำดนตรี บันทึกเสียง และนำไปเผยแพร่ในชุมชน

5. บทเพลงที่สร้างสรรค์เพื่อใช้ในการวิจัย จำนวน 20 บทเพลง ประกอบด้วย เพลง “ของดีนครพนม” “ฮักเด้อโคกหินแฮ่” “ลมตกที่โคกหินแฮ่” “เต้ยโคกหินแฮ่ (หมู่ 1) พาม่วน” “คิดฮอดโคกหินแฮ่ หมู่ 9” “โคกพัฒนา (หมู่ 12) พาหย่าว” “ฟ้อนผู้ไทยคอยอ้าย” “นิราศรักโคกหินแฮ่” “ฝากรักโคกหินแฮ่” “ลำตังหวายบ้านชลประทาน” “สามหมู่บ้านสัมพันธ์” “นาเนินชล คนบ้านเดียวกัน” “เนินน้ำคำหน้าตาดี” “บ้านเฮายังคอย” “อย่าลืมนาโดนใหม่” “เบิ่งสาวนาบัว” “ผู้ไทยบ้านเนินน้ำคำ” “หัวใจหล่นที่เนินน้ำคำ” “บ้านเนินน้ำคำ” “บ้านโคกหินแฮ่” บทเพลงเหล่านี้ได้เผยแพร่ทางช่อง YouTube “สังกะลีเร็คคอร์ด” หรือ https://www.youtube.com/@nurnnamkam/videos

6. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ 1) วิเคราะห์เชิงเนื้อหา ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล 2) พรรณนาวิเคราะห์ นำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา 3) สะท้อนผล ตรวจสอบความเหมาะสมของบทเพลงผ่านความคิดเห็นของชุมชน

7. การเผยแพร่และพัฒนากระบวนการสื่อสาร ได้แก่ 1) นำเพลงไปใช้ในกิจกรรมของชุมชน เช่น งานบุญและกิจกรรมหมู่บ้าน 2) พัฒนาแนวทางการสื่อสาร โดยประดิษฐ์ท่าฟ้อนรำและออกแบบเครื่องแต่งกาย 3) เผยแพร่ผ่านสื่อดิจิทัล เช่น Facebook และ YouTube เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่กว้างขึ้น

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การสร้างสรรค์บทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การศึกษาอัตลักษณ์และทุนวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม พบว่า ชุมชนในตำบลโคกหินแฮ่ มีอัตลักษณ์และวัฒนธรรมที่โดดเด่น ประกอบด้วย 1) ศิลปะและดนตรี ตำบลโคกหินแฮ่มีมรดกทางศิลปะและดนตรีพื้นบ้านที่สำคัญ โดยมีวงดนตรีพื้นบ้าน คือ คณะพิณแคนบ้านนา ซึ่งเคยได้รับรางวัลจากการประกวดดนตรีพื้นบ้านในระดับจังหวัด (ประภาพร นวลตา, การสัมภาษณ์, 11 ตุลาคม 2567) 2) ศาสนาและประเพณี ประชากรส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา โดยมีวัดและสำนักสงฆ์เป็นศูนย์กลางของกิจกรรมทางศาสนา ประเพณีสำคัญของชุมชน ได้แก่ ประเพณีบุญข้าวหลามใหญ่ ซึ่งจัดขึ้นทุกปีในเดือนธันวาคม และประเพณีทำบุญตามฮีต 12 นอกจากนี้ ยังมีประเพณีที่เป็นอัตลักษณ์ของชาวผู้ไทย เช่น ประเพณีเฒี่ยนเขย ประเพณีการเหยา ประเพณีดูดอุ และประเพณีบายศรีสู่ขวัญ ชาวบ้านยังคงรักษาความเชื่อเกี่ยวกับผีแถนและผีฟ้า ซึ่งเกี่ยวข้องกับการบูชาธรรมชาติและวิญญาณบรรพบุรุษ (วุฒิชัย สว่างแสง, 2564, หน้า 82-110) 3) วิถีชีวิต ภาษา การแต่งกาย และอาหาร วิถีชีวิต

ของชาวบ้านยังคงผูกพันกับการเกษตร โดยเฉพาะการทำนาและเลี้ยงสัตว์ ภาษาในชุมชนส่วนใหญ่เป็นภาษาผู้ไทย ซึ่งใช้สื่อสารในชีวิตประจำวัน การแต่งกายดั้งเดิมคือ ชุดผู้ไทย ผู้หญิงจะแต่งกายประกอบด้วยผ้าถุงลายพื้นเมืองและสไบสีสด โดยใช้ผ้าย้อมสีเปลือกไม้หรือสีธรรมชาติ ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น อาหารพื้นบ้านที่โดดเด่น ได้แก่ ข้าวหลาม ปิ้งไก่ และขนมจีนน้ำนัว ซึ่งสะท้อนวัฒนธรรมการกินของชุมชน

2. การสร้างสรรค์บทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม พบว่า การสร้างสรรค์บทเพลง มี 4 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ 1) ขั้นก่อนการผลิต เก็บข้อมูลเพื่อนำมาสร้างสรรค์เป็นบทเพลง โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่ม เพื่อศึกษาความต้องการของชุมชน พบว่า ชุมชนต้องการบทเพลงที่ใช้แสดงประกอบการฟ้อนรำ และสื่อถึงประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชุมชนในตำบลโคกหินแฮ่ (วิพร มาตย์นอก, การสัมภาษณ์, 11 ตุลาคม 2567) 2) ขั้นการผลิต บทเพลงแบ่งเป็น 2 ประเภทหลัก ได้แก่ เพลงไทยลูกทุ่งและเพลงพื้นบ้านอีสาน (หมอลำ) โดยออกแบบทำนองและจังหวะให้สอดคล้องกับเป้าหมายทางวัฒนธรรม บทเพลงที่เน้นความงดงามของชุมชนใช้จังหวะช้า เพื่อสร้างอารมณ์ซาบซึ้ง ส่วนเพลงที่ใช้ในการประกอบการรำ มีจังหวะเร็วขึ้นเพื่อเพิ่มความสนุกสนาน ทำนองเพลงหลักประกอบด้วย ทำนองเพลงลูกทุ่งภาคกลาง ลูกทุ่งไทยอิสาน และทำนองพื้นบ้าน เช่น ลำเต้ย ลำคอนสะหวัน ลำเพลิน ลำภูไท ลำซิ่ง และแหล่อีสาน หลังจากแต่งคำร้องและทำนองแล้ว ได้มีการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญในชุมชน 3) ขั้นการเรียบเรียงดนตรี บทเพลงได้รับการเรียบเรียงโดยนักเรียบเรียงดนตรีมืออาชีพในห้องบันทึกเสียง เฮ็ดดีสตูดิโอ สาขาอุดรธานีและสกลนคร นักร้องจะได้รับเดโมเพลงเพื่อฝึกซ้อมก่อนบันทึกเสียงจริง โดยผู้วิจัยทำงานร่วมกับผู้เรียบเรียงดนตรี เพื่อให้แน่ใจว่าบทเพลงสะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชน 4) ขั้นการคัดเลือกนักร้อง นักร้องแบ่งเป็นนักร้องมืออาชีพ ได้แก่ นายวันชัย ทองธรรมชาติ และนางสาวเนตรนภา ริยะบุตร ซึ่งมีประสบการณ์และเทคนิคการร้องที่ช่วยให้บทเพลงมีคุณภาพสูง และนักร้องในชุมชน ได้แก่ นายวรุตม์ คนซื่อ, นายสหรัฐ ปรัญญา, นางสาวเจนจิรา แหขุนทด, นายสงวนทัย สายพันธุ์แสง และเด็กชายอภิวิชญ์ บัวชุม ซึ่งสามารถถ่ายทอดวัฒนธรรมผ่านเสียงเพลงได้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้วิเคราะห์เนื้อหาบทเพลงที่กล่าวถึงอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ แบ่งออกเป็น 4 ด้านหลัก ได้แก่ คำร้องและทำนอง การใช้ภาษา เนื้อหาและอัตลักษณ์และวัฒนธรรมที่ปรากฏในบทเพลง โดยบทเพลงที่แต่งขึ้น มีจุดมุ่งหมายในการสะท้อนภาพลักษณ์ของชุมชน เผยแพร่อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม และส่งเสริมความภาคภูมิใจของชาวตำบลโคกหินแฮ่ ทำให้บทเพลงสะท้อนอัตลักษณ์ของตำบลโคกหินแฮ่ได้อย่างแท้จริง

3. พัฒนากระบวนการสื่อสารบทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม กระบวนการพัฒนาสามารถสรุปได้ ดังนี้

3.1 การพัฒนากระบวนการสื่อสารบทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมตำบลโคกหินแฮ่ การสื่อสารผ่านบทเพลงเป็นเครื่องมือสำคัญในการเผยแพร่อัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ โดยเนื้อร้อง ทำนอง และจังหวะ ถูกออกแบบให้เข้าถึงง่าย เหมาะสำหรับใช้ในงานบุญประเพณี การแสดงฟ้อนรำ และกิจกรรมชุมชน การพัฒนากระบวนการสื่อสารบทเพลงมี 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) การแต่งบทเพลง บทเพลงแต่งขึ้นในแนวลูกทุ่งไทยภาคกลาง ลูกทุ่งไทยอีสาน หมอลำ และดนตรีพื้นเมือง โดยเน้นเนื้อหาที่สะท้อนวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน เช่น “ฟ้อนผู้ไทยคอยอ้าย” ถ่ายทอดศิลปะการฟ้อนรำผู้ไทย “ฮักเด้อโคกหินแฮ่” แสดงความภาคภูมิใจและความผูกพันต่อถิ่นฐานบ้านเกิด 2) การประยุกต์ดนตรีพื้นบ้าน นำองค์ประกอบทางดนตรีที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นมาใช้ เช่น ลายแคน “ลมพัดพร้าว” และจังหวะหมอลำ เพื่อเพิ่มกลิ่นอายดนตรีพื้นบ้านให้กับบทเพลง 3) การทดลองใช้เพลงในชุมชน นำบทเพลงไปเผยแพร่ให้ชาวบ้านทดลองฟังและใช้ในกิจกรรมของชุมชน พร้อมรับฟังความคิดเห็นเพื่อนำมาปรับปรุงให้สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น

3.2 การประดิษฐ์ท่าฟ้อนรำประกอบเพลงและการแต่งกาย การฟ้อนรำเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยเพิ่มเสน่ห์ให้บทเพลงและเสริมสร้างการรับรู้ทางวัฒนธรรม ชุมชนได้ประดิษฐ์ท่ารำประกอบบทเพลง จำนวน 8 บทเพลง โดยอิงจากท่าฟ้อนพื้นบ้านและปรับให้เข้ากับจังหวะเพลง ประกอบด้วยท่าฟ้อนรำ เช่น เพลง “ฟ้อนผู้ไทยคอยอ้าย” ใช้ท่าฟ้อนผู้ไทย 16 ท่า มาประกอบท่ารำ เช่น ท่าโยก ท่าบิน ท่าเพลิน และท่าลมพัดพร้าว ที่เป็นเอกลักษณ์ของฟ้อนผู้ไทยเรณูนคร เพลง “ของดีนครพนม” ใช้ท่ารำเซิ้งสนุกสนานเพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมอีสาน การแต่งกาย เครื่องแต่งกายของผู้แสดงสะท้อนความงามของวัฒนธรรมพื้นบ้าน โดยมีรายละเอียด ดังนี้ 1) ทรงผม ผู้หญิงเกล้าผมสูง ประดับดอกไม้สีขาวหรือแดง 2) เสื้อ แขนยาวหรือแขนสามส่วน สีน้ำเงินหรือแดง ขลิบแถบสีเงินหรือลายพื้นเมือง 3) ผ้าถุง มัดหมี่ลายพื้นเมือง สีกรมท่าหรือน้ำเงินเข้ม 4) สไบ พาดไหล่สีขาวหรือแดง ตกแต่งด้วยขอบลายพื้นบ้าน 5) เครื่องประดับ สร้อยคอเงิน กำไลข้อมือ และดอกไม้ประดับหน้าอก เครื่องแต่งกายเหล่านี้ไม่เพียงแสดงถึงศิลปะและความงาม แต่ยังสะท้อนถึงความภาคภูมิใจในรากเหง้าทางวัฒนธรรมของชุมชน

3.3 การนำบทเพลงไปใช้ในกิจกรรมของชุมชน บทเพลงที่แต่งขึ้นไม่ได้เป็นเพียงความบันเทิง แต่ยังเป็นสื่อกลางในการสืบสานประเพณีและสร้างบรรยากาศในงานสำคัญของชุมชน โดยถูกนำไปใช้ในหลายโอกาส ได้แก่ 1) งานบุญข้าวหลามใหญ่ ใช้บทเพลง “ฮักเด้อ โคกหินแฮ่” และ “นิราศรักโคกหินแฮ่” ประกอบการฟ้อนรำเปิดงาน 2) การประกวดธิดาข้าวหลาม ใช้เพลง “ฟ้อนผู้ไทยคอยอ้าย” เปิดตัวสาวงาม และ “ฝากรักโคกหินแฮ่” ประกอบการเดินโชว์ตัว 3) การแข่งขันส้มตำลีลา ใช้เพลง “เต้ยโคกหินแฮ่ (หมู่ 1) พาม่วน” “ลำตังหวายบ้านชลประทาน” และ “คิดฮอดโคกหินแฮ่ หมู่ 9” เพื่อสร้างบรรยากาศสนุกสนาน 4) การประกวดแข่งขัน “ร้องเล่น เต้นรำ เพื่อสุขภาพ” ใช้เพลง “นาเนินชลคนบ้านเดียวกัน” และ “สามหมู่บ้านสัมพันธ์” ซึ่งมีจังหวะสนุกสนาน เหมาะสำหรับการออกกำลังกาย 5) งานกีฬาสัมพันธ์

“นาเนินชลเกมส์” ใช้เพลง “นาเนินชล คนบ้านเดียวกัน” ในพิธีเปิด 6) การฟ้อนรำต้อนรับแขกสำคัญ เช่น การต้อนรับ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา อดีตนายกรัฐมนตรี ที่เดินทางมาเยี่ยมชุมชนในตำบลโคกหินแฮ่ ใช้เพลง เนินน้ำคำหน้าตาดี บ้านเฮายังคอย นอกจากนี้ บทเพลงยังถูกนำไปเผยแพร่ผ่านเสียงตามสายของหมู่บ้าน เพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมและเผยแพร่ข่าวสารของชุมชน

3.4 การผลิตมิวสิควิดีโอเผยแพร่ทางสื่อออนไลน์ เพื่อให้การเผยแพร่อัตลักษณ์ของตำบลโคกหินแฮ่เข้าถึงผู้คนได้กว้างขึ้น มีการผลิตมิวสิควิดีโอ และเผยแพร่ผ่านสื่อออนไลน์ โดยใช้ช่องทางหลัก ได้แก่ 1) Facebook เป็นแพลตฟอร์มหลักในการประชาสัมพันธ์ผ่านเพจ “เนินน้ำคำ นาโดน ชลประทาน” รวมถึงการแชร์วิดีโอผ่านเพจอื่นๆ เช่น “Prayad Sunon” และ “สังกะลีเร็คคอร์ด” 2) YouTube ใช้ช่อง “สังกะลีเร็คคอร์ด” เป็นแหล่งเผยแพร่ มิวสิควิดีโอ รูปแบบการผลิตมิวสิควิดีโอ ประกอบด้วย 1) การถ่ายทำในห้องบันทึกเสียง นักร้องลิปซิงก์เพลงเพื่อใช้เผยแพร่ 2) Lyric Video นำเนื้อเพลงและภาพประกอบมารวมกัน 3) มิวสิควิดีโอพร้อมท่าฟ้อนรำ ได้รับความนิยมมาก เพราะชุมชนมีส่วนร่วมในการถ่ายทำ กระบวนการพัฒนาการสื่อสารบทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ของตำบลโคกหินแฮ่ ครอบคลุมตั้งแต่การแต่งเพลง การประดิษฐ์ท่าฟ้อนรำ การแต่งกาย การใช้เพลงในกิจกรรมของชุมชน ไปจนถึงการเผยแพร่ผ่านช่องทางออนไลน์ ซึ่งบทเพลงเหล่านี้ไม่ได้เป็นเพียงสื่อบันเทิง แต่ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการอนุรักษ์และเผยแพร่วัฒนธรรมชุมชนให้คงอยู่สืบไป

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยนี้มุ่งสร้างสรรค์บทเพลงที่สะท้อนอัตลักษณ์ตำบลโคกหินแฮ่ใน 4 ประเด็นหลัก ได้แก่ การแต่งกาย การฟ้อนรำ ภาษา และอาหาร โดยใช้แนวเพลงลูกทุ่งไทย ลูกทุ่งอีสาน และหมอลำ เพื่อเข้าถึงกลุ่มผู้ฟังที่หลากหลาย และเป็นสื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ศึกษาอัตลักษณ์และทุนวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม พบว่า ตำบลโคกหินแฮ่มีอัตลักษณ์ของชาวผู้ไทยที่โดดเด่น ทั้งในด้านภาษา เครื่องแต่งกาย การฟ้อนรำ ดนตรีพื้นบ้าน เช่น 1) การแต่งกายชาวผู้ไทย ชาวผู้ไทยโคกหินแฮ่มีเอกลักษณ์ด้านการแต่งกาย ผู้หญิงนิยมเสื้อแขนกระบอกสีน้ำเงินเข้มขลิบแดง คู่ผ้าซิ่นลายขิด ส่วนผู้ชายสวมม่อฮ่อมกับกางเกงขาก๊วย ปัจจุบันเยาวชนเริ่มหันไปสวมเสื้อผ้าสำเร็จรูป (สุเนตร ศรีหาคลัง, 2560, หน้า 705-715) อย่างไรก็ตาม เครื่องแต่งกายพื้นบ้านยังใช้ในพิธี เช่น การเหยาเลี้ยงผีและฟ้อนรำ ชุมชนส่งเสริมโดยให้นักเรียนแต่งพื้นเมืองสัปดาห์ละวัน และพัฒนาชุดให้ร่วมสมัย เพลงที่กล่าวถึง ได้แก่ “ของดีนครพนม” “คิดฮอดโคกหินแฮ่หมู่ 9” “ลมตกที่โคกหินแฮ่” 2) การฟ้อนรำผู้ไทย ฟ้อนผู้ไทยเป็นศิลปะที่สืบทอดในงานบุญและพิธีกรรม ท่ารำได้แรงบันดาลใจจากธรรมชาติ เช่น ท่านกกระบาบิน ท่าจระเข้ฟาดหาง (นงเยาว์ อำรุงพงษ์วัฒนา,

2541) เดิมเน้นอารมณ์มากกว่าความพร้อมเพรียง และต่อมาได้พัฒนาเป็นแบบแผนเมื่อ พ.ศ. 2498 (พจน์มาลย์ สมรรคบุตร, 2541, หน้า 42-43) ปัจจุบันบรรจุในหลักสูตรโรงเรียน นักเรียนเรณูนครสามารถฟ้อนได้ทุกคน (สุภัทรชรี บุญประชุม, 2564) เพลงที่กล่าวถึง ได้แก่ “ฟ้อนผู้ไทยคอยอ้าย”, “อย่าลืมนาโดนใหม่” 3) ภาษาผู้ไทย ภาษาผู้ไทยจัดอยู่ในตระกูลไท-กะได ไม่มีตัวเขียน และมีต้นกำเนิดจากเมืองแถนในเวียดนาม (สุเนตร ศรีหาคลัง และคณะ, 2562, หน้า 705-715) ปัจจุบัน การใช้ภาษานี้ลดลงในกลุ่มเยาวชน เนื่องจากสื่อไทยกลาง การศึกษา และการแต่งงานข้ามกลุ่ม ผู้วิจัยจึงแต่งเพลงที่แทรกภาษาผู้ไทย เช่น “เบิ่งสาวนาบัว” “ผู้ไทยบ้านเนินน้ำคำ” “อย่าลืมนาโดนใหม่” เพื่อกระตุ้นให้ชุมชนและคนรุ่นใหม่ได้เห็นความสำคัญของภาษาถิ่น 4) อาหารพื้นถิ่น อาหารเด่นของชุมชน ได้แก่ ข้าวปุ้นน้ำนัว ข้าวหลามและปิ้งไก่บ้าน โดยใช้วัตถุดิบพื้นบ้านและกรรมวิธีเฉพาะ เช่น ข้าวพันธุ์ขี้ควาย หมักปลาร้านาน (ภาวิณี แสนชนม์, 2557, หน้า 52-63; ยุพิน สมคำพี่, 2554, หน้า 120-130) ข้าวหลามนิยมในฤดูหนาว และปิ้งไก่เป็นเมนูหลักของงานบุญ อบต.โคกหินแฮ่จัดงานข้าวหลามใหญ่ทุกปี บทเพลงที่กล่าวถึง เช่น “หัวใจหล่นที่เนินน้ำคำ” “นาเนินชลคนบ้านเดียวกัน” “บ้านโคกหินแฮ่” 5) ความเชื่อ ชาวผู้ไทยในตำบลโคกหินแฮ่ ยังมีความเชื่อเกี่ยวกับผีแถน-ผีฟ้า หรือพิธีกรรมตามฤดูกาล เช่น บุญข้าวประดับดิน และบุญบั้งไฟ องค์ประกอบเหล่านี้เป็น “ทุนวัฒนธรรม” ที่มีศักยภาพต่อการพัฒนาเชิงสร้างสรรค์ โดยเฉพาะการนำมาใช้ในงานศิลปะและสื่อสารร่วมสมัย สอดคล้องกับงานวิจัยของวิภาณ์ เทศน์ธรรม (2561, หน้า 68-83) ศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมของผู้ไทยในอำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม โดยกล่าวถึงวิถีชีวิตความเชื่อ และอัตลักษณ์ของผู้ไทยในฐานะกลุ่มชาติพันธุ์ พบว่า ศิลปะการแสดง ภาษา ความเชื่อ เป็น “เสียง” ที่สื่ออัตลักษณ์ร่วมของชุมชนผู้ไทย และสอดคล้องกับงานวิจัยของเปรมวิทย์ วิวัฒนเศรษฐ์ (2561, หน้า 173-189) ศึกษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ในพิธีกรรมแห่งชีวิตชาวไทลื้อ จังหวัดพะเยา พบว่า พิธีกรรมแห่งชีวิตชาวไทลื้อที่จังหวัดพะเยา ได้แสดงให้เห็นถึงคุณลักษณะที่เป็นอัตลักษณ์ของชาวไทลื้อ อันได้แก่ แนวคิดของพิธีกรรม ความเชื่อ รูปแบบและข้อบัญญัติของพิธีกรรม ภาษา ตลอดจนสัญลักษณ์เฉพาะที่แสดงถึงกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ

2. สร้างสรรค์บทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ พบว่า โครงการสามารถสร้างสรรค์บทเพลงได้รวม 20 เพลง โดยใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน ปราชญ์ท้องถิ่น เอกสารประวัติศาสตร์ และการสังเกตวิถีชีวิตของชาวผู้ไทยในพื้นที่ แล้วนำมาถ่ายทอดผ่านแนวเพลงพื้นบ้านที่หลากหลาย ได้แก่ หมอลำ ลูกทุ่ง ลำกลอน และแหล่อีสาน เพื่อให้สอดคล้องกับรสนิยมของผู้ฟังในแต่ละช่วงวัย โดยเฉพาะเยาวชนและผู้สูงวัย เนื้อเพลงส่วนใหญ่ใช้ภาษาท้องถิ่น บรรยายวิถีชีวิต ประเพณี และวัตถุทางวัฒนธรรม เช่น ผ้าซิ่น เสียงแคน การทำนา และพิธีกรรมท้องถิ่น ซึ่งทำหน้าที่เป็นสัญลักษณ์ทางดนตรี ที่เชื่อมโยงอัตลักษณ์ของชุมชนเข้ากับบทเพลงได้อย่างทรงพลัง

การวิเคราะห์ในมุมมานุษยวิทยาดนตรี สะท้อนว่า บทเพลงพื้นบ้านไม่เพียงเป็นเครื่องมือสื่อสารทางวัฒนธรรม แต่ยังเป็นระบบความหมายร่วม ซึ่งช่วยให้คนในชุมชนสามารถระบุความเป็นพวกเราได้ชัดเจนผ่านเสียงดนตรี องค์ประกอบเหล่านี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Merriam (1964) ที่ระบุว่า ดนตรีคือพฤติกรรมทางวัฒนธรรมที่สะท้อนระบบคุณค่า ความเชื่อ และโครงสร้างสังคมของกลุ่มคนอย่างลึกซึ้ง นอกจากนี้ ทฤษฎี Community Music ของ Higgins (n.d.) ยังให้กรอบวิเคราะห์สำคัญว่า การสร้างสรรค์ดนตรีในชุมชนไม่ใช่เพียงการนำเสนอเพื่อการฟังเท่านั้น แต่คือการมีส่วนร่วมเชิงกระบวนการ ที่เปิดโอกาสให้สมาชิกชุมชนเข้ามามีบทบาทในฐานะผู้สร้าง ตั้งแต่การออกแบบเนื้อหา เลือกภาษาท้องถิ่น และแนวดนตรี ส่งผลให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ (musical ownership) และกระตุ้นให้ชุมชนมีแรงจูงใจในการธำรงวัฒนธรรมของตนเองไว้ สอดคล้องกับงานของภิญโญ ภู่เทศ (2558, หน้า 211-219) ที่ระบุว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในบทเพลงพื้นบ้านจะช่วยให้บทเพลงสะท้อนเสียงของชุมชนได้อย่างแท้จริง ดังนั้น การสร้างสรรค์บทเพลงในการวิจัยนี้ ไม่เพียงเป็นผลผลิตทางดนตรี แต่ยังเป็นกระบวนการทางวัฒนธรรมที่รวมพลังของปัจเจก ชุมชน และทุนวัฒนธรรมเข้าด้วยกันอย่างเป็นพลวัต และสามารถนำไปต่อยอดในกิจกรรมการเรียนรู้ ศิลปะการแสดงหรือการประชาสัมพันธ์ท้องถิ่นอย่างกว้างขวาง

3. กระบวนการพัฒนาการสื่อสารบทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ พบว่า กระบวนการพัฒนาการสื่อสารบทเพลง มี 4 กระบวนการ คือ กระบวนการพัฒนาการสื่อสารบทเพลง การประดิษฐ์ท่าฟ้อนรำประกอบเพลงและการแต่งกาย การนำบทเพลงไปใช้ในกิจกรรมของชุมชน การผลิตมิวสิควิดีโอเผยแพร่ทางสื่อออนไลน์ ทั้ง 4 กระบวนการ มุ่งเน้นความมีส่วนร่วมของชุมชน และการประสานองค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่สื่อบทเพลง ดังนี้ 1) กระบวนการพัฒนาเนื้อหาเพลงที่สะท้อนอัตลักษณ์ ผู้วิจัยเริ่มต้นจากการเก็บข้อมูลภาคสนาม ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้รู้ในชุมชน ผู้นำวัฒนธรรม กลุ่มผู้ฟ้อนรำ และแม่บ้านเกษตรกร เพื่อสังเคราะห์สาระสำคัญทางวัฒนธรรม อาทิ ภาษา การแต่งกาย ฟ้อนรำ อาหารพื้นถิ่น และประเพณีท้องถิ่น โดยข้อมูลเหล่านี้ถูกนำมาสร้างเป็น “แก่นเรื่อง” ที่สะท้อนความเป็นผู้ไทย เช่นบทเพลง “ฟ้อนผู้ไทยคอยอ้าย” “หัวใจหล่นที่เนินน้ำคำ” หรือ “บ้านโคกหินแฮ่” ซึ่งไม่เพียงแต่ถ่ายทอดเรื่องราววิถีชีวิตของชุมชน แต่ยังใช้ถ้อยคำพื้นถิ่น คำพังเพย และภาษาผู้ไทยที่เสี่ยงต่อการเลือนหาย เพื่อกระตุ้นให้เกิดความภูมิใจในอัตลักษณ์ ทั้งนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Bernabé Villodre (2014, pp. 302-308) ที่กล่าวว่า ดนตรีและบทเพลงสามารถเป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมอัตลักษณ์และการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมในบริบทการศึกษาระดับต้น โดยเฉพาะเมื่อใช้สื่อที่มีโครงสร้างเรียบง่ายและใกล้ตัว เช่น เพลงพื้นบ้าน 2) การมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการสื่อสาร ผู้วิจัยใช้แนวทางการมีส่วนร่วมโดยการมีปฏิสัมพันธ์ (participatory facilitation) โดยเชิญชวนสมาชิกในชุมชน อาทิ เยาวชน ปราชญ์ชาวบ้าน ครู พระสงฆ์ วงดนตรีพื้นบ้าน และผู้เฒ่าผู้แก่ ให้มีส่วนร่วมในการกำหนดเนื้อหา ทำนอง และการแสดงบทเพลง โดยจัดเวิร์กชอปภายในศูนย์วัฒนธรรมหมู่บ้าน กิจกรรม

ดังกล่าว ช่วยสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของและกระตุ้นให้คนรุ่นใหม่ตระหนักถึงคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่น แนวทางนี้สอดคล้องกับงานของ Howell, Higgins, & Bartleet (2017) ที่เสนอว่า การฝึกปฏิบัติดนตรีในชุมชน (Community Music Practice) ควรเน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกในรูปแบบการส่งเสริม (Facilitation) มากกว่าการสอนแบบบนลงล่าง โดยเปิดโอกาสให้ผู้คนเรียนรู้ผ่านการลงมือทำร่วมกัน อันจะนำไปสู่ความรู้สึกร่วมในชุมชนและการยอมรับซึ่งกันและกัน 3) การเผยแพร่และการสื่อสารผ่านช่องทางหลากหลาย เมื่อผลิตบทเพลงแล้ว ผู้วิจัยได้เผยแพร่บทเพลงผ่านหลายช่องทาง เช่น การแสดงสดในงานบุญ งานประเพณี งานกิจกรรมของชุมชน งานโรงเรียน และสื่อออนไลน์ ได้แก่ YouTube และ Facebook โดยมีการบันทึกเสียงในสตูดิโอที่ร่วมกับชุมชนและครูดนตรีในพื้นที่ ผลลัพธ์คือบทเพลงจำนวน 31 บทเพลง กลายเป็นเครื่องมือทางวัฒนธรรมที่เข้าถึงคนรุ่นใหม่ และเกิดความรู้สึกเชื่อมโยงกับชุมชนของตน การสื่อสารวัฒนธรรมในรูปแบบนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Castañeda Gonzales (2022) ที่ชี้ว่า “การสื่อสารเชิงสัญลักษณ์” (symbolic communication) เช่น เพลงและพิธีกรรม มีบทบาทสำคัญในการสร้างความเข้าใจและส่งต่ออัตลักษณ์วัฒนธรรมอย่างลึกซึ้งในบริบทของชุมชนที่หลากหลาย กระบวนการพัฒนาการสื่อสารผ่านบทเพลงในครั้งนี้ จึงเป็นตัวอย่างของการใช้ศิลปะพื้นถิ่นเพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมอย่างมีส่วนร่วม สร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้งในชุมชน และส่งเสริมให้บทเพลงกลายเป็นพาหะของการอนุรักษ์วัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในยุคสมัยใหม่

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างบทเพลงและฟ้อนรำ เพื่อสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของและสืบทอดวัฒนธรรม

1.2 บทเพลงควรสะท้อนวิถีชีวิต ความเชื่อ และอัตลักษณ์ของตำบล เพื่อให้ถ่ายทอดเอกลักษณ์ท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง

1.3 ควรบูรณาการบทเพลงกับประเพณีท้องถิ่น เช่น งานบุญ งานบวงสรวง และกิจกรรมโรงเรียน เพื่อให้การสืบสานวัฒนธรรมต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

2.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรกำหนดนโยบายอนุรักษ์และพัฒนาบทเพลงพื้นบ้านพร้อมจัดสรรงบประมาณสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง

2.2 ควรส่งเสริมการบันทึกและเผยแพร่บทเพลงในรูปแบบดิจิทัล เพื่อเพิ่มการเข้าถึงและรักษาวัฒนธรรมให้เหมาะสมกับยุคสมัย

2.3 กระทรวงวัฒนธรรมและหน่วยงานท้องถิ่นควรบรรจุบทเพลงพื้นบ้านในโครงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อเพิ่มมูลค่าให้ชุมชน

3. ข้อเสนอแนะการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

3.1 ชุมชนสามารถใช้บทเพลงประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว อาหารพื้นเมือง และประเพณีเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

3.2 โรงเรียนควรนำบทเพลงและฟ้อนรำเข้าเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น

3.3 บทเพลงสามารถใช้ในงานเทศกาลและกิจกรรมประเพณี เพื่อสร้างความภูมิใจและความสามัคคีในชุมชน

4. ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป

4.1 ควรศึกษาการสร้างบทเพลงในกลุ่มเยาวชน เพื่อนำเสนอการปรับตัวของวัฒนธรรมในมุมมองคนรุ่นใหม่

4.2 ควรศึกษาผลกระทบของบทเพลงต่อการพัฒนาชุมชนในมิติด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

4.3 ควรขยายการศึกษาไปยังชุมชนใกล้เคียง เพื่อเปรียบเทียบแนวทางพัฒนาบทเพลงและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

ผลสัมฤทธิ์จากการสังเคราะห์และวิเคราะห์องค์ความรู้ คือ การพัฒนารูปแบบการใช้บทเพลงเป็นสื่อกลางในการธำรงอัตลักษณ์ท้องถิ่น สะท้อนคุณค่าและภูมิปัญญาชุมชน พร้อมส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเยาวชนและคนในพื้นที่ในกระบวนการสร้างสรรค์ และสามารถเผยแพร่สู่วงกว้างผ่านสื่อดิจิทัล เพื่อสืบสานวัฒนธรรมในสังคมร่วมสมัย โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการให้ข้อมูล ทดลองใช้เพลง และการวิจัยร่วม ทำให้บทเพลงมีความหมายและสร้างความภาคภูมิใจ มีการเลือกใช้ทำนองที่เหมาะสม เช่น เพลงลูกทุ่ง หมอลำ ลำเต้ย ลำภูไท ฯลฯ ให้สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น บทเพลงยังผสานการฟ้อนรำแบบดั้งเดิมเพื่อสร้างรูปธรรมทางวัฒนธรรม รวมถึงการออกแบบเครื่องแต่งกายที่สะท้อนอัตลักษณ์ เช่น ชุดพื้นเมืองผู้ไทย ซึ่งสามารถนำไปใช้ในเทศกาลต่างๆ นอกจากนี้ บทเพลงยังช่วยสร้างความสามัคคีในงานบุญและกิจกรรมชุมชน และสามารถเผยแพร่สู่วงกว้างผ่าน Facebook และ YouTube ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการอนุรักษ์และส่งต่อวัฒนธรรม.ดังนั้น งานวิจัยเกี่ยวกับการสร้างสรรค์บทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ จึงได้สร้างองค์ความรู้ใหม่ที่มีความสำคัญในหลายมิติ ดังภาพที่ 1

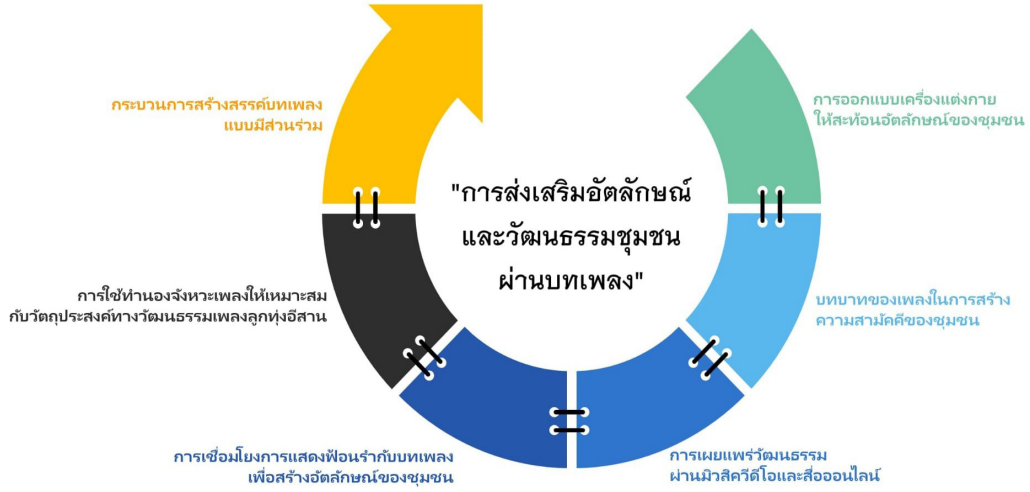

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

กชพรรณ สกุลพุทธพร. (2564). กระบวนการสร้างสรรค์สื่อเพลงเพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษา เพลง 111 ปี เล่าขานตำนานเมืองเบตง. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*, 8(2), 212-224. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JMND/article/view/250499/168331

กองคลัง อบต.โคกหินแฮ่. (2566). *สถิติข้อมูลประชากรตำบลโคกหินแฮ่ ประจำเดือนกันยายน 2566*. นครพนม: องค์การบริหารส่วนตำบลโคกหินแฮ่.

ขวัญใจ บุญคุ้ม. (2559). *วัจนลีลาและบทบาทหน้าที่ของเพลงลูกทุ่ง*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

ฐิตินัน บุญภาพ คอมมอน. (2555). เพลงและอัตลักษณ์วัฒนธรรมชุมชน: จรัล มโนเพ็ชร กับบทบาทของนักรบทางวัฒนธรรมดนตรีล้านนา. *วารสารนิเทศศาสตร์ธุรกิจบัณฑิตย์*, 6(2), 146-179. https://ww2.dpu.ac.th/commarts/journal/upload/issue/NaVo1clWVo.pdf

นงเยาว์ อำรุงพงษ์วัฒนา. (2541). *ศิลปะการฟ้อนผู้ไทย จังหวัดนครพนม*. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา.

เปรมวิทย์ วิวัฒนเศรษฐ์. (2561). อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ในพิธีกรรมแห่งชีวิตชาวไทลื้อจังหวัดพะเยา. *วารสารมหาวิทยาลัยพายัพ*, 28(2), 173-189.

พจน์มาลย์ สมรรคบุตร. (2541). *การฟ้อนผู้ไทยในเรณูนคร*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาวิณี แสนชนม์. (2557). การจัดการองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่ประชาคมอาเซียน กรณีศึกษาขนมจีนเรณูนคร บ้านเนินน้ำคำ ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม. *วารสารวิจัยสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ*, 7(2), 52-63. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/tla_research/issue/view/9117/527

ภิญโญ ภู่เทศ. (2558). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และพัฒนาเพลงพื้นบ้าน เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์. *Life Sciences and Environment Journal*, 16(2), 211-219. https://ph01.tci-thaijo.org/index.php/psru/article/view/56660

ยุพิน สมคำพี่. (2554). โครงการวิจัยภูมิปัญญาการผลิตข้าวปุ้นน้ำนัวของชาวภูไทเรณูนคร. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 3(5), 120-130. https://ph01.tci-thaijo.org/index.php/snru_journal/article/view/10009/9043

วิภาณ์ เทศน์ธรรม. (2561). วรรณศิลป์ วาทศาสตร์ของชาวภูไท. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาขอนแก่น*, 9(4), 68-83.

วิภาดา เถาธรรมพิทักษ์. (2559). เพลง: วรรณกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว. *วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม*, 4(1), 62-72. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jcosci/article/view/93116/72942

วุฒิชัย สว่างแสง. (2564). ว่าด้วยสถานะของแถนในวัฒนธรรมอีสาน. *วารสารปรัชญาและศาสนา*, 6 (1), 82-110. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jprkku/article/view/249977/170286

สุเนตร ศรีหาคลัง, จิรโชค วีระสย, รังสรรค์ สิงหเลิศ และบุญสม ยอดมาลี. (2562). การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม: ภาษาและการแต่งกายของชาวภูไทเรณูนครในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย. *วารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์*, 9(3), 705-715. https://so05.tci-thaijo.org/index.php/phdssj/article/view/121223/159839

สุเนตร ศรีหาคลัง. (2560). *การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม: ภาษาและการแต่งกายของชาวภูไทเรณูนครในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สุภัทรชรี บุญประชุม, ณัฐพงศ์ เขียวศรี, คงฤทธิ์ รีวงษ์, สาวิณี โกพลรัตน์. (2564). การสื่อสารกับการสืบทอดอัตลักษณ์การฟ้อนผู้ไทยเรณูนคร อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม. *วารสารศิลปวัฒนธรรมอีสาน*, 2(1), 13-29.

Bernabé Villodre, M. del M. (2014). Cultural identity and using music in the intercultural educational process. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 132, 302-308. https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.04.304

Castañeda Gonzales, K. L. (2022). Comunicación en el fortalecimiento de la identidad cultural: configuración de relaciones y significados. *Ciencia Latina*, 6(4), 2302-2321. https://doi.org/10.37811/cl_rcm.v6i4.2757

Howell, G., Higgins, L., & Bartleet, B. -L. (2017). Community music practice: Intervention through facilitation. In R. Mantie & G. Dylan Smith (Eds.), *The Oxford Handbook of Music Making and Leisure* (pp. 601-618). New York: Oxford University Press.

Merriam, A. P. (1964). *The Anthropology of Music*. Evanston, IL: Northwestern University Press.

การพัฒนารูปแบบสมรรถนะของครูในศตวรรษที่ 21 ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช*

A Development of Teacher Competencies Model in the 21st Century Under Nakhon Si Thammarat Special Education Center

สันต์ติ เกราะแก้ว, อโนทัย ประสาน และนพรัตน์ ชัยเรือง
Santi Krhokeaw, Anotai Prasan and Nopparat Chairuong
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, ประเทศไทย
Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: santidirector2019@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นสมรรถนะของครูในศตวรรษที่ 21 ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช 2) พัฒนารูปแบบสมรรถนะของครูในศตวรรษที่ 21 ของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช และ 3) ตรวจสอบรูปแบบสมรรถนะของครูในศตวรรษที่ 21 ของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช วิธีดำเนินการวิจัยแบบผสานวิธีพหุเป็นระยะ โดยออกแบบเป็น 3 ระยะ ระยะที่ 1 ศึกษาการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นสมรรถนะของครูในศตวรรษที่ 21 ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสังกัดสำนักบริหารการศึกษาพิเศษ รวม 115 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบสมรรถนะของครูในศตวรรษที่ 21 ของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ ระยะที่ 3 ตรวจสอบรูปแบบสมรรถนะของครูในศตวรรษที่ 21 ของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยผู้ทรงคุณวุฒิ และประเมินรูปแบบฯ โดยผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสังกัดสำนักบริหารการศึกษาพิเศษ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติบรรยาย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ข้อมูลเชิงคุณภาพ

*ได้รับบทความ: 31 มีนาคม 2568; แก้ไขบทความ: 24 พฤศจิกายน 2568; ตอบรับตีพิมพ์: 6 ธันวาคม 2568
Received: March 31, 2025; Revised: November 24, 2025; Accepted: December 6, 2025

ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา และสรุปผล

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบันของสมรรถนะของครูในศตวรรษที่ 21 ของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช ภาพรวมอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก

2. รูปแบบสมรรถนะของครูในศตวรรษที่ 21 ของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ชื่อรูปแบบ หลักการ และวัตถุประสงค์ ส่วนที่ 2 วิธีการพัฒนาสมรรถนะครู และกระบวนการพัฒนาสมรรถนะครู ส่วนที่ 3 การประเมินผลรูปแบบและปัจจัยความสำเร็จในการพัฒนาสมรรถนะครู

3. การตรวจสอบรูปแบบ มีความถูกต้องเหมาะสม เป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ทุกรายการในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และสามารถนำรูปแบบนี้ ไปใช้ประโยชน์ได้จริง

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ; การพัฒนาสมรรถนะครูครูในศตวรรษที่ 21; ศูนย์การศึกษาพิเศษ

Abstract

The objectives of this research were: (1) to investigate the current conditions, desirable conditions, and needs concerning teacher competencies in the 21st century under the Nakhon Si Thammarat Special Education Center; (2) to develop a 21st-century teacher competency model; and (3) to validate the developed model. A multiphase mixed-methods design consisting of three phases was employed. In Phase 1, the current and desirable conditions and needs related to teacher competencies were examined among 115 school administrators and teachers under the Office of Special Education Administration, selected through purposive sampling. In Phase 2, the teacher competency model for the 21st century was constructed through connoisseurship seminars with experts. In Phase 3, the model was validated in terms of accuracy, appropriateness, feasibility, and usefulness by experts, and its practicality was evaluated by school administrators and teachers under the Office of Special Education Administration. Questionnaires and interview forms were used as research instruments. Quantitative data were analyzed using descriptive statistics, including frequency, percentage, and arithmetic mean, while qualitative data were analyzed using content analysis and summarization.

The findings revealed that:

1. The current conditions of teacher competencies in the 21st century under the Nakhon Si Thammarat Special Education Center were at a high level overall, and the desirable conditions were also rated at a high level in all aspects.

2. The developed teacher competency model comprised three components: Part 1-model name, principles, and objectives; Part 2-methods and processes for developing teacher competencies; and Part 3-model evaluation and success factors in developing teacher competencies

3. The model was confirmed to be accurate, appropriate, feasible, and useful, with all items rated at the highest level overall, indicating that it can be practically implemented.

Keywords: model development; teacher competencies in the 21st century; special education center

1. บทนำ

พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 มีเจตนารมณ์ในการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยกำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ (มาตรา 8) และอำนาจหน้าที่ของคุรุสภา (มาตรา 9) ต้องการให้ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา มีมาตรฐานและจรรยาบรรณวิชาชีพ สมกับเป็นวิชาชีพชั้นสูง โดยกำหนดให้คุรุสภามีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพ มาตรา 9 สนับสนุนส่งเสริมและพัฒนาวิชาชีพตามมาตรฐานวิชาชีพ และจรรยาบรรณวิชาชีพ มาตรา 9 รวมทั้งกำหนดระดับคุณภาพของมาตรฐานในการประกอบวิชาชีพและจัดให้มีการพัฒนาสมรรถนะและประเมินระดับคุณภาพของครู และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อดำรงไว้ซึ่งความรู้ ความสามารถ และความชำนาญการตามระดับคุณภาพของมาตรฐานในการประกอบวิชาชีพ มาตรา 49 (พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา (ฉบับที่ 8) พ.ศ. 2546, 2546)

ศูนย์การศึกษาพิเศษ เป็นสถานศึกษาของรัฐที่จัดการศึกษานอกระบบหรือตามอัธยาศัยแก่คนพิการตั้งแต่แรกเกิดหรือแรกพบความพิการจนตลอดชีวิต และจัดการศึกษาอบรมแก่ผู้ดูแลคนพิการครู บุคลากรและชุมชน รวมทั้งการจัดสื่อ เทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก บริการและความช่วยเหลืออื่นใด ตลอดจนปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กำหนดในประกาศกระทรวง มีบทบาทหน้าที่ดังนี้ 1) จัดและส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาในลักษณะศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early Intervention: EI) และเตรียมความพร้อมของคนพิการเพื่อเข้าสู่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โรงเรียนอนุบาล โรงเรียนเรียนรวม โรงเรียนเฉพาะ

ความพิการศูนย์การเรียนเฉพาะความพิการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 2) พัฒนาและฝึกอบรมผู้ดูแลคนพิการบุคลากรที่จัดการศึกษาสำหรับคนพิการ 3) จัดระบบและส่งเสริมสนับสนุนการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Program: IEP) สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาสำหรับคนพิการ 4) จัดระบบบริการช่วงเชื่อมต่อสำหรับคนพิการ ดำเนินการโดยประสานเครือข่ายในการบริการช่วงเชื่อมต่อสำหรับคนพิการ (Transitional Services) 5) ให้บริการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยครอบครัวและชุมชนด้วยกระบวนการทางการศึกษา 6) เป็นศูนย์ข้อมูลรวมทั้งจัดระบบข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาสำหรับคนพิการ 7) จัดระบบสนับสนุนการจัดการเรียนรวมและประสานงานการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการในจังหวัด 8) ภาระหน้าที่อื่นตามกฎหมายกำหนดหรือตามที่ได้รับมอบหมาย (พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551, 2551)

จากข้อมูลจำนวนเด็กพิการที่มารับบริการที่ศูนย์การศึกษาพิเศษนั้น มีความหลากหลายตามประเภทความพิการของนักเรียนและมีระดับความรุนแรงที่แตกต่าง ซึ่งส่วนใหญ่นักเรียนที่มารับบริการที่ศูนย์การศึกษาพิเศษจะเป็นนักเรียนที่มีความพิการที่รุนแรงไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ บางรายเป็นเด็กพิการที่ป่วยติดเตียงครูต้องออกไปให้บริการที่บ้าน การช่วยเหลือระยะแรกเริ่มต้องได้รับความร่วมมือจากหลายส่วน ในการทำงานร่วมกันในการพัฒนาศักยภาพของเด็กพิการแต่ละคน จึงมีการบรรจุข้าราชการครูหลากหลายสาขาวิชาชีพ ซึ่งบางสาขาวิชาไม่ได้จบทางวิชาชีพครู และไม่มีวุฒิบัตรทางการศึกษาพิเศษเมื่อเข้ามาทำงานแล้วเกิดปัญหาไม่ว่าจะเป็นเรื่องการปรับตัวในการทำงาน ไม่เข้าใจกระบวนการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ การจัดการเรียนการสอน การปฏิบัติงานที่หลากหลายตามบทบาทหน้าที่ทำให้ภาระงานหนัก ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษในประเทศไทย มีผลปรากฏดังนี้ 1) การผลิตครูเพื่อสอนผู้เรียนพิการยังไม่สอดคล้อง และเพียงพอกับความต้องการจำเป็นพิเศษของผู้เรียน และของสถานศึกษา ครูที่บรรจุในสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนเฉพาะความพิการหรือศูนย์การศึกษาพิเศษมีความหลากหลายวิชาเอก บางคนไม่จบการศึกษาทางการศึกษา ไม่มีวุฒิการศึกษาทางวิชาชีพครูและไม่มีวุฒิทางการศึกษาพิเศษ ทำให้ครูขาดสมรรถนะ ความรู้ ทักษะและคุณลักษณะ ขาดครูที่มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนด้อยโอกาส และผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ 2) การย้ายครูไม่ได้คำนึงถึงความสามารถในการสอนและสาขาวิชาที่ขาดแคลน ทำให้ขาดครูที่มีประสบการณ์และมีครูไม่ครบวิชาตามหลักสูตรสถานศึกษา 3) งานครูและบุคลากรในสถานศึกษายังมีมากเกินไป ทั้งภาระสอนวิชาสามัญและวิชาชีพ รวมถึงภาระในการดูแลช่วยเหลือผู้เรียน รวมทั้งงานสนับสนุนการสอน (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2558) และสอดคล้องกับการวิจัยของวรรณี เจตจำนงนุช และคณะ (2560, หน้า 161-176) พบว่า ปัญหาที่สำคัญและมีมาอย่างต่อเนื่องในการจัดการศึกษา สำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ ได้แก่ การขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้และประสบการณ์การศึกษาพิเศษ

โดยตรง ในขณะที่ครูการศึกษาพิเศษมีปัญหาในการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับ “หน้าที่ของครู” ตามพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ตามมาตรา 10 วรรคสอง ระบุว่า การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพหรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ แต่ครูการศึกษาพิเศษรายงานว่าตนเองประสบปัญหาเกี่ยวกับการปรับพฤติกรรมเด็ก การจัดทำหลักสูตรหรือปรับหลักสูตรสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ การออกแบบแผนการสอนเฉพาะบุคคลสำหรับผู้พิการทางการศึกษา การประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ การติดต่อประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง การวางแผนการส่งต่อและการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับคนพิการเรียนรู้ รวมข้อค้นพบนี้สะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพของการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ และเป็นปัจจัยสำคัญที่อาจส่งผลต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางด้านต่างๆ ของผู้เรียนเนื่องจากการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ จะต้องจัดให้สอดคล้องกับความต้องการพิเศษทางการศึกษาของผู้เรียนนี้เป็นเฉพาะบุคคล หากขาดแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล การประเมินความก้าวหน้าของเด็กและการทำงานที่ประสานกันระหว่างผู้เกี่ยวข้องกับผู้เรียนที่ต่อเนื่องและเป็นระบบ อาจส่งผลให้ผู้เรียนไม่ได้รับการพัฒนาและส่งเสริมในด้านต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมและเต็มศักยภาพ

ผลการสำรวจของ Australian College of Education (2001) และ McClelland (2009) ชี้ว่าความรู้ด้านการศึกษาพิเศษเป็นความรู้เฉพาะทาง ทำให้ครูจำนวนมากประสบปัญหาในการทำงาน เนื่องจากต้องดูแลผู้เรียนที่มีความต้องการหลากหลาย ขณะที่ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่ามีการขาดแคลนครูที่มีวุฒิหรือประสบการณ์ด้านการศึกษาพิเศษโดยตรง จึงจำเป็นต้องกำหนดมาตรฐานความรู้และการปฏิบัติงานให้เหมาะกับบริบท และจัดการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่องเพื่อเพิ่มคุณภาพการทำงานของครู (วรรณี เจตจำนงนุช และคณะ, 2560) ด้วยเหตุนี้จึงต้องพัฒนาสมรรถนะครูของศูนย์การศึกษาพิเศษจังหวัดนครศรีธรรมราช ให้มีความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะเหมาะสม เพื่อจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการพิเศษของผู้เรียน รวมทั้งสอดคล้องกับบทบาทและภารกิจของหน่วยงาน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น สมรรถนะของครูในศตวรรษที่ 21 ของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช

2. เพื่อพัฒนารูปแบบสมรรถนะของครูในศตวรรษที่ 21 ของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช

3. เพื่อตรวจสอบรูปแบบสมรรถนะของครูในศตวรรษที่ 21 ของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้การวิจัยแบบผสานวิธีพหุเป็นระยะ (Periodic multi-method research) ได้แก่การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วย การวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัย (Document Analysis) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Description) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) สถิติอ้างอิงโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ผู้วิจัยได้แบ่งระยะของการดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นสมรรถนะของครูในศตวรรษที่ 21 ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบสมรรถนะของครูในศตวรรษที่ 21 ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช และระยะที่ 3 ตรวจสอบรูปแบบสมรรถนะของครูในศตวรรษที่ 21 ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 148 คน กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ครูในสถานศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 108 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครซี และมอร์แกน ใช้วิธีการโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญเชิงคุณภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ปีการศึกษา 2566 จำนวน 7 คน เลือกแบบเจาะจง ในการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบรูปแบบฯ โดยสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ผู้บริหารสถานศึกษา ในการประเมินรูปแบบ จำนวน 6 คน โดยการสุ่มจากผู้อำนวยการหรือรองผู้อำนวยการจากกลุ่มโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ จำนวน 2 คน ผู้อำนวยการหรือรองผู้อำนวยการจากกลุ่มโรงเรียนเฉพาะความพิการ จำนวน 2 คน และผู้อำนวยการหรือรองผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาพิเศษ จำนวน 2 คน โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

การสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยทำการศึกษาเอกสาร รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์เอกสาร ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยใช้แบบวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) นำมาสร้างแบบสอบถามมีจำนวน 3 ฉบับ ได้แก่ฉบับที่ 1 แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล (Non-structured Interviews) ฉบับที่ 2 แบบสอบถามเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัด

นครศรีธรรมราช ฉบับที่ 3 แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi structured Interview) แสดงความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ โดยการตรวจสอบรายการ (Check List)

การทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ ในการทดสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามความต้องการจำเป็น ไปทดลองใช้ (Try out) กับสถานศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ครูของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดกระบี่ จำนวน 30 คน (ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง) แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha)

กระบวนการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลในแต่ละระยะตามขั้นตอนของการดำเนินการวิจัย โดยใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญและการสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้สถิติบรรยาย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสรุปเป็นความเรียง ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นสมรรถนะของครูในศตวรรษที่ 21 ของของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยดำเนินการ แบ่งการดำเนินงานวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดและทฤษฎีต่างๆ 2) ขั้นตอนที่ 2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช ในสังกัดสำนักงานบริหารการศึกษาพิเศษ ปีการศึกษา 2566 จำนวน 148 คน และผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้สถิติบรรยาย ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบสมรรถนะของครูในศตวรรษที่ 21 ของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยการนำผลจากการสังเคราะห์เอกสาร การตอบแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์เชิงลึก ในระยะที่ 1 มาพัฒนารูปแบบสมรรถนะของครูในศตวรรษที่ 21 ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การร่างรูปแบบสมรรถนะของครูในศตวรรษที่ 21 ของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช และ 2) ยืนยันร่างรูปแบบสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 โดยอาจารย์ที่ปรึกษาหลักอาจารย์ที่ปรึกษาร่วมและผู้เชี่ยวชาญโดยอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ

ระยะที่ 3 ตรวจสอบและประเมินรูปแบบสมรรถนะของครูในศตวรรษที่ 21 ของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยจัดสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) เพื่อตรวจสอบ

ความถูกต้อง เหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านกลุ่มนักวิชาการ จำนวน 2 คน ผู้อำนวยการสำนักงานสำนักบริหารการศึกษาพิเศษ จำนวน 1 คน ผู้บริหารสถานศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษระดับชำนาญการพิเศษขึ้นไป จำนวน 3 คน และครูศูนย์การศึกษาพิเศษระดับชำนาญการพิเศษขึ้นไป จำนวน 3 คน ตรวจสอบและประเมินรูปแบบ โดยการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือผู้บริหารหรือรองจากกลุ่มโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ จำนวน 2 คน ผู้บริหารหรือรองจากกลุ่มโรงเรียนเฉพาะความพิการ จำนวน 2 คน และผู้บริหารหรือรองจากศูนย์การศึกษาพิเศษ จำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 6 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) เพื่อประเมินความเหมาะสม ประกอบด้วย ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเหมาะสม

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบสมรรถนะของครูในศตวรรษที่ 21 ของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นสมรรถนะของครูในศตวรรษที่ 21 ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันด้านสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ด้านสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมทุกด้าน

รายการ	N = 108							
	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI	อันดับ
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
ด้านสมรรถนะด้านการจัดการศึกษาพิเศษ								
โดยรวม	4.34	0.41	มาก	4.64	0.38	มากที่สุด	0.069	(5)
ด้านสมรรถนะด้านจิตวิญญาณความเป็นครูการศึกษาพิเศษ								
โดยรวม	4.49	0.37	มาก	4.72	0.37	มากที่สุด	0.051	(6)
ด้านสมรรถนะด้านการคัดกรองและประเมินความสามารถเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ								
โดยรวม	4.34	0.43	มาก	4.71	0.41	มากที่สุด	0.085	(2)

รายการ	N = 108							
	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI	อันดับ
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
ด้านสมรรถนะด้านการวางแผนการพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคล								
โดยรวม	4.40	0.39	มาก	4.71	0.41	มากที่สุด	0.070	(4)
ด้านสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ และพัฒนาศักยภาพเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ								
โดยรวม	4.36	0.41	มาก	4.69	0.40	มากที่สุด	0.075	(3)
ด้านสมรรถนะการสร้างเครือข่ายและทีมงานในการจัดการศึกษาพิเศษ								
4.42	0.42	มาก	4.73	0.35	มากที่สุด	0.070	0.085	(4)
ด้านสมรรถนะด้านพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21								
โดยรวม	4.03	0.68	มาก	4.48	0.67	มาก	0.111	(1)
รวมทั้งหมด	4.34	0.36	มาก	4.67	0.37	มากที่สุด	0.076	

จากตารางที่ 1 พบว่า พิจารณาความต้องการจำเป็น ในการพัฒนาครูในศตวรรษที่ 21 ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดนครศรีธรรมราชในประเด็นย่อย เรียงจากอันดับสูงสุด 5 ประเด็นย่อย ได้แก่ สมรรถนะด้านพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านการสื่อสารสารสนเทศ (PNI = 0.149) สมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ และพัฒนาศักยภาพเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ด้านความรู้ (PNI = 0.135) สมรรถนะด้านการคัดกรองและประเมินความสามารถเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ด้านทักษะ (PNI = 0.124) สมรรถนะด้านการจัดการศึกษาพิเศษ ด้านความรู้ (PNI = 0.123) และ สมรรถนะด้านการคัดกรองและประเมินความสามารถเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ด้านความรู้ (PNI = 0.122) ตามลำดับ

2. ผลการร่างและพัฒนารูปแบบสมรรถนะของครูในศตวรรษที่ 21 ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า รูปแบบสมรรถนะของครูในศตวรรษที่ 21 ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ชื่อรูปแบบ หลักการและวัตถุประสงค์ ส่วนที่ 2 วิธีการพัฒนาสมรรถนะครูและกระบวนการพัฒนาสมรรถนะครู ส่วนที่ 3 การประเมินผลรูปแบบและปัจจัยความสำเร็จในการพัฒนาสมรรถนะครู ซึ่งองค์ประกอบสมรรถนะ ได้แก่ 1) ด้านการบริหารและการจัดการเรียนรู้ของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ 2) ด้านจิตวิญญาณความเป็นครูการศึกษาพิเศษ 3) ด้านการคัดกรองและประเมินความสามารถเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ 4) การพัฒนาผู้เรียนเป็น

รายบุคคลในศตวรรษที่ 21 5) การสร้างเครือข่ายและทีมงานในการจัดการศึกษาพิเศษ

3. ผลการตรวจสอบและประเมินความถูกต้องเหมาะสม ความเป็นไปได้ และการนำไปใช้ประโยชน์ การพัฒนารูปแบบสมรรถนะของครูในศตวรรษที่ 21 ของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า รูปแบบสมรรถนะของครูในศตวรรษที่ 21 ของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช มีความถูกต้องเหมาะสม มีความเป็นความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์ สามารถนำไปใช้ในสถานศึกษาได้จริง ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านความถูกต้องเหมาะสม ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้

ด้าน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ความหมาย
ด้านความถูกต้องเหมาะสม	4.88	0.24	มากที่สุด
ด้านความเป็นประโยชน์	4.91	0.18	มากที่สุด
ด้านความเป็นไปได้	4.88	0.27	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทั้งสามด้านของรูปแบบสมรรถนะของครูในศตวรรษที่ 21 ของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช ในภาพรวมของด้านความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.91, S.D. = 18) รองลงมาด้านความเป็นไปได้ ($\bar{X}$ = 4.88, S.D. = 0.27) และด้านความเป็นประโยชน์ ($\bar{X}$ = 4.88, S.D. = 0.24) ตามลำดับ

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบสมรรถนะของครูในศตวรรษที่ 21 ของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นสมรรถนะของครูในศตวรรษที่ 21 ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะครูศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ สมรรถนะด้านพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 (PNI = 0.111) สมรรถนะด้านการคัดกรองและประเมินความสามารถเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ (PNI = 0.085) สมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ (PNI = 0.075) สมรรถนะด้านการวางแผนการพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคล (PNI = 0.070) สมรรถนะการสร้างเครือข่ายและทีมงานในการจัดการศึกษาพิเศษ (PNI = 0.070) สมรรถนะด้านการจัดการศึกษาพิเศษ (PNI = 0.069) สมรรถนะด้านจิตวิญญาณ

ความเป็นครูการศึกษาพิเศษ (PNI = 0.051) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาถึงค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบันในสมรรถนะด้านพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 จะเห็นว่าด้านคุณธรรมจริยธรรม(ครูสอนให้เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษมีวินัย มีความรับผิดชอบ และมีความซื่อสัตย์สุจริต)มีค่าเฉลี่ยระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.47) สภาพที่พึงประสงค์ ระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.60) ที่มุ่งเน้นที่ตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องงานวิจัยของกาญจนา ฮวดศรี (2566) พบว่า กระบวนการพัฒนาสมรรถนะครู ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ การวิเคราะห์ความต้องการในการพัฒนา การวางแผนการพัฒนา การดำเนินการพัฒนา การติดตามและประเมินผล ซึ่งการพัฒนาสมรรถนะของครูในศตวรรษที่ 21 ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดนครศรีธรรมราชยังจำเป็นต่อการพัฒนาครูในศูนย์ให้มีสมรรถนะอย่างเป็นระบบด้วยวิธีการพัฒนาใน 5 วิธีการ คือ 1) การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ การเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริง 2) การเรียนรู้ด้วยตนเอง 3) การใช้พี่เลี้ยงสอนงาน 4 กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) 5 การศึกษาดูงาน การเห็นภาพจริงและการเรียนรู้จากสถานที่จริง ซึ่งสามารถนำมาปรับใช้ในการสอนของตนเองได้และสอดคล้องกับงานวิจัยของธนกฤต อั้งน้อย (2563, หน้า 31-43) พบว่า กระบวนการพัฒนา 5 ขั้นตอนคือ 1) ประเมินความต้องการจำเป็น 2) วัตถุประสงค์การพัฒนา 3) วิธีการพัฒนา 4) แนวทางการดำเนินการพัฒนา และ 5) ประเมินผลการพัฒนา และ

2. ผลการสร้างและพัฒนารูปแบบสมรรถนะของครูในศตวรรษที่ 21 ของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า รูปแบบสมรรถนะของครูในศตวรรษที่ 21 ของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 หลักการรูปแบบและวัตถุประสงค์รูปแบบ ส่วนที่ 2 วิธีการพัฒนาสมรรถนะครู และกระบวนการพัฒนาสมรรถนะครู ส่วนที่ 3 การประเมินผลรูปแบบและปัจจัยความสำเร็จ ผลการประเมินความถูกต้องเหมาะสมของรูปแบบสมรรถนะ พบว่าทุกด้านโดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ทุกสมรรถนะมีความเหมาะสมและเป็นประโยชน์ ต่อการพัฒนาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช มีค่าเฉลี่ยสูงสุดทุกรายการ เป็นเพราะว่า รูปแบบสมรรถนะที่ได้พัฒนาขึ้นได้มีการวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี กระบวนการพัฒนารูปแบบสมรรถนะจากนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศมาใช้กำหนดเป็นกระบวนการที่สอดคล้องกับสภาพบริบทและความต้องการของการจะพัฒนาสมรรถนะ อีกทั้งได้รับความอนุเคราะห์จากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบคุณภาพตลอดทุกขั้นตอนของการวิจัย รวมถึงผู้ที่จะนำรูปแบบสมรรถนะนี้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์เพื่อพัฒนาครูให้มีสมรรถนะที่เหมาะสมต่อการศึกษาด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยธนกฤต อั้งน้อย (2563, หน้า 31-43) พบว่า รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูใหม่ในศตวรรษที่ 21 ตามแนวคิดโรงเรียนเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ สามารถดำเนินการโดยแบ่งเป็น 3 ระดับ คือระดับองค์การระดับกลุ่ม และระดับบุคคล โดยมีกระบวนการพัฒนา 5 ขั้นตอนคือ 1) ประเมินความต้องการจำเป็น 2) วัตถุประสงค์การพัฒนา 3) วิธีการพัฒนา 4) แนวทางการดำเนินการ

พัฒนา และ 5) ประเมินผลการพัฒนา ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูใหม่ในศตวรรษที่ 21 ตามแนวคิดโรงเรียนเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ผู้อำนวยการโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความเห็นว่า ในการนำรูปแบบไปใช้มีความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของทินกร บัวชู (2564) พบว่า รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะเพื่อเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันในศตวรรษที่ 21 ของอาจารย์พยาบาล สังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏ ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ 1) หลักการของรูปแบบและวัตถุประสงค์ของรูปแบบ 2) แนวทางการพัฒนาสมรรถนะเพื่อเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันในศตวรรษที่ 21 และ 3) ปัจจัยความสำเร็จในการนำรูปแบบไปใช้

3. ผลการตรวจสอบและประเมินความถูกต้องเหมาะสม ความเป็นไปได้ และการนำไปใช้ประโยชน์ รูปแบบสมรรถนะของครูในศตวรรษที่ 21 ของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า รูปแบบสมรรถนะของครูในศตวรรษที่ 21 ของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช มีความถูกต้องเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ทุกรายการในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาสมรรถนะครูได้จริง ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากรูปแบบสมรรถนะของครูในศตวรรษที่ 21 ของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช (APDEI Model) เป็นกระบวนการพัฒนาที่เน้นการมีส่วนร่วม โดยเน้นให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้ลงมือปฏิบัติจริง ทุกคนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนาสมรรถนะมีความมุ่งหวังในการพัฒนาตนเองและมีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินการ ซึ่งผู้วิจัยได้ออกแบบมาสอดคล้องกับบริบทของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช และรูปแบบที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นได้ผ่านการการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญตรงตามสาขาวิชาโดยผู้วิจัยจะนำเสนอรูปแบบที่พัฒนาขึ้นต่อผู้ทรงคุณวุฒิ และผ่านการประเมินโดยการประชุมสัมมนาโดยผู้วิจัยจัดประชุมสัมมนาบุคคลที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบและผู้ทรงคุณวุฒิที่จะนำรูปแบบไปใช้จริง แล้วนำเสนอรูปแบบที่พัฒนาขึ้นเสร็จแล้วให้ผู้เข้าร่วมประชุมสัมมนา วิพากษ์ ประเมินรูปแบบทั้งในด้านความถูกต้องเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ และให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนารูปแบบสมรรถนะครู ของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช ดังที่ นพวรรณ เชาว์ดำรงสกุล (2546) กล่าวว่า การทดสอบหรือประเมินรูปแบบ โดยใช้ผู้ทรงคุณวุฒิ (The Connoisseurship Model) เป็นการประเมินที่เน้นการวิเคราะห์ วิจารณ์อย่างลึกซึ้ง เฉพาะในประเด็นที่จะนำมาพิจารณา ซึ่งไม่จำเป็นต้องเกี่ยวโยงกับวัตถุประสงค์ หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเสมอไป แต่อาจจะผสมผสานปัจจัยในการพัฒนาต่างๆ เข้าด้วยกัน ตามวิจารญาณของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับคุณภาพ ประสิทธิภาพ หรือความเหมาะสมของสิ่งที่ทำการประเมิน และสมาน อัศวภูมิ (2550, หน้า 76-85) กล่าวว่า แนวทางในการตรวจสอบรูปแบบ เป็นขั้นตอนสุดท้ายของการวิจัยและพัฒนา คือ การตรวจ

สอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ โดยผู้วิจัยจะนำเสนอรูปแบบที่พัฒนาขึ้นต่อผู้ทรงคุณวุฒิ 15-20 คน พร้อมกับแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ ตลอดจนข้อเสนอแนะเพิ่มเติมต่างๆ และหรือตรวจสอบโดยการประชุมสัมมนา โดยผู้วิจัยจัดประชุมสัมมนาบุคคลที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบและผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนหนึ่ง แล้วนำเสนอรูปแบบที่พัฒนาขึ้นเสร็จแล้วให้ผู้เข้าร่วมประชุมสัมมนา วิพากษ์ ประเมินรูปแบบทั้งในด้านความเหมาะสมและความเป็นไปได้ และให้ข้อเสนอแนะต่อไป สอดคล้องกับ Eisner (1976, pp. 135-150) ได้กล่าวว่า การตรวจสอบโดยการใช้ผู้ทรงคุณวุฒิในบางเรื่องที่ต้องการความละเอียดอ่อนมากกว่าการวิจัยในเชิงปริมาณ โดยเชื่อว่าการรับรู้ที่เท่ากันนั้นเป็นคุณสมบัติพื้นฐานของผู้รู้ และได้เสนอแนวคิดการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ เช่นเดียวกับ Keeves (2008) ได้กล่าวถึง การตรวจสอบรูปแบบ หรือการทดสอบรูปแบบที่สังเคราะห์ได้นั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมความเป็นไปได้ของรูปแบบในการปฏิบัติจริง ผลของการตรวจสอบนำไปสู่การปฏิเสธ หรือยอมรับรูปแบบรวมไปถึงการนำไปสู่การสร้างรูปแบบใหม่ หรือการปรับปรุง หรือการพัฒนารูปแบบเดิม และสร้างเป็นทฤษฎีใหม่ต่อไป

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สามารถนำข้อมูลและรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะของครูในศตวรรษที่ 21ที่พัฒนาขึ้นไปใช้ในการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรในองค์กรและเป็นส่วนหนึ่งในการเสนอการกำหนดนโยบายของสถานศึกษาในสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

2. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

2.1 จากผลการวิจัยพบว่า การพัฒนารูปแบบสมรรถนะของครูในศตวรรษที่ 21 ของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช ที่จะทำให้สมรรถนะครูสูงขึ้นและมีประสิทธิภาพ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาศึกษาแนวทางการพัฒนาครูหรือศึกษาความต้องการพัฒนาให้ครบทุกด้าน ทุกมิติ ซึ่งสามารถปรับให้สอดคล้องตามบริบทของสถานศึกษา

2.2 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ต้องเข้าใจวิธีการพัฒนา กระบวนการพัฒนา หากจะนำกระบวนการและวิธีการพัฒนาเพื่อพัฒนาสมรรถนะให้สอดคล้องกับรูปแบบในแต่ละขั้นตอนอย่างละเอียด

2.3 สถานศึกษาควรศึกษาคู่มือการนำรูปแบบไปใช้อย่างละเอียด โดยการศึกษาเนื้อหาสาระของสมรรถนะทั้ง 5 สมรรถนะ คือ 1) สมรรถนะด้านการบริหารและการจัดการเรียนรู้ของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ 2) สมรรถนะด้านจิตวิญญาณความเป็นครูการศึกษาพิเศษ 3) สมรรถนะด้านการคัดกรองและประเมินความสามารถเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ 4) สมรรถนะการพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคลในศตวรรษที่ 21 5) สมรรถนะการสร้างเครือข่ายและทีมงานในการจัดการศึกษาพิเศษ ซึ่งควรให้ความสำคัญกับการสร้างความยั่งยืนบนพื้นฐานของเข้าใจ

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นต้นแบบในการพัฒนาสมรรถนะสำคัญของครูในศูนย์การศึกษาพิเศษ ได้แก่การบริหารและจัดการเรียนรู้ของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ จิตวิญญาณความเป็นครูการศึกษาพิเศษ การคัดกรองและประเมินความสามารถของเด็ก การพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคล การสร้างเครือข่ายและการทำงานเป็นทีมโดยมีแนวทางการพัฒนาครูการศึกษาพิเศษซึ่งเป็นแนวทางเฉพาะสำหรับศูนย์การศึกษาพิเศษที่สามารถปรับใช้ในระดับประเทศ ช่วยให้ครูพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ สามารถนำไปปรับใช้กับหน่วยงานการศึกษาอื่น เช่น โรงเรียนที่มีการจัดการเรียนรวม และโรงเรียนเฉพาะทาง ดังภาพที่ 1

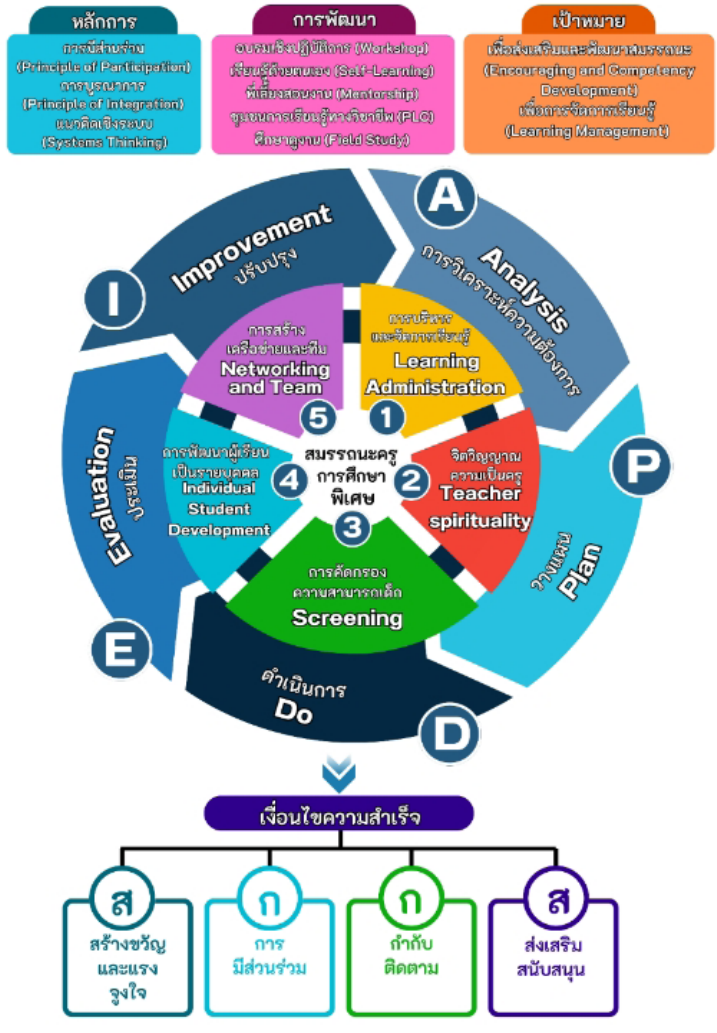

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

กาญจนา ฮวดศรี. (2566). *รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ.* (วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ทินกร บัวชู. (2564). *รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะเพื่อเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันในศตวรรษที่ 21 ของอาจารย์พยาบาลสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏ*. (วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ธนกฤต อั้งน้อย. (2563). การพัฒนารูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนขนาดเล็ก: กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านวังจาน. *วารสารคุรุสภาวิทยาจารย์*, 1(3), 31-43.

พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551. (5 กุมภาพันธ์ 2551). *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่มที่ 125 ตอนที่ 28 ก หน้า 2-4.

พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา (ฉบับที่ 8) พ.ศ. 2546. (25 พฤษภาคม 2546). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 120 ตอนที่ 52 ก หน้า 3-4.

วรรณี เจตจำนงนุช, ปิยวรรณ วิเศษสุวรรณภูมิ, ชนิศา ตันติเฉลิม และดุสิดา ทินมาลา. (2560). มาตรฐานวิชาชีพครูการศึกษาพิเศษ. *วารสารวิธีวิทยาการวิจัย*, 30(2), 161-176.

สมาน อัศวภูมิ. (2550). การใช้วิจัยพัฒนารูปแบบในวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, 2(2), 76-85.

สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. (2558). *แนวทางการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

Australian College of Education. (2001). *Teacher standards, quality and professionalism: Towards a nationally agreed framework*. Victoria, Australia: Australian College of Education.

Eisner, E. W. (1976). Educational connoisseurship and criticism: Their form and functions in educational evaluation. *Journal of Aesthetic Education*, 10(3-4), 135-150. https://doi.org/10.2307/3332067

Keeves, J. P. (1988). Model and model building. In J. P. Keeves (Ed.), *Educational research, methodology, and measurement: An international handbook* (pp. 559-566). Oxford, UK: Pergamon Press.

McClelland, D. C. (2009). *Human motivation*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.

การคิดเชิงออกแบบอย่างชาญฉลาดด้วยปัญญาประดิษฐ์รังสรรค์เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการผลิตสื่อดิจิทัลสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู*

Intelligent Design Thinking with Generative Artificial Intelligence to Promote Digital Media Production Competencies for Pre-service Teacher

อนุศาสน์ ตาเสน, ขนิษฐา หินอ่อน และปณิตา วรรณพิรุณ
Anusart Tasen, Kanitta Hinon and Panita Wannapiroon
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, ประเทศไทย
King Mongkut's University of Technology North Bangkok, Thailand
Corresponding Author, E-mail: ta.anusartnote@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ1) สังเคราะห์กระบวนการคิดเชิงออกแบบอย่างชาญฉลาดด้วยปัญญาประดิษฐ์รังสรรค์เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการผลิตสื่อดิจิทัลของนักศึกษาวิชาชีพครู 2) พัฒนาการเรียนรู้ตามกระบวนการดังกล่าว 3) พัฒนาระบบการเรียนรู้ที่สนับสนุนการคิดเชิงออกแบบอย่างชาญฉลาด และ 4) ประเมินสมรรถนะการผลิตสื่อดิจิทัลในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะ และเจตคติของนักศึกษา กลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาวิชาชีพครูชั้นปีที่ 2 สาขาเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม จำนวน 29 คน คัดเลือกโดยการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการคิดเชิงออกแบบที่สังเคราะห์ขึ้นมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.16, S.D. = 0.78) องค์ประกอบของการเรียนรู้โดยรวมก็มีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.18, S.D. = 0.77) และการประเมินด้านการนำไปประยุกต์ใช้จริงอยู่ในระดับมากเช่นกัน ($\bar{X}$ = 4.40, S.D. = 0.82) ระบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมโดยรวมในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.34, S.D. = 0.38) และสามารถส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์และทักษะการผลิตสื่อดิจิทัลของนักศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการประเมินสมรรถนะการผลิตสื่อหลังเรียนพบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทักษะการผลิตสื่ออยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}$ = 4.48, S.D. = 0.72) ผลงานของ

*ได้รับบทความ: 15 ตุลาคม 2568; แก้ไขบทความ: 6 ธันวาคม 2568; ตอบรับตีพิมพ์: 11 ธันวาคม 2568
Received: October 15, 2025; Revised: December 6, 2025; Accepted: December 11, 2025

นักศึกษามีความคิดสร้างสรรค์และเหมาะสมต่อการใช้งานจริง ด้านเจตคติพบว่า นักศึกษามีทัศนคติเชิงบวกต่อกระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.79, S.D. = 0.10) สะท้อนถึงการยอมรับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เพื่อพัฒนาการเรียนรู้และทักษะอย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การคิดเชิงออกแบบอย่างชาญฉลาด; ปัญญาประดิษฐ์; สมรรถนะการผลิตสื่อดิจิทัล; นักศึกษาวิชาชีพครู

Abstract

This research aimed to: (1) synthesize an intelligent design thinking process integrated with generative artificial intelligence to enhance digital media production competencies among pre-service teachers; (2) develop instructional activities based on this intelligent design thinking process; (3) develop a learning system that supports the intelligent design thinking process; and (4) assess digital media production competencies in terms of learning achievement, skills, and attitudes. The sample group consisted of 29 second-year pre-service teachers majoring in Digital Technology for Education, Faculty of Education, Chandrakasem Rajabhat University, selected through cluster sampling. Data analysis tools included mean, standard deviation, and t-test.

The results indicated that: the synthesized intelligent design thinking process was highly appropriate ($\bar{X}$ = 4.16, S.D. = 0.78). The overall learning components were also rated as highly appropriate ($\bar{X}$ = 4.18, S.D. = 0.77), as was the applicability of the process in real-world contexts ($\bar{X}$ = 4.40, S.D. = 0.82). The developed learning system was found to be highly suitable ($\bar{X}$ = 4.34, S.D. = 0.38), effectively supporting creative learning and enhancing digital media production skills. Post-instruction evaluation showed that students' learning achievement scores were significantly higher than their pre-instruction scores at the .01 level of statistical significance, indicating the effectiveness of the instructional process in improving knowledge and skills. Students' digital media production performance was rated at a very high level ($\bar{X}$ = 4.48, S.D. = 0.72), with outputs demonstrating creativity and practical applicability. Additionally, students' attitudes toward the intelligent design thinking process integrated with generative AI were at the highest level of agreement ($\bar{X}$ = 4.79, S.D. = 0.10), reflecting a positive attitude and strong acceptance of the use of AI technologies in enhancing learning and competency development.

Keywords: Intelligent Design Thinking; Artificial Intelligence; Digital Media Production Performance; student teacher

1. บทนำ

ในทศวรรษที่ผ่านมา การศึกษาถูกขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างรวดเร็ว ซึ่งสร้างผลกระทบต่อรูปแบบการเรียนรู้ การสอน และทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 UNESCO (2020) เน้นย้ำถึงความสำคัญของการบูรณาการเทคโนโลยีกับการเรียนรู้ เพื่อยกระดับสมรรถนะดิจิทัลและส่งเสริมทักษะการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) สำหรับผู้เรียนทุกช่วงวัยในปี 2024 เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญยิ่งในทุกมิติของการศึกษา การผลิตสื่อดิจิทัลจึงเป็นทักษะสำคัญสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู โดยสอดคล้องกับนโยบายกระทรวงศึกษาธิการไทยที่มุ่งยกระดับสมรรถนะดิจิทัลของครูผู้สอนในทุกระดับงานวิจัยของ Zaky, & Al Mulhim (2024, pp. 112-123) กล่าวว่า การผลิตสื่อดิจิทัลคุณภาพสูงและการนำกระบวนการคิดเชิงออกแบบเข้ามามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ที่สร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู สอดคล้องกับ Aydin (2024, pp. 1825-1845) เกี่ยวกับสมรรถนะดิจิทัลของครู พบว่า สเกลที่พัฒนาขึ้นมีความเที่ยงยิ่งและสามารถสะท้อนความพร้อมของครูในการใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการเรียนรู้ นอกจากนี้งานของ Vieira (2023, p. 823) พบว่า ครูสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ในประเทศโปรตุเกสมีระดับความเชี่ยวชาญด้านดิจิทัลแตกต่างกันตามสาขาวิชา ซึ่งเน้นย้ำถึงความจำเป็นที่ครูในแต่ละสาขาต้องพัฒนาทักษะดิจิทัล สอดคล้องกับงานวิจัยของ Lei, & Jiang (2025, p. 1435) ตรวจสอบสมรรถนะดิจิทัลของครูสอนภาษาต่างประเทศในจีน พบว่าปัจจัยสำคัญในการพัฒนาสมรรถนะคือการฝึกอบรมที่เฉพาะเจาะจง การมีเจตคติพร้อม และการสนับสนุนจากนโยบายและทรัพยากรการคิดเชิงออกแบบอย่างชาญฉลาด (Smart Design Thinking) เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ โดยส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการสร้างสรรค์สื่อดิจิทัลที่ตอบสนองความต้องการผู้เรียน ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ช่วยเสริมกระบวนการนี้ให้รวดเร็ว แม่นยำ และปรับให้เหมาะสมกับผู้เรียนเฉพาะบุคคล (Personalized Learning) ผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก ส่งผลให้การพัฒนาสื่อมีคุณภาพสูง ยั่งยืน และสอดคล้องกับความต้องการที่หลากหลาย ส่งผลให้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) เป็นนวัตกรรมสำคัญของศตวรรษที่ 21 ที่มีบทบาทในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกและปรับกระบวนการทำงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพสูงสุดปัญญาประดิษฐ์ ถูกนำมาใช้ในหลากหลายสาขา รวมถึงการศึกษา โดยช่วยพัฒนาโปรแกรมการเรียนรู้ที่ปรับตามความสามารถและความต้องการของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากข้อมูลของกระทรวงศึกษาธิการ พบว่าในปี พ.ศ. 2566 การใช้ในการจัดการเรียนรู้ออนไลน์เพิ่มขึ้นกว่า 30% สะท้อนถึงแนวโน้มการนำเทคโนโลยีมาพัฒนาสมรรถนะของครูและนักเรียน การนำการคิดเชิงออกแบบอย่างชาญฉลาด (Smart Design Thinking) ร่วมกับปัญญาประดิษฐ์ มาใช้ใน

การผลิตสื่อดิจิทัลจึงเป็นแนวทางสำคัญในการเตรียมความพร้อมนักศึกษาวิชาชีพครู เพื่อให้สามารถจัดการเรียนการสอนอย่างสร้างสรรค์และตอบสนองผู้เรียนในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการพัฒนาสมรรถนะการผลิตสื่อดิจิทัลสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล การผสานการคิดเชิงออกแบบอย่างชาญฉลาดร่วมกับปัญญาประดิษฐ์ ช่วยเสริมทักษะการวิเคราะห์ แก้ปัญหา และสร้างสรรค์สื่อการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากเหตุผลดังกล่าว จึงมีแนวคิดในการใช้กระบวนการเรียนรู้การคิดเชิงออกแบบอย่างชาญฉลาดด้วยปัญญาประดิษฐ์ เพื่อพัฒนาสมรรถนะการผลิตสื่อดิจิทัลของนักศึกษาวิชาชีพครู เน้นการคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา และทำงานร่วมกัน เพื่อสร้างสรรค์สื่อที่ตอบโจทย์ผู้เรียนในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ การใช้ปัญญาประดิษฐ์ช่วยเพิ่มคุณภาพของสื่อการเรียนการสอน และส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความหมาย เตรียมความพร้อมให้นักศึกษาในการเป็นครูในอนาคตที่สามารถเผชิญกับความท้าทายต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสังเคราะห์กระบวนการคิดเชิงออกแบบอย่างชาญฉลาดด้วยปัญญาประดิษฐ์รังสรรค์เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการผลิตสื่อดิจิทัลสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู
2. เพื่อออกแบบการเรียนรู้การคิดเชิงออกแบบอย่างชาญฉลาดด้วยปัญญาประดิษฐ์รังสรรค์เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการผลิตสื่อดิจิทัลสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู
3. เพื่อพัฒนาระบบการเรียนรู้การคิดเชิงออกแบบอย่างชาญฉลาดด้วยปัญญาประดิษฐ์รังสรรค์เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการผลิตสื่อดิจิทัลสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู
4. เพื่อประเมินสมรรถนะการผลิตสื่อดิจิทัลสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูหลังจากการใช้การเรียนรู้การคิดเชิงออกแบบอย่างชาญฉลาดด้วยปัญญาประดิษฐ์รังสรรค์ ได้แก่ 1) ประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน 2) ประเมินทักษะการผลิตสื่อดิจิทัลของนักศึกษาวิชาชีพครู 3) ประเมินเจตคติของนักศึกษาวิชาชีพครูที่มีต่อการเรียนรู้การคิดเชิงออกแบบอย่างชาญฉลาดด้วยปัญญาประดิษฐ์รังสรรค์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) มีการดำเนินงานแบ่งได้ 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสังเคราะห์กระบวนการการคิดเชิงออกแบบอย่างชาญฉลาดด้วยปัญญาประดิษฐ์รังสรรค์ เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการผลิตสื่อดิจิทัลสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู การศึกษากระบวนการการ

คิดเชิงออกแบบอย่างชาญฉลาดด้วยปัญญาประดิษฐ์รังสรรค์ เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการผลิตสื่อดิจิทัลสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูในระยะที่ 1 ของการวิจัยเป็นการศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ 1) กระบวนการคิดเชิงออกแบบ และ 2) กระบวนการคิดอย่างชาญฉลาดด้วยปัญญาประดิษฐ์

ระยะที่ 2 พัฒนาการเรียนรู้การคิดเชิงออกแบบอย่างชาญฉลาดด้วยปัญญาประดิษฐ์รังสรรค์เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการผลิตสื่อดิจิทัลสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู จากระยะที่ 1 ผู้วิจัยได้ดำเนินการสังเคราะห์กระบวนขั้นตอนของกระบวนการคิดเชิงออกแบบอย่างชาญฉลาด จากนั้นนำมากำหนดรายละเอียดแต่ละขั้นตอนเพื่อพัฒนาเป็นกระบวนการการคิดเชิงออกแบบอย่างชาญฉลาดด้วยปัญญาประดิษฐ์รังสรรค์ เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการผลิตสื่อดิจิทัลสำหรับศึกษาวิชาชีพครู โดยมีรายละเอียดของแต่ละขั้นตอนภายในกระบวนการมาออกแบบการเรียนรู้การคิดเชิงออกแบบอย่างชาญฉลาดด้วยปัญญาประดิษฐ์รังสรรค์ เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการผลิตสื่อดิจิทัลสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู

ระยะที่ 3 พัฒนาระบบจัดการเรียนรู้การคิดเชิงออกแบบอย่างชาญฉลาดด้วยปัญญาประดิษฐ์รังสรรค์ เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการผลิตสื่อดิจิทัลสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู ในวิธีดำเนินการวิจัย ระยะที่ 3 ในการพัฒนาระบบจัดการเรียนรู้การคิดเชิงออกแบบอย่างชาญฉลาดด้วยปัญญาประดิษฐ์รังสรรค์ ใช้ขั้นตอนการพัฒนาระบบจัดการเรียนรู้การคิดเชิงออกแบบอย่างชาญฉลาดด้วยปัญญาประดิษฐ์รังสรรค์ เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการผลิตสื่อดิจิทัลสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู โดยยึดหลักวงจรการพัฒนาระบบ System Development Life Cycle: SDLC ซึ่งมี 5 ขั้นตอนดังนี้ 1) การวางแผน (Planning) ในขั้นตอนการวางแผนนี้ ทีมพัฒนาจะดำเนินการศึกษาและวิเคราะห์ความต้องการในการใช้ระบบ Moodle เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในกระบวนการออนไลน์อย่างมีประสิทธิภาพ 2) การออกแบบระบบ (System Design) ในขั้นตอนการออกแบบ ทีมพัฒนาจะมุ่งเน้นการสร้างโครงสร้างและฟังก์ชันของ Moodle Cloud โดยคำนึงถึงความต้องการของผู้ใช้และความสามารถในการสนับสนุนการเรียนรู้ในกระบวนการออนไลน์อย่างมีประสิทธิภาพ 3) การพัฒนาระบบ (System Development) ในขั้นตอนนี้ ผู้พัฒนาจะเริ่มกระบวนการพัฒนาระบบ Moodle Cloud โดยการเขียนโปรแกรมและสร้างฟังก์ชันตามที่ได้ออกแบบไว้ 4) การติดตั้งระบบและทดสอบ (System Installation and Testing) ในขั้นตอนนี้ ระบบที่พัฒนาขึ้นจะต้องถูกติดตั้งและทดสอบในสภาพแวดล้อมจริง 5) การประเมินและบำรุงรักษา (Evaluation and Maintenance) ในขั้นตอนสุดท้าย ทีมพัฒนาจะดำเนินการประเมินผลการใช้งานและบำรุงรักษาระบบอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ Moodle สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้ได้ในระยะยาว เพื่อให้การตรวจสอบคุณภาพของระบบจัดการเรียนรู้มีความน่าเชื่อถือ จึงกำหนดผู้ประเมินจำนวน 5 คน ซึ่งมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ (1) ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษา มีประสบการณ์ในการออกแบบและพัฒนาระบบจัดการเรียนรู้ (LMS) ไม่น้อยกว่า 5 ปี (2) ผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินหลักสูตรและการวัดผลการ

เรียนรู้ สามารถประเมินความเหมาะสมของระบบในด้านการออกแบบการเรียนรู้และผลลัพธ์การพัฒนาผู้เรียนได้อย่างตรงประเด็น (3) อาจารย์ผู้สอนในสาขาวิชาชีพครูหรือเทคโนโลยีการศึกษา ที่มีความเข้าใจบริบทของนักศึกษาวิชาชีพครูและการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัล

ระยะที่ 4 ประเมินสมรรถนะการผลิตสื่อดิจิทัลสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูหลังจากการใช้กระบวนการการคิดเชิงออกแบบอย่างชาญฉลาดด้วยปัญญาประดิษฐ์รังสรรค์ ในระยะที่ 4 นี้ เป็นขั้นตอนกระบวนการในการประเมินสมรรถนะการผลิตสื่อดิจิทัลสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูหลังจากการใช้กระบวนการการคิดเชิงออกแบบอย่างชาญฉลาดด้วยปัญญาประดิษฐ์รังสรรค์ ประกอบด้วย แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ รูบริกประเมินการผลิตสื่อดิจิทัล แบบประเมินเจตคติ และแบบประเมินความเหมาะสมของกระบวนการและระบบสถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ dependent t-test ซึ่งคณะผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยอย่างเป็นระบบทุกขั้นตอน

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยศึกษาผลการใช้กระบวนการการคิดเชิงออกแบบอย่างชาญฉลาดด้วยปัญญาประดิษฐ์รังสรรค์เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการผลิตสื่อดิจิทัลสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูในการออกแบบการจัดกิจกรรม และกำหนดขั้นตอนของแผนการจัดกิจกรรม จำนวน 4 ครั้ง ครั้งละ 4 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ (รวม 16 ชั่วโมง) 1) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ทำการประเมิน โดยมีคุณสมบัติดังนี้ (1) ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษา (2) ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการวัดผล (3) อาจารย์ประจำสาขาวิชาชีพครู เพื่อให้ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง และคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย 2) ทำการทดสอบก่อนเรียนด้วยแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบปรนัย 5 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ใช้เวลา 50 นาที 3) ดำเนินการเรียนรู้จากการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาการออกแบบกราฟิก แอนิเมชัน และดิจิทัลมีเดียเพื่อการศึกษา ตามแผนจัดการเรียนรู้ เป็นเวลา 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 ชั่วโมง รวม 20 ชั่วโมง

การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน คะแนนความแตกต่างก่อนและหลังเรียน และใช้ Dependent Sample t-test ทดสอบสมมติฐาน โดยมีการวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอสถิติที่ใช้ในแต่ละระยะของการวิจัย ดังนี้ 1) กระบวนการการคิดเชิงออกแบบอย่างชาญฉลาดด้วยปัญญาประดิษฐ์รังสรรค์ เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการผลิตสื่อดิจิทัลสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู วิเคราะห์ระดับความเหมาะสมของกระบวนการการเรียนรู้ฯ โดยใช้สถิติวิเคราะห์ระดับความเหมาะสมค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) ระบบแบบการคิดเชิงออกแบบอย่างชาญฉลาดด้วยปัญญาประดิษฐ์รังสรรค์ เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการผลิตสื่อดิจิทัลสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู 3) ประเมินสมรรถนะการผลิตสื่อดิจิทัลสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูหลังจากการใช้กระบวนการการคิดเชิงออกแบบอย่างชาญฉลาดด้วยปัญญาประดิษฐ์รังสรรค์ โดยใช้สถิติวิเคราะห์ระดับความเหมาะสมค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน 4) ประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยการคิดเชิงออกแบบอย่างชาญฉลาดด้วยปัญญาประดิษฐ์รังสรรค์ เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการผลิตสื่อดิจิทัลสำหรับนักศึกษา

วิชาชีพครู โดยวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนและหลังการทดลอง ใช้สูตร t-test (Dependent Sample) (สมบัติ ท้ายเรือคำ, 2551) โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) 5) ประเมินทักษะการผลิตสื่อดิจิทัลด้วยการคิดเชิงออกแบบอย่างชาญฉลาดด้วยปัญญาประดิษฐ์รังสรรค์ เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการผลิตสื่อดิจิทัลสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู โดยใช้สถิติวิเคราะห์ระดับความเหมาะสมค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน 6) ประเมินเจตคติของนักศึกษาวิชาชีพครูที่มีต่อการใช้ระบบการเรียนรู้การคิดเชิงออกแบบอย่างชาญฉลาดด้วยปัญญาประดิษฐ์รังสรรค์เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการผลิตสื่อดิจิทัลสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู และสถิติที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าร้อยละ

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การคิดเชิงออกแบบอย่างชาญฉลาดด้วยปัญญาประดิษฐ์รังสรรค์ เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการผลิตสื่อดิจิทัลสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 และ 2 เพื่อสังเคราะห์และออกแบบการเรียนรู้การคิดเชิงออกแบบอย่างชาญฉลาดด้วยปัญญาประดิษฐ์รังสรรค์เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการผลิตสื่อดิจิทัลสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู พบว่า กระบวนการคิดเชิงออกแบบอย่างชาญฉลาดด้วยปัญญาประดิษฐ์รังสรรค์ที่สังเคราะห์ขึ้นมีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.16, S.D. = 0.78) องค์ประกอบของการเรียนรู้โดยรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.18, S.D. = 0.77) และการประเมินด้านการนำไปประยุกต์ใช้จริงอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.40, S.D. = 0.82)

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อพัฒนาระบบการเรียนรู้การคิดเชิงออกแบบอย่างชาญฉลาดด้วยปัญญาประดิษฐ์รังสรรค์ เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการผลิตสื่อดิจิทัลสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู พบว่า การพัฒนาระบบการเรียนรู้การคิดเชิงออกแบบอย่างชาญฉลาดด้วยปัญญาประดิษฐ์รังสรรค์ มีความเหมาะสมโดยรวมในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.34, S.D. = 0.38)

วัตถุประสงค์ที่ 4 เพื่อประเมินสมรรถนะการผลิตสื่อดิจิทัลสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูหลังจากการใช้การเรียนรู้การคิดเชิงออกแบบอย่างชาญฉลาดด้วยปัญญาประดิษฐ์รังสรรค์ 1) ประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า คะแนนสอบหลังเรียนของนักศึกษากลุ่มตัวอย่างสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) ประเมินทักษะการผลิตสื่อดิจิทัล พบว่า การผลิตสื่อดิจิทัลหลังการเรียนรู้ของนักศึกษาอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}$ = 4.48, S.D. = 0.72) 3) ประเมินเจตคติของนักศึกษาวิชาชีพครูที่มีต่อการเรียนรู้การคิดเชิงออกแบบอย่างชาญฉลาดด้วยปัญญาประดิษฐ์รังสรรค์ พบว่า ผลการประเมินเจตคติของนักศึกษาต่อกระบวนการคิดเชิงออกแบบอย่างชาญฉลาดด้วยปัญญาประดิษฐ์รังสรรค์ พบว่า มีระดับความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.79, S.D. = 0.10)

5. อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และ 2 พบว่า ผลการออกแบบการเรียนรู้การคิดเชิงออกแบบอย่างชาญฉลาดด้วยปัญญาประดิษฐ์รังสรรค์เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการผลิตสื่อดิจิทัลสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู พบว่า 1) ผลการประเมินความเหมาะสมของการเรียนรู้ในองค์ประกอบรวมอยู่ในระดับมาก 2) ผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบเฉพาะด้านอยู่ในระดับมาก และ 3) ผลการประเมินด้านการนำไปใช้งานอยู่ในระดับมาก โดยการดำเนินการวิจัยมีการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ด้านเทคโนโลยีการศึกษา และการวิจัยและวัดผลการศึกษา พร้อมทั้งดำเนินการปรับปรุงตามข้อเสนอแนะอย่างเคร่งครัด ส่งผลให้การออกแบบการเรียนรู้มีความเหมาะสมสูง สามารถนำไปใช้พัฒนานักศึกษาครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของเกียรติศักดิ์ สีสมุทร (2565, หน้า 56) ที่พบว่าการออกแบบการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานโดยใช้การคิดเชิงออกแบบผ่านจักรวาลนฤมิต เพื่อเสริมสร้างพุทธนวัตกร มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่ากระบวนการออกแบบที่มีความเป็นระบบและผ่านการประเมินอย่างรอบด้านส่งผลต่อความมีประสิทธิภาพในการพัฒนาสมรรถนะของนักศึกษาครูอย่างชัดเจน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า การพัฒนาระบบการเรียนรู้การคิดเชิงออกแบบอย่างชาญฉลาดด้วยปัญญาประดิษฐ์รังสรรค์ เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการผลิตสื่อดิจิทัลสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู มีความเหมาะสมโดยรวมในระดับมาก การพัฒนาครั้งนี้อ้างอิงหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ โดยผลการวิจัยสอดคล้องกับศักดิ์ชัย ไชยรักษ์ (2566, หน้า 83) ที่ศึกษาการเรียนรู้อารยอัจฉริยะเสมือนเพื่อพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาครูดิจิทัล ซึ่งผลประเมินพบว่ามีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด และคุณภาพแพลตฟอร์มอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่า การพัฒนาระบบการเรียนรู้ที่ยึดตามแนวคิดและประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญมีส่วนช่วยเสริมประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้ได้อย่างชัดเจน

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 พบว่า การใช้การเรียนรู้การคิดเชิงออกแบบอย่างชาญฉลาดด้วยปัญญาประดิษฐ์รังสรรค์มีประสิทธิผลอย่างชัดเจนในการยกระดับสมรรถนะการผลิตสื่อดิจิทัลของนักศึกษาวิชาชีพครู ทั้งด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะการผลิตสื่อ และเจตคติ โดยคะแนนผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับงานของศักดิ์ชัย ไชยรักษ์ (2566) ที่รายงานว่าผู้เรียนในระบบอัจฉริยะมีผลสัมฤทธิ์สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญ ผลด้านทักษะการผลิตสื่อดิจิทัลพบว่าผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมาก แสดงถึงความสามารถในการออกแบบพัฒนา และปรับปรุงสื่อดิจิทัลที่พัฒนาขึ้นภายใต้ขั้นตอนของการคิดเชิงออกแบบร่วมกับเครื่องมือปัญญาประดิษฐ์ ซึ่งเอื้อต่อการสร้างสรรค์ผลงานที่มีคุณภาพ ส่วนเจตคติของผู้เรียนมีระดับเห็นด้วยมากที่สุด สะท้อนความพึงพอใจต่อระบบการเรียนรู้ที่เหมาะสม ใช้งานง่าย และสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้อย่าง

มีประสิทธิผล สอดคล้องกับผลงานของนราศักดิ์ ภูนาพลอย (2563) ที่พบว่านักศึกษามีความพึงพอใจสูงต่อการเรียนรู้บนฐานการคิดเชิงออกแบบโดยเฉพาะเมื่อผสานเทคโนโลยีเข้ากับกิจกรรมการเรียนรู้ จากผลการวิจัยทั้งหมด สามารถสรุปได้ว่าการผสานกระบวนการคิดเชิงออกแบบกับปัญญาประดิษฐ์ส่งเสริมความรู้ ทักษะ และทัศนคติ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของสมรรถนะดิจิทัลที่จำเป็นสำหรับครูยุคใหม่อย่างมีประสิทธิภาพ

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 สถาบันการศึกษาและผู้พัฒนาหลักสูตร ควรนำการเรียนรู้การเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นไปประยุกต์ใช้ในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสื่อดิจิทัล เพื่อส่งเสริมสมรรถนะด้านเทคโนโลยีและการคิดออกแบบเชิงนวัตกรรมให้แก่นักศึกษาวิชาชีพครู โดยเฉพาะในยุคที่ปัญญาประดิษฐ์มีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้และการสื่อสาร

1.2 คณาจารย์ผู้สอน ควรใช้ระบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นร่วมกับแพลตฟอร์มการจัดการเรียนรู้ (เช่น MOODLE) เพื่อเพิ่มความหลากหลายในการจัดการเรียนรู้ และช่วยให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับความต้องการและการเรียนรู้การเรียนรู้ของผู้เรียนในยุคดิจิทัล

2. ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาและพัฒนา ตัวแปรด้านความคิดสร้างสรรค์ทางเทคโนโลยี (Technological Creativity) ร่วมกับการเรียนรู้การคิดเชิงออกแบบอย่างชาญฉลาดด้วยปัญญาประดิษฐ์ เพื่อประเมินศักยภาพของผู้เรียนในการประยุกต์ใช้ความรู้และเครื่องมือดิจิทัลในการสร้างสรรค์นวัตกรรมการเรียนการสอนที่ตอบโจทย์ยุคใหม่

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การวิจัยเรื่อง การคิดเชิงออกแบบอย่างชาญฉลาดด้วยปัญญาประดิษฐ์รังสรรค์เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการผลิตสื่อดิจิทัลสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูในครั้งนี้มีองค์ความรู้ใหม่ ในการวิจัยที่ได้จากการสังเคราะห์งานวิจัย ตลอดจนการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ในการพัฒนากระบวนการคิดเชิงออกแบบอย่างชาญฉลาดด้วยปัญญาประดิษฐ์ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ ขั้นที่ 1 การกำหนดปัญหา (Define) ให้ผู้เรียนระบุประเด็นและตั้งวัตถุประสงค์ชัดเจน พร้อมนิยามขอบเขตและข้อจำกัดอย่างมีเหตุผล จากนั้นเข้าสู่ขั้นที่ 2 การระดมความคิด (Ideate) โดยเลือกแพลตฟอร์มและเครื่องมือปัญญาประดิษฐ์ ที่เหมาะสมป้อนข้อมูลที่ต้องการ ใช้ปัญญาประดิษฐ์ขยายทางเลือกเชิงสร้างสรรค์ และคัดกรองไอเดียตามความเป็น

ไปได้เพื่อให้ความสอดคล้อง และทรัพยากร ขั้นที่ 3 การสร้างต้นแบบ (Prototype) มุ่งผลิตสื่อดิจิทัลต้นแบบ ปรับแต่งกระบวนการสร้างสรรค์อัลกอริทึมของเครื่องมือ ให้มนุษย์เป็นผู้กำกับทิศทาง ขั้นที่ 4 การทดสอบ (Test) รับการทบทวนจากผู้เชี่ยวชาญ ประเมินและปรับปรุงบนหลักฐาน พัฒนา การคิดเชิงระบบ เชื่อมโยงเป้าหมาย ขั้นตอน ผลลัพธ์ ขั้นที่ 5 การนำไปใช้จริง (Practical Application) คือ การทดลองกับกลุ่มเป้าหมาย หรือการประเมินผลประสบการณ์ใช้จริง เก็บข้อมูลการใช้งาน และวางแผนพัฒนาซ้ำ และขั้นที่ 6 การสะท้อนผลการเรียนรู้ (Reflecting on Learning Outcomes) บันทึกและทบทวนทั้งกระบวนการ เพื่อตระหนักวิธีคิด กลยุทธ์ และการเปลี่ยนแปลงโดยรวม กระบวนการทั้ง 6 ขั้นนี้ ผสาน Design Thinking กับศักยภาพปัญญาประดิษฐ์ สร้างผลลัพธ์ที่สามารถจับต้องได้ นิยามปัญหาได้อย่างแม่นยำ กำหนดไอเดียได้มีความหลากหลาย สามารถสร้างต้นแบบที่มีคุณภาพ และสามารถสร้างสรรค์ได้อย่างมีระบบ การเรียนรู้การคิดเชิงออกแบบอย่างชาญฉลาดด้วยปัญญาประดิษฐ์รังสรรค์ เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการผลิตสื่อดิจิทัลสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูที่ประกอบด้วยองค์ประกอบดังนี้ 1) ปัจจัยนำเข้า (Input) ได้แก่ (1) ผู้เรียน (2) ผู้สอน (3) เทคโนโลยี (4) กิจกรรมการเรียนรู้ 2) กระบวนการเรียนรู้ (learning process) ได้แก่ (1) กระบวนการคิดเชิงออกแบบอย่างชาญฉลาด (Intelligent design thinking) (1.1) การกำหนดปัญหา (Define) (2.2) การระดมความคิด (Ideate) (2.3) การสร้างต้นแบบ (Prototype) (2.4) การทดสอบ (Test) (2.5) การนำไปใช้จริง (Practical Application) (2.6) การสะท้อนผลการเรียนรู้ (Reflecting on Learning Outcomes) (2) เทคโนโลยีระบบจัดการเรียนรู้ (learning technology) 3) ผลผลิต (Output) ได้แก่ (1) ทักษะการผลิตสื่อดิจิทัล (3.2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ 4) ผลป้อนกลับ (Feedback) ดังแผนภาพที่ 1

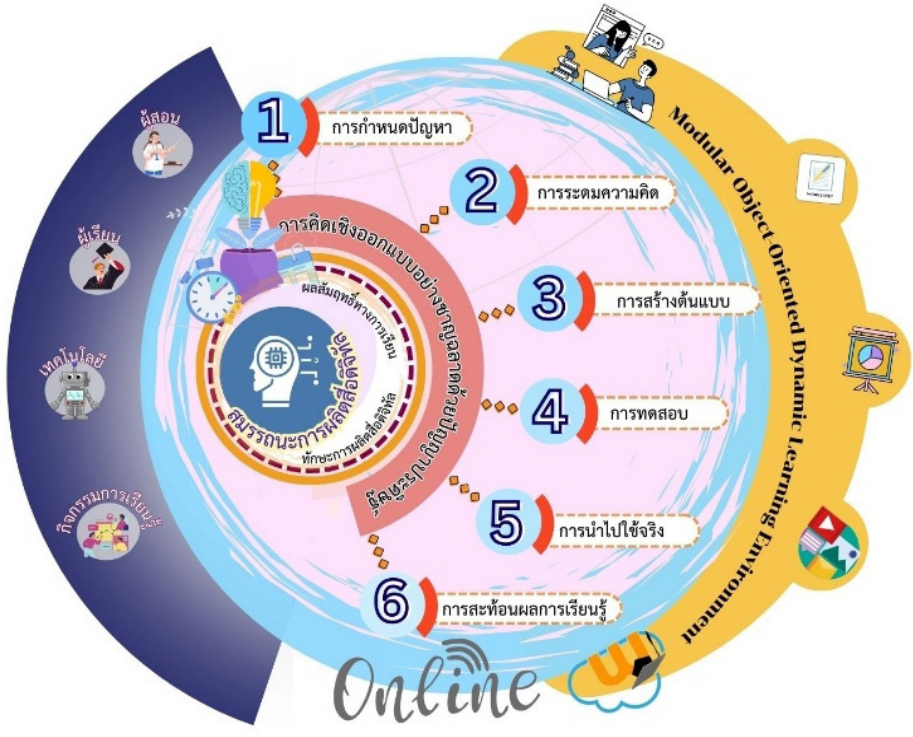

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

เกียรติศักดิ์ สีสมุทร. (2565). *การออกแบบการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานโดยใช้การคิดเชิงออกแบบผ่านจักรวาลนฤมิตเพื่อเสริมสร้างพุทธนวัตกร*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

นรศักดิ์ ภูนาพลอย. (2563). *การพัฒนาการเรียนการสอนออนไลน์ด้วยการคิดเชิงออกแบบเป็นฐานเพื่อสร้างผลงานสร้างสรรค์*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

ศักดิ์ชัย ไชยรักษ์. (2566). *การเรียนรู้อารยอัจฉริยะเสมือนเพื่อพัฒนาสมรรถนะการออกแบบและการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูดิจิทัล*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

สมบัติ ท้ายเรือคำ. (2551). *วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย*. มหาสารคาม: ภาควิชาวัดผลและวิจัยการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

Aydin, M. K. (2024). Development and validation of a digital competence scale for teachers. *Education and Information Technologies*, 29, 1825-1845. https://doi.org/10.1007/s10639-023-11991-0

Lei, H., & Jiang, Z. (2025). Assessing the digital competence and its influencing factors among foreign language teachers in Chinese universities. *Humanities and Social Sciences Communications*, 12, 1435. https://doi.org/10.1057/s41599-025-05394-7

UNESCO. (2020). *Education and the COVID-19 Pandemic: The Challenges and Opportunities. Paris*, France: UNESCO.

Vieira, R. M. (2023). Science and mathematics teachers from the same country have different digital competence? *Education Sciences*, 13(8), 823. https://doi.org/10.3390/educsci13080823

Zaky, Y. A. M., & Al Mulhim, E. N. (2024). Design thinking-based approaches for enhancing creative digital learning materials among pre-service teachers. *Journal of Education and Learning*, 13(2), 112-123. https://doi.org/10.5539/jel.v13n2p112

การพัฒนาทักษะการผันวรรณยุกต์ โดยใช้แบบฝึกทักษะการผันวรรณยุกต์ด้วยเทคนิคโฟนิกส์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3*

The Development of Thai Tone Pronunciation Skills Using Tone Exercises with Phonics Techniques for Grade 3 Students

มณฑา วิริยางกูร และกนกวรรณ บุญเงิน
Montha Wiriyangkul and Kanokwan Boonngeon
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี, ประเทศไทย
Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage Pathum Thani, Thailand
Corresponding Author, E-mail: Kanokwan.boonng@vru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) หาค่าประสิทธิภาพชุดแบบฝึกทักษะการผันวรรณยุกต์ด้วยเทคนิคโฟนิกส์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การผันวรรณยุกต์ก่อนและหลังเรียนโดยใช้ชุดแบบฝึกทักษะการผันวรรณยุกต์ด้วยเทคนิคโฟนิกส์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มเป้าหมายของงานวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีปัญหาเรื่องการผันวรรณยุกต์ในรายวิชาภาษาไทย โรงเรียนเทศบาลท่าโขลง 1 จำนวน 12 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคโฟนิกส์ จำนวน 3 แผนรวมกัน 4 ชั่วโมง 2) ชุดแบบฝึกทักษะการผันวรรณยุกต์ 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนก่อนและหลังเป็นแบบทดสอบแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก ชุดละ 10 ข้อ คะแนนเต็ม ชุดละ 10 คะแนน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการสร้างและหาค่าประสิทธิภาพของชุดแบบฝึกทักษะการผันวรรณยุกต์ ด้วยเทคนิคโฟนิกส์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ค่าประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) เท่ากับ 91.1 และค่าประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_2) เท่ากับ 92.5 แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมการจัดการเรียนรู้เรื่อง การอ่านผันวรรณยุกต์ โดยใช้ชุดแบบฝึกทักษะด้วยเทคนิคโฟนิกส์ มีประสิทธิภาพของกระบวนการและประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_1/E_2) สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้

*ได้รับบทความ: 4 มีนาคม 2568; แก้ไขบทความ: 15 พฤศจิกายน 2568; ตอบรับตีพิมพ์: 6 ธันวาคม 2568
Received: March 4, 2025; Revised: November 15, 2025; Accepted: December 6, 2025

2. ผลสัมฤทธิ์ในการผันวรรณยุกต์ก่อนเรียนโดยใช้ชุดแบบฝึกทักษะการผันวรรณยุกต์ด้วยเทคนิคโฟนิกส์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีค่าเฉลี่ย 6.00 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.34 และคะแนนหลังเรียนหลังจากใช้ชุดแบบฝึกทักษะการผันวรรณยุกต์ด้วยเทคนิคโฟนิกส์ มีค่าเฉลี่ย 9.25 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.75 เมื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนและหลังเรียน โดยใช้ t-test for dependent พบว่า คะแนนสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

คำสำคัญ: เทคนิคโฟนิกส์; ชุดแบบฝึกทักษะเรื่องการผันวรรณยุกต์

Abstract

The purposes of this research were: 1) Assess a tone-shifting exercise set using phonics for Grade 3 students, aiming for an efficiency score of 80/80. 2) Compare tone-shifting achievement before and after using this exercise set. The target group consisted of 12 Grade 3 students with tone-shifting difficulties in Thai at Tha Khlong 1 Municipality School, selected through purposive sampling. Research tools were: 1) three phonics lesson plans over 4 hours; 2) tone-shifting exercise sets; and 3) pre- and post-tests with 10 multiple-choice questions (max score: 10).

Research results revealed:

1. The results of evaluating the effectiveness of the tone-shifting exercise set using phonics techniques. For Grade 3 students, the process efficiency (E_1) was 91.1, and the process efficiency (E_2) was 92.5. This indicates that the learning activities on reading with tone variation using the phonics skill training kit had process efficiency and outcome efficiency (E_1/E_2) exceeding the specified 80/80 criterion.

2. The pre-test achievement in tone variation using the phonics skill training kit for Grade 3 students had a mean score of 6.00 and a standard deviation of 1.34. In contrast, the post-test scores after using the phonics skill training kit had a mean score of 9.25 and a standard deviation of 0.75. Comparing the learning achievement between the pre-test and post-test using a t-test for dependent samples, the post-test scores were significantly higher than the pre-test scores at a statistical significance level of .05.

Keywords: Phonics techniques; Tones exercises

1. บทนำ

ภาษาไทยถือเป็นวิชาพื้นฐานสำคัญของการเรียนรู้ในทุกรายวิชา เนื่องจากทักษะการอ่านและการเขียนเป็นทักษะทางภาษาที่จำเป็นอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ เป็นเครื่องมือหลักในการสื่อสารและเป็นกุญแจสำคัญในการแสวงหาความรู้ ประสบการณ์จากแหล่งข้อมูลสารสนเทศต่างๆ เพื่อพัฒนาความรู้ กระบวนการคิดวิเคราะห์ และนำไปใช้ในการพัฒนาอาชีพให้มีความมั่นคง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) การอ่านจึงเป็นกระบวนการเรียนรู้ขั้นพื้นฐานที่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าถึงองค์ความรู้ต่างๆ ได้อย่างเป็นระบบ เป็นทักษะที่ต้องอาศัยการตีความสัญลักษณ์ทางภาษา (รูปอักขระ) ให้เป็นความหมาย ซึ่งเป็นรากฐานของความสามารถในการทำความเข้าใจเนื้อหาที่ซับซ้อนในวิชาอื่นๆ การพัฒนาทักษะนี้จึงเป็นภารกิจหลักของการจัดการศึกษา โดยเฉพาะในระดับพื้นฐาน ด้วยความสำคัญดังกล่าว การจัดการเรียนรู้ภาษาไทยจึงต้องดำเนินการตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่เน้นให้ผู้เรียนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ โดยให้ความสำคัญทั้งความรู้และคุณธรรม

แม้ภาษาไทยจะมีความสำคัญอย่างยิ่ง แต่จากผลการประเมินคุณภาพทางการศึกษาระดับชาติ โดยสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยของนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ ทักษะที่มีปัญหา ได้แก่ ทักษะการอ่าน และการเขียน ปัญหาคือการออกเสียงพยัญชนะ สระ คำควบกล้ำไม่ชัดเจน การแจกลูกสะกดคำ การผันวรรณยุกต์และการใช้หลักภาษาไทยไม่ถูกต้อง การผันวรรณยุกต์จึงเป็นเรื่องจำเป็นมากสำหรับผู้เรียน หากครูไม่ได้สอนการผันวรรณยุกต์ที่ถูกต้องแก่นักเรียนในระยะเริ่มเรียน การอ่านของนักเรียนจะขาดหลักเกณฑ์ การประสมคำและออกเสียงที่ถูกต้อง อาจทำให้ความหมายที่ต้องการสื่อสารบกพร่องไป เมื่ออ่านหนังสือมากขึ้นอาจทำให้สับสนจนอ่านหนังสือไม่ออก เขียนหนังสือผิด ซึ่งเป็นปัญหามากของนักเรียนไทยในปัจจุบัน ผลจากการอ่านหนังสือไม่ออก เขียนไม่ได้ ย่อมส่งผลกระทบต่อการเรียนการสอนในวิชาอื่นๆ ด้วย เพราะการอ่านเป็นเครื่องมือสำหรับการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน), 2568)

จากปัญหาในภาพรวม ผู้วิจัยได้จัดการเรียนการสอนในรายวิชาภาษาไทยและพบปัญหาในบริบทเฉพาะของตนเองว่า ผู้เรียนส่วนหนึ่งมัก ผันวรรณยุกต์ผิด และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์อย่างชัดเจน ทำให้ผู้เรียนอ่านและเขียนคำไม่ถูกต้อง รวมถึงใช้คำผิดความหมายอันเนื่องมาจากการออกเสียงที่ผิด ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการสื่อสารด้วยภาษาไทยของผู้เรียนยังไม่ประสบผลสำเร็จ

เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้พยายามค้นหาวิธี และเทคนิคการสอนที่ให้เข้าใจง่ายในการเรียนรู้ มีความน่าสนใจ โดยเล็งเห็นว่า ชุดแบบฝึกทักษะ เป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้ครูและนักเรียนสะดวกต่อการใช้ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อฝึกทักษะทางภาษาไทยของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ ซึ่งชุดแบบฝึกทักษะที่มีประสิทธิภาพควรอาศัยทฤษฎี และการออกแบบสื่อที่เหมาะสมกับระดับผู้เรียน โดยควรเรียงลำดับ

เนื้อหาจากง่ายไปยาก และต้องมีรูปภาพ สีสวย เพื่อจูงใจและกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน เนื่องจากเป็นสื่อ การเรียนที่ช่วยเสริมทักษะ และช่วยพัฒนาการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนทักษะต่างๆ ทั้งนี้สามารถนำเทคนิคมาช่วยในการสอนร่วมกับการใช้ชุดแบบฝึกทักษะนั้นๆ ได้

ในส่วนของเทคนิคการสอนอ่านแบบโฟนิกส์ (Phonics) เป็นเทคนิคที่ได้รับความนิยมและยอมรับอย่างกว้างขวางว่าเป็นวิธีการสอนอ่านที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการช่วยให้นักเรียนสามารถอ่านออกเสียงและสะกดคำได้อย่างเป็นระบบ เทคนิคโฟนิกส์เป็นการสอนที่มุ่งเน้นความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยเสียง (Phoneme) และตัวอักษร (Grapheme) โดยให้นักเรียนเรียนรู้เสียงของตัวอักษรแต่ละตัวหรือกลุ่มอักษร ก่อนที่จะนำเสียงเหล่านั้นมาประสมเสียงหรือถอดรหัสคำเพื่ออ่านคำที่ไม่คุ้นเคย การเรียนรู้ด้วยวิธีนี้จะช่วยให้นักเรียนมีหลักเกณฑ์ในการออกเสียงและการสะกดคำอย่างชัดเจน ซึ่งเป็นแกนหลักสำคัญของวิทยาศาสตร์ของการอ่าน (The Science of Reading) (Lyon & Chhabra, 2004, pp. 16-21) ที่เน้นย้ำถึงความจำเป็นของการพัฒนาความสามารถในการถอดรหัสคำ (Decoding) ตั้งแต่ช่วงเริ่มต้นของการเรียนรู้ เมื่อเปรียบเทียบกับภาษาไทย ก็มีหลักของการผันวรรณยุกต์เช่นกัน ได้แก่ การผันวรรณยุกต์อักษรกลาง อักษรสูง และอักษรต่ำ เพราะการผันวรรณยุกต์จะทำให้เกิดคำใหม่ๆ และความหมายที่แตกต่างกันออกไปเช่นเดียวกันกับภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นทักษะพื้นฐานที่จำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านออกเสียงและการเขียนคำในภาษาไทย (ทิฏฐา สุวรรณกิจ, มาโนช ดินลานสกูล และวิทวัฒน์ ขัตติยะมาน, 2565, หน้า 2151-2168) การประยุกต์ใช้วิธีโฟนิกส์ในการสอนภาษาไทยจึงถือเป็นแนวทางสำคัญในการแก้ปัญหาการอ่านสะกดคำและการผันวรรณยุกต์ที่ไม่ชัดเจนของนักเรียนในระดับประถมศึกษา ซึ่งจะส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยและวิชาอื่นๆ ดีขึ้นในภาพรวม

ในการแก้ไขปัญหาการผันวรรณยุกต์ ผู้สอนจำเป็นต้องเข้าใจรากและหลักของภาษาไทยอย่างถ่องแท้เสียก่อน เนื่องจากภาษาไทยมีระบบเสียงที่ซับซ้อน ประกอบด้วยหน่วยเสียงพยัญชนะ หน่วยเสียงสระ และหน่วยเสียงวรรณยุกต์ ซึ่งมี 5 เสียง คือ สามัญ เอก โท ตรี และจัตวา การผันวรรณยุกต์มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการสื่อสาร และถูกกำกับด้วยหลักเกณฑ์สำคัญคือ ไตรยางศ์ หรือ อักษรสามหมู่ (อักษรสูง 11 ตัว, อักษรกลาง 9 ตัว, อักษรต่ำ 24 ตัว) ซึ่งเป็นระบบจัดหมวดหมู่อักษรตามลักษณะการผันวรรณยุกต์ที่แตกต่างกัน ความผิดพลาดในการผันวรรณยุกต์ที่พบมาก คือ การออกเสียงวรรณยุกต์ตามรูปวรรณยุกต์ที่ปรากฏ ซึ่งเป็นความเข้าใจผิดอย่างยิ่ง เพราะเสียงและรูปวรรณยุกต์อาจตรงกันหรือไม่ตรงกันก็ได้ ขึ้นอยู่กับหมวดอักษรและลักษณะคำ (คำเป็น/คำตาย)

จากปัญหาการผันวรรณยุกต์ผิดที่ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาลท่าโขลง 1 ต่ำกว่าเกณฑ์ และความสำคัญของการสร้างหลักเกณฑ์การออกเสียงที่ถูกต้องตามหลักภาษาไทย ผู้วิจัยจึงมุ่งเน้นที่จะพัฒนาชุดแบบฝึกทักษะการอ่านผันวรรณยุกต์โดยนำหลักการโฟนิกส์ (Phonics) มาประยุกต์ใช้เพื่อสร้างและหาค่าประสิทธิภาพของชุดฝึกทักษะดังกล่าว

โดยมีเป้าหมายหลัก คือ การประเมินนักเรียนควบคู่ไปกับกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังการใช้ชุดแบบฝึกทักษะการผันวรรณยุกต์ที่พัฒนาขึ้นนี้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อหาค่าประสิทธิภาพของชุดแบบฝึกทักษะการผันวรรณยุกต์ด้วยเทคนิคโฟนิกส์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการผันวรรณยุกต์ก่อนและหลังเรียนโดยใช้ชุดแบบฝึกทักษะการผันวรรณยุกต์ด้วยเทคนิคโฟนิกส์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลอง มีรายละเอียดดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/2 โรงเรียนเทศบาลท่าโขลง 1 อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี จำนวน 12 คน การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การผันวรรณยุกต์ด้วยเทคนิคโฟนิกส์ จำนวน 3 แผนรวมกัน 4 ชั่วโมง 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียน เป็นแบบทดสอบแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวนชุดละ 10 ข้อ คะแนนเต็มชุดละ 10 คะแนน 3) ชุดแบบฝึกทักษะการผันวรรณยุกต์ แบ่งเป็น 3 บทหลัก ได้แก่ อักษรกลาง อักษรสูง และอักษรต่ำ

การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การผันวรรณยุกต์ด้วยเทคนิคโฟนิกส์ ผู้วิจัยได้สร้างได้ดำเนินการสร้างโดยมีขั้นตอนการสร้างดังนี้ 1) ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของชั้นประถมศึกษาปีที 3 และศึกษาหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาลท่าโขลง 1 เพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ 2) จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 3 แผนรวมกัน 4 ชั่วโมง 3) นำเสนอแผนการจัดการเรียนรู้ต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและโครงสร้าง ซึ่งได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00 โดยมีเกณฑ์พิจารณา ดังนี้

+1 หมายถึง แน่ใจว่าสอดคล้องและเหมาะสมกับมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัดเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ที่กำหนด

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าสอดคล้องและเหมาะสมกับมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัดเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ที่กำหนด

-1 หมายถึง แน่ใจว่าไม่สอดคล้องและเหมาะสมกับมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัดเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ที่กำหนดและปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญไปใช้

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียน เป็นแบบทดสอบแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวนชุดละ 10 ข้อ คะแนนเต็มชุดละ 10 คะแนน ผู้วิจัยได้สร้างได้ดำเนินการสร้างดังนี้ 1) ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของกระทรวงศึกษาธิการ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 2) ศึกษาวิธีสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ และวิเคราะห์เนื้อหาที่จะนำมาสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนให้ครอบคลุมตามแผนจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคโฟนิกส์ ซึ่งเป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวนชุดละ 10 ข้อ คะแนนเต็มชุดละ 10 คะแนน 3) นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียน เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ซึ่งได้ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.50-1.00 โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้

+1 หมายถึง แน่ใจว่าสอดคล้องและเหมาะสมกับมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัดเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ที่กำหนด

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าสอดคล้องและเหมาะสมกับมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัดเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ที่กำหนด

-1 หมายถึง แน่ใจว่าไม่สอดคล้องและเหมาะสมกับมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัดเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ที่กำหนดและปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะก่อนนำไปใช้กับนักเรียน

3. ชุดแบบฝึกทักษะการผันวรรณยุกต์ด้วยเทคนิคโฟนิกส์ ผู้วิจัยได้สร้างโดยใช้เว็บไซต์ Canva พร้อมใส่ขั้นตอนการใช้เทคนิคโฟนิกส์แต่ละขั้นตอนลงไปในชุดแบบฝึกทักษะ ตัวอย่างในชุดแบบฝึกทักษะมีดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 ตัวอย่างบางส่วนในชุดแบบฝึกทักษะ เรื่อง การผันวรรณยุกต์ด้วยเทคนิคโฟนิกส์

การเก็บรวมรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือมาใช้ดำเนินการวิจัยในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนเทศบาลท่าโขลง 1 ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) ผู้วิจัยได้ให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ทำแบบทดสอบก่อนเรียน จำนวน 10 ข้อ คะแนนเต็ม 10 คะแนน เพื่อเป็นการทดสอบความรู้เบื้องต้นของนักเรียน ใช้เป็นแนวทางจัดการเรียนรู้ 2) ดำเนินการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคโฟนิกส์ จำนวน 3 แผนรวมกัน 4 ชั่วโมง พร้อมทั้งทำในชุดแบบฝึกทักษะ เรื่อง การอ่านผันวรรณยุกต์ 3) ทดสอบหลังเรียนด้วยแบบทดสอบแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 10 ข้อ คะแนนเต็ม 10 คะแนน ซึ่งเป็นแบบทดสอบเดียวกับแบบทดสอบก่อนเรียน 4) นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ผล หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความเที่ยงของแบบทดสอบและค่า t-test Dependent

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์ในการจัดกระทำกับข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป เพื่อหาค่าสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ดังนี้ 1) หาค่าประสิทธิภาพของชุดแบบฝึกทักษะการผันวรรณยุกต์ด้วยเทคนิคโฟนิกส์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 โดยการหาค่าร้อยละของ E_1/E_2 นำเสนอข้อมูลโดยใช้ตารางอธิบายประกอบ 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการผันวรรณยุกต์ก่อนและหลังเรียนโดยใช้ชุดแบบฝึกทักษะการผันวรรณยุกต์ด้วยเทคนิคโฟนิกส์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยการหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการทดสอบค่าที (t-test dependent) นำเสนอข้อมูลโดยใช้ตารางอธิบายประกอบ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย เลขคณิต ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการทดสอบค่าที (t-test dependent)

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการผันวรรณยุกต์ โดยใช้แบบฝึกทักษะการผันวรรณยุกต์ด้วยเทคนิคโฟนิกส์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สามารถสรุปผลการวิจัยดังนี้

1. ผลการสร้างและหาค่าประสิทธิภาพของชุดแบบฝึกทักษะการผันวรรณยุกต์ ด้วยเทคนิคโฟนิกส์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการสร้างและหาค่าประสิทธิภาพของชุดแบบฝึกทักษะ เรื่อง การผันวรรณยุกต์ ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

รายการประเมิน	N	คะแนนเต็ม	คะแนนรวม	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ
คะแนนระหว่างเรียน	12	30	328	27.33	1.43	91.1
คะแนนหลังเรียน	12	10	111	9.25	0.75	92.5

จากตารางที่ 1 พบว่า ค่าประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) เท่ากับ 91.1 และค่าประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_2) เท่ากับ 92.5 แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมการจัดการเรียนรู้เรื่อง การอ่านผันวรรณยุกต์โดยใช้ชุดแบบฝึกทักษะด้วยเทคนิคโฟนิกส์ มีประสิทธิภาพของกระบวนการและประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_1/E_2) สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ การที่ค่าประสิทธิภาพของชุดแบบฝึกทักษะบรรลุเป้าหมายสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ยืนยันว่า ชุดแบบฝึกทักษะมีคุณภาพด้านการออกแบบกิจกรรมและเนื้อหา (E_1) ที่สามารถกระตุ้น ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง และส่งผลให้ ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทักษะการผันวรรณยุกต์อย่างแท้จริง (E_2) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชุดแบบฝึกทักษะนี้เป็นเครื่องมือ ที่มีความเหมาะสมและมีประสิทธิผลในการนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการผันวรรณยุกต์ก่อนและหลังเรียนโดยใช้ชุดแบบฝึกทักษะการผันวรรณยุกต์ด้วยเทคนิคโฟนิกส์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการผันวรรณยุกต์ก่อนและหลังเรียนโดยใช้ชุดแบบฝึกทักษะการผันวรรณยุกต์ด้วยเทคนิคโฟนิกส์

รายการ	N	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig
คะแนนทดสอบก่อนเรียน	12	6.00	1.34	6.78	0.00*
คะแนนทดสอบหลังเรียน	12	9.25	0.75		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนสอบก่อนเรียนก่อนการใช้ชุดแบบฝึกทักษะการผันวรรณยุกต์ด้วยเทคนิคโฟนิกส์ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 6.00) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 1.34) และคะแนนหลังเรียนหลังจากใช้ชุดแบบฝึกทักษะการผันวรรณยุกต์ด้วยเทคนิคโฟนิกส์ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 9.25) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.75) และเมื่อทำการทดสอบเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้ t-test for dependent พบว่า คะแนนสอบหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ซึ่งผลการวิเคราะห์ยืนยันว่า การใช้ชุดแบบฝึกทักษะการผันวรรณยุกต์ด้วยเทคนิคโฟนิกส์ส่งผลต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากค่าเฉลี่ยคะแนนที่เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนและความแตกต่างที่มีนัยสำคัญทางสถิติบ่งชี้ว่าผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจและความแม่นยำ ในการผันวรรณยุกต์เพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นผลมาจากกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นระบบและเน้น การฝึกฝนตามหลักการโฟนิกส์

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการผันวรรณยุกต์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาลท่าโขลง 1 โดยใช้ชุดแบบฝึกทักษะการผันวรรณยุกต์ด้วยเทคนิคโฟนิกส์ สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. การสร้างและการหาค่าประสิทธิภาพของชุดแบบฝึกทักษะการผันวรรณยุกต์ ด้วยเทคนิคโฟนิกส์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ค่าประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) เท่ากับ 91.1 และค่าประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_2) เท่ากับ 92.5 แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมการจัดการเรียนรู้เรื่อง การอ่านผันวรรณยุกต์ โดยใช้ชุดแบบฝึกทักษะด้วยเทคนิคโฟนิกส์ มีประสิทธิภาพของกระบวนการ และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_1/E_2) สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้วิจัยได้จัดทำชุดแบบฝึกทักษะที่ง่ายต่อการอ่านผันวรรณยุกต์ สีสันสวยงาม เนื้อหาและแบบฝึกทักษะเหมาะสมกับวัยของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของสุจิตรา ภู่สวัสดิ์ (2561) ได้ศึกษาเรื่อง การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย เรื่อง การผันวรรณยุกต์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปี ที่ 4 โรงเรียนวัดดอนยอ ที่สอนด้วยการใช้แบบฝึกทักษะ และการสอนแบบปกติ พบว่า แบบฝึกทักษะวิชาภาษาไทยเรื่องการผันวรรณยุกต์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 75.03 /76.07 และสอดคล้องกับการวิจัยของพรรณพิมล มีแก้วแกม (2554) ได้ศึกษาเรื่อง รายงานผลการใช้แบบฝึกเสริมทักษะ การอ่านการเขียนคำและการผันวรรณยุกต์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า ประสิทธิภาพของแบบฝึกเสริมทักษะการอ่านการเขียนคำและการผันวรรณยุกต์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/1 มีประสิทธิภาพ 86.50/85.79 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดคือ 80/80

2. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการผันวรรณยุกต์ก่อนและหลังเรียนโดยใช้ชุดแบบฝึกทักษะการผันวรรณยุกต์ด้วยเทคนิคโฟนิกส์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 6 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 1.34 และคะแนนหลังเรียนหลังจากใช้ชุดแบบฝึกทักษะการผันวรรณยุกต์ด้วยเทคนิคโฟนิกส์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 9.25 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.75 และเมื่อทำการทดสอบเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้ t-test for dependent พบว่าคะแนนสอบหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้วิจัยได้จัดทำแผน การจัดการเรียนรู้ เรื่องการอ่านผันวรรณยุกต์ที่แบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่ การอ่าน ผันวรรณยุกต์อักษรกลาง การอ่านผันวรรณยุกต์อักษรสูง และการอ่านผันวรรณยุกต์อักษรต่ำ ซึ่งมีเนื้อหาที่เหมาะสมกับระดับชั้นของผู้เรียน มีการจัดกิจกรรมน่าสนใจและมีการฝึกให้อ่านออกเสียง ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของฉวีวรรณ วัฒนานุกิจ (2565) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการสอนแบบโฟนิกส์เพื่อส่งเสริมการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษ หน่วยการเรียนรู้เรื่อง สระเสียงสั้น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 1 พบว่า นักเรียนที่เรียนโดยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการสอนแบบ

โฟนิกส์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับการวิจัยของนงนุช อุปลี, นพวรรณ ฉิมรอยลาภ และสิทธิกร สุมาลี (2565) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนคำที่มีวรรณยุกต์ด้วยเกมการศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอนุบาลนนทบุรี พบว่า ผลประเมินจากการทดสอบทักษะการอ่านและการเขียนของนักเรียนหลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ยภาพรวม 16.65 คิดเป็นร้อยละ 83.23 ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 75 ทักษะการอ่าน มีคะแนนเฉลี่ย 16.06 คิดเป็นร้อยละ 80.29 ทักษะการเขียนมีคะแนนเฉลี่ย 17.24 คิดเป็นร้อยละ 86.18

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ควรพิจารณาเพิ่มสื่อการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Multimedia) หรือเกมการศึกษา (Educational Games) มาใช้ร่วมกับชุดแบบฝึกทักษะ เพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนุกสนานและดึงดูดความสนใจของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะช่วยกระตุ้นให้เกิดการฝึกฝนทักษะอย่างเต็มที่ เพราะการใช้สื่อที่หลากหลายและมีความน่าสนใจตามหลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Active Learning) และทฤษฎีแรงจูงใจ (Motivation Theory) ชี้ให้เห็นว่าสามารถเพิ่มการมีส่วนร่วมทางอารมณ์และสติปัญญาของผู้เรียน ซึ่งส่งผลในการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา (สอดคล้องกับหลักการออกแบบแรงจูงใจ (ARCS Model) ของ Keller (2010) และแนวคิดการเรียนรู้เชิงสังคมของ Vygotsky (1978) ที่เน้นการมีปฏิสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้)

1.2 ผู้ศึกษาวิจัยสามารถนำชุดแบบฝึกทักษะและเทคนิคโฟนิกส์ไปปรับบูรณาการใช้ในรายวิชาอื่นได้ โดยควรเน้นการออกแบบชุดแบบฝึกทักษะและกิจกรรมให้สอดแทรกมิติเชิงประสบการณ์ สิ่งนี้สามารถทำได้โดยการนำเนื้อหาหรือสถานการณ์ที่เป็นที่รู้จักและเกี่ยวข้องกับบริบทในชีวิตประจำวันของนักเรียนมาประกอบ ซึ่งจะเป็นการเพิ่มความน่าสนใจและสร้างความคุ้นเคยให้กับผู้เรียน (สอดคล้องกับหลักการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ของ Kolb (1984) และทฤษฎีที่เน้นความเกี่ยวข้องของการเรียนรู้ของ Bruner (1990)

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1. ในการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคโฟนิกส์ ควรมุ่งเน้นการออกแบบกิจกรรมเพื่อส่งเสริมทักษะภาษาไทยในด้านอื่นๆ ให้ครบถ้วนตามกรอบของ 4 ทักษะทางภาษา (The Four Language Skills: Reading, Writing, Listening, Speaking) เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้นอย่างรอบด้าน

2.2. ขยายขอบเขตการวิจัยเชิงทดลอง โดยการนำการสอนโดยใช้ชุดแบบฝึกทักษะและเทคนิคโฟนิกส์ไปจัดการเรียนการสอนกับผู้เรียนในระดับชั้นอื่นๆ หรือกลุ่มเป้าหมายที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ (LD) ที่แตกต่างกัน เพื่อเปรียบเทียบผลและตรวจสอบความสามารถในการใช้ชุดแบบฝึกทักษะ

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยในครั้งนี้ คือ การได้ศึกษาค้นคว้าและรับประสบการณ์ตรงจากการปฏิบัติการออกแบบและประยุกต์ใช้ชุดแบบฝึกทักษะการอ่านผันวรรณยุกต์ด้วยเทคนิคโฟนิกส์ ได้สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการปรับปรุงวิธีการสอน ให้สอดคล้องกับบริบทการเรียนรู้เฉพาะของกลุ่มเป้าหมายจากการลงมือปฏิบัติจริง ผู้วิจัยได้ประจักษ์ว่าเครื่องมือดังกล่าวได้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้เชิงบวกของนักเรียนอย่างชัดเจน โดยเฉพาะด้านความแม่นยำในการออกเสียงและการผันวรรณยุกต์ และผลการวิจัยยืนยันว่า การปรับปรุงและใช้ชุดแบบฝึกทักษะนี้ เป็นวิธีการที่สามารถยกระดับผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านผันวรรณยุกต์ที่ถูกต้องได้อย่างมีประสิทธิภาพในสถานการณ์จริง นอกจากนี้ องค์ความรู้ที่ได้จากการประยุกต์ใช้หลักการโฟนิกส์ (การแยกหน่วยเสียง-รูปอักขระ) ยังสามารถนำไปต่อยอดและขยายผลในรายวิชาภาษาไทยด้านอื่นๆ ได้อย่างกว้างขวาง ตามหลักการ Phonics Instruction ซึ่งเป็นที่ยอมรับในการสอนภาษาที่เน้นการรับรู้ความสัมพันธ์ระหว่างเสียงและอักขระเพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านออกเสียงและสะกดคำ (Adams, 1990) เช่น การพัฒนาทักษะการสะกดคำ (Spelling) ในมาตราตัวสะกดที่ซับซ้อน (แม่ กก กด กบ) โดยเน้นการเทียบเคียงหน่วยเสียงท้ายคำ (Phoneme) หรือนำไปประยุกต์ใช้กับการแก้ไขปัญหาการออกเสียงคำควบกล้ำที่บกพร่อง ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างรากฐานด้านภาษาของผู้เรียนให้แข็งแกร่งและครบถ้วนมากยิ่งขึ้น ดังภาพที่ 1

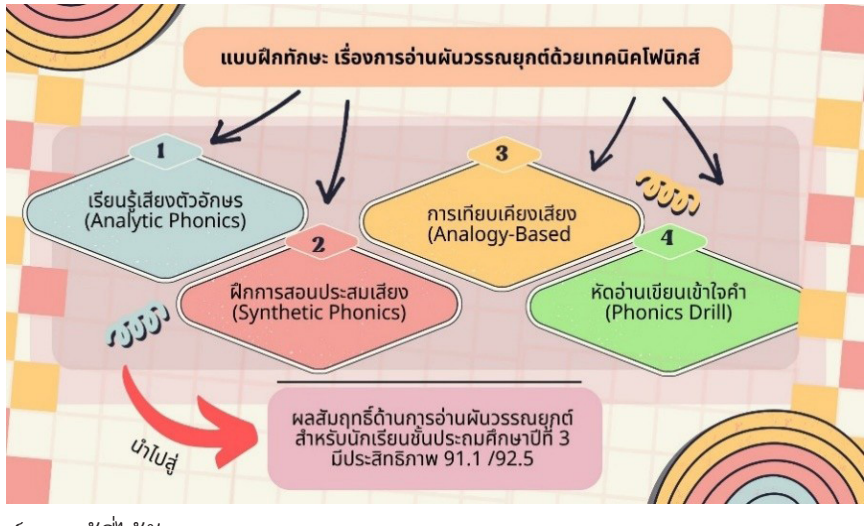

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ฉวีวรรณ วัฒนานุกิจ. (2565). *การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการสอนแบบโฟนิกส์เพื่อส่งเสริมการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษ หน่วยการเรียนรู้เรื่อง สระเสียงสั้น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). จันทบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

ทิฏฐา สุวรรณกิจ, มาโนช ดินลานสกูล และวิทวัฒน์ ขัตติยะมาน. (2565). การสร้างแบบฝึกการอ่านออกเสียงภาษาไทยมาตรฐานร่วมกับการสอนภาษาแบบโฟนิกส์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน บ้านสำนักเอาะ อำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่*, 20(2), 2151-2168.

นงนุช อุปลี, นพวรรณ ฉิมรอยลาภ และสิทธิกร สุมาลี. (2565). *การพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนคำที่มีวรรณยุกต์ด้วยเกมการศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอนุบาลนนทบุรี*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

พรรณพิมล มีแก้วแกม (2554). *รายงานผลการใช้แบบฝึกเสริมทักษะการอ่านการเขียนคำและการผันวรรณยุกต์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4*. อุตรดิตถ์: โรงเรียนบ้านน้ำพี้ มิตรภาพที่ 214 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1.

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2568). *รายงานข้อค้นพบการใช้ภาษาไทยของนักเรียนจากการทดสอบ O-NET ด้วยรูปแบบข้อสอบอัตนัย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2567*. กรุงเทพฯ: สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน).

สุจิตรา ภู่สวัสดิ์ (2561). *การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย เรื่อง การผันวรรณยุกต์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดดอนยอ ที่สอนด้วยการใช้แบบฝึกทักษะและการสอนแบบปกติ*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

Adams, M. J. (1990). *Beginning to read: Thinking and learning about print*. Cambridge, MA: MIT Press.

Bruner, J. S. (1990). *Acts of meaning*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Keller, J. M. (2010). *Motivational design for learning and performance: The ARCS model approach*. New York, NY: Springer.

Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.

Lyon, G. R., & Chhabra, V. (2004). The science of reading research. *Educational Leadership,* 61(6), 16-21.

Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes.* Cambridge, MA: Harvard University Press.

พุทธบูรณาการสหภาคีการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทย วิถีใหม่เพื่อแก้ปัญหาภาษาวิบัติของคนรุ่นใหม่ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย*

Buddhist Integrated Multilateral Learning Management of Thai Teachers in a New Way to Solve the Problem of Language Degradation of the Generation New in the Northeast of Thailand

จรุงภรณ์ กลางบุรัมย์
Charungphorn Klangburum
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด, ประเทศไทย
Mahamakut Buddhist University, Roi Et Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: amee9551@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาวิเคราะห์ปัญหาพุทธบูรณาการสหภาคีการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยวิถีใหม่เพื่อแก้ปัญหาภาษาวิบัติของคนรุ่นใหม่ 2) พัฒนารูปแบบพุทธบูรณาการสหภาคีการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยวิถีใหม่เพื่อแก้ปัญหาภาษาวิบัติของคนรุ่นใหม่ 3) ถ่ายทอดแนวทางและรูปแบบพุทธบูรณาการสหภาคีการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยวิถีใหม่เพื่อแก้ปัญหาภาษาวิบัติของคนรุ่นใหม่ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร นักเรียน นิสิต นักศึกษา บุคลากร สถาบันการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง จำนวน 400 รูป/คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 5 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.95 และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัญหาภาษาวิบัติของวัยรุ่น พบว่า ปัญหาภาษาวิบัติเกิดจากสื่อออนไลน์ การเลียนแบบเพื่อน และขาดแบบอย่างที่ดี ส่งผลให้การสื่อสารและการเขียนผิดเพี้ยนมากขึ้น ทั้งนี้ผู้ให้สัมภาษณ์ชี้ว่า

*ได้รับบทความ: 3 มีนาคม 2568; แก้ไขบทความ: 6 ธันวาคม 2568; ตอบรับตีพิมพ์: 11 ธันวาคม 2568
Received: March 3, 2025; Revised: December 6, 2025; Accepted: December 11, 2025

หลักสุ-จิ-ปุ-ลิ และสัมมาวาจา สามารถช่วยพัฒนาสติ ความรับผิดชอบ และการใช้ภาษาอย่างเหมาะสมได้ โดยเน้นการฟัง คิด พูด และสื่อสารอย่างถูกต้อง

2. รูปแบบพุทธบูรณาการสหภาคีการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยวิถีใหม่ ประกอบด้วยการฟัง การเขียน การใช้ภาษา และการอ่าน โดยยึดหลักสติสัมปชัญญะ โยนิโสมนสิการ สัมมาวาจา และสติปัฏฐาน 4 เป็นฐานคิด บูรณาการร่วมกับหลักสุ-จิ-ปุ-ลิ เพื่อพัฒนาการฟัง คิด ถาม และเขียนอย่างถูกต้อง ผู้เรียนพัฒนาทักษะภาษาไทยได้ครบด้าน ลดภาษาวิบัติ และเกิดการเรียนรู้อย่างยั่งยืน

3. การถ่ายทอดองค์ความรู้พุทธบูรณาการสหภาคีการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยวิถีใหม่ พบว่า การอบรมและการใช้คู่มือช่วยให้ครูเข้าใจรูปแบบพุทธบูรณาการสหภาคีอย่างถูกต้อง ผลประเมินพบว่า รูปแบบมีความเหมาะสม เป็นไปได้ และมีประสิทธิผล สามารถต่อยอดเป็นต้นแบบในวงกว้างได้

คำสำคัญ: พุทธบูรณาการ; สหภาคี; การจัดการเรียนรู้; ภาษาวิบัติ; คนรุ่นใหม่

Abstract

This research aimed to: (1) study and analyze problems related to Buddhist-integrated multi-sectoral learning management employed by Thai language teachers in the new educational paradigm to address language deterioration among the younger generation; (2) develop a Buddhist-integrated multi-sectoral learning management model for Thai language teachers in the new paradigm to resolve such language deterioration; and (3) disseminate approaches and models of Buddhist-integrated multi-sectoral learning management for Thai language teachers in the new paradigm to address language deterioration among the younger generation. This study employed a mixed-methods research design. The sample group consisted of 400 participants, including administrators, pupils, undergraduate and graduate students, and personnel from educational institutions in the central northeastern region of Thailand. In addition, five key informants were selected. The research instruments included a questionnaire with an overall reliability coefficient of 0.95 and semi-structured interviews. The statistical methods used for data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, and content analysis.

The research findings were as follows:

1. Regarding the current state of language deterioration among adolescents, the findings revealed that such problems primarily stemmed from online media exposure, peer imitation, and a lack of positive language role models. These factors contributed to

increasing inaccuracies in communication and writing. Interviewees indicated that the Buddhist principles of Su-Ji-Pu-Li and Right Speech (Sammā Vācā) could enhance mindfulness, responsibility, and appropriate language use by emphasizing attentive listening, thoughtful thinking, proper speaking, and accurate communication.

2. The Buddhist-integrated multi-sectoral learning management model for Thai language teachers in the new paradigm comprised listening, writing, language usage, and reading components. The model was grounded in the principles of mindfulness and clear comprehension (Sati–Sampajañña), wise reflection (Yoniso Manasikāra), Right Speech (Sammā Vācā), and the Four Foundations of Mindfulness (Satipaṭṭhāna). These principles were integrated with Su-Ji-Pu-Li to promote correct listening, thinking, questioning, and writing skills. As a result, learners developed comprehensive Thai language skills, reduced language deterioration, and achieved sustainable learning outcomes.

3. Regarding the dissemination of knowledge related to the Buddhist-integrated multi-sectoral learning management model, the findings showed that training sessions and instructional manuals effectively enhanced teachers' understanding of the model. Evaluation results indicated that the model was appropriate, feasible, and effective, with strong potential for broader implementation as a best-practice model.

Keywords: integrated Buddhism; multilateralism; learning management; linguistics; new generation

1. บทนำ

ปัจจุบันโลกของเรามีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว นอกจากจะส่งผลต่อการใช้ชีวิตประจำวันในด้านต่างๆ แล้วยังส่งผลต่อการสื่อสารที่ใช้ภาษาเป็นเครื่องมือด้วย ซึ่งสิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ เครื่องมือสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ เช่น อินเตอร์เน็ต โทรศัพท์มือถือ ทำให้ผู้คนสามารถติดต่อสื่อสารกันได้ง่ายขึ้นและมีแอปพลิเคชันหนึ่งที่กำลังเป็นที่นิยมกันมาก คือ “ไลน์” (LINE) (Chinn, 2020) ฉะนั้นภาษาที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารผ่านเครื่องไอทีเหล่านี้จึงต้องมีความกระชับ เพื่อความรวดเร็วและสามารถสื่อสารเข้าใจเฉพาะกลุ่ม เพราะฉะนั้นจึงส่งผลโดยตรงต่อการใช้ภาษาในการแชทแอปพลิเคชันไลน์ สอดคล้องกับกานต์รวี ชมเชย (2558) ได้ศึกษาภาษาไทยเน็ต: ภาษาสนทนาในโปรแกรมสนทนาในสมาร์ทโฟนนำมาวิเคราะห์ตามแนวทางภาษาศาสตร์สังคม ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านรูปแบบการสื่อสารผ่านโปรแกรมสนทนาในสมาร์ทโฟน ส่งผลให้เกิดลกษณะภาษาสนทนา ดังนี้ 1) การมีพื้นที่ การแสดงผลขนาดเล็กทำให้เกิดการส่งข้อความแต่ครั้งเป็นคำวลีหรือประโยคสั้นๆ แต่ส่งถี่ๆ ซึ่งเป็นไปเพื่อให้เกิดการสื่อสารที่ต่อเนื่องด้วย

2) การมีแป้นพิมพ์ขนาดเล็กมากทำให้เกิดการพิมพ์ผิดเป็นจำนวนมาก และเกิดการแปรด้านสะกดคำ 3) การที่มีการสนทนาได้ทุกที่ทุกเวลาทำให้เกิดการสนทนาที่ช่วงการตอบกลับนานหลายชั่วโมง การเปิดการสนทนาพบในลกษณะของประโยคคำถามและประโยคบอกเล่า แต่การปิดการสนทนาพบน้อยมาก เท่าที่พบเป็นการขอตัวไปทำธุระหรือเข้านอน ที่เหลือเป็นการทิ้งข้อความไว้ไม่มีการอ่าน หรืออ่านแล้วแต่ไม่มีการตอบ 4) โปรแกรมสนทนามีอีโมติคอนและสติ๊กเกอร์ ทำให้ภาษาสนทนาปรากฏอีโมติคอนและสติ๊กเกอร์โดยใช้ทั้งแทนข้อความและประกอบข้อความเป็นอวจนภาษาลักษณะหนึ่ง ส่วนลักษณะภาษาสนทนานั้นแบ่งออกได้ 5 ลักษณะได้แก่ 1) การเปลี่ยนแปลงด้านการสะกดคำ 2) การใช้คำสร้างใหม่ 3) การใช้เครื่องหมาย 4) การพิมพ์แบบพิเศษ และ 5) การใช้คำย่อที่ยังสื่อความหมายได้จากบริบทของการสนทนา (สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2561)

แผนแม่บทหลักของการพัฒนาประเทศ และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน รวมทั้งการปรับโครงสร้างประเทศไทยไปสู่ประเทศไทย 4.0 ตลอดจนประเด็นการปฏิรูปประเทศ นอกจากนั้นได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วนทั้งในระดับกลุ่มอาชีพ ระดับภาค และระดับประเทศในทุกขั้นตอนของแผนฯ อย่างกว้างขวางและต่อเนื่องเพื่อร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนาประเทศ รวมทั้งร่วมจัดทำรายละเอียดยุทธศาสตร์ของแผนฯ เพื่อมุ่งสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน (สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) ทักษะการสื่อสารจึงเป็นทักษะสำคัญในชีวิต ทั้งการเรียน และการทำงาน เมื่อศึกษาทักษะในการสื่อสาร พบว่าทักษะในการสื่อสาร ประกอบด้วย 4 ทักษะ คือ 1) ทักษะการฟัง 2) ทักษะการพูด 3) ทักษะการอ่าน 4) ทักษะการเขียน ซึ่งทักษะดังกล่าวเป็นทักษะทางภาษาที่ใช้เพื่อการสื่อสารถ้าขาดทักษะอย่างใดอย่างหนึ่งการสื่อสารจะไม่สมบูรณ์ หรืออาจไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรจะเห็นว่าการสื่อสารที่จำเป็นในชีวิตประจำวันต้องมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับวิธีการสื่อสารในชีวิตประจำวัน ภาษาที่ใช้เพื่อการสื่อสารต้องเข้าใจถึงองค์ประกอบที่จำเป็นและสามารถบอกได้ว่าการสื่อสารโดยทั่วไปหากจะให้ได้ผลสมบูรณ์ครบถ้วนแล้วควรมีทั้งการฟัง พูด อ่าน และเขียน ถ้ามีความเข้าใจด้านภาษาเป็นเบื้องต้นแล้วก็จะช่วยให้สื่อสารได้ฉับไว และมีประสิทธิภาพในที่สุด สอดคล้องกับฝ่ายแนะแนวการศึกษามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2561) ที่ได้กล่าวถึงทักษะพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับนักศึกษาในปัจจุบันว่านักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในปัจจุบันจึงควรได้รับการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับการเป็นนักศึกษา ซึ่งหนึ่งในทักษะที่จำเป็น คือ ทักษะด้านภาษาและการสื่อสารภาษาเป็นตัวกลางที่ช่วยให้มนุษย์มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน และก่อให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาการของวิทยาการต่างๆ มากมาย ทักษะด้านภาษาและการสื่อสารซึ่งประกอบด้วย การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนนี้ต้องอาศัยความเข้าใจหลักของภาษาไวยากรณ์ต่างๆ ตลอดจนการฝึกฝนทบทวนอย่างสม่ำเสมอ

การวิจัยครั้งนี้เสนอแนวทางแก้ไขปัญหาการใช้ภาษาไทยของคนรุ่นใหม่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยพัฒนานวัตกรรมพุทธบูรณาการสหภาคีการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยวิถีใหม่ อาศัย

หลักสุ-จิ-ปุ-ลิ คือ 1) สุ คือ สุตมยปัญญา ปัญญาจากการฟัง ตีความว่า การฟังคือ การรับสารหรือสาระทั้งปวงจากสื่อต่างๆ มิใช่แต่เฉพาะการฟังทางหูอย่างเดียว 2) จิ คือ จินตามยปัญญา ปัญญาจากการคิด คือ รู้จักไตร่ตรองหัดใช้เหตุผลวิเคราะห์ช่วยให้เกิดจินตนาการและการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ “สุ” มาก่อนจึงจะมี “จิ” ทำให้รู้ว่า “สุ” ไหน ถูก “สุ” ไหนผิดด้วย 3) ปุ คือ ปุจฉา แปลว่า ถาม จาก สุ และ จิ ต้องมีความปรารถนาคำตอบเพิ่มเติมด้วยวิธีการต่างๆ ให้มีปัญหางอกเงยยิ่งๆ ขึ้นแนวโน้มทศวรรษหน้า “ปุ” เป็นเรื่องสำคัญ 4) ลิ คือ ลิขิต จดบันทึก ต่อมาคำว่า “จด” ก็ขยายเป็นการพิมพ์ การทำฐานข้อมูลของคอมพิวเตอร์เป็นแกนร่วมในการเรียนรู้ ผสานองค์ความรู้จากหลายศาสตร์ และได้รับความร่วมมือจากภาครัฐ เอกชน และท้องถิ่นในพื้นที่ 4 จังหวัด ได้แก่ ขอนแก่น มหาสารคาม กาฬสินธุ์ และร้อยเอ็ด กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วยเด็กและเยาวชน 400 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ 10 คน งานวิจัยคาดว่าจะสร้างองค์ความรู้ใหม่เผยแพร่ในระดับวิชาการ พร้อมทั้งช่วยลดปัญหาภาษาวิบัติในสังคม และสนับสนุนการกำหนดนโยบายด้านการเรียนการสอนภาษาไทยให้สอดคล้องกับบริบทปัจจุบัน

จากข้อมูลและแนวทางที่ได้จากการวิจัยนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำมาใช้กำหนดเป็นนโยบายในการพัฒนาแนวทางการสร้างพุทธบูรณาการสหภาคีการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยวิถีใหม่เพื่อแก้ปัญหาภาษาวิบัติของคนรุ่นใหม่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยลงไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ที่จะช่วยขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้ด้านภาษาไทยอย่างถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ไทย และรักษาภาษาไทยที่เป็นเอกลักษณ์ของคนไทย

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ระดับพุทธบูรณาการสหภาคีการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยวิถีใหม่เพื่อแก้ปัญหาภาษาวิบัติของคนรุ่นใหม่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย
2. เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบพุทธบูรณาการสหภาคีการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยวิถีใหม่เพื่อแก้ปัญหาภาษาวิบัติของคนรุ่นใหม่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย
3. เพื่อถ่ายทอดแนวทางและรูปแบบพุทธบูรณาการสหภาคีการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยวิถีใหม่เพื่อแก้ปัญหาภาษาวิบัติของคนรุ่นใหม่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างเชิงปริมาณกับเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการกำหนดขนาดตัวอย่างจากการเปิดตาราง Krejcie & Morgan (1970, pp. 607-610) ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 400 คน และทำการเทียบสัดส่วน คือ โดยใช้เกณฑ์พิจารณาจากความสมัครใจของผู้บริหาร นักเรียน นิสิต นักศึกษา บุคลากรสถาบันการศึกษาในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลางที่เข้าร่วมโครงการ

จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 100 คน จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 100 คน จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 100 คน และจังหวัดขอนแก่น จำนวน 100 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 400 คน โดยใช้วิธีสุ่มอย่างง่ายโดยการจับฉลาก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 5 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ แบบสอบถามและแบบประเมินความเหมาะสมความเป็นไปได้มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ มีค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหาระหว่าง 0.80-1.00 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 วิเคราะห์ปัญหาพุทธบูรณาการสหภาคีการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยวิถีใหม่เพื่อแก้ปัญหาภาษาวิบัติของคนรุ่นใหม่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยโดยวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยด้านการบริหารจัดการเชิงพุทธควบคู่กับการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 รูป/คน ทั้งนี้ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือหลักเพื่อสำรวจประเด็นการบูรณาการพุทธวิธีในการรณรงค์การใช้ภาษาไทยของวัยรุ่นด้านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ผลการศึกษาจะทำให้ได้ข้อเสนอแนวทางรูปแบบพุทธบูรณาการสหภาคี ที่ช่วยให้ครูภาษาไทยวิถีใหม่สามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้และการรณรงค์การใช้ภาษาไทยของวัยรุ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยใช้หลักพุทธวิธี สุ-จิ-ปุ-ลิ สัมมาวาจา ในการพัฒนารูปแบบพุทธบูรณาการสหภาคีการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยวิถีใหม่เพื่อแก้ปัญหาภาษาวิบัติของคนรุ่นใหม่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยอย่างถูกต้อง

ระยะที่ 2 สร้างและพัฒนารูปแบบพุทธบูรณาการสหภาคีการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยวิถีใหม่เพื่อแก้ปัญหาภาษาวิบัติของคนรุ่นใหม่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย โดยใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ผ่านแบบสอบถามมาตรประมาณค่า 5 ระดับ เพื่อตรวจสอบโครงสร้างและความถูกต้องของรูปแบบ ทั้งนี้มีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 7 คน เพื่อประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความชัดเจนของรูปแบบ โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) รูปแบบที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 2 องค์ประกอบสำคัญ คือ (1) การจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยวิถีใหม่เพื่อแก้ปัญหาภาษาวิบัติ ครอบคลุมด้านความรู้ พฤติกรรม ทักษะ และความพึงพอใจ และ (2) การบูรณาการหลักสุ-จิ-ปุ-ลิ เป็นกรอบในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม

ระยะที่ 3 การถ่ายทอดองค์ความรู้รูปแบบพุทธบูรณาการสหภาคีการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยวิถีใหม่เพื่อแก้ปัญหาภาษาวิบัติของคนรุ่นใหม่ โดยใช้คู่มือการบูรณาการพุทธวิธีเพื่อรณรงค์การใช้ภาษาไทยของวัยรุ่นยุคใหม่ ผ่านการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) การบรรยายสรุป และการจัดทำคู่มือการใช้รูปแบบ เพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันในหลักการและขั้นตอนของการดำเนินงาน นำรูปแบบไปทดลองใช้ (Implementation) ให้ครูภาษาไทยวิถีใหม่ทดลองใช้รูปแบบในชั้นเรียนจริง โดยเน้นกิจกรรม

การพัฒนาทักษะการฟัง พูด อ่าน เขียน ผ่านพุทธวิธี เช่น สุ-จิ-ปุ-ลิ สัมมาวาจา และการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้เชิงเมตตา-กรุณา ร่วมกับการมีส่วนร่วมของหลายภาคี เช่น ชุมชน วัด และผู้ปกครอง ติดตามประเมินผลการใช้รูปแบบ (Monitoring & Evaluation) ประเมินผลการนำรูปแบบไปใช้ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ สรุปผลและพัฒนารูปแบบฉบับสมบูรณ์ และการยืนยันรูปแบบที่พัฒนามีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ มีประสิทธิผล และสามารถเป็นต้นแบบระดับพื้นที่หรือระดับประเทศในการแก้ปัญหาภาษาวิบัติของเยาวชนผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงพุทธได้อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

การเก็บรวบรวมข้อมูล 1) ผู้วิจัยทำหนังสือแนะนำตัวและขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลส่งไปยังหน่วยงานที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อขออนุญาตดำเนินการวิจัยอย่างเป็นทางการ 2) ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามพร้อมหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังหน่วยงานกลุ่มตัวอย่าง โดยดำเนินการเก็บข้อมูลทั้งด้วยตนเองและผ่านการประสานงานเจ้าหน้าที่ภายในหน่วยงาน รวมถึงการส่งทางไปรษณีย์ในกรณีที่ไม่สามารถเข้าถึงพื้นที่ได้โดยตรง หากยังไม่ได้รับแบบสอบถามคืน ผู้วิจัยจะติดตามซ้ำในครั้งที่ 2 และครั้งที่ 3 ผ่านวิธีการส่งแบบสอบถามฉบับใหม่ โทรศัพท์ติดตามผล และเดินทางไปรับแบบสอบถามด้วยตนเอง เพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วนและสมบูรณ์ที่สุด 3) เมื่อได้รับแบบสอบถามที่ตอบกลับครบถ้วน จำนวน 400 ชุด ผู้วิจัยนำแบบสอบถามดังกล่าวเข้าสู่กระบวนการตรวจสอบความสมบูรณ์และวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนทางสถิติต่อไป

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง พุทธบูรณาการสหภาคีการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยวิถีใหม่เพื่อแก้ปัญหาภาษาวิบัติของคนรุ่นใหม่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. สภาพปัญหาภาษาวิบัติของวัยรุ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่ามีความรุนแรงมากขึ้น โดยมีสาเหตุทั้งจากสื่อสังคมออนไลน์ การเลียนแบบภาษากลุ่มเพื่อน และการขาดแบบอย่างด้านการใช้ภาษาที่ถูกต้อง ทำให้ผู้เรียนใช้ภาษาอย่างไม่เหมาะสมทั้งการสื่อสาร การเขียน และการใช้คำในบริบทสาธารณะ และผลจากผู้ให้สัมภาษณ์ยืนยัน พบว่าหลักพุทธวิธี ได้แก่ สุ-จิ-ปุ-ลิ และสัมมาวาจา สามารถช่วยปลูกฝังสติ ความรับผิดชอบ และการรู้จักใช้ภาษาอย่างเหมาะสมได้ โดยเน้นการฟังอย่างมีสติ การคิดก่อนพูด การพูดอย่างสุภาพ และการสื่อสารอย่างถูกต้อง

2. รูปแบบพุทธบูรณาการสหภาคีการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยวิถีใหม่ประกอบด้วย 4 ด้านสำคัญ ได้แก่ 1) ด้านการฟัง (สติสัมปชัญญะ คือ การมีสติและความรอบรู้) 2) ด้านการเขียน (โยนิโสมนสิการ คือ คิดก่อนเขียนอย่างมีเหตุผล) 3) หลักการใช้ภาษา (สัมมาวาจา คือ ใช้ภาษาสุภาพ ชัดเจน และสร้างสรรค์) 4) ด้านการอ่าน (สติปัฏฐาน 4 คือ อ่านด้วยสมาธิและสติทั้งหมดบูรณาการร่วมกับหลัก สุ-จิ-ปุ-ลิ เป็นแกนสำคัญในการพัฒนาทักษะภาษาไทยของผู้เรียน ได้แก่ การฟังอย่างมีประสิทธิภาพ (สุ)

การคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์ (จิ) การตั้งคำถามเพื่อขยายความรู้ (ปุ) และการเขียนอย่างถูกต้องตามหลักภาษาไทย (ลิ) ผ่านกิจกรรมและเครื่องมือที่หลากหลาย ส่งผลให้ผู้เรียนพัฒนาภาษาไทยได้อย่างรอบด้านและยั่งยืน

3. การถ่ายทอดและทดลองใช้รูปแบบพุทธบูรณาการสหภาคี ช่วยให้ครูภาษาไทยวิถีใหม่เข้าใจหลักการและขั้นตอนของรูปแบบอย่างถูกต้องผ่านการอบรมและคู่มืออย่างเป็นระบบ เมื่อทดลองใช้ในชั้นเรียนจริงพบว่า ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านการฟัง พูด อ่าน เขียนดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด สามารถใช้ภาษาไทยได้ถูกต้องมากขึ้น และลดพฤติกรรมภาษาวิบัติลง โดยมีบรรยากาศการเรียนรู้ที่อบอุ่นและเอื้อต่อคุณธรรม เมตตา-กรุณา การมีส่วนร่วมของภาคีต่างๆ เช่น วัด ชุมชน และผู้ปกครอง ช่วยเสริมพลังให้กิจกรรมการเรียนรู้มีความต่อเนื่องและยั่งยืน ผลการประเมิน ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพยืนยันว่า รูปแบบมีความเหมาะสม เป็นไปได้ และมีประสิทธิผล สามารถพัฒนาต่อยอดเป็นต้นแบบการลดภาษาวิบัติของเยาวชนในระดับพื้นที่หรือระดับประเทศได้อย่างแท้จริง

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง พุทธบูรณาการสหภาคีการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยวิถีใหม่เพื่อแก้ปัญหาภาษาวิบัติของคนรุ่นใหม่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. สภาพปัญหาภาษาวิบัติของวัยรุ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่ามีความรุนแรงมากขึ้น โดยมีสาเหตุทั้งจากสื่อสังคมออนไลน์ การเลียนแบบภาษากลุ่มเพื่อน และการขาดแบบอย่างด้านการใช้ภาษาที่ถูกต้อง ทำให้ผู้เรียนใช้ภาษาอย่างไม่เหมาะสมทั้งการสื่อสาร การเขียน และการใช้คำในบริบทสาธารณะ และผลจากผู้ให้สัมภาษณ์ยืนยัน พบว่าหลักพุทธวิธี ได้แก่ สุ-จิ-ปุ-ลิ และสัมมาวาจา สามารถช่วยปลูกฝังสติ ความรับผิดชอบ และการรู้จักใช้ภาษาอย่างเหมาะสมได้ โดยเน้นการฟังอย่างมีสติ การคิดก่อนพูด การพูดอย่างสุภาพ และการสื่อสารอย่างถูกต้อง ทั้งนี้เป็นเพราะว่า หลักพุทธวิธีดังกล่าวช่วยพัฒนากระบวนการภายในของผู้เรียน ทั้งด้านสติ การรู้คิดอย่างรอบคอบ และการควบคุมพฤติกรรมทางภาษา ทำให้ผู้เรียนตระหนักถึงผลของการใช้คำ เข้าใจความเหมาะสมของภาษาในแต่ละบริบท และสามารถสื่อสารได้อย่างถูกต้อง สุภาพ และมีความรับผิดชอบมากขึ้นสอดคล้องกับงานวิจัยของชญตา วงษาวดี, สังเวียน ปินะกาลัง และนฤมล อินทร์ประสิทธิ์ (2565, หน้า 117-136) ได้ศึกษา แนวทางการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยของครูที่มีผลต่อกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนประถมศึกษา พบว่า 1) แนวทางการจัดการเรียนรู้ของครูแบ่งเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้ 1) ขั้นการเตรียมการจัดการเรียนรู้ พบว่า ครูวิเคราะห์ผู้เรียนรายบุคคล ศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตร ทำแผนการจัดการเรียนรู้ ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ กำหนดจุดประสงค์เนื้อหาสื่อ 2) ขั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการนำเข้าสู่บทเรียนพบว่า ครูใช้วิธีให้นักเรียนทำกิจกรรมกระตุ้นสมองและสนทนาพูดคุย ชี้แจงจุดประสงค์การเรียนรู้ ด้านการจัดกิจกรรมการสอนใช้วิธีบูรณาการ

เชิงสหวิธีการ ด้านสื่อ ใช้แผนภูมิ บัตรคำ บัตรภาพ ใบงาน แถบคำถาม บัตรคำตอบ ด้านการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ภายในห้องเรียนพบว่า การจัดวางโต๊ะครูและนักเรียนเหมาะสมเป็นระเบียบ มีมุมวิชาการป้ายนิเทศ มีแสงสว่างเพียงพอ มีเครื่องมือเครื่องใช้ นักเรียนมีความสุขกับการเรียน มีความสนใจ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนเป็นไปด้วยดี ด้านการเสริมแรงใช้คำชมเชยเป็นการเสริมแรงทางบวกอย่างต่อเนื่อง 3) ขั้นการวัดและประเมินผล ใช้วิธีการค้นคว้า สรุป อภิปราย ตอบคำถาม คิดวิเคราะห์เขียนสรุป ทำแบบฝึกหัด แบบทดสอบ

2. รูปแบบพุทธบูรณาการสหภาคีการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยวิถีใหม่ประกอบด้วย 4 ด้านสำคัญ ได้แก่ 1) ด้านการฟัง (สติสัมปชัญญะ การมีสติและความรอบรู้) 2) ด้านการเขียน (โยนิโสมนสิการ คิดก่อนเขียนอย่างมีเหตุผล) 3) หลักการใช้ภาษา (สัมมาวาจา ใช้ภาษาสุภาพ ชัดเจน และสร้างสรรค์) 4) ด้านการอ่าน (สติปัฏฐาน 4 อ่านด้วยสมาธิและสติทั้งหมดบูรณาการร่วมกับหลัก สุ-จิ-ปุ-ลิ เป็นแกนสำคัญในการพัฒนาทักษะภาษาไทยของผู้เรียน ได้แก่ การฟังอย่างมีประสิทธิภาพ (สุ) การคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์ (จิ) การตั้งคำถามเพื่อขยายความรู้ (ปุ) และการเขียนอย่างถูกต้องตามหลักภาษาไทย (ลิ) ผ่านกิจกรรมและเครื่องมือที่หลากหลาย ส่งผลให้ผู้เรียนพัฒนาภาษาไทยได้อย่างรอบด้านและยั่งยืน ทั้งนี้เป็นเพราะว่า การจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยวิถีใหม่ ได้แก่ หลัก สุ (ด้านการฟัง) หลัก จิ (ด้านการคิด) หลัก ปุ (ด้านถาม) หลัก ลิ (ด้านเขียน) โดยเน้นที่การฟัง การคิด การถาม และการเขียน ซึ่งคนรุ่นใหม่ทุกวันนี้เพราะเป็นการฟังข่าวสารที่รวดเร็วไม่ค่อยได้วิเคราะห์และจับใจความทำให้ความเข้าใจกับสิ่งที่ฟังทำให้เป็นการฟังแบบไม่มีขั้นตอน และวิเคราะห์การฟังอย่างเป็นระบบและมีการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการตั้งคำถามและมีการตั้งคำถามที่ดีเหมะสมกับเนื้อหาของผู้เรียน และต้องจดบันทึกการทำงานต่างๆ ของตนเอง เช่นการเรียน การทำกิจกรรมต่างๆ ที่ต้องจดบันทึก ซึ้งข้อมูลที่เขียนนั้นจะต้องมีประโยชน์ เข้าใจง่ายตามหลักภาษาไทย สอดล้องกับแนวคิดของมนัส บุญประกอบ (2543) กล่าวว่า สาระความรู้ที่ได้มาจากการฟังผู้รู้ หรือการอ่านเอกสารตำราเรื่องราวต่างๆ ที่ง่ายหรือซับซ้อน ท่านอาจที่จะย่อลงมาเป็นแผนภูมิมโนทัศน์ได้ ในรูปแบบของแผนภูมิหลัก และแผนภูมิย่อย มีประโยชน์ต่อการทบทวนตลอดจนทราบว่ามีส่วนใดที่หายไปนอกจากนี้ท่านยังอาจใช้แผนภูมิมโนทัศน์ที่เขียนขึ้นมานั้นใช้เพื่อการสื่อสารกันและกันได้อีกด้วยเช่น การนำเสนอโครงการหรือรายงานต่อที่ประชุม เป็นต้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของศิราณี สนั่นเอื้อ (2562, หน้า 45-57) ได้ศึกษา การพัฒนารูปแบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านทักษะพิสัย เกี่ยวกับการฟัง พูดอ่าน เขียน วิชาภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเทศบาลวัดเหนือ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ผลการศึกษาสภาพการปฏิบัติและความต้องการในการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านทักษะพิสัยเกี่ยวกับการฟัง พูด อ่าน เขียน ภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า สภาพการปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยของครูผู้สอนยังไม่ได้เน้นให้ความสำคัญในการเสริมสร้างทักษะการฟัง พูด อ่านและเขียนภาษาไทยให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จ และสามารถสื่อสารผ่านการฟังและการพูดในสถานการณ์

จริงเท่าที่ควร อีกทั้งยังไม่มีการจัดการเรียนรู้ในบริบทการฝึกปฏิบัติเสริมสร้างการฟังและการพูดในชั้นเรียน เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุผลในการใช้ภาษาไทยเพื่อการสื่อสารด้านการฟัง พูด อ่าน และเขียนที่เป็นรูปธรรม ซึ่งเป็นเงื่อนไขความต้องการที่จะพัฒนาผู้เรียนด้านทักษะการฟัง พูด อ่าน และเขียนภาษาไทยสำหรับนักเรียนให้ประสบผลสำเร็จยิ่งขึ้น

3. การถ่ายทอดและทดลองใช้รูปแบบพุทธบูรณาการสหภาคี ช่วยให้ครูภาษาไทยวิถีใหม่เข้าใจหลักการและขั้นตอนของรูปแบบอย่างถูกต้องผ่านการอบรมและคู่มืออย่างเป็นระบบ เมื่อทดลองใช้ในชั้นเรียนจริงพบว่า ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านการฟัง พูด อ่าน เขียนดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด สามารถใช้ภาษาไทยได้ถูกต้องมากขึ้น และลดพฤติกรรมภาษาวิบัติลง โดยมีบรรยากาศการเรียนรู้ที่อบอุ่นและเอื้อต่อคุณธรรม เมตตา-กรุณา การมีส่วนร่วมของภาคีต่างๆ เช่น วัด ชุมชน และผู้ปกครอง ช่วยเสริมพลังให้กิจกรรมการเรียนรู้มีความต่อเนื่องและยั่งยืน ผลการประเมิน ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพยืนยันว่า รูปแบบมีความเหมาะสม เป็นไปได้ และมีประสิทธิผล สามารถพัฒนาต่อยอดเป็นต้นแบบการลดภาษาวิบัติของเยาวชนในระดับพื้นที่หรือระดับประเทศได้อย่างแท้จริง ทั้งนี้เป็นเพราะว่า รูปแบบพุทธบูรณาการสหภาคีได้ผสานหลักพุทธวิธีเข้ากับการจัดการเรียนรู้เชิงร่วมหุ้นส่วนอย่างมีระบบ ทำให้ครูมีแนวทางที่ชัดเจน ผู้เรียนได้รับการพัฒนาทักษะภาษาอย่างลึกซึ้งต่อเนื่อง และภาคีต่างๆ มีบทบาทสนับสนุนอย่างจริงจัง ส่งผลให้การแก้ปัญหาภาษาวิบัติเกิดผลเป็นรูปธรรมและยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของชญตา วงษาวดี และคณะ (2565, หน้า 117-136) ได้ศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยของครูที่มีผลต่อกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนประถมศึกษา พบว่า แนวทางการจัดการเรียนรู้ของครูแบ่งเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้ 1) ขั้นการเตรียมการจัดการเรียนรู้ พบว่า ครูวิเคราะห์ผู้เรียนรายบุคคล ศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตร ทำแผนการจัดการเรียนรู้ ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ กำหนดจุดประสงค์เนื้อหา สื่อ 2) ขั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการนำเข้าสู่บทเรียนพบว่า ครูใช้วิธีให้นักเรียนทำกิจกรรมกระตุ้นสมองและสนทนาพูดคุย ชี้แจงจุดประสงค์การเรียนรู้ ด้านการจัดกิจกรรมการสอนใช้วิธีบูรณาการเชิงสหวิธีการ ด้านสื่อ ใช้แผนภูมิ บัตรคำ บัตรภาพ ใบงาน แถบคำถาม บัตรคำตอบ ด้านการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ภายในห้องเรียนพบว่า การจัดวางโต๊ะครูและนักเรียนเหมาะสมเป็นระเบียบ มีมุมวิชาการ ป้ายนิเทศ มีแสงสว่างเพียงพอ มีเครื่องมือเครื่องใช้ นักเรียนมีความสุขกับการเรียน มีความสนใจ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนเป็นไปด้วยดี ด้านการเสริมแรงใช้คำชมเชยเป็นการเสริมแรงทางบวกอย่างต่อเนื่อง 3) ขั้นการวัดและประเมินผล ใช้วิธีการค้นคว้า สรุป อภิปราย ตอบคำถาม คิดวิเคราะห์เขียนสรุป ทำแบบฝึกหัด แบบทดสอบ

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 พบว่า ปัญหาภาษาวิบัติเกิดจากสื่อออนไลน์ การเลียนแบบเพื่อน และขาดแบบอย่าง

ที่ดี ส่งผลให้การสื่อสารและการเขียนผิดเพี้ยนมากขึ้น ดังนั้น สำนักงานเขตพื้นที่และสถานศึกษาควรกำหนดแนวทางการบูรณาการหลัก สุ-จิ-ปุ-ลิ และสัมมาวาจา ในการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย โดยพัฒนาเป็นหลักสูตรเสริม กิจกรรมรณรงค์ และสื่อการสอน เพื่อปลูกฝังสติ ความรับผิดชอบ และวินัยทางภาษาให้แก่วัยรุ่นอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

1.2 ควรสร้างระบบความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ชุมชน วัด และครอบครัวในการแก้ปัญหาภาษาวิบัติ ผลักดันนโยบายสร้างเครือข่ายสหภาคีในการดูแลการใช้ภาษาของเยาวชน เช่น โครงการโรงเรียน-วัด-ชุมชนร่วมรณรงค์ใช้ภาษาไทยถูกต้อง การจัดเวทีเสริมสร้างทักษะภาษาไทย และการใช้สื่อออนไลน์เชิงบวก เพื่อสร้างแบบอย่างทางภาษาที่ดีและลดอิทธิพลเนื้อหาที่บิดเบือนหรือไม่เหมาะสม

2. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

2.1 ครูผู้สอนควรหลัก สุ-จิ-ปุ-ลิ และสัมมาวาจา บูรณาการเข้ากับการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยในชั้นเรียนอย่างเป็นระบบ เพื่อพัฒนาทักษะฟัง คิด พูด และเขียนของผู้เรียน ลดภาษาวิบัติ และปลูกฝังความรับผิดชอบทางภาษา

2.2 สถานศึกษาควรสนับสนุนงบปประมาณการจัดทำคู่มือและกิจกรรมเชิงปฏิบัติที่ชัดเจน ให้ครูสามารถนำรูปแบบพุทธบูรณาการสหภาคีไปใช้ได้จริงในห้องเรียน พร้อมทั้งจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน

2.3 สถานศึกษาควรสร้างความร่วมมือแบบสหภาคีในชุมชนเอส่งเสริมความร่วมมือระหว่างโรงเรียน วัด ชุมชน และผู้ปกครองในการสนับสนุนการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้องและเหมาะสม ผ่านกิจกรรมรณรงค์ การให้คำแนะนำ และสื่อสร้างสรรค์ เพื่อให้ผลลัพธ์มีความต่อเนื่องและยั่งยืน

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการทำการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรเพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างและครอบคลุมหลายพื้นที่หรือหลายภูมิภาคโดยศึกษาแนวโน้มและผลกระทบการใช้ภาษาในแชทแอปพลิเคชัน LINE ของวัยรุ่นไทยเพื่อให้ผลการวิจัยทราบถึงพฤติกรรมการใช้ภาษาของวัยรุ่นในบริบทที่หลากหลายได้อย่างแม่นยำ

3.2 ควรทำวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตพฤติกรรม ทำให้สามารถวิเคราะห์และเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาภาษาวิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยวิถีใหม่เพื่อแก้ปัญหาภาษาวิบัติของคนรุ่นใหม่ ผ่านการใช้พุทธบูรณาการสหภาคี พบว่า ระดับการบูรณาการ: การจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยวิถีใหม่อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในด้านความรู้ รองลงมาคือ ด้านความพึงพอใจ ทักษะ และพฤติกรรม ตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้เรียนได้รับประโยชน์มากที่สุดจากการเรียนรู้ด้านความรู้และความพึงพอใจใน

กระบวนการเรียนการสอน รูปแบบพุทธบูรณาการ: รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักพุทธบูรณาการสหภาคีมีการเน้นการพัฒนาทักษะด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านการเขียน (หลัก ลิ), การคิด (หลัก จิ), การถาม (หลัก ปุ), และการฟัง (หลัก สุ) โดยการจัดลำดับความสำคัญของแต่ละด้านนี้สอดคล้องกับการแก้ปัญหาภาษาวิบัติและการพัฒนาทักษะการใช้ภาษาไทยอย่างครบถ้วน การแก้ปัญหาภาษาวิบัติ: ปัญหาภาษาวิบัติส่งผลกระทบต่อการใช้ภาษาไทยของคนรุ่นใหม่ แนวทางแก้ไขคือการใช้พุทธบูรณาการสหภาคีโดยการส่งเสริมการฟัง คิด ถาม และเขียนอย่างถูกต้อง พร้อมกับการใช้เทคโนโลยีและกิจกรรมที่ทำให้การเรียนรู้สนุกและเข้าถึงง่าย การสอนแบบมีส่วนร่วมและการถ่ายทอดความรู้จากผู้มีประสบการณ์ยังช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดีและส่งเสริมการใช้ภาษาไทยอย่างยั่งยืน ดังนั้น การใช้พุทธบูรณาการสหภาคีในกระบวนการเรียนการสอนของครูภาษาไทยวิถีใหม่มีความสำคัญในการแก้ปัญหาภาษาวิบัติ โดยเน้นการพัฒนาทักษะการใช้ภาษาไทยอย่างครบถ้วนผ่านการฟัง คิด ถาม และเขียน ซึ่งการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและกิจกรรมร่วมกับการถ่ายทอดความรู้จากผู้มีประสบการณ์จะช่วยสร้างการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน ดังภาพที่ 1

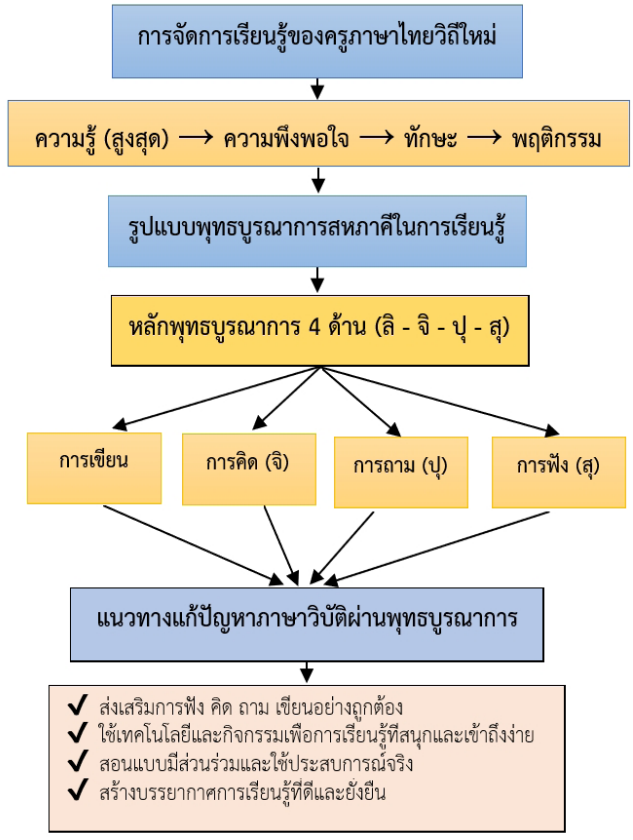

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

กานต์รวี ชมเชย. (2558) *ภาษาไทยเน็ต: ภาษาสนทนาในโปรแกรมสนทนาในสมาร์ทโฟน*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ชญตา วงษาวดี, สังเวียน ปินะกาลัง และนฤมล อินทร์ประสิทธิ์. (2565). แนวทางการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยของครูที่มีผลต่อกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนประถมศึกษา. *วารสารวิวิธวรรณสาร*, 4(1), 117-136. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/wiwitwannasan/article/view/239892/164394

มนัส บุญประกอบ. (2543). *การวิจัยและพัฒนาเทคนิคการสอนวิทยาศาสตร์ตามแนวทางยกระดับคุณภาพวิทยาศาสตร์ศึกษา.* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช. (2561). *ทักษะพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับนักศึกษาในปัจจุบัน*. เข้าถึงได้จาก http://www.stou.ac.th/offices/Oes/Oespage/Guide/article/n10.html

ศิราณี สนั่นเอื้อ. (2562). การพัฒนารูปแบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านทักษะพิสัย เกี่ยวกับการฟัง พูด อ่าน เขียน วิชาภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเทศบาลวัดเหนือ จังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 2(6), 45-57. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/etcedumsujournal/article/view/242325/164487

สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564*. กรุงเทพฯ: สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ.

Chinn, C. A. (2020). *Digital communication and language use in the 21st century*. New York, NY: Routledge.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measuremen*t, 30(3), 607-610. https://www.scirp.org/reference/referencespapers?referenceid=1809246

กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธในการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม*

Strategies for Managing Buddhist Oriented Schools to Enhance Social Responsibility

พระมหาวรุธ สันราษฎร์, สิรินธร สินจินดาวงศ์ และชัยวิชิต เชียรชนะ
Phramahawaruth Sanrad, Sirinthorn Sinjindawong and Chaiwichit Chianchana
มหาวิทยาลัยศรีปทุม, ประเทศไทย
Sripatum University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: waruth.san@spumail.net

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธในการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม 2) พัฒนากลยุทธ์การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธในการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม และ 3) ประเมินกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธในการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม ใช้การวิจัยแบบผสานวิธีพหุระยะ โดยมีทั้งวิธีวิจัยเชิงคุณภาพกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล 18 คน และวิธีวิจัยเชิงปริมาณกับกลุ่มตัวอย่าง 361 คน เครื่องมือวิจัยประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และแบบประเมินกลยุทธ์ แบบสอบถามมีค่าความเที่ยงทั้งฉบับ 0.98 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดัชนี $PNI_{modified}$ การวิเคราะห์เมทริกซ์ และการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธในการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมประกอบด้วย 9 ประการ 1) มุ่งเน้นกิจกรรมที่เหมาะกับวิถีชีวิตนักเรียน 2) มีเป้าหมายและแผนงาน/กิจกรรมที่ชัดเจน 3) บูรณาการการจัดการเรียนรู้ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม 4) ส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนาตนเองตามบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 5) จัดกิจกรรมให้แสดงความอ่อนน้อมถ่อมตน 6) จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้เห็น อยู่ ดู ฟังอย่างต่อเนื่อง 7) จัดอบรมให้ความรู้ทางวิชาการ 8) ปรับปรุงระบบการดำเนินงานด้วยหลักอิทธิบาท 4 และ 9) เผยแพร่ผลการดำเนินงานการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ

---

*ได้รับบทความ: 3 มีนาคม 2568; แก้ไขบทความ: 14 พฤศจิกายน 2568; ตอบรับตีพิมพ์: 20 พฤศจิกายน 2568
Received: March 3, 2025; Revised: November 14, 2025; Accepted: November 20, 2025

2. ผลการพัฒนากลยุทธ์การบริหารโรงเรียนพุทธในการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมได้กลยุทธ์ฉบับร่าง ประกอบกอบด้วย 4 กลยุทธ์หลัก ได้แก่ 1) ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง (2) ด้านความรับผิดชอบต่อครอบครัว 3) ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม 4) ด้านความรับผิดชอบต่อสถานศึกษา และ 15 กลยุทธ์รอง

3. การประเมินกลยุทธ์ในการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมประกอบด้วยมาตรฐาน 1) มาตรฐานด้านอรรถประโยชน์ 2) มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ 3) มาตรฐานด้านความเหมาะสมชอบธรรม 4) มาตรฐานด้านความถูกต้อง และ 5) มาตรฐานด้านความรับผิดชอบการประเมิน มีค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมทั้ง 5 มาตรฐาน อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ; ความรับผิดชอบต่อสังคม; กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ

Abstract

This study aimed to: 1) examine the administration of Buddhist-oriented schools in promoting social responsibility, 2) develop administrative strategies for Buddhist-oriented schools to enhance social responsibility, and 3) evaluate the effectiveness of the proposed strategies. A multi-phase mixed-methods research design was employed. The qualitative component involved 18 purposively selected key informants, while the quantitative component included 361 stratified random samples based on school size. Research instruments consisted of interviews, questionnaires, focus group discussion records, and strategy evaluation forms. The questionnaire yielded a reliability coefficient of 0.98. Data were analyzed using mean, percentage, standard deviation, the modified Priority Needs Index ($PNI_{modified}$), matrix analysis, and descriptive analysis.

The findings revealed that:

1. The administration of Buddhist-oriented schools in fostering social responsibility encompasses nine key aspects: (1) emphasizing activities aligned with students' way of life, (2) establishing clear goals and action plans, (3) integrating social responsibility into the learning process, (4) promoting self-development in a conducive learning environment, (5) organizing activities that foster humility, (6) continuously engaging students through observation, presence, and listening, (7) providing academic training, (8) enhancing operational systems based on the Four Iddhipada (Bases of Success), and (9) disseminating

outcomes of school administration practices.

2. The development of administrative strategies resulted in a draft framework comprising four main strategies: (1) responsibility for oneself, (2) responsibility for family, (3) responsibility for society, and (4) responsibility for the educational institution, along with 15 sub-strategies.

3. The evaluation of these strategies was based on five standards: utility, feasibility, propriety, accuracy, and accountability. Overall, the evaluation indicated that all five standards were met at the highest level.

Keywords: Buddhist-path school administration; Social responsibility; Strategies for managing Buddhist Oriented Schools

1. บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 54 ระบุไว้ว่า รัฐมีหน้าที่ในการสนับสนุนการศึกษาของประชาชนให้ได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่างๆ และส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิตซึ่งการศึกษาทั้งปวงจะต้องมุ่งเน้นการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ (สำนักศาลรัฐธรรมนูญ, 2566) สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580) ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์มุ่งสู่การพัฒนาคนไทยในทุกมิติและช่วงวัยให้เป็นคนดี มีความพร้อมทางกาย ใจ สติปัญญา และสุขภาพที่ดี มีจิตสาธารณะและความรับผิดชอบต่อสังคม โดยมุ่งเน้นการเรียนรู้และพัฒนาตนเองตลอดชีวิต (ราชกิจจานุเบกษา, 2561)

คณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ จึงได้จัดทำแผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2566-2570) เพื่อกำหนดแนวทางเพื่อนำสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์โดยการส่งเสริมให้คนไทยมีพฤติกรรมที่สะท้อนการมีคุณธรรมด้านพอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา และกตัญญู มุ่งสู่สังคมคุณธรรมที่คนไทยอยู่ร่วมกันด้วยความสมานฉันท์ภายใต้หลักธรรมทางศาสนา หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง วิถีวัฒนธรรมไทยที่ดีงามและประเทศไทยปลอดทุจริตและประพฤติมิชอบ เพื่อพัฒนาประเทศให้มั่นคงในมิติด้านคุณธรรม มีคุณธรรมเป็นหลักยึดถือและปฏิบัติ (ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต, 2566) โรงเรียนวิถีพุทธเป็นโครงการต่อเนื่องที่จะช่วยผลักดันให้เด็กและเยาวชนไทยสามารถพัฒนาศักยภาพเป็นคนดี คนเก่ง และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขซึ่งมีเป้าหมายในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้เรียนรู้ตลอดชีวิตประสานประโยชน์ให้สังคมเป็นแนวทางปฏิรูปโดยยึดหลักไตรสิกขาเป็นองค์รวม (พระมหาวิชาญ สุวิชาโน (บัวบาน) และเกษม แสงนนท์, 2562) ซึ่งความรับผิดชอบต่อสังคมถือว่าเป็น

คุณธรรมที่สำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยสร้างความเจริญให้กับตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อม อันก่อให้เกิดการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข (ประทีป ทัปโทน, ศักดา สถาพรวจนา และอรสา จรูญธรรม, 2563, หน้า 64-84; และอรศิริ ไม้ทอง, 2564) ซึ่งสุณี เวชประสิทธ์ และพระสุทธิสารเมธี (ชัยยันต์ จตฺตาลโย) (2563, หน้า 92-99) ได้ศึกษาปรากฏการณ์การขาดวินัยในสังคมไทย: มุมมองพุทธปรัชญาเถรวาท พบว่า ปัญหาคนไทยขาดวินัยในการดำเนินชีวิตอันเนื่องมาจากค่านิยมดั้งเดิมในสังคมไทยที่ถ่ายทอดสืบต่อๆ กันมา ในเรื่องความรักอิสระและเสรีภาพของตนเองจนเกิดความเคยชิน ส่งผลทำให้เกิดปัญหาเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคมในด้านความเห็นแก่ตัว ไร้น้ำใจ ด้านความไม่มีระเบียบวินัย เอารัดเอาเปรียบ และการขาดสติ ใจร้อน ไม่รู้จักควบคุมตัวเอง (จรัสลักษณ์ ทองโอฬาร, 2566, หน้า 93-107)

ด้วยปัญหาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวจากที่กล่าวมาข้างต้น พบว่า โรงเรียนวิถีพุทธในประเทศไทยถือเป็นนวัตกรรมการจัดการศึกษาที่จะช่วยพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่มีคุณธรรมและมีความรับผิดชอบต่อสังคมในด้านต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม แต่ปัจจุบันโรงเรียนกลับประสบปัญหาการลดจำนวน อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงของแนวทางการศึกษาในปัจจุบันที่ต้องการความแตกต่างและทักษะที่หลากหลายจากนักเรียนหรืออาจมาจากตัวชี้วัดที่มากเกินไป ซึ่งการดำเนินการตามอัตลักษณ์ 29 ประการสู่การเป็นโรงเรียนวิถีพุทธ บางอัตลักษณ์โรงเรียนไม่สามารถปฏิบัติได้ จึงทำให้โรงเรียนวิถีพุทธไม่สามารถขับเคลื่อนนโยบายสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาได้อย่างเต็มที่

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธในการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม
2. พัฒนากลยุทธ์การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธในการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม
3. ประเมินกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธในการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสานวิธีพหุระยะ (Multi-phase Mixed Methods Research) ผู้วิจัยได้ใช้แบบแผนการวิจัยแบบผสานวิธีเชิงอธิบาย (Exploratory Mixed Methods Research Design) คือ แบบแผนที่เริ่มต้นการศึกษาปัญหาโดยเริ่มจากวิธีการเชิงคุณภาพ แล้วจึงดำเนินการวิจัยด้วยวิธีเชิงปริมาณ โดยดำเนินการวิจัยเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธในการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ทำการศึกษาการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ โดยมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ และครูผู้รับผิดชอบโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ จำนวน 9 คน โดยเลือกแบบเจาะจง (Saunders, Lewis, & Thornhill, 2012; ชไมพร กาญจนกิจสกุล, 2561) ขอบเขตด้าน

เนื้อหา คือ แนวคิดการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำประกอบด้วย 1) ขั้นการเตรียมการ 2) ขั้นการดำเนินการจัดสภาพและองค์ประกอบ 3) ขั้นการพัฒนาผู้เรียนตามระบบไตรสิกขา 4) ขั้นการดูแลสนับสนุนใกล้ชิด 5) ขั้นการปรับปรุงและพัฒนาต่อเนื่อง และ 6) ขั้นการประเมินผลและเผยแพร่ผลการดำเนินงาน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำข้อมูลมาสร้างข้อคำถาม นำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ก่อนนำไปใช้ศึกษาจริง การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยประสานโดยตรงกับผู้ให้ข้อมูลเพื่อขอสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล และรายงานผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา และตรวจสอบความน่าเชื่อถือข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า เพื่อนำผลมาประกอบการพิจารณาในการสร้างแบบสอบถามในวัตถุประสงค์ที่ 2

ระยะที่ 2 การพัฒนากลยุทธ์การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธในการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นการวิจัยเชิงปริมาณทำการพัฒนากลยุทธ์การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธในการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม โดยมีขอบเขตด้านกลุ่มประชากร ได้แก่ โรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 จำนวน 53 แห่ง จำนวน 4,266 คน และด้านกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Krejcie and Morgan ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 361 คน (วรรณี แกมเกตุ, 2551) ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามขนาดของโรงเรียน เป็นผู้อำนวยการ จำนวน 4 คน รองผู้อำนวยการ จำนวน 13 คน และครู จำนวน 337 คน เขตเขตด้านเนื้อหา คือ แนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมประกอบด้วย 1) ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง 2) ด้านความรับผิดชอบต่อครอบครัว 3) ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม และ 4) ด้านความรับผิดชอบต่อสถานศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถาม มีลักษณะการให้คะแนน 5 ระดับ จำนวน 4 ด้าน 34 ข้อ และแปลความหมายของค่าเฉลี่ยทั้ง 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) การสร้างเครื่องมือวิจัย 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) สร้างแบบสอบถามและนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา 3) นำแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและความสอดคล้อง โดยข้อคำถามที่มีค่า 0.5-1.00 คัดเลือกไว้ใช้ ส่วนที่ต่ำกว่านั้นได้แก้ไขปรับปรุงตามที่ผู้เชี่ยวชาญแนะนำก่อนนำไปใช้จริง การเก็บรวมรวบข้อมูล ผู้วิจัยประสานโดยตรงกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้ตอบแบบสอบถามมาทั้งหมด 361 คน การวิเคราะห์ข้อมูล 1) การจัดเตรียมข้อมูล 2) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3) วิเคราะห์หาความต้องการจำเป็นด้วยสูตรคำนวณเทคนิค Modified Priority Need Index ($PNI_{modified}$) ของสุวิมล ว่องวาณิช (2562) ดังนี้ $PNI_{modified} = (I–D)/D$ โดย I หมายถึง สภาพที่ควรจะเป็น, D หมายถึง สภาพที่เป็นจริง 4) นำคะแนนเฉลี่ย (Mean) ของสภาพที่เป็นจริง (D) และสภาพที่ควรจะเป็น (I) มาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีเมทริกซ์ และ 5) นำข้อมูลที่อยู่ในส่วนที่ 3 ซึ่งมีผลงานไม่ดีจะต้องปรับปรุงแก้ไข

อย่างเร่งด่วนมาจัดทำกลยุทธ์ฉบับร่าง

ระยะที่ 3 การประเมินกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธในการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณทำการประเมินกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธในการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม โดยมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ด้านกลยุทธ์ ด้านการบริหารสถานศึกษา และด้านความรับผิดชอบต่อสังคม จำนวน 9 คน โดยเลือกแบบเจาะจง (Saunders et al., 2012; ชไมพร กาญจนกิจสกุล, 2561) ขอบเขตด้านเนื้อหา คือ การประเมินกลยุทธ์ประกอบด้วย 1) มาตรฐานด้านความเป็นประโยชน์ 2) มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ 3) มาตรฐานด้านความเหมาะสมชอบธรรม 4) มาตรฐานด้านความถูกต้อง และ 5) มาตรฐานด้านความรับผิดชอบการประเมิน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และแบบประเมินคุณภาพของกลยุทธ์ 5 มาตรฐาน นำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอคำแนะให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ก่อนนำไปใช้จริง การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยประสานโดยตรงกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อเชิญมาเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ แบ่งเป็น 3 กลุ่มๆ ละ 3 คน ตามความเหมาะสมของเวลาของผู้ทรงคุณวุฒิ และจัดสนทนากลุ่มให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเหมาะสม/ไม่เหมาะสมและประเมินคุณภาพของกลยุทธ์ตามลำดับ การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาและสรุปข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อนำข้อมูลมาปรับเป็นกลยุทธ์ฉบับสมบูรณ์

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธในการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธในการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วยผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ และครูผู้รับผิดชอบโครงการ จำนวน 9 คน เพื่อศึกษาการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธในการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม สามารถสรุปข้อมูลเพื่อนำไปประกอบการสร้างข้อคำถามในวัตถุประสงค์ที่ 2 ดังนี้ 1) มุ่งเน้นกิจกรรมที่เหมาะกับวิถีชีวิตของนักเรียน โดยสรรหาบุคคลที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์คอยให้คำปรึกษาที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน 2) มีเป้าหมาย และแผนงาน/กิจกรรมที่สอดคล้องกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ 3) บูรณาการหลักธรรมที่เป็นความเชื่อ ค่านิยมที่จะส่งเสริมให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อสังคมในแผนการจัดการเรียนรู้ และครูควรเป็นแบบอย่างที่ดี 4) ส่งเสริมให้นักเรียนผู้บริหาร และครูได้พัฒนาตนเองตามหลักไตรสิกขา โดยการจัดสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกให้เอื้อต่อการเรียนรู้ 5) จัดกิจกรรมที่สร้างความสัมพันธ์ที่ดีหรือแสดงความอ่อนน้อมถ่อมตนต่อกันและกันอย่างต่อเนื่อง 6) กิจกรรมให้นักเรียนได้เห็น อยู่ ดู ฟัง อย่างต่อเนื่อง 7) จัดอบรมให้ความรู้ทางวิชาการ พร้อมสนับสนุนอุปกรณ์ สื่อ เทคโนโลยี

ที่ทันสมัยสำหรับการจัดการเรียนการสอนแก่ครู 8) ปรับปรุงระบบการดำเนินงานด้วยหลักอิทธิบาท 4 และหลักอุปัญญาตธรรม 2 9) เผยแพร่ผลการดำเนินงานการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ผ่านการให้บริการวิชาการแก่โรงเรียนต่างๆ หรือผ่านช่องทางออนไลน์ของโรงเรียน

2. ผลการพัฒนากลยุทธ์การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธในการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมฉบับสมบูรณ์ ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีเมทริกซ์ (Matrix Analysis) ที่ควรได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน (ช่องที่ 3) มาจัดทำกลยุทธ์ฉบับร่างเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธในการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม สามารถกำหนดกลยุทธ์ได้ 4 กลยุทธ์หลัก และ 12 กลยุทธ์รอง โดยมีผลการศึกษาดังนี้ กลยุทธ์ที่ 1 ด้านความรับผิดชอบต่อตัวเอง ประกอบด้วยกลยุทธ์รอง 3 ข้อ ดังนี้ 1) ส่งเสริมให้โรงเรียนจัดกิจกรรมส่งเสริมการดูแลสุขภาพกายและจิตใจแก่นักเรียน 2) สนับสนุนให้โรงเรียนจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติตามกฎ ระเบียบของสังคม และ 3) สนับสนุนให้โรงเรียนจัดสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกห้องเรียนให้เอื้อต่อการพัฒนาตนตามหลักไตรสิกขา กลยุทธ์ที่ 2 ด้านความรับผิดชอบต่อครอบครัว ประกอบด้วยกลยุทธ์รอง 3 ข้อ ดังนี้ 1) ส่งเสริมการพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะที่แสดงออกถึงความเคารพเชื่อฟังบิดามารดา 2) สรรหาที่ปรึกษาที่มีความสามารถในการชี้แนะนักเรียนให้แสดงความรับผิดชอบต่อครอบครัว และ 3) สนับสนุนให้นักเรียแสดงความเคารพนอบน้อมต่อบิดามารดาหรือครูผ่านกิจกรรมที่เหมาะสม กลยุทธ์ที่ 3 ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ประกอบด้วยกลยุทธ์รอง 4 ข้อ ดังนี้ 1) สนับสนุนให้โรงเรียนจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้ปฏิบัติตาม กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และข้อตกลงของสังคม 2) สนับสนุนให้ครูบูรณาการหลักธรรม ความเชื่อ ค่านิยมในแผนการเรียนรู้ระดับรายวิชาที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีจิตสาธารณะ และความรับผิดชอบต่อสังคม 3) ส่งเสริมให้โรงเรียนจัดให้มีกิจกรรมยกย่อง เชิดชูเกียรติแก่ครูที่เป็นแบบอย่างที่ดี และรู้จักปฏิเสธคนไม่ดี และ 4) ส่งเสริมให้ครูบุคลากร และนักเรียนร่วมกิจกรรมกับเครือข่ายภายนอก และกลยุทธ์ที่ 4 ด้านความรับผิดชอบต่อสถานศึกษา ประกอบด้วยกลยุทธ์รอง 2 ข้อ ดังนี้ 1) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักเรียนในการทำกิจกรรมต่างๆ ในสถานศึกษาอย่างเต็มความสามารถ 2) ส่งเสริมให้ครูและนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวมอย่างสม่ำเสมอ โดยไม่หวังผลตอบแทน

3. ผลการประเมินกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนวิพุทธในการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม ผลการจัดอภิปรายสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) เพื่อหาฉันทามติกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธในการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม ผู้วิจัยได้นำข้อเสอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับเป็นกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธในการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมฉบับสมบูรณ์ซึ่งประกอบ 4 กลยุทธ์หลัก และ 15 กลยุทธ์รอง ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธในการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม

ผลการประเมินกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธในการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมทั้ง 5 มาตรฐาน โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการประเมินกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนวิพุทธในการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมทั้ง 5 มาตรฐาน

รายการ	Mean	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับ
มาตรฐานด้านอรรถประโยชน์	4.53	0.69	มากที่สุด	4
มาตรฐานด้านความเป็นไปได้	4.78	0.48	มากที่สุด	1
มาตรฐานด้านความเหมาะสมชอบธรรม	4.63	0.63	มากที่สุด	2
มาตรฐานด้านความถูกต้อง	4.63	0.56	มากที่สุด	3

รายการ	Mean	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับ
มาตรฐานด้านความรับผิดชอบการประเมิน	4.48	0.70	มาก	5
รวม	**4.61**	**0.62**	**มากที่สุด**	

จากตารางที่ 1 สรุปผลการกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธในการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมทั้ง 5 มาตรฐาน พบว่า ผลการประเมินเชิงคุณภาพ มีค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (Mean = 4.61, S.D. = 0.62) ส่วนผลการประเมินเชิงปริมาณ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (Mean = 4.78, S.D. = 0.48) รองลงมา ได้แก่ มาตรฐานด้านความเหมาะสมชอบธรรม (Mean = 4.63, S.D. = 0.63) มาตรฐานด้านความถูกต้อง (Mean = 4.63, S.D. = 0.56) มาตรฐานด้านอรรถประโยชน์ (Mean = 4.53, S.D. = 0.69) และมาตรฐานด้านความรับผิดชอบการประเมิน (Mean = 4.48, S.D. = 0.70) ตามลำดับ

5. อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธให้ประสบความสำเร็จในภาพรวม พบว่า มี 9 ประการ (1) มุ่งเน้นกิจกรรมที่เหมาะกับวิถีชีวิตของนักเรียน โดยสรรหาบุคคลที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์คอยให้คำปรึกษาที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน (2) มีเป้าหมาย และแผนงาน/กิจกรรมที่สอดคล้องกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ (3) บูรณาการกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อสังคมในแผนการจัดการเรียนรู้ และครูควรเป็นแบบอย่างที่ดี (4) ส่งเสริมให้นักเรียน ผู้บริหาร และครูได้พัฒนาตนเองตามหลักไตรสิกขา โดยการบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ (5) จัดกิจกรรมที่สร้างความสัมพันธ์ที่ดีหรือแสดงความอ่อนน้อมถ่อมตนต่อกันอย่างต่อเนื่อง (6) จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้เห็น อยู่ ดู ฟัง หรือมีการนิมนต์พระสงฆ์มาอบรมธรรมอย่างต่อเนื่อง (7) จัดอบรมให้ความรู้ทางวิชาการ พร้อมสนับสนุนอุปกรณ์สื่อ เทคโนโลยีที่ทันสมัยสำหรับการจัดการเรียนการสอนแก่ครู (8) ปรับปรุงระบบการดำเนินงานด้วยหลักอิทธิบาท 4 และหลักอุปัญญาตธรรม 2 (9) เผยแพร่ผลการดำเนินงานการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธผ่านการให้บริการวิชาการแก่โรงเรียนต่างๆ หรือผ่านช่องทางออนไลน์ของโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของธณกร จันทร์แก้ว (2566, หน้า 62-70) ที่ได้ศึกษาการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำสู่ความสำเร็จ พบว่า การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธให้ประสบความสำเร็จไปสู่การเป็นโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ จะต้องมีการดำเนินงานตามแนวทางโรงเรียนวิถีพุทธให้มีผลงานดีเด่นเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน จนเป็นแบบอย่างได้ และมีการดำเนินงานตามมาตรฐานและตัวชี้วัดของอัตลักษณ์ 29 ประการ อย่างชัดเจน และมีกิจกรรมหรือโครงการที่เด่นชัดเชิงประจักษ์ จัดการเรียนการสอนเชิงบูรณาการสอนตามหลักไตรสิกขาทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันทุกช่วงชั้น รวมทั้งส่งเสริมความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิบัติกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาร่วมกับพระสงฆ์ ชุมชนอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวคิดของพระครูสังฆรักษ์ สิงห์ชัย ฐิตธมฺโม และพระครูศรีสุธรรมนิวิฐ (2565, หน้า 285-294) ได้กล่าวถึงโรงเรียนวิถีพุทธที่ตอบสนองการแก้ไขปัญหาการศึกษาตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของภาครัฐ โดยมุ่งเน้นการให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา มีคุณธรรมจริยธรรมเป็นคนดีมากกว่าคนเก่ง โดยจะต้องมุ่งเน้นการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับคุณธรรมจริยธรรมอำนวยความสะดวก จัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะกับการศึกษาอันเป็นวัตถุประสงค์ในการปฏิรูปการศึกษา และสอดคล้องกับงานวิชาการของพระสุวรรณมหาพุทธาภิบาล (โฮ้ สุภทฺโท) (2567, หน้า 16-28) ที่กล่าวว่า การจัดวิถีพุทธสู่วิถีการเรียนรู้ให้แก่เด็กนักเรียนตามแนววิถีพุทธจะต้องบูรณาการพุทธธรรมเข้าสู่การเรียนรู้และการปฏิบัติจริงในทุกกลุ่มสาระกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนโดยครูผู้สอนควรเป็นตัวอย่างที่ดีเป็นกัลยาณมิตรต่อผู้เรียน

2. ผลการพัฒนากลยุทธ์การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธในการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม ฉบับร่าง จำนวน 4 กลยุทธ์หลัก และ 12 กลยุทธ์รอง โดยมีรายละเอียด ดังนี้ กลยุทธ์ที่ 1 ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง คือ การส่งเสริมให้นักเรียนตระหนักรู้หน้าที่และมีระเบียบวินัยต่อตนเอง โดยโรงเรียนจะต้องจัดกิจกรรมการดูแลสุขภาวะทางกายและสุขภาวะทางจิตวิญญาณ พร้อมสร้างบรรยากาศภายในและภายนอกห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง กลยุทธ์ที่ 2 ด้านความรับผิดชอบต่อครอบครัว คือ โรงเรียนสรรหาบุคคลที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการสร้างแรงบันดาลใจด้านความรับผิดชอบต่อครอบครัวร่วมกับหน่วยงานภายนอก จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่แสดงความอ่อนน้อมถ่อมตนและเชิดชูเกียรติระหว่างครอบครัวของนักเรียน และส่งเสริมและพัฒนานักเรียนให้แสดงออกถึงความกตัญญูกตเวทีต่อพ่อแม่และผู้ปกครองตามช่วงวัย กลยุทธ์ที่ 3 ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม คือ โรงเรียนส่งเสริมให้มีกิจกรรมยกย่อง เชิดชูเกียรติแก่บุคคลแบบอย่างที่ดีของสังคม โดยให้ครูบูรณาการการจัดการเรียนรู้ที่เอื้อต่อด้านความรับผิดชอบต่อสังคมด้วยกิจกรรมที่ยอมรับและถูกต้องต่อสังคม อีกทั้ง โรงเรียนจะต้องส่งเสริมให้นักเรียน ครู และบุคลากร เข้าร่วมกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมร่วมกับภาคีเครือข่ายเพื่อเป็นศูนย์กลางการทำงานร่วมกับชุมชน และกลยุทธ์ที่ 4 ด้านความรับผิดชอบต่อสถานศึกษา คือ โรงเรียนปลูกฝังให้นักเรียนรักสถานศึกษา ใช้ทรัพยากรในสถานศึกษาอย่างคุ้มค่า มีส่วนร่วมทำกิจกรรมต่างๆ เต็มศักยภาพ และเข้าร่วมกิจกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของพงศ์จักร ยามสุข, สุเทพ เมยไธสง และจิราภรณ์ ผันสว่าง (2567, หน้า 243-256) ที่ศึกษาการพัฒนากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดไม่ทิ้งเด็กคนใดไว้ข้างหลังของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ พบว่า ผลการพัฒนากลยุทธ์ ด้วยการวิเคราะห์ SWOT and TOWS Matrix กำหนดกลยุทธ์ได้ 4 กลยุทธ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของกัญญภัทสิทณี เพชรรัตน์ และคณะ (2567,

หน้า 264-275) ที่ศึกษาการพัฒนากลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของนักเรียนประถมศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร การพัฒนากลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของนักเรียนประถมศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครได้กลยุทธ์ 4 ด้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของจำเริญ สีมารัตน์ และพระมหาธำรง ฐิตปุญโญ (2567, หน้า 392-403) ที่ศึกษากลยุทธ์การบริหารจัดการระบบคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พบว่า ลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 4 กลยุทธ์หลัก 13 กลยุทธ์รอง และ 69 วิธีดำเนินการ และสอดคล้องกับงานวิจัยของณรงค์ กิตติวงศ์ตระกูล (2564, หน้า 56-70) ที่ศึกษาการพัฒนากลยุทธ์บริหารความขัดแย้งภายในโรงเรียน: กรณีศึกษาโรงเรียนศรีราชา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 พบว่า ผลการพัฒนากลยุทธ์การบริหารความขัดแย้งภายในโรงเรียน : กรณีศึกษาโรงเรียนศรีราชา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 มี 4 กลยุทธ์หลัก และ 12 กลยุทธ์รอง และชุติมา เหมชาติลือชัย, พฤฑฒิพล พฤฑฒิกุล และปรีชา แก้วกอ (2565, หน้า 2803-2812) ที่ต่างก็เสนอ 4 กลยุทธ์หลัก และ 12 กลยุทธ์ย่อย ซึ่งสะท้อนถึงโครงสร้างการพัฒนากลยุทธ์ที่เหมาะสมและได้รับการยอมรับในแวดวงการศึกษาไทย

3. ผลการอภิปรายสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) เพื่อหาฉันทามติกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธในการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ทำให้ได้กลยุทธ์ฉบับสมบูรณ์ ประกอบ 4 กลยุทธ์หลัก และ 15 กลยุทธ์รอง อาจเป็นเพราะกลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้นครอบคลุมมิติหลักของความรับผิดชอบต่อตนเองที่เน้นการดูแลสุขภาพกายและใจตามหลักไตรสิกขา ความรับผิดชอบต่อครอบครัวที่พัฒนานักเรียนให้มีความเคารพต่อพ่อแม่ ครู และผู้ปกครอง ความรับผิดชอบต่อสังคมที่ส่งเสริมกิจกรรมจิตอาสา การมีจิตสาธารณะ และการเคารพกติกาสังคม และความรับผิดชอบต่อสถานศึกษาที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและบำเพ็ญประโยชน์อย่างต่อเนื่อง และผู้เชี่ยวชาญเห็นพ้องว่ากลยุทธ์มีความสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของโรงเรียนวิถีพุทธ และสามารถประยุกต์ใช้ในบริบทจริงได้ เพราะหลายข้อเสนอมีรากฐานจากแนวปฏิบัติที่มีอยู่แล้ว เช่น การจัดกิจกรรมทำวัตรเช้า-เย็น การเจริญสมาธิในชั้นเรียน การเรียนรู้แบบบูรณาการคุณธรรม ดังนั้น ในทางปฏิบัติกลยุทธ์จึงสามารถนำไปใช้ได้จริงโดยไม่ต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก เพราะอาศัยการมีส่วนร่วมของครู ชุมชน และผู้ปกครอง โดยเฉพาะกลยุทธ์ที่เน้นการบ่มเพาะคุณธรรมจริยธรรมจากครูสู่ศิษย์ซึ่งเป็นหัวใจของโรงเรียนวิถีพุทธ การใช้กระบวนการ Focus Group ในการพัฒนากลยุทธ์

ผลการประเมินกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธในการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ได้ประเมินกลยุทธ์ทั้ง 5 มาตรฐาน โดยค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดในทุกมิติที่ประเมิน อาจเป็นเพราะ (1) มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ ได้รับคะแนนเฉลี่ยสูงสุด แสดงให้เห็นถึงความพร้อมในด้านทรัพยากร บุคลากร และการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องในโรงเรียน ซึ่งเอื้อต่อ

การนำกลยุทธ์ไปใช้ได้จริงในบริบทของโรงเรียนวิถีพุทธที่เน้นความเรียบง่ายและการพัฒนาจากภายใน (2) มาตรฐานด้านความเหมาะสมชอบธรรม อยู่ในระดับสูงเช่นกัน สะท้อนถึงความสอดคล้องของกลยุทธ์กับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะหลักไตรสิกขา และนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการที่ส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในสถานศึกษา (3) มาตรฐานด้านความถูกต้อง แสดงให้เห็นว่ากลยุทธ์ได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบ มีการตรวจสอบที่มา ความสมเหตุสมผล และการวิเคราะห์เนื้อหาอย่างรอบคอบตามหลักวิชาการ (4) มาตรฐานด้านอรรถประโยชน์ ได้คะแนนระดับมาก แสดงว่ากลยุทธ์สามารถสร้างประโยชน์ต่อผู้เรียน ครู และชุมชนได้จริง แม้บางประเด็นอาจต้องใช้เวลาในการวัดผลหรือสะสมผลลัพธ์ทางพฤติกรรม และ (5) มาตรฐานด้านความรับผิดชอบการประเมิน ได้คะแนนเฉลี่ยต่ำสุด สะท้อนถึงความท้าทายในการออกแบบระบบประเมินที่มีความชัดเจน โปร่งใส และสามารถตรวจสอบย้อนกลับได้ ซึ่งยังเป็นจุดที่ต้องได้รับการพัฒนาเพิ่มเติม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพิมลพรรณ เพชรสมบัติ (2564, หน้า 100-105) พบว่า กลยุทธ์การพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารในยุคนิวนอร์มัลอยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนถึงความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์ในบริบทของการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางการศึกษา ซึ่งคล้ายคลึงกับบริบทของโรงเรียนวิถีพุทธที่ต้องปรับตัวในยุคปัจจุบัน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระศรายุทธ วชิรปญฺโญ, พรเทพ สุวรรณวร และชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิชย์ (2565, หน้า 85-102) ที่ศึกษากลยุทธ์การบริหารงานวิชาการตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม พบว่า ความเป็นไปได้และความเหมาะสมของกลยุทธ์อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับผลการประเมินกลยุทธ์ในการศึกษานี้ที่ชี้ว่าหลักไตรสิกขาเป็นแนวทางที่นำไปปฏิบัติได้จริงในสภาพแวดล้อมของโรงเรียนไทย

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ระดับผู้บริหารสถานศึกษา บูรณาการกลยุทธ์ในแผนพัฒนาโรงเรียนและแผนปฏิบัติการประจำปี โดยกำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดด้านความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างชัดเจน และสนับสนุนการจัดกิจกรรมที่หลากหลายและต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบของนักเรียน เช่น กิจกรรมจิตอาสา โครงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม หรือกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์

1.2 ระดับครู ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ (Active Learning) ที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม เช่น การแก้ปัญหาชุมชน โครงการบริการสังคม หรือกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และใช้เทคโนโลยีและสื่อธรรมะร่วมสมัย เช่น คลิปธรรมะสั้นๆ หรือสื่อสร้างแรงบันดาลใจ เพื่อเชื่อมโยงหลักธรรมกับชีวิตจริงของนักเรียน

1.3 ระดับนักเรียน ฝึกการรู้จักตนเองและการควบคุมตนเอง ผ่านกิจกรรมฝึกสมาธิ การเขียนบันทึกจิตใจ (Mind Journal) หรือการสะท้อนตนเองรายสัปดาห์ และเป็นกระบอกเสียงแห่งการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก โดยเป็นผู้นำกิจกรรมคุณธรรมในโรงเรียน เช่น ชมรมคุณธรรม หรือชมรมพุทธศาสน์

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษารูปแบบกรณีศึกษา (Case Study) ควรมีการศึกษาลักษณะเชิงลึกในระดับสถานศึกษาแต่ละแห่ง เพื่อวิเคราะห์ขั้นตอนการนำกลยุทธ์ไปใช้จริง ปัญหา อุปสรรค และปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ โดยเฉพาะการดึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้บริหาร ครู นักเรียน และชุมชน มามีส่วนร่วมในการวิจัย

2.2 การศึกษาเฉพาะในระดับประถมศึกษาควรวิจัยในสถานศึกษาระดับประถมศึกษาที่ประสบความสำเร็จการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมในบริบทของโรงเรียนวิถีพุทธ เพื่อนำไปถอดบทเรียนและใช้เป็นต้นแบบในการพัฒนาและประยุกต์ใช้กลยุทธ์ในระดับมัธยมศึกษาและอาชีวศึกษาในอนาคต

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการศึกษาทำให้ได้องค์ความรู้ที่สำคัญ คือ กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธในการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับหน่วยงานทางการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนทุกระดับ ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการวิจัยและติดตามผลการนำกลยุทธ์ในเชิงนโยบายเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงการบริหารจัดการทั้งภายในและภายนอกให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาของตนมากยิ่งขึ้น และองค์ความรู้เชิงปฏิบัติ คือ แนวคิดการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม 4 ด้าน 1) ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง ตัวอย่างกิจกรรม เช่น บันทึกใจฉัน ให้นักเรียนเขียนบันทึกสะท้อนตนเอง สัปดาห์ละ 1 ครั้ง เกี่ยวกับพฤติกรรมที่ทำได้ดีและสิ่งที่ควรปรับปรุง 2) ด้านความรับผิดชอบต่อครอบครัว ตัวอย่างกิจกรรม เช่น จดหมายถึงพ่อแม่ เขียนจดหมายแสดงความขอบคุณหรือขอโทษต่อผู้ปกครอง แล้วนำมาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกันในชั้นเรียน 3) ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ตัวอย่างกิจกรรม เช่น ตลาดนัดแบ่งปัน จัดโครงการแลกเปลี่ยนสิ่งของที่ไม่ใช้แล้วเพื่อส่งต่อให้ผู้ต้องการ และ 4) ด้านความรับผิดชอบสถานศึกษา ตัวอย่างกิจกรรม เช่น เสียงจากนักเรียน จัดเวทีให้นักเรียนเสนอแนวคิดในการพัฒนาโรงเรียน เช่น ปรับปรุงพื้นที่สีเขียวหรือระบบจัดการขยะ เพื่อส่งเสริมให้สถานศึกษาทุกระดับเห็นความสำคัญของการพัฒนานักเรียนให้มีความรับผิดชอบต่อสังคมอันส่งผลต่อประเทศชาติในทางที่ดี ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

กัญญภัทสิทณี เพชรรัตน์, จิรวัฒน์ กิติพิเชฐสรรค์, ชัยฤทธิ์ แสงสว่าง และกฤษดา ผ่องพิทยา. (2567). การพัฒนากลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของนักเรียนประถมศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร. *วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย*, 6(1), 264-275. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JAPDEAT/article/view/270659/183126

จรัสลักษณ์ ทองโอฬาร. (2566). การเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมยุคใหม่เชิงพุทธ. *วารสารพุทธนวัตกรรมปริทรรศน์*, 4(1), 93-107. https://so05.tci-thaijo.org/index.php/JBIR/article/view/264282/177804

จำเริญ สีมารัตน์ และพระมหาธำรง ฐิตปุญโญ. (2567). กลยุทธ์การบริหารจัดการระบบคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. *วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร*, 7(3), 392-403. เข้าถึงได้จาก https://so06.tci-thaijo.org/index.php/tmd/article/view/269145/185203

ชไมพร กาญจนกิจสกุล. (2561). *รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล* [เอกสารประกอบโครงการฝึกอบรม]. พิษณุโลก: ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ชุติมา เหมชาติลือชัย, พฤฑฒิพล พฤฑฒิกุล และปรีชา แก้วกอ. (2565). กลยุทธ์การเสริมสร้างการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ตามแนวทางการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่นของโรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสุโขทัย. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 10(7), 2803-2812. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/journal-peace/article/view/253332/176498

ณรงค์ กิตติวงศ์ตระกูล. (2564). การพัฒนากลยุทธ์บริหารความขัดแย้งภายในโรงเรียน: กรณีศึกษาโรงเรียนศรีราชา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18. *วารสารครุศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร*, 6(11), 56-70. https://so08.tci-thaijo.org/index.php/EJFE/article/view/944/698

ธณกร จันทร์แก้ว. (2566). การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำสู่ความสำเร็จ. *วารสารวิจัยนวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยี,* 1(3), 62-70. https://so13.tci-thaijo.org/index.php/jiret_2023/article/view/557

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น ฉบับปรับปรุงใหม่*. (พิมพครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ประทีป ทัปโทน, ศักดา สถาพรวจนา และอรสา จรูญธรรม. (2563). กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาด้วยความรับผิดชอบต่อสังคมของสถานศึกษาสังกัดเทศบาล. *วารสารการบริหารและนวัตกรรมการศึกษา*, 3(3), 64-84. https://so01.tci-thaijo.org/index.php/emi/article/view/240160/165662

พงศ์จักร ยามสุข, สุเทพ เมยไธสง และจิราภรณ์ ผันสว่าง. (2567). การพัฒนากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดไม่ทิ้งเด็กคนใดไว้ข้างหลังของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์. *วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม*, 8(1), 243-256. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSC/article/view/270386/181543

พระครูสังฆรักษ์ สิงห์ชัย ฐิตธมฺโม และพระครูศรีสุธรรมนิวิฐ. (2565). การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ. *วารสารวิจยวิชาการ*, 5(4), 285-294. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jra/article/view/244578/173565

พระมหาวิชาญ สุวิชาโน (บัวบาน) และเกษม แสงนนท์. (2562). *คู่มือดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ.* พระนครศรีอยุธยา: ส่วนวางแผนและพัฒนาการอบรม สถาบันวิปัสสนาธุระ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระศรายุทธ วชิรปญฺโญ, พรเทพ สุวรรณวร และชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิชย์. (2565). กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 5. *วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา*, 9(1), 85-102. https://so05.tci-thaijo.org/index.php/Palisueksabuddhaghosa/article/view/257901/177404

พระสุวรรณมหาพุทธาภิบาล (โฮ้ สุภทฺโท). (2567). การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ. *วารสารอนัมนิกาย*, 4(1), 16-28. https://so15.tci-thaijo.org/index.php/anam/article/view/1109/725

พิมลพรรณ เพชรสมบัติ. (2564). คุณลักษณะเฉพาะของภาวะผู้นำของผู้บริหารการศึกษา. *Education journal, Nakhon Sawan Rajabhat University*, 4(2), 100-105. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/edunsrujo/article/view/250350/169558

ราชกิจจานุเบกษา. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580)*. เล่ม 135, ตอนที่ 82 ก หน้า 1-61.

วรรณี แกมเกตุ. (2551). วิธีวิทยาการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ. (2566). *สรุปสาระสำคัญแผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2566-2570)*. เข้าถึงได้จาก https://ddc.moph.go.th/uploads/ckeditor2/ethg/files/สรุปสาระสำคัญแผนปฏิบัติการฯคุณธรรมแห่งชาติระยะที่2.pdf

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ. (2566). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2564)*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: แอคทีฟ พริ้นท์.

สุณี เวชประสิทธ์ และพระสุทธิสารเมธี (ชัยยันต์ จตฺตาลโย). (2563). ศึกษาปรากฏการณ์เรื่องการขาดวินัยในสังคมไทย: มุมมองพุทธปรัชญาเถรวาท. *วารสารปรัชญาปริทรรศน์*, 25(1), 92-99. https://so05.tci-thaijo.org/index.php/phiv/article/view/248472/169434

สุวิมล ว่องวาณิช. (2562). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อรศิริ ไม้ทอง. (2564). *กระบวนการเสริมสร้างจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคมของเยาวชนนานาชาติ*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

Saunders, M., Lewis, P., & Thornhill, A. (2012). *Research methods for business students*. (6th ed.). Harlow, England: Pearson Education Limited.

การสร้างความเปลี่ยนแปลงทางเจตคติเชิงบวกแก่นักเรียนด้วยหลักพุทธธรรม*

Creating the Positive Attitude Changes for Students with Buddhist Principles

กฤตสุชิน พลเสน, สิริพร ครองชีพ, สุณี เวชประสิทธิ์ และพระมหาวสันต์ วสนฺโต (พลเสน)
Kitsuchin Ponsen, Siriporn Krongcheep, Sunee Wetprasit
and Phramaha Wasan Wasanto (Ponsen)
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
Mahamakut Buddhist University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: kitsuchin.pon@mbu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพทางเจตคติของนักเรียน 2) เปรียบเทียบสภาพทางเจตคติของนักเรียน 3) นำเสนอแนวทางการสร้างความเปลี่ยนแปลงทางเจตคติเชิงบวกด้วยหลักพุทธธรรมให้แก่นักเรียน 4) สร้างความเปลี่ยนแปลงเจตคติเชิงบวกด้วยหลักพุทธธรรมให้แก่นักเรียน เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 โรงเรียนชุมชนบ้านทุ่งโพธิ์ จำนวน 141 คน เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถามและแบบประเมินความคิดเห็น สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบสมมติฐานด้วยการทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ่ และวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพทางเจตคติของนักเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.85, S.D. = 0.20) รายด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาตนเองด้านสุนทรียภาพ ($\bar{X}$ = 4.18, S.D. = 0.22) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านคุณธรรมในสังคม ($\bar{X}$ = 3.68, S.D. = 0.27)

2. ผลการเปรียบเทียบสภาพทางเจตคติของนักเรียน โดยภาพรวมและรายด้านมีค่าเฉลี่ยไม่แตกต่างกัน เมื่อจำแนกตามอายุ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

*ได้รับบทความ: 6 มีนาคม 2568; แก้ไขบทความ: 20 พฤศจิกายน 2568; ตอบรับตีพิมพ์: 6 ธันวาคม 2568
Received: March 6, 2025; Revised: November 20, 2025; Accepted: December 6, 2025

3. แนวทางการสร้างความเปลี่ยนแปลงทางเจตคติเชิงบวกของนักเรียนด้วยหลักพุทธธรรม ผู้บริหารสถานศึกษาควรคัดกรองหรือสำรวจปัญหาของนักเรียนแต่ละระดับชั้น ให้ทราบปัญหาที่สำคัญ และนำมาเป็นแนวทางการประชุมเครือข่ายผู้บริหาร ผู้ปกครอง ผู้เชี่ยวชาญ นักจิตวิทยาเพื่อนำไปจัดกิจกรรมแก้ปัญหาเพื่อพัฒนาได้จริง

4. การสร้างความเปลี่ยนแปลงเจตคติเชิงบวกของนักเรียนด้วยหลักพุทธธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.21, S.D. = 0.22) รายด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาตนเองด้านสุนทรียภาพ ($\bar{X}$ = 4.34, S.D. = 0.34) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านคุณธรรมในสังคม ($\bar{X}$ = 4.09, S.D. = 0.39)

คำสำคัญ: การเปลี่ยนแปลงเจตคติ; เจตคติเชิงบวก; พุทธธรรม

Abstract

The research aimed to 1) study the attitudes of students 2) compare the attitudes of students 3) present guidelines for creating positive attitude changes with Buddhist principles for students and 4) create positive attitude changes with Buddhist principles for students. This research was a quantitative research. The sample group was students in Mathayom 1-3. The research instruments were questionnaire and opinion evaluation form. Statistics for data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, hypothesis testing using t-test, one-way analysis of variance, and pairwise differences testing using Scheffe's method. Descriptive analysis was also used.

The research results found that:

1. Attitudes of students at Chumchonbantungpho School. The overall is at a high level ($\bar{X}$ = 3.85, S.D. = 0.20). The highest opinion on each aspect is the aspect of self-development in terms of aesthetics ($\bar{X}$ = 4.18, S.D. = 0.22). The lowest opinion on the aspect of morality in society ($\bar{X}$ = 3.68, S.D. = 0.27).

2. The results of the comparison of the attitudes of students at Chumchonbantungpho School, the overall and each aspect have no different opinions. When classified by age, the overall picture has a statistically significant difference at the 0.05 level.

3. Guidelines for creating positive attitude changes with Buddhist principles. School administrators should screen or survey the problems of students at each grade level to identify the important problems and use them as guidelines for network meetings

of administrators, parents, experts, and psychologists to organize problem-solving activities for real development.

4. Creating positive attitude changes with Buddhist principles for students at Chumchonbantungpho School, the overall is at a high level ($\bar{X}$ = 4.21, S.D. = 0.22). The highest opinion on each aspect is the aspect of self-development in terms of aesthetics ($\bar{X}$ = 4.34, S.D. = 0.34). The aspect with the lowest opinion was the aspect of social morality ($\bar{X}$ = 4.09, S.D. = 0.39).

Keywords: Attitude Change; Critical Attitude; Buddhism

1. บทนำ

ประเทศไทยเป็นหนึ่งในหลายประเทศที่ให้ความสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของครูให้มีสมรรถนะและความสามารถที่เพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาประเทศดังจะเห็นได้จากตั้งแต่มีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 เป็นต้นมา ได้มีการปฏิรูประบบการศึกษาไทยไม่ว่าจะเป็นครู อาจารย์ และบุคลากรการศึกษา โดยเป็นการปฏิรูปครูทั้งระบบ โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนในยุคศตวรรษที่ 21 กระบวนการเรียนการสอนมีการเปลี่ยนแปลงโดยผู้เรียน จะเรียนด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ทันสมัย และสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว จนทำให้วิธีการสอนแบบเดิมๆ ไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ การปรับเปลี่ยนวิธีการสอน และการปลูกฝังจิตวิญญาณความเป็นครูจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับครู โดยพึงตระหนักว่า คุณภาพการศึกษาขึ้นอยู่กับคุณภาพครูเป็นหลัก (ภาสกร เรืองรอง และคณะ, 2556) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้กำหนดจุดมุ่งหมายการจัดการศึกษา ไว้ในมาตรา 6 ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่กับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” และในมาตราที่ 24 ได้กำหนดไว้ว่า “การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดการเรียนการสอนให้ผสมผสานสาระความรู้ต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน โดยเฉพาะการปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา” และพระบรมราโชวาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร แก่นิสิตและนักศึกษาวิทยาลัยวิชาการศึกษา เมื่อวันที่13 ธันวาคม พ.ศ. 2505 ว่า “การศึกษาเป็นเรื่องใหญ่ และสำคัญยิ่งของมนุษย์ คนเราเมื่อเกิดมาก็ได้รับการสั่งสอนจากบิดามารดาอันเป็นความรู้เบื้องต้น เมื่อเจริญเติบโตขึ้นก็เป็นหน้าที่ของครู และอาจารย์สั่งสอนให้ได้รับความรู้สูง และอบรมจิตใจให้ถึง พร้อมด้วยคุณธรรมเพื่อจะได้เป็นพลเมืองดีของชาติสืบไป งานของครูจึงเป็นงานที่สำคัญยิ่ง ท่านทั้งหลายซึ่งจะออกไปทำหน้าที่ครูจะต้องยึดมั่นอยู่ในหลักศีลธรรม และพยายามถ่ายทอดวิชา ความรู้แก่เด็ก

ให้ดีที่สุดที่จะทำได้ นอกจากนี้ จงวางตนให้สมกับที่เป็นครูให้นักเรียนมีความเคารพนับถือและเป็นที่เลื่อมใสไว้วางใจของผู้ปกครองนักเรียนด้วย” (เจษฎาวัลย์ ปลงใจ, 2561)

การพัฒนาผู้เรียนควรคำนึงถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา ซึ่ง Bloom et al. (1956) ได้จำแนกจุดมุงหมายทางการศึกษาออกเป็น 3 ด้าน คือด้านความรู้ (Cognitive Domain) ด้านเจตคติหรือความรู้สึก (Affective Domain) และด้านทักษะ (Psycho-motor Domain) พร้อมกับการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ เป็นแนวคิดด้านการสอน ซึ่งมักได้มาจากทฤษฎีการศึกษาและมีการกำหนดข้อตกลงเบื้องต้นเกี่ยวกับสิ่งที่ผู้เรียนควรเรียน และวิธีการเรียนรู้ รูปแบบการจัดการเรียนรู้แต่ละแบบจะมีจุดอ่อนและจุดแข็งแตกต่างกัน และไม่มีรูปแบบการจัดการเรียนรู้ใดดีที่สุด (Duke, 2004) ซึ่งรูปแบบการจัดการเรียนรู้ว่าเป็นการจัดสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์และเกิดการเรียนรู้ ซึ่งในรายละเอียดดังกล่าวจะช่วยในการวางแผนหลักสูตร หน่วยการสอน แผนการสอน ช่วยในการออกแบบอุปกรณ์ การเรียนรู้ และรวมไปถึงหนังสือเรียนแบบฝึกหัด โปรแกรมประเภทสื่อประสม โปรแกรมการเรียนรู้ แบบเรียนหรือคอมพิวเตอร์ช่วยสอน และองค์ประกอบสำคัญของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ คือ ขั้นตอนการสอน (Syntax) ระบบสังคม (Social System) หลักการตอบสนอง (Principle of Reaction) (Joyce, Weil, & Calhoun, 2004) เช่น รูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้บทบาทสมมติ พัฒนาขึ้นโดยแชฟเทลและแชฟเทล (Shaftel, & Shaftel, 1967) ซึ่งให้ความสำคัญกับปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของบุคคล ช่วยให้บุคคลเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับตนเอง เกิดความเข้าใจในตนเอง ในขณะเดียวกัน การที่บุคคลสวมบทบาทของผู้อื่นก็สามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในความคิด ค่านิยม และพฤติกรรมของผู้อื่นได้เช่นเดียวกัน

การพัฒนาผู้เรียนในการส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงเจตคติเชิงบวกของนักเรียน นำไปสู่คุณลักษณะที่มีเจคติที่ดี คือ 1) ความสนใจใฝ่เรียนรู้หรือความอยากรู้อยากเห็น แสดงออกด้วยพฤติกรรม ได้แก่ ยอมรับว่าการทดลองค้นคว้าจะเป็นวิธีในการแก้ปัญหาได้ มีความใส่ใจและพอใจใคร่ สืบเสาะแสวงหาความรู้ในสถานการณ์และปัญหาใหม่ๆ อยู่เสมอ มีความกระตือรือร้นต่อกิจกรรมต่างๆ ชอบทดลองค้นคว้า ชอบสนทนา ซักถาม ฟัง อ่าน เพื่อให้ได้รับความรู้เพิ่มขึ้น ความรับผิดชอบ ความมุ่งมั่น ความอดทน แสดงออกด้วยพฤติกรรม เป็นต้น 2) ความซื่อสัตย์ แสดงออกด้วยพฤติกรรม ได้แก่ เสนอความจริงถึงแม้เป็นผลที่แตกต่างจากผู้อื่น เห็นคุณค่าของการเสนอข้อมูลตามความจริง บันทึกผลหรือข้อมูลตามความเป็นจริงและไม่ใช้ความคิดเห็นของตนเข้าไปเกี่ยวข้อง ไม่แอบอ้างผลงานของผู้อื่นว่าเป็นผลงานของตนเอง ความใจกว้างร่วมแสดงความคิดเห็นและรับฟังความคดเห็นของผู้อื่น แสดงออกด้วยพฤติกรรม ได้แก่ รับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์ข้อโต้แย้งหรือข้อคิดเห็นที่มีเหตุผลของผู้อื่น ไม่ยึดมั่นในความคิดยอมพิจารณาข้อมูลหรือแนวคิดที่ยังสรุปแน่นอนไม่ได้และพร้อมที่จะหาข้อมูลเพิ่มเติม เป็นต้น (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2555)

ปัญหาของสังคมเกี่ยวกับจริยธรรมของเยาวชน ซึ่งส่งผลให้ขาดความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง และทำให้มีปัญหาในทักษะชีวิตที่ดีในสังคม รวมเข้าด้วยกันเป็นปัญหาเกี่ยวกับเยาวชนขาดจริยธรรม เนื่องด้วยสภาพของสังคมไทยในปัจจุบัน สถาบันครอบครัว และสถาบันการศึกษา ซึ่งทำหน้าที่หล่อหลอมทางสังคมให้กับเด็กและเยาวชนนั้นขาดประสิทธิภาพในการดำเนินการและขาดการบูรณาการร่วมกัน พ่อแม่ผู้ปกครองอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบปล่อยปละละเลย เพราะด้วยสภาวะทางเศรษฐกิจบีบบังคับทำให้ต้องแก่งแย่งแข่งขันกันทำมาหากินเพื่อความอยู่รอดจนมองข้ามความสำคัญของการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับบุตรหลานของตน ในส่วนสถาบันการศึกษาพบว่าหลักสูตรการเรียนการสอนขั้นพื้นฐานทุกระดับชั้นยังขาดการสอดแทรกเรื่องคุณธรรมจริยธรรม จิตสำนึกสาธารณะ และคุณลักษณะของพลเมืองที่ดีให้กับนักเรียนนักศึกษาอย่างต่อเนื่องและเป็นแบบแผน ในการเรียนการสอนวิชาจริยธรรมมุ่งศึกษาเพียงภาคทฤษฎีแต่มิได้มุ่งเน้นการฝึกปฏิบัติอย่างจริงจัง ขาดกระบวนการในการประเมินและฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมของผู้สอนส่งผลให้บุคลากรบางส่วนมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม เช่น ลงโทษนักเรียนรุนแรงเกินกว่าเหตุ กระทำอนาจารลูกศิษย์ กลายเป็นแบบอย่างที่ไม่ดีให้กับเด็กและเยาวชน บรรทัดฐานของสังคมเน้นให้คุณค่าทางวัตถุมากกว่าจิตใจ ให้คุณค่ากับคนเก่งมากกว่าคนดี จึงทำให้เด็กและเยาวชนจำนวนมากมองข้ามความสำคัญของคุณธรรมและจริยธรรมประจำใจ ละเลยคำสอนทางศาสนาและวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของประเทศชาติ ลุ่มหลงไปกับค่านิยมตะวันตก (กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2552)

สังคมไทยกำลังอยู่ในช่วงวิกฤตทางคุณธรรมความดี ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญทำให้ ความสามารถของสังคมเสื่อมถอยด้อยลงไปด้วย เพราะต้องใช้เวลา ทรัพยากร จิตใจ ฯลฯ หมดไปกับเรื่องการจัดการและการรับผลของความไม่ดีในรูปแบบต่างๆ ที่เกิดขึ้นอย่าง ต่อเนื่องและอย่างหลากหลายในรอบหลายปีที่ผ่านมา ขณะเดียวกัน ความมีสุขภาวะหรือ ความเป็นสุขก็อ่อนด้อยถอยลงด้วย ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และทางสังคม (ความสุขในการอยู่ร่วมกันในครอบครัว ชุมชน องค์กร และสังคม) สรุปแล้วสังคมไทยยังไม่สามารถหรือยังอยู่ห่างไกลจากสภาพที่พึงปรารถนาตามที่ได้ตั้งเป็นเป้าหมายไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) นั่นคือ เป้าหมายที่จะทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่อยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน (วีรวิท คงศักดิ์, 2555) ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง การสร้างความเปลี่ยนแปลงทางเจตคติเชิงบวกแก่นักเรียนด้วยหลักพุทธธรรม

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทางเจตคติของนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านทุ่งโพธิ์ ตำบลทุ่งโพธิ์ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี

2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพทางเจตคติของนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านทุ่งโพธิ์ ตำบลทุ่งโพธิ์ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี จำแนกตามเพศ อายุ และระดับชั้น

3. เพื่อนำเสนอแนวทางการสร้างความเปลี่ยนแปลงทางเจตคติเชิงบวกด้วยหลักพุทธธรรมให้แก่นักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านทุ่งโพธิ์ ตำบลทุ่งโพธิ์ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี

4. เพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงเจตคติเชิงบวกด้วยหลักพุทธธรรมให้แก่นักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านทุ่งโพธิ์ ตำบลทุ่งโพธิ์ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเป็นวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ขอบเขตการวิจัย โดยจำแนกดังนี้ 1) ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 โรงเรียนชุมชนบ้านทุ่งโพธิ์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 เป็นชาย จำนวน 120 คน เป็นหญิงจำนวน 102 คน รวมเป็นจำนวน 222 คน (โรงเรียนชุมชนบ้านทุ่งโพธิ์, 2568) ได้ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียน จำนวน 141 คน โดยกำหนดตามกลุ่มตัวอย่างตามตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) (บุญชม ศรีสะอาด และคณะ, 2551) ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) 2) ขอบเขตด้านตัวแปร ประกอบด้วยตัวแปรอิสระ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับชั้น และตัวแปรตามทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ (1) เจตคติที่ดีต่อการดำเนินชีวิต (2) การพัฒนาตนเองด้านสุนทรียภาพ (3) คุณธรรมในสังคม 3) ขอบเขตด้านเนื้อหา ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ (1) เจตคติที่ดีต่อการดำเนินชีวิต (2) การพัฒนาตนเองด้านสุนทรียภาพ (3) คุณธรรมในสังคม และ 4) ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ โรงเรียนชุมชนบ้านทุ่งโพธิ์ ตำบลทุ่งโพธิ์ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสอบถามทั้ง 3 ด้าน ซึ่งมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยและขอบเขตของการศึกษาวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานทั่วไป ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับสภาพทางเจตคติของนักเรียน จำนวน 30 ข้อ และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะแนวทางการสร้างความเปลี่ยนแปลงทางเจตคติของนักเรียน โดยเป็นทั้งคำถามชนิดปลายเปิดและปลายปิด การหาคุณภาพเครื่องมือ โดยนำแบบสอบถามที่สร้างเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม (IOC) จากนั้นพิจารณาคัดเลือกคำถามที่ค่า IOC ตั้งแต่ 0.50-1.00 จึงจะสามารถนำมาใช้ในการวิจัยได้

การวิจัยในครั้งนี้ได้ค่า IOC ระหว่าง 0.80-1.00 นำแบบสอบถามไปทดสอบใช้ (Try–out) ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Item Discrimination) ของแบบสอบถาม การวิจัยในครั้งนี้ได้ค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.457 ถึง 0.840 หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbacrh) การวิจัยในครั้งนี้ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.971 จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป

แบบประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมการจัดกิจกรรมการสร้างความเปลี่ยนแปลงเจตคติเชิงบวกด้วยหลักพุทธธรรมแก่นักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านทุ่งโพธิ์ เป็นแบบประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) เพื่อวัดระดับความคิดเห็นด้านความพึงพอใจของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยแบบประเมินมีทั้งหมด 3 ด้าน คือ 1) ด้านเจตคติที่ดีต่อการดำเนินชีวิต จำนวน 5 ข้อ 2) ด้านการพัฒนาตนเองด้านสุนทรียภาพ จำนวน 5 ข้อ และ 3) ด้านคุณธรรมในสังคม จำนวน 5 ข้อ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาได้ดำเนินการขอเอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ เลขที่ จว. 0165/2567 ลงวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2567 จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จากนั้นได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองตามขั้นตอน โดยขอหนังสือเพื่อขอความอนุเคราะห์จากผู้บริหาร เพื่อขออนุญาตใช้พื้นที่ในจัดกิจกรรมดังกล่าว และการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง พร้อมทั้งแจ้งให้นักเรียนทราบ จัดกิจกรรมการพัฒนากิจกรรมการสร้างความเปลี่ยนแปลงทางเจตคติเชิงบวกด้วยหลักพุทธธรรมให้แก่นักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านทุ่งโพธิ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย 6 ตอนดังนี้ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มเป้าหมาย โดยนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์หาค่าทางสถิติ ซึ่งประกอบด้วยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) 2) การวิเคราะห์สภาพทางเจตคติของนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านทุ่งโพธิ์ ประกอบด้วย (1) เจตคติที่ดีต่อการดำเนินชีวิต (2) การพัฒนาตนเองด้านสุนทรียภาพ (3) คุณธรรมในสังคม ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และนำเสนอข้อมูล ในรูปแบบตารางควบคู่การบรรยายผลการศึกษา โดยได้กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบของแบบสอบถาม ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคิร์ท (Likert) 3) วิเคราะห์เปรียบเทียบสภาพทางเจตคติของนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านทุ่งโพธิ์ จำแนกตามเพศ และอายุ โดยการทดสอบที (t-test แบบ Independent Samples) 4) วิเคราะห์เปรียบเทียบสภาพทางเจตคติของนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านทุ่งโพธิ์ จำแนกตามระดับชั้น โดยการทดสอบความแปรปรวนทางเดียว ใช้สถิติ F-Test (One-Way ANOVA) เมื่อพบมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่แบบ LSD 5) วิเคราะห์แนวทางการสร้างความเปลี่ยนแปลงทางเจตคติเชิงบวกด้วยหลักพุทธธรรมให้แก่นักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านทุ่งโพธิ์ โดยหาความถี่และร้อยละ และวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) 6) วิเคราะห์ผลการจัดกิจกรรมการสร้างความเปลี่ยนแปลงเจตคติเชิงบวกด้วยหลักพุทธธรรมให้แก่นักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านทุ่งโพธิ์ ตำบลทุ่งโพธิ์ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี โดยรวม ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และนำเสนอข้อมูล ในรูปแบบตารางควบคู่การบรรยายผลการศึกษา โดยได้กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบของแบบสอบถาม ลักษณะของ

แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคิร์ท (Likert, 1974)

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การสร้างความเปลี่ยนแปลงทางเจตคติเชิงบวกแก่นักเรียนด้วยหลักพุทธธรรม สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. สภาพทางเจตคติของนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านทุ่งโพธิ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.85, S.D. = 0.20) หากพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือด้านการพัฒนาตนเองด้านสุนทรียภาพ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.18, S.D. = 0.22) รองลงมา คือด้านเจตคติที่ดีต่อการดำเนินชีวิต อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.70, S.D. = 0.27) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านคุณธรรมในสังคม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.68, S.D. = 0.27) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพทางเจตคติของนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านทุ่งโพธิ์ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี โดยรวมและรายด้าน

สภาพทางเจตคติของนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านทุ่งโพธิ์	ระดับความคิดเห็น			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับที่
1. ด้านเจตคติที่ดีต่อการดำเนินชีวิต	3.70	0.27	มาก	2
2. ด้านการพัฒนาตนเองด้านสุนทรียภาพ	4.18	0.22	มาก	1
3. ด้านคุณธรรมในสังคม	3.68	0.27	มาก	3
รวม	**3.85**	**0.20**	**มาก**	

2. การเปรียบเทียบสภาพทางเจตคติของนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านทุ่งโพธิ์ จำแนกตามเพศ พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านมีค่าเฉลี่ยไม่แตกต่างกัน โดยเพศหญิงมีเจตคติเชิงบวกด้วยหลักพุทธธรรมสูงกว่าเพศชาย เมื่อจำแนกตามอายุ โดยภาพรวมมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และรายด้านคุณธรรมในสังคมมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนด้านอื่นๆ มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน โดยนักเรียนที่มีอายุระหว่าง 14-16 ปี มีเจตคติเชิงบวกด้วยหลักพุทธธรรมสูงกว่านักเรียนที่มีอายุระหว่าง 10-13 ปี

3. การเปรียบเทียบสภาพเจตคติของนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านทุ่งโพธิ์ จำแนกตามระบบดับชั้น โดยภาพรวม ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบสภาพทางเจตคติของนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านทุ่งโพธิ์จำแนกตามระดับชั้น โดยภาพรวม

ผลการเปรียบเทียบ	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	p-value
ด้านเจตคติที่ดีต่อการดำเนินชีวิต	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	2 138 140	0.140 10.618 10.757	0.070 0.077	0.909	0.405
ด้านการพัฒนาตนเองด้านสุนทรียภาพ	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	2 138 140	0.242 7.143 7.386	0.121 0.052	2.341	0.100
ด้านคุณธรรมในสังคม	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	2 138 140	0.740 9.945 10.684	0.370 0.072	5.132	0.007**
รวม	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	2 138 140	0.091 2.691 2.782	0.046 0.019	2.335	0.101

** อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการเปรียบเทียบสภาพทางเจตคติของนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านทุ่งโพธิ์ จำแนกตามระดับชั้น โดยภาพรวมมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน รายด้านคุณธรรมในสังคม มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ส่วนด้านอื่นๆ มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

4. ข้อเสนอแนะแนวทางการสร้างความเปลี่ยนแปลงทางเจตคติเชิงบวกด้วยหลักพุทธธรรมให้แก่นักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านทุ่งโพธิ์ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการคัดกรองหรือการสำรวจปัญหาของนักเรียนในแต่ละระดับชั้นประจำปี เพื่อให้ทราบถึงปัญหาที่สำคัญ ปัญหาที่ควรแก้ไขมากที่สุด และนำมาเป็นแนวทางการประชุมเครือข่ายผู้บริหาร ผู้ปกครองนักเรียน ผู้เชี่ยวชาญในการแก้ปัญหานักเรียน นักจิตวิทยาโรงเรียน และผู้เชี่ยวชาญในการจัดกิจกรรมการแก้ปัญหานักเรียน เพื่อนำไปสู่การจัดกิจกรรมที่สำคัญต่อการแก้ปัญหา และการพัฒนาได้จริง ผู้บริหารควรมีแนวทางในการสร้างความเชื่อมั่นในสังคมให้ครอบคลุมทั้งระบบ ได้แก่ ด้านครูผู้สอนที่ดี มีประสิทธิภาพ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การศึกษาเรียนรู้นอกสถานที่ ด้านทุนการศึกษา ด้านการวิจัยในชั้นเรียน เป็นต้น และควรมีแนวทางในการสำรวจ

ความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการ ความสนใจทางสังคม โดยการสำรวจความคิดเห็นจากชุมชนจากแบบสอบถาม สำรวจจุดเด่น และจุดด้อยของโรงเรียน เพื่อนำมาเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหานำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนที่ยั่งยืนต่อไป

5. ผลการสร้างความเปลี่ยนแปลงเจตคติเชิงบวกด้วยหลักพุทธธรรมให้แก่นักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านทุ่งโพธิ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.21, S.D. = 0.22) และรายด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาตนเองด้านสุนทรียภาพ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.34, S.D. = 0.34) รองลงมา คือ ด้านเจตคติที่ดีต่อการดำเนินชีวิต อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.20, S.D. = 0.38) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านคุณธรรมในสังคม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.09, S.D. = 0.39)

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การสร้างความเปลี่ยนแปลงทางเจตคติเชิงบวกแก่นักเรียนด้วยหลักพุทธธรรม มีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. สภาพทางเจตคติของนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านทุ่งโพธิ์ โดยรวมและรายด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาตนเองด้านสุนทรียภาพ รองลงมา คือ ด้านเจตคติที่ดีต่อการดำเนินชีวิต ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านคุณธรรมในสังคม ทั้งนี้อันเนื่องมากจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการแต่งกาย มาโรงเรียนใส่ชุดนักเรียนที่เรียบร้อยอยู่เสมอ และใส่ใจในเรื่องวัฒนธรรมของการแต่งกายในชุมชน และมีส่วนร่วมในกิจกรรมในโรงเรียนได้เป็นอย่างดี เช่น กิจกรรมกีฬาสี กิจกรรมอบรมเข้าค่ายคุณธรรม จริยธรรม ฯลฯ สอดคล้องกับแนวคิดของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2544) ได้กำหนดลักษณะและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนมัธยมศึกษาในวิชาจริยศึกษาไว้ 6 ประการ ดังนี้ 1) มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 2) มีทัศนคติต่อสัมมาชีพทุกชนิด มีระเบียบวินัยในการทำงานในส่วนของตนเองและหมู่คณะมานะพากเพียร อดทน ประหยัด และใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ 3) มีความซื่อสัตย์ มีวินัยของตนเอง เคารพกฎหมาย และกติกาของสังคมรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม ตลอดทั้งเสริมสร้างความเสมอภาค และความเป็นธรรมในสังคม 4) รู้สิทธิหน้าที่ รู้จักทำงานเป็นหมู่คณะ มีความสามัคคีและเสียสละเพื่อส่วนรวมรู้จักแก้ปัญหาด้วยสันติวิธีอย่างมีหลักการและเหตุผล 5) มีความภูมิใจในความเป็นไทย มีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์มีความเลื่อมใสในการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และ 6) มีความเข้าใจอันดีในมนุษยชาติ และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข สอดคล้องกับงานวิจัยของเกวลี ศรีบุรี (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการส่งเสริมพฤติกรรมการกล้าแสดงออกโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนผดุงนารี พบว่า (1) การส่งเสริมพฤติกรรมการกล้าแสดงออกของนักเรียนที่เรียนด้วย กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม พบว่า โดยภาพรวมในการส่งเสริม

พฤติกรรมการกล้าแสดงออกของนักเรียนอยู่ในระดับมาก และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของนิรุธ มะโนมัย และคณะ (2563, หน้า 69-79) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติต่อการเรียนกับพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนที่หนีเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยอายุ 14.20 ปี ส่วนใหญ่เป็นเพศชายร้อยละ 68.4 เจตคติต่อการเรียนโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง

2. การเปรียบเทียบสภาพทางเจตคติของนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านทุ่งโพธิ์ จำแนกตามเพศ พบว่า สภาพทางเจตคติของนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านทุ่งโพธิ์ จำแนกตามเพศ โดยภาพรวม และรายด้านมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน โดยเพศหญิงมีเจตคติเชิงบวกด้วยหลักพุทธธรรมสูงกว่าเพศชาย เมื่อจำแนกตามอายุ โดยภาพรวมมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และรายด้านคุณธรรมในสังคมมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนด้านอื่นๆ มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน โดยนักเรียนที่มีอายุระหว่าง 14-16 ปี มีเจตคติเชิงบวกด้วยหลักพุทธธรรมสูงกว่านักเรียนที่มีอายุระหว่าง 10-13 ปี เมื่อจำแนกตามระดับชั้น โดยภาพรวมมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน รายด้านคุณธรรมในสังคมมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ส่วนด้านอื่นๆ มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อันเนื่องมาจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีประสบการณ์ในการเรียนรู้ในสังคมมากกว่า จึงทำให้นักเรียนที่มีอายุระหว่าง 14-16 ปี เจตคติเชิงบวกด้วยหลักพุทธธรรมสูงกว่านักเรียนที่มีอายุระหว่าง 10-13 ปี สอดคล้องกับแนวคิดของปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546) ได้สรุปว่า เจตคติมีลักษณะสำคัญดังนี้ 1) เจตคติเกิดจากประสบการณ์สิ่งเร้าต่างๆ รอบตัวบุคคล การอบรมเลี้ยงดูการเรียนรู้ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดเจตคติ แม้ว่ามีประสบการณ์ที่เหมือนกันก็อาจมีเจตคติที่แตกต่างกันได้ด้วยสาเหตุหลายประการ เช่น สติปัญญา อายุ ฯลฯ 2) เจตคติเป็นการเตรียมความพร้อมในการตอบสนองต่อสิ่งเร้าภายในของจิตใจมากกว่าภายนอกที่สังเกตได้ สภาวะความพร้อมที่จะตอบสนองมีลักษณะที่ซับซ้อน 3) เจตคติมีทิศทางของการประเมิน ทิศทางของการประเมิน คือลักษณะความรู้สึกหรืออารมณ์ที่เกิดขึ้น ถ้าประเมินว่า ชอบพอใจ หรือเห็นด้วย ก็คือเป็นไปในทิศทางที่ดีถ้าประเมินออกมาในทางที่ไม่ชอบ ไม่พอใจ ก็คือเป็นไปในทางที่ไม่ดี 4) เจตคติมีความเข้ม คือ มีปริมาณน้อยในความรู้สึกถ้าชอบมากหรือไม่เห็นด้วยอย่างมากก็คือ ความเข้มข้นสูง ถ้าไม่ชอบหรือเกลียดที่สุดก็แสดงว่ามีความเข้มข้นสูงไปในทิศทางหนึ่ง 5) เจตคติมีความคงทนที่บุคคลมีความยึดถือมั่น และมีส่วนในการกำหนดพฤติกรรมของคนนั้น การยึดมั่นในเจตคติต่อสิ่งใด ทำให้การเปลี่ยนแปลงเจตคติเกิดขึ้นได้ยาก 6) เจตคติมีทั้งพฤติกรรมภายใน และพฤติกรรมภายนอก พฤติกรรมทางจิตใจถ้าไม่แสดงออกก็ไม่สามารถรู้ได้ว่าบุคคลนั้นมีเจคติอย่างไรในเรื่องนั้น เจตคติเป็นพฤติกรรมภายนอกและแสดงออกเมื่อถูกกระตุ้น 7) เจตคติต้องมีสิ่งเร้าจึงจะเกิดการตอบสนองขึ้น ไม่จำเป็นว่าเจตคติที่แสดงออกจากพฤติกรรมภายในและพฤติกรรมภายนอกจะตรงกัน เพราะก่อนแสดงออกนั้นก็จะปรับปรุงให้เหมาะกับสภาพของสังคมแล้วจึงแสดงออก

เป็นพฤติกรรมภายนอก ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของบุญมี โททำ (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า หลังการทดลองพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความรู้ ด้านทัศนคติ ด้านวิจารณญาณ ด้านพฤติกรรม และด้านบุคลิกภาพนักศึกษามีการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่ดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. แนวทางการสร้างความเปลี่ยนแปลงทางเจตคติเชิงบวกด้วยหลักพุทธธรรมให้แก่นักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านทุ่งโพธิ์ ตำบลทุ่งโพธิ์ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการคัดกรองหรือการสำรวจปัญหาของนักเรียนในแต่ละระดับชั้น ประจำปี เพื่อให้ทราบถึงปัญหาที่สำคัญ ปัญหาที่ควรแก้ไขมากที่สุด และนำมาเป็นแนวทางการประชุมเครือข่ายผู้บริหาร ผู้ปกครองนักเรียน ผู้เชี่ยวชาญในการแก้ปัญหานักเรียน นักจิตวิทยาโรงเรียน และผู้เชี่ยวชาญในการจัดกิจกรรมการแก้ปัญหานักเรียน เพื่อนำไปสู่การจัดกิจกรรมที่สำคัญต่อการแก้ปัญหาและควรพัฒนาได้จริง ทั้งนี้อันเนื่องมาจากปัจจัยหลายๆ อย่างที่ยังไม่พร้อมเท่าที่ควร ส่งผลให้เกิดข้อบกพร่องบางประการในการพัฒนาผู้เรียนที่มีจำนวนมากไปพร้อมๆ กัน สอดคล้องกับแนวคิดของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข (2544) ได้กล่าวว่า กระบวนการดำเนินการช่วยเหลือเยาวชนกลุ่มที่จัดอยู่ในเกณฑ์กลุ่มเสี่ยง/มีปัญหาด้านพฤติกรรมเชิงจริยธรรมตามเกณฑ์การคัดกรองว่ามีปัญหาด้านพฤติกรรมเชิงจริยธรรม ซึ่งประกอบด้วยการมีสภาพอารมณ์ที่ผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวันเช่น มีความวิตกกังวล ซึมเศร้า ความประพฤติเกเร ก้าวร้าวหรือมีพฤติกรรมต่างๆ ที่กระทบต่อผลการเรียน เช่น พฤติกรรมไม่อยู่นิ่ง สมาธิสั้น การลักขโมยการทำร้ายตนเอง และพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม ตลอดจนการใช้สารเสพติด โดยใช้แบบประเมินพฤติกรรมเชิงจริยธรรมเด็กหรือแบบวัดพฤติกรรมอื่นๆ ในกิจกรรมการดูแลช่วยเหลือเยาวชนกลุ่มนี้จะประกอบด้วยกิจกรรมการส่งเสริม ป้องกัน และแก้ไขปัญหา โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมการแก้ไขปัญหามีจำนวนมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของมนตรี รอดแก้ว และคณะ (2566, หน้า 37-50) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนากิจกรรมการปรับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยในตนเอง ทักษะชีวิต และความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พบว่า แนวทางการพัฒนากิจกรรมการปรับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยรวมควรเพิ่มรูปแบบของกิจกรรมการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมความมีวินัยในตนเอง ทักษะชีวิต และความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง ให้มีความชักเจน โดยการเพิ่มจำนวนของวันให้เหมาะสมกับกิจกรรมเพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาให้มากขึ้นเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดกิจกรรมดังกล่าว หน่วยงานหรือมหาวิทยาลัย และนักวิชาการควรร่วมกันวางแนวทางการแก้ไขปัญหาของนักศึกษา และปัญหาสังคมอย่างชัดเจน เพื่อให้มีแนวทางการแก้ไขปัญหา เพื่อการพัฒนาสถาบันที่ยั่งยืน และควรสำรวจข้อบกพร่องต่างๆ ในองค์กรของสถานศึกษาแล้วนำมาแก้ปัญหา และส่งเสริมจริยธรรมในสถานศึกษา เพื่อให้เด็กรุ่นใหม่ได้ตระหนักถึงภัยของสังคมและการส่งเสริมกิจกรรมต่างๆ อย่างเหมาะสม

4. การสร้างความเปลี่ยนแปลงเจตคติเชิงบวกด้วยหลักพุทธธรรมให้แก่นักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านทุ่งโพธิ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้านที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาตนเองด้านสุนทรียภาพ รองลงมา คือ ด้านเจตคติที่ดีต่อการดำเนินชีวิต และด้านที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คือ ด้านคุณธรรมในสังคม ทั้งนี้อันเนื่องมาจากการจัดกิจกรรมในครั้งนี้ทำให้นักเรียนสนใจในการเรียนรู้ ภาษาต่างประเทศ เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน ภาษาญี่ปุ่น และมีส่วนร่วมในกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศในโรงเรียน มากขึ้น และทำให้นักเรียนให้ความสำคัญกับเครื่องแต่งกาย คือ มาโรงเรียนใส่ชุดนักเรียนที่เรียบร้อยอยู่เสมอ และใส่ใจในเรื่องวัฒนธรรมของการแต่งกายในชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดของเสาวนีย์ เสนาสุ (2532) ได้อธิบายถึงทิศทางในการพัฒนาเยาวชนไว้ดังต่อไปนี้ 1) เยาวชนพึงพัฒนาเจตคติที่ดีต่อการดำเนินชีวิต มีความเข้าใจและความคิดรวบยอดเกี่ยวกับตนเอง (Self-concept) ที่ถูกต้องตามความเป็นจริงรวมทั้งเข้าใจความต้องการและบทบาทของตนเองและของผู้อื่น มีโอกาสพัฒนาความเป็นตัวของตัวเอง พัฒนาศักยภาพของตัวเองและของผู้อื่น พัฒนาศักยภาพของตนเองด้วยความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และพึงมีความรักในเพื่อนมนุษย์ 2) เยาวชนพึงมีโอกาสในการพัฒนาตนเองด้านสุนทรียภาพด้วยการมีส่วนร่วมในกิจกรรมศิลปะ การกีฬาและนันทนาการ ต่างพึงมีความรับผิดชอบในการสืบเนื่องทางวัฒนธรรมเพื่อความอยู่รอดของชาติ รู้จักคัดเลือกภาษา พัฒนาสมบัติวัฒนธรรมอันเป็นมรดกและเป็นเอกลักษณ์ของชาติ 3) เยาวชนพึงยึดถือในเรื่องคุณธรรมในสังคม โดยตระหนักความรับผิดชอบของตนเองต่อสังคม พึงรักในเสรีภาพของตนแต่จะต้องไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น รู้จักร่วมมือกับผู้อื่นเพื่อกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวมเต็มใจช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสรู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อส่วนรวมมีความรับผิดชอบในฐานะสมาชิกที่ดีของชาติ มีส่วนร่วมในการปกครองและการเมือง อันได้แก่ ความเข้าใจและปฏิบัติบทบาทของตนให้ถูกต้องและเหมาะสมในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ในการดำรงชีวิต และในด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่น สอดคล้องกับงานวิจัยของมนตรี รอดแก้ว และคณะ (2566, หน้า 37-50) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการปรับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยในตนเอง ทักษะชีวิต และความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พบว่า การพัฒนากิจกรรมการปรับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยในตนเอง ทักษะชีวิต และความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย นักศึกษามีความพึงพอใจ โดยภาพรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก มีความมีวินัยในตนเอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากและรายด้านอยู่ในระดับมาก มีทักษะชีวิตหลังการพัฒนากิจกรรมการปรับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมโดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และมีความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.2 ผู้บริหารและครู ควรกำหนดนโยบายการเพิ่มกิจกรรมส่งเสริมเจตคติที่ดีมีจริยธรรมเด่น ให้ความรู้ แยกแยะ สิ่งไหน ควร ไม่ควร และการปฏิบัติตนเป็นคนที่ดีในสังคม เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสถาบันการศึกษา และสังคมต่อไป

2.2 ผู้บริหารและครู ควรกำหนดนโยบาย แนวทางการแก้ไขปัญหาทางจริยธรรมอย่างเป็นระบบ เพื่อพัฒนานักเรียน และควรดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง จนเกิดสัมฤทธิ์ผลในทางที่ดีต่อไป

2. ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยแนวทางในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อเจตคติเชิงบวกของนักเรียนในระดับประถมศึกษา เพื่อพัฒนานักเรียนในแต่ละระดับชั้นให้มีความเข้าใจในทักษะชีวิตที่ดีต่อไป

2.2 ควรทำการศึกษาเชิงคุณภาพในประเด็นที่เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน โดยใช้การสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

ข้อค้นพบจากการวิจัยลงพื้นที่สำรวจความคิดเห็นตามสภาพจริงของนักเรียน จำนวน 141 คน โรงเรียนชุมชนบ้านทุ่งโพธิ์ ได้พบองค์ความรู้ที่เป็นกระบวนการคัดกรองผู้เรียน หรือการสำรวจปัญหาของนักเรียนในแต่ละระดับชั้น เพื่อให้ทราบถึงปัญหาที่สำคัญที่ควรแก้ไขมากที่สุด และนำมาเป็นแนวทางการประชุมเครือข่ายผู้บริหาร ผู้ปกครองนักเรียน ผู้เชี่ยวชาญ นักจิตวิทยาเพื่อนำไปสู่การจัดกิจกรรมที่สำคัญต่อการแก้ปัญหาเพื่อพัฒนาได้จริง และมีขั้นตอนในการพัฒนา ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาตนเองด้านสุนทรียภาพ ด้านเจตคติที่ดีต่อการดำเนินชีวิต และด้านคุณธรรมในสังคม พบว่า การสร้างความเปลี่ยนแปลงเจตคติเชิงบวกของนักเรียนด้วยหลักพุทธธรรม โดยรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีขั้นตอนสำคัญ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2552). *คู่มือการดำเนินงานเสริมสร้างศีลธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน.* กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม.

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). *หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2544). *คู่มือวิทยากรระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน*. กรุงเทพฯ: ยูเรนัสอิมเมจกรุ๊ป.

เกวลี ศรีบุรี. (2560). *การส่งเสริมพฤติกรรมการกล้าแสดงออกโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนผดุงนารี*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

เจษฎาวัลย์ ปลงใจ. (2561). จริยกับความเป็นครู. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่*, 4(1), 113-123. http://ojs.mcu.ac.th/index.php/JGMP/article/view/3339/2610

นิรุธ มะโนมัย, ทรงสุดา หมื่นไธสง, วิไลพร พลสูงเนิน, สันติ ยุทธยง และฉวีวรรณ ศรีดาวเรือง. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติต่อการเรียนกับพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนที่หนีเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี. *ราชาวดีสาร วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์,* 10(2), 69-79. https://he01.tci-thaijo.org/index.php/bcnsurin/article/view/243241

บุญชม ศรีสะอาด, สมนึก ภัททิยธนี, มนตรี อนันตรักษ์, นุชวนา เหลืองอังกูร, อรนุช ศรีสะอาด, สมบัติ ท้ายเรือคำ, ประวิต เอราวรรณ์ และทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน. (2551). *พื้นฐานการวิจัยการศึกษา*. กาฬสินธุ์: ประสานการพิมพ์.

บุญมี โททำ. (2561). *รูปแบบพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.* (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2546). *จิตวิทยาการศึกษา.* กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.

ภาสกร เรืองรอง, ประหยัด จิระวงพงศ์, วณิชชา แม่นยำ, วิลาวัลย์ สมยาโรน, ศรันยู หมื่นเดช, ชไมพร ศรีสุราช. (2556). *เทคโนโลยีการศึกษากับครูไทยในศตวรรษที่ 21*. พิษณุโลก: ภาควิชาเทคโนโลยีและการสื่อสาร มหาวิทยาลัยนเรศวร.

มนตรี รอดแก้ว, พระมหาไทยน้อย สลางสิงห์, วิญญู เถาถาวงษ์, อาทิตย์ ชูชัย และอาทิตย์ แสงเฉวก. (2566). การพัฒนากิจกรรมการปรับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยในตนเอง ทักษะชีวิต และความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. *วารสารสถาบันวิจัยพิมลธรรม*, 10(2), 37-50. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/prij/article/view/264070

โรงเรียนชุมชนบ้านทุ่งโพธิ์. (2568). *ข้อมูลนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านทุ่งโพธิ์*. เข้าถึงได้จาก http://www.ccbtp.ac.th/datashow_206624

วีรวิท คงศักดิ์. (2555). *คุณธรรมกับสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: แว่นแก้ว เอ็ดดูเทนเมนท์.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2555). *การวัดผลประเมินผลวิทยาศาสตร์*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูนิเคชั่น.

เสาวนีย์ เสนาสุ. (2532). *งานอาสาสมัครและกิจกรรมเยาวชน*. กรุงเทพฯ: โอเอ พริ้นติ้งเฮ้าท์.

Bloom, B. S., Engelhart, M. D., Furst, E. J., Hill, W. H., & Krathwohl, D. R. (1956). *Taxonomy of educational objectives: The classification of educational goals. Handbook I: Cognitive domain.* New York: David McKay Company.

Duke, D. L. (2004). *The challenges of educational change*. Boston: Pearson Education, Inc.

Joyce, B., Weil, M., & Calhoun, E. (2004). *Models of teaching.* (7th ed.). Boston: Allyn and Bacon.

Likert, R. (1974). The method of constructing an attitude scale. In G. Maranell (Ed.), *Scaling: A sourcebook for behavioral scientists* (pp. 90-95). Chicago, IL: Aldine Publishing Company.

Shaftel, F., & Shaftel, G. (1967). *Role playing for social values: Decision making in the social studies*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

การตรวจสอบความตรงของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุด้านกระบวนการแรงจูงใจภายใต้ทฤษฎีความคาดหวัง-การให้คุณค่าที่ส่งผลต่อสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรมสำหรับการเป็นผู้ประกอบการในนักศึกษาปริญญาตรี*

Validation of the Causal Model of Motivational Process Based On the Expectancy-Value Theory Affecting Innovative Thinking Competencies for Entrepreneurship in Undergraduate Students

พิมพ์นภัสสรา หงษ์จ้อย, สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล และฐาศุกร์ จันประเสริฐ
Pimnapassara Hongjoy, Sittipong Wattananonsakul and Thasuk Junprasert
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ประเทศไทย
Srinakharinwirot University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: pimnapassara.hongjoy@g.swu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบความตรงของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ รวมถึงอิทธิพลของตัวแปรภายใต้ทฤษฎีความคาดหวัง-การให้คุณค่าที่มีต่อสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรมสำหรับการเป็นผู้ประกอบการในนักศึกษาปริญญาตรี ตัวแปรเชิงสาเหตุที่ศึกษา ได้แก่ การรับรู้การสนับสนุนจากมหาวิทยาลัย อัตมโนทัศน์ด้านนวัตกรรม ความคาดหวัง และการให้คุณค่า กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาปริญญาตรีในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 738 คน โดยมาจากการสุ่มหลายขั้นตอน เครื่องมือวิจัยเป็นแบบประเมินตนเองแบบมาตรวัดประเมินค่า 5 ระดับ มีค่าความเที่ยงอยู่ในช่วง .92 - .95 และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโมเดลสมการเชิงโครงสร้าง

ผลการวิจัยพบว่า โมเดลที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Chi-square = 87.789, df = 69, p = 0.063, Chi-square/df = 1.272, GFI = 0.983, AGFI = 0.975, RMSEA = 0.019) แสดงให้เห็นว่าทฤษฎีความคาดหวัง-การให้คุณค่าสามารถอธิบายกลไกของสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรมได้อย่างเหมาะสม โดยอัตมโนทัศน์ด้านนวัตกรรมมีอิทธิพลสูงสุดต่อสมรรถนะการคิด

*ได้รับบทความ: 8 เมษายน 2568; แก้ไขบทความ: 14 พฤศจิกายน 2568; ตอบรับตีพิมพ์: 6 ธันวาคม 2568
Received: April 8, 2025; Revised: November 14, 2025; Accepted: December 6, 2025

เชิงนวัตกรรม ทั้งทางตรงและทางอ้อม ผ่านตัวแปรความคาดหวังและการให้คุณค่า ส่วนการรับรู้การสนับสนุนจากมหาวิทยาลัย ค่าอิทธิพลทางตรงต่อสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรมไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่มีอิทธิพลทางอ้อมผ่านตัวแปรอัตมโนทัศน์ด้านนวัตกรรม ความคาดหวัง และการให้คุณค่า ทั้งนี้ ตัวแปรทั้งหมดสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรมได้ร้อยละ 76 การวิจัยนี้ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่สามารถส่งเสริมสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรม โดยจะมีประโยชน์ต่อการนำไปประยุกต์ใช้ในการสร้างเสริมสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรมสำหรับการเป็นผู้ประกอบการในนักศึกษาปริญญาตรี อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้เก็บข้อมูลแบบภาคตัดขวางซึ่งอาจมีข้อจำกัดด้านการอนุมานเชิงสาเหตุ ซึ่งการวิจัยในอนาคตควรออกแบบในลักษณะของการศึกษาระยะยาว เพื่อยืนยันความเป็นเหตุเป็นผลของตัวแปรได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: สมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรม; ทฤษฎีความคาดหวัง-การให้คุณค่า; โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ

Abstract

This study aimed to examine the validity of the causal relationship model, including effects of variables based on the Expectancy-Value Theory that influence innovative thinking competencies for entrepreneurship among undergraduate students. The causal variables comprised perceived university support, innovative self-concept, expectancy, and value. The sample consisted of 738 undergraduate students in Bangkok. The participants were sampled using multi-stage random sampling. Self-report questionnaires using a five-point rating scale were employed to collect data, with reliability values ranging from .94 to .96. Data were analyzed using Structural Equation Modeling.

The results revealed that: the developed model demonstrated a good fit with the empirical data (Chi-square = 87.789, df = 69, p = 0.063, Chi-square/df = 1.272, GFI = 0.983, AGFI = 0.975, RMSEA = 0.019). This indicates that the Expectancy–Value Theory appropriately explains the underlying mechanisms of innovative thinking competence. Innovative self-concept has the strongest influence on innovative thinking competencies, both directly and indirectly through expectancy and value. Perceived university support had no statistically significant direct effect on innovative thinking competencies, but it has an indirect effect through innovative self-concept, expectancy, and value.

Collectively, the variables in the model explained 76% of the variance in innovative thinking competencies. This study identifies key factors that support innovative thinking competencies, which can be beneficial for designing interventions to foster entrepreneurial innovative thinking competencies among undergraduate students. However, its cross-sectional design limits causal inference. Future studies should adopt longitudinal designs to provide stronger evidence for the causal relationships among variables.

Keywords: Innovative thinking competencies; Expectancy-Value Theory; Causal model

1. บทนำ

โลกปัจจุบันมีการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดดส่งผลก่อให้เกิดนวัตกรรมอย่างพลิกผันที่จะเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยให้สามารถแข่งขันในตลาดโลกได้ ส่งผลให้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2561) รวมถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 ได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม ซึ่งต้องดำเนินการควบคู่กับการยกระดับทักษะฝีมือแรงงาน รวมถึงพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพให้คนไทยมีทักษะสูง และมีความเป็นนวัตกร (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาศักยภาพของคนโดยเฉพาะกลุ่มคนที่กำลังจะเข้าสู่ตลาดแรงงาน ดังเช่นกลุ่มนักศึกษาปริญญาตรีที่ควรมีความสามารถและทักษะที่เกี่ยวกับนวัตกรรมโดยเฉพาะการเป็นผู้ประกอบการที่จะเป็นกลไกสำคัญสำหรับ

การขับเคลื่อนประเทศชาติในอนาคต (ทิบดี ทัฬหกรณ์ และธีรวัฒน์ จันทึก, 2560, หน้า 107-122) นอกจากนี้ ผลการจัดอันดับขีดความสามารถในการแข่งขันด้านดิจิทัลของประเทศไทย ปี 2567 ที่จัดโดย World Competitiveness Center มีอันดับลดลง 2 อันดับจากอันดับที่ 35 ในปี 2566 เป็นอันดับที่ 37 ในปี 2567 โดยมีการวิเคราะห์ว่าประเทศไทยมีจุดอ่อนในด้านการศึกษาพัฒนาด้านปัญญาประดิษฐ์ ซึ่งถือว่าเป็นนวัตกรรมที่สำคัญในยุคปัจจุบัน (International Institute for Management Development, 2024) ผลการจัดอันดับที่กล่าวมานี้ยิ่งสนับสนุนความสำคัญของการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อให้มีความสามารถเชิงนวัตกรรมเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับประเทศไทย

นักวิจัยหลายท่านได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับตัวแปรที่สะท้อนถึงความสามารถที่จะช่วยให้บุคคลสามารถสร้างสรรค์นวัตกรรมได้หนึ่งในนั้น ได้แก่ สมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรม (Innovative thinking competencies) (Morad, Ragonis, & Barak, 2021) ซึ่งพัฒนามาจากแนวคิดทักษะที่สำคัญของนวัตกร (Dyer, Gregersen, & Christensen, 2008, pp. 317-338) โดยเป็นความสามารถของบุคคลในการประยุกต์ใช้กระบวนการทางจิต ในการกระตุ้นให้เกิดการคิดและสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ประกอบด้วย

4 องค์ประกอบ ได้แก่ การสังเกต การตั้งคำถาม การสร้างเครือข่ายความคิด และการทดลองทำ สำหรับแนวทางการพัฒนาสมรรถนะดังกล่าว วิธีการหนึ่งคือการหาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลเชิงบวกต่อสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรม งานวิจัยที่ผ่านมาหลายชิ้นงานแสดงให้เห็นว่าตัวแปรในทฤษฎีความคาดหวัง-การให้คุณค่า (Expectancy-Value theory) (Wigfield, & Eccles, 2000, pp. 68-81) ซึ่งเป็นทฤษฎีแรงจูงใจทางจิตวิทยาที่อธิบายถึงกระบวนการทางปัญญาที่ผลักดันการกระทำให้นำไปสู่สมรรถนะเป้าหมายที่พึงปรารถนา ช่วยส่งเสริมสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรมได้ โดยอธิบายให้เห็นว่าความเชื่อด้านแรงจูงใจ (Motivational beliefs) เป็นผลที่เกิดจากกระบวนการทางปัญญา (Cognitive process) ซึ่งเป็นกระบวนการภายในที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้สิ่งแวดล้อมด้านสังคมและวัฒนธรรมรอบตัวของผู้เรียน (Perception of social environment)

เมื่อประยุกต์ทฤษฎีความคาดหวัง-การให้คุณค่ากับการอธิบายกลไกการพัฒนาสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรม จะได้ว่า การรับรู้การสนับสนุนจากมหาวิทยาลัย (Perceived university support) ที่ประกอบด้วย การรับรู้การสนับสนุนใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักสูตรการสอน ด้านการพัฒนาแนวคิดเชิงนวัตกรรม และด้านการสร้างนวัตกรรม (Saeed et al., 2015, pp. 1127-1145) เป็นปัจจัยในส่วนกระบวนการรู้คิดที่บุคคลมีการรับรู้ถึงสภาพแวดล้อมรอบตัว ส่งผลต่อตัวแปรตามทฤษฎีดังกล่าว ได้แก่ 1) อัตมโนทัศด้านนวัตกรรม (Innovative self-concept) ที่สะท้อนจากการรับรู้ความสามารถของตนด้านนวัตกรรม และเอกลักษณ์ด้านนวัตกรรม (Karwowski, 2015, pp. 165-179) 2) ความคาดหวัง (Expectancy) ที่วัดได้จากความเชื่อในความสามารถและความหวังในความสำเร็จ 3) การให้คุณค่า (Value) ที่ประกอบด้วยคุณค่าของความสำเร็จ คุณค่าภายใน และคุณค่าของประโยชน์ที่ได้รับ (Appianing & Van Eck, 2018, pp. 1-16) และ 4) สมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรม โดยมีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ ซึ่งงานวิจัยก่อนหน้าพบว่า การรับรู้การสนับสนุนจากสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลทางบวกกับการสร้างสรรค์ของบุคคล (Chang, Wang, & Lee, 2016) ซึ่งสะท้อนถึงการที่บุคคลมีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ อัตมโนทัศน์เชิงนวัตกรรมเป็นอีกตัวแปรหนึ่งที่ช่วยพัฒนาการสร้างสรรค์ของบุคคล (Wang & Zhu, 2011, pp. 291-298) ซึ่งมีความสอดคล้องกับสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรม และเมื่อบุคคลมีความคาดหวังจะส่งผลทางบวกต่อพฤติกรรมเชิงนวัตกรรม (Chen et al., 2021) ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งที่แสดงถึงการที่บุคคลมีทักษะการคิดและพฤติกรรมที่แสดงถึงการมีความสามารถเชิงนวัตกรรม นอกจากนี้ การให้คุณค่าเป็นอีกตัวแปรที่สามารถส่งเสริมสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรมเช่นเดียวกัน โดยสะท้อนจากการที่การให้คุณค่ามีอิทธิพลเชิงบวกกับพฤติกรรมการทำงานเชิงนวัตกรรม (Pukkeeree, Na-Nan, & Wongsuwan, 2020, p. 69)

อย่างไรก็ตาม งานวิจัยที่ผ่านมามักตรวจสอบความสัมพันธ์แบบแยกส่วน ยังไม่มีการตรวจสอบในระดับโมเดลเชิงโครงสร้างตามทฤษฎี ทำให้เกิดช่องว่างทางความรู้ (Knowledge gap) เกี่ยวกับการทำความ

เข้าใจกระบวนการเกิดสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรมในกลุ่มนักศึกษาปริญญาตรี รวมถึงไปช่องว่างเชิงทฤษฎี (Theoretical gap) ในการตรวจสอบว่าตัวแปรที่เกี่ยวข้องตามทฤษฎีความคาดหวัง-การให้คุณค่าสามารถอธิบายการส่งเสริมสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรม โดยมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์จริงหรือไม่ งานวิจัยนี้จึงได้ทำการตรวจสอบความตรงของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุด้านกระบวนการแรงจูงใจภายใต้ทฤษฎีความคาดหวัง-การให้คุณค่าที่ส่งผลต่อสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรมสำหรับการเป็นผู้ประกอบการในนักศึกษาปริญญาตรี เพื่อช่วยให้เข้าใจการกระบวนการเกิดสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรมในเชิงลึกตามทฤษฎีทางจิตวิทยา รวมถึงทราบปัจจัยเชิงสาเหตุที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรมได้ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อตรวจสอบความตรงของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุภายใต้ทฤษฎีความคาดหวัง-การให้คุณค่าที่ส่งผลต่อสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรมสำหรับการเป็นผู้ประกอบการในนักศึกษาปริญญาตรี
2. เพื่อตรวจสอบอิทธิพลทางตรง และอิทธิพลทางอ้อมของตัวแปรปัจจัยเชิงสาเหตุภายใต้ทฤษฎีความคาดหวัง-การให้คุณค่าที่ส่งผลต่อสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรมสำหรับการเป็นผู้ประกอบการในนักศึกษาปริญญาตรี

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 ถึง 4 จำนวน 738 คน ที่กำลังศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร 2 แห่ง ประกอบด้วยมหาวิทยาลัยของรัฐ 1 แห่ง และมหาวิทยาลัยเอกชน 1 แห่ง มีการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามแนวคิดการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสมการเชิงโครงสร้างด้วยโปรแกรมลิสเรล โดยพิจารณาจากจำนวนพารามิเตอร์ที่ต้องการประมาณค่าตามแนวคิดของ Hair et al. (2006) และสุ่มกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินตนเองแบบมาตรวัดประเมินค่า 5 ระดับ ที่ประยุกต์จากงานวิจัยก่อนหน้าและปรับให้เข้ากับบริบทนักศึกษาปริญญาตรีของไทยเพื่อวัดตัวแปรที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การรับรู้การสนับสนุนจากมหาวิทยาลัย (Saeed et al., 2015, pp. 1127-1145) อัตมโนทัศน์ด้านนวัตกรรม (Karwowski, 2015, pp. 165-179) ความคาดหวัง การให้คุณค่า (Appianing & Van Eck, 2018, pp. 1-16) และสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรม (Morad et al., 2021) มีการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือด้วยความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญ 3 คน พิจารณาข้อคำถามในแบบวัดและทำการคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์

(IOC) ตั้งแต่ 0.05 ขึ้นไป และมีการทดสอบความตรงเชิงโครงสร้าง (Construct validity) ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) พร้อมกับตรวจสอบความเอนเอียงจากการใช้ระเบียบวิธีร่วม (Common method bias) ด้วย Harman's Single Factor Test โดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบหลักจากรายการคำถามทั้งหมด พบว่า ปัจจัยแรกอธิบายความแปรปรวนรวมได้ร้อยละ 40.04 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ที่ร้อยละ 50 แสดงว่าไม่พบปัญหาความเอนเอียงจากการใช้ระเบียบวิธีร่วมในทางสถิติ รวมถึงตรวจสอบความเที่ยง (Reliability) ของแบบวัดด้วยสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค พบว่ามีค่าความเที่ยงอยู่ในช่วง .92 - .95

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1) สถิติบรรยาย เพื่ออธิบายลักษณะของกลุ่มตัวอย่างและลักษณะของตัวแปรในการวิจัย 2) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรในการวิจัย และ 3) การวิเคราะห์โมเดลสมการเชิงโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ และตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งพิจารณาจากการวิเคราะห์ค่าสถิติที่ชี้วัดความกลมกลืน (The goodness of fit statistical analyses) และทำการประมาณค่าพารามิเตอร์ของโมเดลด้วยวิธีภาวะความน่าจะเป็นสูงสุด (Maximum likelihood)

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อทดสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุด้านกระบวนการแรงจูงใจ ภายใต้ทฤษฎีความคาดหวัง-การให้คุณค่า ที่ส่งผลต่อสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรมในการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาระดับปริญญาตรี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 738 คน ประกอบด้วยเพศชายจำนวน 81 คน เพศหญิงจำนวน 657 คน คิดเป็นร้อยละ 10.98 และ 89.02 ตามลำดับ มีอายุในช่วง 19-24 ปี ค่าเฉลี่ยอายุเท่ากับ 19.57 ปี (S.D. = 1.42) เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ของตัวแปรอิสระ (การรับรู้การสนับสนุนจากมหาวิทยาลัย) กับตัวแปรส่งผ่าน (ความคาดหวัง การให้คุณค่า และอัตมโนทัศน์ด้านนวัตกรรม) เพื่อตรวจสอบภาวะร่วมเส้นตรงพหุ (Multicollinearity) พบว่าขนาดของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่าต่ำสุดเท่ากับ .40 และสูงสุดมีค่าเท่ากับ .61 ซึ่งไม่เกิน .80 ดังนั้น ผู้วิจัยสามารถนำตัวแปรสังเกตได้ไปใช้วิเคราะห์โมเดลสมการเชิงโครงสร้างได้โดยไม่ฝ่าฝืนข้อตกลงเบื้องต้นทางสถิติในเรื่องภาวะร่วมเส้นตรงพหุ (Hair et al., 2006)

แม้ว่าการทดสอบการแจกแจงแบบพหุปกติด้วย Mardia's Test พบว่า มีความเบี่ยงเบนจากภาวะการแจกแจงปกติแบบพหุ แต่สามารถใช้การวิเคราะห์โมเดลสมการเชิงโครงสร้างได้ เนื่องจากวิธีภาวะความน่าจะเป็นสูงสุดมีความทนทานต่อการละเมิดสมมติฐานการแจกแจงแบบปกติ เมื่อมีขนาดกลุ่มตัวอย่างที่มากพอ ($n > 500$) (West, Finch & Curran, 1995)

จากการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยด้านกระบวนการแรงจูงใจภายใต้ทฤษฎีความคาดหวัง-การให้คุณค่าที่ส่งผลต่อสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรมสำหรับการเป็นผู้ประกอบการในนักศึกษาปริญญาตรีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า มีค่าไค-สแควร์ (Chi-square) เท่ากับ 87.789 ที่องศาอิสระ (df) เท่ากับ 69 ค่าความน่าจะเป็น (p) เท่ากับ 0.063 และค่าอัตราส่วนระหว่างค่าไค-สแควร์กับองศาอิสระ เท่ากับ 1.272 รวมถึงมีค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ 0.983 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.975 และค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของค่าความคลาดเคลื่อนโดยประมาณ (RMSEA) เท่ากับ 0.019 ซึ่งค่าดัชนีทุกค่าผ่านเกณฑ์ค่าสถิติที่ชี้วัดความกลมกลืน (Schumacker & Lomax, 2016) ดังนั้น โมเดลที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และสามารถนำมาอธิบายความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านกระบวนการแรงจูงใจตามทฤษฎีความคาดหวัง-การให้คุณค่าที่ส่งผลต่อสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรมสำหรับการเป็นผู้ประกอบการในนักศึกษาปริญญาตรีได้ โดยสามารถแสดงโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ ดังตามภาพที่ 1

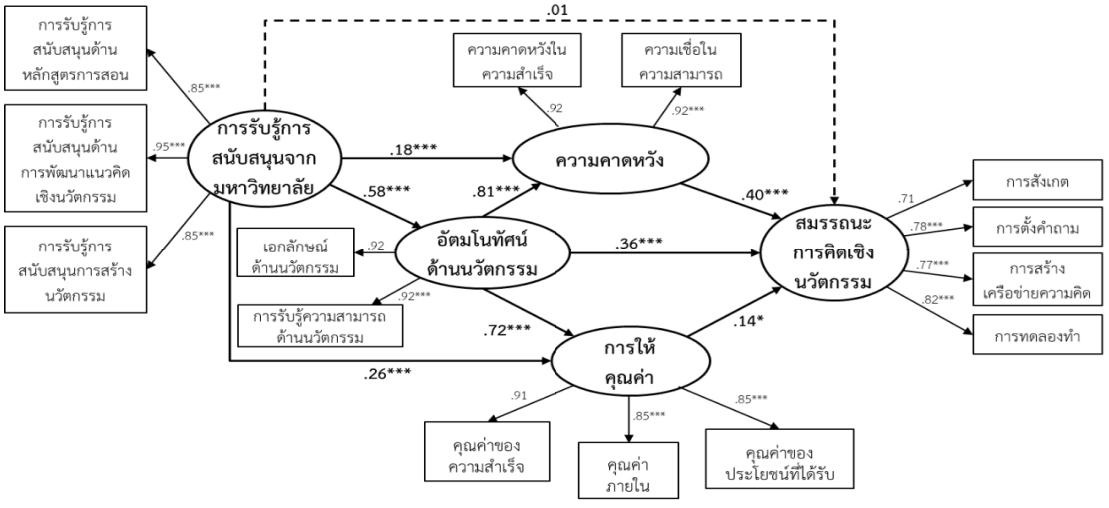

Chi-square = 87.789, df = 69, p = 0.063, GFI = 0.983, AGFI = 0.975, RMSEA = 0.019

ภาพที่ 1 ผลการประมาณค่าโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรมสำหรับการเป็นผู้ประกอบการในนักศึกษาปริญญาตรี

สำหรับค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรสาเหตุที่เกี่ยวกับกระบวนการแรงจูงใจตามทฤษฎีความคาดหวัง-การให้คุณค่า ที่ส่งผลต่อสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรม ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐานของอิทธิพลของตัวแปร

ตัวแปรตาม / ตัวแปรต้น	อัตมโนทัศน์ด้านนวัตกรรม			ความคาดหวัง			การให้คุณค่า			สมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรม		
	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE
การรับรู้การสนับสนุนจากมหาวิทยาลัย	.58**	-	.58**	.18**	.47**	.65**	.26**	.42**	.68**	.01	.56**	.57**
อัตมโนทัศน์ด้านนวัตกรรม	-	-	-	.81**	-	.81**	.72**	-	.72**	.36**	.42**	.78**
ความคาดหวัง	-	-	-	-	-	-	-	-	-	.40**	-	.40**
การให้คุณค่า	-	-	-	-	-	-	-	-	-	.14**	-	.14*
R^2	.34			.85			.81			.76		

หมายเหตุ: * หมายถึง มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ** หมายถึง มีนัยสำคัญที่ระดับ .01
DE = อิทธิพลทางตรง IE = อิทธิพลทางอ้อม TE = อิทธิพลรวม

จากตารางที่ 1 สามารถอธิบายอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมของตัวแปรสาเหตุที่เกี่ยวกับกระบวนการแรงจูงใจตามทฤษฎีความคาดหวัง-การให้คุณค่าที่ส่งผลต่อสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรม ได้ดังนี้

สมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรมได้รับอิทธิพลจากการรับรู้การสนับสนุนจากมหาวิทยาลัย อัตมโนทัศน์ด้านนวัตกรรม ความคาดหวัง และการให้คุณค่า โดยอัตมโนทัศน์ด้านนวัตกรรมเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรมมากที่สุด มีค่าอิทธิพลรวม เท่ากับ .78 (นัยสำคัญที่ระดับ .01) โดยมีค่าอิทธิพลทางตรง เท่ากับ .36 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และค่าอิทธิพลทางอ้อมผ่านความหวัง และการให้คุณค่า มีค่าอิทธิพลทางอ้อม เท่ากับ .42 (นัยสำคัญที่ระดับ .01) โดยตัวแปรที่มีอิทธิพลรองลงมา ได้แก่ การรับรู้การสนับสนุนจากมหาวิทยาลัย มีค่าอิทธิพลรวม เท่ากับ .57 (นัยสำคัญที่ระดับ .01) ส่วนความคาดหวัง มีค่าอิทธิพลรวม เท่ากับ .40 (นัยสำคัญที่ระดับ .01) การให้คุณค่า เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลน้อยที่สุด โดยมีค่าอิทธิพลรวม เท่ากับ .14 และมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 อย่างไรก็ตาม ค่าอิทธิพลทางตรงของการรับรู้การสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยที่มีต่อสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรมไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่า อิทธิพลของการรับรู้การสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยเป็นอิทธิพลทางอ้อมที่ส่งผ่านทางตัวแปรอัตมโนทัศน์ด้านนวัตกรรม ความคาดหวังและการให้คุณค่าเพื่อไปยังสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรม โดยมีค่าอิทธิพลทางอ้อม เท่ากับ .56 (นัยสำคัญที่ระดับ .01)

หากอธิบายในภาพรวมของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยด้านกระบวนการแรงจูงใจภายใต้ทฤษฎีความคาดหวัง-การให้คุณค่าที่ส่งผลต่อสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรม จะสามารถอธิบายได้ว่า การรับรู้การสนับสนุนจากมหาวิทยาลัย มีอิทธิพลทางบวกต่ออัตมโนทัศน์ด้านนวัตกรรม ความคาดหวัง และการให้คุณค่า ซึ่งทั้งอัตมโนทัศน์ด้านนวัตกรรม ความคาดหวัง และการให้คุณค่า มีอิทธิพลทางบวกต่อสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรม จึงทำให้สามารถเห็นกระบวนการความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ไล่ลำดับจากการรับรู้การสนับสนุนจากมหาวิทยาลัย ส่งผลทางบวกต่ออัตมโนทัศน์ด้านนวัตกรรม ซึ่งส่งผลทางบวกต่อเนื่องไปยังความคาดหวัง และการให้คุณค่า จากนั้นได้ส่งอิทธิพลทางบวกต่อไปยังสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรม โดยการรับรู้การสนับสนุนจากมหาวิทยาลัย อัตมโนทัศน์ด้านนวัตกรรม ความคาดหวัง และการให้คุณค่า สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรมได้ร้อยละ 76 นอกจากนี้ การรับรู้การสนับสนุนจากมหาวิทยาลัย สามารถอธิบายความแปรปรวนของอัตมโนทัศน์ด้านนวัตกรรมได้ร้อยละ 34 และการรับรู้การสนับสนุนจากมหาวิทยาลัย และอัตมโนทัศน์ด้านนวัตกรรม สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของความคาดหวัง และการให้คุณค่าได้ร้อยละ 85 และ 81 ตามลำดับ

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยสามารถแสดงได้ว่า โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยด้านกระบวนการแรงจูงใจภายใต้ทฤษฎีความคาดหวัง-การให้คุณค่าที่ส่งผลต่อสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรมสำหรับการเป็นผู้ประกอบการในนักศึกษาปริญญาตรีที่พัฒนาขึ้นตามทฤษฎีความคาดหวัง-การให้คุณค่าและงานวิจัยก่อนหน้า มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีตัวแปรเชิงสาเหตุ ได้แก่ การรับรู้การสนับสนุนจากมหาวิทยาลัย อัตมโนทัศน์ด้านนวัตกรรม ความคาดหวัง และการให้คุณค่า ซึ่งตัวแปรเชิงสาเหตุดังกล่าวสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรมได้ร้อยละ 76 เมื่อพิจารณาถึงอิทธิพลของตัวแปรเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรม พบว่า อัตมโนทัศน์ด้านนวัตกรรมมีอิทธิพลสูงสุด รองลงมาได้แก่ การรับรู้การสนับสนุนจากมหาวิทยาลัย ความคาดหวัง และการให้คุณค่า

ผลการวิจัยที่ได้นี้มีความสอดคล้องกับทฤษฎีความคาดหวัง-การให้คุณค่า (Wigfield & Eccles, 2000) ที่ให้ความสำคัญกับความเชื่อด้านแรงจูงใจ (Motivational beliefs) ที่เกี่ยวกับอัตมโนทัศน์ ความคาดหวังและการให้คุณค่าของบุคคล โดยที่ความเชื่อดังกล่าวเป็นผลมาจากการตีความสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นรอบตัว (Perception of social environment) ซึ่งกระบวนการตีความนั้นมีอิทธิพลต่อความเชื่อด้านแรงจูงใจและจะส่งผลให้เกิดพฤติกรรมที่เป็นสมรรถนะเป้าหมายได้ (Schunk et al., 2008) หากอธิบายโดยประยุกต์ทฤษฎีดังกล่าวกับตัวแปรในงานวิจัยนี้ ได้ว่า เมื่อนักศึกษามีการรับรู้การสนับสนุนจากมหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นการตีความสิ่งแวดล้อมว่ามหาวิทยาลัยมีการสนับสนุนในด้านหลักสูตร การพัฒนาแนวคิดและปัจจัยต่างๆ ที่เอื้อต่อการสร้างสรรค์นวัตกรรมแล้ว จะส่งผลให้ความเชื่อด้านแรงจูงใจ (อัตมโนทัศน์

ด้านนวัตกรรม ความคาดหวัง และการให้คุณค่า) ที่เกี่ยวกับการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ในตัวนักศึกษาเพิ่มสูงขึ้น และจะนำไปสู่การพัฒนาสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรมที่ดีขึ้น กล่าวคือ เมื่อนักศึกษามองว่าตนเองเป็นผู้มีความสามารถด้านนวัตกรรม (อัตมโนทัศน์ด้านนวัตกรรม) จะช่วยให้นักศึกษามีความกล้าเผชิญปัญหาและค้นหาวิธีการใหม่ๆ ทำให้เกิดการพัฒนาพฤติกรรมการคิดเชิงนวัตกรรมมากขึ้น เช่น การคิดนอกกรอบ การทดสอบแนวคิดใหม่ๆ นอกจากนี้ เมื่อนักศึกษามีความเชื่อว่าตนเองสามารถทำงานที่เกี่ยวกับการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ มีความเชื่อมั่นในความสำเร็จ (ความคาดหวัง) ทำให้นักศึกษาเกิดแรงผลักดันในการลงมือสร้างสรรค์สิ่งใหม่อย่างมุ่งมั่น และทำให้เกิดพฤติกรรมแสวงหาทักษะและการลงมือทำสิ่งใหม่ๆ เช่นเดียวกับการที่นักศึกษาให้ความสำคัญ เห็นถึงประโยชน์ และมีความสนใจต่อการสร้างสรรค์นวัตกรรม (การให้คุณค่า) จะส่งผลให้นักศึกษามีแรงจูงใจ มีความเต็มใจ ความพยายาม และมองหาโอกาสในการลงมือฝึกฝนทักษะต่างๆ เพื่อให้ตนสามารถสร้างสรรค์สิ่งใหม่ได้

เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรง และอิทธิพลทางอ้อมของปัจจัยเชิงสาเหตุและสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรม พบว่า การรับรู้การสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยมีอิทธิพลต่อสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรมโดยอิทธิพลทางตรงนั้นไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่อิทธิพลนั้นเป็นอิทธิพลทางอ้อมที่ส่งผ่านอย่างสมบูรณ์ไปยังสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรม ผ่านตัวแปรอัตมโนทัศน์ด้านนวัตกรรม ความคาดหวัง และการให้คุณค่า โดยค่าอิทธิพลเป็นบวก หมายถึง นักศึกษาที่มีการรับรู้การสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยสูง จะส่งผลให้มีอัตมโนทัศน์ด้านนวัตกรรม ความคาดหวัง และการให้คุณค่าสูง จากนั้น อัตมโนทัศน์ด้านนวัตกรรม ความคาดหวัง และการให้คุณค่า จะส่งผลทำให้นักศึกษามีสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรมสูงขึ้นด้วย ซึ่งอิทธิพลรวมของการรับรู้การสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยที่มีต่อสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรมมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงสนับสนุนแนวคิดที่ว่าการรับรู้การสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรม และมีความสอดคล้องกับงานวิจัยก่อนหน้า ดังเช่นงานวิจัยของ Chang et al. (2016) ที่ศึกษาพบว่า การรับรู้การสนับสนุนของมหาวิทยาลัยมีผลต่อการสร้างสรรค์ของนักศึกษาชาวไต้หวันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สำหรับอิทธิพลของอัตมโนทัศน์ด้านนวัตกรรมที่มีต่อสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรม มีทั้งอิทธิพลทางตรง และอิทธิพลทางอ้อมโดยผ่านความคาดหวัง และการให้คุณค่า ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยก่อนหน้าที่พบอิทธิพลของอัตมโนทัศน์ด้านการสร้างสรรค์ที่มีอิทธิพลทางบวกต่อทักษะการสร้างสรรค์ที่เกี่ยวกับงานของพนักงานชาวอเมริกัน (Wang, & Zhu, 2011, pp. 25-39) ในส่วนอิทธิพลของความคาดหวังที่มีต่อสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรม มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chen et al. (2021) ที่ได้ทำการศึกษาอิทธิพลของความคาดหวังที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเชิงนวัตกรรมของผู้ประกอบการ พบว่าความคาดหวังมีอิทธิพลทางบวกต่อพฤติกรรมเชิงนวัตกรรมของบุคคลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สำหรับอิทธิพลของการให้คุณค่าที่มีต่อสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรม มีความสอดคล้องกับงานวิจัยก่อนหน้าที่

พบว่าการให้คุณค่ามีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อพฤติกรรมการทำงานเชิงนวัตกรรมของนักทรัพยากรบุคคลชาวไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Pukkeeree et al., 2020)

ในภาพรวมจะเห็นได้ว่า ผลการศึกษาของงานวิจัยนี้มีความสอดคล้องทั้งในด้านทฤษฎีความคาดหวัง-การให้คุณค่าที่เป็นทฤษฎีเชิงจิตวิทยาเกี่ยวกับแรงจูงใจของบุคคล รวมถึงสอดคล้องกับงานวิจัยก่อนหน้า ทำให้ผลการศึกษานี้สามารถอธิบายกระบวนการส่งเสริมสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรมที่มาจากปัจจัยด้านแรงจูงใจภายใต้บริบทนักศึกษาระดับปริญญาตรีของไทยได้ ซึ่งผลการวิจัยนี้ทำให้สามารถเติมเต็มช่องว่างทางความรู้เกี่ยวกับการเข้าใจกระบวนการส่งเสริมสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรม รวมถึงช่องว่างเชิงทฤษฎีในการตรวจสอบว่าตัวแปรที่เกี่ยวข้องตามทฤษฎีความคาดหวัง-การให้คุณค่า สามารถอธิบายการส่งเสริมสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรมได้จริง

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 มหาวิทยาลัยสามารถนำข้อค้นพบที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการสร้างเสริมสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรมโดยเน้นการสร้างการรับรู้การสนับสนุนที่เกี่ยวกับนวัตกรรมผ่านการจัดให้มีด้านหลักสูตรการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ รวมถึงเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้แสดงความสามารถด้านนวัตกรรม อาจผ่านกิจกรรมในชั้นเรียน การประกวดทั้งในหรือนอกสถานศึกษา และสนับสนุนทรัพยากรที่จำเป็นต่อการสร้างสรรค์นวัตกรรม รวมถึงควรมีการประชาสัมพันธ์ให้นักศึกษาได้รับทราบถึงการเข้าถึงทรัพยากรและโอกาสเหล่านี้ เพื่อให้เกิดการรับรู้การสนับสนุนด้านนวัตกรรมจากมหาวิทยาลัยซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรมได้

1.2 ครูผู้สอนสามารถพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนที่ช่วยส่งเสริมสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรมได้โดยส่งเสริมให้นักศึกษามีความเชื่อด้านแรงจูงใจ ได้แก่ อัตมโนทัศน์ด้านนวัตกรรม ความคาดหวังและการให้คุณค่าที่เกี่ยวกับการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ รวมถึงสามารถพัฒนาทักษะสำคัญที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรม ได้แก่ การสังเกต การตั้งคำถาม การสร้างเครือข่ายความคิด และการทดลองทำ ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ได้กับหลากหลายสาขาวิชา อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนในอนาคต

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยในอนาคต อาจประยุกต์ใช้วิธีวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed methods research design) อาทิ แบบแผนตามลำดับเชิงอธิบาย (Explanatory sequential design) โดยทำการวิจัยเชิงปริมาณในการตรวจสอบปัจจัยเชิงสาเหตุ และทำการวิจัยเชิงคุณภาพ อาจโดยการสัมภาษณ์ผู้มีประสบการณ์ หรือผู้เชี่ยวชาญด้านการสร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อให้เข้าใจกระบวนการเกิดสมรรถนะการ

คิดเชิงนวัตกรรมในเชิงลึก

2.2 ผลการตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุในการศึกษานี้ทำให้ได้ชุดตัวแปรที่ช่วยส่งเสริมสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรม ซึ่งการวิจัยในอนาคตสามารถนำผลที่ได้นี้ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาโปรแกรมเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรม และตรวจสอบประสิทธิผลของโปรแกรมดังกล่าว

2.3 งานวิจัยนี้มีการเก็บข้อมูลแบบภาคตัดขวาง (Cross-sectional design) ที่มีการเก็บข้อมูลในระยะเวลาหนึ่งเพียงครั้งเดียว ซึ่งมีข้อจำกัดในการอนุมานความเป็นเหตุเป็นผลระหว่างตัวแปร การวิจัยในอนาคตควรออกแบบในลักษณะของการศึกษาระยะยาว (Longitudinal study) เพื่อยืนยันกลไกความเป็นเหตุเป็นผลของตัวแปรได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยนี้ ได้แก่ สมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรมสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี พัฒนาได้ผ่านการส่งเสริมปัจจัยด้านแรงจูงใจตามทฤษฎีความคาดหวัง-การให้คุณค่า ประกอบด้วย การรับรู้การสนับสนุนจากมหาวิทยาลัย อัตมโนทัศน์เชิงนวัตกรรม ความคาดหวัง และการให้คุณค่า โดยสามารถประยุกต์ใช้จริงในระดับการเรียนการสอน ผ่านการสร้างหลักสูตรหรือกิจกรรมที่ผู้สอนกระตุ้นความเชื่อด้านแรงจูงใจและทักษะต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงระดับนโยบายของมหาวิทยาลัยในการสนับสนุนหลักสูตร โอกาส และทรัพยากรที่จำเป็นต่อการสร้างสรรค์นวัตกรรมได้ ซึ่งสรุปแนวทางการพัฒนาสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรมดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้รับ

8. กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของปริญญานิพนธ์ระดับปริญญาเอก สาขาวิชาจิตวิทยาประยุกต์ สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ซึ่งผู้วิจัยหลักได้รับทุนสนับสนุนภายใต้โครงการ 70 ปี 70 ทุน มศว คืนสู่สังคม ผู้วิจัยขอขอบพระคุณบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่ให้ความกรุณาสนับสนุนทุนการศึกษา มา ณ ที่นี้ด้วย

เอกสารอ้างอิง

ทิบดี ทัฬหกรณ์ และธีรวัฒน์ จันทึก. (2560). การสร้างผู้ประกอบการรุ่นใหม่ในยุคไทยแลนด์ 4.0. *RMUTT Global Business and Economics Review*, 12(2), 107-122. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/RMUTT-Gber/article/view/241926

สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสาม พ.ศ. 2566-2570*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

Appianing, J., & Van Eck, R. N. (2018). Development and validation of the Value-Expectancy STEM Assessment Scale for students in higher education. *International Journal of STEM Education*, 5(1), 1-16. https://doi.org/10.1186/s40594-018-0121-8

Chang, S. H., Wang, C. L., & Lee, J. C. (2016). Do award-winning experiences benefit students' creative self-efficacy and creativity? The moderated mediation effects of perceived school support for creativity. *Learning and Individual Differences*, 51, 291-298. https://doi.org/10.1016/j.lindif.2016.09.011

Chen, Y., Wei, J., Zhang, J., & Li, X. (2021). Effect Mechanism of Error Management Climate on Innovation Behavior: An Investigation from Chinese Entrepreneurs. *Frontiers in psychology*, 5610. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.733741

Dyer, J. H., Gregersen, H. B., & Christensen, C. (2008). Entrepreneur behaviors, opportunity recognition, and the origins of innovative ventures. *Strategic Entrepreneurship Journal*, 2(4), 317-338. https://doi.org/10.1002/sej.59

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E., & Tatham, R. L. (2006). *Multivariate data analysis.* Upper Saddle River, NJ: Pearson Prentice Hall.

International Institute for Management Development. (2024). *IMD World Digital Competitiveness Ranking 2024: The digital divide: Risks and opportunities*. Lausanne, Switzerland: IMD.

Karwowski, M. (2015). Development of the creative self-concept. Creativity. *Theories-Research-Applications*, 2(2), 165-179. https://doi.org/10.1515/ctra-2015-0019

Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: experience as the source of learning and development*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.

Morad, S., Ragonis, N., & Barak, M. (2021). The validity and reliability of a tool for measuring educational innovative thinking competencies. *Teaching and Teacher Education,* 97, 103193. https://doi.org/
10.1016/j.tate.2020.103193

Pukkeeree, P., Na-Nan, K., & Wongsuwan, N. (2020). Effect of attainment value and positive thinking as moderators of employee engagement and innovative work behaviour. *Journal of Open Innovation: Technology, Market, and Complexity*, 6(3), 69. https://doi.org/10.3390/joitmc6030069

Saeed, S., Yousafzai, S. Y., Yani-De-Soriano, M., & Muffatto, M. (2015). The role of perceived university support in the formation of students' entrepreneurial intention. *Journal of small business management*, 53(4), 1127-1145. https://doi.org/10.1111/jsbm.12090

Schumacker, R. E., & Lomax, R. G. (2016). *A beginner's guide to structural equation modeling.* (4th ed.). New York, NY: Routledge.

Schunk, D. H., Pintrich, P. J. L., & Meece, J. L. (2008). *Motivation in education: Theory, research and applications*. (3rd ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson/Merrill.

Wang, P., & Zhu, W. (2011). Mediating role of creative identity in the influence of transformational leadership on creativity: Is there a multilevel effect?. *Journal of Leadership & Organizational Studies*, 18(1), 25-39. https://doi.org/10.1177/1548051810368549

West, S. G., Finch, J. F., & Curran, P. J. (1995). Structural equation models with nonnormal variables: Problems and remedies. In R. H. Hoyle (Ed.), *Structural equation modeling: Concepts, issues, and applications* (pp. 56-75). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

Wigfield, A., & Eccles, J. S. (2000). Expectancy-Value theory of achievement motivation. *Contemporary Educational Psychology*, 25, 68-81. https://doi.org/10.1006/ceps.1999.1015

รูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพที่จัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนในเขตตรวจราชการที่ 10*

A Model of Quality School Management Providing Basic Education Based on the Four Iddhipāda Principles in Schools Under Inspectorate Region 10

พูลศักดิ์ พรมมน, พระปลัดฮอนด้า วาทสทฺโท (เข็มมา) และยิ่งสรรค์ หาพา
Phunsak Phrommon, Phrapalad Honda Vadasuddo (Khemma) and Yingsan Hapha
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ประเทศไทย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: oil0320fanta@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นการบริหารโรงเรียนคุณภาพที่จัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของโรงเรียนในเขตตรวจราชการที่ 10 2) สร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพที่จัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนในเขตตรวจราชการที่ 10 และ 3) ประเมินรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพที่จัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนในเขตตรวจราชการที่ 10 เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์และแบบประเมิน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 395 คน แบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา สภาพปัจจุบัน เท่ากับ 0.794 สภาพที่พึงประสงค์ เท่ากับ 0.814 สถิติที่ใช้ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนคุณภาพที่จัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของโรงเรียนในเขตตรวจราชการที่ 10 โดยรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อเรียงลำดับโดยพิจารณาจากค่า $PNI_{modified}$ ได้ดังนี้ 1) ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสถานศึกษา 2) ด้านการพัฒนา

*ได้รับบทความ: 4 มีนาคม 2568; แก้ไขบทความ: 26 กันยายน 2568; ตอบรับตีพิมพ์: 28 กันยายน 2568
Received: March 4, 2025; Revised: September 26, 2025; Accepted: September 28, 2025

ครูและบุคลากรทางการศึกษา 3) ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมพัฒนา 4) ด้านการพัฒนานวัตกรรมเทคโนโลยีดิจิทัล 5) ด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

2. ผลการสร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพที่จัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนในเขตตรวจราชการที่ 10 ประกอบด้วย 1) ชื่อรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) หลักการและแนวคิดรูปแบบ 4) เนื้อหาโดยบูรณาการตามหลักอิทธิบาท 4 5) ผลลัพธ์ที่คาดหวัง

3. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพที่จัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนในเขตตรวจราชการที่ 10 พบว่า ผลการประเมินมีความเหมาะสม (Appropriate) ความเป็นไปได้ (Feasibility) และความเป็นประโยชน์ (Utility) โดยภาพรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: รูปแบบการบริหาร; โรงเรียนคุณภาพ; การจัดการศึกษา

Abstract

The purposes of this research were to: 1) study the current situation, the desired state, and the priority needs in quality school management providing basic education, 2) develop a management model based on the Four Iddhipāda Principles, and 3) evaluate the proposed management model for quality schools in Inspectorate Region 10. This study employed a mixed-methods approach, utilizing questionnaires, semi-structured interviews, and model evaluation forms. The sample consists of 395 participants. The reliability coefficients (Cronbach's Alpha) for the questionnaire were 0.794 for the current situation and 0.814 for the desired state. Statistics used mean and standard deviation, and content analysis.

The results revealed that:

1. The overall current and desired state mean of quality school management in schools under Inspectorate Region 10 was found to be at a high level. To prioritize areas requiring urgent development, the PNI modified values were considered, ranking the key areas as follows: 1) development of educational infrastructure, 2) development of teachers and educational personnel, 3) promotion of participatory development, 4) development of digital technology and innovation, and 5) enhancement of student quality.

2. The model of quality school management providing basic education based on the Four Iddhipāda Principles in schools under Inspectorate Region 10 should consist of: 1) the model's name, 2) the objectives of the model, 3) the principles and conceptual framework of the model, 4) integrated content based on the Four Iddhipāda Principles, and 5) the expected outcomes.

3. The evaluation of the model of quality school management providing basic education based on the Four Iddhipāda Principles in schools under Inspectorate Region 10 found that the model was highly Appropriateness, Feasibility, and Utility, with an overall mean rating at the highest level.

Keywords: Management Model; Quality School; Educational Management

1. บทนำ

พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระราชทานพระบรมราโชบาย ด้านการศึกษาเพื่อมุ่งสร้างพื้นฐานให้แก่ผู้เรียน ซึ่งประกอบด้วย แนวพระบรมราโชบาย 4 ประการ คือ ประการแรก การมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง ประการที่สอง การมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง มีคุณธรรม ประการที่สาม การมีงานทำมีอาชีพ และประการสุดท้ายคือการเป็นพลเมืองดี กระทรวงศึกษาธิการมีหน้าที่ดูแลการจัดการศึกษาทุกระดับทุกประเภทรวมถึงการกำหนดนโยบาย แผนและมาตรฐานการศึกษา สนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษา การติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษา เนื่องจากเป็นองค์กรที่มีหน้าที่โดยตรงในการขับเคลื่อนระบบการศึกษาของประเทศ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการพัฒนาคน ประชากร ทรัพยากรบุคคลของประเทศให้มีคุณภาพ สอดคล้องกับที่บัญญัติไว้ใน พรบ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 โรงเรียนคุณภาพเป็นเป้าหมายการพัฒนาโรงเรียนให้มีศักยภาพและมีความพร้อมในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ เป็นต้นแบบและเป็นแบบอย่างของโรงเรียนอื่นที่เป็นรูปธรรม และท้าทายความสามารถของผู้บริหาร ความสำเร็จของการมีโรงเรียนคุณภาพจะช่วยลดและขจัดปัญหาวิกฤตทางการศึกษา เช่น คุณภาพสถานศึกษาที่แตกต่างกัน คุณภาพผู้เรียนที่มีมาตรฐานไม่เท่าเทียมกันผู้เรียนขาดกระบวนการเรียนรู้ที่จะพัฒนางานได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และความเหลื่อมล้ำในการเข้ารับบริการทางการศึกษา ดังนั้นจึงเป็นความมุ่งมั่นของกระทรวงศึกษาธิการ ในอันที่จะให้โรงเรียนคุณภาพดำเนินการได้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพนับเป็นมิติใหม่แห่งการพัฒนาการศึกษา ให้มีคุณภาพและมีความเสมอภาคทางการศึกษา ที่เกิดขึ้นตั้งแต่รากหญ้าของการจัดการศึกษาโดยลดความแตกต่างของการจัดการศึกษา (อำรุง จันทวานิช, 2547) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) ยึดยุคนี้เป็นศูนย์กลางของการพัฒนาให้ความสำคัญกับการเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนได้เข้ามาร่วมกันพัฒนา

ประเทศ โดยยึดหลักธรรมาภิบาล (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) นอกจากจะใช้ความรู้ คุณธรรมของผู้นำแล้ว จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยยุทธศาสตร์การบริหารโรงเรียนและอาศัยผู้นำสถานศึกษามืออาชีพ (เอกราช โฆษิตพิมานเวช, 2562) ผู้บริหารต้องใช้หลักคุณธรรมซึ่งพระธรรมปิฎก ได้กล่าวถึงหลักความสำเร็จ เรียกว่า อิทธิบาท 4 คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2543) นอกจากนี้ ยังมีนักการศึกษาอีกหลายท่านที่กล่าวถึงธรรมแห่งความสำเร็จ คือ อิทธิบาท 4

โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ในเขตตรวจราชการที่ 10 ได้รับมอบหมายนโยบายจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ดำเนินการขับเคลื่อนพัฒนาโครงการโรงเรียนคุณภาพให้บรรลุตามเป้าหมาย คุณภาพการศึกษา จึงเป็นประเด็นสำคัญของการจัดการศึกษา เป็นตัวบ่งชี้สำคัญสำหรับความพร้อมของคนในการเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 โดยการพัฒนาพลเมืองให้มีคุณภาพในทุกมิติ มีศักยภาพพร้อมที่จะแข่งขันและร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ในเวทีโลก (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) โรงเรียนที่มีคุณภาพจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องบริหารจัดการเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของสังคม แต่ผลจากการปฏิรูปการศึกษาไทย พบว่า มีโรงเรียนจำนวนมากที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์ประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์กรมหาชน) มีการขาดแคลนครูในเชิงปริมาณและคุณภาพการบริหารขาดประสิทธิภาพและไม่จูงใจให้เกิดการแข่งขัน มีการนำความรู้ด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาไปใช้ในการเรียนการสอนน้อย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563) และผลการทดสอบคุณภาพนักเรียนไทยโดยองค์กรต่างๆ ทั้งภายในและต่างประเทศ ที่แสดงให้เห็นว่าระบบการศึกษาไทยยังไม่สามารถเตรียมคนให้มีความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิตและมีศักยภาพในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประเทศอยู่ในระดับต่ำ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561) การพัฒนาคุณภาพการศึกษาไทยยังปรับไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลก (วิทยากร เชียงกูล, 2553, หน้า 85) ปัญหาด้านคน พบว่า เด็กและเยาวชนมีสภาพครอบครัวที่แตกแยก ขาดความรัก ความอบอุ่น ขาดการดูแลเอาใจใส่ รวมทั้งขาดแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิต มีจำนวนครูไม่เพียงพอ ขาดทักษะในการจัดการเรียนการสอน และขาดขวัญและกำลังใจ รวมทั้งผู้ที่มีความสามารถไม่เลือกประกอบอาชีพครู (จิรพรรณ ปุณเกษม, 2563, หน้า 84) ปัญหาด้านโครงสร้าง พบว่า จากความหลากหลายของสถานศึกษา ที่มีความแตกต่างกันทั้งขนาดของสถานศึกษา จำนวนนักเรียน จำนวนครูและบุคลากรทางการศึกษา ตลอดจนลักษณะภูมิศาสตร์และวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น ทำให้พื้นที่ที่มีบริบทต่างกันย่อมมีวิธีการปฏิบัติโดยการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานแตกต่างกัน เพื่อแก้ปัญหาในการปฏิบัติที่แตกต่างกัน ส่งผลให้ประสิทธิผลในการนำการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานแตกต่างกัน (จีระศักดิ์ อบอาย, ทินกร ชอัมพงษ์ และทีปพิพัฒน์ สันตะวัน, 2564, หน้า 89-99) ปัญหาด้านวิชาการ พบว่า ด้านที่มีค่าปัญหาสูงสุด คือ ด้านการนิเทศการศึกษา รองลงมา คือ ด้านการพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา และด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ (สุวภา

คงบุ่งคล้า, 2561, หน้า 58-68) ปัญหาด้านเทคโนโลยี พบว่า มีความพร้อมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีข้อเสนอแนะว่าควรกำหนดนโยบายการประสานความร่วมมือกับภาครัฐ และเอกชนในการจัดทำแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อใช้สื่อสารสนเทศเป็นแหล่งความรู้และสามารถถ่ายทอดความรู้ให้แก่นักเรียน ปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการดำเนินงานของโรงเรียน คือ ปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศนอกโรงเรียน พบว่า นักเรียนให้ความสนใจมากจนไม่เอาใจใส่ต่อหน้าที่ประจำวัน (วิศิษฐ์ ศรีวิชัยรัตน์, 2553, หน้า 56-65)

การบริหารโรงเรียนในเขตตรวจราชการที่ 10 เน้นการแข่งขันด้านวิชาการเพื่อชื่อเสียงมากกว่าการอบรมศีลธรรมจนขาดอัตลักษณ์การศึกษาท้องถิ่น อยู่ภายใต้นโยบายการศึกษาของรัฐที่ขาดความชัดเจนและต่อเนื่อง ขาดการมีส่วนร่วม นโยบายการบริหารและผู้บริหารไม่มีความต่อเนื่อง ขาดแผนพัฒนาที่ครอบคลุมและสอดคล้องกับสภาพปัญหาของชุมชน มีการยึดมั่นในโครงสร้างแบบเดิมที่เคยปฏิบัติมา ขาดการสนับสนุนงบประมาณและสวัสดิการอย่างเพียงพอ (ดารณี เจริญรัชต์ภาคย์, 2562) แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนขาดการบริหารงานที่มีคุณภาพ ส่งผลให้ผลการจัดการศึกษาขาดคุณภาพและมีปัญหานานัปการ

ด้วยเหตุผลข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะบุคลากรของโรงเรียนในเขตตรวจราชการ ที่ 10 ได้เล็งเห็นปัญหาและสิ่งที่เกิดขึ้นกับโรงเรียนเป็นเรื่องที่สำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้วิจัยจะต้องศึกษารูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพที่จัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนในเขตตรวจราชการที่ 10 เพื่อให้การบริหารโรงเรียนมีคุณภาพ งานทุกระบบเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และก่อให้เกิดการปรับปรุงพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง และผู้บริหารโรงเรียนสามารถใช้เป็นรูปแบบเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์อย่างมีคุณภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการบริหารโรงเรียนคุณภาพที่จัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของโรงเรียนในเขตตรวจราชการที่ 10
2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพที่จัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนในเขตตรวจราชการที่ 10
3. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพที่จัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนในเขตตรวจราชการที่ 10

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน มีวิธีดำเนินการวิจัยโดยแบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้

1. ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการบริหาร

โรงเรียนคุณภาพที่จัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนในเขตตรวจราชการที่ 10

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสังเคราะห์องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการบริหารโรงเรียนคุณภาพ เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย จากการสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มี 5 องค์ประกอบได้แก่ 1) การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 2) การพัฒนานวัตกรรมเทคโนโลยีดิจิทัล 3) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสถานศึกษา 4) การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา 5) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมพัฒนา

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารโรงเรียนคุณภาพตามหลักอิทธิบาท 4 ในเขตตรวจราชการที่ 10 สถิติที่ใช้ $\bar{X}$, S.D., $PNI_{modified}$ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ดังนี้ 1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 2,101 คน และครูผู้สอน จำนวน 26,900 คน รวม 29,001 คน จำนวน 2,101 โรงเรียน (กลุ่มสารสนเทศ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 29 คน และครูผู้สอน จำนวน 366 คน รวม 395 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยสูตรของทาโร่ ยามาเน่ (1967) โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น 2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ประกอบด้วย 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ตำแหน่ง อายุ วุฒิการศึกษา และขนาดโรงเรียน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพที่จัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนในเขตตรวจราชการที่ 10 มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ 3) การสร้างเครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาวิธีการสร้างเครื่องมือแบบมาตรประมาณค่า (Rating scale) ตามวิธีของลิเคอร์ท (Likert) (บุญชม ศรีสะอาด, 2554) สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมเนื้อหา นำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษา นำแบบสอบถามมาตรวจสอบคุณภาพ นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try out) แล้วนำมาหาค่าความเที่ยงตรง (Reliability) แบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา สภาพปัจจุบัน เท่ากับ 0.794 สภาพที่พึงประสงค์ เท่ากับ 0.814 จากนั้นนำแบบสอบถามมาปรับปรุงและสร้างเป็นแบบสอบถามออนไลน์ผ่าน Google forms 4) วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล เก็บจากกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ผ่าน Google forms และ 5) การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นโดยใช้สถิติเชิงบรรยาย เพื่ออธิบายคุณลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ สถิติที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ค่าความถี่และร้อยละ การวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพตามหลักอิทธิบาท 4 ในเขตตรวจราชการที่ 10 สถิติที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับการแปลผลจาก

แบบสอบถามแบบมาตรประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพตามหลักอิทธิบาท 4 ในเขตตรวจราชการที่ 10 ได้แก่ ดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง (สุวิมล ว่องวานิช, 2550) คือ $PNI_{Modified}$ = (I-D)/D โดยที่ $PNI_{Modified}$ หมายถึง ดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง I = Importance หมายถึง ระดับความคาดหวังที่ต้องการให้เกิด (สภาพที่พึงประสงค์) D = Degree of Success หมายถึง ระดับสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบัน (สภาพปัจจุบัน)

ขั้นตอนที่ 3 สร้างเครื่องมือวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เลือกแบบเจาะจง เพื่อใช้เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา โดยการจัดทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล จัดหมวดหมู่ข้อมูลที่สอดคล้องกันและข้อมูลขัดแย้งกันออก วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Context Analysis Techniques) เพื่อนำผลการวิจัยมาสนับสนุนผลการวิจัยเชิงปริมาณ

2. ระยะที่ 2 สร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพที่จัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนในเขตตรวจราชการที่ 10

ขั้นตอนที่ 4 ยกร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพที่จัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนในเขตตรวจราชการที่ 10 นำผลการคำนวณค่าดัชนี $PNI_{Modified}$ เพื่อหาความต้องการจำเป็นและเลือกค่าดัชนี $PNI_{Modified}$ ที่มีค่ามากกว่าดัชนี $PNI_{Modified}$ เฉลี่ยของความต้องการจำเป็นในแต่ละข้อเป็นค่าที่แสดงถึงความต้องการจำเป็น ต้องพัฒนาและเรียงลำดับความสำคัญตามประเด็นความต้องการจำเป็น โดยเปรียบเทียบค่าดัชนี PNI Modified จากมากไปหาน้อย และสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 รูป/คน เพื่อบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 กับรูปแบบรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพที่จัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนในเขตตรวจราชการที่ 10

ขั้นตอนที่ 5 สนทนากลุ่ม จำนวน 10 รูป/คน (Focus group Discussion) เป็นการอภิปรายสนทนากลุ่ม เพื่อรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ สรุปสังเคราะห์องค์ประกอบของเนื้อหาตามร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพที่จัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนในเขตตรวจราชการที่ 10

ขั้นตอนที่ 6 ปรับปรุงรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพที่จัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนในเขตตรวจราชการที่ 10 ตามคำแนะนำผู้ทรงคุณวุฒิ

3. ระยะที่ 3 ประเมินรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพที่จัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนในเขตตรวจราชการที่ 10

ขั้นตอนที่ 7 ประเมินความเหมาะสม ความเป็นประโยชน์ และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพที่จัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียน

ในเขตตรวจราชการที่ 10

ขั้นตอนที่ 8 ปรับปรุงรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพที่จัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนในเขตตรวจราชการที่ 10 ฉบับสมบูรณ์

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพที่จัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนในเขตตรวจราชการที่ 10 สามารถสรุปผลการวิจัยดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารโรงเรียนคุณภาพที่จัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนในเขตตรวจราชการที่ 10 สภาพปัจจุบัน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน รองลงมา คือ ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมพัฒนา ด้านการพัฒนานวัตกรรมเทคโนโลยีดิจิทัล ตามลำดับ และระดับน้อยที่สุด คือ ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสถานศึกษา ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ด้านที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมพัฒนา ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสถานศึกษา ตามลำดับ และระดับน้อยที่สุด คือ ด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ด้านการพัฒนานวัตกรรมเทคโนโลยีดิจิทัล

เมื่อเรียงลำดับความสำคัญ โดยการระบุความต้องการจำเป็นที่มีความสำคัญมากที่สุด และมีความเร่งด่วนที่ต้องการได้รับการพัฒนาก่อน พบว่า ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสถานศึกษา อันดับ 1 รองลงมา คือ ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมพัฒนา ด้านการพัฒนานวัตกรรมเทคโนโลยีดิจิทัล ตามลำดับ และด้านที่น้อยที่สุด คือ ด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ผู้วิจัยได้นำผลดังกล่าว มาพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพที่จัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนในเขตตรวจราชการที่ 10

2. การสร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพที่จัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนในเขตตรวจราชการที่ 10 ควรประกอบด้วย 1) ชื่อรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) หลักการและแนวคิดรูปแบบ 4) เนื้อหาโดยบูรณาการตามหลักอิทธิบาท 4 5) ผลลัพธ์ที่คาดหวัง

3. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพที่จัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนในเขตตรวจราชการที่ 10 ความเหมาะสม (Propriety Standards) ความเป็นไปได้ (Feasibility Standards) ความเป็นประโยชน์ (Utility Standards) โดยภาพรวมอยู่ใน

ระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยสามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ความเหมาะสม ความเป็นประโยชน์ และความเป็นไปได้ ตามลำดับ เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายด้าน พบว่า ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสถานศึกษา ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยสามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยสามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ความเหมาะสม ความเป็นประโยชน์ และความเป็นไปได้ ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมพัฒนา ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยสามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ด้านการพัฒนานวัตกรรมเทคโนโลยีดิจิทัล ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยสามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยสามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพที่จัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนในเขตตรวจราชการที่ 10 สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ว่า ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสถานศึกษา โรงเรียนประสานความร่วมมือกับชุมชน องค์กรท้องถิ่น ในการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอนของครูในห้องเรียน เช่น ระบบอินเตอร์เน็ต คอมพิวเตอร์ โทรทัศน์ เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ โรงเรียนมีการเสริมสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก สำหรับผู้พิการหรือผู้ที่มีความต้องการพิเศษ อย่างเหมาะสมกับสภาพบริบทของสถานศึกษา โรงเรียนมีการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ร่วมกันอย่างพอเพียงและคุ้มค่า ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษามีการประเมินความพึงพอใจภาพความสำเร็จของคุณภาพผู้เรียนที่เกิดจากการเรียนรู้เชิงรุก จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ภายในและภายนอกสถานศึกษาและมีการนำเสนอวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice) และการเป็นแบบอย่างที่ดีต่อสาธารณชน ผู้บริหารโรงเรียนเน้นคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์ โดยพัฒนาบุคลากรให้บุคลากรแสดงศักยภาพอย่างเต็มกำลังความสามารถ ผู้บริหารโรงเรียนจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาครู ด้านการจัดการเรียนการสอน เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างเพียงพอ ยกย่องเชิดชูเกียรติให้รางวัลกับครูที่มีผลงานดีเด่น สอดคล้องกับขวัญจิรา จำปา (2566) ว่าการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพของชุมชน เป็นการวิจัยแบบผสมผสานหลายวิธี เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพของชุมชน โดยศึกษาข้อมูลพื้นฐาน จากการศึกษาแนวทางการบริหาร

โรงเรียนคุณภาพ สังเคราะห์เอกสาร ศึกษาโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมพัฒนา ผู้บริหารโรงเรียนปลูกฝังครูและบุคลากรให้มีวัฒนธรรมแห่งรัก รับใช้และเอื้ออาทร โดยตระหนักถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นหลัก สร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อผู้รับบริการ เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ วางนโยบาย แผนงาน โครงการหรือกิจกรรม การตัดสินใจในการจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารและปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ มีส่วนร่วมในกระบวนการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งควบคุมติดตามและประเมินผลงาน ผู้บริหารโรงเรียนประเมินความพึงพอใจของผู้รับบริการเพื่อตรวจสอบปัจจัยที่ตอบสนองหรืออุปสรรคต่อความคาดหวัง และนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงระบบการทำงานให้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับบุญส่ง องอาจ, เกรียงศักดิ์ ศรีสมบัติ และคันธทรัพย์ ชมพูพาทย์ (2565, หน้า 544-559) ว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นโรงเรียนคุณภาพสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กของรัฐ มีปัจจัย คือ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน สังเกตได้จากระดมทรัพยากร วางแผนกำหนดนโยบาย และติดตามประเมินผล ด้านการพัฒนานวัตกรรมเทคโนโลยีดิจิทัล โรงเรียนสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง ในการพัฒนานวัตกรรมเทคโนโลยีดิจิทัลที่จะนำมาใช้ในการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสภาพบริบทของโรงเรียนและสอดคล้องกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง โรงเรียนนำเทคโนโลยีมาใช้ในการวางระบบการวางแผนการใช้งบประมาณ พัฒนาข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหารงบประมาณ โรงเรียนส่งเสริมสนับสนุนการนำเสนอผลงานด้านนวัตกรรมเทคโนโลยีดิจิทัลของผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาและผลงานนักเรียน สอดคล้องกับทรงพล เจริญคำ (2566, หน้า 343-359) ว่าการพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพ ประกอบด้วย 1) การพัฒนาคุณภาพนักเรียนผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ระบบออนไลน์ 2) การพัฒนาคุณภาพครู 3) การพัฒนาระบบการบริหารจัดการที่มีคุณภาพ 4) การพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน 5) การพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และ 6) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน นักเรียน ป.6 ม.3 ม.6 มีผลการทดสอบ O-net ผ่านเกณฑ์ตามที่สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) กำหนด และมีผลการเรียนเฉลี่ยผ่านเกณฑ์มาตรฐาน โรงเรียนมีแผนพัฒนาคุณภาพผู้เรียนครอบคลุมนักเรียนทุกกลุ่มและทุกประเภทชัดเจน ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ทักษะความสามารถการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนมีการนำผลการนิเทศติดตาม ตรวจสอบ มาดำเนินการพัฒนาปรับปรุงกระบวนการบริหาร กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับ Ingrid (2001) ว่าโรงเรียนควรมีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย บูรณาการภาษาต่างประเทศมาใช้ในการสื่อสารในชั้นเรียน ควรจัดอบรมครู

เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร แนวทางการจัดการเรียนการสอน เนื้อหา วิธีการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ครูสามารถดำเนินการได้ตรงตามหลักสูตรอดคล้องกับศักยภาพและความต้องการของโรงเรียน สอดคล้องกับ Hidalgo, & Hernández (2001, pp. 273-281) ว่าตัวชี้วัดการประเมินผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ผลของการจัดการคุณภาพโดยรวมในด้านที่ดีของวัฒนธรรมโรงเรียน การลาออกของนักเรียนมีระดับต่ำ วิธีการเป็นระบบ การมีส่วนร่วมและความเป็นเจ้าขององค์การ

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้บริหารโรงเรียนควรให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ วางนโยบาย แผนงาน โครงการหรือกิจกรรม รวมทั้งควบคุม ติดตามและประเมินผลงาน เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการสถานศึกษาและพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีคุณภาพต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

2.1 โรงเรียนมีแผนพัฒนาคุณภาพผู้เรียนครอบคลุมนักเรียนทุกกลุ่มและทุกประเภทชัดเจนในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและทักษะความสามารถการเรียนรู้

2.2 โรงเรียนมีการนำผลการนิเทศติดตาม ตรวจสอบ มาดำเนินการพัฒนาปรับปรุงกระบวนการบริหาร กิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการศึกษาเรื่องการพัฒนาสถานศึกษาอย่างยั่งยืน เพื่อเป็นกลไกในการขับเคลื่อนของผู้บริหารสถานศึกษา

3.2 ควรมีการศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำในการนำนวัตกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของผู้บริหารโรงเรียนคุณภาพ

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการวิจัยรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพที่จัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนในเขตตรวจราชการที่ 10 โดยการนำผลการวิจัยเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม เพื่อสนับสนุนผลการวิจัยเชิงปริมาณ สามารถนำมาสังเคราะห์เพื่อให้ได้องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับจากการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

กลุ่มสารสนเทศ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2566). *ระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหารการศึกษา*. เข้าถึงได้จาก https://data.bopp-obec.info/emis/

ขวัญจิรา จำปา. (2566). *การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพของชุมชน*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต). เชียงราย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

จิรพรรณ ปุณเกษม. (2563). *การพัฒนาครูและการทำงานร่วมกันของบุคลากรในโรงเรียนในการศึกษาในประเทศไทย สิงหาคม 2562-กรกฎาคม 2563*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จีระศักดิ์ อบอาย, ทินกร ชอัมพงษ์ และทีปพิพัฒน์ สันตะวัน. (2564). การศึกษาปัญหาการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครสวรรค์. *Education Journal, Faculty of Education, Nakhon Sawan Rajabhat University*, 4(2), 89-99. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/edunsrujo/article/view/250040

ดารณี เจริญรัชต์ภาคย์. (2562). การศึกษาเอกชนในการฝ่าวิกฤตการศึกษาของชาติ. ใน *เอกสารประกอบการบรรยายการประชุมสัมมนาประจำปี 2563*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการส่งเสริมการศึกษาเอกชน.

ทรงพล เจริญคำ. (2566). การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนวัดบางขุนเทียนนอก. *วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย*, 7(2), 343-359. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jeir/article/view/259004

บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาสน์.

บุญส่ง องอาจ, เกรียงศักดิ์ ศรีสมบัติ และคันธทรัพย์ ชมพูพาทย์. (2565). องค์ประกอบของโรงเรียนคุณภาพและปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นโรงเรียนคุณภาพสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กของรัฐ. *วารสารรัชต์ภาคย์*, 16(46), 544-559. https://so05.tci-thaijo.org/index.php/RJPJ/article/view/258863

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2543). *ธรรมะกับการทำงาน*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.

วิทยากร เชียงกูล. (2553). *สภาวะการศึกษาไทย ปี 2551/2552 บทบาทการศึกษากับการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

วิศิษฐ์ ศรีวิชัยรัตน์. (2553). เพื่อกล่อมเกลานักเรียนให้เป็นคนดี เก่ง เป็นสุข และมีชีวิตเพื่อผู้อื่น. ใน *การศึกษาคาทอลิกในประเทศไทย สิงหาคม 2552-กรกฎาคม 2553*. กรุงเทพฯ: สมาคมสภาการศึกษาคาทอลิก (ประเทศไทย).

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570)*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). *รายงานการติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาเรียนร่วมหลักสูตรอาชีวศึกษาและมัธยมศึกษาตอนปลาย (ทวิศึกษา)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). *การศึกษาแนวโน้มความต้องการกำลังคนโดยยึดพื้นที่เป็นฐาน.* กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). *AI เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ (หนังสืออิเล็กทรอนิกส์) สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

สุวภา คงบุ่งคล้า. (2561). การศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการและแนวทางแก้ปัญหาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิเขต 1. *สิกขาวารสารศึกษาศาสตร์*, 5(1), 58-68. https://so05.tci-thaijo.org/index.php/sikkha/article/view/157617

สุวิมล ว่องวานิช. (2550). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อำรุง จันทวานิช. (2547). *แนวทางการบริหารและพัฒนาสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพ.* กรุงเทพฯ: น้ำพริกหวานกราฟฟิค.

Hidalgo, M. C., & Hernández, B. (2001). Place Attachment: Conceptual and Empirical Questions. *Journal of Environmental Psychology,* 21(3), 273-281. https://doi.org/10.1006/jevp.2001.0221

Ingrid, P. (2001). *Going global: Preparing our students for interconnected world*. Dissertation Abstracts International.

รูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน ตามหลักพรหมวิหาร 4 สังกัดเขตตรวจราชการที่ 12*

The Digital Leadership Model of Private School Administrators Based on the 4 Principles of Brahmavihara in the 12th Inspection Region

ชญานิศ โฆษิตพิมานเวช, พระมหาพิสิฐ วิสิฏฐปญโญ (สืบนิสัย), พีรวัฒน์ ชัยสุข
และเอกราช โฆษิตพิมานเวช
Chayanit Kositpimanvech, Phramaha Phisit Visitthapañño (Suebnisai), Peravat Chaisuk
and Ekkarach Kositpimanvach
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ประเทศไทย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: chayanit.ko.57@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน สังกัดเขตตรวจราชการที่ 12 2) สร้างรูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนตามหลักพรหมวิหาร 4 สังกัด เขตตรวจราชการที่ 12 3) ทดลองใช้รูปแบบการภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนตามหลักพรหมวิหาร 4 สังกัดเขตตรวจราชการที่ 12 และ 4) ประเมินความพึงพอใจของรูปแบบการภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนตามหลักพรหมวิหาร 4 สังกัดเขตตรวจราชการที่ 12 เป็นวิจัยแบบผสมผสาน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบบประเมินรูปแบบ และแบบประเมินความพึงพอใจ การสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างและการประชุมกลุ่มย่อย สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของรูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนตามหลักพรหมวิหาร 4 สังกัดเขตตรวจราชการที่ 12 โดยภาพรวมสภาพปัจจุบัน

*ได้รับบทความ: 19 กุมภาพันธ์ 2568; แก้ไขบทความ: 2 ตุลาคม 2568; ตอบรับตีพิมพ์: 6 ธันวาคม 2568
Received: February 19, 2025; Revised: October 2, 2025; Accepted: December 6, 2025

อยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ได้ดังนี้ 1) วิสัยทัศน์เกี่ยวกับดิจิทัล 2) ทักษะและความรู้ดิจิทัล 3) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี 4) การสื่อสารและสารสนเทศโดยดิจิทัล

2. ผลการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัล ประกอบด้วย 1) ชื่อรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) หลักการ แนวคิดรูปแบบ 4) เนื้อหา (หลักการแนวคิด วัตถุประสงค์ วิธีการและกิจกรรมการบูรณาการตามหลักพรหมวิหาร 4 ผลลัพธ์ที่คาดหวัง)

3. ผลการประเมินรูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัล พบว่ามีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกประเด็น

4. ผลการประเมินความพึงพอใจโดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมากที่สุดทุกประเด็น

คำสำคัญ: รูปแบบ; ภาวะผู้นำดิจิทัล; ผู้บริหารโรงเรียนเอกชน; หลักพรหมวิหาร 4

Abstract

This research aimed to 1) study the current situation, desired situation, and necessity of digital leadership of private school administrators under the 12th inspection area, 2) create a digital leadership model of private school administrators based on the Four Divine Abodes, 3) trial the digital leadership model of private school administrators based on the Four Divine Abodes under the 12th inspection area, and 4) assess the satisfaction The study employed mixed approaches. Questionnaires, semi-structured interviews, format assessment forms, and satisfaction assessment forms, as well as focus group discussions, were used as study tools. Means, standard deviations, and needs scores were employed in the statistical analysis.

The research findings revealed that:

1. The current situation, desired condition, and essential demands of private school administrators' digital leadership models based on the Four Divine Abodes principles within the 12th Government Inspection Area. In general, the current situation is excellent. The ideal state is at its greatest level. Ranking the relevance of the necessary requirements is as follows: 1) Vision of digital 2) Digital skills and knowledge 3) Technological proficiency 4) Digital communication and information.

2. The results of developing a model should include: Model's name, objectives of the model, principles and conceptual framework of the model, content (principles, concepts, objectives, methods and activities, integration based on the four Principles of Brahmavihara, and expected outcomes for each component).

3. The evaluation results of the model revealed that it was highly appropriate, feasible, and beneficial overall. Feasibility and usefulness were rated at the highest level, and all aspects were deemed practical for actual development.

4. The evaluation of satisfaction in applying the model in a trial indicated that both overall and individual aspects were rated at the highest level across all criteria.

Keywords: Model; Digital leadership; Private school administrators; The four Principles of Brahmavihara

1. บทนำ

ภาวะผู้นำดิจิทัล เป็นพฤติกรรมของผู้นำที่แสดงออกถึงการมีความรู้ ความเข้าใจ ในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารองค์การ เป็นวิสัยทัศน์และเป็นผู้นำในการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรนำเทคโนโลยีมาบูรณาการในการสื่อสาร การสร้างสรรค์นวัตกรรม และการทำงาน ในยุคดิจิทัลมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้และทักษะที่หลากหลาย ต่อยอดองค์ความรู้สู่การสร้างสรรค์ผลงาน หรือนวัตกรรมใหม่ มีความเร็วเชิงเทคโนโลยี ผู้บริหาร สถานศึกษาจึงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญ นำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีดิจิทัล ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลจึงต้องก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคต บริหารโรงเรียนมุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนและบุคลากรให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและบรรลุเป้าหมายองค์การ ดังนั้น ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ ถ้าผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำดิจิทัลสูงก็จะได้เปรียบในการแข่งขันอันจะนำไปสู่ การบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายได้อย่างยั่งยืน (จันทนา แสนสุข, 2559)

การวิจัยชี้ให้เห็นถึงปัญหาของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในปัจจุบันที่ยังใช้การบริหารแบบดั้งเดิม ซึ่งไม่สอดคล้องกับยุคดิจิทัลที่มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะและองค์ความรู้ที่หลากหลาย การมีภาวะผู้นำดิจิทัลที่สูงจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้โรงเรียนได้เปรียบในการแข่งขันและสามารถบรรลุเป้าหมายได้อย่างยั่งยืน (ชัยยนต์ เพาพาน, 2559) การพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารจำเป็นต้องก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีดิจิทัลในอนาคต การบริหารจัดการโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลจะช่วยยกระดับคุณภาพของผู้เรียนและบุคลากร การมีภาวะผู้นำดิจิทัลที่

แข็งแกร่งจะช่วยให้โรงเรียนเอกชนมีความสามารถในการแข่งขัน ผู้บริหารควรมีภาวะผู้นำยุคใหม่ที่มีวิสัยทัศน์ที่มั่นคงและยั่งยืน แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงจากทั้งปัจจัยภายในและภายนอก ผู้บริหารต้องสามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการสื่อสารและประชาสัมพันธ์โรงเรียนให้เป็นที่รู้จักผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ผู้บริหารควรเป็นผู้นำด้านเทคโนโลยีเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมทางการศึกษาที่มีคุณภาพ (เอกราช โฆษิตพิมานเวช, 2562, หน้า 634-644) ซึ่งการวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นที่จะบูรณาการหลักธรรมพรหมวิหาร 4 ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา เข้ากับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน โดยการบูรณาการนี้ทำให้เกิดความแตกต่างจากภาวะผู้นำดิจิทัลทั่วไป ซึ่งเป็นพฤติกรรมของผู้นำที่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารองค์กร เน้นที่การมีวิสัยทัศน์และส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสาร การสร้างนวัตกรรม และการทำงาน

ภาวะผู้นำดิจิทัลตามหลักพรหมวิหาร 4 แบ่งออกดังนี้ ด้านเมตตา ผู้บริหารแสดงออกถึงการมีเมตตาในการบริหารจัดการโรงเรียน ซึ่งรวมถึงการใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เป็นมิตรและเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วม ด้านกรุณา ผู้บริหารใช้เทคโนโลยีเพื่อค้นหาและแก้ไขปัญหาในการเรียนการสอน และตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน ด้านมุทิตา ผู้บริหารใช้โซเชียลมีเดียเพื่อเผยแพร่ผลงานของนักเรียนและบุคลากร และมอบรางวัลเพื่อสร้างแรงบันดาลใจและชื่นชมความสำเร็จ และด้านอุเบกขา ผู้บริหารใช้เทคโนโลยีอย่างเป็นกลางและยุติธรรม เช่น การจัดกลุ่มนักเรียนหรือตารางเรียน และรักษามาตรฐานความเป็นธรรมในการใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกคน การบูรณาการหลักพรหมวิหาร 4 นี้ทำให้ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารมีความสมดุลและมีคุณธรรม ซึ่งช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้บริหาร ครู และบุคลากร และนำไปสู่ความสำเร็จที่ยั่งยืนของโรงเรียนในยุคดิจิทัล จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษารูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนตามหลักพรหมวิหาร 4 สังกัดเขตตรวจราชการที่ 12 เพื่อใช้แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลในการดำเนินงานอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อพัฒนาศักยภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุด

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน สังกัดเขตตรวจราชการที่ 12
2. เพื่อสร้างรูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนตามหลักพรหมวิหาร 4 สังกัดเขตตรวจราชการที่ 12
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนตามหลักพรหมวิหาร 4 สังกัดเขตตรวจราชการที่ 12

4. เพื่อประเมินความพึงพอใจของรูปแบบการภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนตามหลักพรหมวิหาร 4 สังกัดเขตตรวจราชการที่ 12

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน วิธีดำเนินการวิจัย แบ่งออก 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน ประกอบด้วย ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสังเคราะห์องค์ประกอบจากวรรณกรรม เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็น สัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อนำผลวิจัยมาสนับสนุนผลการวิจัยเชิงปริมาณและนำหลักพรหมวิหาร 4 มาบูรณาการในภาวะผู้นำดิจิทัล กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำดิจิทัล คือ ผู้บริหาร และครูที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการศึกษา จำนวน 378 คน โดยใช้แบบสอบถาม ลักษณะเป็นแบบประเมินค่า (Rating scale) 5 ระดับ มีค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหาระหว่าง 0.80-1.00 ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.35-0.88 และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ทั้งฉบับเท่ากับ 0.89 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า PNI modified สำหรับการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เลือกแบบเจาะจง

ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนตามหลักพรหมวิหาร 4 สังกัดเขตตรวจราชการที่ 12 ประกอบด้วย ยกร่าง รูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน สนทนากลุ่ม (Focus group Discission) และปรับปรุงภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เลือกแบบเจาะจง เพื่อใช้สำหรับสนทนากลุ่ม

ระยะที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบการภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนตามหลักพรหมวิหาร 4 สังกัดเขตตรวจราชการที่ 12 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 คน โรงเรียนที่มีผลปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ 4 แห่ง โดยใช้ผู้บริหารโรงเรียนละ 1 คน ครูผู้สอนโรงเรียนละ 5 คน รวม 30 คน เลือกแบบเจาะจง

ระยะที่ 4 ประเมินความพึงพอใจของรูปแบบการภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนตามหลักพรหมวิหาร 4 สังกัดเขตตรวจราชการที่ 12 ประกอบด้วย ประเมินความเหมาะสม ความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ใน ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน ปรับปรุงรูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน (ฉบับสมบูรณ์) จัดทำคู่มือการใช้รูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน นำรูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน มาทดลองใช้จริง (Implementation) กับโรงเรียน และประเมินความพึงพอใจของผู้บริหารและครูผู้สอนกับโรงเรียนที่ทดลองใช้รูปแบบ กลุ่มตัวอย่าง

ที่ใช้ คือ โรงเรียนเอกชน 1 แห่ง เป็นโรงเรียนเอกชนขนาดใหญ่พิเศษ ทดลองใช้รูปแบบโดยมีผู้บริหาร จำนวน 8 คน ครูผู้สอน 65 คน รวม 73 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องรูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนตามหลักพรหมวิหาร 4 สังกัดเขตตรวจราชการที่ 12 สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. สรุปผลการวิจัยสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน สังกัดเขตตรวจราชการที่ 12 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับรูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน โดยภาพรวม

องค์ประกอบ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			$PNI_{modified}$	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
1. วิสัยทัศน์เกี่ยวกับดิจิทัล	4.18	0.56	มาก	4.58	0.56	มากที่สุด	0.096	1
2. ทักษะและความรู้ดิจิทัล	4.22	0.56	มาก	4.61	0.54	มากที่สุด	0.092	2
3. การสื่อสารและสารสนเทศโดยดิจิทัล	4.29	0.52	มาก	4.63	0.51	มากที่สุด	0.079	4
4. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี	4.32	0.53	มาก	4.68	0.49	มากที่สุด	0.083	3
รวม	**4.26**	**0.50**	**มาก**	**4.62**	**0.50**	**มากที่สุด**	**0.088**	

จากตารางที่ 1 พบว่า รูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน ภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับความคิดเห็นมาก ด้านที่มีการปฏิบัติในระดับสูงสุดคือ ด้านความสามารถในการใช้เทคโนโลยี รองลงมาคือ การสื่อสารและสารสนเทศโดยดิจิทัล และระดับน้อยที่สุด คือ ด้านวิสัยทัศน์เกี่ยวกับดิจิทัล สภาพที่พึงประสงค์ของรูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน ภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับความคิดเห็นมากที่สุด ด้านที่มีการปฏิบัติในระดับสูงสุด คือ ด้านความสามารถในการใช้เทคโนโลยี รองลงมาคือ ด้านการสื่อสารและสารสนเทศโดยดิจิทัล และน้อยที่สุดคือ ด้านวิสัยทัศน์เกี่ยวกับดิจิทัล เมื่อเรียงลำดับความสำคัญของผู้บริหารความต้องการจำเป็น พบว่า อันดับที่ 1 ด้านวิสัยทัศน์เกี่ยวกับดิจิทัล อันดับ 2 ด้านทักษะและความรู้ดิจิทัล อันดับ 3 ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี อันดับที่ 4 ด้านการสื่อสารและ

สารสนเทศโดยดิจิทัล

2. สรุปผลการสร้างรูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนตามหลักพรหมวิหาร 4 สังกัดเขตตรวจราชการที่ 12 ผลวิจัยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำจากการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ชื่อรูปแบบ คือ รูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนตามหลักพรหมวิหาร 4 สังกัดเขตตรวจราชการที่ 12

วัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินการรูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนตามหลักพรหมวิหาร 4 สังกัดเขตตรวจราชการที่ 12 และ 2) เพื่อนำองค์ประกอบไปเป็นแนวทางการดำเนินการรูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนตามหลักพรหมวิหาร 4 สังกัดเขตตรวจราชการที่ 12

หลักการแนวคิด (รูปแบบ) รูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนฉบับนี้มีความปรารถนาที่จะให้ผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนเอกชนใช้วิธีการบริหาร โดยบูรณาการวิธีการ เนื้อหาหรือศาสตร์ของการบริหารเข้ากับเทคโนโลยีที่ทันสมัย และยึดหลักพรหมวิหาร 4 มาประยุกต์ใช้ เพื่อนำไปสู่ภาวะผู้นำดิจิทัลในยุคปัจจุบัน

เนื้อหารูปแบบ

องค์ประกอบที่ 1 ด้านวิสัยทัศน์เกี่ยวกับดิจิทัล ผู้บริหารมีการปฏิบัติต่อครู ไม่ลำเอียงผู้บริหารเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้แสดงความสามารถในการทำงานอย่างเต็มที่ มีความกล้าแสดงออก แสดงความคิดเห็นในการพัฒนาองค์กร หวังให้ผู้ใต้ บังคับบัญชาเจริญด้วยความรู้ความสามารถ สนับสนุนให้ครูและนักเรียนแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ผ่านช่องทางออนไลน์ต่างๆ สร้างพื้นที่สำหรับการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการทำงานร่วมกันระหว่างนักเรียน ครู และผู้ปกครอง สนับสนุนให้ครูและนักเรียนนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อสร้างสรรค์ผลงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม เช่น การพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสผู้บริหารกระจายอำนาจต่างๆ ไปยังผู้ใต้บังคับบัญชาได้เหมาะสมตามความสามารถ ฝึกให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้ทำงานองงานเป็นระบบ ผู้บริหารอำนวยความสะดวก ให้คำแนะนำและให้ความช่วยเหลือในการปฏิบัติงานให้แก่ครู และสร้างความเชื่อมั่นว่าผู้ใต้บังคับบัญชาสามารถทำงานให้บรรลุเป้าหมายใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างสรรค์กิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายและตรงตามความสนใจของนักเรียน การช่วยเหลือบุคลากรในการพัฒนาทักษะดิจิทัล: จัดอบรมให้ครูและบุคลากรโรงเรียนมีความรู้และทักษะในการใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม เมื่อมีบุคลากรหรือนักเรียนประสบความสำเร็จในการนำเทคโนโลยีมาใช้ควรให้กำลังใจและชื่นชมอย่างเปิดเผย แบ่งปันความรู้และประสบการณ์: สร้างเครือข่ายการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนความรู้ด้านเทคโนโลยีกับโรงเรียนอื่นๆ สอนให้นักเรียนรู้จักควบคุมการใช้เทคโนโลยี และไม่ให้เทคโนโลยีครอบงำชีวิต การสร้างสมดุลระหว่างการเรียนรู้แบบออนไลน์และแบบออฟไลน์ ส่งเสริมให้

นักเรียนมีกิจกรรมที่หลากหลาย ไม่จำกัดอยู่เพียงการใช้เทคโนโลยี สอนให้นักเรียนรู้จักเคารพสิทธิส่วนบุคคล ก่อนนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ในโรงเรียน ควรพิจารณาผลกระทบในด้านต่างๆ อย่างรอบคอบ เช่น ผลกระทบต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

องค์ประกอบที่ 2 ด้านทักษะและความรู้ดิจิทัล ผู้บริหารสถาบันการศึกษา ซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในการพัฒนาการศึกษา การคิดเชิงกลยุทธ์เพื่อให้เกิดนวัตกรรมการศึกษาใหม่ๆ เพื่อให้ก้าวทันโลกเทคโนโลยี ผู้บริหารในปัจจุบันต้องมีการเป็นผู้นำในยุคดิจิทัล มีการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและต่อเนื่อง การพัฒนาตนเองจำเป็นต้องเรียนรู้ และแสวงหาฝึกฝน พัฒนาตนเองเพื่อเพิ่มพูนองค์ความรู้ และนำไปพัฒนาประยุกต์ใช้กับงานที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่องและชาญฉลาด เพื่อพัฒนาตนเอง องค์กร ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการพัฒนาองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการไปพร้อมกับองค์ความรู้ด้านดิจิทัลที่มีการเปลี่ยนแปลง และมีองค์ความรู้ใหม่ๆ อยู่ตลอดเวลา ผู้บริหารจำเป็นต้องตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา ค้นคว้า และแสวงหาองค์ความรู้จากแหล่งความรู้ที่มีอยู่อย่างหลากหลายมีความรู้ในการค้นคว้า การนำมาใช้อย่างถูกต้อง สามารถบูรณาการให้กับตนเองและองค์กรผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความพร้อมในการรับมือกับการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนอย่างสมบูรณ์ดังนั้นความเชี่ยวชาญในการใช้เทคโนโลยีต่างๆ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาจเข้าใจการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว และสร้างความตระหนักในความรู้ ความเข้าใจ วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายของสถานศึกษา ให้บุคลากรมีความเข้าใจตรงกัน มีวัฒนธรรมองค์กรการทำงานเป็นทีม เพื่อดำเนินกิจกรรมและสนับสนุนส่งเสริมให้ครูสามารถจัดการศึกษาโดยบูรณาการไปใช้ในห้องเรียน ผู้บริหารสามารถใช้ข้อมูลจากระบบสารสนเทศนักเรียนในการตัดสินใจที่เป็นธรรม เช่น การจัดกลุ่มนักเรียน การจัดทำตารางเรียน

องค์ประกอบที่ 3 ด้านการสื่อสารและสารสนเทศโดยดิจิทัล ผู้บริหารมีการปฏิบัติต่อครูโดยใช้ภาษาที่สุภาพ อ่อนโยน และเข้าใจง่ายในการสื่อสารกับทุกคนที่อยู่ในโรงเรียน การสร้างช่องทางให้บุคลากรทุกคนสามารถแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะได้อย่างเสรี และการใช้เทคโนโลยีเพื่อเชื่อมโยงบุคลากรทุกคนให้ทำงานร่วมกันเป็นทีม เปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้แสดงความสามารถในการทำงานอย่างเต็มที่ มีความกล้าแสดงออก แสดงความคิดเห็นในการพัฒนาองค์กร หวังให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเจริญด้วยความรู้ ความสามารถ ผู้บริหารกระจายอำนาจต่างๆไปยังผู้ใต้บังคับผู้ใต้บัญชาได้เหมาะสมตามความสามารถ การสื่อสารข้อมูลที่เป็นประโยชน์และตรงต่อความต้องการของผู้ใต้บังคับบัญชา การฝึกให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้ทำงานอย่างเป็นระบบ ให้คำแนะนำและให้ความช่วยเหลือในการปฏิบัติงานให้แก่ครู และสร้างความเชื่อมั่นว่าผู้ใต้บังคับบัญชาสามารถทำงานให้บรรลุเป้าหมายผู้บริหารส่งเสริมให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความมั่นใจในตนเอง โดยการมอบหมายงานพิเศษให้ปฏิบัติและคอยช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ ผู้บริหารกล่าวยกย่อง ชมเชย ในความสามารถของผู้ใต้บังคับบัญชาเมื่อปฏิบัติงานสำเร็จ พลอยชื่นชมยินดี มีการ

สร้างระบบการให้รางวัลและประกาศเกียรติคุณเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจให้กับบุคลากร เผยแพร่ความสำเร็จของโรงเรียนและบุคลากรผ่านช่องทางต่างๆ รวมถึงการจัดกิจกรรมที่สร้างแรงบันดาลใจให้บุคลากรได้พัฒนาตนเอง ผู้บริหารมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับผู้บริหาร มีการให้ความช่วยเหลือ ความหวังดี ให้ความเอื้อเฟื้อแก่เพื่อนร่วมงานทุกสถานะ ผู้บริหารให้ความเป็นกันเองกับครูแต่ละคนอย่างทั่วถึง ร่วมพัฒนาองค์กร ให้โอกาสทุกคนได้เข้าถึงข้อมูลและเทคโนโลยีอย่างเท่าเทียม คอยให้กำลังผู้ใต้บังคับบัญชาในการปฏิบัติหน้าที่นอกเวลาราชการ ผู้บริหารต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการวางตัว วางตน ตามหลักปฏิบัติธรรม

องค์ประกอบที่ 4 ด้านความสามารถในการใช้เทคโนโลยี ผู้บริหารมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนนั้นเป็นการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการโรงเรียนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด โดยผู้บริหารควรมีเมตตาจิตในการสร้างสรรค์สื่อสารที่เป็นมิตรและเปิดโอกาสให้บุคลากรได้มีส่วนร่วม มีกรุณาจิตในการตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและให้ความช่วยเหลือเมื่อเกิดปัญหา ใช้เทคโนโลยีเพื่อค้นหาและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการเรียนการสอน มีมุทิตาจิตในการชื่นชมและส่งเสริมพัฒนาบุคลากร โดยการใช้โซเชียลมีเดียเพื่อเผยแพร่ผลงานของนักเรียนและสร้างแรงบันดาลใจให้แก่นักเรียนคนอื่นๆ การมอบรางวัลหรือประกาศเกียรติคุณให้นักเรียนที่สร้างสรรค์ผลงานดีเด่นและมีอุเบกขาจิตในการรักษามาตรฐานและความเป็นธรรมในการใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างสรรค์กิจกรรมที่สนุกสนานและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักเรียนทุกคน ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาของนักเรียนและบุคลากรทุกคน เป็นการสร้างโอกาสให้นักเรียนได้ทำงานร่วมกันผ่านโครงงานออนไลน์ เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

3. สรุปผลการทดลองใช้รูปแบบการภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนตามหลักพรหมวิหาร 4 สังกัดเขตตรวจราชการที่ 12 พบว่า ผลการประเมินรูปแบบ ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนตามหลักพรหมวิหาร 4 สังกัดเขตตรวจราชการที่ 12 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดทั้งความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ และความเหมาะสมทุกประเด็น

4. สรุปผลการประเมินความพึงพอใจของรูปแบบการภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนตามหลักพรหมวิหาร 4 สังกัดเขตตรวจราชการที่ 12 ผลการประเมินความพึงพอใจการทดลองใช้รูปแบบ ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนตามหลักพรหมวิหาร 4 สังกัดเขตตรวจราชการที่ 12 ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกประเด็น เนื้อหาอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยด้านที่มีเนื้อหาในระดับสูงสุดคือ ด้านความสามารถในการใช้เทคโนโลยี รองลงมา คือ การด้านวิสัยทัศน์เกี่ยวกับดิจิทัล และด้านทักษะและความรู้ดิจิทัล และระดับน้อยที่สุด คือ ด้านการสื่อสารและสารสนเทศโดยดิจิทัล

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนตามหลักพรหมวิหาร 4 สังกัดเขตตรวจราชการที่ 12 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การวิจัยสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของรูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนตามหลักพรหมวิหาร 4 สังกัดเขตตรวจราชการที่ 12 ภาพรวม พบว่า สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนตามหลักพรหมวิหาร 4 สังกัดเขตตรวจราชการที่ 12 มีความสามารถสูงสุดในด้านความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงาน รองลงมาคือ การสื่อสารและสารสนเทศโดยดิจิทัล แต่ยังขาดการสร้างวิสัยทัศน์เกี่ยวกับดิจิทัลที่ชัดเจน สอดคล้องกับแนวคิดของ Sharma (2018) ที่ได้ชี้ให้เห็นว่า ผู้บริหารยุคดิจิทัลจำเป็นต้องมีทักษะในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานและส่งเสริมการสื่อสารภายในองค์กร ซึ่งผลวิจัยในครั้งนี้ยืนยันว่าผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในพื้นที่ดังกล่าวมีความสามารถในด้านนี้เป็นอย่างดี สะท้อนให้เห็นถึงการปรับตัวเข้ากับยุคสมัย สอดคล้องกับแนวคิดของศิริรัตน์ กลิ่นมาลา (2565, หน้า 15-30) ที่ได้กล่าวถึงภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาว่าต้องควบคู่ไปกับคุณธรรมจริยธรรม โดยเฉพาะหลักพรหมวิหาร 4 ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการบริหารงานบุคคลและบริหารองค์กร โดยเฉพาะเมตตา ที่ต้องสื่อสารและให้ความช่วยเหลือด้วยความเข้าใจ และกรุณา ที่ต้องเห็นอกเห็นใจและแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ซึ่งการที่ผู้บริหารมีความสามารถในการสื่อสารดิจิทัลสูงนั้น ถือเป็นการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารได้อย่างเหมาะสมกับยุคสมัย การขาดวิสัยทัศน์ ที่ชัดเจนยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้ผู้บริหารไม่สามารถวางแผนและบริหารจัดการทรัพยากรดิจิทัลได้อย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาองค์กรในภาพรวม

สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำดิจิทัล คือการเสริมสร้างความสามารถในการวางแผนการถ่ายทอดวิสัยทัศน์ และการพัฒนาระบบสารสนเทศในองค์กร สอดคล้องกับจารุวรรณ สุขสมบูรณ์ (2563) ชี้ว่าผู้นำที่สามารถใช้เทคโนโลยีในการวางแผนกลยุทธ์ได้จะช่วยเพิ่มความยั่งยืนในองค์กร ขณะที่ สุเทพ วงศ์ประเสริฐ (2564) ระบุว่าการวางแผนและการจัดการโครงสร้างพื้นฐานเป็นจุดเริ่มต้นของการนำองค์กรเข้าสู่ยุคดิจิทัล ความต้องการจำเป็นเร่งด่วนจากลำดับความสำคัญด้านความต้องการจำเป็นพบว่า ความเร่งด่วนอันดับแรกคือการถ่ายทอดวิสัยทัศน์ดิจิทัลอย่างชัดเจน สอดคล้องกับกาญจนา รัตนโกสินทร์ (2564) กล่าวว่าการถ่ายทอดวิสัยทัศน์เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้บุคลากรมีทิศทางการทำงานที่ชัดเจน ขณะที่ เกรียงไกร ศรีอ่อน (2562) ชี้ว่าการใช้วิธีเล่าเรื่องเชิงกลยุทธ์ช่วยให้บุคลากรเข้าใจและจดจำวิสัยทัศน์ได้ง่ายขึ้น

2. การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนตามหลักพรหมวิหาร 4 สังกัดเขตตรวจราชการที่ 12 การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลผ่านการบูรณาการผลวิจัยเชิงปริมาณและแนวสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างนำไปสู่การจัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) กับผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงรูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลให้เหมาะสมองค์ประกอบของรูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัล

ที่นำเสนอประกอบด้วย (1) วิสัยทัศน์ดิจิทัล (2) ทักษะและความรู้ดิจิทัล (3) การสื่อสารและสารสนเทศดิจิทัล และ 4) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี ข้อสรุปและลำดับความสำคัญขององค์ประกอบ การจัดลำดับความสำคัญขององค์ประกอบทั้ง 4 ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาวิสัยทัศน์ดิจิทัลมีความสำคัญสูงสุด สอดคล้องกับแนวคิดของศิริชัย วงศ์พัฒนา (2564) กล่าวว่า วิสัยทัศน์ทำหน้าที่เป็นเข็มทิศในการนำองค์กรสู่เป้าหมายในยุคดิจิทัล สอดคล้องกับนิภาวดี พิมพ์ใจ (2565) กล่าวว่าการพัฒนาทักษะและความรู้ดิจิทัลยังเป็นส่วนสำคัญที่สนับสนุนความสามารถในการบริหารงานงานในยุคที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

2.1 องค์ประกอบที่ 1 วิสัยทัศน์เกี่ยวกับดิจิทัล การถ่ายทอดวิสัยทัศน์ดิจิทัลและการสื่อสารเชิงกลยุทธ์ ผู้บริหารสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จในการนำวิสัยทัศน์ดิจิทัลไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการถ่ายทอดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนไปยังผู้ปฏิบัติทุกระดับสอดคล้องอุดมชัย ศุภกิจ (2565) กล่าวว่า แนวทางการสื่อสารที่เข้าใจง่าย เช่น การประชุม การฝึกอบรม และการสาธิตช่วยให้บุคลากรมีส่วนร่วมในเป้าหมายขององค์กรอย่างลึกซึ้ง สอดคล้องกับกาญจนา สุทธิธรรม (2565) กล่าวว่า นอกจากนี้การฟังความคิดเห็นของบุคลากรยังช่วยสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกในองค์กร

2.2 องค์ประกอบที่ 2 ทักษะและความรู้ดิจิทัล การพัฒนาความรู้และประสบการณ์ด้านดิจิทัลของผู้บริหาร การพัฒนาความรู้ด้านดิจิทัลของผู้บริหารผ่านการอบรมและการสัมมนาเชิงวิชาการช่วยเสริมสร้างความเชี่ยวชาญในการแก้ปัญหาและนำเทคโนโลยีมาใช้ในโรงเรียนอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับสุนีย์ วัฒนธรรม (2564) กล่าวว่า การสร้างเครือข่ายกับผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยียังส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันสอดคล้องกับ ทวีศักดิ์ เกษตรธรรม (2566) กล่าวว่าการจัดอบรมสำหรับบุคลากรในโรงเรียนช่วยกระตุ้นการเรียนรู้และเพิ่มความสามารถในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 องค์ประกอบที่ 3 การสื่อสารและสารสนเทศโดยดิจิทัล การสื่อสารที่หลากหลายรูปแบบและการสืบค้นสารสนเทศการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารในโรงเรียนและกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น ผู้ปกครองและชุมชน เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับจุรีรัตน์ สมวงษ์ (2565) กล่าวว่าผู้บริหารที่สามารถประยุกต์ใช้เครื่องมือสื่อสารดิจิทัล เช่น แพลตฟอร์มออนไลน์ และโซเชียลมีเดียช่วยสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างโรงเรียนและชุมชน สอดคล้องกับนภา ธรรมสอน (2564) กล่าวว่าการค้นคว้าสารสนเทศจากแหล่งที่เชื่อถือได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืออินเทอร์เน็ต รวมถึงการเยี่ยมชมโรงเรียนอื่นๆ เพื่อศึกษาวิธีปฏิบัติที่ดี ถือเป็นการเพิ่มพูนความรู้เพื่อการพัฒนานโยบายกลยุทธ์ในโรงเรียน

2.4 องค์ประกอบที่ 4 ด้านความสามารถในการใช้เทคโนโลยี การประเมินความพึงพอใจบุคลากรและการพัฒนาระบบการบริหาร การประเมินความพึงพอใจของบุคลากรเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีในการบริหารโรงเรียน ช่วยให้ผู้บริหารสามารถวางแผนปรับปรุงและพัฒนาได้ตรงจุด สอดคล้องกับบุญชู พิทักษ์ชาติ (2564) กล่าวว่า การใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์กลุ่มช่วยสะท้อนความคิดเห็นจากทุกฝ่าย สอดคล้องกับเอกราช โฆษิตพิมานเวช (2561, หน้า 14-23) กล่าวว่าการวิเคราะห์ข้อมูลจากระบบ

ยังช่วยให้ผู้บริหารได้รับข้อมูลที่ถูกต้องและมีคุณภาพเพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจ

3. ผลการประเมินรูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัล ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนตามหลักพรหมวิหาร พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสม การประเมินความเหมาะสมของรูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลตามหลักพรหมวิหาร 4 สอดคล้องกับจิราพร สัจจาพิสุทธิ์ (2566) กล่าวว่าชี้ให้เห็นว่าผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสามารถนำแนวคิดความเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา มาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับทัศนีย์ อิทธิพัฒน์ (2565) กล่าวว่าหลักเมตตาและกรุณาช่วยสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้บริหาร ครู บุคลากร และนักเรียน

ผลการประเมินความเป็นไปได้ การประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบเน้นความสามารถของผู้บริหารในการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในบริบทของโรงเรียนเอกชน สอดคล้องกับนวลจันทร์ ธรรมวิจิตร (2566) กล่าวว่า แนวคิดนี้ได้รับการยอมรับว่าเป็นไปได้จริง เนื่องจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีในปัจจุบัน สอดคล้องกับประภัสสร สารสิน (2565) กล่าวว่าการบริหารงานโดยใช้หลักพรหมวิหาร 4 ร่วมกับเทคโนโลยีช่วยเพิ่มศักยภาพในการตัดสินใจและลดความขัดแย้งในองค์กร ผลการประเมินความเป็นประโยชน์ ผลการประเมินความเป็นประโยชน์ สอดคล้องกับสุวิทย์ กิตติวัฒน์ (2566) กล่าวว่ารูปแบบดังกล่าวสามารถสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อการบริหารโรงเรียนได้ในหลายด้าน เช่น การสร้างความสามัคคีในองค์กร

4. อภิปรายผลการประเมินความพึงพอใจการทดลองใช้รูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนตามหลักพรหมวิหาร 4 ผลการประเมินชี้ให้เห็นว่า ชื่อและวัตถุประสงค์ของรูปแบบมีความเหมาะสมและพึงพอใจในระดับสูงสุด สอดคล้องกับจิราภรณ์ พิชัยสิทธิ์ (2566) กล่าวว่าผู้บริหารโรงเรียนที่ได้รับการอบรมและทดลองใช้รูปแบบสามารถระบุได้ชัดเจนว่าโครงสร้างที่นำเสนอส่งเสริมการบริหารที่มีประสิทธิภาพและมีคุณธรรม สอดคล้องกับธนากร สายวิจิตร (2565) กล่าวว่าการเชื่อมโยงหลักพรหมวิหาร 4 กับการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ ช่วยให้ผู้บริหารพัฒนากระบวนการตัดสิน ใจที่มีความรับผิดชอบและเป็นกลาง ประกอบด้วย 1) ด้านเนื้อหา ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีด้านที่ได้รับคะแนนสูงสุดในเนื้อหาคือความสามารถในการใช้เทคโนโลยี สอดคล้องกับสุชาดา ภูมิจิต (2566) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารโรงเรียนสามารถปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลได้ดี สอดคล้องกับสมบัติ ชัยมงคล (2565) กล่าวว่า การส่งเสริมการใช้ระบบสารสนเทศ เช่น การพัฒนาระบบ Student Information System (SIS) และการจัดการข้อมูลผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ ได้รับการยอมรับว่าเป็นแนวทางที่ตอบสนองความต้องการของโรงเรียนในยุคปัจจุบัน 2) ด้านวิสัยทัศน์เกี่ยวกับดิจิทัลวิสัยทัศน์เกี่ยวกับดิจิทัลเป็นอีกด้านที่ได้รับการประเมินในระดับสูง การที่ผู้บริหารสามารถถ่ายทอดวิสัยทัศน์เกี่ยวกับดิจิทัลได้อย่างชัดเจนและสร้างแรงบันดาลใจให้บุคลากรถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยผลักดันองค์กรให้ก้าวสู่ความสำเร็จ สอดคล้องกับพรรณี ศิริกุล (2566) กล่าวว่าการสื่อสารวิสัยทัศน์ที่เข้าใจง่ายช่วยเพิ่มการยอมรับและการมีส่วนร่วมของบุคลากร สอดคล้องกับวิชาญ สารคณา (2565) กล่าวว่า การกำหนดเป้าหมายที่เชื่อมโยงกับความต้องการ

ของผู้เรียน และชุมชนยังช่วยเพิ่มความยั่งยืนในการพัฒนาการศึกษา 3) ด้านทักษะและความรู้ดิจิทัลด้านนี้มีการประเมินในระดับสูง โดย เฉพาะการส่งเสริมให้ผู้บริหารพัฒนาทักษะดิจิทัลผ่านการอบรมและเวทีแลก เปลี่ยนเรียนรู้ การพัฒนาทักษะเหล่านี้ช่วยเสริมสร้างความมั่นใจในการใช้งานเทคโนโลยีของผู้บริหาร สอดคล้องกับแนวคิดของ Sharma (2018) ที่ชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารต้องประกอบด้วยการสร้างทักษะและความรู้ทางดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการฝึกอบรมและเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการเพิ่มพูนความสามารถและสร้างความมั่นใจในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในองค์กร ผลวิจัยนี้ยืนยันว่าการส่งเสริมดังกล่าวมีประสิทธิผลอย่างชัดเจนในกลุ่มผู้บริหารที่ทำการศึกษา ทำให้พวกเขาสามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของศิริรัตน์ กลิ่นมาลา (2565) ที่กล่าวถึงความสำคัญของการพัฒนาทักษะดิจิทัลควบคู่ไปกับหลักพรหมวิหาร 4 โดยเฉพาะอุเบกขา ซึ่งหมายถึงการวางเฉยอย่างมีเหตุผลและปล่อยวางเมื่อสิ่งต่างๆ ดำเนินไปตามระบบที่วางไว้ การที่ผู้บริหารมีความมั่นใจในการใช้เทคโนโลยีหลังจากผ่านการอบรม ทำให้สามารถมอบหมายงานและไว้วางใจให้บุคลากรทำงานตามระบบดิจิทัลได้อย่างสบายใจ ไม่ต้องเข้าควบคุมทุกขั้นตอน ซึ่งเป็นการประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อส่งเสริมการทำงานในยุคดิจิทัลได้อย่างเป็นรูปธรรม 4) ด้านการสื่อสารและสารสนเทศดิจิทัลด้านนี้แม้จะได้รับการประเมินในระดับน้อยที่สุด สอดคล้องกับเกรียงศักดิ์ วรรณภูมิ (2565) กล่าวว่า แต่ยังคงมีความสำคัญ โดยเฉพาะการบริหารข้อมูลสารสนเทศบนโลกออนไลน์ สุพรรณนา เกียรติไพบูลย์ (2565) การใช้โปรแกรมสำรวจความคิดเห็นและการจัดทำเว็บไซต์โรงเรียนช่วยเพิ่มการสื่อสารทั้งภายในและภายนอกองค์กร สอดคล้องกับจิตติ คงมั่น (2565) กล่าวว่าการเสริมสร้างความเข้าใจในเทคโนโลยีสื่อสารยังช่วยลดข้อผิดพลาดในการบริหารงาน

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 นโยบายด้านการพัฒนาบุคลากร ส่งเสริมการอบรมและพัฒนาศักยภาพของผู้บริหารโรงเรียนในด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลควบคู่กับหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการบริหาร

1.2 นโยบายด้านโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล พัฒนาระบบเทคโนโลยีและเครือข่ายอินเทอร์เน็ตให้ครอบคลุมและมีเสถียรภาพในโรงเรียนเอกชน เพื่อรองรับการบริหารงานและการเรียนการสอนดิจิทัล

1.3 นโยบายด้านการบริหารจัดการตามหลักพรหมวิหาร 4 บูรณาการหลักพรหมวิหาร 4 เช่น การมีเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ในการตัดสินใจเชิงนโยบาย เพื่อสร้างสมดุลระหว่างผลประโยชน์ของบุคลากร นักเรียน และชุมชน

1.4 นโยบายด้านการมีส่วนร่วม ส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากครู นักเรียน และผู้ปกครองผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล เช่น การประชุมออนไลน์และระบบข้อเสนอแนะ เพื่อสร้างความโปร่งใสและการ

มีส่วนร่วมในกระบวนการบริหาร

1.5 นโยบายการติดตามและประเมินผล ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียน เช่น การใช้ระบบข้อมูลเชิงสถิติหรือ AI ในการวิเคราะห์ความก้าวหน้า

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ภาวะผู้นำดิจิทัลมีผลต่อผลสัมฤทธิ์ด้านวิชาการและคุณธรรมของนักเรียน อย่างไร

2.2 ความสัมพันธ์ส่วนใดของพรหมวิหาร 4 ที่ส่งเสริมความยั่งยืนในการบริหารจัดการครูและการเรียนการสอนในยุคดิจิทัล

2.3 ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการนำหลักพรหมวิหาร 4 มาประยุกต์ใช้ในยุคดิจิทัล

2.4 การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลมาใช้ในระบบการศึกษาไทย

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการวิจัยเรื่อง รูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนตามหลักพรหมวิหาร 4 สังกัดเขตตรวจราชการที่ 12 สามารถสังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัยนี้ได้ ดังนี้ 1) การบูรณาการหลักธรรมทางพุทธศาสนากับการบริหารยุคดิจิทัลงานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า ภาวะผู้นำดิจิทัล สามารถพัฒนาและประยุกต์ใช้ร่วมกับหลักพรหมวิหาร 4 ได้อย่างเหมาะสม ทำให้เกิดรูปแบบภาวะผู้นำที่มีทั้งวิสัยทัศน์ด้านเทคโนโลยี และคุณธรรมทางจริยธรรม อันนำไปสู่การพัฒนาการบริหารงานที่สมดุลทั้งด้านวิชาการและจิตใจ 2) องค์ประกอบหลักของภาวะผู้นำดิจิทัลงานวิจัยได้ระบุองค์ประกอบหลัก 4 ด้านที่สำคัญของภาวะผู้นำดิจิทัล ได้แก่ วิสัยทัศน์เกี่ยวกับดิจิทัล ทักษะและความรู้ดิจิทัล การสื่อสารและสารสนเทศโดยดิจิทัล ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี องค์ความรู้จากการจัดลำดับความสำคัญขององค์ประกอบเหล่านี้ช่วยกำหนดแนวทางในการพัฒนาผู้นำสถานศึกษาให้เหมาะสมกับความท้าทายในยุคเทคโนโลยี 3) แนวทางการประเมินและพัฒนาภาวะผู้นำ

การวิจัยเสนอวิธีประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และประโยชน์ของรูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัล ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินตนเองของผู้บริหารและพัฒนาแผนฝึกอบรมบุคลากรในองค์กรได้อย่างเป็นระบบ 4) ความสำคัญของการสร้างสมดุลระหว่างเทคโนโลยีกับจริยธรรมการใช้เทคโนโลยีในการบริหารการศึกษาไม่ควรเป็นเพียงเครื่องมือเพื่อประสิทธิภาพ แต่ต้องอยู่ภายใต้หลักเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา เพื่อสร้างความสัมพันธ์ในองค์กรที่มั่นคง ยั่งยืน และมีมนุษยธรรม 5) แบบแผนการพัฒนาองค์กรด้วยภาวะผู้นำดิจิทัล ผลการวิจัยนี้สามารถนำไปสู่การวางรากฐานในการพัฒนารูปแบบผู้นำองค์กรในทุกระดับ ที่สามารถปรับตัวกับเทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสม โดยไม่หลุดจากหลักธรรมและจรรยาบรรณของวิชาชีพครูและผู้บริหารการศึกษา ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

กาญจนา รัตนโกสินทร์. (2564). *การสื่อสารดิจิทัลในองค์กรการศึกษา.* กรุงเทพฯ: สถาบันการศึกษา.

กาญจนา สุทธิธรรม. (2565). *การสร้างแรงจูงใจในการทำงานในองค์กรการศึกษา*. กรุงเทพฯ: การศึกษา.

เกรียงไกร ศรีอ่อน. (2562). *ทักษะดิจิทัลสำหรับผู้นำองค์กร*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

เกรียงศักดิ์ อุดมกมล. (2565). *การจัดการข้อมูลในระบบสารสนเทศโรงเรียน*. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

จันทนา แสนสุข. (2559). *ภาวะผู้นำ Leadership*. (ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ทริปเพิ้ลกรุ๊ป.

จารุวรรณ สุขสมบูรณ์. (2563). *การพัฒนาผู้นำในยุคดิจิทัล.* กรุงเทพฯ: การศึกษา.

จิตติ คงมั่น. (2565). *การลดข้อผิดพลาดในการบริหารงานด้วยเทคโนโลยี*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

จิราพร สัจจาพิสุทธิ์. (2566). *หลักพรหมวิหาร 4 กับการบริหารงานการศึกษา*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

จิราภรณ์ พิชัยสิทธิ์. (2566). *การบริหารงานแบบมีหลักการในยุคดิจิทัล*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

จุรีรัตน์ สมวงษ์. (2565). *การสื่อสารดิจิทัลในชุมชนการศึกษา*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ชัยยนต์ เพาพาน. (2559). *ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ในศตวรรษที่ 21*. เข้าถึงได้จาก http://conference.edu.ksu.ac.th/file/20160809_2488101126.pdf

ทวีศักดิ์ เกษตรธรรม. (2566). *การอบรมและการสร้างเครือข่ายในยุคดิจิทัล*. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

ทัศนีย์ อิทธิพัฒน์. (2565). *การสร้างความสัมพันธ์ในองค์กรโดยใช้หลักธรรม*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ธนากร สายวิจิตร. (2565). *การพัฒนาวิสัยทัศน์เพื่อความยั่งยืน*. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

นภา ธรรมสอน. (2564). *แนวทางการบริหารเชิงดิจิทัล.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

นวลจันทร์ ธรรมวิจิตร. (2566). *การนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในบริบทของโรงเรียน.* กรุงเทพฯ: ซีเอ็ด.

นิภาวดี พิมพ์ใจ. (2565). *การพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ด.

บุญชู พิทักษ์ชาติ. (2564). *การบริหารทรัพยากรบุคคลในโรงเรียนดิจิทัล*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ประภัสสร สารสิน. (2565). *การพัฒนาผู้นำในยุคดิจิทัล*. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

พรรณี ศิริกุล. (2566). *การสร้างเป้าหมายและความยั่งยืนในองค์กร*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ด.

วิชาญ สารคณา. (2565). *แนวคิดเพื่อการพัฒนาผู้นำการศึกษา.* เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ศิริชัย วงศ์พัฒนา. (2564). *การพัฒนาวิสัยทัศน์ผู้นำ*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ด.

ศิริรัตน์ กลิ่นมาลา. (2565). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4. *วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ*, 4(1), 15-30.

สมบัติ ชัยมงคล. (2565). *การสร้างระบบสารสนเทศในองค์กรการศึกษา*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สุชาดา ภูมิจิต. (2566). *ความสำเร็จของการใช้เทคโนโลยีในการบริหารงาน*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ด.

สุเทพ วงศ์ประเสริฐ. (2564). *การบริหารจัดการเทคโนโลยีในโรงเรียน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สุนีย์ วัฒนธรรม. (2564). *เครือข่ายการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สุพรรณนา เกียรติไพบูลย์. (2565). *การเพิ่มประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์กร*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สุวิทย์ กิตติวัฒน์. (2566). *การส่งเสริมความสามัคคีในองค์กรด้วยหลักธรรม*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

อุดมชัย ศุภกิจ. (2565). *วิสัยทัศน์ในการบริหารงานในยุคดิจิทัล*. เชียงใหม่: การศึกษาไทย.

เอกราช โฆษิตพิมานเวช. (2561). เทคโนโลยีสารสนเทศของโรงเรียนเอกชนในยุคไทยแลนด์ 4.0. *วารสารการบริหารสถานศึกษาและภาวะผู้นำ*, 6(23), 14-23.

_____. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของการบริหารโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาขอนแก่น*, 6(3), 634-644.

Sharma, P. (2018). Digital Leadership: The Key to Organizational Transformation. *Journal of Digital Management*, 2(3), 45-60.

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 13*

Model of Innovative Leadership Development Based on Brahmavihara Principles 4 of Educational Institution Administrators Under the Jurisdiction of the Secondary Educational Service Area Office in Government Inspection Area 13

เชิดพงษ์ งอกนาวัง, ยิ่งสรรค์ หาพา และพระมหาพิสิฐ วิสิฏฐปญฺโญ (สืบนิสัย)
Cherdpong Ngorknavung, Yingsan Hapha and Phramaha Phisit Wisitthapanyo (Suebnisai)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ประเทศไทย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: ncherdpong2@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในเขตตรวจราชการที่ 13 2) พัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักพรหมวิหาร 4 และ 3) ประเมินความเหมาะสมของรูปแบบดังกล่าว กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณประกอบด้วยผู้บริหารจำนวน 238 คน ส่วนกลุ่มข้อมูลเชิงคุณภาพประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 รูป/คน สำหรับการสนทนากลุ่ม และผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 คน เพื่อประเมินรูปแบบ เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมิน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนี $PNI_{modified}$

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยลำดับความสำคัญจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วม การบริหาร

*ได้รับบทความ: 5 มีนาคม 2568; แก้ไขบทความ: 22 ธันวาคม 2568; ตอบรับตีพิมพ์: 28 ธันวาคม 2568
Received: March 5, 2025; Revised: December 22, 2025; Accepted: December 28, 2025

ความเสี่ยง ความคิดสร้างสรรค์ วิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง และการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรม ส่วนสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด แสดงถึงความต้องการในการยกระดับสมรรถนะผู้นำ

2. รูปแบบที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ ชื่อรูปแบบ วัตถุประสงค์ วิธีการปฏิบัติ เป้าหมายสู่ความสำเร็จ และกลไกขับเคลื่อนสู่ความสำเร็จ โดยเชื่อมโยงหลักพรหมวิหาร 4 กับการสร้างภาวะผู้นำที่เน้นคุณธรรมและนวัตกรรม

3. ผลการประเมินรูปแบบจากผู้เชี่ยวชาญพบว่า รูปแบบมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และประโยชน์ใช้สอยในระดับสูงสุด ถือว่าเป็นแนวทางที่มีศักยภาพในการส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมในบริบทการศึกษาปัจจุบันอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำ; ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม; ผู้บริหารสถานศึกษา; หลักพรหมวิหาร 4

Abstract

This research aimed to: 1) investigate the current situation, the desired condition, and the necessary needs for developing innovative leadership among educational institution administrators under the jurisdiction of the Secondary Educational Service Area Office in Government Inspection Area 13; 2) develop an innovative leadership development model based on the Four Brahmavihara Principles; and 3) evaluate the appropriateness of the developed model. The quantitative sample consisted of 238 school administrators, while the qualitative data were collected from 9 experts for focus group discussions and another 9 specialists for model evaluation. Research instruments included questionnaires, interviews, and evaluation forms. Data were analyzed using basic statistics such as mean, percentage, standard deviation, and the Priority Needs Index Modified ($PNI_{modified}$).

The findings revealed that:

1. The current state of innovative leadership, based on the Four Brahmavihara Principles, was at a high level overall. Ranked in order from highest to lowest were team collaboration and participation, risk management, creativity, transformational vision, and the creation of an innovative organization. The desired state was rated at the highest level, indicating a significant need to enhance leadership capacity.

2. The developed model comprised five main components: model title, objectives, implementation methods, success goals, and driving mechanisms. The model integrates

the ethical foundation of the Brahmavihara Principles with modern leadership approaches that emphasize innovation and moral integrity.

3. The evaluation of the model by experts confirmed its high levels of appropriateness, feasibility, and utility, suggesting that it is a practical and effective framework for promoting innovative leadership in the current educational context.

Keywords: A Model for Developing Innovative Leadership; Innovative leadership; Educational institution administrators; Brahma Vihara 4

1. บทนำ

ภาวะผู้นำสมัยใหม่ในยุคศตวรรษที่ 21 ในการบริหารจัดการองค์กรเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผู้นำเป็นบุคคลที่มีความสำคัญ ผู้นำจะเป็นศูนย์รวมของการทำงาน ในการสร้างนโยบายและแนวทางการดำเนินงานการสร้างกลยุทธ์เพื่อช่วยให้เกิดการขับเคลื่อนนโยบาย หรือการสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน ดังนั้น หากองค์กรใดมีผู้นำที่ดี มีวิสัยทัศน์ มีภาวะผู้นำสูงองค์กรนั้นๆ ก็จะมีการดำเนินงานที่มุ่งไปสู่ความสำเร็จ ยุคแห่งการเป็นนวัตกรรม หมายความถึงสิ่งใหม่ที่เกิดขึ้นจากการใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์ที่มีประโยชน์ ต่อเศรษฐกิจและสังคม อย่างไรก็ตาม นวัตกรรมมิได้มีความหมายเฉพาะการนำเทคโนโลยีทันสมัยมาใช้ เท่านั้น หากแต่ยังรวมถึงการปรับเปลี่ยนวิธีคิดเพื่อหาข้อสรุปหรือแนวทางแก้ไขเชิงสร้างสรรค์ ตลอดจน การเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเทคโนโลยี สังคม เศรษฐกิจ ในลักษณะที่มีการปฏิสัมพันธ์กัน (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2554) ผู้บริหารสถานศึกษาสมัยใหม่ต้องมีคุณสมบัติภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะการคิดเชิงนวัตกรรม ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคนี้ต้องเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของการทำให้สถานศึกษาเป็นองค์การแห่งนวัตกรรม เพื่อทาให้เกิดผลลัพธ์ที่มีคุณค่าและมีคุณภาพ พยัต วุฒิรงค์ (2557) ได้กล่าวไว้ว่า สาเหตุที่ทำให้องค์การต้องสร้างสรรค์นวัตกรรมให้เกิดขึ้นในองค์การ คือสภาพแวดล้อมภายนอกองค์การ เช่น เทคโนโลยี สภาพเศรษฐกิจ สังคม หรือการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไป เป็นต้น

ในการสร้างสถานศึกษาให้เป็นองค์การแห่งนวัตกรรมนั้น จากงานวิจัยของสุกัญญา แช่มช้อย (2555, หน้า 121-123) ได้ให้แนวคิดไว้ 2 ระดับ คือ ระดับปัจเจกและระดับองค์การ ในระดับปัจเจกนั้น ทักษะที่ควรมีในบุคลากรในสถานศึกษาคือ 1) การใส่ใจหรือการเอาใจใส่ 2) การเห็นคุณค่าของคุณลักษณะส่วนบุคคล 3) การถ่ายทอดจินตนาการ 4) การเล่นอย่างจริงจัง 5) การร่วมสืบค้น และ 6) การปั้นแต่ง และสำหรับระดับองค์การนั้น ผู้นำหรือผู้บริหารการศึกษาเป็นบุคคลที่สำคัญมากที่จะนำพาให้สถานศึกษาเป็นองค์การแห่งนวัตกรรม ผู้บริหารจะต้องเป็นจุดศูนย์รวมของความเชื่อถือและเชื่อมั่น เป็นผู้มีวิสัยทัศน์ มีภาวะผู้นำ เพื่อกำหนดทิศทางในการพัฒนาองค์การ

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 13 และผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของตนเอง รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาเพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานและภารกิจของสถานศึกษาต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในเขตตรวจราชการที่ 13
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 13
3. เพื่อประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 13

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mix Method Research) ผู้วิจัยดำเนินการแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ 1) การศึกษาความต้องการจำเป็นของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 13 2) การสร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 13 และ 3) การประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 13 โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในเขตตรวจราชการที่ 13 ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและหาคุณภาพ ดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวกับแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างโดยกำหนดองค์ประกอบที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 13 เป็นคำถามปลายเปิด 2) นำเสนอแบบประเมินที่สร้างขึ้นให้อาจารย์ผู้ควบคุมดุษฎีนิพนธ์ตรวจสอบ เพื่อพิจารณาเกี่ยวกับความครอบคลุมและตรงประเด็นในเนื้อหาสาระ และนำมาปรับปรุงแก้ไขส่วนที่บกพร่อง 3) หลังจากได้รับคำอนุมัติจากอาจารย์ควบคุมดุษฎีนิพนธ์เรียบร้อยแล้วจึงนำแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ไปสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน

เพื่อยืนยันและตรวจสอบเนื้อหาขององค์ประกอบ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) ติดต่อจัดทำหนังสือออกเพื่อขอความอนุเคราะห์ในแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างขององค์ประกอบจากบัณฑิตวิทยาลัย 2) ดำเนินการติดต่อประสานงานกับผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อเสนอขอข้อมูลและเดินทางไปเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยใช้เครื่องมือที่เตรียมไว้ และ 3) ทำการสัมภาษณ์และเก็บรวบรวมข้อมูล

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 13 สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการดำเนินการวิจัยในระยะที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในเขตตรวจราชการที่ 13 โดยค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยได้แก่ การทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม การบริหารความเสี่ยง การมีความคิดสร้างสรรค์ การมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง และการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรมตามลำดับ ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของรูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักพรหมวิหาร 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.49) เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้แก่ การทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม การบริหารความเสี่ยง การมีความคิดสร้างสรรค์ การมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง และการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรม ตามลำดับ การจัดลำดับความต้องการจำเป็นจากสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของของรูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ตามหลักพรหมวิหาร 4 เป็นดังนี้ เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้แก่ การมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง การสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรม การมีความคิดสร้างสรรค์ การทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม และการบริหารความเสี่ยงตามลำดับ

ระยะที่ 2 ผลการวิจัยการสร้างรูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในเขตตรวจราชการที่ 13 ผู้วิจัยได้นำเสนอรายละเอียดของวิธีปฏิบัติเป้าหมายสู่ความสำเร็จ และกลไกขับเคลื่อนสู่ความสำเร็จ ผลการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในเขตตรวจราชการที่ 13 พบว่าประกอบด้วย 1) ชื่อรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) วิธีการปฏิบัติ 4) เป้าหมายสู่ความสำเร็จ 5) กลไกขับเคลื่อนสู่ความสำเร็จ มีรายละเอียดดังนี้

1. ชื่อรูปแบบ: รูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 13

ชื่อภาษาอังกฤษ: Model of Innovative Leadership Development Based on Brahmavihara Principles 4 of Educational Institution Administrators Under the Jurisdiction of the Secondary Educational Service Area Office in Government Inspection Area 13

2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ดังนี้ 1) เพื่อเตรียมสร้างองค์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 13 2) เพื่อการศึกษาเรียนรู้และพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 13 3) เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 13 4) เพื่อสะท้อนผลและประเมินรูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 13

3. หลักการและแนวคิด ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 13

4. วิธีการปฏิบัติของรูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในเขตตรวจราชการที่ 13 วิธีการปฏิบัติ ดังนี้ 1) การมีความคิดสร้างสรรค์ ดังนี้ (1) วิเคราะห์และปรับตัวตามทิศทางการเปลี่ยนแปลง (อุเบกขา) (2) กำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจอย่างสร้างสรรค์ (เมตตา) (3) ถ่ายทอดวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรมอย่างชัดเจน (กรุณา) (4) สร้างสภาพแวดล้อมเอื้อต่อการสร้างนวัตกรรม (มุทิตา) และ (5) ทบทวนและประเมินผลการปฏิบัติอย่างเป็นระบบ (อุเบกขา) 2) การทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม ดังนี้ (1) ร่วมกำหนดเป้าหมายนวัตกรรมการเรียนการสอน (เมตตา) (2) ส่งเสริมการเสนอความคิดเห็นอย่างเสรี (กรุณา) (3) พัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีในทีมงาน (มุทิตา) (4) วางแผนและจัดการทรัพยากรบุคคลอย่างเหมาะสม (อุเบกขา) และ (5) สนับสนุนการทำงานเป็นทีมเพื่อสร้างผลงานร่วมกัน (มุทิตา) 3) การมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง ดังนี้ (1) วิเคราะห์แนวโน้มการศึกษาเพื่อสร้างวิสัยทัศน์ (เมตตา) (2) สร้างภาพวิสัยทัศน์ในอนาคต (กรุณา) (3) กำหนดพันธกิจและกลยุทธ์สอดคล้องกับบริบท (อุเบกขา) (4) สื่อสารวิสัยทัศน์ให้ทุกคนรับรู้และมีส่วนร่วม (มุทิตา) และ (5) เลือกนวัตกรรมที่เหมาะสมในการบริหาร (อุเบกขา)

4. การบริหารความเสี่ยง ดังนี้ (1) ส่งเสริมการทดลองนวัตกรรมใหม่ในการปฏิบัติงาน (เมตตา) (2) วิเคราะห์และประเมินความเสี่ยง (กรุณา) (3) ติดตามผลการทดลองใช้นวัตกรรมอย่างสม่ำเสมอ (อุเบกขา) (4) กำกับและประเมินผลความเสี่ยงอย่างเป็นระบบ (มุทิตา) และ (5) ตั้งเป้าหมายที่ท้าทายและรับผิดชอบผลที่ตามมา (อุเบกขา)

5. เป้าหมายสู่ความสำเร็จ ดังนี้ 1) การมีความคิดสร้างสรรค์ (1) พัฒนาวิสัยทัศน์การศึกษาให้เข้ากับแนวโน้มที่เปลี่ยนแปลง (2) สร้างภาพอนาคตของสถานศึกษาที่โดดเด่นด้วยนวัตกรรม (3) กำหนดเป้าหมายและกลยุทธ์ที่เน้นการพัฒนาเชิงนวัตกรรม (4) การมีส่วนร่วมและความเข้าใจในวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรมของทุกฝ่าย (5) เพิ่มคุณภาพของผลการเรียนและผลลัพธ์ที่สร้างสรรค์ 2) การทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม (1) มีเป้าหมายร่วมกันทางด้านนวัตกรรมการเรียนการสอน (2) สร้างสรรค์สภาพแวดล้อมที่เปิดกว้างต่อการแสดงความคิดเห็น (3) เกิดสัมพันธภาพที่ดีในองค์กร (4) บุคลากรมีความเข้าใจในหน้าที่และทรัพยากรที่เหมาะสม (5) เพิ่มคุณภาพการทำงานผ่านการทำงานเป็นทีมที่เข้มแข็ง 3) การมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง (1) สถานศึกษามีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและทันสมัย (2) เกิดบรรยากาศนวัตกรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาการเรียนรู้ (3) มีพันธกิจและเป้าหมายที่เป็นรูปธรรมและวัดผลได้ (4) บุคลากรทุกคนเข้าใจวิสัยทัศน์และปฏิบัติตามอย่างเต็มใจ (5) บรรลุเป้าหมายทางนวัตกรรมที่กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการ 4) การบริหารความเสี่ยง (1) สถานศึกษามีนวัตกรรมใหม่ในการเรียนการสอน (2) ลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการนำสิ่งใหม่มาใช้ (3) มีข้อมูลการทดลองที่สามารถนำมาปรับปรุงและพัฒนานวัตกรรม (4) เกิดการทำงานร่วมกันที่มีการประเมินความเสี่ยงอย่างรอบคอบ (5) เกิดวัฒนธรรมการทำงานเชิงนวัตกรรม

6. กลไกขับเคลื่อนสู่ความสำเร็จ ดังนี้ 1) การมีความคิดสร้างสรรค์ (1) การสนับสนุนข้อมูลและแหล่งเรียนรู้เชิงนวัตกรรม (2) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ (3) การพัฒนาศักยภาพบุคลากร (4) การใช้เทคโนโลยีในการบริหาร (5) การประเมินผลอย่างต่อเนื่อง2) การทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม (1) จัดเวทีแสดงความคิดเห็นอย่างสม่ำเสมอ (2) สนับสนุนการพัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีม (3) สร้างระบบการติดตามและประเมินผลที่ชัดเจน (4) ใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการสื่อสารและการทำงานร่วมกัน (5) จัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์เพื่อสร้างความสัมพันธ์ในทีม 3) การมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง (1) การประชุมวิเคราะห์แนวโน้มทางการศึกษา (2) การอบรมเพื่อสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน (3) การกำหนดเป้าหมายตามบริบท (4) สร้างระบบสื่อสารที่โปร่งใส (5) การติดตามและประเมินผลการปฏิบัติตามแผน 4) การบริหารความเสี่ยง (1) จัดการอบรมและสัมมนาด้านการใช้นวัตกรรมและการบริหารความเสี่ยง (2) ตั้งคณะกรรมการติดตามผลการใช้นวัตกรรมใหม่ๆ (3) ระบบการประเมินความเสี่ยงในทุกขั้นตอนของการทดลองใช้นวัตกรรม (4) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการคิดและปรับปรุงนวัตกรรม (ทีมทำงาน) (5) กำหนดแผนและนโยบายที่ชัดเจนในการทดลองใช้นวัตกรรม

ระยะที่ 3 ผลการการประเมินรูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 13 สรุปผลการประเมินรูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักพรหมวิหาร 4 คุณลักษณะของกระบวนการดำเนินการ การประเมินคุณลักษณะของกระบวนการดำเนินการพบว่า อยู่ในระดับที่ดีเยี่ยม เนื่องจากรูปแบบดังกล่าวมีการวางแนวทางที่ชัดเจน และครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ การคิดเชิงนวัตกรรม การพัฒนา

ทรัพยากรมนุษย์ และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการคิดสร้างสรรค์ ความเป็นไปได้ การนำรูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักพรหมวิหาร 4 ไปใช้ในสถานศึกษา มีความเป็นไปได้ในระดับสูง เนื่องจากหลักการและแนวคิดในรูปแบบนี้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมขององค์กรทางการศึกษา และเหมาะสมกับการพัฒนาผู้บริหารและบุคลากรในเขตพื้นที่ ความเหมาะสม รูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักพรหมวิหาร 4 มีความเหมาะสมในระดับดีเยี่ยม เนื่องจากสามารถปรับใช้กับทุกบริบทของสถานศึกษา โดยเฉพาะการส่งเสริมบรรยากาศการทำงานที่เน้นความร่วมมือ ความยุติธรรม และการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร ความเป็นประโยชน์ ผลการประเมินแสดงให้เห็นว่า รูปแบบดังกล่าว มีความเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาผลลัพธ์ทางการศึกษาและองค์กร โดยเฉพาะการยกระดับคุณภาพสถานศึกษาให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยี โดยภาพรวม ผลการประเมินรูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 13 อยู่ในระดับดีเยี่ยมในทุกด้าน ทั้งในแง่ของความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ รูปแบบนี้มีศักยภาพ

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัย รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 13 สามารถผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ สภาพปัจจุบันของรูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ตามหลักพรหมวิหาร 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้แก่ การทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม การบริหารความเสี่ยง การมีความคิดสร้างสรรค์ การมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง และการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรมตามลำดับ ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของรูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ตามหลักพรหมวิหาร 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้แก่ การทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม การบริหารความเสี่ยง การมีความคิดสร้างสรรค์ การมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง และการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรม ตามลำดับ เมื่อเรียงลำดับความสำคัญ โดยการระบุความต้องการจำเป็นที่มีความสำคัญมากที่สุด และมีความเร่งด่วนที่ต้องการได้รับการพัฒนาก่อน พบว่า เมื่อพิจารณาองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่คุณกล่าวถึง ได้แก่ 1) การมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง 2) การสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรม 3) การมีความคิดสร้างสรรค์ 4) การทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม 5) การบริหารความเสี่ยง

2. ผลการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในเขตตรวจราชการที่ 13 ผู้วิจัยได้นำเสนอรายละเอียดของวิธีปฏิบัติเป้าหมายสู่ความสำเร็จ และกลไกขับเคลื่อนสู่ความสำเร็จ ประกอบด้วย 1) ชื่อรูปแบบ

2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) วิธีการปฏิบัติ 4) เป้าหมายสู่ความสำเร็จ 5) กลไกขับเคลื่อนสู่ความสำเร็จ ผลการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาที่กล่าวถึงมีความสอดคล้องกับงานวิจัยและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาภาวะผู้นำจากหลายแนวคิดที่เกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ การทำงานเป็นทีม วิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง การบริหารความเสี่ยง และการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรม มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของตรี ภูวิโคตรธนกุล, วัลลภา อารีรัตน์ และประกฤติยา ทักษิโณ (2562, หน้า 70-84) งานวิจัยของพวกเขาศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาและพัฒนาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำ ซึ่งครอบคลุมด้านนวัตกรรม การทำงานเป็นทีม (เครือข่ายและการมีส่วนร่วม) และบรรยากาศองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนารูปแบบในด้านการมีความคิดสร้างสรรค์สัมพันธ์กับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม การทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม ตรงกับเครือข่ายและการมีส่วนร่วม

3. ผลการประเมินรูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 13 ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 13 ได้รับการประเมินว่ามีคุณลักษณะของกระบวนการดำเนินการที่ดีเยี่ยม โดยมีระดับความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับสูงสุด ก่อนที่จะนำรูปแบบภาวะผู้นำไปใช้ รูปแบบนี้สามารถพัฒนาผู้บริหารให้ปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์และวิธีการทำงานในสถานการณ์ที่มีการผลลการประเมินรูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักพรหมวิหาร 4 รูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ได้รับการประเมินว่ามีคุณลักษณะที่ดีเยี่ยม มีระดับความเป็นไปได้ ความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ในระดับสูงสุด สามารถพัฒนาผู้บริหารให้ ปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์และวิธีการทำงาน ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง

6. ข้อเสนอแนะ

1. ปรับเปลี่ยนแนวทางการบริหารองค์กร ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำแนวคิดเรื่องภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมมาปรับใช้ในการบริหารงาน โดยเน้นการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ การทำงานเป็นทีม และการบริหารความเสี่ยง

2. จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ จัดกิจกรรมอบรมหรือเวิร์กชอปเกี่ยวกับการนำหลักพรหมวิหาร 4 มาประยุกต์ใช้ในภาวะผู้นำ และการบริหารเชิงนวัตกรรม เพื่อพัฒนาทักษะของบุคลากรในสถานศึกษา

3. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม การมีส่วนร่วมของครู บุคลากร และนักเรียน ในการพัฒนานวัตกรรมที่ตอบโจทย์ความต้องการของสถานศึกษา

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผู้นำเชิงนวัตกรรม (Innovative Leadership) มักเน้นการสำรวจทักษะและคุณสมบัติที่จำเป็นสำหรับผู้นำในการสร้างและส่งเสริมนวัตกรรมในองค์กรหรือสังคม โดยองค์ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาวิจัยในด้านนี้มีหลายประการ เช่น การคิดเชิงกลยุทธ์และวิสัยทัศน์ (Strategic Thinking and Visionary) ผู้นำเชิงนวัตกรรมมักมีความสามารถในการคิดระยะยาว และมองเห็นโอกาสใหม่ๆ ในการพัฒนาเทคโนโลยีหรือแนวทางใหม่ๆ ในการทำงานการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ (Creativity Encouragement) ผู้นำที่มีลักษณะนวัตกรรมมักจะสนับสนุนให้สมาชิกในทีมคิดนอกกรอบ การรับรู้และการจัดการกับความเสี่ยง (Risk Awareness and Management) ผู้นำเชิงนวัตกรรมต้องมีความสามารถในการรับมือกับความเสี่ยง ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของการสร้างนวัตกรรม เพราะการทดลองและความล้มเหลวเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการนวัตกรรมการทำงานร่วมกับผู้อื่น (Collaboration) นวัตกรรมมักเกิดขึ้นจากการทำงานร่วมกันระหว่างบุคคลที่มีทักษะและมุมมองที่หลากหลาย ผู้นำเชิงนวัตกรรมจึงต้องสามารถส่งเสริมการทำงานเป็นทีมและการสร้างเครือข่ายที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนความรู้และแนวคิด องค์ความรู้เหล่านี้ช่วยให้ผู้นำสามารถสร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการนำนวัตกรรมมาปรับใช้ในองค์กร และทำให้ทีมงานสามารถสร้างสรรค์ผลงานใหม่ๆ ที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาองค์กรหรือสังคมได้อย่างยั่งยืน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

ตรี ภูวิโคตรธนกุล, วัลลภา อารีรัตน์ และประกฤติยา ทักษิโณ. (2562). โมเดลภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษา: โมเดลแข่งขันภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมและภาวะผู้นำเชิงวิชาการ. *วารสารบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 15(2), 70-84. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/EDMKKU/article/view/215463

พยัต วุฒิรงค์. (2557). *การจัดการนวัตกรรม: ทรัพยากร องค์การแห่งการเรียนรู้ และนวัตกรรม*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2554). *การปรึกษาเชิงจิตวิทยา.* นนทบุรี: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชนนทบุรี.

สุกัญญา แช่มช้อย. (2555). แนวคิดเชิงนวัตกรรมสำหรับการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 4(2), 1-12.

แรงจูงใจในการเรียนสาขาวิชาภาษาไทยของนักศึกษาจีน ในมหาวิทยาลัยคุนหมิง*

Motivation for Learning the Thai Language Program Among Chinese Students at Kunming University

อิง เหยียน และวัลลภา เฉลิมวงศาเวช
Ying Yan and Wallapa Chalermvongsavej
วิทยาลัยครูสุริยเทพ มหาวิทยาลัยรังสิต, ประเทศไทย
Suryadhep Teachers College, Rangsit University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: yan.y64@rsu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับแรงจูงใจทั้งภายในภายนอกและภาพรวมในการเรียนสาขาวิชาภาษาไทยของนักศึกษาจีนในมหาวิทยาลัยคุนหมิง และ 2) ศึกษาแรงจูงใจภายในและภายนอกที่มีผลต่อแรงจูงใจในการเรียนสาขาวิชาภาษาไทยของนักศึกษาจีนในมหาวิทยาลัยคุนหมิง เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือนักศึกษาจีนในมหาวิทยาลัยคุนหมิง ที่กำลังศึกษาวิชาภาษาไทยในระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1-4 จำนวน 140 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยการศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ เชิงพรรณนา ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า

1. แรงจูงใจภายในกับภายนอกในการเรียนสาขาวิชาภาษาไทยของนักศึกษาจีนในมหาวิทยาลัยคุนหมิง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. แรงจูงใจภายในและภายนอกที่มีผลต่อแรงจูงใจในการเรียนสาขาวิชาภาษาไทยของนักศึกษาจีนในมหาวิทยาลัยคุนหมิง ดังนี้ แรงจูงใจภายในมีตัวแปรอิสระที่มีอำนาจพยากรณ์ที่ดีที่สุดคือ ด้านความต้องการส่วนบุคคล มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีอำนาจพยากรณ์ร้อยละ 61.8 (R^2 = 0.618) รองลงมาคือ ด้านความสนใจส่วนบุคคล สำหรับแรงจูงใจภายนอก ตัวแปรอิสระที่มีอำนาจพยากรณ์ที่ดีที่สุดคือ ด้านเศรษฐกิจ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีอำนาจพยากรณ์ร้อยละ 66.0 (R^2 = 0.66)

*ได้รับบทความ: 1 มิถุนายน 2568; แก้ไขบทความ: 6 ธันวาคม 2568; ตอบรับตีพิมพ์: 8 ธันวาคม 2568
Received: June 1, 2025; Revised: December 6, 2025; Accepted: December 8, 2025

รองลงมาคือ ด้านครอบครัว ส่วนด้านสถานศึกษา และด้านสังคม ไม่สามารถร่วมพยากรณ์แรงจูงใจในการเรียนสาขาวิชาภาษาไทยของนักศึกษาจีนในมหาวิทยาลัยคุนหมิงได้

คำสำคัญ: แรงจูงใจภายใน; แรงจูงใจภายนอก; นักศึกษาจีน; การเรียนสาขาวิชาภาษาไทย

Abstract

This research aims to 1) study the levels of internal, external, and overall motivation in learning the Thai language program among Chinese students at Kunming University and 2) examine the internal and external factors affecting their motivation. This study employs quantitative research methods, with the population comprising Chinese students at Kunming University. This study is quantitative research. The sample consisted of 140 Chinese undergraduate students who were enrolled in the Thai language program from years 1 to 4 at Kunming University. The research tool used is a questionnaire, developed based on relevant concepts, theories, and previous studies. The statistical methods employed include means, standard deviations, and multiple regression analysis.

The results revealed that:

1. The overall level of internal and external motivation is high.
2. Internal and external factors affecting the motivation of Chinese students to study the Thai language program at Kunming University. The internal factor with the strongest independent variable is personal needs, which is statistically significant at the 0.05 level with a predictive power of 61.8% (R^2 =0.618), followed by personal interest. Among external factors, economic factors are the strongest predictor, with a statistically significant impact at the 0.05 level and a predictive power of 66.0% (R^2 = 0.66), followed by family influence. However, educational institutions and social factors do not significantly predict motivation in learning the Thai language program among Chinese students at Kunming University.

Keywords: Internal Motivation; External Motivation; Chinese Students; Learning the Thai Language Program

1. บทนำ

ในยุคโลกาภิวัตน์ที่สังคมมีลักษณะพหุวัฒนธรรมและพหุภาษา (Multilingualism) ผู้ที่สามารถใช้ภาษาต่างประเทศได้หลายภาษาจะมีโอกาสเหนือกว่าผู้อื่นในด้านการศึกษา อาชีพ และการสื่อสารระหว่างประเทศ โดยเฉพาะในยุคข้อมูลข่าวสาร (Information Technology: IT) ที่การติดต่อสื่อสารไร้พรมแดน การรู้ภาษาต่างประเทศจึงกลายเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างโอกาสและความก้าวหน้าในชีวิต (ภาณุเดช จริยฐิตินันท์, 2562) นอกจากภาษาอังกฤษแล้ว ภาษาไทยได้รับความสนใจเพิ่มมากขึ้นในระดับโลก มีการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยในหลายประเทศ โดยเฉพาะในประเทศจีนซึ่งมีจำนวนผู้เรียนภาษาไทยมากที่สุด เนื่องจากความใกล้ชิดทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจ การค้า และการท่องเที่ยวระหว่างสองประเทศ (วัชรพล วิบุลโยศริน, 2556)

ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา ความสนใจของนักศึกษาจีนในการเรียนภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะภาษาไทยเพิ่มขึ้นอย่างมาก อันเป็นผลจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจ เทคโนโลยี และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (กฤตติกา เศวตอมรกุล, 2564) ทั้งนี้ ภาษาไทยได้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับกิจกรรมทางธุรกิจในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (วิโรจน์ กองแก้ว, 2564, หน้า 147-170) ปัจจุบัน ภาษาไทยถือเป็นหนึ่งในภาษาต่างประเทศที่ได้รับความนิยมมากที่สุดในหมู่นักศึกษาจีน โดยเฉพาะในมณฑลยูนนาน ซึ่งกรมการศึกษาของมณฑลมีนโยบายส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาไทยระดับอุดมศึกษา โดยมีผู้เรียนวิชาเกี่ยวกับไทยและภาษาไทยมากกว่า 4,000 คน ในสถาบันอุดมศึกษากว่า 30 แห่ง ทั่วทั้งมณฑล ปรากฏการณ์การขยายตัวทางการศึกษานี้ไม่เพียงสะท้อนถึงความต้องการด้านทักษะภาษาไทยที่เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนเท่านั้น แต่ยังตอกย้ำบทบาทสำคัญของภาษาไทยในฐานะเครื่องมือส่งเสริมความร่วมมือทางการศึกษาและเศรษฐกิจระหว่างไทย (สถานกงสุลใหญ่ ณ นครคุนหมิง, 2565)

การเรียนภาษาไทยในประเทศจีนมีการออกแบบหลักสูตรให้สอดคล้องกับแรงจูงใจของผู้เรียนทั้งในด้านความสนใจส่วนตัวและเป้าหมายการใช้ภาษาในชีวิตจริง เช่น การสื่อสารกับเจ้าของภาษาหรือการใช้ภาษาในธุรกิจและการท่องเที่ยว (ศยามล ศรสุวรรณศร, 2562, หน้า 152-176) การขยายตัวของการเรียนการสอนนี้สะท้อนให้เห็นถึงความนิยมในภาษาไทยในหมู่นักศึกษาจีน (ยิ่นเฟย เฉิน, 2562)

มหาวิทยาลัยคุนหมิง (Kunming University) เป็นหนึ่งในสถาบันที่ตอบสนองต่อนโยบายเปิดสอนภาษาไทย เปิดสอนหลักสูตรภาษาไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 นักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาสามารถใช้ภาษาไทยได้ในชีวิตประจำวันและในการประกอบอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ ความร่วมมือทางวิชาการกับสถาบันไทยผ่านโครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษาแบบ “2+2” (สถานกงสุลใหญ่ ณ นครคุนหมิง, 2565) โครงการแลกเปลี่ยนโดยเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้สัมผัสกับขนบธรรมเนียม วิถีชีวิต ตลอดจนเข้าใจสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของไทย วัฒนธรรมไทยโดยตรงและการใช้ภาษาในสภาพแวดล้อมจริงช่วยเสริมสร้างทั้งความเชี่ยวชาญทางภาษาและแรงจูงใจภายในของผู้เรียน (Yu, &

Visuttakul, 2568, หน้า 118-130)

แรงจูงใจถือเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความสำเร็จในการเรียนภาษาและมีอิทธิพลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการเรียนภาษา แรงจูงใจสามารถจำแนกได้เป็นสองประเภท ได้แก่ แรงจูงใจภายในและแรงจูงใจภายนอก ซึ่งทั้งสองประเภทมีบทบาทต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้แตกต่างกัน การทำความเข้าใจพลวัตของแรงจูงใจทั้งสองประเภทนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการอธิบายพฤติกรรมและความสำเร็จทางการเรียนรู้ของผู้เรียนภาษา (ศุภิกา นิรัติศัย, 2561, หน้า 138-170) จากการศึกษาวิจัย (Huang, 2024, pp. 1-10) พบว่า นักศึกษาจีนที่เลือกเรียนภาษาไทยมีทั้งแรงจูงใจภายนอก (เช่น โอกาสงาน โอกาสใช้ภาษา) และแรงจูงใจภายใน (เช่น ความสนใจในวัฒนธรรมไทย การสื่อสาร) ขณะที่ (Yu, & Visuttakul, 2568) ชี้ให้เห็นว่าแรงจูงใจภายในมีบทบาทสำคัญต่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ส่วนแรงจูงใจภายนอกเป็นปัจจัยสนับสนุนเพิ่มเติม งานวิจัยเหล่านี้ช่วยยืนยันว่าปัจจัยด้านแรงจูงใจมีความหลากหลาย

แรงจูงใจในการเรียนภาษาไทยของนักศึกษาจีนที่มหาวิทยาลัยคุนหมิงมีหลากหลาย ทั้งแรงจูงใจภายใน เช่น ความสนใจส่วนตัว และแรงจูงใจภายนอก เช่น เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ความก้าวหน้าในอาชีพและการพัฒนาตนเอง โดยมีปัจจัยสำคัญ เช่น การจัดเนื้อหาหลักสูตรที่น่าสนใจและเหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน (ชวิศา พิศาลวัชรินทร์ และกษมา สุวรรณรักษ์, 2562, หน้า 90-102) การทำความเข้าใจแรงจูงใจเหล่านี้มีความสำคัญต่อการวางแผนพัฒนาหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น งานวิจัยที่ผ่านมา (ศุภิกา นิรัติศัย, 2561; ปริลักษณ์ กลิ่นช้าง และสุภาภรณ์ สุวรรณโอภาส, 2559, หน้า 35-70) พบว่า แรงจูงใจมีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จของการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศและส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมาย เช่น การสำเร็จการศึกษา การได้งานที่ดี และการมีรายได้ที่สูงขึ้น

ดังนั้น การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจแรงจูงใจในการเรียนสาขาวิชาภาษาไทยของนักศึกษาจีนในมหาวิทยาลัยคุนหมิง เพื่อให้ข้อมูลที่ได้สามารถนำไปใช้ส่งเสริมการเรียนรู้ พัฒนาผลการเรียนและเป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ตรงกับความต้องการของผู้เรียนมากยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับแรงจูงใจทั้งภายในภายนอกและภาพรวมในการเรียนสาขาวิชาภาษาไทยของนักศึกษาจีนในมหาวิทยาลัยคุนหมิง

2. เพื่อศึกษาแรงจูงใจภายในและภายนอกที่มีผลต่อแรงจูงใจในการเรียนสาขาวิชาภาษาไทยของนักศึกษาจีนในมหาวิทยาลัยคุนหมิง

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาจีนในมหาวิทยาลัยคุนหมิง ที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรีอยู่ในชั้นปีที่ 1-4 จำนวน 140 คน (มหาวิทยาลัยคุนหมิง, 2566) โดยใช้ประชากรทั้งหมดเป็นกลุ่มตัวอย่าง (Total population as sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยการศึกษาจากแนวคิดแรงจูงใจ ทฤษฎีแรงจูงใจภายในและแรงจูงใจภายนอกของ Spaulding (1992, pp. 1081-1102) และงานวิจัยที่เกี่ยวกับแรงจูงใจ แบบสอบถามเป้นปลายปิดแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ

ขั้นตอนในการวิจัยครั้งนี้ ได้สร้างแบบสอบถามขึ้นโดยศึกษาค้นคว้าทฤษฎี แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจในการเรียนภาษาต่างประเทศและภาษาไทยจากเอกสารวิชาการ งานวิจัยจากวารสารวิชาการ เพื่อนำเป็นแหล่งข้อมูลในการสร้างแบบสอบถาม ภายใต้การชี้แนะของอาจารย์ที่ปรึกษา และหาค่าความเที่ยงตรง โดยนำเสนอแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ซึ่งผลพบว่ามีค่า IOC ในบางข้อได้ต่ำกว่าเกณฑ์ 0.5 ผู้วิจัยจึงปรับข้อคำถามตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิและนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน และนำแบบสอบถามให้นักศึกษาจีนปีที่ 2560 ที่เรียนจบสาขาวิชาภาษาไทยในมหาวิทยาลัยคุนหมิงไปทดลองใช้ try out ใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) ได้ค่าความเที่ยงหรือความเชื่อถือคือ α = 0.977

การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ดังนี้ 1) เชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ซึ่งประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(Standard Deviation) 2) การตรวจสอบค่า Multicollinearity ของตัวแปรอิสระ ใช้ค่า Variance Inflation Factor (VIF) หรือค่า Tolerance หรือค่า Eigen Value ตัวใดตัวหนึ่งก็ได้ โดยมีเกณฑ์การตรวจสอบดังนี้ 1) Tolerance หากค่า Tolerance < 0.1 หรือ Tolerance < 0 (Pedhazur, 1997) แสดงว่าเกิด Multicollinearity 2) Variance Inflation Factor (VIF) ค่า VIF ที่เหมาะสมไม่ควรเกิน 10 หากเกินกว่านี้แสดงว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันเอง (O'Brien, 2007, pp. 673-690)

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง แรงจูงใจทั้งภายในภายนอกและภาพรวมในการเรียนสาขาวิชาภาษาไทยของนักศึกษาจีนในมหาวิทยาลัยคุนหมิง สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ระดับแรงจูงใจทั้งภายในภายนอกในการเรียนสาขาวิชาภาษาไทยของนักศึกษาจีนในมหาวิทยาลัยคุนหมิงโดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยแรงจูงใจ (n = 140)

แรงจูงใจ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
แรงจูงใจภายใน			
ความสนใจส่วนบุคคล	3.78	1.05	มาก
ความต้องการส่วนบุคคล	3.67	0.79	มาก
ภาพรวม	**3.74**	**0.70**	**มาก**
แรงจูงใจภายนอก			
ด้านสถานศึกษา	3.78	0.78	มาก
ด้านสังคม	3.70	0.77	มาก
ด้านครอบครัว	3.45	0.97	ปานกลาง
ด้านเศรษฐกิจ	3.90	0.76	มาก
ภาพรวม	**3.75**	**0.68**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า แรงจูงใจภายใน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.74, S.D. = 0.70) โดย พบว่า ความสนใจส่วนบุคคล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =3.78, S.D. = 1.05) ความต้องการส่วนบุคคล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.67, S.D. = 0.79) แรงจูงใจภายนอก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.75, S.D. = 0.68) โดยพบว่า ด้านเศรษฐกิจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.90, S.D. = 0.76) ด้านสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.78, S.D. = 0.78) ด้านสังคม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.70, S.D = 0.77) ด้านครอบครัว โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.45, S.D. = 0.97) แรงจูงภายในและภายนอกที่มีผลต่อแรงจูงใจในการเรียนสาขาวิชาภาษาไทยของนักศึกษาจีนในมหาวิทยาลัยคุนหมิง ประกอบด้วย แรงจูงภายในมีผลต่อตัวแปรตามแรงจูงใจในการเรียนสาขาวิชาภาษาไทยของนักศึกษาจีนในมหาวิทยาลัยคุนหมิงมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 2 การเรียนสาขาวิชาภาษาไทยของนักศึกษาจีนในมหาวิทยาลัยคุนหมิง (n = 140)

Model	SS	df	MS	F	p-value
การถดถอย Regression	43.136	2	21.568	110.632*	0.000
ความคลาดเคลื่อน Residual	26.708	137	0.195		
รวม Total	**69.844**	**139**			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

แรงจูงใจภายใน มีตัวแปรอิสระคือ ความสนใจส่วนบุคคลและความต้องการส่วนบุคคลมีผลต่อแรงจูงใจในการเรียนสาขาวิชาภาษาไทยของนักศึกษาจีนในมหาวิทยาลัยคุนหมิงโดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบคัดเลือกเข้า (Enter Multiple Regression Analysis) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ (b) และคะแนนมาตรฐาน (Beta) ของสมการถดถอยพหุคูณที่ใช้พยากรณ์แรงจูงใจภายในที่มีผลต่อแรงจูงใจในการเรียนสาขาวิชาภาษาไทยของนักศึกษาจีนในมหาวิทยาลัยคุนหมิง (n = 140)

ตัวพยากรณ์	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	p-value	ToLerance	VIF
	b	Std. Error	Beta				
ค่าคงที่	0.828	0.203		4.075	0.000		
ด้านความสนใจส่วนบุคคล (X_1)	0.353	0.071	0.369	4.984*	0.000	0.510	1.961
ด้านความต้องการส่วนบุคคล (X_2)	0.432	0.066	0.482	6.521*	0.000	0.510	1.960
$R^2 = 0.618$, Adjusted $R^2 = 0.612$, $SE_{est} = 0.442$							

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 พบว่า แรงจูงใจภายใน ตัวแปรอิสระ 2 ตัวแปร สามารถพยากรณ์แรงจูงใจในการเรียนสาขาวิชาภาษาไทยของนักศึกษาจีนในมหาวิทยาลัยคุนหมิง โดยตัวแปรอิสระที่มีอำนาจพยากรณ์ที่ดีที่สุดคือ ด้านความต้องการส่วนบุคคล (X_2) ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของการพยากรณ์เท่ากับ 0.432 รองลงมาคือ ด้านความสนใจส่วนบุคคล (X_1) ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของการพยากรณ์เท่ากับ 0.353 โดยตัวแปรอิสระทั้ง 2 ตัวแปรนี้ สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของแรงจูงใจในการเรียนสาขาวิชาภาษาไทยของนักศึกษาจีนในมหาวิทยาลัยคุนหมิงได้ร้อยละ 61.8 หรือมีอำนาจพยากรณ์ร้อยละ 61.2 และมีค่าความคลาดเคลื่อนของการพยากรณ์ที่ ±0.442 โดยสามารถสร้างสมการพยากรณ์แรงจูงใจในการเรียนสาขาวิชาภาษาไทยของนักศึกษาจีนในมหาวิทยาลัยคุนหมิงจากปัจจัยแรงจูงใจภายในได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$\hat{Y} = 0.828 + 0.432(X_2) + 0.353(X_1)$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$\hat{Z} = 0.482(X_2) + 0.369(X_1)$$

แรงจูงใจภายนอกมีผลต่อตัวแปรตามแรงจูงใจในการเรียนสาขาวิชาภาษาไทยของนักศึกษาจีนในมหาวิทยาลัยคุนหมิงมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของแรงจูงใจภายนอกที่มีผลต่อแรงจูงใจในการเรียนสาขาวิชาภาษาไทยของนักศึกษาจีนในมหาวิทยาลัยคุนหมิง (n = 140)

Model	SS	df	MS	F	p-value
การถดถอย Regression	46.082	4	11.520	65.450*	0.000
ความคลาดเคลื่อน Residual	23.762	135	0.176		
รวม/Total	**69.844**	**139**	0.176		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4 แรงจูงใจภายนอกมีผลต่อแรงจูงใจในการเรียนสาขาวิชาภาษาไทยของนักศึกษาจีนในมหาวิทยาลัยคุนหมิงโดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบคัดเลือกเข้า (Enter Multiple Regression Analysis) มีตัวแปรอิสระคือ ด้านสถานศึกษา ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจและด้านครอบครัว ส่วนตัวแปรตามคือ แรงจูงใจในการเรียนสาขาวิชาภาษาไทยของนักศึกษาจีนในมหาวิทยาลัยคุนหมิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ (b) และคะแนนมาตรฐาน (Beta) ของสมการถดถอยพหุคูณที่ใช้พยากรณ์แรงจูงใจภายนอกที่มีผลต่อแรงจูงใจในการเรียนสาขาวิชาภาษาไทยของนักศึกษาจีนในมหาวิทยาลัยคุนหมิง (n = 140)

ตัวพยากรณ์	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	p-value	ToLerance	VIF
	b	Std. Error	Beta				
ค่าคงที่	0.726	0.201		3.617	0.000		
ด้านสถานศึกษา (X_3)	0.095	0.068	0.104	1.386	0.168	0.450	2.222
ด้านสังคม (X_4)	0.101	0.073	0.110	1.371	0.173	0.394	2.541

ตัวพยากรณ์	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	p-value	ToLerance	VIF
	b	Std. Error	Beta				
ด้านเศรษฐกิจ (X_5)	0.355	0.073	0.382	4.848*	0.000	0.406	2.462
ด้านครอบครัว (X_6)	0.266	0.046	0.363	5.769*	0.000	0.635	1.574
R^2 = 0.660, Adjusted R^2 = 0.650, SE_{est} = 0.420							

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 5 พบว่า แรงจูงใจภายนอก ตัวแปรอิสระจำนวน 2 ตัวแปร สามารถพยากรณ์แรงจูงใจในการเรียนสาขาวิชาภาษาไทยของนักศึกษาจีนในมหาวิทยาลัยคุนหมิง โดยตัวแปรอิสระที่มีอำนาจพยากรณ์ที่ดีที่สุดคือ ด้านเศรษฐกิจ (X_5) ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของการพยากรณ์เท่ากับ 0.355 รองลงมาคือ ด้านครอบครัว (X_6) ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของการพยากรณ์เท่ากับ 0.266 โดยตัวแปรอิสระทั้ง 2 ตัวแปรนี้ สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของแรงจูงใจในการเรียนสาขาวิชาภาษาไทยของนักศึกษาจีนในมหาวิทยาลัยคุนหมิงได้ร้อยละ 66.0 หรือมีอำนาจพยากรณ์ร้อยละ 65.0 และมีค่าความคลาดเคลื่อนของการพยากรณ์ที่ ±0.420 ส่วนด้านสถานศึกษา (X_3) และด้านสังคม (X_4) พบว่าไม่สามารถร่วมพยากรณ์แรงจูงใจในการเรียนสาขาวิชาภาษาไทยของนักศึกษาจีนในมหาวิทยาลัยคุนหมิงได้ เนื่องจาก ค่า p-value มากกว่า 0.05 โดยสามารถสร้างสมการพยากรณ์แรงจูงใจในการเรียนสาขาวิชาภาษาไทยของนักศึกษาจีนในมหาวิทยาลัยคุนหมิงจากปัจจัยแรงจูงใจภายในได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = 0.726 + 0.355(X_5) + 0.266(X_6)$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$\hat{Z} = 0.382(X_5) + 0.363(X_6)$$

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แรงจูงใจในการเรียนสาขาวิชาภาษาไทยของนักศึกษาจีนในมหาวิทยาลัยคุนหมิง สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. แรงจูงใจในการเรียนสาขาวิชาภาษาไทยของนักศึกษาจีนในมหาวิทยาลัยคุนหมิงโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนักศึกษาจีนมีความต้องการเรียนภาษาไทยเพื่อสามารถฟัง พูด อ่าน เขียนภาษาไทย เพื่อนำไปประกอบอาชีพ ประกอบกับภาษาไทยเป็นภาษาที่คล้ายกับภาษาของชนกลุ่ม

น้อย เข้าใจง่ายและมีความท้าทายในการเรียนรู้ ทำให้นักศึกษาจีนเกิดแรงจูงใจในการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในสาขาวิชาภาษาไทย สอดคล้องกับงานวิจัยของกนกพรรณ ธรรมสถิตสุข (2565, หน้า 239-255) ที่ทำการศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาต่างชาติที่มีต่อหลักสูตรการสอนวิชาภาษาไทยพื้นฐาน: กรณีศึกษานักศึกษาชาวจีน มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ พบว่า เหตุผลหลักของการเรียนภาษาไทยของนักศึกษาเกิดจากความจำเป็นและประโยชน์ ไม่ว่าจะเป็นความจำเป็นต่อการใช้ชีวิตในประเทศไทย ความจำเป็นต่อการจบการศึกษา และความจำเป็นต่ออาชีพการงาน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสุมนทิพย์ วัฒนา (2561) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาแรงจูงใจและ กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศของนักศึกษาปริญญาตรีชาวจีนในมหาวิทยาลัยไทย ได้ชี้ให้เห็นว่านักศึกษาจีนส่วนใหญ่ใช้กลยุทธ์ทางสังคมมากที่สุด โดยนักศึกษาจีนมีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรมไทยและสร้างความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นกับอาจารย์และคนไทยเพื่อพัฒนาทักษะภาษาไทยของตนเองและเอาไปใช้งานในชีวิตประจำวัน

2. แรงจูงใจภายในที่มีผลต่อแรงจูงใจในการเรียนสาขาวิชาภาษาไทยของนักศึกษาจีนในมหาวิทยาลัยคุนหมิง พบว่า ตัวแปรอิสระจำนวน 2 ตัวแปร สามารถพยากรณ์แรงจูงใจในการเรียนสาขาวิชาภาษาไทยของนักศึกษาจีนในมหาวิทยาลัยคุนหมิง โดยตัวแปรอิสระที่มีอำนาจพยากรณ์ที่ดีที่สุดคือ ด้านความต้องการส่วนบุคคล รองลงมาคือ ด้านความสนใจส่วนบุคคล ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก แรงจูงใจภายในเป็นสิ่งผลักดันจากภายในตัวบุคคลซึ่งอาจจะเป็นเจตคติ ความคิด ความสนใจ ความตั้งใจ การมองเห็นคุณค่า ความพอใจ และความต้องการ แรงจูงใจภายในจึงเกิดจากความต้องการที่บุคคลจะแสดงพฤติกรรมโดยตรง ไม่ขึ้นอยู่กับอิทธิพลหรือผลของสิ่งเร้าภายนอก กล่าวคือ นักศึกษาจีนมีความสนใจและมีทัศนคติที่ต้องการเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อวัตถุประสงค์ส่วนตัวของตนเอง ทั้งนี้อาจมีความต้องการเรียนภาษาไทยเพื่อสามารถฟัง พูด อ่าน เขียนภาษาไทย เพื่อนำไปประกอบอาชีพในอนาคตต่อไป ส่งผลให้นักศึกษาจีนเกิดแรงจูงใจในการเรียนสาขาวิชาภาษาไทยในมหาวิทยาลัยคุนหมิง สอดคล้องกับงานวิจัยของยิ่นเฟย เฉิน (2562) ที่ทำการศึกษาสภาพการเรียนภาษาไทยของนักศึกษาชาวจีน สาขาวิชาภาษาไทย ระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัย ณ มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเรียนภาษาไทยมีหลายประการทั้งได้มีโอกาสไปเที่ยวเมืองไทยและเรียนรู้วัฒนธรรมไทย รวมถึงเป็นประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Yang (2017) ที่ทำการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อนักศึกษาจีนในการเลือกศึกษาต่อ โดยพบว่า ปัจจัยความต้องการส่วนบุคคล ประกอบด้วย ความต้องการพัฒนาตนเอง ความต้องการด้านสังคม ความต้องการเรียนรู้วัฒนธรรมต่างชาติ และความต้องการความมั่นคงและความก้าวหน้าในชีวิต ส่งผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อของนักศึกษาจีน

3. แรงจูงใจภายนอกที่มีผลต่อแรงจูงใจในการเรียนสาขาวิชาภาษาไทยของนักศึกษาจีนในมหาวิทยาลัยคุนหมิง พบว่า ตัวแปรอิสระจำนวน 2 ตัวแปร สามารถพยากรณ์ แรงจูงใจในการเรียนสาขาวิชา

ภาษาไทยของนักศึกษาจีนในมหาวิทยาลัยคุนหมิง โดยตัวแปรอิสระที่มีอำนาจพยากรณ์ที่ดีที่สุดคือ ด้านเศรษฐกิจ รองลงมาคือ ด้านครอบครัว ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก แรงจูงใจภายนอก เป็นสภาวะ ที่บุคคลรับการกระตุ้นจากสิ่งเร้าภายนอก ทำให้มองเห็นเป้าหมาย เร้าให้เกิดความต้องการ และแสดงพฤติกรรมไปสู่เป้าหมายนั้น แรงจูงใจภายนอกจึงเกิดจากอิทธิพลหรือผลจากสิ่งเร้าภายนอกตัวบุคคลซึ่งเป็นที่ต้องการของบุคคลนั้น กล่าวคือ แรงจูงใจภายนอกที่มีผลต่อแรงจูงใจในการเรียนสาขาวิชาภาษาไทยของนักศึกษาจีนในมหาวิทยาลัยคุนหมิง ทำให้เกิดจากระบบสังคมต่างๆ ทั้งในด้านเศรษฐกิจและครอบครัว ในด้านเศรษฐกิจได้แก่ เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจที่รองรับธุรกิจของคนไทยที่ไปลงทุนในประเทศจีน และพัฒนาเศรษฐกิจของคนจีนที่มาลงทุนในประเทศไทย ตลอดจนส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยวจีน-ไทย ซึ่งจะทำให้เกิดความร่วมมือทางการค้าจีน-ไทยเพิ่มมากขึ้น และในด้านครอบครัวทำให้การสนับสนุนในการเรียนภาษาไทยเพราะจะเห็นประโยชน์จากการเรียนสาขาวิชาภาษาไทยซึ่งทำให้หางานทำในประเทศไทยได้ง่าย มีผลให้นักศึกษาจีนเกิดแรงจูงใจในการเรียนสาขาวิชาภาษาไทยในมหาวิทยาลัยคุนหมิง สอดคล้องกับงานวิจัยของอรุณโรจน์ สอนเถื่อน (2562) ที่ทำการศึกษาแรงจูงใจในการเลือกเรียนภาษาไทยของนักศึกษาชาวจีน พบว่า ปัจจัยด้านเศรษฐกิจของประเทศไทยที่ทำให้คนจีนเข้ามาลงทุนมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้นักศึกษาชาวจีนเห็นช่องทางในการประกอบอาชีพและต้องการเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อใช้ในการติดต่อสื่อสารทางธุรกิจกับคนไทย และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของวิทวัส เหล่ามะลอ (2562) ที่ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี พบว่า ปัจจัยด้านครอบครัวส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี โดยครอบครัวที่มีรายได้ต่อเดือนสูง จะมีแนวโน้มในการสนับสนุนให้นักศึกษาได้เข้ารับศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีต่อไป

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1.1 จากผลการวิจัยพบว่า แรงจูงใจภายในซึ่งประกอบด้วยด้านความต้องการส่วนบุคคลและด้านความสนใจส่วนบุคคล มีผลต่อแรงจูงใจในการเรียนสาขาวิชาภาษาไทยของนักศึกษาจีนในมหาวิทยาลัยคุนหมิง ดังนั้น ทางคณะฯ ควรมีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมและให้ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยซึ่งเป็นสิ่งที่นักศึกษาให้ความสนใจ ตลอดจนให้ความรู้เกี่ยวกับสถานที่ต่างๆ ทั้งสถานที่ทำงานและสถานที่ท่องเที่ยวในไทย เพื่อสร้างแรงจูงใจให้นักศึกษาจีนไปทำงานที่ประเทศไทย

1.2 จากผลการวิจัยพบว่า แรงจูงใจภายนอก ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยด้านเศรษฐกิจ และด้านครอบครัว มีผลต่อแรงจูงใจในการเรียนสาขาวิชาภาษาไทยของนักศึกษาจีนในมหาวิทยาลัยคุนหมิง ดังนั้น ทางคณะฯ ควรมีการจัดโครงการประชาสัมพันธ์ถึงบ้านนักศึกษาจีน เพื่อให้ความรู้ ความเข้าใจถึงโอกาสทางธุรกิจกับประเทศไทย และประโยชน์ของการเรียนภาษาไทย ซึ่งจะส่งผลให้ครอบครัวนักศึกษาจีนเป็น

แรงผลักดันให้นักศึกษาเข้าเรียนสาขาวิชาภาษาไทย

1.3 การสร้างแรงจูงใจและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นปัญหาที่ต้องใช้เวลาในการกล่อมเกลาเพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคติและสร้างนิสัยในการเรียนรู้ด้วยตัวเองให้แก่ผู้เรียนในส่วนการสร้างแรงจูงใจ คณะฯ อาจต้องจัดกิจกรรมด้านต่างๆ เพื่อช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของการเรียนรู้ เช่น จัดกิจกรรมส่งเสริมการใช้ภาษาไทยให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้เรียนมาใช้จริงผ่านการทำกิจกรรมหรือจัดให้ผู้เรียนเข้าฟังการถ่ายทอดประสบการณ์จากบัณฑิตที่ประสบความสำเร็จของคณะฯ เพื่อสร้างแรงบันดาลใจในการเรียนจากแบบอย่างที่ดีของรุ่นพี่เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยในรูปแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยเป็นการใช้วิธีการสำรวจด้วยแบบสอบถามและทำการวิจัยเชิงคุณภาพด้วย การสัมภาษณ์หรือการสนทนากลุ่ม เพื่อให้ผลการวิจัยมีความน่าเชื่อถือและได้ข้อมูลเชิงลึกมากยิ่งขึ้น

2.2 ควรมีการวิจัยโดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบหาความสัมพันธ์วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Explorative Factor Analysis: EFA) หรือการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) เพื่อให้ได้องค์ประกอบด้านแรงจูงใจทั้งภายในและภายนอกในการเลือกเรียนวิชาภาษาไทย

3. ข้อเสนอแนะการนำไปใช้ประโยชน์

3.1 การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเลือกเฉพาะทางที่เชื่อมโยงโดยตรงกับโอกาสทางเศรษฐกิจและอาชีพ เช่น ภาษาไทยเพื่อการท่องเที่ยวและบริการภาษาไทยสำหรับการสื่อสารธุรกิจ โดยร่วมมือกับภาคอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องในการออกแบบเนื้อหา ซึ่งจะตอบสนองโดยตรงต่อแรงจูงใจภายในด้านความต้องการส่วนบุคคลและการพัฒนาตนเองเพื่ออาชีพและแรงจูงใจภายนอกด้านเศรษฐกิจที่การวิจัยพบว่ามีอำนาจพยากรณ์สูงสุด ทำให้นักศึกษาเห็นภาพการนำความรู้ไปใช้ได้ชัดเจนและเพิ่มแรงจูงใจในการเรียน

3.2 การสร้างและจัดการเครือข่ายศิษย์เก่าและพี่เลี้ยง (Alumni & Mentorship Network) โดยเชื่อมโยงนักศึกษาปัจจุบันกับศิษย์เก่าที่ประสบความสำเร็จในสายงานที่ใช้ภาษาไทย ทั้งในจีนและไทย เพื่อเป็นแบบอย่างและให้คำปรึกษา กิจกรรมนี้จะส่งเสริมแรงจูงใจภายในผ่านแบบอย่างใกล้ตัวและสร้างความมั่นใจให้กับครอบครัวของนักศึกษาว่าการเรียนภาษาไทยมีโอกาสทางการงานที่แน่นอน ช่วยเสริมสร้างแรงจูงใจจากทั้งภายในและภายนอกอย่างเป็นรูปธรรม

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

เพื่อสามารถฟัง พูด อ่าน เขียนภาษาไทยองค์ความรู้ที่เกิดจากการศึกษาแรงจูงใจในการเรียนสาขาวิชาภาษาไทยของนักศึกษาจีนในมหาวิทยาลัยคุนหมิง พบว่า นักศึกษาจีนมีความต้องการเรียนภาษาไทย

เพื่อสามารถฟัง พูด อ่าน เขียนภาษาไทยเพื่อนำไปประกอบอาชีพ เนื่องจากเป็นภาษาไทยที่เข้าใจง่ายไม่ยากเกินไปที่จะทำความเข้าใจ จึงมีความท้าทายในการเรียนรู้ เป็นปัจจัยสำคัญให้นักศึกษาจีนเกิดแรงจูงใจในการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในสาขาวิชาภาษาไทย สามารถนำไปใช้กำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อใช้ในการประชาสัมพันธ์หลักสูตรการเรียนสาขาวิชาภาษาไทย หากเน้นจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมและให้ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย ตลอดจนให้ความรู้เกี่ยวกับสถานที่ต่างๆ ในประเทศไทย ทั้งสถานที่ทำงานและสถานที่ท่องเที่ยวจะเป็นการสร้างแรงจูงใจให้นักศึกษาจีนอยากทำงานที่ประเทศ ส่งผลต่อธุรกิจของคนไทยที่ไปลงทุนในประเทศจีน และคนจีนที่มาลงทุนในประเทศไทยด้วย ดังภาพที่ 1

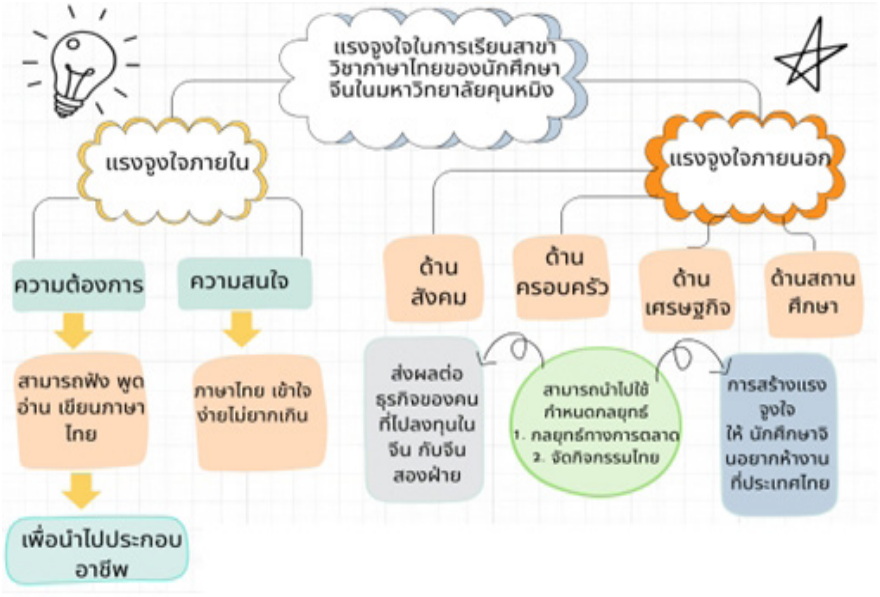

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

กนกพรรณ ธรรมสถิตสุข. (2565). ความคิดเห็นของนักศึกษาต่างชาติที่มีต่อหลักสูตรการสอนวิชาภาษาไทยพื้นฐาน: กรณีศึกษานักศึกษาชาวจีน มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์. *วารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*, 29(1), 239-255. https://sso04.tci-thaijo.org//index.php/abc/article/download/236840/175369

กฤตติกา เศวตอมรกุล. (2564). *ภาษาที่น่าสนใจแห่งยุคสมัย*. เข้าถึงได้จาก https://www.tcjapress.com/2021/11/07/chinese-language-as-a-world-language/

ชวิศา พิศาลวัชรินทร์ และกษมา สุวรรณรักษ์. (2563). การศึกษาแรงจูงใจของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในการเรียนภาษาอังกฤษที่โรงเรียนกวดวิชา. *วารสารสุทธิปริทัศน์*, 34(110), 90-102. https://so05.tcithaijo.org/index.php/DPUSuthiparithatJournal/article/view/243721

ปริลักษณ์ กลิ่นช้าง และสุภาภรณ์ สุวรรณโอภาส. (2559). แรงจูงใจและกลวิธีการเรียนรู้ภาษาเยอรมันของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในภาคใต้ของไทย. *วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 12(2), 35-70.

ภาณุเดช จริยฐิตินันท์. (2562). *สภาพการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทย*. เข้าถึงได้จาก http://www.brmpeo.moe.go.th/schoolmapping/Article-Detail/18

มหาวิทยาลัยคุนหมิง. (2566). *ข้อมูลจำนวนนักศึกษาจีนระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1-4*. เข้าถึงได้จาก https://english.kmust.edu.cn/

ยิ่นเฟย เฉิน. (2562). *สภาพการเรียนภาษาไทยของนักศึกษาชาวจีน สาขาวิชาภาษาไทย ระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัย ณ มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วัชรพล วิบูลยศริน. (2556). *นวัตกรรมและการเรียนการสอนภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิทวัส เหล่ามะลอ. (2562). *ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น ประจำปีการศึกษา 2562 โดยผ่านการคัดเลือกด้วยระบบ TCAS*. (รายงานการวิจัย). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

วิโรจน์ กองแก้ว. (2564). ปัญหาการใช้ภาษาไทยของนักศึกษาจีนที่เรียนภาษาไทยเป็นวิชาเอกมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา*, 15(2), 147-170. https://so08.tcithaijo.org/index.php/jhusocbru/article/view/506

ศยามล ศรสุวรรณศร. (2562). ปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจในการเลือกเรียนภาษาเกาหลีระดับมัธยมศึกษาและระดับมหาวิทยาลัยในเขตภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย. *Chiang Mai University Journal of Humanities*, 21(3), 152-176. https://cmudc.library.cmu.ac.th/frontend/Info/item/dc:165413

ศุภิกา นิรัติศัย. (2561). ทัศนคติ แรงจูงใจ และพฤติกรรมการเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 9(2), 138-170. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/human_ubu/article/view/187135

สถานกงสุลใหญ่ ณ นครคุนหมิง. (2565). *สถานกงสุลใหญ่ ณ นครคุนหมิง*. เข้าถึงได้จาก https://kunming.thaiembassy.org/

สุมนทิพย์ วัฒนา. (2561). *การศึกษาแรงจูงใจและกลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศของนักศึกษาปริญญาตรีชาวจีนในมหาวิทยาลัยวิจัยไทย*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.

อรุณโรจน์ สอนเถื่อน. (2562). *แรงจูงใจในการเลือกเรียนภาษาไทยของนักศึกษาชาวจีน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

Huang, X. (2024). Motivation for choosing to study Thai among Chinese learners. *Procedia of Multidisciplinary Research,* 10(2), 1-10. https://so09.tci-thaijo.org/index.php/PMR/article/view/5285/3261

O'Brien, R. M. (2007). A caution regarding rules of thumb for variance inflation factors. *Quality & Quantity,* 41(5), 673-690. https://doi.org/10.1007/s11135-006-9018-6

Pedhazur, E. J. (1997). *Multiple regression in behavioral research: Explanation and prediction*. (3rd ed.). New York, NY: Holt, Rinehart & Winston.

Spaulding, W. B. (1992). The relationship between organizational commitment and job performance: A meta-analysis. *Academy of Management Journal*, 35(5), 1081-1102.

Yang, L. (2017). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อนักศึกษาจีนในการเลือกศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.* (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

Yu, Z., & Visuttakul, C. (2568). การศึกษาแรงจูงใจและกลวิธีการเรียนรู้ของนักศึกษาชาวจีนระดับปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ: กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งมณฑลยูนนาน ประเทศจีน. *วารสารศรีล้านช้างปริทรรศน์*, 11(1), 118-130. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jslc/article/download/286794/190290

พิธีอาบน้ำมนต์วัดหงส์รัตนารามราชวรวิหาร: ความทรงจำของสังคมและสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม*

The Sacred Water Bathing Ritual at Wat Hong Rattanaram Ratchaworawihan: Social Memory and Cultural Symbols

วริศรา อนันตโท และธวรรณเทพ มงคลศิริ
Warisara Anantato and Tawanthep Mongkolsiri
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ประเทศไทย
โรงเรียนกรุงเทพคริสเตียนวิทยาลัย สำนักงานพันธกิจการศึกษามูลนิธิสภาคริสตจักรในประเทศไทย
Srinakharinwirot University, Thailand
Bangkok Christian College, (Church of Christ in Thailand-Education Mission Office, Thailand
Corresponding Author, E-mail: warisaraa@g.swu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการสร้างพิธีอาบน้ำมนต์ วิเคราะห์สัญลักษณ์และความหมายในพิธีอาบน้ำมนต์ที่วัดหงส์รัตนารามราชวรวิหาร ตลอดจนศึกษาบทบาทของพิธีอาบน้ำมนต์ที่มีต่อชุมชนและสังคมร่วมสมัย โดยรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ และงานภาคสนามทั้งการสัมภาษณ์และการสังเกต

ผลการวิจัยพบว่า

1. พิธีอาบน้ำมนต์ที่วัดหงส์รัตนารามราชวรวิหารสร้างขึ้นจากความทรงจำทางสังคมผ่านเรื่องเล่าประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและจากความเชื่อเดิมเรื่องน้ำศักดิ์สิทธิ์

2. ความหมายของสัญลักษณ์ในพิธีอาบน้ำมนต์ที่วัดหงส์รัตนารามราชวรวิหาร พบวัตถุสัญลักษณ์และพฤติกรรมสัญลักษณ์แทนอำนาจเหนือธรรมชาติที่แสดงให้เห็นการนับถือสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในฐานะบุคคลศักดิ์สิทธิ์ และพบสัญลักษณ์ที่แสดงความเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของวัดหงส์รัตนารามราชวรวิหาร

3. สัญลักษณ์ในพิธีอาบน้ำมนต์มีบทบาทต่อชุมชนและสังคมในการสร้างสำนึกทางประวัติศาสตร์ การสร้างอัตลักษณ์ของชุมชน และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยมีคุณค่าต่อการ

*ได้รับบทความ: 22 สิงหาคม 2568; แก้ไขบทความ: 11 ธันวาคม 2568; ตอบรับตีพิมพ์: 23 ธันวาคม 2568
Received: August 22, 2025; Revised: December 11, 2025; Accepted: December 23, 2025

ศึกษาด้านคติชนสร้างสรรค์และมานุษยวิทยาศาสนา ผลจากการศึกษาชี้ให้เห็นความสำคัญของทุนวัฒนธรรมที่สามารถนำมาสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนและการอนุรักษ์ประเพณีในบริบทร่วมสมัย พิธีกรรมดังกล่าวจึงเป็นตัวอย่างของการผสมผสานมิติทางศาสนา เศรษฐกิจ และสังคมเข้าด้วยกันอย่างกลมกลืน

คำสำคัญ: ประวัติศาสตร์เรื่องเล่า; พิธีอาบน้ำมนต์; มโนทัศน์; สัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม

Abstract

This study aims to examine the sacred water bathing ritual, analyze the symbols and meanings embedded in the ritual at Wat Hong Rattanaram Ratchaworawihan, and examine its roles in contemporary community and societal contexts. Data were collected through documentary research, electronic sources, and fieldwork, including interviews and participant observation.

The results revealed that:

1. That the ritual is grounded in social memory, drawing upon local historical narratives and enduring beliefs in the sanctity of water.

2. The symbolic meanings embedded in the sacred water bathing ritual at Wat Hong Rattanaram Ratchaworawihan encompass both material and behavioral symbols that represent supernatural power. These elements reflect the veneration of King Taksin the Great as a sacralized figure and identify symbolic markers that designate the temple as a sacred space within the ritual landscape.

3. The symbols embedded in the sacred water bathing ritual play a vital role in both community and societal contexts. They contribute to the construction of social meaning, the cultivation of historical consciousness, the articulation of communal identity, and the promotion of cultural tourism. These findings not only illuminate the dynamics of invented traditions but also contribute to broader discussions in Creative Folklore and Anthropology of religion. The findings highlight the importance of cultural capital as a foundation for designing meaningful and sustainable cultural tourism initiatives that stimulate local economies and safeguard traditional practices in contemporary contexts. The ritual thus serves as a compelling example of the seamless integration of religious,

economic, and social dimensions within a dynamic cultural system.

Keywords: Historical Narrative; The Sacred Water Bathing Ritual; Concepts; Cultural Symbols

1. บทนำ

เรื่องเล่าสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชนับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีการเล่าเรื่องในหลายรูปแบบและเนื้อหา แหล่งข้อมูลที่นำมาอ้างอิงมีทั้งจากพงศาวดาร หนังสือ เรื่องเล่ามุขปาฐะ ผู้เขียนส่วนใหญ่ยกย่องเชิดชูสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในฐานะวีรบุรุษ แต่มีเรื่องเล่าจำนวนหนึ่งพยายามนำเสนอเนื้อหาในลักษณะ “เชิงอภินิหาร” สะท้อนให้เห็นว่า สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชไม่ได้เป็นแค่กษัตริย์ในโลกสามัญเท่านั้น แต่ยังเป็นผู้มีบุญญาธิการในโลกศักดิ์สิทธิ์อีกด้วย จากเรื่องเล่าเชิงอภินิหารนี้ทำให้เกิดความเชื่อและความศรัทธาจึงนำไปสู่การสร้างประกอบกับการมีวัตถุมงคลและมีพิธีบูชาสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชจำนวนมากซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้สถานะของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชยกฐานะจากกษัตริย์สู่บุคคลศักดิ์สิทธิ์ในสังคมไทยได้อย่างเป็นรูปธรรม ดังจะเห็นได้จากงานวิจัยเรื่อง พลวัตของเรื่องเล่าและพิธีกรรมบูชาสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในพื้นที่ฝั่งธนบุรี จังหวัดกรุงเทพมหานครของธวรรณเทพ มงคลศิริ (2565, หน้า 126-127) พบว่า การสร้างเรื่องเล่าที่เกี่ยวกับความเชื่อและความศักดิ์สิทธิ์ของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ก่อให้เกิดการสร้างพิธีกรรมบูชาสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในระดับปัจเจกบุคคล

หนึ่งในพื้นที่ที่สะท้อนกระบวนการดังกล่าวได้ชัดเจนคือ วัดหงส์รัตนารามราชวรวิหาร ซึ่งเป็นเพียงพื้นที่เดียวจัดพิธีกรรมโดยชุมชน แตกต่างไปจากพื้นที่ในบริเวณใกล้เคียงที่มักจัดโดยภาครัฐ และยังมีพิธีกรรมที่น่าสนใจ ได้แก่ พิธีอาบน้ำมนต์ ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นพิธีที่เกิดขึ้นตั้งแต่สมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ทางวัดได้รื้อสร้างพิธีนี้ขึ้นมาเพื่อสร้างภาพลักษณ์ใหม่ให้กับชุมชน โดยอาศัยเรื่องเล่ามารองรับ อย่างไรก็ตามพิธีกรรมดังกล่าวหยุดไปเนื่องจากสถานการณ์โควิดและกลับมาอีกครั้งในปี 2567 การรื้อฟื้นพิธีดังกล่าวช่วยผลิตซ้ำความทรงจำของชุมชนและคนในสังคมว่า ในอดีตที่ผ่านมาวัดหงส์รัตนารามราชวรวิหารแห่งนี้เคยเป็นสถานที่สำคัญในสมัยธนบุรี พิธีอาบน้ำมนต์ดังกล่าวจึงมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างอัตลักษณ์และความเป็นมาร่วมกันของคนในชุมชนและกลุ่มลูกหลานสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ด้วยเหตุนี้จึงทำให้วัดหงส์รัตนารามเป็นพื้นที่แห่งความทรงจำร่วมกัน ในอีกนัยหนึ่งพิธีอาบน้ำมนต์จึงเป็นพิธีที่สร้างขึ้นเพื่อเสริมสร้างความรู้สึกและสำนึกทางประวัติศาสตร์ในหมู่ประชาชนในพื้นที่ ผ่านการสร้างพื้นที่แห่งความทรงจำ (Sites of Memory) ด้วยการใช้พิธีกรรมเป็นเครื่องมือ

อย่างไรก็ตาม งานศึกษาที่ผ่านมา เช่น งานของธวรรณเทพ มงคลศิริ, อภิวัฒน์ สุธรรมดี และอัควิทย์ เรืองรอง (2565, หน้า 97-113) ซึ่งมุ่งวิเคราะห์เรื่องเล่ากับการสร้างสรรค์พิธีกรรมบูชาสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในกรณีวัดหงส์รัตนารามราชวรวิหาร ยังให้ความสำคัญกับพิธีบวงสรวงสมเด็จ

พระเจ้าตากสินมหาราชเป็นหลัก โดยยังมิได้ศึกษาพิธีอาบน้ำมนต์ในเชิงลึกว่าสร้างขึ้นจากอะไร มีสัญลักษณ์ในพิธีกรรมที่สะท้อนความหมายทางวัฒนธรรมอย่างไร และสัญลักษณ์เหล่านี้มีบทบาทเชิงสังคมในฐานะเครื่องมือผลิตซ้ำความทรงจำร่วมของชุมชนและมีบทบาทหน้าที่ต่อชุมชนและสังคมอย่างไร ช่องว่างของงานวิจัยในประเด็นนี้จึงเปิดโอกาสให้ผู้วิจัยสามารถศึกษาพิธีอาบน้ำมนต์ในฐานะ “ระบบสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม” ที่เชื่อมโยงระหว่าง เรื่องเล่าความทรงจำ ความเชื่อ พิธีกรรม และสังคมในปัจจุบันได้อย่างลึกซึ้งเพื่อให้เข้าใจบทบาทของพิธีอาบน้ำมนต์ที่มีต่อชุมชนและสังคมร่วมสมัยยิ่งขึ้น

ทั้งนี้ งานศึกษานี้ผู้วิจัยจะใช้กรอบแนวคิดเรื่อง ความทรงจำทางวัฒนธรรม (Cultural Memory) ของ Assmann (2011) และความทรงจำทางสังคม (Social Memory) ของ Halbwachs (1992) เป็นฐานในการอธิบายโดยมองว่า ความทรงจำทางสังคม มิใช่เพียงการระลึกของปัจเจกบุคคล หากเป็นผลจากการที่ชุมชนร่วมกันคัดเลือก ตีความ และถ่ายทอดเหตุการณ์หรือบุคคลที่เห็นว่าสำคัญและควรจดจำ ส่วนความทรงจำทางวัฒนธรรมคือความทรงจำที่สังคมเลือกจะรักษาไว้และส่งต่อผ่านสัญลักษณ์ พิธีกรรม และสถานที่ ซึ่งทำหน้าที่เป็นพื้นที่แห่งความทรงจำ (Sites of Memory) ที่ช่วยยืนยันอัตลักษณ์และสร้างความต่อเนื่องระหว่างอดีตกับปัจจุบัน นอกจากนี้ผู้วิจัยจะใช้แนวคิดการศึกษาสัญลักษณ์ในพิธีกรรมของ Turner (1967) เป็นกรอบแนวคิดหลักและการศึกษาประเพณีประดิษฐ์ของ Hobsbawm, & Ranger (1983) ในด้านบทบาทและหน้าที่ของพิธีกรรม ผู้วิจัยได้ประยุกต์แนวคิดของ Bascom (1965) ในการอธิบายบทบาทของพิธีอาบน้ำมนต์ จากกรอบแนวคิดดังกล่าว พิธีอาบน้ำมนต์จึงมิได้เป็นเพียงปฏิบัติการทางศาสนาเท่านั้น แต่ยังแฝงความหมายทางวัฒนธรรมที่ถูกนำมาปรับใช้ในสังคมปัจจุบัน

การศึกษาพิธีอาบน้ำมนต์ของวัดหงส์รัตนารามราชวรวิหารจึงมีความสำคัญในเชิงวิชาการและเชิงวัฒนธรรม เพราะพิธีกรรมดังกล่าวมิได้เป็นเพียงกิจกรรมทางศาสนาหรือความเชื่อ หากยังทำหน้าที่เป็นพื้นที่แห่งความทรงจำร่วม ซึ่งหล่อหลอมความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในชุมชนที่เชื่อมโยงเข้ากับรากเหง้าทางประวัติศาสตร์ การวิเคราะห์มโนทัศน์ในการสร้างและการตีความสัญลักษณ์ในพิธีอาบน้ำมนต์จึงเป็นหนทางหนึ่งในการทำความเข้าใจถึงวิธีที่ชุมชนใช้พิธีกรรมเป็นเครื่องมือในการสร้างอัตลักษณ์ร่วมเสริมสร้างสำนึกทางประวัติศาสตร์ และต่อยอดเป็นกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนและการอนุรักษ์ประเพณีในบริบทร่วมสมัย

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการสร้างพิธีอาบน้ำมนต์วัดหงส์รัตนารามราชวรวิหาร
2. เพื่อวิเคราะห์สัญลักษณ์และความหมายทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในพิธีอาบน้ำมนต์
3. เพื่อศึกษาบทบาทของพิธีอาบน้ำมนต์ที่มีต่อชุมชนและสังคมร่วมสมัย

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีการศึกษาและมีการเก็บข้อมูลดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและรวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความทรงจำทางสังคม การวิเคราะห์สัญลักษณ์ในพิธีกรรม แนวคิดประเพณีประดิษฐ์ บริบททางสังคมและวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ตำนาน ความเชื่อ พิธีกรรมอาบน้ำมนต์ แนวคิดและทฤษฎีบทบาทหน้าที่ เพื่อเป็นพื้นฐานการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

2. เก็บข้อมูลภาคสนามเพื่อการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยเก็บข้อมูล ระหว่างปี พ.ศ. 2567-2568 ผู้วิจัยลงลงพื้นที่เก็บข้อมูลพิธีอาบน้ำมนต์ จำนวน 4 ครั้ง โดยกำหนดช่วงระยะเวลาในการเข้าร่วมพิธีกรรมในช่วงที่ไม่ได้อยู่ในช่วงเวลาการทำพิธีกรรม ดังนี้ 1) วันที่ 6 เมษายน พ.ศ. 2567 ลงพื้นที่ติดต่อประสานงานเก็บข้อมูลพิธีอาบน้ำมนต์ที่วัดหงส์รัตนารามราชวรวิหาร 2) วันที่ 7 เมษายน พ.ศ.2567 ลงพื้นที่เก็บข้อมูลพิธีอาบน้ำมนต์ที่วัดหงส์รัตนารามราชวรวิหาร 3) วันที่ 14 กรกฎาคม 2567 ลงพื้นที่เก็บข้อมูลพิธีอาบน้ำมนต์ที่วัดหงส์รัตนารามราชวรวิหาร 4) วันที่ 12 มกราคม 2568 ลงพื้นที่เก็บข้อมูลพิธีอาบน้ำมนต์ที่วัดหงส์รัตนารามราชวรวิหาร

3. เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) สัมภาษณ์วิทยากรผู้ให้ข้อมูลเพื่อการศึกษาพิธีอาบน้ำมนต์ในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกคุณสมบัติดังนี้ เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการประกอบพิธีกรรม ได้แก่ พระสงฆ์ และเจ้าหน้าที่วัดที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับพิธีอาบน้ำมนต์ นอกจากนี้ ยังมีการสัมภาษณ์ (Interview methods) จากกลุ่มคนที่มาร่วมพิธีอาบน้ำมนต์ที่มีอายุระหว่าง 20-70 ปี จำนวน 10 คน ซึ่งทุกคนยินยอมให้ข้อมูลพร้อมทั้งอนุญาตให้ถ่ายภาพ บันทึกเสียง และเผยแพร่ข้อมูลได้ และ 2) การสังเกต (Observation methods) ผู้วิจัยเข้าร่วมสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) แบบมีส่วนร่วมคือร่วมประกอบพิธีอาบน้ำมนต์ระดับปัจเจกบุคคลที่วัดหงส์รัตนาราม และสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม คือสังเกตผู้มีบทบาทเป็นผู้นำในการประกอบพิธี และผู้เข้าร่วมอาบน้ำมนต์ที่วัดหงส์รัตนารามราชวรวิหารเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล องค์ประกอบและขั้นตอนของพิธีกรรมได้อย่างครบถ้วนด้วยการสังเกต การจดบันทึก การบันทึกภาพนิ่งภาพเคลื่อนไหว และบันทึกเสียงในขณะประกอบพิธีกรรม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้มาศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ระเบียบวิธีและทฤษฎีทางคติชนวิทยาที่เกี่ยวข้อง

5. เรียบเรียงและสรุปผลวิจัยนำเสนอข้อมูลแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive analytics)

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัย พิธีอาบน้ำมนต์วัดหงส์รัตนารามราชวรวิหาร: ความทรงจำของสังคมและสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. วัดหงส์รัตนารามราชวรวิหาร พื้นที่กับความทรงจำทางสังคมเกี่ยวกับสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ความทรงจำทางสังคม (Social Memory) หมายถึง การรับรู้และการทำความเข้าใจอดีตที่ถูกสร้างขึ้นผ่านกระบวนการทางสังคม มิใช่เพียงการระลึกของปัจเจกบุคคล หากเป็นผลจากการที่ชุมชนร่วมกันคัดเลือก ตีความ และถ่ายทอดเหตุการณ์หรือบุคคลที่เห็นว่าสำคัญและควรจดจำ Halbwachs (1992) อธิบายว่าความทรงจำของแต่ละบุคคลดำรงอยู่ภายใน “กรอบทางสังคม” (Social frameworks) ซึ่งทำหน้าที่กำหนดทั้งสิ่งที่ควรถูกจดจำและวิธีการจดจำ ส่งผลให้ความทรงจำทางสังคมมิได้มุ่งเน้นความถูกต้องเชิงประวัติศาสตร์โดยเคร่งครัด แต่สะท้อนวิธีที่สังคมสร้างความหมายต่ออดีตตามบริบทและคุณค่าที่ถือร่วมกัน จึงมีลักษณะพลวัตและสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามสถานการณ์และความต้องการของชุมชนในแต่ละช่วงเวลา

จากการเก็บข้อมูลพบว่า วัดหงส์รัตนารามราชวรวิหารมีเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์และเรื่องเล่ามุขปาฐะที่สัมพันธ์กับพื้นที่จำนวนมาก และเรื่องเล่าเหล่านี้ก็มีบทบาทสำคัญในการสร้างความทรงจำทางสังคม อย่างไรก็ตามเรื่องเล่ามุขปาฐะอาจมิได้ทำหน้าที่เป็น “ประวัติศาสตร์” ในความหมายของข้อเท็จจริงที่ผ่านการตรวจสอบอย่างเป็นระบบ หากสามารถมองได้ว่าเป็น “ความทรงจำทางสังคม” ที่มีคุณค่าอย่างยิ่งในการทำความเข้าใจอดีต เพราะสะท้อนให้เห็นกระบวนการที่ชุมชนเลือกจดจำเหตุการณ์ บุคคลหรือประสบการณ์ที่มีนัยสำคัญต่อการกำหนดความหมายร่วมในสังคม กล่าวอีกนัยหนึ่ง เรื่องเล่ามุขปาฐะสามารถจัดประเภทเป็น “เรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์เชิงความทรงจำ” ซึ่งแม้จะมิใช่ประวัติศาสตร์เชิงวิชาการที่ยืนยันด้วยหลักฐานเอกสาร แต่ก็ถือเป็นหลักฐานเชิงสังคมที่สำคัญต่อการศึกษาประวัติศาสตร์วัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของชุมชน

ในกรณีของวัดหงส์รัตนารามราชวรวิหาร แนวคิดเรื่องความทรงจำทางสังคมช่วยให้เข้าใจว่า ชุมชนได้ใช้เรื่องเล่า พิธีกรรม เป็นกลไกในการสร้างความทรงจำทางสังคมเกี่ยวกับสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เรื่องเล่าเหล่านี้ทำหน้าที่เป็น “ความทรงจำที่สังคมเลือกจำ” ตามกรอบความคิดของ Halbwachs (1992) ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ความทรงจำมิได้เป็นเพียงผลผลิตของปัจเจก แต่เป็นสิ่งที่ถูกจัดระเบียบและหล่อหลอมภายใต้โครงสร้างทางสังคม

การที่ชุมชนและวัดหงส์รัตนารามราชวรวิหารยังคงรำลึก ให้ความสำคัญสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชผ่านการบูชารูปเคารพ การประกอบพิธีสักการะ พิธีอาบน้ำมนต์ที่มีที่มาจากเรื่องเล่าที่เกี่ยวกับพระองค์ สะท้อนบทบาทของความทรงจำทางสังคมในฐานะกลไกสร้างอัตลักษณ์ร่วมของชุมชนอย่างต่อเนื่อง วัดหงส์รัตนารามราชวรวิหารจึงเป็นพื้นที่ทางประวัติศาสตร์และพื้นที่แห่งความทรงจำเกี่ยวกับสมเด็จ

พระเจ้าตากสินมหาราช

ดังนั้นในหัวข้อนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอข้อมูลเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์และเรื่องเล่ามุขปาฐะ เพื่อเชื่อมโยงกับวิธีคิดในการสร้างพิธีอาบน้ำมนต์ศักดิ์สิทธิ์ แบ่งเป็นประเด็นได้ดังนี้

1.1 เรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์และเรื่องเล่ามุขปาฐะเกี่ยวกับสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ที่มีเนื้อหาแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชกับวัดหงส์รัตนารามราชวรวิหาร มีหลายชุดด้วยกัน เรื่องเล่าในลักษณะแรกปรากฏในพงศาวดาร ได้แก่ พระราชพงศาวดารกรุงธนบุรี ฉบับหมอบรัดเลย์ ได้กล่าวถึง วัดหงส์รัตนารามราชวรวิหารไว้หลายตอน ได้แก่ การเป็นวัดที่พระเจ้าลูกเธอกรมขุนอินทรพิทักษ์ (พระราชโอรสของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ผนวช หรือเนื้อหากล่าวถึง ความสัมพันธ์ระหว่างสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชกับเจ้าอาวาสวัดหงส์ที่มีบทบาทในการตั้งพระนามใหม่ถวายสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช (ศรีนิล น้อยบุญแนว, 2554, หน้า 13-136)

เรื่องเล่าอีกลักษณะจะเป็นเรื่องเล่ามุขปาฐะหลังเหตุการณ์สวรรคต โดยกล่าวว่าวัดหงส์รัตนารามราชวรวิหารแห่งนี้เป็นสถานที่พระโลหิตของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชหยดอยู่ขณะขบวนพระบรมศพผ่านวัดหงส์ จากนั้นจึงมีการนำดินที่มีพระโลหิตสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชมาปั้นรูปพระองค์แล้วตั้งศาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช นอกจากนี้ ยังมีเรื่องเล่าเชิงปาฏิหาริย์เกี่ยวกับความศักดิ์สิทธิ์ของดวงพระวิญญาณสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่เชื่อกันว่าสถิตที่ศาลฯ ที่วัดแห่งนี้จำนวนมาก

จากข้อมูลในพระราชพงศาวดารสามารถสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทและความสำคัญของวัดหงส์รัตนารามราชวรวิหาร ตลอดจนเจ้าอาวาสในยุคสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ซึ่งถือเป็นรากฐานสำคัญในการประกอบพิธีกรรมบูชาของวัด เรื่องเล่าเหล่านี้มีส่วนช่วยเสริมสร้างชุดความทรงจำ ส่งผลให้วัดแห่งนี้ได้รับการยอมรับว่าเกี่ยวข้องกับสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช นอกจากนี้ เรื่องเล่าจากพงศาวดารยังมีอิทธิพลต่อการยอมรับบทบาททางสังคมของวัดทำให้พิธีกรรมที่เกิดขึ้นได้รับความเชื่อถือและความศรัทธา ในขณะเดียวกัน เรื่องเล่าเหล่านี้ยังมีบทบาทสำคัญในการเปิดพื้นที่ให้เรื่องเนอกพงศาวดารได้ปรากฏสู่สาธารณะชนอย่างกว้างขวาง

1.2 สระน้ำศักดิ์สิทธิ์และหินอาคม วัดหงส์รัตนารามราชวรวิหารยังเป็นสถานที่สำคัญที่เป็นความทรงจำทางสังคมของคนในชุมชน ส่งผลให้ในปัจจุบันมีการสร้างศาลาที่ประทับสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และยังได้สร้างศาลาบูชาหินอาคมขึ้นอยู่บริเวณทางเข้าไปยังสระน้ำมนต์อีกด้วย พร้อมทั้งมีการขยายสระน้ำมนต์ให้มีขนาดใหญ่ขึ้น รอบสระมีโอ่งน้ำมนต์ที่นำมาจากสระใหญ่สำหรับให้ประชาชนนำน้ำมนต์ใส่ขวดกลับไปบูชาที่บ้าน จากการสัมภาษณ์พระครูสมุห์ณัฐวุฒิ (การสัมภาษณ์, 7 เมษายน 2567) สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงอาราธนาพระอาจารย์ดีแห่งวัดประดู่ทรงธรรมจากกรุงศรีอยุธยามาฟื้นฟูพระพุทธศาสนาและสถาปนาเป็นสมเด็จพระสังฆราช พระอาจารย์ดีได้จารึกพระพุทธมนต์ลงบนแผ่น

หินที่ใช้ในพิธีสระน้ำมนต์ โดยมีพระโพธิวงศ์ (ชื่น) ซึ่งเป็นเจ้าอาวาสร่วมจารึกพระคาถาอีกด้วย

ในขณะที่ตำนานอีกชุดหนึ่งบรรยายว่าสระน้ำมนต์แห่งนี้ถือกำเนิดจากเหตุการณ์ที่พระภิกษุจากวัดประดู่ทรงธรรมนำหินอาคมมาโยนลงในสระ ณ วัดหงส์รัตนาราม และหินก้อนนั้นได้กลาย “หินอาคมขนาดใหญ่” อยู่กลางก้นบึงของสระน้ำ นอกจากนี้ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชมักจะมาสรงน้ำ ณ สถานที่นี้ทุกครั้งก่อนการประกอบพระราชพิธีสำคัญ หรือก่อนออกศึก (พระครูสมุห์ณัฐวุฒิ, การสัมภาษณ์, 7 เมษายน 2567) จากเรื่องราวทั้งหมดนี้จะเห็นได้ว่า ตำนานและเรื่องเล่าที่เกี่ยวข้องกับสระน้ำมนต์ภายในวัดหงส์รัตนารามราชวรวิหารเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประชาชนเดินทางมาร่วมพิธีอาบน้ำมนต์เพื่อความเป็นสิริมงคลจำนวนมาก

หัวข้อนี้ผู้วิจัยนำเสนอให้เห็นว่า มีเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์และมุขปาฐะเกี่ยวกับสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชใดบ้างที่ทำหน้าที่เป็นฐานสำคัญในการอธิบายที่มาของพิธีอาบน้ำมนต์ศักดิ์สิทธิ์ซึ่งเรื่องเล่าเหล่านี้ไม่เพียงชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างพระองค์กับวัดหงส์รัตนารามราชวรวิหาร หากยังช่วยสร้าง “ความหมายเชิงศักดิ์สิทธิ์” ให้กับพื้นที่อีกด้วย ในหัวข้อต่อไป ผู้วิจัยจะเชื่อมโยงให้เห็นว่าเรื่องเล่ามีบทบาทอย่างไรในการสร้างพิธีกรรมอาบน้ำมนต์

2. การสร้างพิธีอาบน้ำมนต์ศักดิ์สิทธิ์: เรื่องเล่ากับการผลิตซ้ำความทรงจำทางสังคมเกี่ยวกับสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

2.1 การสร้างพิธีจากเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์และเรื่องเล่ามุขปาฐะจากหัวข้อที่แล้วผู้วิจัยได้กล่าวถึงเรื่องเล่าแห่งความทรงจำของวัดหงส์รัตนารามราชวรวิหาร ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อชี้ให้เห็นวิธีคิดของทางวัดว่ามีวิธีคิดในการสร้างพิธีกรรมอาบน้ำมนต์ขึ้นมาจากสิ่งใด พิธีอาบน้ำมนต์ศักดิ์สิทธิ์ ได้มีการจัดพิธีขึ้นครั้งแรกโดยมีวัตถุประสงค์สองประการหลัก ได้แก่ 1) สร้างภาพลักษณ์เชิงบวกให้กับชุมชนผ่านทุนทางวัฒนธรรมด้านศาสนา และ 2) ใช้พิธีกรรมเป็นกลไกกระตุ้นความสนใจให้ประชาชนฝักใฝ่ในศาสนา (ธวรรณเทพ มงคลศิริ, 2565, หน้า 129)

จากการสัมภาษณ์พระครูสมุห์ณัฐวุฒิ ฐิตานุรกฺโข (การสัมภาษณ์, 7 เมษายน 2567) พิธีดังกล่าวเริ่มจัดขึ้นประมาณปี พ.ศ. 2554 และจัดขึ้นอย่างสม่ำเสมอเดือนละหนึ่งครั้งโดยมีประชาชนเข้าร่วมกว่า 500 คนในแต่ละครั้ง ในช่วงการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 พิธีถูกงดจัดชั่วคราวตามนโยบายรัฐและจัดอีกครั้งอย่างเป็นทางการปี 2567

องค์ประกอบหลักของการประกอบพิธี ได้แก่ สถานที่ประกอบพิธีคือวัดหงส์รัตนารามราชวรวิหาร ผู้ประกอบพิธี คือ พระครูสถิตรัตนพงษ์ ผู้เข้าร่วมส่วนใหญ่เป็นชาวไทย ส่วนชาวต่างชาติพบเล็กน้อย (การสังเกตการณ์, 7 เมษายน 2567) องค์ประกอบในพิธี ได้แก่ ขันน้ำมนต์ประดิษฐานใกล้พระประธานและเชื่อมโยงด้วยสายสิญจน์ โอ่งน้ำมนต์ศักดิ์สิทธิ์ประดับด้วยดอกไม้และสายสิญจน์โดยรอบ เครื่องบวงสรวง เครื่องบายศรี น้ำมนต์จากสถานที่สำคัญในประเทศ

ลำดับพิธีกรรมโดยสังเขป เวลา 14.30 น. เริ่มแจกบัตรคิว ต่อจากนั้นเวลาประมาณ 15.00 น. เริ่มประกอบพิธีภายในบริเวณสระน้ำมนต์ โดยมีการกล่าวบูชาพระรัตนตรัย รับศีล และสวดพระพุทธมนต์ และบทสุนทรีวาณี หลังจากนั้น ดำเนินพิธีอาบน้ำมนต์ ประชาชนที่เข้าร่วมพิธีเข้าแถวเพื่อรับน้ำมนต์จากพระสงฆ์ ข้างสระน้ำมนต์จะมีโอ่งน้ำมนต์โดยมีการโยงสายสิญจน์จากสระน้ำมนต์ใหญ่มาที่โอ่งแยกเหล่านี้ และมีเก้าอี้ให้ผู้เข้าร่วมพิธีนั่ง หลังเสร็จสิ้นผู้เข้าร่วมพิธีรับสายสิญจน์มงคลเพื่อเป็นสิริมงคล

วิธีคิดในการสร้างพิธีของวัดหงส์รัตนารามราชวรวิหารคือการนำเรื่องเล่าเกี่ยวกับสระน้ำมนต์หินอาคม และสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่มาเป็นฐานในการสร้างพิธี เรื่องเล่าเหล่านี้ได้กลายเป็น “ทุนทางวัฒนธรรม” โดยเฉพาะชุดเรื่องเล่าที่ว่าสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเคยประกอบพิธีสรงน้ำที่สระแห่งนี้ก่อนออกรบ ทำให้พื้นที่ดังกล่าวเป็น “พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์” และได้รับการยอมรับนับถือจากประชาชนจำนวนมาก

สังเกตได้ว่าทางผู้จัดพิธีได้พยายามเชื่อมโยงเรื่องเล่ากับพิธีกรรมให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรม ไม่ว่าจะเป็นป้ายประกาศบอกเล่าเรื่องราว การใช้สายสิญจน์โยงระหว่างพระรูปสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช สระน้ำมนต์ขนาดใหญ่ และโอ่งน้ำมนต์ที่โยงมายังผู้เข้าร่วมพิธี คล้ายกับเป็นการเชื่อมโยงระหว่างชุดเรื่องเล่า ความทรงจำ พิธีกรรม ในรูปแบบของการผลิตซ้ำเชิงสัญลักษณ์ซึ่งเป็นการประสานกันระหว่างความศรัทธาต่อบุคคลในประวัติศาสตร์และความศรัทธาต่อความเชื่อในอำนาจศักดิ์สิทธิ์ นอกจากนี้เมื่อนำเรื่องเล่าเหล่านี้มาสังเคราะห์ในแง่ของวัตถุประสงค์ด้านอื่นของการสร้างพิธี ได้แก่การฟื้นฟูภาพลักษณ์และจิตวิญญาณของชุมชน จะเห็นได้ว่าพิธีกรรมนี้ถูกสร้างขึ้นเพื่อตอบสนองต่อความต้องการทางสังคมในระดับชุมชนไม่ใช่แค่เฉพาะวัตถุประสงค์ทางด้านจิตใจในระดับปัจเจกเท่านั้นโดยอาศัยเรื่องเล่าที่ฝังอยู่ในความทรงจำของชุมชนและสังคมซึ่งล้วนเป็นกลไกในการ “ยืนยัน” และ “ผลิตซ้ำ” เรื่องเล่าผลักดันทำให้วัดหงส์รัตนารามราชวรวิหารกลายพื้นที่แห่งความทรงจำที่ยังคงดำรงความหมายทางวัฒนธรรมในบริบทร่วมสมัยไว้ได้อย่างเข้มข้น

2.2 การสร้างพิธีจากความเชื่อเดิมเรื่องน้ำศักดิ์สิทธิ์ การศึกษาพิธีกรรมภายในวัดหงส์รัตนารามราชวรวิหาร พบว่ามีการหลอมรวมความเชื่อเกี่ยวกับน้ำศักดิ์สิทธิ์เข้ากับพิธีอาบน้ำมนต์ โดยเฉพาะในบริบทของ “บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์” ซึ่งมีความสำคัญมาตั้งแต่สมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ที่ประชาชนเชื่อว่าพระองค์ทรงสรงน้ำมนต์ ณ จุดนี้ก่อนออกศึกดังที่กล่าวไปแล้วข้างต้นช่วยยืนยันถึงความเชื่อเกี่ยวกับน้ำศักดิ์สิทธิ์ที่อยู่ในสังคมไทยมาอย่างยาวนานได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับงานของดินาร์ บุญธรรม (2556) ที่กล่าวว่า “น้ำ” ในสังคมไทยไม่ใช่เพียงทรัพยากรทางกายภาพ แต่ยังเป็นสัญลักษณ์ของความศักดิ์สิทธิ์ ความบริสุทธิ์ และการชำระล้างมลทินในมิติศาสนา ซึ่งสะท้อนรากฐานวิถีชีวิตของสังคมไทยที่ผูกพันกับน้ำตั้งแต่ยุคโบราณ ยิ่งไปกว่านั้น โฆษิต ไชยประสิทธ์ (2562, หน้า 87-109) ได้วิเคราะห์ว่าความศรัทธาในพลังแห่งน้ำเป็นกลไกสำคัญในการเชื่อมโยงผู้คนผ่านพิธีกรรมที่มีน้ำเป็น

ศูนย์กลาง แม้จะเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมเข้าสู่ยุคสมัยใหม่ ความเชื่อเรื่องน้ำศักดิ์สิทธิ์ก็ยังคงมีอิทธิพลต่อจิตวิญญาณของประชาชน โดยเฉพาะในยามที่ผู้คนเผชิญกับความไม่แน่นอน

จากสภาพเศรษฐกิจ อันเป็นแรงผลักดันให้ต้องแสวงหาสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจมากขึ้นความเชื่อเกี่ยวกับสระน้ำศักดิ์สิทธิ์ที่วัดนี้จึงมิได้มีความหมายเพียงแค่ “น้ำมนต์ในพิธี” แต่เป็นตัวแทนของพลังอำนาจเหนือธรรมชาติที่บรรจุความศักดิ์สิทธิ์ ความเป็นสิริมงคล อันมีสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชซึ่งเป็นตัวแทนของคุณงามความดี และชัยชนะมาเป็นต้นแบบของการเสพสัญญะน้ำศักดิ์สิทธิ์ อีกนัยหนึ่งการที่พระบรมรูปของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่ถูกสร้างและประดิษฐานที่สระน้ำมนต์พร้อมป้ายระบุ “พุทธคุณ” แต่ละทิศ ก็ยังสร้างความหมายเกี่ยวกับอำนาจ บารมี และความมั่นคงทางจิตใจซ้อนทับความเชื่อเกี่ยวกับน้ำศักดิ์สิทธิ์อีกด้วย

จากหัวข้อนี้ ผู้วิจัยพยายามชี้ให้เห็นการเชื่อมโยงกับพระราชประวัติของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชกับสระน้ำมนต์แห่งนี้ การอ้างอิงสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชซึ่งได้รับการยอมรับในวงกว้างว่าพระองค์ทรงมีพระปรีชาสามารถด้านการศึกและศาสนาซึ่งได้เสริมสร้างภาพลักษณ์ของพื้นที่ให้มีความศักดิ์สิทธิ์มากยิ่งขึ้น ประกอบกับยังมีคำบอกเล่าที่แพร่หลายในลักษณะมุขปาฐะเกี่ยวกับการใช้น้ำจากสระศักดิ์สิทธิ์นี้ โดยมีความเชื่อว่าน้ำมนต์จากวัดหงส์รัตนารามสามารถส่งเสริมให้ผู้ที่อาบหรือดื่มน้ำมีความเจริญรุ่งเรือง โชคดีทางการค้า และปลอดภัยจากภยันตราย (พระครูสมุห์ณัฐวุฒิ ฐิตานุรกฺโข, การสัมภาษณ์, 7 เมษายน 2567) ประกอบกับเมื่อกองทัพบกได้เข้ามาบูรณะพื้นที่สร้างพลับพลาและอัญเชิญพระบรมรูปหล่อขนาดใหญ่ของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชไปประดิษฐานไว้ บริเวณสระน้ำ พร้อมป้ายอธิบายคุณทางพุทธคุณของแต่ละทิศ เช่น ด้านเมตตามหานิยม ค้าขายคล่องตัว และการแคล้วคลาดปลอดภัย ส่งผลให้บ่อน้ำแห่งนี้กลายเป็นบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ที่ผู้คนจากหลากหลายพื้นที่เดินทางมารดน้ำเพื่อความเป็นสิริมงคลอย่างต่อเนื่องอีกทั้งพิธีดังกล่าวยังสอดคล้องกับความเชื่อเกี่ยวกับน้ำศักดิ์สิทธิ์ที่มีอยู่แล้วในสังคมไทย ก็ยิ่งสนับสนุนให้วัดแห่งนี้มีพื้นที่ทางสังคมยิ่งขึ้นเช่นเดียวกัน

3. ความหมายของสัญลักษณ์ในพิธีอาบน้ำมนต์ที่วัดหงส์รัตนารามราชวรวิหาร หัวข้อนี้ผู้วิจัยต้องการชี้ให้เห็นว่า ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นหรือเรื่องเล่าท้องถิ่นที่เป็นความทรงจำร่วมที่มีผลให้เกิดการสร้างสรรค์ประเพณีขึ้นมาในชุมชน ในพิธีมีปรากฏการณ์ทางสังคมที่มีการผลิตซ้ำ และการเลือกสรรการนำเสนอสัญลักษณ์เพื่อสื่อความหมายบางประการต่อสังคมและการรรับรู้ของคนในสังคม

พิธีอาบน้ำมนต์ศักดิ์สิทธิ์มีการสร้างสัญลักษณ์ในพิธีกรรม ทั้งวัตถุสัญลักษณ์ซึ่งนำเสนอผ่านเครื่องประกอบพิธีกรรมและพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมพิธี โดยในการศึกษาสัญลักษณ์นี้ ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดประเพณีประดิษฐ์และจะใช้แนววิเคราะห์สัญลักษณ์ของ Turner (1967) เป็นกรอบแนวคิดหลัก เทอร์เนอร์ กล่าวว่า พิธีกรรมเป็นกระบวนการที่มีโครงสร้างชัดเจน ซึ่งประกอบด้วยวัตถุและพฤติกรรมที่มีความหมายเชิงสัญลักษณ์ โดยสัญลักษณ์ในพิธีกรรมสามารถจำแนกออกเป็นสองประเภทหลัก ได้แก่ 1)

สัญลักษณ์หลัก (Dominant symbols) 2) สัญลักษณ์เครื่องมือ (Instrumental symbols) Turner ยังเสนอว่าสัญลักษณ์ในพิธีกรรมมีคุณสมบัติสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ (1) ความเข้มข้น (Condensation) (2) ความรวมเป็นหนึ่ง (Unification) (3) การแบ่งขั้วของความหมาย (Polarization) ซึ่งประกอบด้วย ขั้วความรู้สึก (Sensory pole) ที่เน้นการรับรู้ผ่านประสาทสัมผัส เช่น สี กลิ่น หรือเสียง ขั้วอุดมคติ (Ideological pole) ที่สะท้อนระเบียบทางสังคมหรือคุณค่าทางวัฒนธรรม พิธีอาบน้ำมนต์ศักดิ์สิทธิ์กรณีศึกษาวัดหงส์รัตนารามราชวรวิหาร ปรากฏวัตถุสัญลักษณ์และพฤติกรรมสัญลักษณ์ที่สำคัญ ดังนี้

3.1 สัญลักษณ์แทนอำนาจเหนือธรรมชาติ: ภาพแทนสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในฐานะบุคคลศักดิ์สิทธิ์ สัญลักษณ์ที่แทนสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชส่วนใหญ่เป็นพระรูปปางต่างๆ สะท้อนความคิดการให้ความสำคัญในฐานะที่เป็นศูนย์กลางของพิธีในขณะที่สัญลักษณ์แสดงสถานภาพกษัตริย์มีทั้งวัตถุสัญลักษณ์และพฤติกรรมสัญลักษณ์ วัตถุสัญลักษณ์แทนสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชและสถานภาพกษัตริย์ ด้านวัตถุสัญลักษณ์ พบว่า มีวัตถุสัญลักษณ์ที่สื่อความหมายถึงความโดดเด่นที่ชัดเจนที่สุด คือรูปเคารพสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่อยู่ในพื้นที่แห่งนั้นเป็นวัตถุสัญลักษณ์หลัก เปรียบเสมือนสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชได้อยู่ร่วมในพิธีกรรมด้วย ซึ่งหากพิจารณาพื้นที่ประกอบของพิธีกรรมทั้งหมด พบว่ามีการจัดแบ่งพื้นที่ที่จัดตำแหน่งให้พระรูปดังกล่าวเป็นประธานในพิธีกรรม ซึ่งตั้งอยู่ในตำแหน่งที่หันหน้าไปหาแท่นพิธี ทำให้สามารถมองเห็นทุกพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในบริเวณพิธีกรรมได้เป็นอย่างดี และด้านพฤติกรรมสัญลักษณ์ พบว่ามีพฤติกรรมสัญลักษณ์ที่แสดงถึงการติดต่อกับสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในฐานะเป็นบุคคลศักดิ์สิทธิ์ เป็นตัวแทนของอำนาจเหนือธรรมชาติ ซึ่งกล่าวได้ว่าพฤติกรรมสัญลักษณ์เหล่านี้ที่ช่วยสร้างบรรยากาศของความศักดิ์สิทธิ์ แสดงให้เห็นพลังของอำนาจเหนือธรรมชาติ ได้แก่ การเชื่อมโยงสายสิญจน์จากศาลที่ประทับพระรูปไปยังโอ่งน้ำมนต์เพื่อให้พระสงฆ์ประกอบพิธี การกล่าวอัญเชิญดวงพระวิญญาณสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชให้มาร่วมพิธีเพื่อความเป็นสิริมงคลให้กับผู้ร่วมพิธี นอกจากนี้ยังมีบุคคลใส่ชุดทหารโบราณเป็นผู้ช่วยพระสงฆ์ผู้ประกอบพิธีในการอัญเชิญน้ำมนต์ศักดิ์สิทธิ์จากสถานที่ต่างๆ ลงในสระน้ำขนาดใหญ่สื่อนัยถึงการเป็นทหารโบราณสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ประกอบกับระหว่างอยู่ในช่วงพิธีกรรม ทั้งพิธีกรและพระสงฆ์ผู้ทำพิธีก็มีบทบาทในการเน้นย้ำให้คนที่มาร่วมงานตระหนักและเห็นความสำคัญของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชใน 2 สถานะ ทั้งสถานะกษัตริย์ผู้เคยมาอาบน้ำมนต์แห่งนี้จนสามารถกอบกู้เอกราชให้กับประเทศได้สำเร็จ และในฐานะบุคคลศักดิ์สิทธิ์ที่จะสามารถปัดเป่าทุกข์ภัยต่างๆ ให้กับผู้ที่มาร่วมงานได้ สิ่งที่เห็นได้ชัดที่สุดคือพฤติกรรมการถวายความเคารพและถวายเครื่องสักการะสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชก่อนประกอบพิธีรดน้ำมนต์จากพระสงฆ์ น่าสังเกตว่าบริเวณฐานพระบาทของรูปเคารพ มียันต์จำลองสอดคล้องกับสระน้ำมนต์ขนาดใหญ่บริเวณรอบรูปเคารพและมีการอธิบายจากทางวัด โดยกล่าวอ้างว่าในอดีต สมเด็จพระเจ้าตากสินทรงสรงน้ำก่อนพิธีสำคัญ และการสรงน้ำแต่ละทิศก็ให้ผลต่างกัน ได้แก่สระน้ำมนต์ทิศเหนือ:

บำบัดโรคภัย ทิศใต้: ค้าขายรุ่งเรือง ทิศตะวันออก: เมตตามหานิยม ทิศตะวันตก: แคล้วคลาด การกล่าวถึงพุทธคุณของแต่ละทิศบริเวณศาลาที่ประทับที่เคารพสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชโดยมีรูปเคารพดังกล่าวเป็นศูนย์กลางแห่งทิศจำลองนี้ ก็เป็นเครื่องบ่งชี้ให้เห็นถึงภาพแทนสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในฐานะบุคคลศักดิ์สิทธิ์ได้เป็นอย่างดี

3.2 สัญลักษณ์แทนความศักดิ์สิทธิ์: การสื่อความหมายพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของวัดหงส์รัตนาราม ราชวรวิหารในสังคมไทยร่วมสมัย นอกเหนือจากสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ที่ถูกสร้างให้เป็นภาพตัวแทนบุคคลศักดิ์สิทธิ์แล้ว ด้านสัญลักษณ์ที่แสดงความเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของวัดหงส์รัตนาราม ราชวรวิหารก็พบจำนวนมากเช่นเดียวกัน แบ่งเป็นประเด็นได้ดังนี้ ด้านวัตถุสัญลักษณ์ พบวัตถุสัญลักษณ์ที่ช่วยส่งเสริมให้บริเวณบ่อน้ำมนต์กลายเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ได้แก่ สระน้ำมนต์ซึ่งนับได้ว่าเป็นสัญลักษณ์หลักที่ถูกตกแต่งให้มีความยิ่งใหญ่มากกว่าเดิม นอกจากนี้ยังมีสัญลักษณ์สำคัญอีกหนึ่งสัญลักษณ์ ได้แก่ หินอาคม ซึ่งจากการลงภาคสนามพบว่ามีการสร้างศาลาหินอาคมตามเรื่องเล่าไว้บริเวณก่อนถึงทางเข้าสระน้ำมนต์อีกด้วย อีกทั้งยังมีป้ายประกาศบอกประวัติความเป็นมาของสระน้ำมนต์เพื่อเชื่อมโยงกับบุคคลศักดิ์สิทธิ์ คือ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทำให้คนในและคนนอกชุมชนมีความทรงจำเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของพื้นที่อย่างต่อเนื่องในสังคมไทยปัจจุบัน

ภาพที่ 1 รูปเคารพสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

ภาพที่ 2 หินอาคม

นอกจากนี้ยังมีวัตถุสัญลักษณ์ประเภทเครื่องบวงสรวง ที่สื่อถึงความอุดมสมบูรณ์และความเป็นสิริมงคล ประกอบด้วยอาหารคาว ผลไม้ ธัญพืช และขนมหวาน อีกทั้งยังมีการนำน้ำมนต์ของสถานที่สำคัญๆ วางอยู่ในแท่นปรัมพิธี และมีขันน้ำมนต์ลงอักขระโบราณอีกด้วย กระบวนการเชิงพฤติกรรมในพิธีกรรมการบวงสรวงยังเป็นการสร้างภาพตัวแทนของความศักดิ์สิทธิ์ให้กับบ่อน้ำมนต์แห่งนี้ ในบริเวณดังกล่าวยังได้มีการสร้างรูปเคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ ได้แก่ เทพทันใจ และพระประจำวันเกิด เจ้าพ่อเจ้าแม่พญานาค ช่วยเสริมความศักดิ์สิทธิ์ให้กับบ่อน้ำมนต์แห่งนี้ได้เป็นอย่างดีเท่ากับว่าเป็นการสร้างพื้นที่

ศักดิ์สิทธิ์ให้อยู่ในความรับรู้และความทรงจำให้กับชุมชนอีกด้วย

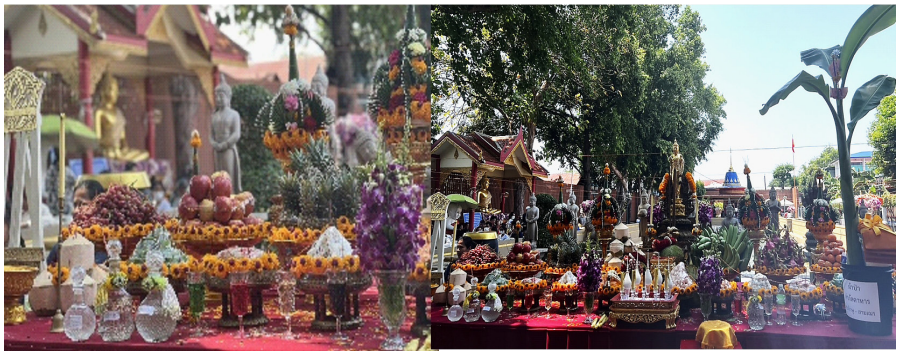

ภาพที่ 3 เครื่องบวงสรวงประกอบพิธีอาบน้ำมนต์

จากการสร้างวัตถุสัญลักษณ์ต่างๆ ที่สื่อถึงความศักดิ์สิทธิ์ไปจนถึงการวางแท่นพิธีที่รองรับน้ำมนต์จากหลายแหล่งศักดิ์สิทธิ์ ล้วนเป็นการสร้างภาพแทนที่สื่อถึงความศักดิ์สิทธิ์อย่างเข้มข้น แม้ว่า รูปเคารพต่างๆ ได้แก่ เทพทันใจ เจ้าแม่พญานาค และพระประจำวันเกิด จะไม่ได้เกี่ยวข้องโดยตรงกับพระราชประวัติของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชและไม่ได้มีความสัมพันธ์กับชุมชนโดยตรง แต่การนำเสนอวัตถุสัญลักษณ์ต่างๆ เหล่านี้ไว้บริเวณสระน้ำมนต์และในพิธีก็นับว่าเป็นการผนวกเอาความเชื่อที่ได้รับความนิยมในสังคมมาช่วยเสริมสร้างภาพแทนความศักดิ์สิทธิ์ให้กับสถานที่อีกด้วย ด้านพฤติกรรมสัญลักษณ์ พฤติกรรมสัญลักษณ์ของผู้ประกอบพิธีพิธีแสดงออกในลักษณะเป็นตัวกลางเพื่อสื่อสารกับอำนาจเหนือธรรมชาติและสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ผ่านท่าทางและกิริยาอาการต่างๆ ได้แก่ การอ่านพระคาถาวาณี และแจกให้กับผู้เข้าร่วมพิธีอ่านร่วมกัน โดยในใบบทสวดที่ทางวัดแจกนั้นมีข้อความว่า “พระคาถาวาณี สมเด็จพระสังฆราช หรือสมเด็จพระญาณสังวร สุกไก่เถื่อน” ซึ่งจากเรื่องเล่ามุขปาฐะเล่าว่าสมเด็จพระสังฆราชสุกไก่เถื่อน เป็นผู้ฝังอาคมพุทธมนต์หลายประการทั้งสี่ทิศของสระน้ำมนต์ที่วัดแห่งนี้ ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวสะท้อนให้เห็นวิธีคิดที่ซ่อนอยู่เบื้องหลังของการเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของวัดนี้ได้เป็นอย่างดี

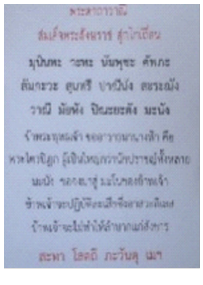

ภาพที่ 4 ใบคาถาแจกผู้เข้าร่วมพิธี

ภาพที่ 5 น้ำมนต์ศักดิ์สิทธิ์จากแหล่งอื่น

หากพินิจในด้านพฤติกรรมสัญลักษณ์ของผู้ประกอบพิธีซึ่งในที่นี้คือ พระสงฆ์ จะเป็นผู้นำในการเจริญชัยมงคลคาถา อาราธนาศีล และเชิญพระชั้นผู้ใหญ่เทศนา ส่วนผู้เข้าร่วมพิธีกรรมจะนั่งประนมมือหันหน้าไปทางแท่นพิธีและสระน้ำมนต์ จากนั้นผู้ประกอบพิธีจะทำการเทน้ำมนต์จากสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ ลงในสระน้ำมนต์ของทางวัดซึ่งน่าสังเกตว่า บริเวณที่เทน้ำมนต์นั้นอยู่ในบริเวณพลับพลาของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช หลังจากนั้น พระสงฆ์จะเป็นผู้ตักน้ำมนต์รดไปที่ตัวของผู้เข้าร่วมพิธี ความหมายของการปะพรมน้ำมนต์เป็นไปเพื่อความเป็นสิริมงคล ขับไล่เสนียดจัญไร น่าสนใจว่าในมโนทัศน์ของลูกศิษย์ที่เคารพนับถือสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเชื่อว่า พระสงฆ์เหล่านี้เปรียบเสมือนตัวแทนสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชผนวกกับความมโนทัศน์เรื่องน้ำศักดิ์สิทธิ์ ทำให้ผู้เข้าร่วมเชื่อว่าการได้รับการประพรมน้ำมนต์จึงเป็นเสมือนการได้รับพรและพลังอำนาจจากสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชด้วย (พัชรา ทองคำ, การสัมภาษณ์, 7 เมษายน 2567)

ด้านผู้เข้าร่วมพิธี พบว่า มีพฤติกรรมสัญลักษณ์ที่แสดงความเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของวัดหงส์รัตนารามราชวรวิหารได้เป็นอย่างดี ได้แก่การสักการะทิศทั้ง 4 ของสระน้ำมนต์มักกระทำก่อนที่พิธีบวงสรวงจะเริ่มขึ้น นอกจากนี้ ยังมีการจุดธูปเทียนบูชาสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่ตั้งอยู่บริเวณสระน้ำมนต์สื่อนัยยะถึงความศรัทธาที่มีต่อสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชและสถานที่แห่งนี้ พฤติกรรมสัญลักษณ์ที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ การนั่งให้พระสงฆ์อาบน้ำมนต์ ซึ่งนำมาจากสระนำมนต์ขนาดใหญ่ด้วยความนอบน้อม ในขณะที่พระสงฆ์กำลังรดน้ำมนต์สังเกตได้ว่าผู้เข้าร่วมพิธีจะพนมมือพร้อมกับอธิษฐานตลอดเวลา ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้เป็นสัญลักษณ์ของการสื่อสารกับอำนาจเหนือธรรมชาติและดวงพระวิญญาณสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่สถิตอยู่บริเวณสระน้ำมนต์ ณ วัดหงส์รัตนารามราชวรวิหาร

4. บทบาทของพิธีอาบน้ำมนต์ที่มีต่อชุมชนและสังคมร่วมสมัย หากพิจารณาในด้าน “บทบาทและหน้าที่” โดยผู้วิจัยได้นำแนวคิด Four Functions of Folklore ของ Bascom (1965) มาใช้ประยุกต์ใช้ ซึ่งจากการศึกษาพิธีอาบน้ำมนต์ พบว่า มีบทบาทในระดับปัจเจกบุคคลที่ช่วยให้ผู้เข้าร่วมพิธีเกิดความสบายใจ มีขวัญกำลังใจในการดำเนินชีวิต เนื่องจากผู้ร่วมพิธีหรือลูกศิษย์ต้องการที่อาศัยอำนาจของสระน้ำมนต์และอำนาจของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชให้ช่วยบันดาลสุขหรือตอบสนองสิ่งที่ตนปรารถนาตามเรื่องเล่าศักดิ์สิทธิ์ที่ถูกผลิตซ้ำในสังคม ซึ่งเรื่องเล่าเหล่านี้ก็มีส่วนช่วยเสริมสร้างความเข้มขลังให้กับพิธีทำให้ผู้ที่มาร่วมพิธีให้มั่นคงและมั่นใจมากขึ้น

ส่วนบทบาททางสังคมที่สำคัญได้แก่ บทบาทในการสร้างภาพแทนของวัดหงส์รัตนารามราชวรวิหารให้กลายเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ และบทบาทในการสร้างภาพแทนสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในฐานะบุคคลศักดิ์สิทธิ์ซึ่งเกิดมาจากการผลิตซ้ำความทรงจำทางสังคมในฐานะเป็นวัดที่มีประวัติความเป็นมาที่โดดเด่นในสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชผ่านพิธีอาบน้ำมนต์และในพิธีได้บรรจุสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมต่างๆ ในพิธีกรรม ที่มีความหมายสื่อถึงการเป็นบุคคลศักดิ์สิทธิ์ของสมเด็จพระเจ้าตากสิน

มหาราช การผลิตซ้ำและการสร้างความทรงจำเกี่ยวกับวัดและสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชอย่างต่อเนื่องนี้มีบทบาทในการสร้างภาพแทนของวัดหงส์รัตนารามราชวรวิหารให้กลายเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์และมีบทบาทตอกย้ำภาพแทนสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในฐานะบุคคลศักดิ์สิทธิ์ได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับงานวิจัยของกอบชัย รัฐอุบล และปฐม หงส์สุวรรณ (2564, หน้า 209-226) ที่พบว่า ชาวชุมชนวัดช้างเผือกมีการสร้างภาพตัวแทนความศักดิ์สิทธิ์ผ่านพิธีกรรมบุญผะเหวด โดยมีกระบวนการสร้าง ให้พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชที่ 1 ให้เป็นบุคคลศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นภาพตัวแทนของพระเวสสันดรและในพิธีกรรมบวงสรวงเจ้าปู่ช้างเผือกแสดงให้เห็นถึงกระบวนการสร้างช้างเผือกเชือกนี้ให้เป็นสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นภาพตัวแทนของช้างปัจจัยนาเคนทร์

อีกประเด็นสำคัญคือ บทบาทในเชิงสังคมและวัฒนธรรมร่วมสมัย โดยเฉพาะในด้านการประกอบสร้างอัตลักษณ์ การขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน กล่าวคือ พิธีอาบน้ำมนต์มีส่วนในการประกอบสร้างและธำรงอัตลักษณ์ของชุมชนในฐานะพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ที่เชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชซึ่งเป็นศูนย์กลางของเรื่องเล่าและความทรงจำร่วมของผู้คนในย่านธนบุรี การจัดพิธีอย่างต่อเนื่องและมีรูปแบบเฉพาะของวัดหงส์รัตนารามราชวรวิหาร ช่วยตอกย้ำความเชื่อและความศรัทธาที่สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น อีกทั้งยังทำหน้าที่ผลิตซ้ำสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่สะท้อนให้เห็นภาพแทนของสมเด็จพระเจ้าตากสินในฐานะบุคคลผู้เปี่ยมบารมี และภาพแทนของวัดในฐานะ “พื้นที่แห่งจิตวิญญาณ” ที่ผู้คนสามารถยึดโยงและระลึกถึงได้อย่างต่อเนื่อง การคงอยู่ของพิธีกรรมในลักษณะนี้จึงเป็นกลไกสำคัญในการธำรงอัตลักษณ์และสร้างความรู้สึกร่วมทางประวัติศาสตร์ของชุมชนให้ดำรงอยู่ในชีวิตประจำวัน สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง ประเพณีประดิษฐ์ในชุมชนอีสานลุ่มน้ำโขงของปฐม หงษ์สุวรรณ (2560) ที่พบว่า ประเพณีในชุมชนอีสานลุ่มน้ำโขงมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบและเนื้อหาเพื่อให้สอดรับกับการท่องเที่ยวและกระแสโลกาภิวัตน์อีกทั้งยังมีบทบาทในการต่อรองตัวตนทางวัฒนธรรมอีกด้วย

การเกิดสำนึกทางประวัติศาสตร์ชุมชนดังกล่าว มีส่วนเสริมสร้างให้พิธีกรรมอาบน้ำมนต์มีบทบาทสำคัญในการเป็นเครื่องมือการต่อรองหรือการช่วงชิงพื้นที่ทางสังคมและพื้นที่แห่งความทรงจำทางสังคมในการเป็น “ผู้สร้างพิธีเกี่ยวกับสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช” เพื่อสร้างความชอบธรรมและความโดดเด่นของการเป็นผู้นำในการจัดพิธีกรรมที่เกี่ยวกับพระองค์ และได้รับความนิยมเช่นเดียวกันกับสถานที่ที่มีความเกี่ยวข้องกับสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในบริเวณใกล้เคียง เช่น วัดอินทารามวรวิหาร พระราชวังเดิม วัดคูหาสวรรค์วรวิหาร วัดราชคฤห์วรวิหาร เป็นต้น

นอกจากนี้ หากพิจารณาในบริบทของ “การท่องเที่ยวเชิงศรัทธา” ที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในสังคมไทยร่วมสมัย พิธีอาบน้ำมนต์ได้กลายเป็นแรงดึงดูดสำคัญที่เชื่อมโยงผู้แสวงบุญและนักท่องเที่ยวกับพื้นที่ทางวัฒนธรรม ล้วนก่อให้เกิดการหมุนเวียนของเศรษฐกิจในระดับชุมชน และส่งเสริมให้ผู้ประกอบการรายย่อย รวมถึงกลุ่มประชาชนในท้องถิ่น มีบทบาทร่วมในการขับเคลื่อนกิจกรรมทาง

วัฒนธรรม วัดจึงมิได้เป็นเพียงศูนย์กลางของศรัทธาเท่านั้น แต่ยังกลายเป็นแหล่งเศรษฐกิจที่สร้างโอกาสทางอาชีพและเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยรอบ

5. อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาพิธีอาบน้ำมนต์วัดหงส์รัตนารามราชวรวิหารเป็นการศึกษาปรากฏการณ์ความเชื่อด้วยกรอบแนวคิดการวิเคราะห์สัญลักษณ์ในพิธีกรรม ประเพณีประดิษฐ์ ความทรงจำร่วมทางสังคม และบทบาทหน้าที่ของพิธีกรรม ผู้ศึกษาพยายามชี้ให้เห็นว่า ผู้สร้างพิธีกรรมนั้นสร้างพิธีกรรมขึ้นมาจากอะไร ในพิธีมีสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมอะไร ถูกนำเสนอผ่านสิ่งใด ในอีกด้านหนึ่งผู้วิจัยยังศึกษาว่าพิธีและสัญลักษณ์ดังกล่าวมีบทบาทอย่างไรในสังคม ผลจากการศึกษาดังกล่าว สามารถนำมาอภิปรายผลได้ 2 ประเด็น ดังนี้ 1) การเปรียบเทียบพิธีอาบน้ำมนต์กับพิธีอื่น 2) ปัจจัยที่ทำให้พิธีอาบน้ำมนต์ได้รับความนิยม

1. การเปรียบเทียบพิธีอาบน้ำมนต์กับพิธีอื่น จากการศึกษาของ Hobsbawm (1983) อธิบายว่า “ประเพณีประดิษฐ์” (Invented traditions) มักถูกสร้างขึ้นผ่านการจัดระเบียบทางสังคมที่สะท้อนออกมาในรูปของศาสนา ความเชื่อ พิธีกรรม ตำนาน คติชน ประวัติศาสตร์ และสัญลักษณ์ต่างๆ ซึ่งเป็น “วัตถุดิบเก่าแก่” ทางวัฒนธรรมเพื่อเชื่อมโยงกับอดีตของสังคม การสร้างประเพณีในลักษณะนี้มักอาศัยการทำซ้ำ (repetition) การทำให้เป็นระเบียบแบบแผน (formalization) และการทำให้เป็นพิธีการ (ritualization) จนกลายเป็นสิ่งที่ดูเหมือนถูกสืบทอดมาจากบรรพบุรุษโดยปริยาย และประเพณีประดิษฐ์ดังกล่าวถูกนำมาใช้เพื่อตอบสนองบริบททางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมในช่วงเวลานั้น ดังจะเห็นได้จากงานวิจัยของพิเภก เมืองหลวง (2554) ที่ พบว่า การประดิษฐ์งานบุญแปดหมื่นสี่พันขันธ์ที่มีมโนทัศน์การสร้างพิธีกรรมจากคัมภีร์ใบลานเรื่อง แปดหมื่นสี่พันพระธรรมขันธ์ มโนทัศน์การสร้างพิธีกรรมจากความเชื่อเรื่องบุญกรรม และมโนทัศน์การสร้างพิธีกรรมเพื่อการรวมกลุ่มทางสังคม นอกจากนี้ ผู้วิจัยพบว่า ในพิธีกรรมนี้มีการใช้ทั้งวัตถุสัญลักษณ์และพฤติกรรมสัญลักษณ์จากการตีความใบลาน เรื่อง แปดหมื่นสี่พันพระธรรมขันธ์เช่นเดียวกัน

จากแนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับมโนทัศน์ในการประกอบพิธีกรรมอาบน้ำมนต์ที่เกิดขึ้นจากความพยายามอ้างอิงหรือความพยายามในการนำอดีตที่มีความเป็นมาอันยาวนานโดยโยงเข้ากับสถานที่แห่งนั้น ซึ่งนอกจากจะอ้าง “อดีต” ให้มีความสัมพันธ์กับปัจจุบันแล้ว พิธีกรรมดังกล่าวอ้างอิงความเชื่อทางศาสนาน้ำศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งเป็นความเชื่อเดิมที่มีอยู่แล้วในสังคม การนำเอาชุดความคิดดังกล่าวมาเป็นเครื่องอธิบายพิธีกรรมนี้มีส่วนทำให้วัดหงส์รัตนารามราชวรวิหารเป็นที่รู้จักในวงกว้าง ประกอบกับมีการประชาสัมพันธ์งานด้วยสื่อร่วมสมัยผ่านช่องทางต่างๆ ที่กำลังได้รับความนิยมในสังคม เป็นประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจที่ทำให้การสร้างประเพณีประดิษฐ์ได้รับการตอบรับจากคนในและคนนอกชุมชน รวมทั้งผู้นับถือใหม่หรือผู้ที่มีความเชื่อสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชอยู่แล้วมาร่วมสนับสนุนและร่วมพิธีกรรมในพื้นที่แห่งนี้จำนวน

มาก จึงกล่าวได้ว่า ทุนทางวัฒนธรรมหรือวัตถุดิบทางวัฒนธรรมจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่มีส่วนในการประกอบสร้างประเพณีอาบน้ำมนต์ศักดิ์สิทธิ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอ้างหรือเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่กับตำนานเพื่อสร้างความชอบธรรมในการประกอบพิธี ช่วยเพิ่มความเก่าแก่แฝงด้วยความขลังให้กับพื้นที่แห่งนั้นให้กลายเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ร่วมกันของชุมชน เช่นเดียวกับงานวิจัยของธวรรณเทพ มงคลศิริ (2565) ที่พบว่าวัดในพื้นที่ธนบุรีที่มีเรื่องเล่าเกี่ยวกับสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชต่างจัดพิธีบวงสรวงแทบทั้งสิ้น

2. ปัจจัยที่ทำให้พิธีอาบน้ำมนต์ได้รับความนิยม ประเด็นแรก พิธีอาบน้ำมนต์ส่วนใหญ่จะประกอบพิธีเมื่อเกิดเหตุการณ์สำคัญเท่านั้น แต่ในปัจจุบันพิธีนี้ถูกจัดขึ้นในวันหยุดประจำสัปดาห์ ทั้งนี้เพราะปัจจุบันการประกอบอาชีพของคน ดังนั้นเหตุผลการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้การประกอบพิธีกรรมและกิจกรรมทางศาสนามีผู้มาร่วมกิจกรรมจำนวนมากขึ้น กล่าวได้ว่าพิธีอาบน้ำมนต์เป็นเหตุผลให้ถูกนำมาสร้างสรรค์ใหม่ให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมสมัยใหม่ สอดคล้องกับการศึกษาพิธีสวดนพเคราะห์ในสังคมไทยปัจจุบันของประเสริฐ รุนรา (2554) พบว่า พิธีสวดนพเคราะห์ส่วนใหญ่มักจัดในวันสุดสัปดาห์หรือวันนักขัตฤกษ์เพื่อสร้างความพิเศษให้กับพิธีกรรม และเพื่อให้มีผู้สะดวกเข้าร่วมพิธีมากกว่าวันทำงานปกติ จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า พิธีอาบน้ำมนต์มีการประดิษฐ์รูปแบบของพิธีให้สอดรับกับพลวัตทางสังคมโดยคำนึงถึงความสะดวกในการเดินทางมาร่วมพิธีเป็นหลัก

ประเด็นสำคัญอีกประการหนึ่งคือ ปัจจุบันพิธีอาบน้ำมนต์ได้รับการเผยแพร่และขยายขอบเขตการรับรู้ผ่านช่องทางสื่อดิจิทัลในรูปแบบต่างๆ ทั้ง เว็บไซต์ท่องเที่ยว บทความออนไลน์ และสื่อสังคมดิจิทัล เช่น Facebook และ Tik Tok การนำเสนอพิธีกรรมผ่านโลกออนไลน์ไม่เพียงเพิ่มการเข้าถึงของผู้คนหลากหลายกลุ่ม หากยังช่วยเปลี่ยนพิธีกรรมให้กลายเป็น “ทุนทางวัฒนธรรมร่วมสมัย” ที่มีศักยภาพในการแปรเปลี่ยนเป็นคุณค่าทางเศรษฐกิจ สังคม และจิตวิญญาณในเวลาเดียวกัน การเผยแพร่ในลักษณะนี้ยังสะท้อนให้เห็นการขยายขอบเขตของพิธีกรรมจากพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ภายในวัดไปสู่พื้นที่สาธารณะในโลกดิจิทัลทำให้ความศรัทธาและสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมสามารถดำรงอยู่ในรูปแบบใหม่ที่เข้าถึงคนรุ่นใหม่ได้มากขึ้นอีกด้วย

จากการศึกษา การสร้างพิธีอาบน้ำมนต์วัดหงส์รัตนารามราชวรวิหาร เป็นเครื่องยืนยันยืนได้ว่าไม่มีประเพณีใดที่เกิดขึ้นมาโดยไม่มีฐานความคิดหากแต่มีสิ่งที่ยึดโยงหรือมีส่วนสร้างให้เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจเป็นตัวกระตุ้น ท้ายที่สุด พิธีอาบน้ำมนต์จึงมิได้เป็นเพียงกิจกรรมเชิงศาสนาหากเป็นกระบวนการทางสังคมที่หล่อหลอมความทรงจำร่วมทางสังคม (Collective memory) ผ่านพิธีกรรมที่มีการสร้างสรรค์อันสอดแทรกบทบาทหน้าที่ทางสังคม โดยนัยดังกล่าว วัดหงส์รัตนารามราชวรวิหาร จึงเป็นทั้ง “สถานที่แห่งความทรงจำ” และ “เวทีทางวัฒนธรรม” ที่ชุมชนใช้ในการตอกย้ำผลิตซ้ำ และถ่ายทอดความทรงจำด้วยแรงแห่งศรัทธาจากรุ่นสู่รุ่น อีกทั้งยังสามารถตอบรับกับการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยได้อย่างยืดหยุ่นและมีพลวัต พิธีอาบน้ำมนต์วัดหงส์รัตนารามราชวรวิหารจึงเป็นกรณีศึกษาที่ชี้ให้เห็นพลังของพิธีกรรมในฐานะกลไกทางวัฒนธรรมที่หล่อหลอมความศรัทธาและอัตลักษณ์

ของชุมชนเข้ากับบริบททางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีร่วมสมัยได้อย่างลงตัว พิธีกรรมนี้จึงมิได้เป็นเพียงมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมา แต่เป็น “อดีตที่มีชีวิต” ซึ่งสามารถปรับตัวและดำรงอยู่ในโลกยุคใหม่ โดยยังคงรักษารากแห่งความเชื่อ ความศรัทธา ความทรงจำ และจิตวิญญาณของชุมชนไว้ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

วิเคราะห์พิธีกรรมผ่านกรอบแนวคิดทางมานุษยวิทยาและสัญลักษณ์ เช่น ทฤษฎีของ Victor Turner เพื่ออธิบายบทบาทของสัญลักษณ์ในพิธีกรรมและการเปลี่ยนผ่านทางสังคมเปรียบเทียบลักษณะร่วมของพิธีกรรมในแต่ละพื้นที่เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับ “ลักษณะร่วมทางวัฒนธรรม” และการปรับตัวของพิธีกรรมในบริบทสมัยใหม่ และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพิธีกรรมกับโครงสร้างทางสังคม เช่น บทบาทของผู้นำพิธี ความเชื่อของผู้เข้าร่วม และการจัดพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์เพื่อเข้าใจกระบวนการจัดการทางวัฒนธรรม

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ควรบูรณาการพิธีกรรมเข้ากับกิจกรรมชุมชน อาทิ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหรือการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ เพื่อให้พิธีกรรมมิได้เป็นเพียงมรดกทางวัฒนธรรมที่ถูกอนุรักษ์เท่านั้นแต่สามารถปรับตัวเพื่อรองรับความต้องการของสังคมในปัจจุบันได้

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาความเชื่อและพิธีอาบน้ำมนต์ศักดิ์สิทธิ์สถานที่สำคัญอื่นๆ เพื่อให้เห็นวิธีคิดและบทบาทหน้าที่ของพิธีกรรมซึ่งมีรากฐานมาจากความเชื่อดั้งเดิมอันจะทำให้เข้าใจลักษณะร่วมทางวัฒนธรรมของคนในสังคม อีกทั้งยังทำให้เห็นการนำพิธีกรรมมาปรับใช้ให้สอดรับกับสังคมปัจจุบัน ทั้งด้านสังคมวัฒนธรรม และการสร้างความเชื่อมโยงกับชุมชน

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

พิธีอาบน้ำมนต์วัดหงส์รัตนารามราชวรวิหาร: ความทรงจำของสังคมและสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม ทำให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับบทบาทของพิธีอาบน้ำมนต์ที่วัดหงส์รัตนารามราชวรวิหารที่เป็นกลไกทางสังคมทำหน้าที่ผลิตซ้ำความทรงจำร่วมของชุมชนผ่านเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นทั้งข้อมูลมุขปาฐะและลายลักษณ์อักษร และถูกนำมาผลิตซ้ำในรูปแบบของพิธีกรรมควบคู่กับความเชื่อเดิม พิธีกรรมที่สร้างขึ้นนี้ได้บรรจุสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมนำไปสู่การสร้างภาพแทนของสมเด็จพระเจ้าตากสินในฐานะ “บุคคลศักดิ์สิทธิ์” และภาพแทนของวัดในฐานะ “พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์” ที่ชุมชนสามารถยึดโยงจิตวิญญาณและตัวตนร่วมกัน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความหมายสร้างพื้นที่ทางสังคม สร้างสำนึกทางประวัติศาสตร์และ

อัตลักษณ์ของชุมชน พิธีกรรมดังกล่าวจึงทำหน้าที่เป็น “ทุนวัฒนธรรม ที่สามารถนำมาสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมท่องเที่ยวที่มีคุณค่าและยั่งยืน ทั้งในมิติของการเรียนรู้เชิงประวัติศาสตร์และการสร้างความเข้าใจระหว่างผู้คนต่างพื้นที่ ต่างวัฒนธรรม ส่งผลโดยตรงต่อเศรษฐกิจชุมชน โดยชุมชนบริเวณรอบวัดต่างมีส่วนร่วมกันทางเศรษฐกิจ ไม่ว่าจะเป็นการจำหน่ายเครื่องบูชา เครื่องราง วัตถุมงคล รวมถึงงานบริการด้านการต้อนรับและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว กิจกรรมเหล่านี้ไม่เพียงสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน แต่ยังทำให้เกิดความภาคภูมิใจและการมีส่วนร่วมทางวัฒนธรรมอย่างมีนัยสำคัญ พิธีอาบน้ำมนต์นี้จึงมีลักษณะของการผสมผสานมิติทางศาสนา เศรษฐกิจ และสังคมเข้าด้วยกันอย่างกลมกลืน ดังภาพที่ 6

ภาพที่ 6 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

กอบชัย รัฐอุบล และปฐม หงส์สุวรรณ. (2564). ความทรงจำทางสังคมและการสร้างภาพตัวแทน ความศักดิ์สิทธิ์ในประเพณีบุญผะเหวดของชาวชุมชนวัดช้างเผือก ตำบลพานพร้าว อำเภอศรี เชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 6(11), 209-226. https://so04.tcithaijo.org/index.php/JSBA/article/download/248669/173007/931018

โฆษิต ไชยประสิทธิ์. (2562). น้ำศักดิ์สิทธิ์: การสร้างเครือข่ายสังคมล้านนา. *วารสารข่วงผญา*, 14(1), 87-109. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/khuangpaya/article/view/235832/161965

ดินาร์ บุญธรรม. (2556). *น้ำศักดิ์สิทธิ์ในวัฒนธรรมไทย*. เข้าถึงได้จาก http://www.thaistudies.chula.ac.th/2018/09/29

ธวรรณเทพ มงคลศิริ, อภิวัฒน์ สุธรรมดี และอัควิทย์ เรืองรอง (2565). เรื่องเล่ากับการสร้างสรรค์พิธีกรรมบูชาที่เกี่ยวกับสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช: กรณีศึกษาวัดหงส์รัตนารามราชวรวิวรวิหาร เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์,* 17(2), 97-113. https://doi.nrct.go.th/ListDoi/listDetail/10.14456%2Flar.2022.16

ธวรรณเทพ มงคลศิริ. (2565). *พลวัตของเรื่องเล่าและพิธีกรรมบูชาสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในพื้นที่ฝั่งธนบุรี จังหวัดกรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.

ปฐม หงส์สุวรรณ. (2560). *ประเพณีประดิษฐ์ในชุมชนอีสานลุ่มน้ำโขง*. ขอนแก่น: คลังนานาวิทยา.

ประเสริฐ รุนรา. (2554). *พิธีสวดนพเคราะห์: พลวัตของพิธีกรรมประดิษฐ์ในสังคมไทยปัจจุบัน.* (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พิเภก เมืองหลวง. (2554). *มโนทัศน์และสัญลักษณ์ในงานบุญแปดหมื่นสี่พันขันธ์ที่บ้านท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด: การศึกษาในฐานะพิธีกรรมประดิษฐ์*. (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศรีนิล น้อยบุญแนว. (2554). *พระราชพงศาวดารกรุงธนบุรี ฉบับหมอบรัดเลย์*. กรุงเทพฯ: ศิลปวัฒนธรรม.

Assmann, J. (2011). *Cultural Memory and Early Civilization: Writing, Remembrance, and Political Imagination*. Cambridge: Cambridge University Press.

Bascom, W. (1965). Four functions of folklore. In A. Dundes (Ed.), *The study of folklore* (pp. 279-298). Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

Halbwachs, M. (1992). *On collective memory* (L. A. Coser, Trans.). Chicago, IL: University of Chicago Press.

Hobsbawm, E., & Ranger, T. (Eds.). (1983). *The invention of tradition*. Cambridge: Cambridge University Press.

Turner, V. W. (1967). *The forest of symbols: Aspects of Ndembu ritual*. New York, NY: Cornell University Press.

การพัฒนารูปแบบจิตศึกษาเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของนิสิตปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร*

Development of Jitsuksa Model to Promote Ethical Leadership of Master's Degree Students in Educational Administration Naresuan University

พิทยา แสงสว่าง, ณัฏฐ์ ชาคำมูล, อนุชา กอนพ่วง และนรินทิพย์ กอนพ่วง
Phitthaya Saengsawang, Nat Chakhammul, Anucha Kornpuang and Narinthip Kornpuang
Naresuan University, Thailand
มหาวิทยาลัยนเรศวร, Thailand
Corresponding Author, E-mail: phitthayas@nu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ความต้องการจำเป็นและแนวทางการใช้จิตศึกษาเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม 2) สร้างรูปแบบจิตศึกษาเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม 3) ทดลองใช้รูปแบบ และ 4) ประเมินผลลัพธ์ของรูปแบบจิตศึกษาเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม เป็นการวิจัยและพัฒนา กลุ่มประชากร ได้แก่ นิสิตปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา ชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 150 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์แบบประเมิน และแบบบันทึกการสังเกต วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ การวิเคราะห์สถิต หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมมี 3 องค์ประกอบ คือ ค่านิยม การตัดสินใจ และการเข้าอกเข้าใจผู้อื่น โดยความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมมีค่า $PNI_{modified}$ = 0.47 แนวทางการใช้จิตศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ ความเป็นชุมชนสนามพลังบวก และกิจกรรมจิตศึกษาเพื่อฝึกฝน

*ได้รับบทความ: 16 สิงหาคม 2568; แก้ไขบทความ: 18 ธันวาคม 2568; ตอบรับตีพิมพ์: 23 ธันวาคม 2568
Received: August 16, 2025; Revised: December 18, 2025; Accepted: December 23, 2025

2. รูปแบบจิตศึกษาที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ กลไก วิธีดำเนินงาน การวัดผลและเงื่อนไขความสำเร็จ โดยเน้นการใช้จิตวิทยาเชิงบวกและกิจกรรมจิตศึกษา ผลการประเมินรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญพบว่ามีความถูกต้อง ครอบคลุม และเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.76, S.D. = 0.43)

3. การทดลองใช้รูปแบบจิตศึกษาเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของนิสิตปริญญาโทสาขาการบริหารการศึกษาประกอบด้วย การประเมินปฏิกิริยา พบว่า นิสิตมีปฏิกิริยาเชิงบวกต่อการเรียนรู้ทุกด้าน มีความเข้าใจเพิ่มขึ้นและพัฒนาทักษะการใช้จิตศึกษาอย่างชัดเจน พฤติกรรมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.06, S.D. = 0.58)

4. ผลการประเมินผลลัพธ์ (Results) ของรูปแบบจิตศึกษาเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม พบว่าผลลัพธ์ในภาพรวมทุกด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.71, S.D. = 0.55)

คำสำคัญ: จิตศึกษา; การพัฒนารูปแบบจิตศึกษา; ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม

Abstract

This research aimed to: (1) examine the components of ethical leadership, the essential needs, and the application of contemplative education for promoting ethical leadership; (2) develop a contemplative education model to enhance ethical leadership; (3) implement the developed model; and (4) evaluate the outcomes of the model. The study employed a research and development (R&D) methodology. The population comprised 150 first-year master's students in Educational Administration in the academic year 2023. Research instruments included questionnaires, interviews, evaluation forms, and observation records. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, the Modified Priority Needs Index ($PNI_{modified}$), and content analysis.

The findings revealed that:

1. Ethical leadership consists of three components: values, decision-making, and empathy. The overall essential needs for developing ethical leadership showed a $PNI_{modified}$ value of 0.47. The application of contemplative education was categorized into two key areas: cultivating a sense of positive community and implementing contemplative practices.

2. The developed model comprised principles, objectives, operational mechanisms, methods, assessment strategies, and success conditions. The model emphasized positive

psychology and contemplative practices. Expert evaluations indicated that the model was highly accurate, comprehensive, and appropriate ($\bar{X}$ = 4.76, S.D. = 0.43).

3. The implementation phase, involving master's students in Educational Administration, showed positive reactions across all learning dimensions. Learners demonstrated increased understanding and improved contemplative practice skills. Overall behavioral outcomes were at a high level ($\bar{X}$ = 4.06, S.D. = 0.58).

4. The evaluation of the model's outcomes indicated that the overall results across all dimensions were at a high level ($\bar{X}$ = 3.71, S.D. = 0.55).

Keywords: Jitsuksa; Jitsuksa model development; Ethical leadership

1. บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ เป็นกลไกหลัก ในการพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพเป็น “มนุษย์ที่สมบูรณ์” ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และจิตวิญญาณ และสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุขท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 อย่างไรก็ดี การจัดการศึกษาต้องอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่ายตั้งแต่หน่วยงานระดับปฏิบัติจนถึงหน่วยงานระดับการกำหนดนโยบาย กำหนดวิสัยทัศน์ที่เป็นกระบวนทัศน์ใหม่ทางการศึกษา มุ่งพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความพร้อมทั้งความรู้ ความสามารถ ทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ ยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม และครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการสร้างคนให้กับสังคมในการพัฒนาประเทศชาติ ดังนั้นครูผู้ซึ่งจะต้องเป็นแบบอย่างที่ดี มีความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรมจริยธรรม และมีทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน สร้างการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ออกแบบกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสถานการณ์จริง หรือสถานการณ์จำลอง และหรือด้วยวิธีการอื่นๆ ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้เกิดสมรรถนะ มีทักษะการใช้ชีวิตที่จำเป็น ร่วมไปถึงการมีทักษะการตัดสินใจเชิงจริยธรรม ต่อการเผชิญสถานการณ์จริงทั้งในปัจจุบันและในอนาคต (วิจารณ์ พานิช, 2555) และผู้บริหารเป็นไกสำคัญในการพัฒนาครูให้มีทักษะและสมรรถนะในการสร้างการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน และตัวผู้บริหารเองก็จะต้องเป็นแบบอย่างในการพัฒนาตนเอง ทั้งด้านความรู้ ทักษะและสมรรถนะทางการบริหารและการปฏิบัติงาน รวมไปถึงการเป็นแบบอย่างของการมีภาวะผู้นำทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นภาวะผู้นำเชิงวิชาการ ภาวะผู้นำทางการเปลี่ยนแปลง ภาวะผู้นำด้านเทคโนโลยีดิจิทัล และภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญที่จะต้องมีภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ต้องเป็นผู้สร้างวัฒนธรรมองค์กรใหม่และมีกระบวนการแทรกแซงกิจกรรมนำครูไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางความคิด ปรับวิธีเรียนเปลี่ยนวิธีสอนให้สอดคล้องกับยุคสมัยบนพื้นฐานแห่งความดีงาม มีคุณธรรมจริยธรรม มีสัมมาทิฏฐิทางการศึกษา (สุทัด

จันทะสินธุ์, 2560) และจิตศึกษาถือว่าเป็นนวัตกรรมหนึ่งที่สร้างคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดกับครู เป็นเครื่องมือในการขัดเกลาครู ทำให้มีจิตใจที่สงบ รับฟังกันได้อย่างลึกซึ้ง เกิดการใคร่ครวญ รับรู้ความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น สามารถรับรู้และเชื่อมโยงตนเองกับผู้อื่นหรือสิ่งต่างๆ จนเห็นคุณค่าของสรรพสิ่ง สร้างการน้อมนำสิ่งที่ดีงามเข้าไปสู่จิตใต้สำนึก ให้ครูกลายเป็นคนที่เคารพในคุณค่าความเป็นมนุษย์ โดยรวมครูกลายเป็นครูที่ทำให้ผู้เรียนรู้สึกปลอดภัย ปลดปล่อยพลังการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ “จิตศึกษา” จึงกลายเป็นส่วนสำคัญของโรงเรียนในการพัฒนาครู เพื่อยกระดับจิตวิญญาณของครูให้มี “หัวใจของความเป็นครู” อย่างแท้จริง (วิเชียร ไชยบัง, 2561)

ดังนั้น สาขาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ในฐานะหน่วยงานหลักของมหาวิทยาลัยที่ผลิตบัณฑิตด้านการศึกษา พัฒนาผู้บริหารและครูเพื่อพัฒนาผู้เรียนที่จะเป็นคนคุณภาพในการพัฒนาประเทศชาติ ได้เล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งนิสิตที่เข้าศึกษาในหลักสูตรระดับปริญญาโทและปริญญาเอกสาขาการบริหารการศึกษา ให้ได้รับการพัฒนาทุกด้านครอบคลุมทุกมิติในความเป็นผู้บริหาร รวมทั้งภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ซึ่งเป็นเรื่องที่มีความสำคัญที่นิสิตที่เรียนสาขาการบริหารการศึกษา จะได้เรียนรู้นำไปสู่การเป็นผู้นำที่ดีพร้อมทั้งความรู้ ความสามารถในเชิงบริหารและความดีงามมีภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมในที่สุด

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ความต้องการจำเป็นและแนวทางการใช้จิตศึกษาเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของนิสิตปริญญาโทสาขาการบริหารการศึกษา
2. เพื่อสร้างรูปแบบจิตศึกษาเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของนิสิตปริญญาโทสาขาการบริหารการศึกษา
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบจิตศึกษาเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของนิสิตปริญญาโทสาขาการบริหารการศึกษา
4. เพื่อประเมินผลลัพธ์การใช้รูปแบบจิตศึกษาเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของนิสิตปริญญาโทสาขาการบริหารการศึกษา

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ประยุกต์ใช้เป็นการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษา (Research and development of educational innovations) (รัตนะ บัวสนธ์, 2565) โดยมีการดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ความต้องการจำเป็นและแนวทางการใช้จิตศึกษาเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม แบ่งเป็น 3 ขั้นย่อย ดังนี้ 1) การศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ของนิสิตปริญญาโทสาขาการบริหารการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการศึกษาจากสถานศึกษาที่เป็นแบบอย่างที่ดี (Best Practice) ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีลักษณะเป็นตารางการวิเคราะห์เนื้อหา และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview) โดยมีผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validly) และหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสัมภาษณ์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) พบว่า ข้อทุกข้อมีค่า IOC เท่ากับ 1.00 การเก็บรวบรวมข้อมูล จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูในสถานศึกษาที่เป็นแบบอย่างที่ดี (Best Practice) และการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

1. ศึกษาความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของนิสิตปริญญาโทสาขาการบริหารการศึกษา กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ประชากร ได้แก่ นิสิตปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 150 คน และกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นิสิตปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 108 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้อ้างอิงจากตารางสำเร็จรูปของ Krejcie, & Morgan (1970, pp. 607-610)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถาม ความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของนิสิตปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา โดยมีผู้เชี่ยวชาญพิจารณาค่าดัชนี IOC (Index of Item-Objective Congruence) จำนวน 3 คน ซึ่งได้ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม IOC ตั้งแต่ 0.67-1.00 และนำไปทดลองใช้กับกลุ่ม Try out ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เป็นนิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ชั้นปีที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 30 คน มีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม เท่ากับ 0.89

การเก็บรวบรวมข้อมูล ส่งแบบสอบถามพร้อมหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลไปยังนิสิตที่เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูล โดยใช้การส่งแบบสอบถามเป็นระบบออนไลน์ Google form ส่งไปยังกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ระหว่างวันที่ 1-10 เมษายน 2567 และได้รับข้อมูลกลับมาร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน คือ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) (สุวิมล ว่องวาณิช, 2558)

2. ศึกษาแนวทางการใช้จิตศึกษาเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของนิสิตปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการใช้รูปแบบจิตศึกษาเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำ

เชิงจริยธรรมจากโรงเรียนลำปลายมาศพัฒนา ซึ่งเป็นสถานศึกษาต้นแบบของการใช้รูปแบบจิตศึกษาในการพัฒนาผู้เรียน โดยใช้การสัมภาษณ์ จำนวน 3 คน ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 1 คน ครูผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบกิจกรรมจิตศึกษา จำนวน 1 คน และครูผู้ใช้กิจกรรมจิตศึกษา จำนวน 1 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แนวทางการใช้จิตศึกษาเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของนิสิตปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา โดยผู้เชี่ยวชาญพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสัมภาษณ์ IOC (Index of Item-Objective Congruence) จำนวน 3 คน ซึ่ง มีค่าดัชนี IOC เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการใช้รูปแบบจิตศึกษาเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม และการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 2 สร้างรูปแบบจิตศึกษาเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของนิสิตปริญญาโทสาขาการบริหารการศึกษา แบ่งออกเป็น 3 ขั้นย่อย ดังนี้ 1) นำผลการศึกษาจากขั้นตอนที่ 1 มาออกแบบรูปแบบจิตศึกษาเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของนิสิตปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา 2) ยกร่างรูปแบบจิตศึกษาเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของนิสิตปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษาตามข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 3)ตรวจสอบร่างรูปแบบจิตศึกษาเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของนิสิตปริญญาโทสาขาการบริหารการศึกษา

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ทรงคุณวุฒิได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อการตรวจสอบร่างรูปแบบโดยการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) จำนวน 6 คน เพื่อประเมินความถูกต้อง ครอบคลุมและความเหมาะสมของรูปแบบ โดยผู้ทรงคุณวุฒิเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยระดับอุดมศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญด้านจิตวิทยาและจิตศึกษา จำนวน 2 คน ผู้อำนวยการสถานศึกษาที่ผ่านการพัฒนาด้านการใช้นวัตกรรมจิตศึกษาในสถานศึกษา จำนวน 2 คน และศึกษานิเทศก์ที่กำกับดูแลและเป็นพี่เลี้ยงให้กับโรงเรียนที่นำนวัตกรรมจิตศึกษาไปใช้ในโรงเรียน จำนวน 2 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 1) ร่างรูปแบบจิตศึกษาเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของนิสิตปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา โดยใช้ประเด็นในการสัมมานาอิงผู้เชี่ยวชาญ และ 2) แบบประเมินความถูกต้อง สอดคล้องและความเหมาะสมของรูปแบบ

การเก็บรวมรวมข้อมูล โดยการจัดสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) โดยนัดหมายการสัมมนาและดำเนินการสัมมนา ในระหว่างการประชุมสัมมนา มีผู้ช่วยผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้จดบันทึกและการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์สรุปอุปนัย (Analytic Induction) อีกทั้งนำข้อเสนอแนะต่างๆ ของผู้เชี่ยวชาญมาพิจารณาหาฉันทามติ (Consensus)

ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบจิตศึกษาเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของนิสิตปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา กลุ่มทดลอง ได้แก่ นิสิตปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยนเรศวร ชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 150 คน

ขั้นตอนการทดลอง โดยดำเนินการทดลองใช้รูปแบบจิตศึกษาเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม โดยการจัดอบรมการใช้รูปแบบระยะเวลา 2 วัน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบบันทึกผลจากการสะท้อนการเรียนรู้หลังปฏิบัติ (After Action Review) ด้วยกิจกรรมสุนทรียสนทนาและการสะท้อนคิด (Dailoque Reflection) และแบบประเมินพฤติกรรม

การเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การประเมินระหว่างการจัดอบรมหลักสูตรจิตศึกษาเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ระยะเวลา 2 วัน ระหว่างวันที่ 27-28 มิถุนายน 2567 มีผลจากการสะท้อนการเรียนรู้หลังปฏิบัติ (After Action Review) ด้วยกิจกรรมสุนทรียสนทนาและการสะท้อนคิด (Dialogue Reflection) ตามแนวคิดการประเมินของ Kirkpatrick ในระดับที่ 1 และ 2 คือ การประเมินปฏิกิริยา (Reaction) การประเมินการเรียนรู้ (Learning) และใช้แบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ และระดับที่ 3 เป็นแบบประเมินตนเองในการประเมินพฤติกรรม (Behavior) (รอบที่ 1) และระยะที่ 2 การประเมินหลังการจัดอบรมหลักสูตรจิตศึกษาเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ไประยะหนึ่ง เป็นเวลา 3 เดือน ตามแนวคิดการประเมินของ Kirkpatrick โดยใช้แบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ เป็นแบบประเมินตนเอง ฉบับเดียวกันกับการประเมินพฤติกรรม (Behavior) รอบที่ 1 ในการประเมินพฤติกรรม (Behavior) เป็นรอบที่ 2

การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การประเมินปฏิกิริยา (Reaction) และการประเมินการเรียนรู้ (Learning) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากการสะท้อนการเรียนรู้หลังปฏิบัติ (After Action Review) ด้วยกิจกรรมสุนทรียสนทนาและการสะท้อนคิด (Dialogue Reflection) การประเมินพฤติกรรม (Behavior) รอบที่ 1 และรอบที่ 2 เป็นการวิเคราะห์ค่าคะแนนตามแบบสอบถาม ใช้การวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) รายข้อ และภาพรวม

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินผลลัพธ์ของรูปแบบจิตศึกษาเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของนิสิตปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ในการประเมินผลลัพธ์ (Results) ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชา หรือผู้บังคับบัญชามอบหมาย ที่นิสิตสังกัดอยู่ จำนวน 108 คน กลุ่มตัวอย่างโดยใช้อ้างอิงจากตารางสำเร็จรูปของ Krejcie, & Morgan (1970, pp. 607-610)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบประเมินผลลัพธ์ที่เกิดต่อองค์กร (Results) เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยมีผู้เชี่ยวชาญพิจารณาค่าดัชนี IOC (Index of Item-Objective Congruence) จำนวน 3 คน ซึ่งมีค่าดัชนี IOC เท่ากับ 0.67 ถึง 1.00 และนำไปทดลองใช้กับกลุ่ม Try out ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เป็นนิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะ

ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ชั้นปีที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 30 คน มีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบประเมิน เท่ากับ 0.90

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยส่งแบบประเมินพร้อมหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลไปยังหัวหน้าสถานศึกษาหรือหัวหน้าหน่วยงานที่เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ที่นิสิตสังกัดอยู่ โดยใช้การส่งแบบประเมินเป็นระบบออนไลน์ Google form ส่งไปยังกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ระหว่างวันที่ 10-31 ตุลาคม 2567 และได้รับข้อมูลกลับมา คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ค่าคะแนนตามแบบประเมิน ใช้การวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) รายข้อ และภาพรวม ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เกี่ยวกับพฤติกรรมที่ผู้บริหารสังเกตเห็นนิสิตแสดงพฤติกรรมที่ส่งผลเชิงบวกต่อองค์กร

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบจิตศึกษาเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของนิสิตปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร สามารถสรุปผลการวิจัยดังนี้

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ความต้องการจำเป็นและแนวทางการใช้จิตศึกษาเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของนิสิตปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา พบว่า 1) จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูในสถานศึกษาที่เป็นแบบอย่างที่ดี (Best Practice) ได้องค์ประกอบของภาวะผู้นำมี 3 องค์ประกอบ คือ ด้านค่านิยม ด้านการตัดสินใจ และด้านการเข้าอกเข้าใจผู้อื่น 2) ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของนิสิตปริญญาโท สาขาบริหารการศึกษา พบว่าความความต้องการจำเป็นในการพัฒนาในภาพรวม มีค่า $PNI_{modified}$ = 0.47 เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า ด้านค่านิยม มีความต้องการพัฒนาตนเองในการเป็นตัวแบบจริยธรรมด้านความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจ สื่อสารอย่างเปิดเผยเกี่ยวกับจริยธรรมและค่านิยมและโน้มน้าวจิตใจให้ผู้อื่นคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมและบริหารจัดการองค์การให้บรรลุวิสัยทัศน์อย่างสม่ำเสมอ ด้านการตัดสินใจ มีความต้องการพัฒนาตนเองในการมีภูมิคุ้มกันต่อความผิดพลาดทางจริยธรรม มีลำดับความต้องการจำเป็น การพิจารณาประเด็นปัญหา และการแบ่งปันและขอความช่วยเหลือ และด้านการเข้าอกเข้าใจผู้อื่น มีความต้องการพัฒนาตนเองในการดูแลเอาใจใส่ มีลำดับความต้องการจำเป็นการเสริมแรงและการสร้างแรงจูงใจ และ 3) ผลการศึกษาแนวทางการใช้จิตศึกษาเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของนิสิตปริญญาโทสาขาการบริหารการศึกษา มี 2 ประเด็น ได้แก่ ความเป็นชุมชนสนามพลังบวก และกิจกรรมจิตศึกษาเพื่อฝึกฝน

2. ผลการสร้างรูปแบบจิตศึกษาเพื่อส่งเสริมและพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมในนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา สาขาการบริหารการศึกษา โดยมีองค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) หลักการของรูปแบบ ประกอบด้วย จิตศึกษา ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม และ สนามพลังบวกและการใช้จิตวิทยาเชิงบวก 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ มี 3 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านค่านิยม ด้านการตัดสินใจ และด้านการเห็นอกเห็นใจผู้อื่น 3) กลไกการดำเนินงาน มี 4 ประการ ได้แก่ การจัดตั้งทีมการขับเคลื่อน การจัดกิจกรรมเสริมทักษะภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม การนิเทศติดตามการดำเนินงาน และการประสานงานกับสถานศึกษาอย่างเป็นทางการ 4) วิธีการดำเนินงาน ครอบคลุม 4 ด้านหลัก ได้แก่กิจกรรมสร้างความตระหนัก เห็นคุณค่าและตั้งเป้าหมาย กิจกรรมแทรกแซง เรียนรู้จากการปฏิบัติ และการสะท้อนผลการปฏิบัติและการพัฒนาตนเอง 5) การวัดประเมินผล โดยใช้แบบจำลองการประเมินผลการฝึกอบรมของ Kirkpatrick ซึ่งประกอบด้วย การประเมินปฏิกิริยา การประเมินการเรียนรู้ การประเมินพฤติกรรม และการประเมินผลลัพธ์ที่เกิดต่อองค์กร และ 6) เงื่อนไขความสำเร็จ มีปัจจัยสำคัญ 5 ประการ ประกอบด้วย การมีนโยบายและการสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูง การมีกลไกติดตามและประเมินผลที่รัดกุมและต่อเนื่อง การบูรณาการภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมเข้ากับหลักสูตรในภาพรวม ความร่วมมือและการมีส่วนร่วมจากภาคีเครือข่ายภายนอก และการสร้างแรงจูงใจและการยอมรับให้นิสิต

โดยมีผลการประเมินรูปแบบจิตศึกษาเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของนิสิตปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า มีความถูกต้อง ครอบคลุม และความเหมาะสมในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.76, S.D. = 0.43)

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบจิตศึกษาเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของนิสิตปริญญาโทสาขาการบริหารการศึกษาประกอบด้วย

3.1 การประเมินปฏิกิริยา (Reaction) มีผลจากการสะท้อนการเรียนรู้หลังปฏิบัติ (After Action Review) โดยใช้กิจกรรมสุนทรียสนทนาและการสะท้อนคิด (Dialogue Reflection) ได้ผลดังนี้ 1) ด้านค่านิยม (Value) นิสิตมีปฏิกิริยาเชิงบวกต่อการเรียนรู้เกี่ยวกับค่านิยมต่างๆ ของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม โดยแสดงออกถึงความรู้สึกภาคภูมิใจในการยึดมั่นในคุณธรรม ความซาบซึ้งในความสำคัญของจรรยาบรรณวิชาชีพ มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ อดทน รักความยุติธรรม มีส่วนร่วมเพื่อสังคม แสดงจุดยืนทางจริยธรรม และการเป็นตัวอย่างที่ดี 2) ด้านการตัดสินใจ (Decision-making) นิสิตมีปฏิกิริยาเชิงบวกต่อการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะด้านการตัดสินใจ มีความกล้าหาญในการตัดสินใจเชิงจริยธรรม 3) ด้านการเข้าอกเข้าใจผู้อื่น (Empathy) นิสิตมีปฏิกิริยาเชิงบวก มีทักษะการเข้าอกเข้าใจผู้อื่น มีทักษะการเสริมแรงจูงใจ มีกระบวนการเรียนรู้สนับสนุนการฟังอย่างลึกซึ้ง และการยอมรับและเห็นคุณค่าของการเข้าอกเข้าใจผู้อื่นในบทบาทผู้นำ

3.2 การประเมินการเรียนรู้ (Learning) มีผลจากการสะท้อนการเรียนรู้หลังปฏิบัติ (After Action Review) โดยใช้กิจกรรมสุนทรียสนทนาและการสะท้อนคิด (Dialogue Reflection) ได้ผลดังนี้ 1) ด้านค่านิยม (Value) พบว่า นิสิตได้เรียนรู้ในหลักการและแนวคิดเชิงจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับค่านิยมแต่ละด้าน สามารถผสมผสานจรรยาบรรณกับวิสัยทัศน์ และแยกแยะประเด็นทางศีลธรรมได้อย่างชัดเจน มีการจัดการอารมณ์และความขัดแย้ง และการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาองค์ความรู้ที่จำเป็นต่อการเป็นผู้นำเชิงจริยธรรม 2) ด้านการตัดสินใจ (Decision-making) พบว่า นิสิตได้เรียนรู้ทักษะที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเชิงจริยธรรม มีความเข้าใจในหลักการและแสดงออกอย่างมีเหตุผล มีการประเมินผลกระทบด้านจริยธรรม การเรียนรู้เทคนิคการคิดเชิงวิพากษ์อย่างลึกซึ้ง รวมถึงแนวทางสร้างเกราะป้องกันทางจริยธรรม ทักษะการสื่อสารเพื่อขอความช่วยเหลือ มีทักษะในการพัฒนาองค์ความรู้และความสามารถทางปัญญาที่จำเป็นต่อการตัดสินใจอย่างมีจริยธรรม 3) ด้านการเข้าอกเข้าใจผู้อื่น (Empathy) พบว่า นิสิตได้เรียนรู้และแสดงออกถึงความเข้าใจในแนวคิดและทักษะที่เกี่ยวข้องกับการเข้าอกเข้าใจผู้อื่น โดยสามารถเข้าใจแนวทางสนับสนุนผู้ตามอย่างจริงใจ สามารถอธิบายกรณีศึกษาเชิงจริยธรรม รู้จักวิธีสร้างพื้นที่ปลอดภัยทั้งทางกายและใจ รู้จักวิธีการสร้างแรงจูงใจที่เหมาะสมกับแต่ละบุคคล เข้าใจทักษะการสะท้อนคิดและการรับฟังอย่างมีประสิทธิภาพ และมีความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้รางวัลและวินัยเพื่อการพัฒนา มีทักษะในการพัฒนาองค์ความรู้เชิงทฤษฎีและแนวปฏิบัติที่จำเป็นสำหรับการแสดงออกถึงการเข้าอกเข้าใจผู้อื่น

3.3 การประเมินพฤติกรรม (Behavior) ของนิสิตปริญญาโทสาขาการบริหารการศึกษา หลังการอบรมโดยใช้รูปแบบจิตศึกษาเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม รอบที่ 2 พบว่าพฤติกรรมในภาพรวมทุกด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.06, S.D. = 0.58)

4. ผลการประเมินผลลัพธ์ ของรูปแบบจิตศึกษาเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของนิสิตปริญญาโทสาขาการบริหารการศึกษา หลังจากอบรมรมไปแล้วและนำไปใช้ในหน่วยงานต้นสังกัด พบว่าผลลัพธ์ในภาพรวมทุกด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.71, S.D. = 0.55) ด้านค่านิยม มีการแสดงออกถึงค่านิยมด้านคุณธรรมและจริยธรรมที่เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่นในองค์กร การเป็นตัวแบบจริยธรรมในด้านความน่าเชื่อถือ ความรับผิดชอบ ความเคารพสิทธิผู้อื่น ความยุติธรรม และความซื่อสัตย์สุจริต ทำให้ภาพลักษณ์องค์กรดีขึ้น การสื่อสารอย่างเปิดเผยเกี่ยวกับค่านิยมและจริยธรรม ทำให้เกิดความเข้าใจและวัฒนธรรมที่ดีในองค์กร ด้านการตัดสินใจ มีความสามารถพิจารณาผลกระทบทางศีลธรรมของการตัดสินใจได้อย่างรอบคอบ ช่วยลดความเสี่ยงต่อองค์กร สามารถวิเคราะห์ประเด็นปัญหาอย่างมีวิจารณญาณจากหลายมุมมอง และคำนึงถึงผลระยะสั้น-ยาว ทำให้การตัดสินใจขององค์กรมีคุณภาพ และรักษาความสม่ำเสมอในการตัดสินใจและพฤติกรรม ทำให้เกิดความไว้วางใจในองค์กร และยินดียอมรับข้อผิดพลาด ด้านการเข้าอกเข้าใจผู้อื่น มีการแสดงความเข้าอกเข้าใจ และดูแลเอาใจใส่บุคลากร ทำให้เกิดบรรยากาศการทำงานที่ดีขึ้น การสร้างบรรยากาศที่ปลอดภัย เป็นมิตร และให้ความสำคัญกับความชอบธรรมของ

ทุกคนในองค์กร และการกระตุ้นแรงจูงใจและสนับสนุนให้บุคลากรทำงานอย่างเต็มที่ ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานโดยรวม

5. อภิปรายผลการวิจัย

ผลการพัฒนารูปแบบจิตศึกษาเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ของนิสิตปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ความต้องการจำเป็นและแนวทางการใช้จิตศึกษาเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของนิสิตปริญญาโทสาขาการบริหารการศึกษา พบว่า

1.1 องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม มี 3 องค์ประกอบ คือ ด้านค่านิยม ด้านการตัดสินใจ และ ด้านการเข้าอกเข้าใจผู้อื่น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า องค์ประกอบของภาวะผู้นำ 3 องค์ประกอบหลัก เป็นแก่นแท้ของผู้นำที่มีจริยธรรมซึ่งมุ่งมั่นที่จะทำสิ่งที่ถูกต้องและเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม การที่ผู้นำมี ค่านิยม ที่ชัดเจน เช่น ความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจ จะเป็นรากฐานสำคัญในการชี้นำพฤติกรรมของตนเองและสร้างความศรัทธาให้กับผู้ตาม ซึ่ง กมลทิพย์ ทองกำแหง (2562) ที่ระบุว่าการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมต้องเริ่มต้นจากค่านิยมภายในของผู้บริหาร ขณะเดียวกันการมีทักษะในการ ตัดสินใจอย่างมีจริยธรรมก็เป็นสิ่งจำเป็น เพื่อให้สามารถพิจารณาปัญหาได้อย่างรอบด้านและมีภูมิคุ้มกันต่อการกระทำที่ผิดพลาด และสอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของ Kohlberg (1976) ที่กล่าวถึงระดับการให้เหตุผลทางจริยธรรมที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของบุคคล และองค์ประกอบด้าน การเข้าอกเข้าใจผู้อื่น ก็สะท้อนให้เห็นว่าผู้นำที่แท้จริงต้องมีคุณสมบัติที่อ่อนโยนและใส่ใจต่อความรู้สึกและความเป็นอยู่ของผู้ตาม อีกทั้ง Burns (1978) ได้เสนอแนวคิดที่มองว่าผู้นำแบบเปลี่ยนแปลง ต้องสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งและยกระดับคุณธรรมของผู้ตามได้

1.2 ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม พบว่ามีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นในภาพรวม มีค่า $PNI_{modified}$ = 0.47 ทั้งนี้นิสิตมีความต้องการพัฒนาตนเองในด้านต่างๆ โดยเฉพาะในด้านค่านิยมที่ต้องการความน่าเชื่อถือ การสื่อสารอย่างเปิดเผย และการโน้มน้าวจิตใจผู้อื่นให้คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การบริหารการศึกษาในยุคปัจจุบันมีความซับซ้อนมากขึ้น ผู้นำจึงจำเป็นต้องมีทักษะในการสร้างความน่าเชื่อถือและสามารถสร้างแรงจูงใจทางจริยธรรมให้กับบุคลากรได้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความต้องการพัฒนาตนเองให้สอดรับกับความท้าทายนี้

1.3 ผลการศึกษาแนวทางการใช้จิตศึกษาเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของนิสิตปริญญาโทสาขาการบริหารการศึกษา มี 2 ประเด็น ได้แก่ ความเป็นชุมชนสนามพลังบวก และกิจกรรมจิตศึกษาเพื่อฝึกฝน ทั้งนี้ออาจเป็นเพราะว่า จิตศึกษา เป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ซึ่งจิตศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้จากภายใน (Inner-Directed Education) ที่มุ่งเน้น

การฝึกฝนจิตใจให้เกิดสติและปัญญา ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม การสร้างความเป็นชุมชนสนามพลังบวก และกิจกรรมจิตศึกษาเพื่อฝึกฝน จะช่วยให้นิสิตได้สัมผัสกับคุณค่าภายในของตนเองและผู้อื่น เกิดความเข้าใจในปัญหาทางจริยธรรมอย่างลึกซึ้ง และสามารถพัฒนาการเข้าอกเข้าใจผู้อื่นได้อย่างเป็นธรรมชาติ เนื่องจากการสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเชิงบวก จะช่วยให้นิสิตได้ฝึกฝนภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมได้อย่างเป็นธรรมชาติและกิจกรรมจิตศึกษาเพื่อฝึกฝน จะช่วยสนับสนุนส่งเสริมใน 3 องค์ประกอบหลักของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม สอดคล้องกับแนวคิดของวิเชียร ไชยบัง (2562) กล่าวว่าในการนำแนวคิดจิตศึกษามาใช้ในการพัฒนาผู้นำสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาผู้นำที่เน้นการฝึกฝนตนเองจากภายใน โดยเริ่มต้นจากการทำความเข้าใจคุณค่าและความเชื่อของตนเองก่อนจะนำไปสู่การพัฒนาพฤติกรรมภายนอก ซึ่งจะนำไปสู่การมีภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมและการกระทำที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมอย่างยั่งยืน

2. ผลการสร้างรูปแบบจิตศึกษาเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ได้รูปแบบ องค์ประกอบของรูปแบบจิตศึกษาเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ประกอบด้วย หลักการของรูปแบบ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ กลไกการดำเนินงาน วิธีการ การวัดประเมินผล และ เงื่อนไขความสำเร็จ กระบวนทัศน์จิตศึกษาประกอบด้วย การสร้างสนามพลังบวก จิตวิทยาเชิงบวก และกระบวนการฝึกฝน การมีภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม การเคารพคุณค่าความเป็นมนุษย์ การไม่ตัดสิน การเป็นแบบอย่างของจริยธรรมให้แก่กันและกันและกิจกรรมที่ให้นิสิตได้ปฏิบัติ เพื่อช่วยสร้างให้เกิดภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ประกอบด้วย กิจกรรมสร้างความตระหนักเห็นคุณค่าและกำหนดเป้าหมาย กิจกรรมที่ใช้แทรกแซงระหว่างที่นิสิตเรียนในชั้นเรียนที่มหาวิทยาลัยในรายวิชาต่างๆ โดยการให้นิสิตได้ทดลองใช้จริงในสถานการณ์ต่างๆ และการสะท้อนผลการประเมินผล เพื่อพัฒนาตนเอง ทั้งนี้เพราะหัวใจสำคัญของรูปแบบนี้คือ กระบวนทัศน์จิตศึกษาที่ประกอบด้วยสนามพลังบวกและกิจกรรมจิตศึกษาเพื่อฝึกฝน ซึ่งเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล สนามพลังบวก การสร้างบรรยากาศที่เน้นการจดจ่อใส่ใจ การเคารพคุณค่าความเป็นมนุษย์ สอดคล้องกับแนวคิดภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของ Brown, & Treviño (2006, pp. 595-616) ที่เน้นว่าผู้นำต้องเป็นบุคคลที่มีจริยธรรม โดยการมีคุณสมบัติด้านความน่าเชื่อถือและความซื่อสัตย์ และเป็นผู้จัดการเชิงจริยธรรม โดยการสื่อสารค่านิยมและสร้างระบบที่สนับสนุนพฤติกรรมเชิงจริยธรรม การใช้จิตวิทยาเชิงบวก ในการชื่นชมและการใช้น้ำเสียงอ่อนโยนยังช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่ผู้เรียนรู้สึกปลอดภัยและกล้าที่จะแสดงออก ส่วนด้านกิจกรรมจิตศึกษาเพื่อฝึกฝนเป็นกิจกรรมที่เริ่มจากการสร้างความตระหนักและกำหนดเป้าหมาย ไปจนถึงการทดลองใช้จริงในสถานการณ์ต่างๆ และการสะท้อนผล นอกจากนี้ การแทรกแซงในชั้นเรียน และงานวิจัยของ Grace (2006) ที่กล่าวถึงความสำคัญของการบูรณาการจริยธรรมเข้ากับการเรียนการสอนในทุกๆ สาขาวิชา เพื่อให้นิสิตสามารถนำความรู้และทักษะไปใช้ในสถานการณ์จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังสอดคล้องกับงานวิจัย

ที่เกี่ยวข้อง Northouse (2003) ได้ศึกษาเรื่อง Leadership: Theory and Practice ชี้ให้เห็นว่าภาวะผู้นำสามารถพัฒนาได้ผ่านการเรียนรู้และฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง ไม่ใช่เป็นเพียงลักษณะเฉพาะตัวบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบจิตศึกษาที่มุ่งเน้นการสร้างกระบวนการเรียนรู้และกิจกรรมเพื่อฝึกฝนทักษะผู้นำเชิงจริยธรรม

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบจิตศึกษาเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของนิสิตปริญญาโทสาขาการบริหารการศึกษา ประกอบด้วย การประเมินปฏิกิริยา และการประเมินการเรียนรู้ พบว่า นิสิตมีปฏิกิริยาเชิงบวกและมีความรู้ความเข้าใจต่อการเรียนรู้เกี่ยวกับค่านิยม การตัดสินใจ และการเข้าอกเข้าใจผู้อื่น ส่วนการประเมินพฤติกรรม พบว่า พฤติกรรมในภาพรวมทุกด้าน อยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่ารูปแบบการใช้จิตศึกษาให้ความสำคัญกับการเรียนรู้จากภายในและสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Starratt (2004) ที่เน้นว่าผู้นำเชิงจริยธรรมจำเป็นต้องพัฒนาความตระหนักรู้ในตนเองและความตระหนักรู้ต่อผู้อื่น การที่นิสิตแสดงออกถึงความประทับใจต่อกระบวนการที่เน้นการดูแลเอาใจใส่และส่งเสริมความงอกงามภายใน ยืนยันว่าการเรียนรู้แบบนี้เข้าถึงจิตใจของผู้เรียนและช่วยให้พวกเขาเห็นคุณค่าของจริยธรรมในการบริหารอย่างแท้จริง นอกจากนี้ การรับรู้ว่าสภาพแวดล้อมการเรียนรู้มีความปลอดภัยและสนับสนุนการฟังอย่างลึกซึ้ง และ Northouse (2003) ที่ระบุว่าการพัฒนาภาวะผู้นำต้องอาศัยสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ซึ่งการใช้จิตศึกษาได้ตอบสนองต่อเงื่อนไขนี้อย่างชัดเจน ทำให้ผู้เรียนกล้าที่จะสำรวจและอภิปรายประเด็นทางจริยธรรมที่ซับซ้อนได้อย่างเปิดเผย ส่วนผลการศึกษาที่พบว่าพฤติกรรมในภาพรวมของนิสิตอยู่ในระดับมาก โดยมีพฤติกรรมที่สะท้อนถึงการเป็นผู้นำเชิงจริยธรรมอย่างชัดเจน เพราะการฝึกฝนด้วยรูปแบบจิตศึกษาไม่ได้มุ่งเน้นเพียงความรู้ความเข้าใจทางทฤษฎี แต่เป็นการปลูกฝังให้เกิดการนำไปปฏิบัติจริง การที่นิสิตแสดงพฤติกรรมที่บ่งบอกถึงความน่าเชื่อถือ ความยุติธรรม และการยอมรับข้อผิดพลาด สะท้อนว่าพวกเขาสามารถบูรณาการคุณค่าทางจริยธรรมเข้ากับพฤติกรรมผู้นำได้อย่างมีประสิทธิภาพ พฤติกรรมเหล่านี้ รวมถึงงานวิจัยของเพ็ญศิริ สมเรือน (2560); ณัฐริดา นิพนธ์, โสภนา สุดสมบูรณ์ และกุลชลีจงเจริญ (2563, หน้า 158-171) ที่เห็นถึงความสำคัญของพฤติกรรมด้านการตัดสินใจอย่างมีสติ การเผชิญหน้ากับปัญหาอย่างกล้าหาญ และการสร้างแรงจูงใจเชิงบวกให้แก่ผู้ตาม สามารถพัฒนาพฤติกรรมด้านการยอมรับและอภิปรายข้อผิดพลาด การให้ความสำคัญกับการดูแลเอาใจใส่และเสริมพลังอำนาจให้กับผู้ตาม แสดงให้เห็นถึงการมีวุฒิภาวะทางจริยธรรม

4. ผลการประเมินผลลัพธ์ของรูปแบบจิตศึกษาเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของนิสิตปริญญาโทสาขาการบริหารการศึกษาหลังจากอบรมรมไปแล้วและนำไปใช้ในหน่วยงานต้นสังกัด พบว่าผลลัพธ์ในภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก และพบว่า ด้านค่านิยม มีผลอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการแสดงออกถึงค่านิยมด้านคุณธรรมและจริยธรรมที่เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่นในองค์กร การ

เป็นตัวแบบจริยธรรมในด้านความน่าเชื่อถือ ความรับผิดชอบ ความเคารพสิทธิผู้อื่น ความยุติธรรม และความซื่อสัตย์สุจริต การสื่อสารอย่างเปิดเผยเกี่ยวกับค่านิยมและจริยธรรม ทำให้เกิดความเข้าใจและวัฒนธรรมที่ดีในองค์กร มีผลอยู่ในระดับมาก ด้านการตัดสินใจ มีผลอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีความสามารถพิจารณาผลกระทบทางศีลธรรมของการตัดสินใจได้อย่างรอบคอบ ช่วยลดความเสี่ยงต่อองค์กร สามารถวิเคราะห์ประเด็นปัญหาอย่างมีวิจารณญาณจากหลายมุมมอง และรักษาความสม่ำเสมอในการตัดสินใจและพฤติกรรม ทำให้เกิดความไว้วางใจในองค์กร และยินดียอมรับข้อผิดพลาด อยู่ในระดับมาก ด้านการเข้าอกเข้าใจผู้อื่น มีผลอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มีการแสดงความเข้าอกเข้าใจ และดูแลเอาใจใส่บุคลากร ทำให้เกิดบรรยากาศการทำงานที่ดีขึ้น การสร้างบรรยากาศที่ปลอดภัย เป็นมิตร และให้ความสำคัญกับความชอบธรรมของทุกคนในองค์กร และการกระตุ้นแรงจูงใจและสนับสนุนให้บุคลากรทำงานอย่างเต็มที่ ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานโดยรวม อยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่าด้านค่านิยม และการสร้างวัฒนธรรมองค์กร เป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีผลต่อการส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม จากผลการประเมินผลลัพธ์แสดงให้เห็นว่านิสิตสามารถนำค่านิยมด้านคุณธรรมและจริยธรรมไปประยุกต์ใช้ในการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่นในองค์กร ได้จริง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐริดา นิพนธ์ และคณะ (2563) ที่พบความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการเป็นแบบอย่างที่ดีเป็นปัจจัยสำคัญที่สร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกในองค์กร ด้านการตัดสินใจที่รอบด้านและมีคุณภาพ ซึ่งผลลัพธ์ที่อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่านิสิตมีความสามารถในการพิจารณาผลกระทบทางศีลธรรม และวิเคราะห์ประเด็นปัญหาจากหลายมุมมอง ซึ่งช่วยลดความเสี่ยงและเพิ่มคุณภาพการตัดสินใจขององค์กร และมีความสม่ำเสมอในการตัดสินใจและพฤติกรรมเชิงจริยธรรม และ Grace (2006) ได้เสนอแนวคิดว่า ผู้นำเชิงจริยธรรมต้องมีความมั่นคงทางหลักการ และความสม่ำเสมอ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการสร้างความไว้วางใจในหมู่ผู้ตาม นอกจากนี้งานวิจัยของกมลทิพย์ ทองกำแหง (2562) และเพ็ญศิริ สมเรือน (2560) ที่พบว่าการตัดสินใจอย่างมีจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลเชิงบวกต่อการบริหารจัดการองค์กรโดยรวม และด้านการเข้าอกเข้าใจผู้อื่น และการสร้างแรงจูงใจ พบว่านิสิตสามารถแสดงพฤติกรรมการเข้าอกเข้าใจและดูแลเอาใจใส่บุคลากรได้จริง ซึ่งส่งผลให้เกิดบรรยากาศการทำงานที่ดีขึ้น และประสิทธิภาพการทำงานโดยรวมเพิ่มขึ้น และแนวคิดของ Starratt (2004) ที่เห็นว่าผู้นำเชิงจริยธรรมต้องมีคุณลักษณะของการดูแลเอาใจใส่ และการให้ความสำคัญกับความชอบธรรมของทุกคนในองค์กร และสามารถกระตุ้นแรงจูงใจและสนับสนุนให้บุคลากรทำงานอย่างเต็มที่นั้นถือเป็นผลลัพธ์ที่แสดงให้เห็นถึงการนำหลักการไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สถาบันการศึกษาควรนำแนวทางการใช้ "จิตศึกษา" ไปบูรณาการเข้ากับรายวิชาต่างๆ ในหลักสูตรปริญญาโทสาขาการบริหารการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม

1.2 สถาบันการศึกษาควรส่งเสริมให้มีกลไกการเป็นพี่เลี้ยงหรือที่ปรึกษาจากผู้บริหารที่มีประสบการณ์และมีภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม เพื่อให้นิสิตมีต้นแบบที่ดีและได้รับคำแนะนำในการนำหลักการไปใช้ในสถานการณ์จริง และควรส่งเสริมให้เกิดวัฒนธรรมการ สะท้อนคิดอย่างสม่ำเสมอ

1.3 สถาบันการศึกษาหรือหน่วยงานอื่นควรมีการจัดตั้งเครือข่ายหรือเวทีสำหรับผู้นำที่ได้ผ่านการอบรมเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และองค์ความรู้ในการนำภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมไปใช้ในสถานการณ์จริง

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ศึกษาปัจจัยค่านิยมด้านคุณธรรมและจริยธรรมที่เป็นแบบอย่างที่ดีที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของนิสิตโทสาขาบริหารการศึกษาในสถานบันอุดมศึกษา

2.2 ศึกษาปัจจัยค่านิยมด้านด้านการตัดสินใจส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของนิสิตโทสาขาบริหารการศึกษาในสถานบันอุดมศึกษา

2.3 ศึกษาการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมวินัยเชิงบวกของนิสิตของนิสิตโทสาขาบริหารการศึกษาในสถานบันอุดมศึกษา

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

ผลการสร้างรูปแบบจิตศึกษาเพื่อส่งเสริมและพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมในนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา สาขาการบริหารการศึกษา โดยมีองค์ประกอบหลัก ได้แก่ หลักการของรูปแบบ ประกอบด้วย จิตศึกษา ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม และสนามพลังบวกและการใช้จิตวิทยาเชิงบวก วัตถุประสงค์ของรูปแบบมี 3 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านค่านิยม ด้านการตัดสินใจ และด้านการเห็นอกเห็นใจผู้อื่น กลไกการดำเนินงานมี 4 ประการ ได้แก่ การจัดตั้งทีมการขับเคลื่อน การจัดกิจกรรมเสริมทักษะภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม การนิเทศติดตามการดำเนินงาน และการประสานงานกับสถานศึกษาอย่างเป็นทางการ วิธีการดำเนินงานครอบคลุม 4 ด้านหลัก ได้แก่กิจกรรมสร้างความตระหนัก เห็นคุณค่า และตั้งเป้าหมาย กิจกรรมแทรกแซงเรียนรู้จากการปฏิบัติ และการสะท้อนผลการปฏิบัติและการพัฒนาตนเอง การวัดประเมินผล โดยใช้แบบจำลองการประเมินผลการฝึกอบรมของ Kirkpatrick ซึ่งประกอบด้วย การประเมินปฏิกิริยา การประเมิน

การเรียนรู้ การประเมินพฤติกรรม และการประเมินผลลัพธ์ที่เกิดต่อองค์กร และเงื่อนไขความสำเร็จ มีปัจจัยสำคัญ 5 ประการ ประกอบด้วย การมีนโยบายและการสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูง การมีกลไกติดตามและประเมินผลที่รัดกุมและต่อเนื่อง การบูรณาการภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมเข้ากับหลักสูตรในภาพรวม ความร่วมมือและการมีส่วนร่วมจากภาคีเครือข่ายภายนอก และการสร้างแรงจูงใจและการยอมรับให้นิสิต ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

กมลทิพย์ ทองกำแหง. (2562). *กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมสำหรับผู้บริหารโรงเรียนเอกชน.* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ณัฐริดา นิพนธ์, โสภนา สุดสมบูรณ์ และกุลชลีจงเจริญ. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*, 7(5), 158-171.

เพ็ญศิริ สมเรือน. (2560). *ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

รัตนะ บัวสนธ์. (2565). *การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: ตถาตาพับลิเคชั่น.

วิเชียร ไชยบัง. (2562). *จิตศึกษาพัฒนาปัญญาภายใน.* (พิมพ์ครั้งที่ 7). บุรีรัมย์: โรงเรียนลำปลายมาศพัฒนา.

สุทัด จันทะสินธุ์. (2560). *รูปแบบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมแบบบูรณาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2558). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Brown, M. E., & Treviño, L. K. (2006). Ethical leadership: A review and future directions. *The Leadership Quarterly*, 17(6), 595-616. https://doi.org/10.1016/j.leaqua.2006.10.004

Burns, J. M. (1978). *Leadership*. New York: Harper & Row.

Grace, B. (2006). *Ethical Leadership: In Pursuit of the Common Good*. Seattle, WA: Center for Ethical Leadership.

Kohlberg, L. (1976). Moral stages and the idea of justice. In T. Lickona (Ed.), *Moral development and behavior: Theory, research, and social issues* (pp. 31-53). New York, NY: Holt, Rinehart & Winston.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610. https://doi.org/10.1177/001316447003000308

Northouse, P. G. (2003). *Leadership: Theory and Practice*. (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

Starratt, R. J. (2004). *Ethical Leadership.* San Francisco CA: Jossey-Bass.

A Case Study of Improving English Speaking Ability for Presentation Using Audio Lingual Method*

Panpan Plangcharoensri[1] and Thanapon Eakapont[2]
Bundhitpattanasilp Institute, Thailand[1]
Naresuan University, Thailand[2]
Corresponding Author, E-mail: paintpanpan@gmail.com

Abstract

The Audio-Lingual Method (ALM) has long been accepted as an English language teaching approach for developing learners' listening and speaking skills. It emphasizes habit formation through imitation, repetition, and corrective feedback between learner and instructor an approach that shares similarities with instructional methods in Thai dance and music. This research article presents the application of ALM to enhance learners' English speaking ability for presentations, utilizing ALM as the sole instructional method. The study aimed to compare the English-speaking performance of undergraduate students before and after the implementation of ALM. The participants were 20 undergraduate students majoring in Thai dance and music at Sukhothai College of Dramatic Arts, all of whom were enrolled in an academic English course during the second semester of the 2024 academic year. Research instruments included: (1) ALM-based learning management plans, and (2) learning materials, activities, and assignments across lesson chapters. The study employed a classroom action research framework based on Jean McNiff (1998), following the cyclical process of planning, acting, observing, and reflecting. Data were analyzed using mean, standard deviation, percentage, and the Wilcoxon Signed-Ranks Test.

Findings revealed that: the learning outcomes aligned with the research objectives. Initially, students had difficulty with (1) accurate pronunciation of consonants and vowels, (2) correct syllable stress and appropriate intonation, and (3) grammatical

*ได้รับบทความ: 25 สิงหาคม 2568; แก้ไขบทความ: 17 ธันวาคม 2568; ตอบรับตีพิมพ์: 23 ธันวาคม 2568
Received: August 25, 2025; Revised: December 17, 2025; Accepted: December 23, 2025

correctness in speech. Improvements in these areas were observed progressively across the three action research cycles. Evaluations were based on students' performance in presentations, activity participation, and assignment completion. Results showed that the post-test mean score (M = 50.60) was significantly higher than the pre-test score. The Wilcoxon Signed-Ranks Test confirmed that students' speaking performance after the intervention was significantly improved at the .01 level. The findings align with previous ALM studies, which emphasize the effectiveness of repetition and substitution drills in enhancing learners' pronunciation and grammatical competence. Furthermore, the study highlights parallels between ALM and traditional Thai performing arts instruction, suggesting pedagogical compatibility and potential for cross-disciplinary application.

Keywords: Audiolingual method; Improving; English speaking ability for presentation

1. Introduction

Student English competencies have probably played a master role and determined which teaching method will be appropriately selected. Audio Lingual Method has been considered as a trustworthy method as reckoned within the context of Thailand, where English is both theoretically and practically an EFL situation. It could simply be an alternative teaching method, especially for listening-speaking skills at the beginner level (Chunsuvimol, & Charoenpanit, 2017). Dealing with problems through English speaking ability for presentation, my learners find it difficult to access and expose themselves onto pronunciation and sentence structures since their limited competencies have not long been improved consecutively causing the inaccessibility to English learning and the confident mitigation when it comes to provide presentation speech in front of class.

As evaluated practically and theoretically, the problems aforementioned have turned out that my students are facing with mispronunciation and confusion of the consonant and vowel sounds, while stress and intonation are following not knowing how to pronounce the correct sounds based on the letters and produce the accurate pitches and intonation according to word syllables and sentence patterns respectively. Additionally, grammatical errors seems to be classically occurred, they are unable to identify a correct verb form not utilizing an appropriate structure in sentences.

The Audio-Lingual Method (ALM) draws its rationale from the dominant psychological theory of the time Behaviorism which posits that language learning is the result of habit formation (Skinner, 1957). This method is relevant to the theory of learning relying on the behaviorist habit learning theory whereby learners imitate, memorize, and reenforce their learning process becoming fluent and accurate habits. Related researches also supported that ALM is effective as a sole-use approach to improve foreign language learners' listening and speaking skills. Based on reinforcement- and correction-based learning activities in the Audio-Lingual Method and my students' challenges claimed, learning management plans according to ALM have been conducted in order to fulfill the gaps, there are various activities which are enhanced pronunciation and grammatical errors for instance, close attention to pronunciation, intensive oral drilling, a focus on sentence patterns and memorization, these tasks based ALM learning will be integrated and designed as contents related to the learners' problems. While, listening and repetition drills will be provided them in order to repair and correct their errors on the presenting monologue.

With regard to addressing the research objective, it was found that studies both in Thai and International contexts utilized ALM from past to present conducted by Bunpok (2018, pp. 61-80), ALM has been applied either as a sole solution or in combination with other teaching methods to compare students' achievement. The researches also yielded significant findings that this approach is capable of enhancing learners' better English-speaking skills. Varied educational levels as a significant factor is considered as a main variable, at the initial stage, primary and secondary levels were precedingly chosen as a study group. Until 2007, the Audio-Lingual Method (ALM) was instructionally and expandingly reconstructed for adults, graduates, and the general public, reflecting its continued applicability and its capacity to be contextually and appropriately adapted to different situations and learning environments. In terms of international studies related to Thai contexts, there was research study that examined the application of the Audio-Lingual Method in teaching English to non-native learners; Nyeu (1970, as cited in Bunpok, 2018) investigated English learning achievement among Taiwanese upper secondary students taught through the Audio-Lingual Method and a traditional method. Using tests of

vocabulary, grammar, listening comprehension, and language use, the study found that students taught with the Audio-Lingual Method achieved significantly higher scores. Thus, when considering a different aspect from the aforementioned issues, the sample group in this study consists of participants whose learning context emphasizes practical instruction rather than a theoretical or academic orientation. Since Thai dancing and music undergraduates have long been acquired their major content subjects by memorizing a lot of poses through songs or literatures they perform or rehearse upon notes, melodies, rhythms, musical playing methods on the stage respectively. However, it is not only memorization all those lessons but repetition and correction of what they learn also play a significant factor of being perfectly fluent and accurate toward the performances they display. Similarly, as defined ALM above, it emphasizes on imitation, memorization and reinforcement of how students perceive a good habit formation through language learning. Therefore, this notion has supported my decision to select ALM due to their parallel traits as a teaching method to improve learners' English speaking ability for presentation. Importantly, some previous empirical study has highlighted particularly on this linkage as they share an identical instructional framework in teaching learners' pronunciation skills, it is hoped that ALM will effectively improve students' English speaking ability for presentation and fulfill my research objectives completed.

2. Research Objectives

To improve the learners' English speaking ability for presentation applying the Audiolingual method as a sole-solution and compare the achievement of learners' English speaking skill for presentation of the undergraduates before and after implementing the Audiolingual method.

3. Methods

Classroom Research Action (CAR) contributed by McNiff (1998) was applied in this research to select what the appropriate activities were selectively implemented for the learners according to the approach mentioned. This framework is not only well suited to instructional contexts that require the adaptation of teaching methods to align with

learners' characteristics, particularly those emphasizing practice-oriented learning, but also allows the researcher to integrate ALM-based learning activities and instructional design into the classroom and to immediately evaluate the effectiveness of the teaching and learning process through the four steps; planning, acting, observing, and reflecting. They were designed as a research procedure between teacher and students throughout a semester or sixteen weeks. 20 undergraduates majoring Thai dancing and music were purposively selected as a study group. In terms of data analysis, discussion and feedback of four discussions during pre, while, post sessions were interpreted as a qualitative data while, pre and post tests were also analyzed to identify and compare the students' achievement. The differences of learners' achievement were tested by the Wilcoxon Signed Ranks Test whether this method improve their abilities or not.

4. Results

Since their contextual fields share the similar traits of a content acquisition, my students still are not familiar with some type of the subject which is distinguishably both on contents and indicators, they find it difficult to get through of what abilities or competencies they should complete especially in English course whereby a speaking skill has been found tough as an obstacle that they meet to pass without learning anything about it. According to their demonstrating presentation in class and result through a pre-test revealed three main problems they have encountered; 1. Pronunciation through vocabularies, 2. Stress and intonation and 3. Sentence structures. Therefore, the teaching method and the learning activities management will be integrated throughout the process of teaching whereby four steps; 1. planning 2. acting 3. observing 4. reflecting were neatly practiced to improve students' English speaking ability for presentation. The results were divided based on the approach according to the classroom research action by McNiff (1998).

The Cycle 1. The students dealt with problem that they were not capable of pronouncing vocabularies within sentences, so they were unable to speak and pronounce fluently including some irrelevant sounds both on consonants and vowels, clusters, and initial or final consonants. Some stopped and jumped to the part where they could read

or memorize causing an irrelevant and incomplete monologue. Hence, the contrastive minimal pairs and listening and repetition drills were served to fulfill this gap providing an essential foundation for English better pronunciation.

1. Planning

1.1 Learning indicators were analyzed to design learning management plan and activities regarding Audio lingual method.

1.2 Monologues based presentation were taught. If there was error, pre and post reading tasks would be planned and identified the problem in order to find a solving method.

1.3 Selecting appropriate and enhancing activities and exercises related to learning indicators

1.4 Discussing students after the method application

2. Action. This step took place of four discussions whereby teacher and students critically shared and exchanged their useful issues in order to design and adjust the better versions of their own tasks for improving the materials and skill.

2.1 Teacher explained about how the sounds are different according to the minimal pairs and sound correspondent in the words through phases and sentences that apply in the monologue during giving presentation.

2.2 Repairing and correcting the mispronouncing words and phrases in sentences, students could be adjusted and initiated easier to memorize, compare, and understand the errors they made in terms of the longitude memorization.

2.3 Discussing and practicing the errors pronunciation to make sure they pronounced the right one relying on its sound and symbol.

2.4 Minimal pairs, listening and repetition drills, monologue memorization, filling and rearranging word blanks were provided focusing on spoken structures and sequences. Next, learners needed to practice the monologue in front of class reassuring they passed the indicators.

2.5 The demonstration of giving presentation was tested to evaluate students' improvement.

3. Observation

3.1 Observing learners' behaviors throughout the class

3.2 Discussing them after finishing the ALM learning activities, learners would be asked to give their feedbacks or some suggestions.

3.3 Reinforcing and correcting the errors to assess their development after the teaching method application.

4. Reflection. In the cycle 1, students gradually initiate to improve their pronunciations after observing their interactions in class and testing the skill. They are able to pronounce and compare the error sounds to another or phrases according to meanings in the sentence. After knowing and acquiring words' meaning, they could recognize difficult words or phrases and use them correctly and suitably at the right meaningful contexts. Students find it more confident, getting used to consonant and vowel sounds cohesion and fluently pronounce clearer based on the drill and principle given. They start to contrastively differentiate the sounds they produced. According to the discussion, it turned out that the repetitive drills were the effectively learning activities since they mitigate nervousness and enhance them to imitate the monologue beyond teachers' suggestions.

The Cycle 2. In this cycle, stress and intonation play a master role in words and sentences since most of learners have not known pitches that can differentiate meanings in English. Realistically, it is difficult for them to aware of this condition due to their prior knowledge and lexical limitation, so both basically theoretical and practical principles of how to produce the accurate stress and intonation are instructed.

1. Planning

1.1 Learning indicators were analyzed to design learning management plan and activities regarding Audio lingual method.

1.2 Monologues based presentation were taught. If there was errors, Pre and post reading tasks would be planned and identified the problem in order to find a solving method.

1.3 Selecting appropriate or enhancing activities and exercises related to learning indicators.

1.4 Preparing an additional lesson on stress and intonation

1.5 Discussing students after the method application

2. Action. There were four discussions after finishing the lesson.

2.1 Teacher explained about how to produce the sounds through words and sentences in terms of stress and intonation that apply in the monologue during giving presentation.

2.2 Listening and repetition drills were provided. Next, learners needed to practice the monologue in front of class reassuring they would pronounce accurately and passed the indicators.

2.3 The demonstration of giving presentation was tested to evaluate students' improvement.

3. Observation. There were three procedures to evaluate the learners' competency whether ALM might works or not including

3.1 Observing learners' behaviors throughout the class

3.2 Discussing them after finishing the preceding drills, learners would be asked to give their feedbacks or some suggestion.

3.3 Reinforcing and correcting the errors they made to assess their development after the teaching method application

4. Reflection. In the cycle 2 as observed and discussed, learners have improved their stress and intonation since they have theoretically acquired the principles and enabled to practically used when pronouncing words and sentences. In terms of activities, listening and repetition drills are significantly knotted since learners have realized their errors and kept repairing of what they were listening to based on the native audio sound during a presentation.

The Cycle 3. According to the presenting demonstration and spoken testing in the two preceding cycles, some types of verb and prepositional forms that they are not understandable led to the ungrammatical mistakes. Firstly, an incorrect verbs ordering, they add an infinitive verb upon a preceding one which is verb to be becoming an ungrammatical structure for instance "...I am present about...", "...we are talk to...", "...I am discuss...". As disscussed, they are not capable of identifying and differentiating which pattern is the correct one, so correct verb structures is instructed. Secondly, the incorrect

prepositions, it revealed that they could not grammatically match the partially co-occurrence words at the preceding one because they do not recognize which the matching one is. Therefore, substitution drills and exercises are provided in order to enhance their memorization.

1. Planning

1.1 Learning indicators were analyzed to design learning management plan and activities regarding Audio lingual method.

1.2 Selecting appropriate or enhancing activities and exercises related to learning indicators.

1.3 Preparing an additional lesson on sentence structures

1.4 Discussing students after the method application

2. Action. There were four discussions after finishing the lesson.

2.1 Researcher lectured about the sentence structures and their functions according to what the problems they encountered which related to the sentence structures that apply in the monologue during giving presentation.

2.2 Substitution and repetition drills, monologue memorization, as well as filling blanks and rearranging word sequences were provided focusing on the functions, sentence structures and their correct orders. Next, learners needed to practice the monologue in front of class reassuring they would speak grammatically and passed the indicators.

2.3 The demonstration of giving presentation was tested to evaluate students' improvement.

3. Observation. There were three procedures to evaluate the learners' competency whether ALM might works or not including

3.1 Observing learners' behaviors throughout the class

3.2 Discussing them after finishing the ALM learning activities, learners would be asked to give their feedbacks or some discussions.

3.3 Reinforcing and correcting the errors to assess their development after the teaching method application.

4. Reflection. In the cycle 3, students find it more understandable and recognizable of what mistakes they do in the grammatical part. The more activities and exercises are given, the more they enable to improve the competency. The learning activities and exercises also engage and motivate their English learning exposure since most of them have abilities to interact and response what errors they used to make becoming the correct one. Therefore, they have gained confidence being able to give their presentations without any hesitation or confusion.

To compare students ability through the three cycles mentioned after implementing ALM method on a learning management, there were two components of the pre - posttests with the full scores of sixty items and points; the first part included pronunciation, stress and intonation, and the second one consisted of sentence structures. When the achievement scores had compared between pre and posttests after implementing the ALM method, the scores result had risen prior to using the method which was calculated as 50.60% of the full scores totaling 60%.

To test the hypothesis, the pre and posttests scores would be compared the arrangement of the differences with the statistic testing of Wilcoxon Signed Ranks Test as shown in the table below;

Table 1 The comparative analysis of the learning achievement scores during pre and post improvement of learners' English speaking ability for presentation after implementing Audio Lingual method

Score Tests	N	(60)	$\bar{X}$	S.D.	Test result by Wilcoxon Signed Ranks test				
					Post-Pre	n	Mean Rank	Z	Sig.
Pre-test	20	60	19.35	4.83	Negative Ranks	0	.00	3.923	.000
Post-test	20	60	50.60	4.92	Positive Ranks	20	10.50		

In accordance with the table, it yielded that the learning achievement scores prior to the development was 19.35 as an average from the full scores of 60 while, 50.60 was calculated after applying the teaching method. To test the hypothesis for comparing the learning achievement of learner's English speaking ability for presentation after the improvement was higher than the pretest with statistically significant at the .01 level. This revealed that the learning management by using ALM had made the achievement of the learners' English speaking ability for presentation risen.

5. Discussion

According to the result, it could be summarized that Audio-lingual method has improved students' English speaking ability for presentation as a sole-application method which is generally relevant to ALM researches. Using ALM learning management plans and activities; monologue-based presentation, repetition and substitution drills were utilized to enhance their adequate learning outcomes for the entire problems in each cycle.

During the four stages of the improvement in each of cycles would be determined what solutions were employed and improved the students' competencies. At the stage1. planning, the learning indicators were analyzed and designed as a learning management plan and the activities according to ALM. While, 2. action and 3. observation, the learners were intensively taught and drilled based on the plan and activities from the preceding stage. Relating contents and exercises based on their problems were built and given. There were four discussions between teacher and students to give some feedback and suggest what contents, activities, and exercises should be adequately fulfilled upon the gaps. Then, their learning behaviors were evaluated when presentation practicing had been done. After finishing the lessons, they were eligible to give some feedback of what they learnt or unclear contents they did not understand, teacher would additionally adjust the lessons based on learners' feedback to fit in their capabilities and ongoing enhancement. The reinforcement and correction occurred through these two entire stages. Finally, 4. reflection, we would see how learners improved themselves and what were the appropriate contents, activities, and exercises should be matched with our learners. In the cycle 1 and 2 that dealt with the partial pronunciation, students found

it uncapable of memorizing the sounds and letters, therefore the lesson that review how the accurate stress and intonation were articulated in utterances and sentences so that they would ensure their confidence how the correct one would be pronounced and also drills which also repeat what the correct consonant and vowel sounds were produced. Besides, contrastive minimal pairs lesson was additionally lectured and guided in order to differentiate the sound that share the similar characteristics of places and manners of articulation so that students could realize what the exact sound should be pronounced. As observed and discussed, the frequencies of repetition through drills in each cycle played a crucial role of improving the students' competency and increasing their confidence. Furthermore, learners felt more relaxed and relieved although they made the mistakes, fortunately teachers' suggestion would be encouraged and intimately guided step by step to figure out their errors of every cycles. This was relevant to researches conducted by Boonpok (2007); Charoenpanit (2014), Hidayati (2016, pp. 25-34) which claimed that repetition drills help to improve learner pronunciation and reduce their fear, shyness or reluctance to speak English. One main reason was they repeated after their instructors, and hence following the model, they felt safer and more secure, gradually leading to be more confident and independent in English speaking skill. While the cycle 3, sentence structures lesson was taught based on the errors they made. Repetitive substitution drills was designed as the main exercises; monologue memorization of correct and distinguished structures given in order to solve their ungrammatical lessons. Learners have gradually improved themselves memorizing the correct structure forms and spoken more grammatically in front of class. This was consistent with Racelis, & Matsuda (2013) whose their research also pointed out that substitution drill is also one of the useful methods that allow learners to reinforcement the grammatical structures they have learnt and mitigate the rate of errors in language production.

While, the point that involved in the research decision making due to some similar characteristics of ALM and Thai dancing and music teaching processes, there was also some supporting study conducted by Zhang, Baills, & Prieto (2024, pp. 1-23) whose research studied the value of an embodied music training program for improving pronunciation skills, they suggested that rhythm and music-based training can enhance

pronunciation and phonological skills in second-language learners, indicating that the sensibilities of dance and music students may transfer advantageously to language learning. Therefore, it is noted that in ALM, learners internalize language patterns through repeated drills and substitution exercises, similar to how dance and music students master sequences through rehearsal and corrective feedback. These skills can transfer advantageously to language learning, improving fluency and automaticity. The alignment of embodied practice with ALM's structured oral repetition creates a natural bridge, facilitating more effective acquisition of second-language pronunciation and listening skills.

In terms of quantitative data, pre and posttests as well as different achievement scores were calculated as average, standard deviation, means and percentage in order to point out how the method improved the student competencies. Statistically, the post-test reached at the higher scores which was increasingly counted as 50.60 for an average. After testing the hypothesis, the result also identified that the post-test is higher than the pre-test with statistically significant at the .01 level. Therefore, It could be summarized that Audio-lingual method has effectively improved student's English speaking ability for presentation.

6. Suggestions

According to the conclusion and discussion, there are recommendations including two issues as follow;

1. Teacher's supportive role model-based assistance arise from ALM should be taken back for reconsideration since it enables to mitigate learner's nervousness, anxiety and increase confidence improving English pronunciation and grammar during errors reinforcement and correction. Therefore, it will be fundamentally initiated as a model-based practice in educational institutions whereby associating stakeholders should realize how effective the method is or how long-term the research outcomes have been and bring it into action tangibly.

2. Further research should investigate the long-term retention and generalizability of learners' speaking improvements by applying the Audio-Lingual Method to larger and more diverse student groups to determine whether its effects remain consistent across contexts.

7. Knowledge Assets

New knowledge contributed by this research; 1. Audiolingual method as a sole instructional application is capable of enhancing systematically Thai undergraduates' English speaking skill for a specific purpose. 2. The Repetitive activities and Substitution drills based ALM are the effective method in developing errors of partial pronunciation and grammar as well as learner confidence. 3. Classroom Action Research that includes Planning, Acting, Observing, and Reflection is able to ensure an ongoing feedback whereby the instructional adjustments meet leaners' specific needs. 4. The significance of a supportive teacher-learner interaction in ALM application can promote leaners' English Speaking competency since it is an essential factor to reduce anxiety and encourage risk-taking in speaking.

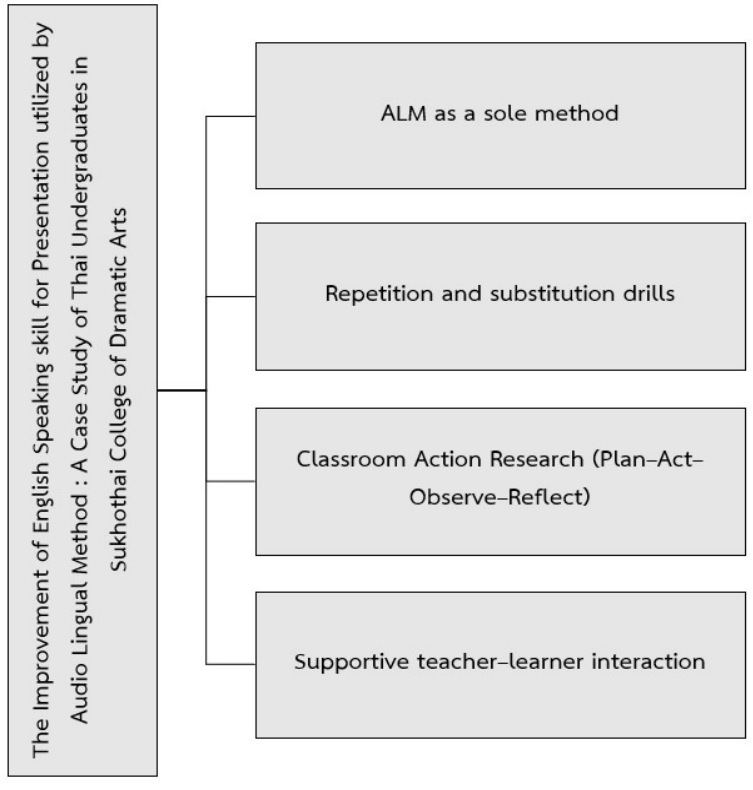

Figure 1 New knowledge

References

Boonpok, P. (2007). *The development of spoken English proficiency of adult learners using the Audiolingual Method*. (Master's thesis). Bangkok: Thammasat University. (In Thai).

Boonpok, P. (2018). Research on the Audio-Lingual Method (ALM) in Foreign Language Teaching from the Past to the Present. *Language and Linguistics*, 29(2), 61-80. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/joling/article/view/135661

Charoenpanit, P. (2014). *The effect and affecting factors of using Audiolingual Method to develop spoken English proficiency of informal workers*. (Master's thesis). Bangkok: Thammasat University. (In Thai).

Chunsuvimol, B. (2011). ALM and the teaching of basic English speaking in Thailand. *phasaalae phasaasaat (Language and Linguistics)*, 30(1), 42-54. (In Thai).

Chunsuvimol, B., & Charoenpanit, P. (2017). Effectiveness of the Audiolingual Method: A Further Synthesis of Research Through 2015. *SSRN Electronic Journal*. https://doi.org/10.2139/ssrn.2962925

Hidayati, K. H. (2016). Using Audio Lingual Method to Improve Students Pronunciation Ability of Darul Mahdiah Private School. *ELLITE: Journal of English Language, Literature, and Teaching*, 1(1), 25-34.

McNiff, J. (1988). *Action research: Principles and practice*. London: Macmillan Education.

Racelis, J. V., & Matsuda, P. K. (2013). Integrating process and genre into the second language writing classroom: Research into practice. *Language Teaching*, 46(3), 382393. https://doi.org/10.1017/S0261444813000116

Skinner, B. F. (1957). *Verbal Behavior*. New York: Appleton-Century-Crofts.

Zhang, Y., Baills, F., & Prieto, P. (2024). Embodied music training can help improve speech imitation and pronunciation skills. *Language Teaching*, 1-23. Advance online publication. https://doi.org/10.1017/S0261444824000363

บทบาทและความรับผิดชอบของผู้บริหารท้องถิ่นต่อการพัฒนาชุมชน: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลพยุห์ อำเภอพยุห์ จังหวัดศรีสะเกษ*

Roles And Responsibilities of Local Administrators in Community Development: A Case Study of Phayu Subdistrict Administrative Organization, Phayu District, Si Sa Ket Province

ฉัฐวัฒน์ ชัชณฐาภัฏฐ์
Chattawat Shatnataphat
มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น, ประเทศไทย
Western University, Thailand
E-mail: chattawat.sh@western.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ทั่วไป 1) ศึกษาบทบาทของผู้บริหารท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนในองค์การบริหารส่วนตำบลพยุห์ อำเภอพยุห์ จังหวัดศรีสะเกษ และวัตถุประสงค์เฉพาะ 2) ศึกษาความรับผิดชอบของผู้บริหารท้องถิ่นต่อการแก้ไขปัญหาและส่งเสริมการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน และวิเคราะห์ความท้าทายและอุปสรรคที่ผู้บริหารท้องถิ่นเผชิญในการดำเนินงานพัฒนาชุมชน การวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง สำหรับผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วยผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ และตัวแทนประชาชน รวม 30 คน โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า

1. วัตถุประสงค์ทั่วไป ผู้บริหารท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบาย ส่งเสริมการมีส่วนร่วม ประสานงานชุมชน และบริหารทรัพยากรอย่างใกล้ชิดส่งผลให้ชุมชน พัฒนาตามความต้องการจริง ประชาชนมีส่วนร่วมเพิ่มขึ้นการบริหารมีประสิทธิภาพยั่งยืน ต่อเนื่องมากขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม และสร้าง

*ได้รับบทความ: 16 ตุลาคม 2568; แก้ไขบทความ: 19 พฤศจิกายน 2568; ตอบรับตีพิมพ์: 23 ธันวาคม 2568
Received: October 16, 2025; Revised: November 19, 2025; Accepted: December 23, 2025

ความเชื่อมั่นของประชาชนในการพัฒนาต่อไป

2. วัตถุประสงค์เฉพาะ พบว่า 1) ผู้บริหารต้องรับผิดชอบเชิงรุก วิเคราะห์ปัญหาเชิงระบบ วางแผนยั่งยืน และประสานความร่วมมือทุกภาคส่วนติดตามผลโปร่งใสตอบสนองประชาชนอย่างต่อเนื่อง และ 2) ความท้าทาย ได้แก่ งบประมาณจำกัด ระบบราชการซับซ้อนการมีส่วนร่วมต่ำความเชื่อมั่นประชาชนไม่สม่ำเสมอ จำเป็นพัฒนากลไกสื่อสาร โปร่งใส สร้างเครือข่าย สนับสนุนทรัพยากรเพื่อขับเคลื่อนยั่งยืนร่วมกัน

คำสำคัญ: ผู้บริหารท้องถิ่น; การพัฒนาชุมชน; ความรับผิดชอบ; การมีส่วนร่วม; อุปสรรคในการบริหาร

Abstract

This study aimed to examine the roles of local administrators in community development within the Phayuh Subdistrict Administrative Organization, Phayuh District, Sisaket Province. The specific objectives were: (1) to investigate the responsibilities of local administrators in addressing community issues and promoting sustainable development, and (2) to analyze the challenges and constraints faced during the implementation of community development initiatives. A qualitative research methodology was employed. Data were collected through in-depth interviews, focus group discussions, and the review of relevant documents. The key informants consisted of administrators, staff members, and community representatives, totaling 30 participants selected through purposive sampling. The data were analyzed using content analysis.

The findings revealed the following:

1. General Findings Local administrators play a central role in determining development policies, encouraging community participation, coordinating among various local groups, and managing resources closely to ensure they align with actual community needs. These actions contribute to more responsive and sustainable development outcomes. The community's involvement in decision-making processes increased noticeably, administrative performance showed improved continuity, and public trust in local governance strengthened as development became more tangible and inclusive.

2. Specific Findings (1) Local administrators are required to adopt a proactive approach. This includes assessing problems in a systematic manner, planning for long-term development, fostering collaboration with multiple stakeholders, and ensuring transparent

monitoring and evaluation processes that consistently address community expectations, and (2) However, several challenges persist. These include limited financial resources, complex bureaucratic procedures, insufficient levels of citizen participation, and fluctuating levels of public confidence. Therefore, strengthening communication mechanisms, enhancing transparency, building network partnerships, and expanding resource support systems are necessary strategies to sustain community development efforts effectively.

Keywords: local administrators; community development; responsibility; public participation; administrative challenges

1. บทนำ

การกระจายอำนาจจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่นเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างใกล้ชิดและมีประสิทธิภาพ โดยบทบาทของ อปท. ครอบคลุมการจัดบริการสาธารณะ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ (พระศตวรรษ ชินวโร (อุดมศรี), 2561, หน้า 51-67) ภายใต้บริบทดังกล่าว ผู้บริหารท้องถิ่นจึงถูกคาดหวังให้ทำหน้าที่เป็นผู้นำเชิงนโยบายที่มีความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหา ตัดสินใจบนข้อมูลจริง และบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อประโยชน์สูงสุดของประชาชนในพื้นที่ อย่างไรก็ตาม การบริหารท้องถิ่นมิได้เป็นเพียงการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น แต่ยังต้องอาศัยภาวะผู้นำที่มีคุณธรรม วิสัยทัศน์ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม และความสามารถในการประสานความร่วมมือกับภาคส่วนต่างๆ ในชุมชน (จักรี ศรีจารุเมธีญาณ และพระถนัด วฑฺฒโน, 2560, หน้า 528-540) หลักธรรมาภิบาล เช่น ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นพื้นฐานสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจและนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน (ธีระชัย เทพนอก, 2565, หน้า 309-326)

ความจำเป็นในการศึกษาพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลพยุห์ แม้จะมีงานศึกษาจำนวนมากที่กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารท้องถิ่นในภาพรวม แต่การวิเคราะห์เชิงลึกในระดับตำบลยังมีจำนวนจำกัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ชนบทที่มีข้อจำกัดด้านงบประมาณ ทรัพยากรบุคคล และโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ตำบลพยุห์ อำเภอพยุห์ จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพด้านทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรมชุมชน และฐานเศรษฐกิจดั้งเดิม แต่ยังคงประสบปัญหาเศรษฐกิจฐานรากไม่เข้มแข็ง คุณภาพชีวิตประชาชนต้องการการยกระดับ และระบบการจัดการทรัพยากรยังไม่เต็มประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ตำบลพยุห์ยังเป็นพื้นที่ที่มีลักษณะชุมชนหลากหลาย ทั้งชุมชนเกษตรกรรม วิถีชาวบ้านแบบดั้งเดิม และแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่ต้องการการบริหารจัดการอย่างสมดุล ทำให้พื้นที่แห่งนี้สะท้อนภาพความท้าทาย

ของ อปท. ในชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้อย่างชัดเจน จึงเป็นกรณีศึกษาที่สามารถนำไปใช้เป็นแบบอย่างหรือบทเรียนสำหรับ อปท. อื่นๆ ที่มีบริบทคล้ายคลึงกันได้ ที่สำคัญ ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลพยุห์ได้ดำเนินโครงการด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เกษตรยั่งยืน และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างต่อเนื่อง (เทวกร แก้วเพ็ญศรี และผิน ปานขาว, 2564, หน้า 144-158) ซึ่งเป็นโอกาสในการศึกษาว่าภาวะผู้นำและนโยบายเชิงพื้นที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างไร ทำให้พื้นที่นี้เหมาะสมและมีความจำเป็น สำหรับการศึกษา โดยปัญหา ช่องว่าง และประเด็นที่ต้องศึกษา แม้บทบาทผู้บริหารจะมีความสำคัญ แต่ยังมีข้อจำกัดหลายประการ เช่น งบประมาณไม่เพียงพอ บุคลากรขาดความเชี่ยวชาญ และนโยบายจากส่วนกลางที่ไม่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ (สมพงษ์ เกศานุช และคณะ, 2562, หน้า 293-306) ช่องว่างขององค์ความรู้ที่ยังขาดคือ ความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับบทบาทผู้บริหารในพื้นที่เฉพาะ และ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่อชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะในด้านทรัพยากรธรรมชาติ เศรษฐกิจชุมชน และคุณภาพชีวิต

แนวคิดและกรอบแนวคิดการวิจัย กรอบแนวคิดของงานวิจัยนี้มุ่งวิเคราะห์ ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทผู้บริหารท้องถิ่นกับผลลัพธ์ของการพัฒนาชุมชน โดยแบ่งตัวแปรออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ตัวแปรต้น บทบาทของผู้บริหารท้องถิ่นในการกำหนดนโยบาย วางแผนพัฒนา บริหารทรัพยากร และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และการปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงของสังคม (พิชญ์ณิฐา พรรณศิลป์, สัญญา เคณาภูมิ และเสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร, 2558, หน้า 146-161) กลุ่มที่ 2 ตัวแปรตาม ความรับผิดชอบและประสิทธิผลของการผลักดันแผนพัฒนาให้เกิดผลจริง รวมถึงกระบวนการเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมวางแผนและประเมินผล และกลุ่มที่ 3 ตัวแปรแทรกซ้อน อุปสรรคเชิงโครงสร้าง เช่น งบประมาณจำกัด ระบบราชการล่าช้า หรือนโยบายจากส่วนกลางที่ไม่สัมพันธ์กับบริบทพื้นที่ (สมพงษ์ เกศานุช และคณะ, 2562)

ด้วยเหตุนี้ การศึกษาบทบาทของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลพยุห์จึงไม่เพียงเป็นการทำความเข้าใจกลไกการบริหารท้องถิ่นในพื้นที่หนึ่งเท่านั้น แต่ยังเป็นการสะท้อนรูปแบบการบริหารจัดการที่สามารถนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน และเป็นประโยชน์ต่อท้องถิ่นอื่นที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ทั่วไป

เพื่อศึกษาบทบาทของผู้บริหารท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนในองค์การบริหารส่วนตำบลพยุห์ อำเภอพยุห์ จังหวัดศรีสะเกษ

2. วัตถุประสงค์เฉพาะ

2.1 เพื่อศึกษาความรับผิดชอบของผู้บริหารท้องถิ่นต่อการแก้ไขปัญหาและส่งเสริมการ

พัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

2.2 เพื่อวิเคราะห์ความท้าทายและอุปสรรคที่ผู้บริหารท้องถิ่นเผชิญในการดำเนินงานพัฒนาชุมชน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมุ่งเน้นการทำความเข้าใจบทบาทและความรับผิดชอบของผู้บริหารท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชน กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลพยุห์ อำเภอพยุห์ จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

1. การรวบรวมข้อมูล การรวบรวมข้อมูลในการวิจัยนี้ดำเนินการทั้งจาก ข้อมูลบุคคล และข้อมูลเอกสาร ดังนี้ 1) ข้อมูลบุคคล ข้อมูลเชิงลึกจากบุคคลได้มาจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและการสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่คัดเลือกโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลพยุห์ จำนวน 5 คน เจ้าหน้าที่และพนักงาน 10 คน และตัวแทนประชาชนในชุมชน 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลบุคคล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบเปิดและแนวคำถามสนทนากลุ่ม ซึ่งผู้วิจัยจัดทำขึ้นเองเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถถ่ายทอดประสบการณ์ ความคิดเห็น และการรับรู้เกี่ยวกับประเด็นการพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างอิสระในระหว่างกระบวนการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการบันทึกเสียงและจดบันทึกประกอบตามแนวทางของ Silverman (2005) เพื่อให้ข้อมูลมีความครบถ้วนและถูกต้องที่สุด และ 2) ข้อมูลเอกสาร ข้อมูลเอกสารที่ใช้ในการศึกษาได้มาจากแผนพัฒนาท้องถิ่น เอกสารราชการ รายงานผลการดำเนินงาน กฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลเหล่านี้เป็นข้อมูลทุติยภูมิที่ใช้ประกอบการทำความเข้าใจบริบทพื้นที่ ออกแบบเครื่องมือวิจัย และใช้ตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลจากภาคสนาม นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้ใช้การสังเกตการณ์ทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมเพื่อให้เข้าถึงพฤติกรรมและปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจริงในสถานการณ์ปฏิบัติงานของผู้บริหารท้องถิ่น เพื่อให้ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือ ผู้วิจัยใช้การตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) โดยเปรียบเทียบข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การสังเกต และข้อมูลเอกสาร อีกทั้งยังทบทวนข้อมูลร่วมกับผู้ให้สัมภาษณ์ภายหลังการสัมภาษณ์เพื่อให้มั่นใจว่าข้อมูลที่บันทึกมีความถูกต้องและสื่อความหมายตรงตามที่ผู้ให้ข้อมูลต้องการสื่อ สำหรับการตรวจสอบความเที่ยง ความเชื่อมั่นของเครื่องมือ ก่อนนำเครื่องมือไปใช้ในการเก็บข้อมูลจริง ผู้วิจัยได้ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน ประเมินความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) พร้อมทั้งนำเครื่องมือไปทดลองใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริง จากนั้นคำนวณหาความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์แบบเปิดโดยใช้วิธีการวิเคราะห์ความสอดคล้องของผู้ประเมิน (Inter-rater reliability) พบว่าค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ 0.87 ซึ่งอยู่ในระดับดี แสดงว่าเครื่องมือมีความเหมาะสมและเชื่อถือได้ในการนำไปใช้เก็บข้อมูลจริง

2. การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การสังเกตการณ์ และเอกสาร ได้รับการวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามแนวของ Berelson (1952) ซึ่งเหมาะสมกับงานวิจัยเชิงคุณภาพที่ต้องการทำความเข้าใจความหมายและความสัมพันธ์ของข้อมูลอย่างลึกซึ้ง ผู้วิจัยได้ทำการจัดหมวดหมู่ข้อมูล แยกประเด็นสำคัญ ตีความความหมาย และสังเคราะห์ข้อมูลจากหลายแหล่งเข้าด้วยกัน เพื่อให้มองเห็นภาพรวมของบทบาท หน้าที่ ความรับผิดชอบ ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคของผู้บริหารท้องถิ่นในกระบวนการพัฒนาชุมชน การวิเคราะห์ดังกล่าวช่วยให้สามารถอธิบายความเชื่อมโยงระหว่างนโยบาย การบริหารจัดการ และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ศึกษาได้อย่างมีระบบและลึกซึ้งต่อบริบทจริงของชุมชน

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง บทบาทและความรับผิดชอบของผู้บริหารท้องถิ่นต่อการพัฒนาชุมชน: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลพยุห์ อำเภอพยุห์ จังหวัดศรีสะเกษ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. จากการศึกษาบทบาทของผู้บริหารท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนในองค์การบริหารส่วนตำบลพยุห์ อำเภอพยุห์ จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการกำหนดทิศทางและขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนในหลายมิติ โดยข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ และตัวแทนประชาชน ตลอดจนการศึกษาจากแผนพัฒนาและรายงานผลการดำเนินงาน ทำให้เห็นภาพการทำงานเชิงจริงขององค์กรได้ชัดเจนขึ้น ประการแรก ในด้านการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนา ผู้บริหารสามารถสะท้อนความต้องการของประชาชนได้อย่างใกล้เคียงความเป็นจริง โดยมีการรับฟังความคิดเห็นผ่านเวทีประชาคมและช่องทางสื่อสารต่างๆ เจ้าหน้าที่ฝ่ายแผนคนหนึ่งให้ข้อมูลว่า เวลาเราจัดทำแผน ผู้บริหารจะย้ำเสมอว่าให้ลงพื้นที่ก่อน อย่าทำแผนอยู่แค่ในห้องประชุม เพราะชาวบ้านจะรู้ปัญหาดีที่สุด นโยบายและแผนที่ออกมาจึงครอบคลุมทั้งโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาอาชีพ และการยกระดับคุณภาพชีวิตในภาพรวม ประการที่สอง ในด้านการบริหารจัดการทรัพยากร ผู้บริหารต้องเผชิญกับข้อจำกัดด้านงบประมาณซึ่งเป็นปัญหาสำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็ก หลายโครงการจำเป็นต้องจัดลำดับความสำคัญใหม่อยู่เสมอ อย่างที่ผู้บริหารรายหนึ่งสะท้อนว่า อยากทำทุกอย่างให้ครบ แต่บางปีงบไม่พอ ต้องเลือกทำสิ่งที่ชาวบ้านเดือดร้อนที่สุดก่อน อย่างไรก็ตาม ผู้บริหารพยายามใช้ทรัพยากรในชุมชน เช่น แรงงานชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่น มาประกอบในการพัฒนาเพื่อลดต้นทุนและสร้างความรู้สึกมีส่วนร่วมของประชาชน ประการสุดท้าย ผู้บริหารมีบทบาทโดดเด่นในการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา ทั้งกลุ่มเกษตรกร สตรี และเยาวชน โดยจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เสนอความคิดเห็น จนเกิดการพัฒนาแบบร่วมคิด ร่วมทำ ตัวแทนชุมชนรายหนึ่งกล่าวว่า เขา(ผู้บริหาร) ให้เราพูดได้เต็มที่ เวลาเราต้องการอะไรเขาก็จะลองหาทางทำให้ ซึ่งสะท้อนความสัมพันธ์

ร่วมมือระหว่างองค์กรและประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานยังพบความท้าทายหลายประการ เช่น ความคาดหวังของประชาชนที่เพิ่มขึ้นทุกปี ข้อจำกัดด้านบุคลากรที่มีจำนวนไม่มากและความล่าช้าในขั้นตอนราชการที่ทำให้การพัฒนาไม่คล่องตัวเท่าที่ควร ความท้าทายเหล่านี้ทำให้ผู้บริหารต้องบริหารจัดการทั้งด้านเวลา ทรัพยากร และความสัมพันธ์กับชุมชนอย่างรอบคอบ กล่าวโดยสรุป บทบาทของผู้บริหารท้องถิ่นในพื้นที่ศึกษามีความชัดเจนและสอดคล้องกับหลักการพัฒนาท้องถิ่นสมัยใหม่ ทั้งในด้านการกำหนดแผนพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการประชาชน การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพภายใต้ข้อจำกัด และการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างจริงจัง แม้จะเผชิญอุปสรรคและข้อจำกัดหลายด้าน แต่ผู้บริหารยังคงมีบทบาทสำคัญในฐานะ แกนกลาง ที่ช่วยขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนให้ก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง

2. จากการศึกษาความรับผิดชอบของผู้บริหารท้องถิ่นต่อการแก้ไขปัญหาและส่งเสริมการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน พบว่าผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลพยุห์มีบทบาทที่สะท้อนถึงความมุ่งมั่นในการกำหนดทิศทางการพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ปัญหาที่แท้จริง และศักยภาพของชุมชน โดยมีการวางแผนทั้งระยะสั้นเพื่อแก้ไขปัญหาเร่งด่วน และระยะยาวเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาที่มั่นคงยั่งยืน ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และเอกสารแผนพัฒนาต่างๆ ช่วยทำให้เห็นภาพความรับผิดชอบของผู้บริหารได้อย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ประการแรก ผู้บริหารมีความรับผิดชอบในด้านการกำหนดนโยบายและแผนงานที่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของชุมชน โดยใช้ข้อมูลพื้นที่จริงเป็นฐานสำคัญ เช่น ปัญหาน้ำไม่เพียงพอในบางหมู่บ้าน การขาดอาชีพเสริมของครัวเรือน หรือข้อจำกัดด้านการเข้าถึงการศึกษา เจ้าหน้าที่ฝ่ายนโยบายรายหนึ่งเล่าว่า ผู้บริหารจะให้เราเก็บข้อมูลด้วยตัวเอง ลงพื้นที่จริง ต้องได้คำตอบจากชาวบ้าน ไม่ใช่จากเอกสารอย่างเดียว ทำให้แผนงานที่จัดทำขึ้นมีความยืดหยุ่น ปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์โดยไม่ละทิ้งเป้าหมายการพัฒนาในระยะยาว ประการที่สอง ในด้านการบริหารทรัพยากรและงบประมาณ ผู้บริหารแสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบต่อทรัพยากรสาธารณะอย่างชัดเจน มีการใช้หลักความคุ้มค่าและความจำเป็นเป็นตัวชี้นำการตัดสินใจ เจ้าหน้าที่การคลังให้ข้อมูลว่า เวลาของบประมาณ ผู้บริหารเขาจะเน้นว่าอะไรที่ซ่อมได้ก็ซ่อมก่อน ประหยัดไว้ทำอย่างอื่นที่จำเป็นกว่า นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมการรวมกลุ่มอาชีพหรือการใช้ทรัพยากรร่วมกันในชุมชน ซึ่งช่วยลดค่าใช้จ่ายและสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในเวลาเดียวกัน ประการสุดท้าย ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการเปิดพื้นที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่การเสนอแนวคิด กำหนดแผน ไปจนถึงการติดตามและประเมินผลโครงการ การจัดเวทีประชาคมเป็นประจำทุกปีช่วยให้เสียงของประชาชนส่งตรงถึงผู้บริหาร ตัวแทนชุมชนรายหนึ่งกล่าวว่า เขาเปิดโอกาสให้เราพูดทุกเรื่อง จะถามว่าเห็นด้วยไหม ไม่เห็นด้วยตรงไหน เขาปรับตามที่ชุมชนต้องการจริงๆ ทำให้การพัฒนามีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง อย่างไรก็ตาม ในการดำเนินงานเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ผู้บริหารยังคงเผชิญความท้าทายหลายด้าน เช่น

ความต้องการของประชาชนที่เพิ่มขึ้นทุกปี ข้อจำกัดด้านบุคลากรที่ไม่เพียงพอ และข้อจำกัดของกฎระเบียบราชการที่ทำให้การดำเนินงานบางเรื่องล่าช้า นอกจากนี้ การประสานงานกับหน่วยงานภายนอกยังต้องใช้เวลาและขั้นตอนมาก ทำให้การผลักดันบางโครงการไม่สามารถเดินหน้าได้อย่างรวดเร็วตามความคาดหวังของประชาชน จากการวิเคราะห์แผนพัฒนาท้องถิ่นและรายงานการใช้จ่ายงบประมาณ พบว่าผู้บริหารได้วางเป้าหมายการพัฒนาในทุกมิติ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม พร้อมสร้างความร่วมมือกับทั้งหน่วยงานราชการและภาคประชาชนอย่างสม่ำเสมอ ผ่านการติดตามผลรายไตรมาส การประเมินโครงการ และการปรับแผนตามข้อเสนอแนะของประชาชน ทำให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองและก้าวสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาวได้อย่างเป็นขั้นตอน

3. จากการวิเคราะห์ความท้าทายและอุปสรรคที่ผู้บริหารท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลพยุห์ต้องเผชิญในการดำเนินงานพัฒนาชุมชน พบว่าปัญหาที่เกิดขึ้นมีความหลากหลายและเกี่ยวข้องทั้งโครงสร้างระดับนโยบายและการทำงานเชิงปฏิบัติการในพื้นที่ โดยสามารถแบ่งออกเป็นสามประเด็นหลัก ได้แก่ ข้อจำกัดด้านงบประมาณและทรัพยากร ความไม่สอดคล้องของนโยบายและระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน และความซับซ้อนของระบบราชการและกระบวนการประสานงาน ซึ่งล้วนส่งผลต่อประสิทธิภาพของการพัฒนาในระดับท้องถิ่นโดยตรง ประการแรก ข้อจำกัดด้านทรัพยากรและงบประมาณเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการขับเคลื่อนโครงการพัฒนาต่างๆ แม้ผู้บริหารจะมีแผนงานที่ชัดเจน แต่การจัดสรรงบประมาณจากระดับจังหวัดหรือส่วนกลางที่ล่าช้า รวมถึงงบที่ไม่เพียงพอ ทำให้โครงการบางส่วนต้องเลื่อนออกไปหรือดำเนินการได้ไม่เต็มรูปแบบ เจ้าหน้าที่งบประมาณคนหนึ่งสะท้อนว่า บางทีวางแผนไว้ดีแล้ว แต่พองบไม่มา หรือมาต่ำกว่าที่ของบ ก็ต้องตัดโครงการออก ทำให้การพัฒนาชุมชนต้องเผชิญข้อจำกัดในการตอบสนองปัญหาเร่งด่วนของประชาชน โดยเฉพาะโครงการที่ต้องใช้เงินจำนวนมาก เช่น การซ่อมแซมถนน การแก้ปัญหาน้ำอุปโภคบริโภค หรือการสร้างแหล่งรายได้ใหม่ให้ชุมชน ประการที่สอง ความไม่สอดคล้องระหว่างนโยบายจากส่วนกลางกับบริบทความเป็นจริงในพื้นที่ ทำให้ผู้บริหารต้องใช้ความพยายามมากในการปรับนโยบายให้เข้ากับชุมชน บ่อยครั้งนโยบายจากบนลงล่างไม่ได้ตอบโจทย์สภาพเศรษฐกิจและสังคมในท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ฝ่ายพัฒนาชุมชนให้ข้อมูลว่า บางนโยบายดีนะ แต่ใช้กับพื้นที่เราไม่ได้ ต้องดัดแปลงหรือหาวิธีทำให้มันเข้ากับชุมชน นอกจากนี้ ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในบางพื้นที่ยังไม่เพียงพอ เนื่องจากประชาชนบางส่วนยังขาดความรู้ ความเข้าใจ หรือคิดว่าการพัฒนาเป็นหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเท่านั้น ส่งผลให้การผลักดันโครงการต่างๆ ขาดแรงสนับสนุนจากชุมชน ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน ประการสุดท้าย ความซับซ้อนของระบบราชการและการประสานงานระหว่างหน่วยงานเป็นอุปสรรคที่ทำให้การดำเนินงานล่าช้าและไม่คล่องตัว โดยเฉพาะด้านเอกสารและกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างที่ต้องดำเนินการอย่างรัดกุมตามกฎหมาย ทำให้ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ต้องใช้เวลาในการจัดการเอกสารจำนวนมาก เจ้าหน้าที่ทีมนโยบายกล่าวว่า บางครั้งไม่ได้ช้าเพราะงานเรา

แต่ช้าเพราะต้องรอเอกสารจากหลายหน่วยงาน บางอย่างต้องเซ็นหลายขั้นตอนมาก นอกจากนั้น การประสานงานกับหน่วยงานภายในและภายนอกยังขาดความต่อเนื่องในบางช่วง ส่งผลให้การดำเนินงานไม่สามารถเดินหน้าได้ตามกรอบเวลา เมื่อพิจารณาโดยรวม ความท้าทายที่ผู้บริหารท้องถิ่นต้องเผชิญมีทั้งด้านโครงสร้างเชิงนโยบายและข้อจำกัดเชิงปฏิบัติการ ทำให้การบริหารงานพัฒนาชุมชนจำเป็นต้องอาศัยความสามารถในการปรับตัว การคิดเชิงกลยุทธ์ และการสร้างเครือข่ายความร่วมมืออย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารต้องทำงานเชิงรุกทั้งในด้านการหาทุนสนับสนุน การสื่อสารกับประชาชน และการลดความซ้ำซ้อนของกระบวนการ เพื่อให้การพัฒนาชุมชนสามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนในระยะยาว

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาบทบาท ความรับผิดชอบ รวมถึงความท้าทายของผู้บริหารท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลพยุห์ อำเภอพยุห์ จังหวัดศรีสะเกษ สามารถอภิปรายผลเชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

1. บทบาทของผู้บริหารท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชน พบว่า ผู้บริหารท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลพยุห์มีบทบาทชัดเจนในการวางแผนพัฒนา การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ และการกำหนดนโยบายที่ตอบสนองต่อบริบทของชุมชน โดยมีการจัดเวทีประชาคม การรับฟังความคิดเห็น เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาทุกขั้นตอน ผลนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของพิชญ์ณิฐา พรรณศิลป์ และคณะ (2558, หน้า 146-161) ที่เสนอว่า ผู้บริหารท้องถิ่นในศตวรรษที่ 21 ต้องมีวิสัยทัศน์และมีบทบาทในการขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างยั่งยืนผ่านการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคส่วนต่างๆ นอกจากนี้บทบาทของผู้บริหารยังสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาชุมชนแบบ ABCD ของ Green, & Haines (2015) ซึ่งเน้นการใช้ทรัพยากรภายใน เช่น กลุ่มเกษตรกร กลุ่มสตรี เยาวชน รวมทั้งทุนทางสังคมของชุมชน พบว่า ผู้บริหารของตำบลพยุห์ให้ความสำคัญกับกลุ่มต่างๆ ดังกล่าวอย่างเป็นรูปธรรม ทำให้บทบาทด้านการเสริมสร้างพลังชุมชนมีความสอดคล้องกับแนวคิดเชิงทฤษฎีอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม ในด้านการใช้นวัตกรรมหรือเทคโนโลยีในการบริหารจัดการ ผลการวิจัยไม่สอดคล้องกับมุมมองของ Kenny, & Connors (2016) ที่เสนอให้ผู้บริหารท้องถิ่นต้องขับเคลื่อนการพัฒนาด้วยนวัตกรรมสมัยใหม่ สาเหตุสำคัญอาจมาจากบริบทขององค์การบริหารส่วนตำบลพยุห์ที่มีข้อจำกัดด้านงบประมาณ ความพร้อมของบุคลากร และโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี จึงยังไม่สามารถผลักดันการพัฒนาด้านนวัตกรรมได้อย่างเต็มที่

2. ความรับผิดชอบของผู้บริหารต่อการแก้ไขปัญหาและส่งเสริมการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ผลการวิจัยชี้ว่าผู้บริหารท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการจัดทำแผนงาน แก้ไขปัญหาของชุมชน และสนับสนุนการจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านเวทีประชาคมและการรับฟังข้อเสนอแนะอย่างต่อเนื่อง ผลนี้สอดคล้องกับงานของสมพงษ์ เกศานุช และคณะ

(2562, หน้า 293-306) ที่กล่าวว่าผู้นำชุมชนควรสร้างแรงจูงใจ เชื่อมโยงภาคส่วนต่างๆ และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดของอรทัย ก๊กผล (2552) ซึ่งเน้นการกระจายอำนาจและส่งเสริมการให้ชุมชนมีสิทธิร่วมกำหนดทิศทางการพัฒนา โดยผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารตำบลพยุห์เปิดโอกาสให้ชุมชนร่วมเสนอแนวทางแก้ไขปัญหา สนับสนุนกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ และส่งเสริมการพึ่งพาตนเองตามบริบทของพื้นที่ อย่างไรก็ดี ผลการวิจัยขัดแย้งบางประเด็นกับข้อเสนอของ Mouritzen, & Svara (2002) ที่ระบุว่าความโปร่งใสระหว่างนักการเมืองและผู้บริหารเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ช่วยสร้างความเชื่อมั่นของประชาชน ในกรณีของตำบลพยุห์ยังพบว่าประชาชนบางส่วนรู้สึกไม่มั่นใจในด้านการจัดสรรงบประมาณเนื่องจากความไม่ชัดเจนในการสื่อสารและการเปิดเผยข้อมูล ซึ่งเป็นปัจจัยที่ควรได้รับการปรับปรุงเพื่อสร้างความไว้วางใจต่อระบบการบริหารมากยิ่งขึ้น

3. ความท้าทายและอุปสรรคในการดำเนินงานพัฒนาชุมชน ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าผู้บริหารท้องถิ่นต้องเผชิญอุปสรรคหลายประการ เช่น ข้อจำกัดด้านงบประมาณ ความล่าช้าในระบบราชการ และการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ยังไม่ทั่วถึง ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพของการวางแผนพัฒนาชุมชน ผลนี้สอดคล้องกับงานของสมพงษ์ เกศานุช และคณะ (2562) ที่ระบุว่าผู้นำท้องถิ่นต้องมีความสามารถในการปรับตัว และเชื่อมโยงภาคส่วนต่างๆ เพื่อรับมือกับความซับซ้อนของงานพัฒนา ผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นว่าการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมของผู้บริหารยังอยู่ในระดับจำกัด ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาชุมชนในยุคปัจจุบัน ผลนี้ไม่สอดคล้องกับแนวคิดของ Gargan (2019) ที่เสนอว่าการพัฒนาอย่างยั่งยืนต้องอาศัยทุนมนุษย์และทุนธรรมชาติอย่างสมดุล โดยเฉพาะการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นฐานสำคัญของชุมชน ซึ่งในกรณีของตำบลพยุห์ยังพบว่าผู้บริหารไม่ได้ให้ความสำคัญด้านนี้อย่างเด่นชัด จึงเป็นประเด็นที่ควรพัฒนาเพิ่มเติม อย่างไรก็ตาม การผลักดันกลุ่มอาชีพ วิสาหกิจชุมชน และเศรษฐกิจฐานรากของผู้บริหารตำบลพยุห์มีความสอดคล้องกับแนวคิดของรัฐบุรุษ คุ้มทรัพย์ และคณะ (2563, หน้า 85-98) ที่มองว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีบทบาทในการส่งเสริมเครือข่ายเศรษฐกิจท้องถิ่นเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในระยะยาว

โดยสรุป ผลการศึกษาส่วนใหญ่มีความสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีด้านการบริหารท้องถิ่นและการพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน การมีส่วนร่วมของประชาชน และการส่งเสริมศักยภาพภายในชุมชน สาเหตุที่เกิดความสอดคล้องนั้นเนื่องจากผู้บริหารตำบลพยุห์มีบทบาทเชิงรุกตามแนวทางการบริหารสมัยใหม่ และบริบทของชุมชนเองก็มีความพร้อมด้านทุนทางสังคม ส่วนประเด็นที่ไม่สอดคล้อง เช่น การใช้นวัตกรรม การจัดการทุนธรรมชาติ และความโปร่งใสในการบริหาร ล้วนมีสาเหตุมาจากข้อจำกัดเชิงระบบ งบประมาณ และโครงสร้างองค์กร ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญที่ควรได้รับการพัฒนาต่อไป เพื่อให้การบริหารท้องถิ่นสอดคล้องกับมาตรฐานการพัฒนายุคใหม่อย่างสมบูรณ์

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ผู้บริหารท้องถิ่นควรนำผลการศึกษานี้ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนานโยบายและแผนงานที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน โดยเน้นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอนของการพัฒนา เพื่อให้เกิดความยั่งยืนอย่างแท้จริง

1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรใช้ข้อมูลจากการวิจัยในการปรับปรุงระบบการบริหารจัดการภายใน โดยเฉพาะในด้านการสื่อสาร การประสานงาน และการจัดสรรทรัพยากร เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและโปร่งใสมากยิ่งขึ้น

1.3 ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้ในการอบรมและพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเพิ่มทักษะในการจัดการปัญหาและการบริหารชุมชนแบบมีส่วนร่วม อันจะนำไปสู่การบริหารที่มีคุณภาพและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง

2. ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการขยายพื้นที่ศึกษาไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างด้านบทบาทและความรับผิดชอบของผู้บริหารในบริบทที่หลากหลาย

2.2 ควรใช้วิธีการวิจัยแบบผสม (Mixed Methods) เพื่อให้ได้ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งจะช่วยเพิ่มความแม่นยำและรอบด้านของผลการวิจัย

2.3 ควรศึกษาบทบาทของประชาชนในการพัฒนาชุมชนควบคู่กับบทบาทของผู้บริหารท้องถิ่น เพื่อให้ได้ภาพรวมที่สมบูรณ์ของการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการศึกษาบทบาทและความรับผิดชอบของผู้บริหารท้องถิ่นต่อการพัฒนาชุมชน กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลพยุห์ อำเภอพยุห์ จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญเกี่ยวกับกลไกการบริหารงานท้องถิ่นซึ่งเชื่อมโยงกับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะในบริบทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับตำบลที่ต้องเผชิญกับข้อจำกัดด้านทรัพยากร ระบบราชการ และระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ยังไม่ทั่วถึง ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ และประชาชน ซึ่งผ่านการวิเคราะห์แบบเปรียบเทียบและตรวจสอบความสอดคล้อง (triangulation) ชี้ให้เห็นว่า ผู้บริหารท้องถิ่นไม่ได้ทำหน้าที่เพียงการกำหนดนโยบายหรือเป็นผู้ตัดสินใจเท่านั้น แต่ยังมีบทบาทสำคัญในฐานะตัวกลาง ที่เชื่อมโยงการทำงานระหว่างส่วนราชการภายในองค์กร ภาคประชาชน และหน่วยงานภายนอก เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนความร่วมมือ ความโปร่งใส และความไว้วางใจร่วมกัน อย่างไรก็ตาม แม้ผู้บริหารจะมองว่าการบริหารงานโดยใช้ความร่วมมือเป็นหัวใจสำคัญ เจ้าหน้าที่กลับสะท้อนให้เห็นถึง

ข้อจำกัดด้านขั้นตอนและทรัพยากรที่อาจทำให้การดำเนินงานไม่คล่องตัว ขณะที่ประชาชนมีทั้งความคาดหวังและข้อกังวลด้านการเข้าถึงข้อมูล ความต่อเนื่องของโครงการ และโอกาสในการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง การมองผ่านมิติที่หลากหลายเหล่านี้ทำให้องค์ความรู้ที่เกิดขึ้นไม่เอนเอียงไปในเชิงบวกขององค์กรเพียงด้านเดียว แต่สะท้อนภาพรวมเชิงลึกของการบริหารงานท้องถิ่นตามสภาพจริง จากผลการวิเคราะห์ดังกล่าว ผู้วิจัยได้พัฒนา โมเดลการบริหารท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน (Local Governance for Sustainable Community Development Model) ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) การกำหนดนโยบายแบบมีส่วนร่วม ที่เปิดพื้นที่ให้ประชาชนทุกกลุ่มสะท้อนความต้องการของตน 2) การบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเชื่อมโยงทุนมนุษย์ ทุนวัฒนธรรม และทุนธรรมชาติให้เกิดประโยชน์สูงสุด 3) การสร้างความร่วมมือเชิงเครือข่ายกับหน่วยงานรัฐ เอกชน ประชาชน และกลุ่มเศรษฐกิจฐานราก และ 4) การติดตาม ประเมินผล และปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องบนพื้นฐานของข้อมูลร่วมกัน โมเดลนี้จึงเหมาะสมสำหรับการประยุกต์ใช้ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ เพื่อยกระดับการพัฒนาชุมชนให้ยั่งยืนมากยิ่งขึ้น ดังภาพที่ 1

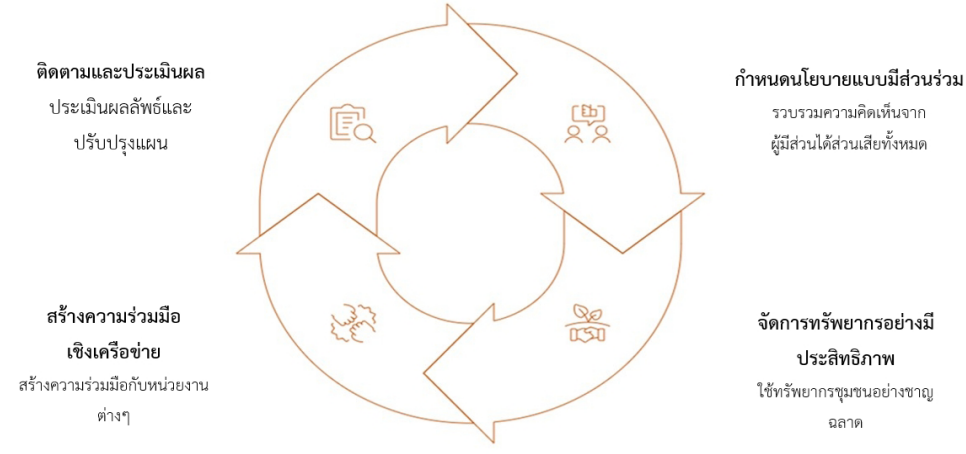

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

จักรี ศรีจารุเมธีญาณ และพระถนัด วฑฺฒโน. (2560). ภาวะผู้นำกับการพัฒนาชุมชน. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 6(พิเศษ),* 528-540. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/journal-peace/article/download/116460/94913/327002

เทวกร แก้วเพ็ญศรี และผิน ปานขาว. (2564). บทบาทการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองขาม อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ. *วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์,* 15(1), 144-158. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/hsjournalnmc/article/view/247361

ธีระชัย เทพนอก. (2565). ภาวะผู้นำและการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*, 9(8), 309-326. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JMND/article/download/263417/175076/995800

พระศตวรรษ ชินวโร (อุดมศรี). (2561). บทบาทการพัฒนาชุมชนของคณะกรรมการชุมชนเทศบาลเมืองวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์. *วารสารวิจยวิชาการ*, 1(1), 51-67. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jra/article/download/178036/126654/

พิชญ์ณิฐา พรรณศิลป์, สัญญา เคณาภูมิ และเสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร. (2558). บทบาทของผู้บริหารท้องถิ่นในศตวรรษที่ 21. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร,* 3(2), 146-161. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/journal-peace/article/download/76578/61528/

รัฐบุรุษ คุ้มทรัพย์, พินัย วิถีสวัสดิ์, จิรวรรณ เทพประสิทธิ์, พิเชษฐ์ ภู่เฉลิมตระกูล, อุกฤษณ์ ชาวแพรกน้อย และกุลประภัสสร์ รำพึงจิตต์. (2563). บทบาทขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการสนับสนุนกลุ่มอาชีพและวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่ตำบลพระยาบันลือและคลองพระยาบันลือ อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารวิจัยทางวิชาการ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี,* 9(2), 85-98.

สมพงษ์ เกษานุช, ธนู ทดแทนคุณ, เบญจรงค์ พื้นสะอาด, สัญญา เคณาภูมิ, ชื่นนภา หนันแดง และเกษฎา ผาทอง. (2562). บทบาทผู้นำกับกระบวนทัศน์ในการพัฒนาชุมชน. *วารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ,* 1(3), 293-306. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/art/article/download/243243/164742

อรทัย ก๊กผล. (2552). *คู่คิด คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนสำหรับนักบริหารท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.).

Berelson, B. (1952). *Content analysis in communication research.* Glencoe, IL: Free Press.

Gargan, J. J. (Ed.). (2019). *Handbook of local government administration.* New York, NY: Routledge.

Green, G. P., & Haines, A. (2015). *Asset building & community development.* (4th ed.). Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.

Kenny, S., & Connors, P. (2016). *Developing communities for the future.* (5th ed.). South Melbourne, VIC: Cengage Learning Australia.

Mouritzen, P. E., & Svara, J. H. (2002). *Leadership at the Apex: Politicians and Administrators in Western Local Governments*. Pittsburgh, PA: Pittsburgh University Press.

Silverman, D. (2005). *Doing qualitative research: A practical handbook.* (2nd ed.). London: SAGE Publications.

การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร*

The Development of An Internal Supervision Model in Educational Institutions Aims to Enhance the Effectiveness of Active Learning Management for Teachers Within the Surat Thani and Chumphon Secondary Educational Service Area Offices

โอม รัตนพันธ์, ชูศักดิ์ เอกเพชร และพณกฤษ บุญพบ
Ohm Rattanaphan, Chusak Ekapetch and Phanagrid Boonpob
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, ประเทศไทย
Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: zidane.ohm@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการนิเทศภายในสถานศึกษา 2) พัฒนารูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษา และ 3) ตรวจสอบรูปแบบการนิเทศภายในเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู เป็นการวิจัยและพัฒนา โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธี ดำเนินการ 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพและความต้องการของครูผู้สอนจำนวน 204 คน ด้วยแบบสอบถามและวิเคราะห์ดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI) ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบการนิเทศภายในโดยการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 คน และวิเคราะห์เนื้อหา และระยะที่ 3 ตรวจสอบรูปแบบโดยการสนทนากลุ่มกับผู้ปฏิบัติงาน 9 คน

ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการจำเป็นด้านการนิเทศภายในเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ การสร้างความชัดเจนในบทเรียน การจัดบรรยากาศในชั้นเรียน การจัดการเรียนรู้เชิงรุก การแสดงความ

*ได้รับบทความ: 5 พฤศจิกายน 2568; แก้ไขบทความ: 25 ธันวาคม 2568; ตอบรับตีพิมพ์: 28 ธันวาคม 2568
Received: November 5, 2025; Revised: December 25, 2025; Accepted: December 28, 2025

ใส่ใจในงานสอน การส่งเสริมความสำเร็จของผู้เรียน การใช้สื่อการเรียนรู้ และการทำให้กระบวนการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ รูปแบบการนิเทศภายในประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการ (2) การวางแผนการนิเทศ (3) การสร้างสื่อและเครื่องมือ (4) การดำเนินการนิเทศ และ (5) การประเมินผล ผลการพัฒนารูปแบบจากผู้เชี่ยวชาญพบว่ามีความถูกต้อง เหมาะสม และสามารถนำไปใช้ได้จริง ส่วนผลการตรวจสอบจากการสนทนากลุ่มพบว่ารูปแบบมีความเป็นประโยชน์และมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ สรุปได้ว่ารูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร มีองค์ประกอบสำคัญ 5 ด้าน ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ องค์ประกอบการส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก วิธีดำเนินงานนิเทศ และเงื่อนไขความสำเร็จ ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมในบริบทสถานศึกษา

คำสำคัญ: การนิเทศ; การจัดการเรียนรู้เชิงรุก; การพัฒนารูปแบบ

Abstract

This research aimed to: (1) examine the current conditions, desirable conditions, and needs for internal supervision in educational institutions; (2) develop a model of internal supervision; and (3) validate the internal supervision model to enhance teachers' effectiveness in active learning management. The study employed a mixed-methods research and development approach conducted in three phases. Phase 1 investigated the current situation and needs of teachers regarding internal supervision to enhance active learning management. The sample consisted of 204 teachers, and data were collected using questionnaires and analyzed using the Priority Needs Index (PNI). Phase 2 involved developing the internal supervision model through an expert seminar with nine specialists, and the data were analyzed using content analysis. Phase 3 focused on validating the developed model through a focus group discussion with nine practitioners, also analyzed using content analysis.

The findings revealed that: the priority needs for internal supervision were, in descending order: clarity of lesson objectives, classroom atmosphere management, active learning management, attention to teaching practices, promotion of student achievement, use of instructional media, and enhancement of learning process effectiveness. The internal supervision process consisted of five key steps: (1) studying current conditions,

problems, and needs; (2) supervision planning; (3) development of supervisory media and tools; (4) implementation of supervision; and (5) evaluation.

Keywords: supervision; active learning management; model development

1. บทนำ

การศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาประเทศในทุกมิติ โดยมุ่งสร้างทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ กระทรวงศึกษาธิการจึงทำหน้าที่เป็นหน่วยงานหลักในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ภายใต้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ซึ่งเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน การกระจายอำนาจ และการบริหารจัดการศึกษาที่มีเอกภาพด้านนโยบาย ควบคู่กับความหลากหลายในการปฏิบัติ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งด้านความรู้ คุณธรรม และการดำรงชีวิตร่วมกันอย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562)

อย่างไรก็ตาม รายงานผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสะท้อนให้เห็นว่าคุณภาพการศึกษาของไทยยังไม่เป็นไปตามเป้าหมาย โดยเฉพาะผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนซึ่งอยู่ในระดับต่ำ ผลการทดสอบระดับชาติของสำนักงานทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติชี้ให้เห็นถึงปัญหาด้านคุณภาพการบริหารวิชาการของสถานศึกษา อันส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพผู้เรียนและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2561)

การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาครูและยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอน โดยมุ่งเน้นการทำงานร่วมกันภายใต้บรรยากาศแห่งความร่วมมือ ความสมัครใจ และความเท่าเทียม แนวคิดการนิเทศภายในโรงเรียนที่ใช้เทคนิคหลากหลาย เช่น การนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน การพัฒนาแบบร่วมมือ และการนิเทศแบบคลินิก ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันและการพัฒนาวิชาชีพครูอย่างยั่งยืน (วิพาพรรณ ดอนจันทร์โคตร, 2560; ศุภวรรณ สัจจพิบูล, 2560, หน้า 203-222) ทั้งนี้ การนิเทศที่มีประสิทธิภาพควรตั้งอยู่บนหลักประชาธิปไตยและมุ่งแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนในระยะยาว (สถาพร สมอุทัย, 2565, หน้า 275-288)

จากการวิเคราะห์แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2566-2570 และนโยบายด้านการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร พบว่า มุ่งเน้นการพัฒนาครูให้เป็นมืออาชีพที่สามารถจัดการเรียนรู้เชิงรุก ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัล รวมถึงการวัดและประเมินผลเพื่อพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนให้สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายการพลิกโฉมระบบการศึกษาไทยและโครงการ Innovation For Thai Education (IFTE) (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร, 2564)

จากการศึกษาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมุ่งพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร โดยมุ่งสร้างรูปแบบการนิเทศที่มีประสิทธิผลและก่อให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ ซึ่งการนิเทศภายในจะเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงด้านการบริหารจัดการและการจัดการเรียนการสอนเพื่อตอบสนองต่อการแก้ปัญหาการสอนของครูอย่างแท้จริง

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพที่เป็นจริง สภาพที่ควรจะเป็นและความต้องการจำเป็นของการนิเทศภายในสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนเรียนรู้เชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร
3. เพื่อตรวจสอบรูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนเรียนรู้เชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) โดยอาศัยระเบียบวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Method) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการโดยแบ่งการดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพที่เป็นจริง สภาพที่ควรจะเป็นและความต้องการจำเป็นของการนิเทศภายในสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร โดยแบ่งเป็น 3 ขั้น ดังนี้ 1) ขั้นที่ 1 ศึกษา วิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีจากเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศภายในสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์องค์ประกอบและตัวชี้วัดของรูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนเรียนรู้เชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร 2) ขั้นที่ 2 สำรวจความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษาเกี่ยวกับสภาพที่เป็นจริง สภาพที่ควรจะเป็นและความต้องการจำเป็นของการนิเทศภายในสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร และ 3) ขั้นที่ 3 วิเคราะห์หาค่าดัชนีสภาพที่ต้องการจำเป็น โดยใช้สูตร Priority needs index (PNI) และวิเคราะห์จัดลำดับความสำคัญของสภาพที่เป็นจริง สภาพที่ควรจะเป็น

และความต้องการจำเป็นของการนิเทศภายในสถานศึกษา

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนเรียนรู้เชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร 1) ขั้นที่ 1 ยกร่างรูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนเรียนรู้เชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร 2) ขั้นที่ 2 การตรวจสอบและประเมินรูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนเรียนรู้เชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร โดยวิธีการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) และใช้แบบประมินมาตรฐานความถูกต้อง (Accuracy) และความเหมาะสม (Propriety)

ระยะที่ 3 ตรวจสอบรูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนเรียนรู้เชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร โดยแบ่งเป็น 2 ขั้น ดังนี้ 1) ขั้นที่ 1 ตรวจสอบและยืนยันรูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนเรียนรู้เชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อพิจารณาและยืนยันความสมบูรณ์ของรูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนเรียนรู้เชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ในด้านความถูกต้อง/เหมาะสม และ 2) ขั้นที่ 2 ปรับปรุงและนำเสนอ ผู้วิจัยได้นำเสนอรูปแบบที่ผ่านกระบวนการจากขั้นที่ 1 มาปรับปรุงแก้ไขตามคำเสนอแนะ เพื่อให้รูปแบบสมบูรณ์และเหมาะสม จากนั้นก็นำรูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนเรียนรู้เชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร เสนอต่อสาธารณะ

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง รูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนเรียนรู้เชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพที่เป็นจริง สภาพที่ควรจะเป็นและความต้องการจำเป็นของการนิเทศภายในสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร พบว่า โรงเรียนในพื้นที่มีความหลากหลายด้านบริบท ทั้งขนาดสถานศึกษา จำนวนและคุณวุฒิของครู รวมถึงประสบการณ์สอน แม้ครูส่วนใหญ่ตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก แต่ยังพบปัญหาในการออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับผู้เรียน การสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม การใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงข้อจำกัดด้านเวลา ทรัพยากร

สื่อการสอน และโอกาสในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครู ในด้านความต้องการ พบว่าผู้บริหารและครูต้องการการนิเทศที่เน้น Coaching และ Mentoring การอบรมเชิงปฏิบัติการที่เน้นการฝึกทักษะจริง และการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง โดยต้องมีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับบริบทของแต่ละโรงเรียน พร้อมเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาการสอน เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลทั้งสองส่วนร่วมกัน สรุปได้ว่า รูปแบบการนิเทศที่เหมาะสมควรผสมผสาน การนิเทศเชิงพัฒนา และการนิเทศแบบร่วมมือ โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของครู การใช้สื่อและเทคโนโลยีสนับสนุนการสอน และการติดตามประเมินผลเพื่อปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

ผลการวิเคราะห์การนิเทศภายในสถานศึกษา พบว่า สภาพที่เป็นจริงของการนิเทศภายในอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.71, S.D. = 0.76) ในขณะที่สภาพที่ควรจะเป็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.81 S.D. = 0.65) ค่า $PNI_{modified}$ รวมเท่ากับ 0.30 แสดงให้เห็นว่า มีความต้องการพัฒนาในทุกด้าน แม้สภาพที่เป็นจริงจะอยู่ในระดับดีแล้วก็ตาม เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีความต้องการพัฒนาสูงสุด คือ ด้านการสร้างความชัดเจนในบทเรียน ($PNI_{modified}$ = 0.37, อันดับ 1) รองลงมาคือ ด้านการจัดระบบการนิเทศ ($PNI_{modified}$ = 0.35, อันดับ 2) และด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ($PNI_{modified}$ = 0.34, อันดับ 3) ซึ่งสะท้อนว่าผู้เกี่ยวข้องให้ความสำคัญต่อการวางระบบและเน้นกระบวนการเรียนการสอนที่ชัดเจนและกระตุ้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนด้านที่มีความต้องการปานกลาง เช่น ด้านการแสดงความใส่ใจในงานการสอน ($PNI_{modified}$ = 0.33, อันดับ 4) การส่งเสริมให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จ ($PNI_{modified}$ = 0.32, อันดับ 5) การใช้สื่อการเรียนรู้ ($PNI_{modified}$ = 0.29, อันดับ 6) และด้านการทำให้กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนมีประสิทธิภาพ ($PNI_{modified}$ = 0.28, อันดับ 7) แสดงถึงความต้องการให้การนิเทศช่วยส่งเสริมคุณภาพการสอนและการเรียนรู้ผ่านการใช้สื่ออย่างมีประสิทธิภาพ ด้านที่มีความต้องการน้อยที่สุด คือ ด้านการวางแผนการนิเทศ ($PNI_{modified}$ = 0.23, อันดับ 11) ซึ่งแม้จะยังต้องพัฒนา แต่มีช่องว่างระหว่างสภาพที่เป็นจริง และสภาพที่ควรจะเป็นน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับด้านอื่น แม้ว่ากระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาจะอยู่ในระดับดีมาก แต่ยังคงมีความจำเป็นต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในด้านการสร้างความชัดเจนในบทเรียน การจัดระบบการนิเทศ และการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เนื่องจากเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพต่อกระบวนการเรียนการสอนได้อย่างเป็นรูปธรรม หากมีการพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง การนิเทศภายในจะไม่เพียงเป็นกลไกติดตามและตรวจสอบเท่านั้น แต่จะเป็นเครื่องมือหลักในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

ดังนั้น สภาพที่ควรจะเป็นพัฒนาการนิเทศภายในสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู พบว่า มีความจำเป็นในการพัฒนาใน 7 ด้านหลัก ได้แก่ 1) การสร้างความชัดเจนในบทเรียน 2) การจัดบรรยากาศในชั้นเรียน 3) การจัดการเรียนรู้เชิงรุก 4) การแสดงความใส่ใจในงานการสอน 5) การส่งเสริมให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จ 6) การใช้สื่อการเรียนรู้ และ 7) การทำให้กระบวนการ

เรียนรู้ของผู้เรียนมีประสิทธิภาพ

2. ผลการพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนเรียนรู้เชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร เริ่มต้นจากการนำข้อมูลในระยะที่ 1 ซึ่งได้จากการศึกษาสภาพที่เป็นจริง สภาพที่ควรจะเป็นและความต้องการจำเป็นของการนิเทศภายในสถานศึกษา และข้อเสนอแนะของผู้บริหารและครู มาวิเคราะห์เพื่อตอบโจทย์การพัฒนาที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ จากนั้นผู้วิจัยได้ยกร่างรูปแบบจากผลการดำเนินการตามผลการดำเนินการในข้อ 1 และนำมาสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของร่างรูปแบบ ผลการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญโดยภาพรวม ผู้เชี่ยวชาญทุกท่านเห็นด้วยว่าร่างรูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนเรียนรู้เชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ที่ผู้วิจัยยกร่างขึ้น มีความถูกต้องและเหมาะสม โดยมีข้อเสนอแนะบางประการเพื่อการปรับปรุงรูปแบบ ผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่า การนิเทศภายในที่มีประสิทธิภาพต้องมีเป้าหมายที่ชัดเจน มีการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย และได้รับการสนับสนุนด้านทรัพยากรทั้งวิชาการและเทคโนโลยีอย่างเพียงพอ

การออกแบบรูปแบบการนิเทศครั้งนี้ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 4 ส่วน ได้แก่ 1) หลักการของรูปแบบ อ้างอิงจากแนวคิดการประเมิน การมีส่วนร่วม และการเสริมแรงจูงใจ เพื่อสร้างความโปร่งใส ความตระหนัก และความร่วมมือของทุกฝ่าย 2)วัตถุประสงค์ของรูปแบบ มุ่งสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการนิเทศ พัฒนาวิธีการนิเทศ และเสริมสร้างประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู 3) องค์ประกอบการส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู ครอบคลุม 7 ด้าน ได้แก่ (1) การสร้างความชัดเจนในบทเรียน (2) การจัดบรรยากาศในชั้นเรียน (3) การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (4) การแสดงความใส่ใจในงานการสอน (5) การส่งเสริมให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จ (6) การใช้สื่อการเรียนรู้ และ (7) การทำให้กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนมีประสิทธิภาพ 4) วิธีดำเนินงานการนิเทศภายในเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูแบ่งเป็น 5 ขั้นตอน คือ (1) ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการ (2) วางแผนการนิเทศโดยใช้กระบวนการชุมชนการเรียนรู้วิชาทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) และการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) (3) สร้างสื่อและเครื่องมือนิเทศที่เหมาะสมกับยุคดิจิทัล (4) ดำเนินการนิเทศตามแผนและเครื่องมือที่กำหนด (5) สะท้อนผล ปรับปรุง และพัฒนารูปแบบต่อเนื่อง และ 5) เงื่อนไขความสำเร็จ ประกอบด้วย หน่วยงานต้นสังกัด สถานศึกษา สื่อและเทคโนโลยี

ในส่วนของผลการตรวจสอบคู่มือการใช้รูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาของรูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ผู้วิจัยได้ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิและปรับปรุงเพิ่มเติมโดยมีโครงสร้างตามคู่มือ ประกอบด้วยเนื้อหา 5 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 บทนำ ประกอบด้วย 1) ความ

สำคัญ 2) วัตถุประสงค์ของคู่มือ 3) บทบาทที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศ 4) นิยามศัพท์ 5) ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการ และ 6) เงื่อนไขความสำเร็จ ส่วนที่ 2 รายละเอียดของรูปแบบ ประกอบด้วย องค์ประกอบที่ 1 หลักการของรูปแบบ องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ องค์ประกอบที่ 3 องค์ประกอบการส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูองค์ประกอบที่ 4 วิธีดำเนินงานการนิเทศภายในเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู และองค์ประกอบที่ 5 เงื่อนไขสู่ความสำเร็จ และส่วนที่ 3 การนำรูปแบบไปใช้ในสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) การนำรูปแบบไปใช้ในสถานศึกษา 2) การวางแผน 3) การดำเนินการ 4) การศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนา และ 5) การปรับปรุงการแก้ไขการพัฒนาการนิทศภายในสถานศึกษา และให้ปรับส่วนที่ 2 และ 3 เพื่อให้ข้อมูลและกระบวนการต่างๆ มีความครอบคลุมและสมบูรณ์ในรายละเอียดมากยิ่งขึ้น โดยรวมผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่ามีความถูกต้องและเหมาะสมสามารถนำไปใช้ได้

3. ผลการตรวจสอบรูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนเรียนรู้เชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ดำเนินการผ่านการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) จำนวน 9 ท่าน เพื่อพิจารณาความถูกต้อง ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ ผลการประเมินโดยภาพรวม ผู้เชี่ยวชาญทุกท่านเห็นว่าร่างรูปแบบมีความถูกต้อง เหมาะสม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในการส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู ผลการประเมินโดยภาพรวมพบว่าผู้เชี่ยวชาญทุกท่านเห็นว่าร่างรูปแบบมีความถูกต้องเหมาะสม และสามารถนำไปใช้ได้จริง ทั้งนี้ได้ให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง ได้แก่ การเพิ่มรายละเอียดขั้นตอนการนิเทศให้ชัดเจน การจัดลำดับกิจกรรมให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน และการปรับปรุงเครื่องมือการนิเทศให้ครอบคลุมและใช้งานง่าย การปรับปรุงดังกล่าวช่วยให้รูปแบบมีความสมบูรณ์ แก้ไขจุดอ่อน ลดข้อจำกัด และสะท้อนจุดแข็งได้อย่างชัดเจน พร้อมรองรับการเผยแพร่และขยายผลไปยังสถานศึกษาอื่นในอนาคต ผลการประเมิน พบว่า รูปแบบที่พัฒนามีความเหมาะสมสูง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ =4.74, S.D.=0.46) รายด้านพบว่า องค์ประกอบด้านหลักการมีค่าเฉลี่ย 4.44 (มาก) โดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย และการเสริมแรงจูงใจ ได้ระดับมากที่สุด ส่วนด้านวัตถุประสงค์มีค่าเฉลี่ย 4.63 (มากที่สุด) โดยการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการนิเทศ ได้ค่าสูงสุด ด้านองค์ประกอบการส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูมีค่าเฉลี่ย 4.83 (มากที่สุด) โดยการแสดงความใส่ใจในงานการสอน และการใช้สื่อการเรียนรู้ ได้ค่าสูงสุด ด้านวิธีดำเนินงานการนิเทศมีค่าเฉลี่ย 4.82 (มากที่สุด) โดยการศึกษาสภาพปัญหา การดำเนินการนิเทศ และการประเมินผล ได้ค่าสูงสุด และด้านเงื่อนไขความสำเร็จมีค่าเฉลี่ย 4.82 (มากที่สุด) โดยการใช้สื่อและเทคโนโลยีได้ค่าสูงสุด แสดงให้เห็นว่าการใช้เทคโนโลยีออนไลน์มีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จของการนิเทศ โดยสรุป ผลการประเมินยืนยันว่ารูปแบบที่พัฒนามีความสอดคล้อง เหมาะสม และมีความเป็นไปได้สูงในการนำไปใช้จริง ทุกองค์ประกอบได้รับการ

ประเมินในระดับมากถึงมากที่สุด ถือเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ว่ารูปแบบดังกล่าวมีศักยภาพสูงในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูอย่างมีคุณภาพ

สรุปผลการวิจัยจากการดำเนินการวิจัย 3 ระยะ ได้รูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนเรียนรู้เชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร เรียกชื่อโดยย่อว่า “APPIS Model”

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร มีประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพที่เป็นจริง สภาพที่ควรจะเป็น และความต้องการจำเป็นของการนิเทศภายในสถานศึกษา พบว่า สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร มีความหลากหลายด้านบริบท ขนาดสถานศึกษา และประสบการณ์ของครู ซึ่งส่งผลต่อความพร้อมและรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในชั้นเรียน ความแตกต่างดังกล่าวทำให้ความต้องการด้านการนิเทศและการสนับสนุนวิชาชีพของครูแตกต่างกันไปตามระดับความพร้อม แม้ว่าครูส่วนใหญ่ตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก แต่ยังประสบปัญหาในการออกแบบกิจกรรม การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ การใช้สื่อและเทคโนโลยี ตลอดจนข้อจำกัดด้านเวลาและทรัพยากร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกจำเป็นต้องอาศัยการสนับสนุนเชิงระบบและวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกันในสถานศึกษา (สุภัทรา ภูษิตรัตนาวลี, 2560; Fullan, 2014)

แม้การนิเทศภายในโดยรวมอยู่ในระดับมาก แต่ผู้บริหารและครูกลับมีความต้องการพัฒนาในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะด้านความชัดเจนของบทเรียน การจัดระบบนิเทศ และการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สะท้อนถึงความจำเป็นของการนิเทศที่เป็นระบบ ต่อเนื่อง และเน้นการสนับสนุนเชิงปฏิบัติผ่านกระบวนการโค้ช การพี่เลี้ยง การอบรมเชิงปฏิบัติการ และการติดตามผลอย่างใกล้ชิด (Joyce, & Showers, 2002; Glickman, Gordon, & Ross-Gordon, 2018) ผลการวิจัยชี้ว่าการนิเทศเชิงพัฒนาและการนิเทศแบบร่วมมือเป็นแนวทางที่เหมาะสม เนื่องจากส่งเสริมการมีส่วนร่วม การสะท้อนคิด และการปรับปรุงการสอนอย่างต่อเนื่อง (Acheson & Gall, 2011; Danielson, 2016)

นอกจากนี้ การพัฒนากระบวนการนิเทศควรสอดคล้องกับบริบทของแต่ละโรงเรียน และให้ความสำคัญกับองค์ประกอบการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 7 ด้าน ได้แก่ ความชัดเจนในบทเรียน บรรยากาศในชั้นเรียน การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ความใส่ใจในงานสอน การส่งเสริมความสำเร็จของผู้เรียน การใช้สื่อการเรียนรู้ และประสิทธิภาพของกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งจะช่วยให้การนิเทศเป็นเครื่องมือสำคัญ

ในการพัฒนาครูและยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอนอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ (Glickman et al., 2018; Danielson, 2016; วาสนา บุญมาก, 2562; สุรัชดา ภูรับพา, 2564)

2. ผลการพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู พบว่า การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษามีเป้าหมายหลักเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู โดยอาศัยข้อมูลจากระยะที่ 1 ซึ่งสะท้อนสภาพปัญหา ความต้องการ และข้อเสนอแนะของผู้บริหารและครู ทำให้รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความชัดเจนทั้งด้านหลักการ วัตถุประสงค์ องค์ประกอบการส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก และวิธีดำเนินงานอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและความต้องการของครู (Glickman et al., 2018) รูปแบบการนิเทศที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญอย่างครบถ้วน โดยกำหนดหลักการที่เน้นการประเมิน การมีส่วนร่วม และการเสริมแรงจูงใจ ซึ่งช่วยสร้างความโปร่งใสและความร่วมมือระหว่างผู้บริหาร ครู และผู้เกี่ยวข้อง แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับการนิเทศเชิงพัฒนาที่มุ่งส่งเสริมการเรียนรู้ของครูอย่างต่อเนื่อง (Acheson & Gall, 2011; Danielson, 2016) ขณะเดียวกัน วัตถุประสงค์ของรูปแบบถูกออกแบบให้ตอบสนองต่อการพัฒนาวิชาชีพครูทั้งในด้านความเข้าใจในกระบวนการนิเทศ การพัฒนาวิธีการนิเทศ และการยกระดับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ซึ่งการกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนช่วยให้ครูตระหนักถึงบทบาทของตนและเกิดความมุ่งมั่นในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ (Fullan, 2014)

องค์ประกอบการส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุกทั้ง 7 ด้าน ได้แก่ การสร้างความชัดเจนในบทเรียน การจัดบรรยากาศในชั้นเรียน การจัดการเรียนรู้เชิงรุก การแสดงความใส่ใจในงานการสอน การส่งเสริมให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จ การใช้สื่อการเรียนรู้ และการทำให้กระบวนการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ ถือเป็นแกนสำคัญที่ทำให้การนิเทศภายในสถานศึกษาเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นเพียงกลไกติดตาม ตรวจสอบหรือประเมินผล ไปสู่การเป็นเครื่องมือเชิงพัฒนาที่มุ่งยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของครูและผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม องค์ประกอบดังกล่าวช่วยให้การนิเทศสามารถเชื่อมโยงกับการจัดการเรียนรู้ในระดับห้องเรียนได้อย่างชัดเจน และสะท้อนถึงพฤติกรรมการสอนจริงของครู ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาวิชาชีพครูที่เน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติและการสะท้อนผลอย่างต่อเนื่อง (Joyce, & Showers, 2002; สุภัทรา ภูษิตรัตนาวลี, 2560) การให้ความสำคัญกับความชัดเจนของบทเรียนและการจัดบรรยากาศในชั้นเรียนช่วยให้ครูสามารถออกแบบการเรียนรู้ที่มีทิศทางชัดเจน เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของผู้เรียน ขณะที่การจัดการเรียนรู้เชิงรุกและการใช้สื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการคิด วิเคราะห์ และลงมือปฏิบัติจริง การแสดงความใส่ใจในงานการสอนและการส่งเสริมให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จยังสะท้อนบทบาทของครูในฐานะผู้ออกแบบและสนับสนุนการเรียนรู้ มากกว่าผู้ถ่ายทอดความรู้เพียงฝ่ายเดียว เมื่อองค์ประกอบทั้ง 7 ด้านได้รับการพัฒนาอย่างเป็น

ระบบผ่านกระบวนการนิเทศ ย่อมส่งผลให้การเรียนรู้ของผู้เรียนมีคุณภาพและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการนิเทศเชิงพัฒนาและการเรียนรู้เชิงรุกในบริบทการศึกษาไทย

ในด้านวิธีดำเนินงาน รูปแบบการนิเทศที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยกระบวนการ 5 ขั้นตอน เริ่มจากการศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการของครู ซึ่งเป็นขั้นตอนพื้นฐานที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากช่วยให้การนิเทศมีความสอดคล้องกับบริบทของแต่ละโรงเรียนและระดับความพร้อมของครูแต่ละคน การวิเคราะห์ความต้องการดังกล่าวช่วยลดปัญหาการนิเทศแบบเหมารวม และทำให้การสนับสนุนครูมีความตรงประเด็นและตอบโจทย์การปฏิบัติจริงมากขึ้น ขั้นตอนถัดมาคือการวางแผนการนิเทศโดยใช้กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) และ Lesson Study ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันของครู การทำงานร่วมกันในลักษณะดังกล่าวช่วยสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ภายในโรงเรียน และทำให้ครูเกิดการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่องผ่านการร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมสะท้อนผล การสร้างสื่อและเครื่องมือที่เหมาะสมกับบริบทและยุคดิจิทัลเป็นอีกขั้นตอนหนึ่งที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของการนิเทศ เนื่องจากสื่อและเทคโนโลยีช่วยให้การสื่อสาร การติดตามผล และการให้ข้อมูลย้อนกลับมีความสะดวก รวดเร็ว และต่อเนื่องมากขึ้น จากนั้นจึงเป็นขั้นตอนการดำเนินการนิเทศ ซึ่งเน้นการทำงานร่วมกันระหว่างผู้นิเทศและครูผู้รับการนิเทศในบรรยากาศที่เป็นกัลยาณมิตร และขั้นตอนสุดท้ายคือการสะท้อนผล ปรับปรุง และพัฒนารูปแบบอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการนิเทศเชิงพัฒนาและการนิเทศแบบร่วมมือที่มุ่งเน้นการปรับปรุงคุณภาพการสอนอย่างไม่หยุดนิ่ง (Acheson & Gall, 2011; Danielson, 2016)

นอกจากนี้ ผลการวิจัยการผสมผสานเทคโนโลยีในการนิเทศ เช่น การใช้สื่อออนไลน์ แพลตฟอร์มสำหรับติดตามผล และเครื่องมือโต้ตอบในชั้นเรียน ช่วยให้กระบวนการนิเทศสามารถตอบสนองความต้องการเฉพาะของครูแต่ละคนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เทคโนโลยีดังกล่าวเปิดโอกาสให้ครูสามารถสะท้อนและปรับปรุงการสอนได้อย่างทันท่วงที รวมทั้งเอื้อต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในชั้นเรียน โดยเฉพาะในบริบทที่มีข้อจำกัดด้านเวลาและทรัพยากร การใช้เทคโนโลยีจึงเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยเสริมพลังให้กระบวนการนิเทศมีความยืดหยุ่นและทันสมัยมากขึ้น ผลการพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษานี้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการนิเทศแบบมีส่วนร่วม การนิเทศเชิงพัฒนา และการนิเทศแบบบูรณาการที่เชื่อมโยงกับการสร้างชุมชนวิชาชีพครู สามารถส่งเสริมสมรรถนะครู เจตคติที่ดีต่อการพัฒนางานสอน และยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ได้อย่างยั่งยืน (สำเร็จ ยุรชัย, ศิริบุญเอื้อ เหล่าชัย และสุนทร ฉมารัตน์, 2560; ทิปพเนตร ศรีนา, 2561; นัยนา ฉายวงศ์, 2561; วาสนา บุญมาก, 2562; ธนา ธุศรีวรรณ, 2562; วชิรา เครือคำอ้าย และชวลิต ขอดศิริ, 2562; สุรัชดา ภูรับพา, 2564; ศิริพงศ์ นาก้อนทอง, 2564; วิชิรตา วรธาดาสวัสดิ์, 2566) ดังนั้น การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในที่มุ่งส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุกของครูดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าการนิเทศ

ที่มีโครงสร้างชัดเจน มีองค์ประกอบครบถ้วน และดำเนินการอย่างเป็นระบบ สามารถเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาครูและยกระดับคุณภาพการศึกษาได้อย่างแท้จริง ทั้งในมิติการเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียน การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกันในโรงเรียน และการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในระยะยาว

3. ผลการตรวจสอบรูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนเรียนรู้เชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร พบว่า ผู้เชี่ยวชาญทุกท่านเห็นว่ารูปแบบมีความถูกต้อง เหมาะสมและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง ซึ่งสะท้อนถึงความสอดคล้องของรูปแบบกับบริบทการศึกษาในปัจจุบัน (Glickman et al., 2018; Hall & Hord, 2015) ผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงว่าผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นใกล้เคียงกันในระดับสูง ซึ่งเป็นข้อบ่งชี้ว่ารูปแบบมีความชัดเจน ครอบคลุม และเหมาะสมกับการนำไปใช้จริง (Marzano, 2003) เมื่อพิจารณาผลการประเมินแยกตามองค์ประกอบ พบว่า 1) หลักการของการนิเทศ อยู่ในระดับมากโดยองค์ประกอบ การมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย และการเสริมแรงจูงใจ ได้คะแนนสูงสุด สอดคล้องกับแนวคิดการนิเทศเชิงร่วมมือ (Collaborative Supervision) ที่ชี้ให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู และนักเรียนในกระบวนการนิเทศช่วยสร้างความตระหนักและแรงจูงใจในการพัฒนาคุณภาพการสอน (Joyce, & Showers, 2002; Danielson, 2007) 2) วัตถุประสงค์ของการนิเทศ อยู่ในระดับมากที่สุด โดยการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการนิเทศ ได้ค่าสูงสุด ซึ่งสะท้อนความสำคัญของการทำให้ครูเข้าใจเป้าหมาย กระบวนการ และผลลัพธ์ที่คาดหวังจากการนิเทศ การนิเทศที่มีวัตถุประสงค์ชัดเจนช่วยให้ครูสามารถปรับปรุงการสอนอย่างเป็นระบบและเกิดผลสัมฤทธิ์สูงขึ้น (Hattie, 2009; สุภัทรา ภูษิตรัตนาวลี, 2560) 3) องค์ประกอบด้านการส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู อยู่ในระดับมากที่สุด โดยการแสดงความใส่ใจในงานการสอนและการใช้สื่อการเรียนรู้ ได้ค่าสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่เน้นให้ครูมีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นและสนับสนุนผู้เรียน รวมทั้งการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของผู้เรียน (Prince, 2004, pp. 223-231; Bonwell & Eison, 1991) 4) วิธีดำเนินงานการนิเทศ อยู่ในระดับมากที่สุด โดย “การศึกษาสภาพปัญหา การดำเนินการนิเทศ และการประเมินผล” ได้ค่าสูงสุด การวางลำดับขั้นตอนการนิเทศอย่างชัดเจน ตั้งแต่การวิเคราะห์ปัญหา วางแผนดำเนินงาน ไปจนถึงการประเมินผล ทำให้การนิเทศมีความต่อเนื่องและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด 5) เงื่อนไขความสำเร็จของการนิเทศ อยู่ในระดับมากที่สุด โดยการใช้สื่อและเทคโนโลยี ได้คะแนนสูงสุด แสดงให้เห็นว่าการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีออนไลน์และสื่อดิจิทัลในการนิเทศมีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จของการนิเทศ ทำให้สามารถติดตาม สนับสนุน และประเมินผลได้สะดวกและมีประสิทธิผล (Means et al., 2010)

ข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ เช่น การเพิ่มรายละเอียดขั้นตอนการนิเทศ การจัดลำดับกิจกรรมให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน และการปรับปรุงเครื่องมือการนิเทศ ให้ครอบคลุมและใช้งานง่าย

เป็นแนวทางสำคัญในการสร้างรูปแบบที่สมบูรณ์ ลดจุดอ่อน และสะท้อนจุดแข็งของกระบวนการนิเทศอย่างชัดเจน ซึ่งช่วยให้สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงและขยายผลไปยังสถานศึกษาอื่นได้ในอนาคต

โดยสรุป ผลการประเมินยืนยันว่ารางรูปแบบการนิเทศที่พัฒนาขึ้น มีความเหมาะสมสูงและมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้จริง ทุกองค์ประกอบได้รับการประเมินในระดับมากถึงมากที่สุด ซึ่งถือเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่แสดงให้เห็นว่ารูปแบบดังกล่าวมีศักยภาพสูงในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูอย่างมีคุณภาพ ทั้งนี้การนิเทศที่ประสบผลสำเร็จจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย การกำหนดวัตถุประสงค์และกระบวนการที่ชัดเจน รวมถึงการสนับสนุนด้านเทคโนโลยีและสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการนิเทศและการพัฒนาครูในระดับสากล สอดคล้องกับงานวิจัยของธนา ธุศรีวรรณ (2562) ศึกษาการพัฒนารูปแบบการชี้แนะเพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับครูระดับมัธยมศึกษา พบว่า ระยะที่ 3 ศึกษาผลของการใช้รูปแบบการชี้แนะ พบว่า หลังการใช้รูปแบบการชี้แนะครูมีทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สูงขึ้นกว่าก่อนการใช้รูปแบบการชี้แนะเพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ทุกคน 2) นักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการใช้รูปแบบการชี้แนะสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบการชี้แนะเพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 หลังการใช้รูปแบบการชี้แนะมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบการชี้แนะเพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของสุรัชดา ภูรับพา (2564) ศึกษาการพัฒนารูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านพุทธรักษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 พบว่า ผลการสร้างและตรวจสอบคุณภาพรูปแบบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของศิริพงศ์ นาก้อนทอง (2564) ศึกษาการพัฒนาแนวทางการนิเทศแบบสอนแนะสำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 พบว่า การประเมินความเหมาะสมของแนวทางการนิเทศแบบสอนแนะโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้ของแนวทางโดยรวมอยู่ในระดับมาก

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1.1 ผลการศึกษาสภาพที่เป็นจริง สภาพที่ควรจะเป็น และความต้องการจำเป็นของการนิเทศภายในสถานศึกษา พบว่าด้านที่มีความต้องการพัฒนาสูงสุด ได้แก่ การสร้างความชัดเจนในบทเรียน รองลงมาคือ การจัดระบบการนิเทศ และการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ขณะที่ด้านที่มีความต้องการในระดับปานกลาง ได้แก่ การแสดงความใส่ใจในงานการสอน การส่งเสริมให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จ การใช้สื่อการเรียนรู้ และการทำให้กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนมีประสิทธิภาพ ส่วนด้านที่มีความต้องการน้อย

ที่สุด คือ การวางแผนการนิเทศ ผลดังกล่าวสะท้อนว่าการพัฒนาการนิเทศควรให้ความสำคัญกับการสนับสนุนเชิงปฏิบัติในระดับห้องเรียนเป็นลำดับแรก

1.2 การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในได้รูปแบบ “APPIS Model” ซึ่งประกอบด้วย 1) หลักการสำคัญ ได้แก่ หลักการประเมิน หลักการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย และหลักการเสริมแรงจูงใจ (2) องค์ประกอบการส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู 7 ด้าน ได้แก่ (1) การสร้างความชัดเจนในบทเรียน (2) การจัดบรรยากาศในชั้นเรียน (3) การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (4) การแสดงความใส่ใจในงานการสอน (5) การส่งเสริมให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จ (6) การใช้สื่อการเรียนรู้ (7) การทำให้กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนมีประสิทธิภาพ 3) วิธีดำเนินงานการนิเทศภายใน ได้แก่ การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการ การวางแผนการนิเทศ การสร้างสื่อและเครื่องมือนิเทศ การดำเนินการนิเทศและการประเมินผล และ 4) เงื่อนไขความสำเร็จ ได้แก่ การสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัด สถานศึกษา และการใช้สื่อและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม

1.3 ผลการตรวจสอบรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญและผู้ปฏิบัติพบว่า รูปแบบ APPIS Model มีความถูกต้อง เหมาะสม และมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้จริง แสดงให้เห็นว่ารูปแบบดังกล่าวสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาการนิเทศภายในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษาควรให้การสนับสนุนการนิเทศภายในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยจัดสรรเวลา งบประมาณ และทรัพยากรให้เพียงพอ รวมทั้งกำหนดนโยบายที่เอื้อต่อการพัฒนาครูอย่างเป็นระบบและสม่ำเสมอ เพื่อให้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเกิดผลอย่างยั่งยืน

3. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติสำหรับสถานศึกษา

สถานศึกษาควรกำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติที่ชัดเจนเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ กระบวนการและผลลัพธ์ของการนิเทศภายใน รวมถึงการประเมินผลการนิเทศในระดับสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ ควรส่งเสริมให้ครูมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการนิเทศ เพื่อสร้างความเข้าใจ ความตระหนัก และความเป็นเจ้าของร่วมในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

4. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบหรือแนวทางในการเตรียมความพร้อมของบุคลากรด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู รวมทั้งการศึกษาผลการใช้รูปแบบ APPIS Model ในบริบทของสถานศึกษาที่มีความแตกต่างหลากหลาย เพื่อขยายผลและยืนยันความเหมาะสมของรูปแบบในวงกว้าง

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยการพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร มีดังนี้

1. ความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับสภาพจริงและความต้องการของครู ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูต้องเริ่มจากการทำความเข้าใจสภาพที่เป็นจริงของการนิเทศภายใน โดยเฉพาะในเรื่องการสร้างความชัดเจนในบทเรียน การจัดระบบการนิเทศ และการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ซึ่งเป็นด้านที่ครูมีความต้องการสูงสุด ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า การนิเทศที่เน้นการกำหนดเป้าหมายชัดเจนและโครงสร้างการเรียนการสอนที่ชัดเจน จะช่วยลดความคลุมเครือและสร้างความมั่นใจให้กับครูในการปฏิบัติการเรียนการสอนเชิงรุก

2. รูปแบบ “APPIS Model” เป็นกรอบการนิเทศแบบองค์รวมการพัฒนารูปแบบ APPIS Model แสดงให้เห็นถึงการเชื่อมโยงระหว่างหลักการสำคัญ (การประเมิน มีส่วนร่วม และการเสริมแรงจูงใจ) กับองค์ประกอบ 7 ด้านของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การนิเทศไม่เพียงเน้นการวางแผนและติดตามผล แต่ยังสนับสนุนให้เกิด วัฒนธรรมการเรียนรู้ที่มีส่วนร่วมและขับเคลื่อนด้วยแรงจูงใจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของการนิเทศแบบเน้นการพัฒนาวิชาชีพครู (Instructional Supervision for Professional Growth)

3. กระบวนการดำเนินงานนิเทศที่เชื่อมโยงการวิเคราะห์ ปฏิบัติ และประเมินผลการดำเนินงานตาม APPIS Model ครอบคลุมตั้งแต่การวิเคราะห์สภาพปัญหา การวางแผน การสร้างสื่อและเครื่องมือไปจนถึงการนิเทศจริงและการประเมินผล ทำให้การนิเทศมีความต่อเนื่อง สามารถปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนเชิงรุกได้อย่างเป็นระบบ

4. เงื่อนไขความสำเร็จของการนิเทศภายในการนิเทศภายในจะมีประสิทธิภาพสูงสุดเมื่อมีการสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัด สถานศึกษา สื่อ และเทคโนโลยี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาวิชาชีพครูในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นการสร้างระบบสนับสนุนแบบองค์รวม (Holistic Support System) และการบูรณาการเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มศักยภาพการเรียนการสอน

5. ความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบไปใช้จริงการประเมินความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญและผู้ปฏิบัติสะท้อนให้เห็นว่า APPIS Model เป็นรูปแบบนิเทศที่สามารถปรับใช้ได้จริงในบริบทของสถานศึกษามัธยมศึกษา ทั้งในด้านการพัฒนาครู การจัดการเรียนรู้เชิงรุก และการเสริมสร้างผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน นอกจากนี้ยังสามารถต่อยอดเป็นรูปแบบนิเทศเพื่อพัฒนาครูในสาขาวิชาอื่นหรือระดับการศึกษาต่างๆ ได้รูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร (APPIS Model) ดังภาพที่ 1

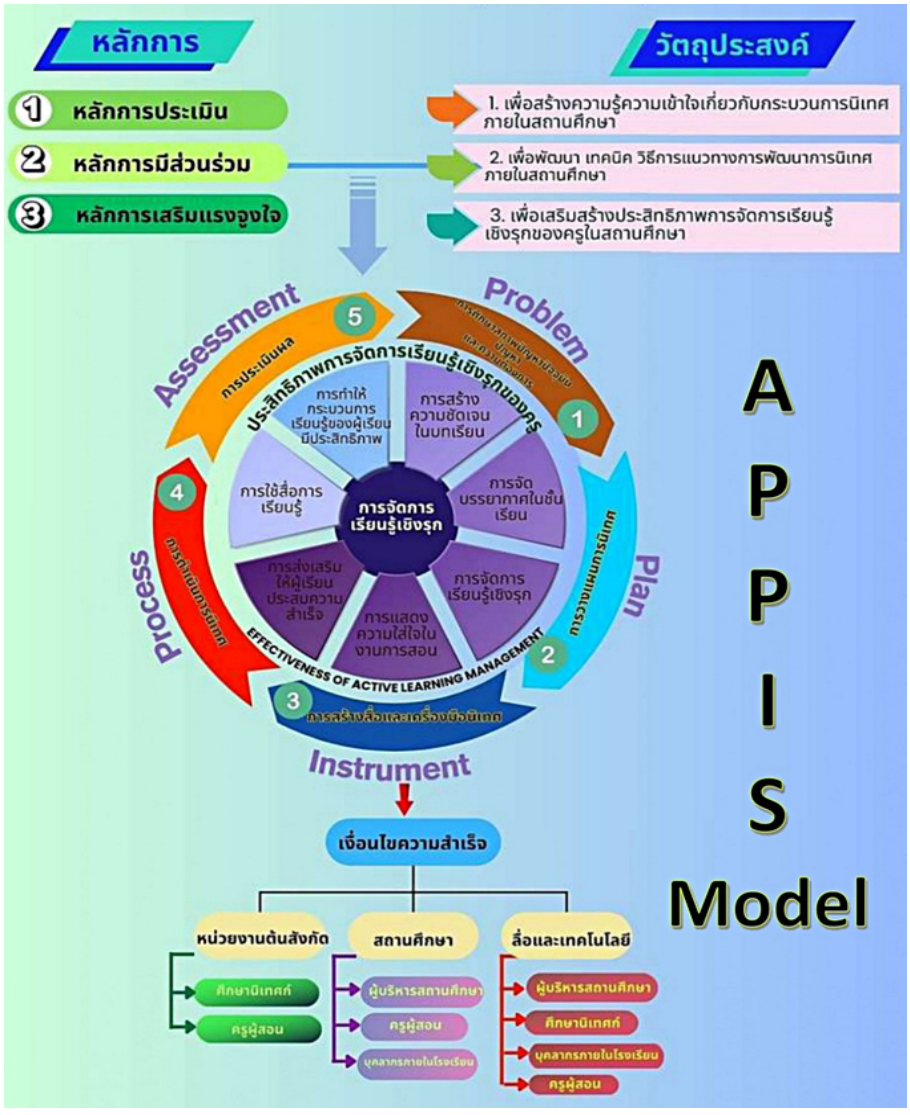

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

ทิปพเนตร ศรีนา. (2561). รูปแบบการนิเทศครูเพื่อพัฒนาสู่ครูมืออาชีพ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารเซนต์จอห์น*, 22(30), 19-35.

ธนัฏฐา วุฒิวณิชย์. (2563). รูปแบบการนิเทศที่มีประสิทธิผลต่อการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเทศบาลวัดท่าสะต่อย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยบูรพา*, 15(2), 302-314.

ธนา ธุศรีวรรณ. (2562). *การพัฒนารูปแบบการชี้แนะเพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับครูระดับมัธยมศึกษา*. (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

นัยยา ฉายวงค์. (2561). *การพัฒนารูปแบบการนิเทศตามแนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสาน เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการวิจัยในชั้นเรียน ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1*. (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

พวงอ้อย ไชยดี. (2565). การพัฒนาแนวทางการนิเทศแบบสอนแนะ (Coaching) สำหรับสถานศึกษาสังกัดเทศบาลภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง. *วารสารวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด,* 11(1), 578-679.

ไพศาล บรรจุสุวรรณ์. (2561). รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบเชิงรุก (Active Learning) ในการยกระดับความรู้สู่ความเข้าใจการเมืองและประชาธิปไตยในเชิงเปรียบเทียบ. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์การเรียนรู้ทางไกลเชิงนวัตกรรม,* 8(1), 166-190.

วชิรา เครือคำอ้าย และชวลิต ขอดศิริ. (2562). การพัฒนารูปแบบการนิเทศโดยใช้กระบวนการชี้แนะ และระบบพี่เลี้ยงเพื่อส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารสมาคมนักวิจัย*, 24(1), 121-135.

วาสนา บุญมาก. (2562). *การพัฒนารูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการ เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

วิชิรตา วรธาดาสวัสดิ์. (2566). *รูปแบบการนิเทศการศึกษาแบบผสมผสานเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา*. (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

วิพาพรรณ ดอนจันทร์โคตร. (2560). *แนวทางการนิเทศการจัดทักษะการเรียนรู้ในสตวรรษที่ 21 ที่เน้นสรรถนะทางสาขาวิชาชีพด้วยชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพโรงเรียนต้นแบบการจัดทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21*. (รายงานการวิจัย). หนองคาย: สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21.

ศิริพงศ์ นาก้อนทอง และสุรเชต น้อยฤทธิ์. (2564). การพัฒนาแนวทางการนิเทศแบบสอนแนะสำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3. *วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด*, 10(1), 373-382. https://so01.tci-thaijo.org/index.php/AJMBU/article/view/241787

ศุภวรรณ สัจจพิบูล. (2560). แนวคิดการนิเทศเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร*, 37(1), 203-222.

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2561). *รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 256*1. เข้าถึงได้จาก http://www.newonetresult.niets.or.th/AnnouncementWeb/Login.aspx

สถาพร สมอุทัย. (2565). การนิเทศการศึกษาหนึ่งตัวช่วยในการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 5(3), 275-288.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร. (2564). *แผนปฏิบัติการประจำปี 2565.* เข้าถึงได้จาก https://www.spmsnicpn.go.th/th/main.php?page=home

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). *แนวทางการนิเทศเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำเร็จ ยุรชัย, ศิริบุญเอื้อ เหล่าชัย และสุนทร ฉมารัตน์. (2560). การพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วม สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1. *วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย*, 17(3), 39-47.

สุภัทรา ภูษิตรัตนาวลี. (2560). *การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สำหรับคณาจารย์วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้.* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สุรัชดา ภูรับพา. (2564). การพัฒนารูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการ เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านพุทธรักษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*, 8(6), 222-237.

Acheson, K. A., & Gall, M. D. (2011). *Clinical supervision and teacher development: Preservice and inservice applications*. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons, Inc.

Bonwell, C. C., & Eison, J. A. (1991). *Active learning: Creating excitement in the classroom. ASHE-ERIC Higher Education Report No.* 1. Washington, DC: George Washington University.

Danielson, C. (2007). *Enhancing professional practice: A framework for teaching.* Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.

Danielson, C. (2016). *The framework for teaching evaluation instrument.* New Jersey: The Danielson Group Press.

Fullan, M. (2014). *The principal: Three keys to maximizing impact.* San Francisco, CA: Jossey-Bass.

Glickman, C. D., Gordon, S. P., & Ross-Gordon, J. M. (2018). *Supervision and instructional leadership: A developmental approach.* (10th ed.). New York, NY: Pearson.

Hall, G., & Hord, S. (2015). *Implementing change patterns, principles, and potholes.* (4th ed.). Upper Saddle River, NJ: Person Education.

Hattie, J. (2009). *Visible learning: A synthesis of over 800 meta-ana lyses related to achievement.* London: Routledge.

Joyce, B. R., & Showers, B. (2002). *Student achievement through staff development.* (3rd ed.). Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.

Marzano, R. J. (2003). *What Works in Schools: Translating Research into Actio*n. Alexandria: Association for Supervision and Curriculum Development.

Means, B., Toyama, Y., Murphy, R., Bakia, M., & Jones, K. (2010). *Evaluation of evidence-based practices in online learning: A meta-analysis and review of online learning studies*. Washington DC: US Department of Education.

Prince, M. (2004). Does Active Learning Work? A Review of the Research. *Journal of Engineering Education*, 93, 223-231. http://dx.doi.org/10.1002/j.2168-9830.2004.tb00809.x

รูปแบบนวัตกรการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ของบุคลากรโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น*

Innovative Learning Management Model Based on the Four Iddhipada Principles for Personnel in Private Schools under the Office of Khon Kaen Provincial Education

ธีร์ดนัย กัปโก, ประจิตร มหาหิง และพระปลัดฮอนด้า วาทสทฺโท (เข็มมา)
Teedanai Kapko, Prachitr Mahahing and Phrapalad Honda Vadasuddo (Khemma)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ประเทศไทย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: 12345.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของนวัตกรการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ของบุคลากรโรงเรียนเอกชน 2) สร้างรูปแบบนวัตกรการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 และ 3) ประเมินรูปแบบนวัตกรการจัดการเรียนรู้ดังกล่าว การวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณจำนวน 226 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญเชิงคุณภาพจำนวน 20 คน คัดเลือกโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือวิจัยผ่านการตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่น วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบันของนวัตกรการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ของบุคลากรโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.34) โดยด้านการสร้างเครือข่ายมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือความรู้ด้านเทคโนโลยี และการบริหารความเสี่ยงมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ส่วนสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.68) โดยให้ความสำคัญสูงสุดกับความรู้ด้านเทคโนโลยี การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง ($PNI_{modified}$) พบว่า ด้านการสร้างเครือข่ายมีความจำเป็น

*ได้รับบทความ: 6 มีนาคม 2568; แก้ไขบทความ: 22 ธันวาคม 2568; ตอบรับตีพิมพ์: 29 ธันวาคม 2568
Received: March 6, 2025; Revised: December 22, 2025; Accepted: December 29, 2025

เร่งด่วนสูงสุด รองลงมาคือ ความรู้ด้านเทคโนโลยี ภาวะผู้นำ และการบริหารความเสี่ยง

2. รูปแบบนวัตกรการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ การสร้างแรงบันดาลใจในการจัดการเรียนรู้ การกำหนดเป้าหมายและการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ การติดตามพฤติกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยี และการคิดวิเคราะห์เชิงระบบ โดยบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา เพื่อยกระดับประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้

3. ผลการประเมินรูปแบบพบว่า รูปแบบมีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ เสริมสร้างเครือข่าย ความรู้ด้านเทคโนโลยี ภาวะผู้นำ และการบริหารความเสี่ยงอย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: นวัตกร; การจัดการเรียนรู้หลักอิทธิบาท 4; รูปแบบ

Abstract

This study aimed to: (1) examine the current state, desired state, and priority needs of learning management innovators based on the Four Paths of Accomplishment (Iddhipāda 4) among personnel in private schools; (2) develop a learning management innovation model grounded in the Iddhipāda 4 principles; and (3) evaluate the proposed model. A mixed methods research design was employed, integrating quantitative and qualitative approaches. The quantitative sample consisted of 226 participants, while 20 key informants were purposively selected for the qualitative component. Research instruments were developed and validated for content validity and reliability. Quantitative data were analyzed using descriptive statistics, and qualitative data were examined through content analysis.

The findings revealed that:

1. The current state of learning management innovation based on the Iddhipāda 4 among private school personnel under the Khon Kaen Provincial Education Office was at a moderate level ($\bar{X}$ = 3.34). Network building yielded the highest mean score, followed by technological knowledge, while risk management showed the lowest mean score. The desired state was at the highest level ($\bar{X}$ = 4.68), with technological knowledge rated as the most important. The modified Priority Needs Index ($PNI_{modified}$) indicated that network building was the most urgent need, followed by technological knowledge,

leadership, and risk management, respectively.

2. The developed learning management innovation model comprised four components: fostering instructional inspiration, goal setting and effective work practices, monitoring learning behaviors through technology, and systems thinking. The model integrates the Iddhipāda 4 principles Chanda (motivation and commitment), Viriya (perseverance and continuous development), Citta (attentiveness and reflective data use), and Vimamsa (reasoned inquiry and the application of technology, particularly artificial intelligence) to enhance the effectiveness of learning management.

3. The evaluation results indicated that the model was appropriate, feasible, and beneficial. It effectively enhanced network building, technological knowledge, leadership, and risk management, thereby supporting informed decision-making and improving the overall effectiveness of learning management.

Keywords: learning management innovation; Iddhipāda 4; learning management model; private school personnel

1. บทนำ

การขับเคลื่อนสถานะของประเทศและบริบทการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่ประเทศกำลังประสบอยู่ และกรอบหลักของการวางแผนที่น้อมนำและประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ยึดคนเป็นศูนย์กลาง ของการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม การพัฒนาที่ยึดหลักสมดุล ยั่งยืน โดยมีวิสัยทัศน์คือ ต้องให้ความสำคัญกับการกำหนดทิศทางการพัฒนาที่มุ่งมั่นสู่การเปลี่ยนแปลงผ่านประเทศไทย จากประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูง มีความมั่นคง และยั่งยืน สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และนำไปสู่การบรรลุวิสัยทัศน์ระยะยาว “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ของประเทศ (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2560)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 หมวด 5 ว่าด้วยการบริหารและการจัดการศึกษาส่วนที่ 1 การบริการและการจัดการศึกษาของรัฐ มาตรา 36 บัญญัติไว้ว่าให้สถานศึกษา ดำเนินกิจการได้โดยอิสระ สามารถพัฒนาระบบบริหารและการจัดการที่เป็นของตนเอง มีความคล่องตัว มีเสรีภาพทางวิชาการและอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสภาสถานศึกษาและมาตรา 39 บัญญัติไว้ว่าให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการทั้งด้านวิชาการงบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารงานทั่วไป สถานศึกษาจึงมีบทบาทหน้าที่พัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนให้เป็นบุคคลที่สมบูรณ์ กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออกและเป็นบุคลากรที่ดีมีคุณภาพโดย สามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างมีความสุข

ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550)

เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2562 รวมทั้งเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ มีการประเมินความสำเร็จของการนำองค์การ (Leadership) โดยให้ส่วนราชการ/ผู้บริหารต้องมีการกำหนดนโยบายการกำกับดูแลองค์การที่ดี (Organizational Governance) เพื่อเป็นเครื่องมือในการกำกับดูแลให้การดำเนินงานของส่วนราชการเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี การบริหารราชการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศนโยบายการกำกับดูแลองค์การที่ดีประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ให้บุคลากรในสังกัดทราบและนำนโยบายฯไปสู่การปฏิบัติใน 4 ด้าน คือ ด้านรัฐ สังคม และสิ่งแวดล้อม ด้านผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ด้านองค์การ และด้านผู้ปฏิบัติงาน (ฐาปนา นิ่มไพศาล, 2559) ดังนั้น เพื่อให้การขับเคลื่อนนโยบายการกำกับดูแลองค์การที่ดีเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงได้จัดทำแผนการดำเนินงานตามนโยบายการกำกับดูแลองค์การที่ดีของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 เพื่อเป็นแนวทางในการกำกับดูแลนำหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีสู่การปฏิบัติการสร้างบรรยากาศที่ดีภายในองค์การและวัฒนธรรมการทำงานเป็นทีม พัฒนาองค์การของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการให้มีประสิทธิภาพบรรลุผลสำเร็จของสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด ปฏิบัติราชการภายใต้ภารกิจของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ หน้าที่ในการส่งเสริมสนับสนุนงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย คณะกรรมการการศึกษาเอกชน คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สถาบันพัฒนาครูคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา รวมทั้งส่งเสริม ประสานการศาสนา วัฒนธรรมและการกีฬาเพื่อการศึกษาเพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ จึงกำหนดพันธกิจส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะที่สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของสังคมและส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาระบบการบริหารงานเกิดประโยชน์สุขต่อประชาชนต่อไป (ราชกิจานุเบกษา, 2562)

การบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาถือว่ามีความสำคัญต่อการจัดการศึกษา ผู้บริหารจะต้องมี ทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งประกอบด้วย 1) ทักษะการคิดวิเคราะห์ และการคิดสร้างสรรค์ 2) ทักษะการแก้ปัญหา 3) ทักษะการสื่อสาร 4) ทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิตอล 5) ทักษะด้านการบริหารองค์การ 6) ทักษะการบริหารงานบุคคล 7) ทักษะทำงานเป็นทีม 8) ทักษะด้านนวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้ 9) ทักษะการกำหนดทิศทางองค์กร 10) ทักษะการรับรู้ไว 11) ทักษะการตัดสิน 12) ทักษะมุ่งผลสัมฤทธิ์ 13) ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 14) ทักษะคุณธรรมจริยธรรม คุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ผู้บริหารในสถานศึกษาสามารถปรับใช้ให้เหมาะกับบริบทการบริหาร ประกอบด้วย คุณธรรมจริยธรรมสำหรับตนเอง คุณธรรมเพื่อการปฏิบัติหน้าที่การบริหาร

ซึ่งต้องอาศัยหลักธรรมในการประกอบควบคู่ไปกับความรู้ความสามารถทั้งสิ้น เพื่อเป็นผู้บริหารที่มีทั้งคุณภาพ คุณธรรม จริยธรรม และมีคุณประโยชน์ต่อองค์กรและสังคมอย่างแท้จริง (ประเวศน์ มหารัตน์สกุล, 2560)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ มีภารกิจหลักในการจัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพื่อให้เด็กในวัยเรียนทุกคนได้เรียนอย่างทั่วถึงมีการบริหารจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติมทุกฉบับกฎกระทรวงศึกษาธิการเรื่องกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาพุทธศักราช 2550 โดยจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับปฐมวัยถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2553) ทั้งนี้ประเด็นที่สำคัญ คือ การสร้างนวัตกรการจัดการเรียนรู้เป็นแนวคิดและวิธีการใหม่ที่มุ่งพัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในศตวรรษที่ 21 โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ส่งเสริมการมีส่วนร่วม การคิดวิเคราะห์ และการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง การนำนวัตกรรม เช่น การเรียนรู้เชิงรุก การเรียนรู้แบบโครงงาน และการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัล ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพการเรียนรู้ บทบาทของครูจึงเปลี่ยนจากผู้ถ่ายทอดความรู้เป็นผู้อำนวยความสะดวกหรือโค้ชการเรียนรู้ นวัตกรการจัดการเรียนรู้จึงเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและสังคมในปัจจุบันและอนาคต (Joyce, Weil, & Calhoun, 2015)

จากปัญหาโรงเรียนเอกชนประสบปัญหาขาดแคลนครู เนื่องจากครูย้ายไปทำงานในโรงเรียนของรัฐที่มีความมั่นคงมากกว่า ส่งผลให้โรงเรียนเอกชนต้องเผชิญกับความยากลำบากในการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนเอกชนในจังหวัดขอนแก่นกำลังเผชิญกับความท้าทายหลายประการที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินงานและคุณภาพการศึกษา ปัญหาหลักที่พบ ได้แก่ การขาดสภาพคล่องทางการเงิน การไม่ได้รับเงินอุดหนุนที่เพียงพอจากภาครัฐ การขาดแคลนครู และการแข่งขันที่สูงขึ้นในตลาดการศึกษาจากการวิเคราะห์พบว่า โรงเรียนเอกชนจำเป็นต้องมีการปรับตัวในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นการบริหารจัดการหลักสูตร การพัฒนาบุคลากร และการสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อแก้ไขปัญหาเหล่านี้

ดังนั้น โรงเรียนเอกชนในจังหวัดขอนแก่น สังกัดสังกัดสำนักงานศึกษาธิการ มีนโยบายในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 การพัฒนารูปแบบเป็นการจัดประสบการณ์เรียนรู้และกระบวนการบริหารหรือการทำงาน ประกอบด้วยขั้นตอน 3 ขั้นตอน คือ การศึกษาสภาพปัจจุบัน การพัฒนารูปแบบ และการเสนอรูปแบบ หรือการตรวจสอบรูปแบบ จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 ต้องมีความรู้ 2 ความสามารถ ทักษะและประสบการณ์ทางการบริหารการศึกษาเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้ทันสมัยเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลกต้องอาศัยทักษะ

ภาวะผู้นำ ในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อน มองเห็นภาพอนาคต และสามารถสร้างแรงจูงใจให้ผู้ร่วมงานทุกคนปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลอย่างสูงสุด (ธีระ รุญเจริญ, 2559)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจจะศึกษาต่อยอดสู่การเป็นนวัตกร การที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะและสมรรถนะความเป็นนวัตกรได้นั้น บุคคลที่สำคัญที่สุดในกระบวนการพัฒนาการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้ก็คือ “ครู” ความเป็นนวัตกรของครูจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดต่อคุณภาพการศึกษา รูปแบบนวัตกรการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ของบุคลากรโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น การนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรของครูครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ 1) ด้านการมีภาวะผู้นำ 2) ด้านการสร้างเครือข่าย 3) ด้านการมีความรู้ด้านเทคโนโลยี 4) ด้านการบริหารความเสี่ยง ต่อการจัดการเรียนรู้จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับกับนวัตกรการจัดการเรียนรู้ไว้อย่างหลากหลายทัศนะเพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นนวัตกรการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ของบุคลากรโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อสร้างรูปแบบนวัตกรการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ของบุคลากรโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น
3. เพื่อประเมินรูปแบบนวัตกรการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ของบุคลากรโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม แล้วจึงนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป และวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ ซึ่งมี 3 ระยะ 10 ขั้นตอน ตามตารางดังนี้

ระยะที่	ขั้นตอนที่	เนื้อหา/กิจกรรมการวิจัย
	1	ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยต่างๆ
	2	นำองค์ประกอบและกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย จากขั้นตอนที่ 1 เพื่อสร้างร่างเครื่องมือการวิจัยโดยใช้แบบสอบถาม

ระยะที่	ขั้นตอนที่	เนื้อหา/กิจกรรมการวิจัย
1	3	นำแบบสอบถามฉบับร่างให้ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน เพื่อตรวจสอบประเมินเพื่อหาคุณภาพ ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) หาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Item-Objective Congruence Index) แล้วคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าความเที่ยงตรงทางเนื้อหามากกว่า 0.80 ขึ้นไป
	4	นำเครื่องมือที่ผ่านการ IOC หาคุณภาพของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยนำไปทดลองใช้ (Try Out) จำนวน 30 คนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์ อัลฟา (Alpha Coefficient Cronbach) (บุญชม ศรีสะอาด, 2554) เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability)โดยข้อคำถามที่จะนำไปใช้จะต้องมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับอยู่ที่ 0.917 นำแบบสอบถามมาปรับปรุงเพื่อเป็นเครื่องมือฉบับสมบูรณ์และนำแบบสอบถามมาทำสำเนาเท่ากับกลุ่มตัวอย่างที่เตรียมเก็บข้อมูล
	5	การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีประชากรจำนวน 561 คน ผู้วิจัยสามารถกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรที่ใช้ในการวิจัย โดยเปิดตารางคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง Krejcie & Morgan (1970) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 226 คน และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป และวิเคราะห์ข้อมูล ในส่วนที่เป็นข้อมูลสภาพปัจจุบันและส่วนที่เป็นข้อมูลสภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็นโดยคำนวณ ค่าดัชนี $PNI_{Modified}$ เพื่อระบุความต้องการจำเป็น (Priority Identification) และกำหนดให้ค่าดัชนี $PNI_{Modified}$ ที่มีค่ามากกว่าค่าดัชนี PNI Modified เฉลี่ยของความต้องการจำเป็นในแต่ละข้อ เป็นค่าที่แสดงถึงความต้องการจำเป็น ต้องพัฒนาและเรียงลำดับความสำคัญ ตามประเด็นความต้องการจำเป็นโดยการเปรียบเทียบค่าดัชนี $PNI_{Modified}$ จากมากไปหาน้อย ซึ่งดัชนี $PNI_{Modified}$ มีค่ามากแปลว่า มีความต้องการจำเป็นสูงที่ต้องได้การพัฒนามากว่าดัชนี $PNI_{Modified}$ ที่มีค่าน้อย แต่อย่างไรก็ดี ผู้วิจัยจะพิจารณาข้อที่มีค่าดัชนี $PNI_{Modified}$ ที่มีค่ามากกว่าค่าดัชนี $PNI_{Modified}$ เฉลี่ยขึ้นไป (สุวิมล ว่องวานิช, 2550)
	6	สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 20 คน เลือกแบบเจาะจงโดยสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ระยะที่	ขั้นตอนที่	เนื้อหา/กิจกรรมการวิจัย
2	7.	การจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จากร่างรูปแบบนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ของบุคลากรโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น จำนวนผู้ทรงคุณวุฒิ 10 คน
3	8.	ประเมินรูปแบบวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ของบุคลากรโรงเรียนเอกชนในเขตพื้นที่จังหวัดขอนแก่นประเมินตรวจสอบ ยืนยัน รับรองความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ จากผู้มีส่วนได้เสีย โดยการเลือกแบบเจาะจง 20 คน
	9.	ตรวจสอบรูปแบบนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ของบุคลากรโรงเรียนเอกชนในเขตพื้นที่จังหวัดขอนแก่นประเมินตรวจสอบ ยืนยัน รับรองความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์
	10.	การส่งมอบเล่มสมบูรณ์ เรื่องรูปแบบนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ของบุคลากรโรงเรียนเอกชนในเขตพื้นที่จังหวัดขอนแก่น

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง รูปแบบนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ของบุคลากรโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ของบุคลากรโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ของบุคลากรโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวม (n = 226)

ด้านวัตกรรมการจัดการเรียนรู้	สภาพปัจจุบัน				สภาพที่พึงประสงค์				PNI modified	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ		
1. ด้านการมีภาวะผู้นำ	3.28	0.26	ปานกลาง	3	4.55	0.14	มากที่สุด	4	0.38	3
2. ด้านการสร้างเครือข่าย	3.26	0.24	ปานกลาง	4	4.72	0.16	มากที่สุด	2	0.44	1

ด้านวัตกรรมการจัดการเรียนรู้	สภาพปัจจุบัน				สภาพที่พึงประสงค์				PNI modified	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ		
3. ด้านการมีความรู้ด้านเทคโนโลยี	3.44	0.25	ปานกลาง	1	4.79	0.26	มากที่สุด	1	0.39	2
4. ด้านการบริหารความเสี่ยง	3.42	0.16	ปานกลาง	2	4.67	0.17	มากที่สุด	3	0.36	4
ภาพรวม	**3.34**	**0.07**	**ปานกลาง**		**4.68**	**0.13**	**มากที่สุด**		**0.40**	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ของบุคลากรโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.34, S.D. = 0.07) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่กลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นสูงสุด คือ การสร้างเครือข่าย ($\bar{X}$ = 3.44, S.D. = 0.25) รองลงมาคือ การมีความรู้ด้านเทคโนโลยี ($\bar{X}$ = 3.42, S.D. = 0.16) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ การบริหารความเสี่ยง ($\bar{X}$ = 3.26, S.D. = 0.24) พบว่า สภาพที่พึงประสงค์นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ของบุคลากรโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่นด้านนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.68, S.D. = 0.13) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่กลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นสูงสุด คือ การมีความรู้ด้านเทคโนโลยี ($\bar{X}$ = 4.79, S.D. = 0.26) รองลงมาคือ การสร้างเครือข่าย ($\bar{X}$ = 4.55, S.D. = 0.14) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ การมีภาวะผู้นำ ($\bar{X}$ = 4.55, S.D. = 0.16)

เมื่อเรียงความสำคัญของความต้องการความจำเป็น โดยระบุความต้องการความจำเป็นที่มีความสำคัญมากที่สุดและมีความเร่งด่วนที่ต้องได้รับการพัฒนาก่อน ซึ่งพิจารณาจากค่าดัชนี $PNI_{modified}$ = 0.40 พบว่า การสร้างเครือข่ายมีความต้องการจำเป็นต้องได้รับการพัฒนามากที่สุด ค่า $PNI_{modified}$ = 0.44 รองลงมาได้แก่ ข้อที่ 2 การมีความรู้ด้านเทคโนโลยี ข้อที่ 3 การมีภาวะผู้นำ ข้อที่ 4 การบริหารความเสี่ยง ($PNI_{modified}$ = 0.44) ค่า $PNI_{modified}$ เท่ากับ 0.44 0.39 0.38 และ 0.36 ตามลำดับ

2. รูปแบบนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ของบุคลากรโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น ดังนี้

2.1 องค์ประกอบที่ 1 ด้านการสร้างเครือข่ายบูรณาการกับหลักอิทธิบาท 4 พบว่า 1) ด้านการสร้างเครือข่ายมาบูรณาการกับหลักอิทธิบาท 4 ด้านฉันทะ หมายถึง การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จัด Workshop และอบรมเกี่ยวกับการพัฒนานวัตกรรม เช่น STEAM Education และ Active Learning ส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียน และการนำเสนอผลงานวิจัยการสร้างเครือข่ายความร่วมมือภายนอกประสานงานกับมหาวิทยาลัยและศูนย์วิจัยเพื่อพัฒนาโครงการทดลองแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่ดี จากโรงเรียนอื่นๆ และองค์กรที่เกี่ยวข้องการติดตามและประเมินผลติดตามผลลัพธ์ของกิจกรรมเครือข่ายผ่านแบบสอบถามและรายงานผลการใช้จริงปรับปรุงและพัฒนากระบวนการอย่างต่อเนื่องตามข้อมูลที่ได้รับ 2) ด้านการสร้างเครือข่ายมาบูรณาการกับหลักอิทธิบาท 4 ด้านวิริยะ หมายถึง การพัฒนาทัศนคติและคุณลักษณะบุคลากรมีความตั้งใจแน่วแน่ที่จะพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้โดยต่อเนื่อง พัฒนาทักษะความอดทน สามารถเผชิญความท้าทายและข้อจำกัดในการสร้างเครือข่ายหรือดำเนินโครงการโดยไม่ย่อท้อการสร้างแรงบันดาลใจ การยกระดับประสิทธิภาพเครือข่ายการเรียนรู้เครือข่ายที่เข้มแข็ง (Strong Networking) มีระบบสนับสนุนที่มั่นคงสำหรับกาแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และทรัพยากรการเรียนรู้การพัฒนาองค์ความรู้ร่วมกันสร้างองค์ความรู้ใหม่ผ่านการทำงานเป็นทีมและการทดลองใช้นวัตกรรมความต่อเนื่องของเครือข่ายมีการดำเนินงานต่อเนื่อง ไม่หยุดชะงักแม้ต้องพบกับปัญหา 3) ด้านการสร้างเครือข่ายมาบูรณาการกับหลักอิทธิบาท 4 ด้านจิตตะ หมายถึง สร้างกลุ่มความร่วมมือในสาขาวิชาต่างๆ เช่น คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีจัดประชุมเชิงปฏิบัติการและเวทีเสวนาเพื่อนำเสนอแนวคิดและนวัตกรรมการใช้เทคโนโลยีเชื่อมโยงเครือข่ายพัฒนาแพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น Facebook Group, LINE Open Chat หรือระบบ LMS เพื่อสนับสนุนการสื่อสารและแบ่งปันความรู้จัดทำระบบฐานข้อมูลองค์ความรู้เพื่อการแลกเปลี่ยนเนื้อหาและนวัตกรรม และ 4) ด้านการสร้างเครือข่ายมาบูรณาการกับหลักอิทธิบาท 4 ด้านวิมังสา หมายถึง การบูรณาการส่งเสริมให้เกิดการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ บุคลากรฝึกตั้งคำถามกับกิจกรรมการเรียนรู้ที่ตนออกแบบและใช้สอน สนทนาหลังการนิเทศ โดยตั้งคำถามกระตุ้นให้ครูวิเคราะห์การสอนของตนเองอย่างละเอียดชี้ให้เห็นข้อดีและข้อที่ควรปรับปรุง

2.2 องค์ประกอบที่ 2 การมีความรู้ด้านเทคโนโลยีบูรณาการกับหลักอิทธิบาท 4 พบว่า 1) ด้านเทคโนโลยีมาบูรณาการกับหลักอิทธิบาท 4 ด้านฉันทะ หมายถึง การสร้างแรงจูงใจภายใน บุคลากรมีความสนใจและกระตือรือร้นในการเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ๆ มีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้พัฒนาความรู้และทักษะด้านเทคโนโลยีด้วยความกระตือรือร้น โดยไม่ต้องมีแรงจูงใจภายนอก บุคลากรมีความสุขและรู้สึกภูมิใจเมื่อสามารถนำเทคโนโลยีไปประยุกต์ใช้ได้อย่างประสบความสำเร็จมองเห็นความก้าวหน้าและพัฒนาการของผู้เรียนอันเป็นผลมาจากการใช้เทคโนโลยีแสดงออกถึงความมั่นใจในการเป็นผู้นำทางนวัตกรรมด้านเทคโนโลยีในสถานศึกษาความตั้งใจในการแก้ปัญหาและปรับปรุงการใช้เทคโนโลยีบุคลากรสามารถแก้ไขข้อผิดพลาดและปรับปรุงการใช้งานเทคโนโลยี

ได้อย่างเป็นระบบมีความมุ่งมั่นในการทดลองและค้นหาแนวทางใหม่ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของสื่อการสอน 2) ด้านเทคโนโลยีมาบูรณาการกับหลักอิทธิบาท 4 ด้านวิริยะ หมายถึง ความมุ่งมั่นและความขยันหมั่นเพียรในการเรียนรู้เทคโนโลยีบุคลากรมีทัศนคติเชิงบวกและตั้งใจเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ๆ อย่างต่อเนื่องมีความพยายามศึกษา ทดลอง และฝึกฝนการใช้เครื่องมือและซอฟต์แวร์การเรียนการสอนดิจิทัลอย่างสม่ำเสมอกล้าเผชิญความท้าทายและอุปสรรคในการเรียนรู้เทคโนโลยี การฝึกฝนและทดลองใช้งานอย่างต่อเนื่องบุคลากรมีความพยายามในการฝึกใช้เครื่องมือเทคโนโลยีและพัฒนาแนวทางการสอนที่เหมาะสมมีการทดสอบและปรับปรุงนวัตกรรมการเรียนรู้ เช่น การใช้แอปพลิเคชันเพื่อสร้างบทเรียน Interactive หรือแบบทดสอบออนไลน์ใช้การเรียนรู้จากข้อผิดพลาดเพื่อนำไปปรับปรุงการใช้งานเทคโนโลยีความอดทนต่ออุปสรรคและความท้าทายทางเทคโนโลยีบุคลากรสามารถแก้ไขปัญหาด้านเทคนิคและข้อจำกัดของระบบเทคโนโลยีได้อย่างอดทนมีความพยายามปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและทดลองใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ 3) ด้านเทคโนโลยีมาบูรณาการกับหลักอิทธิบาท 4 ด้านจิตตะ หมายถึง การใช้งานเทคโนโลยีผลลัพธ์ที่คาดหวังบุคลากรสามารถใช้เทคโนโลยีในการออกแบบบทเรียน สื่อการสอนและกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพสามารถตรวจสอบและแก้ไขข้อผิดพลาดในการใช้เทคโนโลยีได้อย่างละเอียดรอบคอบพัฒนาผลงานสื่อดิจิทัลหรือเนื้อหาออนไลน์ที่มีคุณภาพและตรงตามมาตรฐานทางการศึกษาการจัดลำดับความสำคัญและการบริหารเวลาในการพัฒนาทักษะบุคลากรมีการจัดตารางเวลาเรียนรู้และพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่องจัดสรรเวลาในการทดลองใช้นวัตกรรมและเครื่องมือดิจิทัลใหม่ๆ เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้บริหารจัดการเวลาในการสร้างสื่อการสอนและวางแผนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ 4) ด้านเทคโนโลยีมาบูรณาการกับหลักอิทธิบาท 4 ด้านวิมังสา หมายถึง การคิดวิเคราะห์และวางแผนการใช้เทคโนโลยีอย่างเป็นระบบบุคลากรสามารถวิเคราะห์ความเหมาะสมของเครื่องมือและซอฟต์แวร์เทคโนโลยีที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้มีการวางแผนการใช้เทคโนโลยีอย่างมีเป้าหมายและเชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้เลือกใช้เทคโนโลยีที่ตอบโจทย์ความต้องการของผู้เรียนและบริบทของโรงเรียนการประเมินประสิทธิภาพของเทคโนโลยีที่ใช้ในการเรียนรู้บุคลากรมีความสามารถในการประเมินประสิทธิภาพของเทคโนโลยีผ่านการทดลองและใช้งานจริงสามารถระบุจุดแข็งและข้อจำกัดของเทคโนโลยีเพื่อนำไปปรับปรุงการใช้ต่อไปมีการรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

2.3 องค์ประกอบที่ 3 ด้านการมีภาวะผู้นำบูรณาการกับหลักอิทธิบาท 4 พบว่า 1) ด้านการมีภาวะผู้นำมาบูรณาการกับหลักอิทธิบาท 4 ด้านฉันทะ หมายถึง บุคคลากรความกระตือรือร้นและแรงบันดาลใจ ผู้นำที่มีความรักและหลงใหลในงาน สามารถกระตุ้นให้ผู้อื่นมีแรงจูงใจความเชื่อมั่นและความมุ่งมั่น การมีความเชื่อในศักยภาพของตนเองและทีมงาน พร้อมมุ่งมั่นเพื่อบรรลุเป้าหมายการสร้างพลังบวกและแรงจูงใจ สนับสนุนให้เกิดบรรยากาศการทำงานที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และการเรียนรู้การ

รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง แสวงหาความรู้ใหม่ๆ และกระตือรือร้นในการพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่อง มีแนวทางพัฒนาส่งเสริมการตั้งเป้าหมายระยะยาวที่ท้าทายและมีคุณค่าสร้างภาพอนาคตที่ชัดเจนและสร้างความเชื่อมั่นให้ทีมงานเห็นความสำคัญของงานใช้เรื่องราวหรือกรณีศึกษาเพื่อกระตุ้นแรงบันดาลใจบุคลากรมีความเชื่อมั่นและทุ่มเทกับการสร้างสรรค์นวัตกรรมการเรียนรู้เกิดแรงบันดาลใจและความศรัทธาต่อบทบาทผู้นำ 2) ด้านการมีภาวะผู้นำมาบูรณาการกับหลักอิทธิบาท 4 ด้านวิริยะ หมายถึง ความมุ่งมั่นและความพากเพียร การทุ่มเททำงานอย่างต่อเนื่องและไม่หยุดยั้งความอดทนต่ออุปสรรค การเผชิญและแก้ไขปัญหาอย่างมีสติและสร้างสรรค์ความสม่ำเสมอในการดำเนินงาน การดำเนินงานอย่างเป็นขั้นตอนและต่อเนื่องความกระตือรือร้นในการเรียนรู้และพัฒนา เปิดใจรับการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาตนเองตลอดเวลา การพัฒนาความอดทนต่ออุปสรรค สอนทักษะการแก้ปัญหา และการตัดสินใจ ส่งเสริมการเรียนรู้จากความผิดพลาด โดยใช้กระบวนการสะท้อนผล จัดกลุ่มแลกเปลี่ยนความคิดเห็น (Focus Group) เพื่อระดมสมองและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์บุคลากรสามารถเผชิญและแก้ไขปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพมีทัศนคติเชิงบวกและความอดทนต่อความล้มเหลวจัดอบรมและ Workshop เพื่อเสริมทักษะใหม่ๆ 3) ด้านการมีภาวะผู้นำมาบูรณาการกับหลักอิทธิบาท 4 ด้านจิตตะ หมายถึง การทำงานหรือการเรียนรู้ เพื่อบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ องค์ประกอบของภาวะผู้นำด้านจิตตะการมีแผนงานและเป้าหมายที่ชัดเจนในการนำทีมและพัฒนานวัตกรรมจัดลำดับความสำคัญของงานเพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพตรวจสอบและดูแลทุกขั้นตอนของกระบวนการทำงานอย่างรอบคอบรักษาความสม่ำเสมอในการดำเนินงานและติดตามผล จัดทำแผนพัฒนาตนเอง เพื่อกำหนดเป้าหมายและแนวทางดำเนินงานที่ชัดเจนกำหนดเป้าหมายระยะสั้นและระยะยาวสำหรับการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ ใช้เครื่องมือช่วยวางแผน เช่น Gantt Chart, SMART Goals บุคลากรมีแผนการทำงานที่เป็นรูปธรรมและตรวจสอบได้บรรลุเป้าหมายในการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ บุคลากรมีทักษะในการจัดสรรเวลาและทรัพยากรเพื่อใช้ในการพัฒนานวัตกรรมการดำเนินงานเป็นไปตามแผนและสามารถแก้ไขปัญหาได้ทันเวลา และลดข้อผิดพลาด โรงเรียนมีผู้นำที่มีความมุ่งมั่นและมีแผนงานที่เป็นระบบส่งเสริมการทำงานเป็นทีมและการจัดการเรียนรู้ที่มีเป้าหมายชัดเจนเกิดวัฒนธรรมการทำงานที่เน้นคุณภาพและประสิทธิภาพ 4) ด้านการมีภาวะผู้นำมาบูรณาการกับหลักอิทธิบาท 4 ด้านวิมังสา หมายถึง ทางการพัฒนาภาวะผู้นำด้านวิมังสาฝึกการตั้งคำถามและการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกผ่านกิจกรรมอภิปรายและระดมความคิด ใช้กรณีศึกษาจริงเพื่อฝึกการแก้ปัญหาและการตัดสินใจการใช้เครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูล เช่น SWOT Analysis และ Mind Mapping การวางแผนและการกำหนดกลยุทธ์ การวางแผนงานและการจัดการโครงการใช้เครื่องมือบริหารจัดการ เช่น Gantt Chart และ OKRs กำหนดเป้าหมายและติดตามผลส่งเสริมการประเมินความเสี่ยงและการจัดทำแผนรับมือ บุคลากรสามารถวางแผนกลยุทธ์อย่างชัดเจนและเป็นขั้นตอนการประเมินผลและการสะท้อนผล สอนการประเมินผลการดำเนินงานด้วยเครื่องมือ เช่น การประเมินผลแบบฟอร์ม (Rubric)

และการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม (Survey Tools)จัดกิจกรรมสะท้อนผล (Reflection Activities) เพื่อเรียนรู้จากประสบการณ์และนำไปปรับปรุงใช้เทคนิค Data Analytics เพื่อประเมินผลกระทบของนวัตกรรมการเรียนรู้การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ฝึกการใช้เทคนิคการแก้ปัญหา เช่น Design Thinking และ SCAMPER

2.4 องค์ประกอบที่ 4 ด้านการบริหารความเสี่ยงบูรณาการกับหลักอิทธิบาท 4พบว่า 1) ด้านการบริหารความเสี่ยงมาบูรณาการกับหลักอิทธิบาท 4 ด้านฉันทะ หมายถึง การบริหารความเสี่ยงบุคลากรมองเห็นคุณค่าและความสำคัญของการบริหารความเสี่ยงเกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานเชิงรุกเพื่อป้องกันปัญหาและแก้ไขสถานการณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ให้ความสำคัญกับความปลอดภัยและการพัฒนาอย่างต่อเนื่องโรงเรียนมีบรรยากาศการทำงานที่ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแนวทางการแก้ไขปัญหาบุคลากรมีความกระตือรือร้นในการนำเสนอแนวคิดใหม่ๆ เพื่อพัฒนากระบวนการบริหารความเสี่ยงบุคลากรมีความภาคภูมิใจในผลงานและมีความผูกพันกับองค์กรเกิดความมุ่งมั่นและความรับผิดชอบในการทำงาน เนื่องจากบุคลากรมีส่วนร่วมในการพัฒนาและตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยงลดอัตราการลาออกและสร้างความยั่งยืนในการดำเนินงานเกิดการริเริ่มนวัตกรรมด้านการจัดการความเสี่ยงมีความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบระบบหรือนวัตกรรมเพื่อลดความเสี่ยงโรงเรียนสามารถนำเครื่องมือหรือกระบวนการใหม่ๆ มาใช้ในการแก้ไขปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิภาพการป้องกันและตอบสนองต่อความเสี่ยงเพิ่มขึ้นการตรวจสอบและพัฒนากระบวนการป้องกันปัญหาอย่างสม่ำเสมอองค์กรสามารถลดความสูญเสีย ลดต้นทุน และจัดการกับเหตุการณ์ฉุกเฉินได้ 2) ด้านการบริหารความเสี่ยงมาบูรณาการกับหลักอิทธิบาท 4 ด้านวิริยะ หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่เพื่อลดความเสี่ยงในทุกระดับขององค์กรมีการติดตามและประเมินความเสี่ยงอย่างต่อเนื่อง เพื่อป้องกันปัญหาก่อนเกิดขึ้นเกิดการทำงานอย่างมีระบบและเป็นขั้นตอน เพื่อลดความผิดพลาดในการจัดการความเสี่ยง แสดงความรับผิดชอบอย่างสูงสุด ในการดำเนินงานตามแผนบริหารความเสี่ยงมีการเฝ้าระวังและวิเคราะห์ความเสี่ยงอย่างละเอียด เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่รวดเร็วและแม่นยำอดทนต่อความกดดันและความท้าทายในการจัดการสถานการณ์เสี่ยงพัฒนาความสามารถในการคาดการณ์ความเสี่ยงล่วงหน้า และเตรียมพร้อมรับมือกับเหตุการณ์ฉุกเฉินเกิดความร่วมมือและความสามัคคีในทีมงาน เพื่อแก้ไขปัญหาและจัดการกับความเสี่ยงอย่างมีประสิทธิภาพองค์กรมีการตรวจสอบข้อมูลความเสี่ยงอย่างสม่ำเสมอ เพื่อรักษาความมั่นคงและปลอดภัยบุคลากรพยายามคิดค้นแนวทางใหม่ๆ ในการป้องกันและลดผลกระทบเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง และนำไปสู่การปรับปรุงแนวทางการจัดการความเสี่ยงให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นมีการจัดทำรายงานความเสี่ยงอย่างเป็นระบบ เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลสำหรับการตัดสินใจและสามารถปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ได้อย่างรวดเร็วมีการจัดอบรมและพัฒนาทักษะ 3) ด้านการบริหารความเสี่ยงมาบูรณาการกับหลักอิทธิบาท 4 ด้านจิตตะ หมายถึง การสร้างจิตสำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบปลูก

ฝังให้บุคลากรมีความตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนในกระบวนการบริหารความเสี่ยงส่งเสริมการมีจิตสาธารณะและความมุ่งมั่นในการป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นการพัฒนาระบบติดตามและเฝ้าระวังความเสี่ยงอย่างต่อเนื่องใช้ระบบตรวจสอบและติดตามข้อมูล ที่มีประสิทธิภาพจัดตั้งทีมงานเฉพาะกิจเพื่อสังเกตการณ์และแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าการให้ความสำคัญกับรายละเอียดและความแม่นยำส่งเสริมวัฒนธรรมการตรวจสอบข้อมูลอย่างละเอียดใช้เทคนิคการประเมินความเสี่ยงที่มีความแม่นยำ เช่น Failure Mode and Effects Analysis (FMEA) หรือการวิเคราะห์เหตุการณ์วิกฤตการสร้างแผนงานและการบริหารจัดการที่เป็นระบบจัดทำคู่มือแนวทางการบริหารความเสี่ยงที่ชัดเจนสร้างตารางการติดตามผลอย่างเป็นระยะ เพื่อตรวจสอบความคืบหน้าของแผนงานการสื่อสารและรายงานความเสี่ยงจัดช่องทางสื่อสาร 4) ด้านการบริหารความเสี่ยงมาบูรณาการกับหลักอิทธิบาท 4 ด้านวิมังสา หมายถึง การวิเคราะห์และไตร่ตรองข้อมูลอย่างรอบคอบ เพื่อระบุและประเมินความเสี่ยงอย่างแม่นยำการตรวจสอบและประเมินผลแผนบริหารความเสี่ยง เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่องมีการปรับปรุงและพัฒนาแผนบริหารความเสี่ยง จากการเรียนรู้ข้อผิดพลาดในอดีตสามารถในการประเมินทางเลือกต่างๆ เพื่อเลือกแนวทางที่เหมาะสมในการจัดการความเสี่ยงเกิดระบบการวิเคราะห์ข้อมูลและติดตามผลที่สามารถตรวจสอบย้อนกลับได้อย่างชัดเจนมีการบันทึกบทเรียนจากกรณีศึกษา และนำไปใช้ในการปรับปรุงแผนบริหารความเสี่ยงในอนาคตองค์กรมีการจัดทำรายงานวิเคราะห์ความเสี่ยง เพื่อนำเสนอแนวทางแก้ไขอย่างมีเหตุผลมีการประเมินผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นล่วงหน้า และวางแผนป้องกันได้อย่างเหมาะสมเกิดการตรวจสอบและประเมินผลลัพธ์ของการดำเนินงาน เพื่อวัดประสิทธิภาพของการบริหารความเสี่ยงข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับปัจจัยเสี่ยงต่าง

3. การประเมินรูปแบบนวัตกรการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ของบุคลากรโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น สรุปได้ว่า (ชื่อรูปแบบ วัตถุประสงค์ หลักการ /แนวคิด) ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของการประเมินรูปแบบนวัตกรการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ของบุคลากรโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ความเป็นไปได้ ($\bar{X}$ = 4.68, S.D. = 0.53) รองลงมา ความเหมาะสม ($\bar{X}$ = 4.68, S.D. = 0.42) และ ความเหมาะสม ($\bar{X}$ = 4.68, S.D. = 0.42) ตามลำดับ 1) ด้านการสร้างเครือข่าย พบว่า บุคลากรวิเคราะห์แนวโน้มและรูปแบบพฤติกรรมในเครือข่ายคาดการณ์พฤติกรรมเครือข่ายในอนาคต มีการใช้เทคนิคต่างๆ เพื่อการวิเคราะห์ทางสถิติข้อมูลเชิงลึก การจัดการจัดรูปแบบหมวดหมู่และการแปลงข้อมูลให้อยู่ในรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์ 2) ด้านการมีความรู้ด้านเทคโนโลยี พบว่า บุคลากรศึกษาหาความรู้ ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับ AI ผ่านเว็บไซต์ หนังสือ หลักสูตรฝึกอบรม และสัมมนา ผู้บริหารการเรียนรู้ที่โต้ตอบสถานการณ์จำลองช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างสนุกสนานและจดจำเนื้อหาได้ดีขึ้น และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ผู้บริหารสามารถนำมาใช้ประโยชน์ให้เข้ากับการ

เปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ AI ให้การประสบความสำเร็จ 3) ด้านการมีภาวะผู้นำ พบว่า การประเมินแบบจำลองเชิงสถิติหรือเพื่อคาดการณ์แนวโน้มในอนาคตแนะนำแนวทางการดำเนินงานหรือกลยุทธ์ที่เหมาะสมจากผลวิเคราะห์ ผู้บริหารสามารระบุความถี่ของการติดต่อสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูลหรือทรัพยากรในเครือข่ายและข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ บุคลากรวิเคราะห์แนวโน้มและรูปแบบพฤติกรรมในเครือข่ายคาดการณ์พฤติกรรมเครือข่ายในอนาคต และ 4) ด้านการบริหารความเสี่ยง พบว่า บุคลากรสร้างความสัมพันธ์ที่ดีสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรสุภาพและจริงใจ มีนวัตกรรมการเรียนรู้ต้องมีอิทธิพลต่อการจูงใจผู้เรียนให้มากที่สุดหรือมากกว่าที่เคยใช้มา ผู้บริหารมีการยอมรับการชื่นชมและกำลังใจพยายามสังเกตและหาจุดเด่นของผู้อื่นแล้วแสดงความชื่นชม

5. อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลครั้งนี้ ผู้วิจัยจะได้นำประเด็นที่มีความสำคัญ รูปแบบนวัตกรการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ของบุคลากรโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น มีประเด็นที่น่าสนใจสามารถนำมาอภิปรายได้ดังนี้

1. สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น นวัตกรการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ของบุคลากรโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น พบว่า สภาพปัจจุบัน มีค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง การมีความรู้ด้านเทคโนโลยี การบริหารความเสี่ยง การมีภาวะผู้นำและการสร้างเครือข่าย ตามลำดับ สภาพที่พึงประสงค์ พบว่า มีค่าเฉลี่ยระดับมากที่สุด การสร้างเครือข่าย การมีความรู้ด้านเทคโนโลยี การมีภาวะผู้นำ การบริหารความเสี่ยง ตามลำดับความรู้ด้านเทคโนโลยีรองลงมาคือ การสร้างเครือข่าย และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ การมีภาวะผู้นำในการวิเคราะห์ ความต้องการจำเป็น ที่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วนที่สุดคือ การสร้างเครือข่าย รองลงมาคือ การมีความรู้ด้านเทคโนโลยี ตามด้วยการมีภาวะผู้นำ และสุดท้ายคือ การบริหารความเสี่ยง ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าการพัฒนานวัตกรการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ควรมุ่งเน้นการเสริมสร้างเครือข่ายควบคู่กับการพัฒนาความรู้ด้านเทคโนโลยีและภาวะผู้นำ เพื่อเชื่อมโยงความพอใจ ความเพียร ความใส่ใจ และการใช้เหตุผล เข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนเอกชนได้อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของโกศล ภูศรี (2564) ได้ศึกษาผลงานวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาความเป็นนวัตกรของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความเป็นนวัตกรของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มี 5 องค์ประกอบ 28 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) ทักษะการคิดริเริ่ม 5 ตัวบ่งชี้ 2) ทักษะการตั้งคำถาม 6 ตัวบ่งชี้ 3) ทักษะการสังเกต 6 ตัวบ่งชี้ 4) ทักษะการทดลอง 6 ตัวบ่งชี้ 5) ทักษะการสร้างเครือข่าย 5 ตัวบ่งชี้ ความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้อยู่ในระดับมากที่สุด และโมเดลความ

เป็นนวัตกรของครูมีความสอดล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

2. การสร้างรูปแบบนวัตกรการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ของบุคลากรโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น พบว่า การสร้างรูปแบบ 1) การสร้างแรงบันดาลใจในการสอน การพัฒนาสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมความพอใจในการทำงาน การให้รางวัลและการยอมรับในผลงาน รวมถึงการสนับสนุนการเติมโตในสายอาชีพ 2) การสร้างเป้าหมายที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม กำหนดเป้าหมายการพัฒนานวัตกรรมการสอนชัดเจน การพัฒนาสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการทำงาน การจัดเวลาอย่างมีประสิทธิภาพ การแก้ปัญหาและเผชิญกับอุปสรรค 3) การสังเกตและติดตามพฤติกรรมการเรียนรู้ การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับผู้เรียน การใส่ใจพัฒนาตนเองของครู และการใช้เทคโนโลยีนวัตกรรมเพื่อการติดตามผล 4) การวิเคราะห์ข้อมูลและการใช้เหตุผลเชิงระบบ การสอบสอบและประเมินผลกระบวนการเรียนรู้ การคิดอย่างเป็นระบบ และการตั้งคำถามเพื่อหาคำตอบอย่างมีเหตุผลที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า รูปแบบนวัตกรการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 เป็นกรอบแนวคิดที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทโรงเรียนเอกชน โดยช่วยส่งเสริมการสร้างเครือข่าย การพัฒนาความรู้ด้านเทคโนโลยี ภาวะผู้นำ และการบริหารความเสี่ยงอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับผลการวิจัยของกุลธิดา มะลิวัลย์, จุฬาพรรณภรณ์ ธนะแพทย์ และพระฮอนด้า วาทสทโท (2564, หน้า 435-436) ได้ศึกษาผลงานวิจัยเรื่อง ทักษะการบริหารตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า 1) ทักษะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน โดยรวมและรายด้านปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านเทคนิควิธี รองลงมา คือ ด้านมนุษย์ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านด้านความคิดรวบยอด 2) หลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน โดยรวมและรายด้านปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านจิตตะรองลงมา คือ ด้านวิริยะ ด้านวิมังสา ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านฉันทะ 3) ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบจำแนกตามตำแหน่งและระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นกับทักษะการบริหารตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนไม่แตกต่างกัน แต่ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีประสบการณ์การทำงานแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะการบริหารตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 4) แนวทางทักษะการบริหารตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน มีข้อเสนอแนะให้นำหลักธรรมเกี่ยวกับหลักอิทธิบาท 4 บูรณาการเข้ากับทุกทักษะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลเชิงประจักษ์

3. การประเมินสร้างรูปแบบนวัตกรการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ของบุคลากรโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น พบว่า การประเมินรูปแบบ ด้านการสร้างเครือข่าย การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ทำงานอย่างได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านการมีความรู้ด้านเทคโนโลยี การความเข้าใจโลกยุคใหม่ AI และสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมี

ประสิทธิภาพ ฝึกฝนแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ด้านการมีภาวะผู้นำ การนำเสนอข้อมูลที่ชัดเจนน่าเชื่อถือและเป็นประโยชน์ ด้านการบริหารความเสี่ยง การประมวลผล วิเคราะห์ และตีความข้อมูล เพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจ แก้ปัญหาให้บรรลุเป้าหมาย ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า รูปแบบนวัตกรการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 เป็นการพัฒนาที่สอดคล้องกับธรรมชาติการเรียนรู้และการทำงานของบุคลากรในสถานศึกษา โดยบูรณาการแรงจูงใจภายในและกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบเข้าด้วยกันอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับผลการวิจัยของสิริพร อินทรธรรม, วิทร วิภาหัส และประหยัด ฤๅชากูล (2566, หน้า 63-72) ได้ศึกษาผลการวิจัยเรื่อง การศึกษาแนวทางสมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองของครูโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดสกลนคร พบว่า สภาพปัจจุบันของสมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองของครูโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดสกลนคร โดยรวมอยู่ในระดับมากดังนี้ 1) ด้านการศึกษาคับคว้า ติดตามความรู้ข่าวสารใหม่ๆ ทางวิชาการ 2) ด้านการสร้างองค์ความรู้ และนวัตกรรมในการพัฒนาองค์กรวิชาชีพ 3) ด้านการสำรวจ และประเมินตนเองของครู 4) ด้านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสร้างเครือข่าย

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่นควรมีนโยบายสนับสนุนไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายระบุความถี่ของการติดต่อสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูลหรือทรัพยากรในเครือข่ายให้มีการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และมีประสิทธิภาพได้

1.2 การพัฒนานวัตกรการจัดการเรียนรู้นโยบายใช้แบบจำลองเชิงสถิติหรือเพื่อคาดการณ์แนวโน้มในอนาคตแนะนำแนวทางการดำเนินงานหรือกลยุทธ์ที่เหมาะสมจากผลวิเคราะห์

2. ข้อเสนอแนะการนำผลวิจัยไปใช้

2.1 บุคลากรสามารถนำเครื่องมือจากผลการวิจัย นวัตกรการจัดการเรียนรู้สำคัญที่ช่วยให้องค์กรสามารถดำเนินงานและพัฒนาได้อย่างเป็นระบบ และสามารถนำไปใช้ในบริบทต่างๆ เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในการช่วยตนเอง ให้มาตรฐานความ โดยการร่วมมือ เป็นวิธีการที่นำการบริการของเพื่อยกระดับคุณภาพ

2.2 บุคลากรสามารถนำผลการวิจัยบูรณาการตั้งคาถามเพื่อค้นหาปัญหาที่แท้จริง มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ มุ่งมั่น มีความอดทน ช่างสังเกตสิ่งแวดล้อมรอบตัว มีความรอบรู้หลากหลาย ทั้งจากประสบการณ์ของตนเองและเครือข่าย นำความรู้เหล่านั้นมาเชื่อมโยงเข้าด้วยกันเพื่อสร้างสรรค์กระบวนการแก้ปัญหา คิดค้นสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ

3. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 การพัฒนาและประเมินประสิทธิผลรูปแบบนวัตกรการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะดิจิทัลของครูโรงเรียนเอกชน

3.2 ผลลัพธ์การประเมินของการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ที่มีต่อความสามารถเชิงนวัตกรรมของผู้เรียนในโรงเรียนเอกชน

3.3 ปัจจัยเชิงสาเหตุของความเป็นนวัตกรการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ของบุคลากรโรงเรียนเอกชนในยุคดิจิทัล

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการวิจัย รูปแบบนวัตกรการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ของบุคลากรโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น สามารถสรุปองค์ความรู้ที่ได้รับ ดังนี้ 1) การสร้างเครือข่าย สามารถวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก คาดการณ์แนวโน้มพฤติกรรมเครือข่าย ใช้แบบจำลองและสถิติในการตัดสินใจ วางกลยุทธ์ และแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) ความรู้ด้านเทคโนโลยี มีความรู้และทักษะด้าน AI ปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง ใช้เทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้สมัยใหม่ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และนำ AI มาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ 3) ภาวะผู้นำ มีการสื่อสารชัดเจน น่าเชื่อถือ สร้างแรงจูงใจ ความสัมพันธ์ที่ดี บรรยากาศเป็นมิตร เปิดใจเรียนรู้ ยอมรับและชื่นชมผู้อื่น เน้นประโยชน์ร่วมกัน 4) การบริหารความเสี่ยง ใช้ข้อมูลและการวิเคราะห์เชิงสถิติในการคาดการณ์แนวโน้ม วางแผน ปรับกลยุทธ์ และจัดการข้อมูลอย่างเป็นระบบ การประยุกต์ หลักอิทธิบาท 4 ในการสร้างนวัตกรการจัดการเรียนรู้ สรุปได้ว่า 1) ฉันทะ สร้างแรงบันดาลใจ ความพึงพอใจ และความมุ่งมั่น ผ่านการให้ข้อมูลย้อนกลับ การยกย่อง และการสนับสนุนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 2) วิริยะ ส่งเสริมความเพียรและวินัย ด้วยการตั้งเป้าหมายเป็นขั้นตอน เห็นความก้าวหน้า ทดลองนวัตกรรม และพัฒนาต่อเนื่อง 3) จิตตะ เน้นความใส่ใจ โดยจัดสรรเวลา ลดภาระงานที่ไม่จำเป็น ใช้ข้อมูลสะท้อนผล และสร้างวงจรการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 4) วิมังสา ใช้เหตุผลและการเรียนรู้จากเทคโนโลยี โดยเฉพาะ AI เพื่อวิเคราะห์ ปรับปรุง และยกระดับการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพ ดังภาพที่ 1

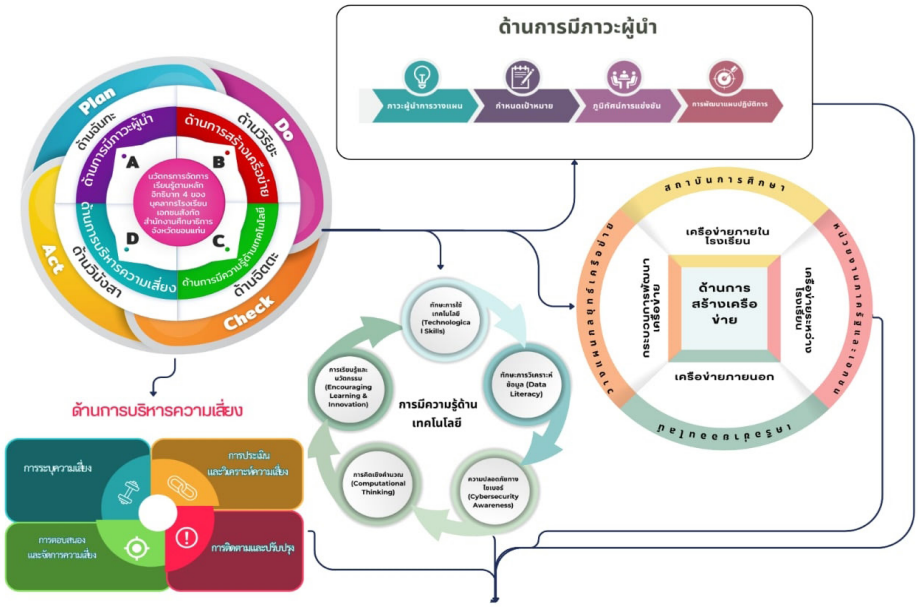

รูปแบบนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ของบุคลากรโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). *การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง*. กรุงเทพฯ: คุรุสภาลาดพร้าว.

กุลธิดา มะลิวัลย์, จุฬาพรรณภรณ์ ธนะแพทย์ และพระฮอนด้า วาทสทฺโท. (2564). ทักษะการบริหารตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดหนองบัวลำภู. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์,* 6(2), 435-448. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/mcjou/article/view/249156

โกศล ภูศรี. (2564). *กลยุทธ์การพัฒนาความเป็นนวัตกรของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. (วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ฐาปนา นิ่มไพศาล. (2559). *องค์การและการจัดการ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธีระ รุญเจริญ. (2559). *วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรีสฤษดิ์วงศ์.

บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ประเวศน์ มหารัตน์สกุล. (2560). *กลยุทธ์การวางแผนและการจัดการ*. กรุงเทพฯ: ส. เอเชียเพรส 2989.

พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2562. (1 พฤษภาคม 2562). *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่ม 136 ตอน 57 ก หน้า 79.

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2553). *แนวทางการจัดการเรียนรู้ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สิริพร อินทรธรรม, วิทร วิภาหัส และประหยัด ฤๅชากูล. (2566). การศึกษาแนวทางสมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองของครูโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดสกลนคร. *วารสารวิชาการวิทยาลัยสันตพล*, 9(2),63-72. https://so05.tci-thaijo.org/index.php/scaj/article/view/263938

สุวิมล ว่องวานิช. (2550). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Joyce, B., Weil, M., & Calhoun, E. (2015). *Models of teaching*. (9th ed.). Boston, MA: Pearson Education.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610. https://doi.org/10.1177/001316447003000308

กลยุทธ์การบริหารงานทั่วไปตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7*

General management strategy based on The Fuor Brahmavihāra principles of Phrapariyattidhamma School General Education Department, Area 7

พระมหารักศักดิ์ ปญฺญาวุฑฺโฒ (บุญชัย), พระมหาพิสิฐ วิสิฏฺฐปญฺโญ (สืบนิสัย) และยิ่งสรรค์ หาพา
Phramaha Raksak Puññavaḍḍhano (Boonchai), Phramaha Phisit Visiṭṭhapañño (Suebnisai) and Yingsan Hapha
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ประเทศไทย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: raksak.1530@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารงานทั่วไปตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 ซึ่งประกอบด้วยด้านการดำเนินงานธุรการ ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อการศึกษา ด้านการบริหารจัดการอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม และด้านการประชาสัมพันธ์ 2) พัฒนากลยุทธ์การบริหารงานทั่วไปตามหลักพรหมวิหาร 4 และ 3) ประเมินกลยุทธ์ดังกล่าว การวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 จำนวน 175 รูป/คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง ($PNI_{modified}$)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความต้องการจำเป็นของการบริหารงานทั่วไปตามหลักพรหมวิหาร 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุดคือ ด้านการบริหารจัดการอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม

*ได้รับบทความ: 27 กุมภาพันธ์ 2568; แก้ไขบทความ: 24 ธันวาคม 2568; ตอบรับตีพิมพ์: 29 ธันวาคม 2568
Received: February 27 4, 2025; Revised: December 24, 2025; Accepted: December 29, 2025

รองลงมาคือ ด้านการประชาสัมพันธ์ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการดำเนินงานธุรการ สำหรับระดับปฏิบัติการที่พึงประสงค์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการประชาสัมพันธ์ รองลงมาคือ ด้านการบริหารจัดการอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อการศึกษา เมื่อพิจารณาลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นตามดัชนี $PNI_{modified}$ พบว่า ด้านการประชาสัมพันธ์มีความสำคัญและเร่งด่วนที่สุด รองลงมาคือ ด้านการดำเนินงานธุรการ และด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อการศึกษา

2. ผลการพัฒนากลยุทธ์ทำให้ได้กลยุทธ์การบริหารงานทั่วไปตามหลักพรหมวิหาร 4 ซึ่งประกอบด้วย 1 วิสัยทัศน์ 4 พันธกิจ 4 เป้าประสงค์ 4 ประเด็นยุทธศาสตร์ และ 48 กลยุทธ์

3. ผลการประเมินกลยุทธ์การบริหารงานทั่วไปตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความเหมาะสมต่อการนำไปใช้

คำสำคัญ: กลยุทธ์การบริหารงานทั่วไป; พรหมวิหาร 4; โรงเรียนพระปริยัติธรรม

Abstract

This study aimed to: (1) examine the current conditions, desirable conditions, and priority needs of general administration based on the Four Brahmavihāra principles in Phrapariyattidhamma Schools (General Education Division), Educational Region 7, covering administrative operations, educational technology and innovation, facilities and environmental management, and public relations; (2) develop strategies for general administration based on the Four Brahmavihāra principles; and (3) evaluate the developed strategies. A mixed-methods research design was employed. The sample consisted of 175 administrators and teachers from Phrapariyattidhamma Schools (General Education Division), Educational Region 7, and 10 key informants. The research instruments included questionnaires and semi-structured interviews. Data were analyzed using descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, standard deviation, and the Modified Priority Needs Index ($PNI_{modified}$).

The findings revealed that:

1. The overall priority needs for general administration based on the Four Brahmavihāra principles were at a high level. The aspect with the highest level of need was facilities and environmental management, followed by public relations, while administrative operations showed the lowest mean score. Regarding the desirable level

of practice, the overall level was at the highest level. Public relations received the highest mean score, followed by facilities and environmental management, whereas educational technology and innovation had the lowest mean score. Based on the $PNI_{modified}$, public relations was identified as the most important and urgent area for development, followed by administrative operations and educational technology and innovation.

2. The development process resulted in a set of general administration strategies based on the Four Brahmavihāra principles, consisting of one vision, four missions, four objectives, four strategic issues, and 48 strategies

3. The overall evaluation of the general administration strategies based on the Four Brahmavihāra principles was at the highest level, indicating a high degree of appropriateness for practical implementation.

Keywords: General Administration Strategies; Four Brahmavihāra Principles; Phrapariyat tidhamma Schools

1. บทนำ

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นรูปแบบการจัดการศึกษาที่มีบทบาทสำคัญในการขยายโอกาสทางการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรและเยาวชนผู้ด้อยโอกาส โดยบูรณาการการศึกษาสามัญเข้ากับการปลูกฝังคุณธรรมทางพระพุทธศาสนา อันสอดคล้องกับพันธกิจของรัฐในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นผู้มีความรู้ควบคู่คุณธรรมและสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับสังคมอย่างสันติสุข การจัดการศึกษารูปแบบดังกล่าวได้รับการรับรองตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และประกาศมหาเถรสมาคมว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ซึ่งสะท้อนถึงความร่วมมือระหว่างรัฐและคณะสงฆ์ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ครอบคลุมประชาชนทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียม ภายใต้กรอบนโยบายการศึกษาของรัฐภายหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้เน้นย้ำให้สถานศึกษาดำเนินการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ มีมาตรฐาน และตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยเฉพาะการบริหารจัดการสถานศึกษาที่ต้องมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และคำนึงถึงความคุ้มค่าเชิงทรัพยากร อย่างไรก็ตาม รายงานด้านการบริหารจัดการศึกษาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในช่วงหลังปี 2560 สะท้อนให้เห็นว่า โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ยังคงเผชิญกับข้อจำกัดเชิงโครงสร้างหลายประการ อาทิ งบประมาณที่ไม่เพียงพอและไม่สอดคล้องกับภารกิจ บุคลากรที่ขาดความเชี่ยวชาญด้านการบริหารสถานศึกษา และหลักสูตรที่ยังไม่สามารถตอบสนองบริบทการเปลี่ยนแปลงของสังคมและผู้เรียนได้อย่างเต็มที่ ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการบริหารและผลลัพธ์ทางการศึกษา (สำนักงานพระพุทธ

ศาสนาแห่งชาติ, 2563; สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564)

ในบริบทดังกล่าว การบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษานับเป็นกลไกสนับสนุนสำคัญที่มีผลต่อการขับเคลื่อนการดำเนินงานของโรงเรียนทั้งระบบ ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินงานธุรการ การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อการศึกษา การบริหารจัดการอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการประชาสัมพันธ์และสร้างความร่วมมือกับชุมชน หากขาดกรอบแนวคิดเชิงกลยุทธ์ที่ชัดเจน การบริหารย่อมขึ้นอยู่กับประสบการณ์และความถนัดเฉพาะบุคคลของผู้บริหาร ส่งผลให้เกิดความแตกต่างด้านคุณภาพการบริหารระหว่างสถานศึกษา นอกจากกรอบแนวคิดเชิงพุทธธรรมแล้ว แนวคิดด้านการบริหารสถานศึกษาและการจัดการเชิงกลยุทธ์สมัยใหม่ยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาองค์กรทางการศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยมุ่งเน้นการกำหนดวิสัยทัศน์ การจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และการสร้างความร่วมมือของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย แนวคิดการบริหารการศึกษา ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาได้ชี้ให้เห็นว่า การบริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิผลจำเป็นต้องผสานมิติด้านโครงสร้าง กระบวนการบริหาร และภาวะผู้นำเข้าด้วยกัน เพื่อให้สามารถตอบสนองบริบทการเปลี่ยนแปลงของสังคมและความคาดหวังของชุมชนได้อย่างยั่งยืน (Bush, 2020; Hoy & Miskel, 2018) กรอบแนวคิดการจัดการเชิงกลยุทธ์ เน้นว่ากลยุทธ์ขององค์กรควรตั้งอยู่บนการวิเคราะห์บริบท ความพร้อมของทรัพยากร และคุณค่าหลักขององค์กร เพื่อให้กลยุทธ์สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริงและสร้างผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม โดยเฉพาะในองค์กรภาครัฐและองค์กรการศึกษาซึ่งต้องเผชิญกับข้อจำกัดด้านงบประมาณ บุคลากร และข้อกำหนดเชิงนโยบาย (Bryson, 2018; Northouse, 2021) เมื่อพิจารณาร่วมกัน จะเห็นได้ว่าหลักพรหมวิหาร 4 สามารถทำหน้าที่เป็นกลไกเชิงคุณธรรมที่หลอมรวมอยู่ภายใต้กรอบการบริหารการศึกษาและการจัดการเชิงกลยุทธ์สมัยใหม่ โดยช่วยเติมเต็มมิติด้านคุณค่าและจริยธรรมให้กับกระบวนการกำหนดและขับเคลื่อนกลยุทธ์การบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา อันนำไปสู่การบริหารที่มีประสิทธิผล มีความชอบธรรมทางสังคม และสอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงของการจัดการศึกษาในปัจจุบัน

ด้วยเหตุนี้ การนำหลักพรหมวิหาร 4 ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา มาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการบริหารงานทั่วไป จึงเป็นทางเลือกเชิงกลยุทธ์ที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม หลักพรหมวิหาร 4 ไม่เพียงเป็นหลักธรรมทางพุทธศาสนาที่มุ่งพัฒนาจิตใจของผู้บริหาร หากยังเป็นฐานคิดที่เอื้อต่อการบริหารจัดการเชิงคุณธรรม ความเป็นธรรม และการมีส่วนร่วม ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อแก้ไขปัญหาด้านงบประมาณ บุคลากร และการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบและยั่งยืน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2551)

ดังนั้น การศึกษาการสร้างกลยุทธ์การบริหารงานทั่วไปตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 ซึ่งประกอบด้วยโรงเรียนจำนวน 47 แห่ง ในจังหวัดขอนแก่น เลย และหนองบัวลำภู จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อพัฒนากรอบกลยุทธ์การบริหารที่เหมาะสมกับบริบท

ปัจจุบัน อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการบริหารและคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาและนโยบายการพัฒนาการศึกษาของประเทศ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็นของกลยุทธ์การบริหารงานทั่วไปของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7

2. เพื่อพัฒนากลยุทธ์การบริหารงานทั่วไปตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7

3. เพื่อประเมินกลยุทธ์การบริหารงานทั่วไปตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้ระเบียบวิธีเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการแจกแบบสอบถาม (Questionnaire) กับกลุ่มประชากรที่ได้กำหนดไว้ และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept interview)

1. การออกแบบการวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัยระยะที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้จัดทำหนังสือขอข้อมูลจำนวนประชากรจากประธานเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 เพื่อนำมากำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง โดยประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 จำนวน 47 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 316 รูป/คน การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้ตารางคำนวณของ Krejcie & Morgan (1970, pp. 607-610) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 175 รูป/คน จากนั้นผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยกำหนดชั้นภูมิตามสถานะของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอน เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่มีความเป็นตัวแทนของประชากรอย่างเหมาะสมและลดความคลาดเคลื่อนจากการสุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณคือแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งสร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์การวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ และตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานทั่วไปตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 ครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ (1) การดำเนินงานธุรการ (2) งานเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อการศึกษา (3) การบริหารจัดการอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม และ (4) การประชาสัมพันธ์ รวมทั้งสิ้น 64 ข้อ ลักษณะเป็นแบบมาตราส่วน

ประมาณค่า 5 ระดับตามแนวคิดของ Likert

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดำเนินการโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 รูป/คน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และคำนวณดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย (IOC) ก่อนนำไปทดลองใช้และปรับปรุงเป็นฉบับสมบูรณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้ดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง (Modified Priority Needs Index: $PNI_{modified}$) เพื่อจัดลำดับความสำคัญของประเด็นที่ควรได้รับการพัฒนา

2. การออกแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยระยะที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แนวทางการวิจัยเชิงอุปนัย (Inductive Approach) ผู้วิจัยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 รูป/คน ซึ่งเป็นผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่สะท้อนมุมมองด้านการบริหารงานทั่วไปตามหลักพรหมวิหาร 4 อย่างแท้จริง

เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) แบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่ (1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ (2) สภาพแวดล้อมการบริหารงานทั่วไป (3) การปฏิบัติการบริหารงานทั่วไปในปัจจุบัน และ (4) กลยุทธ์การบริหารงานทั่วไปตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอผลด้วยการพรรณนา 2)ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ด้วยวิธีการอุปนัย (Inductive Analysis) โดยจัดระเบียบและจำแนกข้อมูลอย่างเป็นระบบ จากนั้นตีความ เชื่อมโยงความสัมพันธ์ และสรุปประเด็นไปพร้อมกับการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งนี้หากพบประเด็นที่ยังไม่ชัดเจน จะมีการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อให้สามารถตอบคำถามการวิจัยได้อย่างลึกซึ้ง โดยมุ่งวิเคราะห์ความเชื่อมโยงเชิงทฤษฎีของข้อมูลเชิงคุณภาพ 3) การตรวจสอบข้อมูล ผู้วิจัยพิจารณาความเพียงพอและความสอดคล้องของข้อมูลกับวัตถุประสงค์การวิจัย หากพบความคลาดเคลื่อนจะตรวจสอบข้อเท็จจริงซ้ำ โดยอาศัยแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องร่วมกับข้อมูลที่เชื่อถือได้ เพื่อสร้างและพิสูจน์บทสรุปอย่างเป็นระบบ และ 4) การนำเสนอผลการวิเคราะห์ ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและการพรรณนาเป็นหลัก

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การบริหารงานทั่วไปตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 ผู้วิจัยได้สรุปผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของกลยุทธ์การบริหารงานทั่วไปตามหลักพรหมวิหาร 4 พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารงานทั่วไปตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ขณะที่ สภาพที่พึงประสงค์

อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด สะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างในการพัฒนาการบริหารงานทั่วไปอย่างชัดเจน เมื่อพิจารณาค่าดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง (PNI modified) พบว่า ด้านการประชาสัมพันธ์มีค่าความต้องการจำเป็นสูงสุด รองลงมาคือด้านการดำเนินงานธุรการ และด้านงานเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อการศึกษา ส่วนด้านการบริหารจัดการอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมมีความต้องการจำเป็นในลำดับถัดมา ผลดังกล่าวสะท้อนว่า การบริหารงานทั่วไปของโรงเรียนพระปริยัติธรรมยังขาดกลไกเชิงกลยุทธ์ในการสื่อสารกับชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมทั้งระบบสนับสนุนการดำเนินงานภายในที่สอดคล้องกับบริบทปัจจุบัน จึงจำเป็นต้องพัฒนากลยุทธ์การบริหารที่ยึดหลักคุณธรรมและความเป็นธรรมเป็นฐานเพื่อยกระดับคุณภาพการบริหารอย่างเป็นระบบ

2. ผลการพัฒนากลยุทธ์การบริหารงานทั่วไปตามหลักพรหมวิหาร 4 การพัฒนากลยุทธ์การบริหารงานทั่วไปตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 เป็นผลจากการ บูรณาการข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยข้อมูลเชิงปริมาณสะท้อนลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารงานทั่วไปจากความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน ขณะที่ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับปัญหา สาเหตุ และแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมกับบริบทจริงของโรงเรียน ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งสองส่วนถูกนำมาสังเคราะห์เป็นร่างกลยุทธ์การบริหารงานทั่วไปตามหลักพรหมวิหาร 4 (ร่างฉบับที่ 1) ซึ่งประกอบด้วย 1 วิสัยทัศน์ 4 พันธกิจ 4 เป้าประสงค์ 4 ประเด็นยุทธศาสตร์ และ 32 กลยุทธ์ จากนั้นได้นำร่างกลยุทธ์เข้าสู่กระบวนการสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ จนได้กลยุทธ์ฉบับสมบูรณ์ ประกอบด้วย 1 วิสัยทัศน์ 4 พันธกิจ 4 เป้าประสงค์ 4 ประเด็นยุทธศาสตร์ และ 48 กลยุทธ์ ซึ่งสะท้อนความเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบระหว่างผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประจักษ์และกรอบแนวคิดทางพุทธบริหาร

3. ผลการประเมินกลยุทธ์การบริหารงานทั่วไปตามหลักพรหมวิหาร 4 (จัดหมวดตามหลักธรรม) ผลการประเมินกลยุทธ์พบว่า กลยุทธ์ด้านการประชาสัมพันธ์เป็นกลยุทธ์ที่มีความต้องการจำเป็นเร่งด่วนสูงสุด โดยสามารถจัดกลุ่มกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับหลักพรหมวิหาร 4 ดังนี้ 1) กลยุทธ์ตามหลักเมตตามุ่งสร้างการสื่อสารที่เป็นมิตร สุภาพ และเข้าถึงง่าย เช่น การพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์ที่คำนึงถึงผู้รับสาร การรับฟังความคิดเห็นและตอบสนองต่อความต้องการของสาธารณะอย่างจริงใจ 2) กลยุทธ์ตามหลักกรุณาเน้นการช่วยเหลือ สนับสนุน และเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วม เช่น การเปิดช่องทางรับข้อเสนอแนะ การให้ข้อมูลที่ถูกต้อง ชัดเจน และเป็นประโยชน์ 3) กลยุทธ์ตามหลักมุทิตามุ่งส่งเสริมขวัญกำลังใจและการทำงานเป็นทีม เช่น การชื่นชมและเผยแพร่ความสำเร็จของทีมงาน การสร้างโอกาสในการพัฒนาศักยภาพและความก้าวหน้าของบุคลากร 4) กลยุทธ์ตามหลักอุเบกขาเน้นการตัดสินใจอย่างมีเหตุผลเป็นธรรม และไม่ลำเอียง เช่น การจัดการข้อร้องเรียนอย่างโปร่งใส การพิจารณาข้อมูลรอบด้าน และการ

รักษาความสมดุลทางอารมณ์ในสถานการณ์ท้าทาย การจัดหมวดหมู่กลยุทธ์ตามหลักพรหมวิหาร 4 ดังกล่าว ทำให้เห็นความเชื่อมโยงอย่างชัดเจนระหว่างกลยุทธ์การบริหารงานทั่วไปกับฐานคิดทางพุทธธรรม และเอื้อต่อการนำไปใช้ในการพัฒนาการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

5. อภิปรายผลการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การบริหารงานทั่วไปตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 พบว่า มีความเป็นไปได้และความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนให้เห็นว่ากลยุทธ์ดังกล่าวมีความสอดคล้องกับบริบทการบริหารสถานศึกษาที่มีพื้นฐานคุณค่าเชิงพุทธธรรมเป็นทุนเดิม การน้อมนำหลักเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา มาเป็นกรอบในการกำหนดและขับเคลื่อนกลยุทธ์การบริหารงานทั่วไป มิได้เป็นเพียงการประยุกต์ใช้หลักธรรมในเชิงนามธรรม หากแต่ทำหน้าที่เป็นกลไกเชิงคุณธรรมที่ช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจ ความเป็นธรรม และการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในโรงเรียนอย่างเป็นรูปธรรม ในมิติของความไว้วางใจหลักเมตตาและกรุณามีบทบาทสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหาร ครู บุคลากร นักเรียน และชุมชน การบริหารที่แสดงออกถึงความปรารถนาดี การรับฟัง และการให้ความช่วยเหลืออย่างจริงใจ ช่วยลดความหวาดระแวงและความขัดแย้งภายในองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารเชิงคุณธรรมที่ระบุว่า ความไว้วางใจเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความร่วมมือและประสิทธิผลขององค์กรการศึกษา (Murry, 1964; Bush, 2020)

สำหรับความเป็นธรรมในการบริหารหลักอุเบกขามีบทบาทในการช่วยให้ผู้บริหารสามารถตัดสินใจโดยยึดเหตุผลและข้อมูลเชิงประจักษ์ ลดอคติส่วนบุคคล และปฏิบัติต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างเสมอภาค การตัดสินใจบนพื้นฐานของความเป็นธรรมดังกล่าว ช่วยเสริมสร้างความน่าเชื่อถือของผู้บริหารและทำให้การกำหนดกลยุทธ์ได้รับการยอมรับจากบุคลากรและชุมชนมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยด้านภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่ชี้ว่า ความยุติธรรมและความโปร่งใสเป็นรากฐานของการบริหารสถานศึกษาที่ยั่งยืน (Northouse, 2021; Khan et al., 2020, pp. 623-639)

ในด้านการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หลักกรุณาและมุทิตาสนับสนุนให้ผู้บริหารเปิดพื้นที่ให้บุคลากรและชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจ และการร่วมรับรู้ความสำเร็จขององค์กร การยินดีต่อความสำเร็จร่วมกันตามหลักมุทิตาช่วยเสริมสร้างแรงจูงใจ ความรู้สึกเป็นเจ้าของ และความผูกพันต่อองค์กร ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้กลยุทธ์สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงและต่อเนื่อง ผลการวิจัยในประเด็นนี้สอดคล้องกับการศึกษาของพระภัทรพงษ์ ฐิตญาโณ (ปิดตาระโพธิ์), ธีระศักดิ์ บึงมุม และสังวาล เพียยุระ (2562, หน้า 1-10); สมศักดิ์ ไชยเดช, พระครูศรีสุธรรมนิวิฐ และพระมหาอุดร อุตฺตโร (2567, หน้า 354-367) ที่ยืนยันว่า การบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ช่วยส่งเสริมบรรยากาศ

การทำงานแบบมีส่วนร่วมและลดข้อจำกัดด้านการบริหารงานทั่วไป

นอกจากนี้ โครงสร้างกลยุทธ์ที่ประกอบด้วยวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ประเด็นยุทธศาสตร์ และกลยุทธ์ย่อยอย่างเป็นระบบ ยังช่วยให้การขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงในโรงเรียนพระปริยัติธรรมเป็นไปอย่างมีทิศทางและต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาที่ชี้ให้เห็นว่าการใช้กลไกการสื่อสาร การเจรจา และการไกล่เกลี่ย จะช่วยลดแรงต้านและเพิ่มความร่วมมือของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการนำนโยบายหรือกลยุทธ์ใหม่ไปสู่การปฏิบัติ (Nthontho, 2018, pp. 1-8)

ดังนั้น การบูรณาการหลักพรหมวิหาร 4 เข้ากับกลยุทธ์การบริหารงานทั่วไปในงานวิจัยครั้งนี้ จึงไม่ได้เป็นเพียงการนำหลักธรรมมาใช้ในเชิงคุณค่าเท่านั้น หากแต่เป็นการสร้างกรอบการบริหารที่เชื่อมโยงมิติทางจริยธรรมเข้ากับหลักการบริหารสมัยใหม่ อันนำไปสู่การเสริมสร้างความไว้วางใจ ความเป็นธรรม และการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งเป็นฐานสำคัญของการพัฒนาคุณภาพการบริหารสถานศึกษาอย่างยั่งยืน

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรกำหนดนโยบายที่ส่งเสริมการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานทั่วไปอย่างเป็นรูปธรรม โดยจัดทำแนวปฏิบัติหรือกรอบนโยบายที่ชัดเจน เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาใช้เป็นแนวทางในการวางแผนและตัดสินใจ

1.2 ควรจัดตั้งหรือมอบหมายหน่วยงานรับผิดชอบในการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารและครูผ่านการอบรมหรือการประชุมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ควรจัดทำคู่มือการบริหารงานทั่วไปตามหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อให้ผู้บริหารสามารถนำไปปรับใช้ได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของแต่ละโรงเรียน

1.3 ควรสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรสำหรับกิจกรรมต่อเนื่อง เช่น การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

2.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ และทักษะในการนำหลักเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขาไปใช้ในการบริหารงานด้านต่างๆ เช่น งานอาคารสถานที่ งานบุคคล และงานประชาสัมพันธ์

2.2 ควรจัดทำหรือประยุกต์ใช้คู่มือการบริหารงานทั่วไปตามหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม

2.3 ควรพัฒนาเครื่องมือประเมินผลการปฏิบัติงาน เช่น แบบประเมินตนเองหรือแบบสอบถามความพึงพอใจของครูและบุคลากร เพื่อสะท้อนระดับการนำหลักพรหมวิหาร 4 ไปใช้ในการบริหาร

2.4 ควรพัฒนาโปรแกรมหรือแอปพลิเคชันเพื่อสนับสนุนการประเมินตนเอง การติดตามผล และการสะท้อนกลับ (Feedback) ในการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4

2.5 ควรสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นการชื่นชมและยกย่องความสำเร็จของบุคลากรในทุกระดับ พร้อมส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันผ่านกิจกรรม PLC เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรขยายขอบเขตการวิจัยเพื่อศึกษาผลกระทบของการใช้หลักพรหมวิหาร 4 ต่อการบริหารงานในสถานศึกษาทุกระดับชั้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมมากขึ้น

3.2 ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน เพื่อแสดงให้เห็นผลลัพธ์เชิงบวกของการบริหารงานด้วยหลักธรรมนี้

3.3 วิจัยเชิงเปรียบเทียบระหว่างสถานศึกษาที่นำหลักพรหมวิหาร 4 มาใช้กับสถานศึกษาที่ไม่ได้ใช้ เพื่อวิเคราะห์ผลลัพธ์ในเชิงปริมาณและคุณภาพ

3.4 ศึกษาผลกระทบของการใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในสถานศึกษาต่อการพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียน เช่น การสร้างวินัยในตนเองและการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การบริหารงานทั่วไปตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 องค์ความรู้ที่ได้รับเกี่ยวกับหลักพรหมวิหาร 4 ที่สามารถพัฒนาเป็นกรอบกลยุทธ์การบริหารงานทั่วไปเชิงระบบได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยทำหน้าที่เป็นทั้ง ฐานคุณค่า และกลไกเชิงกลยุทธ์ในการยกระดับคุณภาพการบริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 3 ระดับ ดังนี้ 1) ระดับแนวคิด (Conceptual Level) การบริหารงานทั่วไปตามหลักพรหมวิหาร 4 มิได้เป็นเพียงการประยุกต์ใช้หลักธรรมเชิงนามธรรม หากแต่สามารถพัฒนาเป็น กรอบแนวคิดการบริหารที่บูรณาการคุณธรรมเข้ากับการจัดการสมัยใหม่ โดย เมตตา ทำหน้าที่เป็นฐานของความไว้วางใจและการสื่อสารเชิงบวก กรุณา เป็นกลไกในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มุทิตา เป็นพลังในการสร้างแรงจูงใจ ความผูกพัน และการทำงานเป็นทีม อุเบกขา เป็นหลักประกันของความเป็นธรรม ความโปร่งใส และการตัดสินใจเชิงเหตุผล หลักธรรมทั้งสี่ประสานกันเป็นระบบเดียว ไม่แยกส่วน และหล่อหลอมเป็นกรอบการบริหารที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม 2) ระดับเชิงโครงสร้างกลยุทธ์ (Strategic Structure Level) ผลการวิจัยทำให้เกิดองค์ความรู้ว่า การบริหารงานทั่วไปตามหลักพรหมวิหาร 4 สามารถออกแบบเป็นโครงสร้างกลยุทธ์ที่ครบวงจร ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ 4 พันธกิจ 4 เป้าประสงค์ 4 ประเด็นยุทธศาสตร์

และ 48 กลยุทธ์ ที่เกิดจากการบูรณาการข้อมูลเชิงปริมาณ (ความต้องการจำเป็น) และข้อมูลเชิงคุณภาพ (บริบท ปัญหา และประสบการณ์จริงของผู้บริหาร) ทำให้กลยุทธ์ไม่เป็นเพียงกรอบเชิงนโยบาย แต่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในบริบทของโรงเรียนพระปริยัติธรรม และ 3) ระดับการนำไปใช้และคุณค่าเชิงระบบ (Operational & Systemic Value Level) ในการนำหลักพรหมวิหาร 4 มาใช้ในงานบริหารงานทั่วไป โดยเฉพาะด้านการประชาสัมพันธ์ งานธุรการ และการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ช่วยเสริมสร้างผลลัพธ์สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ ความไว้วางใจระหว่างผู้บริหาร ครู บุคลากร ชุมชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ความเป็นธรรมและความชอบธรรมในการบริหารจัดการ และการมีส่วนร่วมและความรู้สึกเป็นเจ้าขององค์กรของบุคลากร ที่เป็นฐานสำคัญที่ทำให้การบริหารสถานศึกษาดำเนินไปอย่างมีเสถียรภาพ ลดความขัดแย้ง และเอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน ดังภาพที่ 1

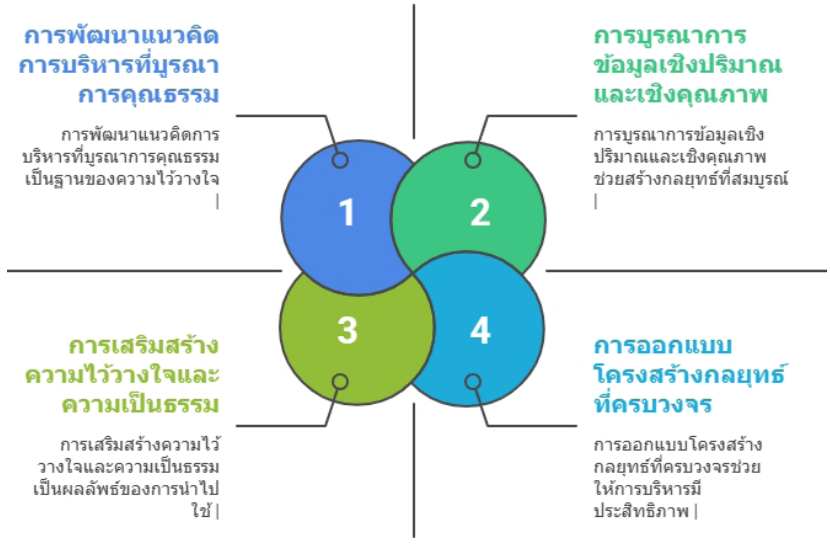

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). *พรหมวิหาร 4 ทางสร้างสุขของชีวิตและสังคม*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.

พระภัทรพงษ์ ฐิตญาโณ (ปิดตาระโพธิ์), ธีระศักดิ์ บึงมุม และสังวาล เพียยุระ. (2562). การบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1. *วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี*, 2(1), 1-10. https://so07.tci-thaijo.org/index.php/JMCR/article/view/149/123

สมศักดิ์ ไชยเดช, พระครูศรีสุธรรมนิวิฐ และพระมหาอุดร อุตฺตโร. (2567). แนวทางการบริหารงานทั่วไปตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์. *วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์*, 5(1), 354-367. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JOB_EHS/article/view/272070

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2563). *รายงานสถานการณ์การจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). *รายงานสภาวะการศึกษาไทย ปี 2563/2564: การพัฒนาคุณภาพและความเสมอภาคทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

Bryson, J. M. (2018). *Strategic planning for public and nonprofit organizations*. (5th ed.). Hoboken, NJ: John Wiley & Sons.

Bush, T. (2020). *Theories of educational leadership and management*. (5th ed.). London: SAGE Publications.

Hoy, W. K., & Miskel, C. G. (2018). *Educational administration: Theory, research, and practice.* (9th ed.). New York, NY: McGraw-Hill Education.

Khan, M. A., Khan, M. A., Soomro, M. A., & Khan, A. (2020). Ethical leadership and organizational performance: The mediating role of employee engagement. *Journal of Business Ethics*, 166(4), 623-639. https://doi.org/10.1007/s10551-019-04163-4

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610. https://doi.org/10.1177/001316447003000308

Murry. (1964). *A study of the moral aspects of leadership in an urban setting.* (Doctoral dissertation, University of New Orleans, New Orleans, LA, United States). ProQuest Dissertations & Theses Global. (No. 2565-A).

Northouse, P. G. (2021). *Leadership: Theory and practice*. (9th ed.). Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.

Nthontho, M. A. (2018). Schools as legal persons: Implications for religion in education. *South African Journal of Education*, 38(1), 1-8. https://doi.org/10.15700/saje.v38ns2a1542

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนตามหลักทุติยปาปณิกสูตร สำหรับผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเขตตรวจราชการที่ 12*

A Model for Developing Transformational Leadership Based on the Dutiyapāpaṇika Sutta for Secondary School Administrators under the Office of the Basic Education Commission in Inspection Region 12

ภาณุพงศ์ อุณชาติ, ยิ่งสรรค์ หาพา และพระมหาพิสิฐ วิสิฏฐปญฺโญ (สืบนิสัย)
Panupong Unnachart, Yingsan Hapha and Phramaha Phisit Wisitthapanyo (Suebnisai)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ประเทศไทย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: panupong_un@kkumail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการจำเป็นของรูปแบบภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยน สำหรับผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา 2) สร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนตามหลักทุติยปาปณิกสูตร สำหรับผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา 3) ประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนตามหลักทุติยปาปณิกสูตร สำหรับผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยมีประชากรคือผู้บริหารและครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 12 จำนวน 10,045 คน และกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 1,358 คน ส่วนผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพได้แก่ 1) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 รูป/คน เพื่อการสนทนากลุ่ม 2) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 คน เพื่อประเมินรูปแบบฯ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์แบบประเมิน และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีการจัดเรียงลำดับความสำคัญความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$)

---

*ได้รับบทความ: 23 กุมภาพันธ์ 2568; แก้ไขบทความ: 23 ธันวาคม 2568; ตอบรับตีพิมพ์: 29 ธันวาคม 2568
Received: February 23, 2025; Revised: December 23, 2025; Accepted: December 29, 2025

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนตามหลักทุติยปาปณิกสูตร สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 12 โดยมีลำดับความต้องการจำเป็น ดังนี้ อันดับ 1 ด้านสมรรถนะทางวัฒนธรรม ($PNI_{modified}$ = 0.60) อันดับ 2 ด้านการสร้างความกลมเกลียว ($PNI_{modified}$ = 0.59) อันดับ 3 ด้านการจัดการความรู้ ($PNI_{modified}$ = 0.58) อันดับ 4 ด้านด้านวิสัยทัศน์แบบองค์รวม ($PNI_{modified}$ = 0.57)

2. ผลการสร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนตามหลักทุติยปาปณิกสูตร สำหรับผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเขตตรวจราชการที่ 12 ประกอบด้วย 1) ชื่อรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ 3) หลักการแนวคิด 4) วิธีปฏิบัติ 5) เป้าหมายสู่ความสำเร็จ และ 6) กลไกขับเคลื่อนสู่ความสำเร็จ

3. ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนตามหลักทุติยปาปณิกสูตร สำหรับผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเขตตรวจราชการที่ 12 ประกอบด้วย 3 ด้านได้แก่ ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นประโยชน์ และด้านความเป็นไปได้ ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยน; หลักทุติยปาปณิกสูตร; ผู้บริหารสถานศึกษา; เขตตรวจราชการที่ 12

Abstract

The purposes of this research were: 1) assess the needs for a adaptive leadership model for secondary school administrators, 2) develop a adaptive leadership development model based on the Dutiyapāpaṇika Sutta for these administrators, and (3) evaluate the effectiveness of the developed model. The population consisted of 10,045 secondary school administrators and teachers under the Office of the Basic Education Commission in Inspection Region 12, with a sample size of 1,358 participants. The qualitative data were collected from: (1) nine experts through focus group discussions and (2) nine specialists for model evaluation. The research instruments included questionnaires, interviews, and evaluation forms, with data analyzed using percentage, mean, standard deviation, and the PNI modified index to rank the priority of needs.

The results revealed that:

1. The study on the needs for adaptive leadership based on the Dutiyapāpaṇika Sutta for secondary school administrators under the Office of the Basic Education Commission in Inspection Region 12 identified the following priority areas in order of importance: (1) Cultural competence ($PNI_{modified}$ = 0.60), (2) Fostering unity ($PNI_{modified}$ = 0.59), (3) Knowledge management ($PNI_{modified}$ = 0.58), and (4) Holistic vision ($PNI_{modified}$ = 0.57).

2. The development adaptive leadership development model based on the Dutiyapāpaṇika Sutta for these administrators of six key components: (1) model name, (2) objectives, (3) principles and conceptual framework, (4) implementation methods, (5) success objectives, and (6) driving mechanisms for success

3. The evaluation of the adaptive leadership model based on the Dutiyapāpaṇika Sutta for secondary school administrators under the Office of the Basic Education Commission in Inspection Region 12 was conducted across three key aspects: appropriateness, benefits, and feasibility. The results showed that the average scores for all aspects were at the highest level.

Keywords: adaptive leadership; Dutiyapāpaṇika Sutta; Administrators; Inspection Region 12

1. บทนำ

ความท้าทายที่เป็นพลวัตของโลกศตวรรษที่ 21 ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของบริบทเศรษฐกิจและสังคมโลก อันเนื่องจากการปฏิวัติดิจิทัล การเปลี่ยนแปลงสู่อุตสาหกรรม 4.0 การดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ 2573 การเป็นประชาคมอาเซียน และพฤติกรรมของประชากรที่ปรับเปลี่ยนไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ รวมทั้งระบบการศึกษาที่ยังมีปัญหาหลายประการ นับตั้งแต่ปัญหาคุณภาพของคนไทยทุกช่วงวัย ปัญหาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับ จุดอ่อนของระบบการศึกษาและการพัฒนาบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ เทคโนโลยี และการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่ยังไม่เหมาะสม ขาดความคล่องตัว ยังมีความเหลื่อมล้าในด้านโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา ส่วนใหญ่ส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษาที่ต้องปรับเปลี่ยนให้สนองและรองรับความท้าทายดังกล่าว จึงมีความจำเป็นที่ประเทศไทยต้องปฏิรูปการศึกษา เพื่อให้ระบบการศึกษาเป็นกลไกหลักของการขับเคลื่อนประเทศ และสามารถนำพาประเทศไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนในอีก 20 ปีข้างหน้า (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

Hanson (2003) สนับสนุนว่า ไม่ใช่ผู้นำทุกคนที่สามารถเป็นผู้บริหาร (Not All Leaders Are Managers) และไม่ใช่ผู้บริหารทุกคนที่สามารถเป็นผู้นำ (Not all Managers Are Leaders) การที่ได้รับมอบหมายตำแหน่งหน้าที่ไม่ได้หมายความว่าจะสามารถเป็นผู้นำได้อย่างมีคุณภาพ ทั้งนี้อาจมีปัจจัยแวดล้อมภายนอกที่มีผลมากระทบมากกว่าอิทธิพลที่กำหนดตามโครงสร้างขององค์การก็ได้ ดังนั้นภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยน (Adaptive Leadership) เป็นพฤติกรรมของบุคคลที่สามารถสร้างให้เกิดความเชื่อมั่น มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีการวางแผน มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และเข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรม เพื่อทำให้สมาชิกในองค์กรมุ่งไปในทิศทางเดียวกัน และให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด และเป็นตัวผลักดันให้การบริหารงานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งในยุคนี้ที่มีการแข่งขันและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว (Glover et al., 2002, pp. 18-38; Thomas, 2008)

อย่างไรก็ตาม ผู้นำองค์กรทุกองค์กรจะต้องเผชิญกับวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ส่งผลโดยตรงต่อความอยู่รอดขององค์กร ฉะนั้นองค์กรที่สามารถยืนหยัดอยู่ได้ จะต้องมีผู้นำที่มีภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนที่สามารถปรับพฤติกรรมการทำงาน ตลอดจนมีความรู้ความสามารถในการนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จ และจะต้องเป็นผู้ริเริ่มให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในองค์กร โดยเฉพาะในสถาบันการศึกษาซึ่งต้องการผู้นำที่เข้มแข็ง มีวิสัยทัศน์ สามารถสร้างแรงบันดาลใจและแรงจูงใจบุคลากรได้ดี ผู้นำต้องปรับตัวให้ทันต่อสภาวะแวดล้อม ต้องสามารถปรับองค์กรให้สอดรับกับภาวะการเปลี่ยนแปลงไปสู่บริบทใหม่ได้ เพื่อความอยู่รอดและการเจริญเติบโตในอนาคต ผู้นำรุ่นใหม่ ต้องสามารถปรับตัวและเรียนความเปลี่ยนแปลง อย่างเต็มใจและเปิดรับประสบการณ์ใหม่ๆ มีทักษะในการสังเกตอย่างชาญฉลาด มีความกล้าและเตรียมพร้อมในการเผชิญปัญหาใหม่ที่ท้าทายที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งจะนำไปสู่ภาวะผู้นำที่ประสบความสำเร็จได้ (Thomas, 2008)

การขับเคลื่อนระบบการศึกษาให้ไปสู่ความสำเร็จที่เป็นรูปธรรมนั้นผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง จำเป็นจะต้องมีภาวะการปรับเปลี่ยน และเป็นผู้นำที่มีคุณธรรม มีความพร้อมที่จะนำการศึกษาสู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเป็นองค์กรการศึกษาแห่งอนาคต ซึ่งหลักทุติยปาปณิกสูตรเป็นพระสูตรที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาคือพระไตรปิฎก ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของผู้บริหารที่ดีไว้ว่าข้อที่ 1 ต้องมีจักขุมาตรงกับภาษาอังกฤษว่า Conceptual Skill หมายถึง มีวิสัยทัศน์กว้างไกล ข้อที่ 2 วิธูโรตรงกับคำว่า Technical Skill หมายถึง มีการจัดการที่ดี และข้อที่ 3 นิสสยสัมปนฺโน ตรงกับคำว่า Human Relation Skill หมายถึง การมีมนุษยสัมพันธ์

จากการศึกษารายงานผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติราชการประจำปี งบประมาณ พ.ศ. 2565 ของสำนักงานศึกษาธิการภาค 12 พบด้านการพัฒนาบุคลากรในสังกัดยังขาดการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนโดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคปัจจุบันซึ่งมีการเปลี่ยนแปลง

ในทุกด้านหนึ่งในนั้นคือด้านการศึกษา ซึ่งบุคลากรหลักที่เป็นด่านหน้าในด้านการศึกษาก็คือผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งต้องพร้อมต่อการรับมือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว (ศึกษาธิการภาค 12, 2567)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีความสำคัญมาก ซึ่งถ้าผู้บริหารสถานศึกษาจะแสดงถึงบทบาทการสร้างความกลมเกลียว ประสานความร่วมมือกับบุคลากรและผู้เกี่ยวข้อง จัดการความรู้ ปรับปรุงการทำงานด้วยวัฒนธรรมการทำงานที่สอดคล้องและยอมรับซึ่งกันละกัน มุ่งมั่นขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่เป้าหมายแห่งความเจริญและสำเร็จของสถานศึกษาด้วยความมีวิสัยทัศน์แบบองค์รวมนั้น ย่อมส่งผลต่อการพัฒนาครูทั้งระบบ และทำให้การบริการจัดการคล่องตัวขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนตามหลักทุติยปาปณิกสูตร สำหรับผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 12 โดยผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้บริหารโรงเรียนสามารถนำรูปแบบภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนไปใช้ในการพัฒนาบุคลากรให้มีภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยน อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ และก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยและสังคมโลกต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของรูปแบบภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยน สำหรับผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเขตตรวจราชการที่ 12
2. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนตามหลักทุติยปาปณิกสูตร สำหรับผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเขตตรวจราชการที่ 12
3. เพื่อประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนตามหลักทุติยปาปณิกสูตร สำหรับผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเขตตรวจราชการที่ 12

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) ผู้วิจัยดำเนินการแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 การศึกษาความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยน สำหรับผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเขตตรวจราชการที่ 12 ดังนี้ 1) ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่มีความสำคัญต่อการวิเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยน สำหรับผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 12 และ 2) การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการ

จำเป็นของภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยน สำหรับผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 12 ประชากรได้แก่ ผู้บริหาร และครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจจำนวน 10,045 คน และกลุ่มตัวอย่างจำนวน 1,358 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยน สำหรับผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 12 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ระยะที่ 2 การสร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยน สำหรับผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเขตตรวจราชการที่ 12ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง หลักทุติยปาปณิกสูตร เพื่อบูรณาการกับการสร้างรูปแบบภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนตาม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 12 การสังเคราะห์ข้อมูล และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิโดยการประชุมสนทนากลุ่ม จากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 รูป/คน การนำหลักธรรมทุติยปาปณิกสูตรมาประยุกต์กับการปรับเปลี่ยน สำหรับผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 12 โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ข้อมูลการจัดการประชุมการประชุมการสนทนากลุ่ม (Focus group) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ระยะที่ 3 การประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยน สำหรับผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเขตตรวจราชการที่ 12 นำข้อมูลที่ค้นพบจากการจัดการประชุมสนทนากลุ่ม มาจัดทำรูปแบบภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนตามหลักทุติยปาปณิกสูตร สำหรับผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 12 จัดส่งแบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับรูปแบบภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนตามหลักทุติยปาปณิกสูตร สำหรับผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 12 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลคือ ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ รูปแบบภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนตามหลักทุติยปาปณิกสูตร สำหรับผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 12

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนตามหลักทุติยปาปณิกสูตร สำหรับผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเขตตรวจราชการที่ 12 ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยตามตารางดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นรูปแบบของภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยน สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเขตตรวจราชการที่ 12

ภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนตามหลักทุติยปาปณิกสูตร	สภาพปัจจุบัน		สภาพที่พึงประสงค์		$PNI_{modified}$	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
ด้านสมรรถนะทางวัฒนธรรม	2.98	0.71	4.76	0.43	0.60	1
ด้านการสร้างความกลมเกลียว	2.86	0.64	4.56	0.50	0.59	2
ด้านวิสัยทัศน์แบบองค์รวม	2.88	0.63	4.54	0.50	0.57	4
ด้านการจัดการความรู้	3.00	0.57	4.74	0.44	0.58	3
ค่าเฉลี่ยโดยรวม	**2.93**	**0.64**	**4.65**	**0.47**	**0.59**	

จากตารางที่ 1 พบว่า เมื่อเรียงลำดับความสำคัญ โดยการระบุความต้องการจำเป็นที่มีความสำคัญมากที่สุด และมีความเร่งด่วนที่ต้องการได้รับการพัฒนาก่อน โดยพิจารณาจากค่า $PNI_{modified}$ ที่มากกว่าค่าเฉลี่ยโดยรวมของ $PNI_{modified}$ พบว่า อันดับ 1 ด้านสมรรถนะทางวัฒนธรรม ($PNI_{modified}$ = 0.60) อันดับ 2 ด้านการสร้างความกลมเกลียว ($PNI_{modified}$ = 0.59) อันดับ 3 ด้านการจัดการความรู้ ($PNI_{modified}$ = 0.58) อันดับ 4 ด้านด้านวิสัยทัศน์แบบองค์รวม ($PNI_{modified}$ = 0.57) ผู้วิจัยได้นำผลดังกล่าว มาพัฒนาภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนตามหลักทุติยปาปณิกสูตร สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเขตตรวจราชการที่ 12 โดยเรียงลำดับ ดังนี้ 1) ด้านสมรรถนะทางวัฒนธรรม 2) ด้านการสร้างความกลมเกลียว 3) ด้านการจัดการความรู้ 4) ด้านวิสัยทัศน์แบบองค์รวม

2. ผลการสร้างรูปแบบของภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนตามหลักทุติยปาปณิกสูตร สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเขตตรวจราชการที่ 12 ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยในระยุที่ 1 และผลการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างการบูรณาการหลักธรรมจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 รูป/คน มายกร่างรูปแบบของภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนตามหลักทุติยปาปณิกสูตร

สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเขตตรวจราชการที่ 12 เมื่อได้ร่างรูปแบบผู้วิจัยได้นำร่างรูปแบบประชุมสนทนากลุ่มเพื่อประเมินร่างรูปแบบของภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนตามหลักทุติยปาปณิกสูตร ซึ่งได้รูปแบบที่ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ หลักการและแนวคิด วิธีปฏิบัติ เป้าหมายสู่ความสำเร็จ กลไกขับเคลื่อนสู่ความสำเร็จ

3. ผลการประเมิน ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ ของรูปแบบของภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนตามหลักทุติยปาปณิกสูตร สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเขตตรวจราชการที่ 12 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.41) และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่าค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยสามารถเรียงลำดับจากมากไปน้อยดังนี้ ด้านความเหมาะสม ($\bar{X}$ = 4.43, S.D. = 0.50) ด้านความเป็นไปได้ ($\bar{X}$ = 4.40, S.D. = 0.50) ด้านความเป็นประโยชน์ ($\bar{X}$ = 4.40, S.D. = 0.52) ตามลำดับ

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนตามหลักทุติยปาปณิกสูตร สำหรับผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเขตตรวจราชการที่ 12 สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. จากผลการดำเนินการวิจัยในระยะที่ 1 ภาพรวมสภาพปัจจุบัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า โดยค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ ด้านการจัดการความรู้ รองลงมา คือ ด้านสมรรถนะทางวัฒนธรรม ด้านการจัดการความรู้ ด้านวิสัยทัศน์แบบองค์รวม และด้านการสร้างความกลมเกลียว ตามลำดับ ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนตามหลักทุติยปาปณิกสูตร รายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับสูงสุด ได้แก่ ด้านสมรรถนะทางวัฒนธรรม รองลงมาด้านการจัดการความรู้ ด้านการสร้างความกลมเกลียว ด้านวิสัยทัศน์แบบองค์รวม ตามลำดับ เมื่อเรียงลำดับความสำคัญ โดยการระบุความต้องการจำเป็นที่มีความสำคัญมากที่สุด และมีความเร่งด่วนที่ต้องการได้รับการพัฒนาก่อน พบว่า ด้านสมรรถนะทางวัฒนธรรม ตรงกับผลการศึกษาของนักวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศหลายคน ดังเช่น สันติ ชัยชนะ (2557) ที่เน้นว่าองค์ประกอบหนึ่งของภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยน คือ สมรรถนะทางวัฒนธรรม ซึ่งมีค่าสูงตามผลการวิจัยของเขา และแสดงถึงการยอมรับความหลากหลายของวัฒนธรรม และ Sims (2009) ที่กล่าวถึงภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนว่ามีองค์ประกอบ สมรรถนะทางวัฒนธรรม เป็นปัจจัยสำคัญในการปรับตัวและตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน ด้านการสร้างความกลมเกลียว มีความต้องการจำเป็นที่มีความสำคัญมากที่สุด ด้านพยายามสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงานร่วมกันเพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมาย การแสดงออกถึงการให้ความเคารพเพื่อนร่วมงานและความมุ่งมั่นพยายามที่จะทำงานร่วมกันเพื่อนร่วมงานเพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายข้อความที่ว่า “ด้านการสร้างความกลมเกลียว

มีความต้องการจำเป็นที่มีความสำคัญมากที่สุด ด้านพยายามสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงานร่วมกันเพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมาย การแสดงออกถึงการให้ความเคารพเพื่อนร่วมงาน และความมุ่งมั่นพยายามที่จะทำงานร่วมกันเพื่อนร่วมงานเพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมาย" สอดคล้องกับสันติ ชัยชนะ (2557) ได้ศึกษาภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเน้นถึงการสร้างความกลมเกลียว ซึ่งเป็นหนึ่งในองค์ประกอบหลักของโมเดลภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยน ที่สอดคล้องกับข้อความในประเด็นการสร้างบรรยากาศที่ดีและความกลมเกลียวในการทำงานร่วมกัน นอกจากนี้ยังพบว่าการสร้างพลังร่วมผ่านความกลมเกลียวส่งผลให้การปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายมากขึ้น และ Sims (2009) ในประเด็นเกี่ยวกับการสร้างพลังร่วมและการมีวิสัยทัศน์แบบองค์รวม งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าผู้นำในยุคปัจจุบันควรมีทักษะในการปรับเปลี่ยนตนเองเพื่อให้ทีมสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากผลการศึกษาดังกล่าวจึงสะท้อนถึงความจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำที่ให้ความสำคัญกับการทำงานร่วมกัน ความกลมเกลียว และการสร้างบรรยากาศที่ดีในทีมงาน ด้านการจัดการความรู้ เมื่อความต้องการจำเป็นที่มีความสำคัญมากที่สุด และมีความเร่งด่วนที่ต้องการได้รับการพัฒนาก่อน คือด้านแสดงออกถึงความสามารถในการเก็บรักษาความรู้อย่างเป็นหมวดหมู่ได้ ความสามารถในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ความรู้ สร้างความรู้ใหม่จากความเชี่ยวชาญของตนเองได้ และความสามารถในการถ่ายทอดความรู้โดยการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่อยู่ภายนอกสถานศึกษาได้ จากข้อความที่กล่าวถึงการจัดการความรู้ โดยเน้นที่ความสามารถในการเก็บรักษาความรู้ วิเคราะห์ สังเคราะห์ และถ่ายทอดความรู้อย่างมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกสถานศึกษา มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Albano (2005) เน้นว่าภาวะผู้นำที่ดีควรปรับตัวให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลง โดยสร้างองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ซึ่งต้องการความสามารถในการจัดการความรู้เพื่อการพัฒนาทั้งภายในและภายนอกองค์กร และ Sims (2009) ระบุว่าการจัดการความรู้ (Knowledge Management) และการสร้างพลังร่วมเป็นส่วนสำคัญของภาวะผู้นำในยุคปัจจุบัน ซึ่งเชื่อมโยงกับการถ่ายทอดความรู้และการสร้างความเชื่อมโยงกับผู้อื่นเพื่อขับเคลื่อนองค์กร Heifetz, Linsky, & Grashow (2009) ชี้ให้เห็นว่าการจัดการความรู้เป็นหัวใจสำคัญในการปรับเปลี่ยนองค์กร โดยการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การเรียนรู้เชิงปฏิสัมพันธ์ และการสร้างความรู้ใหม่จากความเชี่ยวชาญของตนเองและทีมเป็นสิ่งจำเป็น เหตุผลที่สอดคล้อง งานวิจัยข้างต้นสะท้อนความสำคัญของการจัดการความรู้ในฐานะองค์ประกอบหลักของภาวะผู้นำยุคใหม่ ซึ่งมีเป้าหมายในการพัฒนาทั้งตนเองและองค์กรผ่านการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการถ่ายทอดความรู้ไปยังบุคคลอื่น รวมถึงการปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน ด้านด้านวิสัยทัศน์แบบองค์รวม มีดัชนีความต้องการจำเป็นมากที่สุด คือ ด้านสามารถวิเคราะห์จุดอ่อนและจุดแข็งของสถานศึกษาได้เป็นอย่างดี จากข้อมูลที่กล่าวถึง "ดัชนีความต้องการจำเป็นมากที่สุดในด้านวิสัยทัศน์แบบองค์รวม" ที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์จุดอ่อนและจุดแข็ง การใช้ช่องทางสื่อสารวิสัยทัศน์ และการกำหนดเป้าหมายพัฒนาสถานศึกษาอย่างมีส่วนร่วม

สามารถวิเคราะห์ว่าสอดคล้องกับงานวิจัยของสันติ ชัยชนะ (2557) งานวิจัยของเขากล่าวถึงตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนที่มีองค์ประกอบสำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ การสร้างความกลมเกลียว การจัดการความรู้ สมรรถนะทางวัฒนธรรม และการมีวิสัยทัศน์แบบองค์รวมซึ่งดัชนีความต้องการด้าน การวิเคราะห์จุดอ่อนและจุดแข็ง และการสื่อสารวิสัยทัศน์ ในข้อมูลนี้ สอดคล้องกับการเน้น การมีวิสัยทัศน์แบบองค์รวมและการจัดการความรู้ในงานของสันติ โดยเฉพาะการใช้วิสัยทัศน์เพื่อสร้างเป้าหมายร่วมที่ตอบโจทย์บริบทของสถานศึกษา และ Sims (2009) งานวิจัยของเขากล่าวถึงคุณลักษณะของภาวะผู้นำที่สำคัญในโลกยุคใหม่ ซึ่งเน้นด้านสมรรถนะทางวัฒนธรรม การสร้างพลังร่วม และการมีวิสัยทัศน์แบบองค์รวม โดยเฉพาะการตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ข้อมูลในกรณีนี้ที่กล่าวถึงการใช้ช่องทางที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา และการมีส่วนร่วมของทุกคน จึงสอดคล้องกับแนวคิดของ Sims ที่มุ่งเน้นการสร้างพลังและการปรับตัวเพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกัน

2. จากผลการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนตามหลักทุติยปาปณิกสูตร สำหรับผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 12 ผู้วิจัยได้นำเสนอรายละเอียดของวิธีปฏิบัติเป้าหมายสู่ความสำเร็จ และกลไกขับเคลื่อนสู่ความสำเร็จ ประกอบด้วย 1) ชื่อรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) วิธีการปฏิบัติ 4) เป้าหมายสู่ความสำเร็จ 5) กลไกขับเคลื่อนสู่ความสำเร็จ ผลการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนตามหลักทุติยปาปณิกสูตร สำหรับผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่กล่าวถึง มีความสอดคล้องกับงานวิจัยและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาภาวะผู้นำจากหลายแหล่ง โดยเฉพาะแนวคิดเกี่ยวกับกรอบการพัฒนาบุคลากร 70:20:10 ซึ่งได้แก่ Dubrin (2004) เสนอว่าผู้นำจะพัฒนาผ่านการศึกษา (Education) ประสบการณ์ (Experience) และการเรียนรู้จากผู้อื่น (Mentoring) ซึ่งเป็นปัจจัยที่ช่วยเสริมการพัฒนาในภาวะผู้นำ Jennings (2013) ยืนยันการแบ่งการเรียนรู้เป็นสามประเภทหลัก คือ การเรียนรู้จากการทำงานจริง ร้อยละ 70 การเรียนรู้จากการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ร้อยละ 20 และการเรียนรู้จากการอบรม ร้อยละ 10 ซึ่งสอดคล้องกับการเรียนรู้แบบ 70:20:10 ที่กล่าวถึงในงานวิจัยนี้

3. จากผลการประเมินรูปแบบภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนตามหลักทุติยปาปณิกสูตร สำหรับผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 12 ภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนตามหลักทุติยปาปณิกสูตร สำหรับผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 12 ได้รับการประเมินว่ามีคุณลักษณะของกระบวนการดำเนินการที่ดีเยี่ยม โดยมีระดับความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับสูงสุด ก่อนที่จะนำรูปแบบภาวะผู้นำไปใช้ รูปแบบนี้สามารถพัฒนาผู้บริหารให้ปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์และวิธีการทำงานในสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมคุณธรรม ความโปร่งใส และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในองค์กร ซึ่งช่วยบูรณาการความรู้และคุณธรรมในการขับเคลื่อนองค์กรให้

ไปสู่ความสำเร็จ รูปแบบนี้เหมาะสมกับบริบทของเขตพื้นที่ตรวจราชการที่ 12 ที่มีความหลากหลายทั้งด้านภูมิสังคมและวัฒนธรรม การสร้างภาวะผู้นำที่มุ่งเน้นการรวมพลังและความร่วมมือจะช่วยเสริมสร้างความเป็นหนึ่งเดียวในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตัวชี้วัดความสำเร็จของรูปแบบนี้ ได้แก่ ความพึงพอใจของบุคลากรและชุมชนต่อการบริหารงานของผู้บริหาร ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา และความสามารถในการจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสันติ ชัยชนะ (2557) ที่ศึกษาภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเน้นที่โมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ การสร้างความกลมเกลียว การจัดการความรู้ สมรรถนะทางวัฒนธรรม และวิสัยทัศน์แบบองค์รวม ทั้งนี้แสดงให้เห็นถึงการใช้แนวทางในการพัฒนาผู้นำการปรับเปลี่ยนให้มีคุณสมบัติครบถ้วนสำหรับการปรับตัวในองค์กร

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของธีรพจน์ แนบเนียน, ประเทือง ภูมิภัทราคม และอานนท์ เมธีวรฉัตร (2564, หน้า 129-142) ที่กล่าวถึงการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏ ซึ่งเน้นการวางแผนเชิงกลยุทธ์และการพัฒนาผู้นำในอนาคต การศึกษาเหล่านี้เน้นการสร้างภาวะผู้นำที่สามารถปรับตัวได้ในสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงและมุ่งเน้นการร่วมมือในองค์กร เพื่อพัฒนาความเป็นเลิศในการบริหารและบรรลุเป้าหมายอย่างยั่งยืน, ซึ่งเหมาะสมกับการประยุกต์ใช้ในบริบทของผู้บริหารโรงเรียนในสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (OBEC) โดยรวมแล้ว ผลการประเมินของรูปแบบภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนตามหลักทุติยปาปณิกสูตรนี้ถือว่ามีความเหมาะสมทั้งในด้านแนวคิดและการนำไปปฏิบัติ ซึ่งสามารถช่วยพัฒนาผู้บริหารและองค์กรให้มีความมั่นคงและยั่งยืน รวมถึงส่งผลกระทบเชิงบวกต่อระบบการศึกษาของพื้นที่ในระยะยาว

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 การปรับใช้ในระดับโรงเรียน โรงเรียนควรเริ่มต้นด้วยการประเมินความต้องการด้านการพัฒนาทางวัฒนธรรมและวิสัยทัศน์แบบองค์รวมในองค์กร เพื่อให้การจัดการความรู้และการบูรณาการความรู้ด้านวัฒนธรรมในหลักสูตรการเรียนการสอนเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 การสร้างกลไกสนับสนุนที่เข้มแข็ง การสร้างกลไกขับเคลื่อนที่ชัดเจน เช่น การติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่องในด้านการพัฒนาความร่วมมือ การสร้างความกลมเกลียว และการส่งเสริมความรู้ใหม่

1.3 การจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การใช้เทคโนโลยีในการสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้และการพัฒนาองค์กรที่สามารถกระตุ้นความร่วมมือในหมู่บุคลากรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมด

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการวิจัยครั้งนี้ องค์ความรู้ที่ได้รับคือ รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำกาปรับเปลี่ยนตามหลักทุติยปาปณิกสูตร สำหรับผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงาคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 12 ซึ่งประกอบด้วย 1) ชื่อรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) หลักการและแนวคิด 4) วิธีการปฏิบัติ 5) เป้าหมายสู่ความสำเร็จ 6) กลไกขับเคลื่อนสู่ความสำเร็จ และจะเป็นประโยชน์สำหรับผู้บริหารโรงเรียนสามารถนำรูปแบบภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนไปใช้ในการพัฒนาบุคลากรให้มีภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยน อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ และก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยและสังคมโลกต่อไป โดยสามารถสรุปเป็นโมเดลได้ดังภาพที่ 1

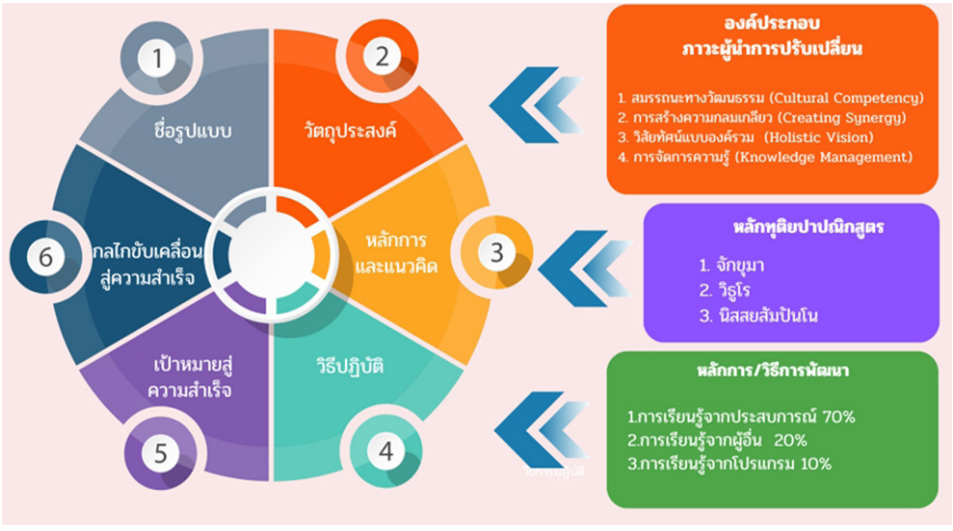

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

ธีรพจน์ แนบเนียน, ประเทือง ภูมิภัทราคม และอานนท์ เมธีวรฉัตร. (2565). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏ กลุ่มภาคเหนือตอนล่าง. *วารสารวิจยวิชาการ*, 5(2), 129-142. https://doi.org/10.14456/jra.2022.38

ศึกษาธิการภาค 12. (2567). *รายงานผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติราชการประจำปี งบประมาณ พ.ศ. 2565*. กรุงเทพฯ: สำนักงานศึกษาธิการภาค 12.

สันติ ชัยชนะ. (2557). *ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. เข้าถึงได้จาก https://www.onec.go.th/index.php/book/BookView/1540

Albano, C. (2005). *What is Adaptive Leadership*. Retrieved from http://www.selfgrowth.com/articles/calbano.html

Dubrin, A. J. (2004). *Leadership Research Finding: Practice and Skills.* Boston Houghton: Mifflin Company.

Glover, J., Rainwater, K., Jones, G., & Friedman, H. (2002). Adaptive leadership (Part two): Four principles for being adaptive. *Organization Development Journal*, 20(4), 18-38.

Hanson, M. E. (2003). *Educational administration and organizational behavior*. (4th ed.). Boston, MA: Allyn & Bacon.

Heifetz, R. A., Linsky, M., & Grashow, A. (2009). *The practice of adaptive leadership: Tools and tactics for changing your organization and the world*. Cambridge, MA: Harvard Business Press.

Jennings, C. (2013). *Framework for high performance.* Retrieved from http://charles-jennings.blogspot.com/2013/06/702010-framework-for-highperformance.html

Sims, B. D. (2009). *Complexity, adaptive leadership, phase transitions, and new emergent order: A case study of the Northwest Texas Conference of the United Methodist Church*. (Doctoral dissertation). School of Global Leadership & Entrepreneurship, Regent University, Virginia Beach, VA, United States.

Thomas, R. J. (2008). *Crucibles of leadership: How to learn from experience to become a great leade*r. Boston, MA: Harvard Business Press.

รูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7*

The Transformational Leadership Model Based on the Four Brahmavihāra Principles of Administrators in Phrapariyattidhamma Schools, General Education Division, Region 7

พระครูปลัดนัฐพงศ์ ขนฺติสมฺปนฺโน (หมื่นแก้ว), พระมหาพิสิฐ วิสิฏฐปญฺโญ (สืบนิสัย)
และพระปลัดฮอนด้า วาทสทฺโท (เข็มมา)
Phrakhrupalad Nuttapong Khantisampanno (Muenkaew),
Phramaha Phisit Visiṭṭhapañño (Suebnisai) and Phra Honda Vadasuddo (Khemma)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ประเทศไทย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: nuttahcha61@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็น 2) พัฒนารูปแบบ และ 3) ประเมินรูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหาร และครูในสังกัดโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 จำนวน 305 รูป/คน เครื่องมือวิจัยได้แก่ แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นของสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ เท่ากับ 0.839 และ 0.809 ตามลำดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 โดยรวม อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์ โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด ค่าความต้องการจำเป็นเฉลี่ย เท่ากับ 0.19 และสามารถ

*ได้รับบทความ: 7 มีนาคม 2568; แก้ไขบทความ: 24 ธันวาคม 2568; ตอบรับตีพิมพ์: 29 ธันวาคม 2568
Received: March 7, 2025; Revised: December 24, 2025; Accepted: December 29, 2025

เรียงลำดับมากไปน้อย ได้แก่ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การกระตุ้นทางปัญญา การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และการสร้างแรงบันดาลใจตามลำดับ

2. รูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 ประกอบด้วย 1) ชื่อรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) หลักการและแนวคิดของรูปแบบ 4) เนื้อหาโดยการบูรณาการด้วยหลักพรหมวิหาร 4 และ 5) ผลลัพธ์ที่คาดหวัง

3. ผลการประเมินรูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 ในประเด็นความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง; ผู้นำยุคดิจิตอล; โรงเรียนพระปริยัติธรรม; หลักพรหมวิหาร 4

Abstract

The purposes of this research were: 1) examine the current state, desirable state, and necessary improvements in transformational leadership of administrators in Phrapariyattidhamma Schools, General Education Division, Region 7, 2) develop a transformational leadership model based on the Four Brahmavihāra Principles, and 3) evaluate the effectiveness of the developed leadership model. The study utilized a mixed-methods approach, with a sample group comprising 305 administrators and teachers from Phrapariyattidhamma Schools, General Education Division, Region 7. Research instruments included questionnaires, semi-structured interviews, and evaluation forms, while data analysis employed percentage, mean, standard deviation, and necessary needs index (PNI).

The results revealed that:

1. The current state of transformational leadership based on the Four Brahmavihāra Principles among school administrators was found to be at a high level overall. When considering specific aspects, all dimensions had high average scores. The desirable state was at the highest level overall, with most individual dimensions scoring between high to highest levels. The average necessary needs index (PNI) was calculated at 0.19, with the ranking of leadership aspects from highest to lowest as follows: (1) Idealized Influence, (2) Intellectual Stimulation, (3) Individual Consideration, and (4)

Inspirational Motivation.

2. The Transformational Leadership Model based on the Four Brahmavihāra Principles consists of (1) model name, (2) model objectives, (3) principles and conceptual framework, (4) content structure integrating the Four Brahmavihāra Principles, and (5) expected outcomes.

3. The evaluation of the transformational leadership model based on the Four Brahmavihāra Principles in terms of appropriateness, feasibility, and benefits yielded high average scores across all criteria.

Keywords: Transformational Leadership; Digital Leadership; Phrapariyattidhamma Schools; Four Brahmavihāra Principles

1. บทนำ

การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษานั้น เป็นการศึกษารูปแบบหนึ่งของการศึกษาคณะสงฆ์ที่รัฐกำหนดให้มีขึ้นตามความประสงค์ของคณะสงฆ์ (กองพุทธศาสนศึกษา, 2557, หน้า 17) เพื่อเป็นศาสนศึกษาแผนกสามัญศึกษา ดำเนินการจัดการศึกษาแผนกสามัญศึกษาให้แก่พระภิกษุสามเณรในพระพุทธศาสนา เป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนา และการสนับสนุนให้ผู้เรียนศึกษาวิชาธรรมและวิชาสามัญ อันจะเป็นผลดีและเป็นประโยชน์ต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และเป็นการเพิ่มองค์ความรู้ในทุกแขนงให้กับบุคลากรทางศาสนา เป็นการพัฒนาบุคลากรทางพระพุทธศาสนาอีกแนวทางหนึ่ง ทำให้มีความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม เป็นการยกระดับการศึกษาของชาติอีกทางหนึ่งด้วย (พระมหาสมบัติ ธนปญฺโญ (ฉลอง) และบรรจบ บรรณรุจิ, 2557, หน้า 93-102) จากการดำเนินงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในช่วงที่ผ่านมา พบว่า มีความเจริญเติบโตและก้าวหน้าเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ อย่างไรก็ดีในศตวรรษที่ 21 เป็นศตวรรษแห่งการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน โดยเฉพาะการพัฒนาของเทคโนโลยีสื่อสารก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และการศึกษา รูปแบบการเรียนการสอนแบบเดิมถูกแทนที่ด้วยเทคโนโลยีที่หลากหลาย มีการเรียนในระบบทางไกล หรือที่เรียนกันว่าระบบออนไลน์มากขึ้น มีการสร้างและเผยแพร่องค์ความรู้ในอินเตอร์เน็ตมากขึ้น ผู้เรียนสามารถค้นคว้าเอกสาร หรือสื่อการสอนได้หลากหลาย โดยไม่จำเป็นต้องพึ่งพอห้องสมุดอีกต่อไป ครูผู้สอนจำเป็นต้องมีการปรับตัวเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และที่สำคัญยิ่งกว่านั้นคือผู้บริหารจำเป็นต้องมีการพัฒนาหรือปรับตัวเองเพื่อให้เป็นตัวอย่างกับผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่งผู้บริหาร จำเป็นต้องมี “ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformation Leadership)” เพื่อจูงใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเปลี่ยนแปลงตัวเอง ทำงานด้วยความเสียสละ และมีเจตคติที่ดีต่อองค์กร เป็นการพัฒนาองค์กรไปสู่สิ่งใหม่ๆ อย่างมีคุณภาพ (รุ้งนภา จันทร์ลี, 2562)

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงส่งผลต่อความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กรซึ่งผู้บริหาร จะต้องมีศักยภาพหลายด้าน มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความกระตือรือร้นใน การทำงานมีทักษะการปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและบุคลากรทางการศึกษาสอดคล้องกับสถานการณ์ได้อย่างมีเหตุผล เป็นกระบวนการที่มีอิทธิพลในการเปลี่ยนแปลงเจตคติ ความสามารถจูงใจให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาทำงานด้วยความเสียสละเพื่อส่วนรวมเพื่อการเปลี่ยนแปลงขององค์กรให้ประสบความสำเร็จ พัฒนาความสามารถของผู้ร่วมงานและผู้ตามไปสู่ระดับที่สูงขึ้นและมีศักยภาพมากขึ้น ทำให้เกิดการตระหนักรู้ในภารกิจวิสัยทัศน์ของกลุ่มและขององค์การเสริมสร้างจูงใจให้ผู้ร่วมงานและผู้ตามมองให้ไกลเกินกว่าความสนใจของพวกเขาไปสู่ประโยชน์ของกลุ่มหรือขององค์การและสังคม ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการที่สำคัญ 4 ประการคือ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ สร้างแรงบันดาล กระตุ้นการใช้ปัญญา และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (สุกรี สุระคำแหง, 2563) นอกจากนั้น ในตัวผู้นำเองจำเป็นต้องมีหลักธรรมที่สำคัญคอยกำกับด้วย หลักธรรมที่สำคัญที่เป็นหลักที่มีผู้บริหารทั่วไปนิยมไปปฏิบัติก็คือหลักพรหมวิหาร 4 (ศิริภัสสร ปิยนันทวารินทร์, สายรุ้ง บุบผาพันธ์ และสมชัย ศรีนอก, 2566, หน้า 294-306) ประกอบด้วย 1) เมตตา ผู้นำต้องมีเมตตา มีความปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข ผู้นำมีการดูแลเอาใจใส่ สนับสนุนการทำงาน เพื่อให้ลูกน้องรู้สึกว่าตนไม่ได้โดดเดี่ยว อบอุ่น และมีความสุขในการทำงาน และพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลง 2) กรุณา ผู้นำต้องมีความกรุณา มีความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ หากการทำงานเกิดปัญหาหรืออุปสรรคหรือก้าวไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ผู้นำจะต้อง พูดคุย สอบถามถึงปัญหาที่เกิดขึ้น พร้อมชี้แนะแนวทางการแก้ไขและพูดให้กำลังใจกับลูกน้อง โดยไม่ปล่อยให้ลูกน้องอยู่ข้างหลัง 3) มุทิตา ผู้นำจะต้องมีความยินดีกับทุกคน เมื่อผู้อื่นได้ดี เมื่อลูกน้องประสบความสำเร็จ ไม่ว่าจะทางด้านการงาน ด้านครอบครัวหรือในทุกๆ ด้าน ผู้นำ ควรแสดงความยินดีต่อลูกน้องด้วยความจริงใจ ลูกน้องจะรู้สึกว่าตนเป็นคนสำคัญและรู้สึกภูมิใจ พร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงไปพร้อมกับเรา และ 4) อุเบกขา ผู้นำต้องมีอุเบกขาคือ การรู้จักวางเฉย ทำใจเป็นกลางผู้นำควรวางใจเป็นกลาง ไม่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ปฏิบัติหน้าที่อย่างยุติธรรม ไม่เอนเอียง มีความหนักแน่น แต่ยืดหยุ่นและมีการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จะสามารถรับมือกับ สถานการณ์ฉุกเฉินได้ โดยที่ยังคงเป้าหมาย และวิสัยทัศน์ขององค์กรยังอยู่

จากปัญหาและความสำคัญที่กล่าวมาแล้วข้องต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา รูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 เพื่อจะได้ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมสืบต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7

2. เพื่อพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7

3. เพื่อประเมินรูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเป็นแบบผสมผสาน (Mixed Methods) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวิธีการดำเนินการ 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 มีการดำเนินการดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสังเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และศึกษาตัวชี้วัดในแต่ละองค์ประกอบ 2) ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหาร เสร็จแล้วนำองค์ประกอบของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงบูรณาการกับหลักธรรมพรหมวิหาร 4 เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย 3) การสร้างเครื่องมือ (แบบสอบถาม) สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7

การสร้างเครื่องมือ ดังนี้ 1) สังเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง จากแนวคิดของนักวิชาการจำนวน 11 คน ได้องค์ประกอบ 4 องค์ประกอบคือ การนำอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางปัญหา และการนำอย่างมีอุดมการณ์ และศึกษาตัวชี้วัดของแต่ละองค์ประกอบ 2) นำตัวชี้วัดที่สำคัญของแต่ละองค์ประกอบมาสร้างแบบสอบถามถึงสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ 3) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา และให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบูรณการหลักพรหมวิหาร 4 เข้ากับตัวชี้วัดในแต่ละองค์ประกอบ 4) ปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ และนำแบบสอบถามไปให้กับผู้ทรงคุณวุฒิ ทำการพิจารณาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหาหรือวัตถุประสงค์ (IOC: Index of item objective congruence) โดยเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC = 0.8-1.0 เป็นข้อคำถามในแบบสอบถาม ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป 5) นำแบบสอบถามรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 ที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับครู และผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 8 (อุดรธานี) ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 รูป/คน เพื่อการหาค่าความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ผลจากการคำนวณ ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามส่วนที่เป็นสภาพปัจจุบันเท่ากับ

0.831 และค่าความเชื่อมั่นในส่วนของสภาพที่พึงประสงค์ เท่ากับ 0.809 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับสูง สามารถนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลได้ และ 6) การเก็บรวบรวมจากประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยประชากร ได้แก่ ผู้บริหาร และครูผู้สอน ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 จำนวน 358 รูป/คน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 305 รูป/คน โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยจำแนกกลุ่มตัวอย่างเป็นรายจังหวัด แล้วกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครซซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, pp. 607-610) และในแต่ละจังหวัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย

ระยะที่ 2 การสร้างรูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 มีการดำเนินการดังนี้ 1) นำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล มาวิเคราะห์ ค่าสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และค่าความต้องการจำเป็น 2) นำค่าความต้องการจำเป็น (PNI modified) ขององค์ประกอบในแต่ละด้านมาพิจารณา และเลือกด้านที่มีค่าความต้องการจำเป็น สูงกว่าค่าเฉลี่ยมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการยกร่างรูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 ทังนี้ เสร็จแล้วนำร่างรูปแบบไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิทำการพิจารณา โดยเป็นพิจารณาในลักษณะการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) 3) คิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุงจนได้ร่างรูปแบบรูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 ที่สมบูรณ์

ระยะที่ 3 ประเมินรูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 และการสังเคราะห์องค์ความรู้ 1)นำรูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 ที่ปรับปรุงแล้วไปประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ใน และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ ซึ่งผู้ประเมินได้แก่ผู้มีส่วนได้เสีย จำนวน 10 รูป/คน เลือกโดยวิธีเฉพาะเจาะจง และ 2) นำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาสังเคราะห์องค์ความรู้ และสร้างแผนภาพความสัมพันธ์ของแต่ละองค์ประกอบกับหลักธรรม

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง รูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 สามารถสรุปการวิจัยได้ดังนี้

1. สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็น ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ และค่าความต้องการจำเป็น ในแต่ละด้าน

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักพรหมวิหาร 4	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI modified	
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ค่า	ลำดับ
1. การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4	3.87	0.67	มาก	4.55	0.68	มากที่สุด	0.18	3
2. การสร้างแรงบันดาลใจตามหลักพรหมวิหาร 4	3.91	0.69	มาก	4.49	0.77	มาก	0.15	4
3. การกระตุ้นทางปัญญาตามหลักพรหมวิหาร 4	3.73	0.66	มาก	4.51	0.78	มากที่สุด	0.21	2
4. การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ตามหลักพรหมวิหาร 4	3.71	0.70	มาก	4.51	0.77	มากที่สุด	0.23	1
รวม	**3.80**	**0.68**	**มาก**	**4.51**	**0.75**	**มากที่สุด**	**0.19**	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักพรหมวิหาร 4 โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยสามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ดังนี้ การสร้างแรงบันดาลใจตามหลักพรหมวิหาร 4 การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 การกระตุ้นทางปัญญาตามหลักพรหมวิหาร 4 และการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ตามหลักพรหมวิหาร 4 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาสภาพที่พึงประสงค์พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด โดยสามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ตามหลักพรหมวิหาร 4 การกระตุ้นทางปัญญาตามหลักพรหมวิหาร 4 และการสร้างแรงบันดาลใจตามหลักพรหมวิหาร 4 ค่าความต้องการจำเป็น (PNI modified) เฉลี่ยเท่ากับ 0.19 และสามารถเรียงลำดับจากมากไปน้อย ลำดับ 1 การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ตามหลักพรหมวิหาร 4 อันดับ 2 การกระตุ้นทางปัญญาตามหลักพรหมวิหาร 4 อันดับ 3 การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 และอันดับ 4 การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ตามหลักพรหมวิหาร 4

2. รูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 ที่สร้างขึ้น มีองค์ประกอบ คือ ชื่อรูปแบบ วัตถุประสงค์ หลักการและแนวคิด เนื้อหา และผลลัพธ์ที่คาดหวัง

3. ผลการประเมินรูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 ทำการประเมิน 3 ด้านคือ ด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ โดยผู้ประเมินเป็นผู้ที่มีส่วนได้เสีย จำนวน 10 รูป/คน ผลการประเมินพบว่า ค่าความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และค่าความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และค่าความต้องการจำเป็น พบว่า สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ เขต 7 มีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด องค์ประกอบด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ตามหลักพรหมวิหาร 4 เป็นด้านที่มีค่าความต้องการจำเป็นอยู่ในอันดับ 1 ทั้งนี้เพราะว่า การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้บริหารแสดงออกแล้วผู้ใต้บังคับบัญชารับรู้ และชื่นชอบต้องการที่จะเอาอย่าง หรือเลียนแบบพฤติกรรมนั้นๆ การที่ผู้ใต้บังคับบัญชาจะชื่นชอบจนเกิดการเอาอย่างหรือเลียนแบบพฤติกรรมนั้น เป็นเรื่องที่ยากพอสมควรในการบริหารงาน ทั้งนี้เพราะว่า แต่ละคนจะมีพื้นฐานที่แตกต่างกัน ประสบการณ์ก็แตกต่างกัน จะเกิดความชอบในเรื่องเดียวกันนั้นเป็นเรื่องยาก เช่น การเข้าทำงานก่อนเวลา เลิกงานหลังเวลา บางคนก็ชอบ บางคนก็ไม่ชอบ บางคนอย่างไรก็ได้ เมื่อผู้บริหารทำให้เป็นตัวอย่าง หลายๆ คน ก็คิดว่าเป็นเรื่องดี และทำตาม แต่หลายคนอาจไม่ชอบ เพราะมีภารกิจทางบ้านหลายประการ แต่หากผู้บริหารมีอิทธิพลอยู่ในระดับสูง ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความชื่นชม ก็จะมองเห็นว่าการกระทำดังกล่าวเป็นเรื่องที่ดี น่าเอาเป็นอย่าง ไม่เกิดความรู้สึกว่าผู้บังคับบัญชาบังคับ ก็จะเกิดพฤติกรรมทำตาม คือมาทำงานเช้า และเลิกงานเย็นๆ อย่างนี้จะเรียกผู้บริหารนั้นว่า เป็นผู้ที่มีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ สอดคล้องกับการศึกษาของจารุวรรณ นูสา และสิทธิชัย สอนสุภี (2567) ที่ได้ศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษาหนองคาย พบว่า การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยมีตัวชี้วัดที่สำคัญคือ 1 บริหารประพฤติตนให้ครู เคารพนับถือเชื่อมั่นศรัทธา และการศึกษาของปิยธิดา เย็นสบาย และจุฑารัตน์ นิรันดร (2564, หน้า 37-48) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงาน วิชาการในโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรสาคร โดยรวมอยู่ในระดับมากและ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ดังนี้การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์และการสร้างแรงบันดาลใจ

การกระตุ้นทางสติปัญญาและการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ทั้งนี้ เป็นเพราะบทบาทผู้บริหารที่ดีจะมีความสามารถในการใช้อิทธิพลโน้มน้าวจูงใจบุคลากรในการปฏิบัติงาน

2. รูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 องค์ประกอบของรูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 ที่สร้างขึ้น มีองค์ประกอบ คือ ชื่อรูปแบบ วัตถุประสงค์ หลักการและแนวคิด เนื้อหา และผลลัพธ์ที่คาดหวัง ส่วนองค์ประกอบของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ตามหลักพรหมวิหาร 4 ที่นำมาประยุกต์ใช้ มีเพียง 3 องค์ประกอบ คือ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การกระตุ้นทางปัญญา และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ส่วนการสร้างแรงบันดาลใจนั้น มีการปฏิบัติอยู่เป็นประจำ ทำให้ค่าความต้องการจำเป็นมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยรวม จึงไม่ได้นำมาจัดทำเป็นรูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 ในครั้งนี้ สอดคล้องกับการศึกษาของสุพรรณดา แสนบุญ และคณะ (2565, หน้า 259-272) ที่ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงาน ของครูและบุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 3 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของครูและบุคลากรทางการศึกษามากที่สุด คือ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ที่เป็นเช่นนี้น่าจะเพราะว่าผู้บริหาร สถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 3 เป็นผู้ที่มีพฤติกรรมของผู้นำที่มีการสร้างแรงบันดาลใจ แรงจูงใจ คิดเชิงบวกต่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคต และมีการสื่อสารวิสัยทัศน์อย่างชัดเจนให้เข้าใจตรงกัน โดยการปลุกเร้าองค์กร ให้ทำงานร่วมกันเป็นทีม มีความกระตือรือร้น เห็นถึงคุณค่าของงานที่ทำ จนสามารถบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพเกินที่กำหนดเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งเป็นด้านที่มีการปฏิบัติอยู่เป็นประจำอยู่แล้ว และจากการทดสอบทางสถิติพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ เป็นด้านเดียวที่มีค่าสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพชีวิตการทำงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา แสดงให้เห็นว่า ผู้นำมีการสร้างแรงบันดาลใจให้กับครูและบุคลากรอยู่เป็นประจำ จนครูและบุคลากรทางการศึกษาได้ปฏิบัติตาม

3. ผลการประเมินรูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 ผลการประเมินรูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 ในประเด็นความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับการศึกษาของปิยะวัฒน์ สุขเทศ, วรกฤต เถื่อนช้าง และปฏิธรรม สำเนียง (2563, หน้า 1-14) ที่ศึกษาเรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิภาพตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิผลตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา

ขั้นพื้นฐานในด้านความถูกต้อง ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเป็นประโยชน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรกำหนดแนวทางให้สถานศึกษาทำการสำรวจและวิเคราะห์บริบทของตนเองก่อนการนำรูปแบบไปใช้ ทั้งด้านโครงสร้าง บุคลากร วัฒนธรรมองค์กร และแนวปฏิบัติเดิม

1.2 ควรใช้ผลการประเมินค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI) เป็นข้อมูลหลักในการกำหนดลำดับความสำคัญของการพัฒนา โดยเลือกดำเนินการในด้านที่มีค่า PNI สูงสุดก่อน

1.3 ควรเป็นลักษณะยืดหยุ่น ปรับให้สอดคล้องกับบริบทของแต่ละโรงเรียน โดยสถานศึกษาที่มีแนวปฏิบัติด้านใดอยู่แล้วสามารถชะลอหรือไม่จำเป็นต้องดำเนินการซ้ำ และมุ่งเน้นพัฒนาในด้านที่ยังเป็นจุดอ่อนหรือมีความต้องการเร่งด่วน

1.4 ควรสนับสนุนให้มีการนำรูปแบบไปใช้แบบค่อยเป็นค่อยไป เริ่มจากการสร้างความเข้าใจร่วม การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงคุณค่า ก่อนขยายผลสู่การดำเนินงานเชิงระบบในระดับสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปปฏิบัติ

2.1 ควรนำผลการวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักพรหมวิหาร 4 ไปใช้ภายในโรงเรียนของตน โดยพิจารณาเลือกกิจกรรมหรือแนวปฏิบัติที่สอดคล้องกับปัญหา ความจำเป็น และความพร้อมของโรงเรียนเป็นสำคัญ

2.2 ควรดำเนินการในระดับสถานศึกษาเป็นหลัก โดยบูรณาการกิจกรรมเข้ากับงานประจำของโรงเรียน เช่น การประชุมครู การพัฒนาบุคลากร การสื่อสารภายในองค์กร หรือกิจกรรมร่วมกับชุมชน

2.3 ควรใช้กระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการวางแผน ดำเนินกิจกรรม และสะท้อนผลการดำเนินงาน เพื่อสร้างความเข้าใจร่วม ความยอมรับ และการเรียนรู้ร่วมกันภายในองค์กร

3. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมุ่งศึกษาสาเหตุและเงื่อนไขของความเข้มแข็งในแต่ละองค์ประกอบ เพื่อทำความเข้าใจถึงแนวปฏิบัติที่ดีและปัจจัยสนับสนุนความสำเร็จ

3.2 ควรศึกษาวิจัยเชิงวิเคราะห์หรือเชิงสาเหตุเพื่อวิเคราะห์ว่า องค์ประกอบใดของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการโรงเรียนมากที่สุด และองค์ประกอบใดทำหน้าที่เป็นตัวแปรส่งผ่านหรือเสริมแรง

3.3 ควรขยายรูปแบบการวิจัยไปสู่การเปรียบเทียบสถานศึกษาที่มีระดับความสำเร็จในการบริหารแตกต่างกัน เพื่อศึกษาความแตกต่างขององค์ประกอบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อผลลัพธ์การบริหารในบริบทที่หลากหลาย

3.4 ควรต่อยอดการวิจัยโดยเชื่อมโยงภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับผลลัพธ์เชิงคุณภาพของสถานศึกษา เช่น ประสิทธิภาพการบริหาร ความพึงพอใจของครูและบุคลากร การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หรือภาพลักษณ์และความเชื่อมั่นขององค์กร

3.5 ควรถูกนำไปใช้เป็นฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ในการพัฒนานโยบายหรือแนวทางการบริหารจัดการโรงเรียน เพื่อสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ และเสริมสร้างความสำเร็จของสถานศึกษาอย่างยั่งยืน

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการศึกษาในครั้งนี้ สามารถสรุปสังเคราะห์องค์ความรู้ เกี่ยวกับรูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 ในทางปฏิบัติสามารถบูรณาการหลักพรหมวิหาร 4 กับ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ดังนี้ 1) หลักเมตตา ความรักความปรารถนาดี เหมาะสำหรับการสร้างแรงบันดาลใจ ผู้นำแสดงความรักและความปรารถนาดี และมีสร้างวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนจะสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้คนได้ และผู้ใต้บังคับบัญชาจะรู้สึกมีคุณค่าและเป็นส่วนหนึ่งของเป้าหมายร่วมกัน 2) หลักกรุณา ความเห็นอกเห็นใจ เหมาะสำหรับการคำนึงถึงความเป็นปัจเจก ผู้นำแสดงความเห็นอกเห็นใจต่อปัญหาและความต้องการของแต่ละคน โดยให้การสนับสนุนและคำแนะนำที่เหมาะสม เพื่อช่วยให้พวกเขาพัฒนาตนเองและบรรลุศักยภาพสูงสุด 3) หลักมุทิตา ความยินดีในความสำเร็จของผู้อื่น เหมาะสมกับการกระตุ้นทางปัญญา ผู้นำแสดงความยินดีในความสำเร็จของและส่งเสริมให้พวกเขากล้าแสดงออกและคิดนอกกรอบ โดยไม่รู้สึกกลัวการถูกเปรียบเทียบหรือตัดสิน 4) หลักอุเบกขา ความวางใจเป็นกลาง เหมาะสมกับการนำอย่างมีอุดมการณ์ ผู้นำมีความเป็นกลางและยุติธรรมในการตัดสินใจ โดยไม่ลำเอียงหรือเลือกปฏิบัติ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและความนับถือจากผู้ใต้บังคับบัญชา นอกจากนั้น ตามรูปแบบฯ จะพบว่า หลักพรหมวิหาร 4 แต่ละข้อ มีการเกี่ยวเนื่องกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านอื่นๆ ด้วย ยกตัวอย่าง หลักเมตตา นอกจากจะใช้บูรณาการในการสร้างแรงบันดาลใจแล้ว หลักความเมตตา ยังสามารถนำมาใช้กับการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกด้วยเช่นกัน คือ ผู้บริหารต้องมีเมตตา เมื่อผู้ใต้บังคับบัญชาแสดงความต้องการเฉพาะตนออกมา ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

กองพุทธศาสนศึกษา. (2557). *คู่มือปฏิบัติงานโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

จารุวรรณ นูสา และสิทธิชัย สอนสุภี. (2564). องค์ประกอบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2. ใน *การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาแห่งชาติ ครั้งที่ 22* (หน้า 902-911). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ปิยธิดา เย็นสบาย และจุฑารัตน์ นิรันดร. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรสาคร. *Education Journal*, 4(2), 37-48.

ปิยะวัฒน์ สุขเทศ, วรกฤต เถื่อนช้าง และปฏิธรรม สำเนียง. (2563). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิภาพตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 7(3), 1-14.

พระมหาสมบัติ ธนปญฺโญ (ฉลอง) และบรรจบ บรรณรุจิ. (2557). ยุทธศาสตร์เชิงพุทธสำหรับผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา. *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 1(2), 93-102.

รุ้งนภา จันทร์ลี. (2562). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). จันทบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

ศิริภัสสร ปิยนันทวารินทร์, สายรุ้ง บุบผาพันธ์ และสมชัย ศรีนอก. (2566). พรหมวิหาร 4 กับภาวะผู้นำในยุคสังคม 5.0. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์*, 6(3),294-306. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jidir/article/view/265647/179480

สุกรี สุระคำแหง. (2563). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถาน ศึกษากับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสงขลา*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

สุพรรณดา แสนบุญ, ทองฟู ศิริวงศ์, สมพล ทุ่งหว้า และลักษมี ทุ่งหว้า. (2565). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของครูและบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 3. *Journal of Modern Learning Development*, 7(9), 259-272.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610. https://doi.org/10.1177/001316447003000308

การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 12*

Developing the 21st Century Leadership Model Based on Good Governance Principles for Administrators of Schools under the Primary Educational Service Area Office in Inspection Region 12

ศิวะลักษณ์ มหาชัย, ประจิตร มหาหิง และยิ่งสรรค์ หาพา

Siwalak Mahachai, Prachit Mahahing and Yingsan Hapa

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ประเทศไทย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail: siwalak.16@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของรูปแบบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 2) พัฒนารูปแบบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 และ 3) ประเมินรูปแบบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน เครื่องมือที่ใช้แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบบประเมินรูปแบบ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 15 คน และครูผู้สอน จำนวน 337 คน รวม 352 คน ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน การอภิปรายสนทนากลุ่ม สถิติที่ใช้ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของรูปแบบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 12 โดยภาพรวมสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก

*ได้รับบทความ: 4 มีนาคม 2568; แก้ไขบทความ: 23 ธันวาคม 2568; ตอบรับตีพิมพ์: 25 ธันวาคม 2568

Received: March 4, 2025; Revised: December 23, 2025; Accepted: December 25, 2025

ที่สุด เมื่อเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ได้ดังนี้ 1) ด้านการสร้างฉันทามติและการจูงใจ 2) ด้านเทคโนโลยีและการสื่อสาร 3) ด้านทักษะความร่วมมือและทำงานเป็นทีม 4) ด้านมีวิสัยทัศน์ 5) ด้านความกล้าหาญในการแก้ปัญหา และ 6) ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

2. ผลการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 1) ชื่อรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) หลักการ แนวคิดรูปแบบ 4) เนื้อหา หลักประกอบด้วย หลักการแนวคิด วัตถุประสงค์ วิธีการและกิจกรรม การบูรณาการตามหลักธรรมาภิบาล ผลลัพธ์ที่คาดหวัง

3. ผลการประเมินรูปแบบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาพบว่า มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ โดยรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดทุกประเด็น

คำสำคัญ: รูปแบบ; ภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21; หลักธรรมาภิบาล; ประถมศึกษา

Abstract

The purposes of this research were to: 1) examine the current conditions, desired conditions, and priority needs for a 21st-century, 2) develop a 21st-century leadership model for these school administrators, and 3) evaluate the effectiveness of the developed leadership model based on good governance principles. The study employed a mixed-methods approach, utilizing questionnaires, semi-structured interviews, model evaluation forms, and satisfaction assessment forms. The sample group consisted of 15 school administrators and 337 teachers, totaling 352 participants. Qualitative data were collected through semi-structured interviews and focus group discussions. Statistical analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, and need assessment index analysis.

The results revealed that:

1. The assessment of the current conditions, desired conditions, and priority needs assessment for the 21st-century leadership model based on good governance principles among school administrators under the Primary Educational Service Area Office in Inspection Region 12 revealed that the current state was at a high level, while the desired state was rated at the highest level. The most critical needs, ranked in order of importance, included (1) consensus building and motivation, (2) technology and

communication, (3) collaboration and teamwork skills, (4) visionary leadership, (5) courage in problem-solving, and (6) creativity and innovation.

2. The development of the 21st-century leadership model consists of several key components: (1) the model's name, (2) its objectives, (3) the principles and conceptual framework, and (4) the content, which includes principles and concepts, objectives, methods and activities, integration with good governance principles, and expected outcomes.

3. The evaluation of the 21st-century leadership model based on good governance principles for school administrators found that it was highly Propriety, feasibility, and Utility, with all aspects mean rated at the highest level.

Keywords: Model; 21st-Century Leadership; Good Governance Principles; primary education

1. บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 และ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาไว้ในมาตรา 6 ว่า "การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข" ซึ่งสะท้อนถึงเป้าหมายสูงสุดของการจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างรอบด้าน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) นอกจากนี้ เพื่อให้การบริหารและการจัดการศึกษามีคุณภาพและประสิทธิภาพ สามารถพัฒนาคนไทยให้บรรลุเป้าประสงค์ของประเทศและทัดเทียมกับนานาชาติ จึงได้กำหนดหลักการบริหารจัดการศึกษาไว้ในมาตรา 8 ได้แก่ การจัดการศึกษาเป็นการศึกษาตลอดชีวิต การเปิดโอกาสให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และการพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563)

ในศตวรรษที่ 21 สังคมโลกเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและรอบด้าน ทั้งด้านเทคโนโลยีดิจิทัล เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และระบบการศึกษา การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลให้บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาต้องปรับเปลี่ยนไปจากเดิม โดยผู้บริหารจำเป็นต้องมีทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 เช่น การมีวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์ ความสามารถในการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลง การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และการสร้างการมีส่วนร่วมของบุคลากรในองค์กร (Fullan, 2014; Northouse, 2019) อย่างไรก็ตาม จากสภาพปัญหาที่พบในโรงเรียนระดับประถมศึกษาในจังหวัดขอนแก่น พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาบางส่วนยังขาดทักษะที่จำเป็นดังกล่าว โดยเฉพาะทักษะด้านภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 และการกำหนดวิสัยทัศน์ในการบริหารงาน ส่งผลให้การดำเนินกิจกรรมและการพัฒนาสถานศึกษาไม่บรรลุ

เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ จากรายงานข่าวและข้อมูลทางสังคมยังพบปัญหาด้านคุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการบริหารงานบุคคล การสร้างความน่าเชื่อถือ และการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้บริหารที่ขาดคุณธรรมและจริยธรรมอาจส่งผลกระทบต่อบรรยากาศการทำงาน ความไว้วางใจ และประสิทธิภาพขององค์กรโดยรวม (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, 2561) ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาที่สามารถทำงานให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องเป็นทั้ง “คนเก่ง” และ “คนดี” กล่าวคือ เป็นผู้ที่มีทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ควบคู่กับการยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพ และการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ซึ่งประกอบด้วยหลักความโปร่งใส ความรับผิดชอบ ความคุ้มค่า การมีส่วนร่วม และหลักนิติธรรม (OECD, 2015; สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2560)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษารูปแบบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 12 เพื่อให้ได้องค์ความรู้เชิงประจักษ์ที่สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำและการบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงของสังคมในศตวรรษที่ 21 และนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของรูปแบบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 12
2. เพื่อพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 12
3. เพื่อประเมินรูปแบบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 12

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน มีขอบเขตครอบคลุมดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหาผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง ภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ดังนี้ 1) ทักษะความร่วมมือและทำงานเป็นทีม 2) เทคโนโลยีและการสื่อสาร 3 มีวิสัยทัศน์ 4) ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 5) มีภาวะผู้นำและความกล้าหาญในการแก้ปัญหา และ 6) การสร้าง

ฉันทามติและการจูงใจ หลักธรรมาภิบาล ได้แก่ 1) หลักคุณธรรม 2) หลักนิติธรรม 3) หลักความโปร่งใส 4) หลักความมีส่วนร่วม 5) หลักความรับผิดชอบ และ 6) หลักความคุ้มค่า

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาหรือครูที่รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 12 โรงเรียนละ จำนวน 1 คน จำนวน 4 จังหวัด 2,866 โรงเรียน รวม 2,866 คน และกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาหรือครูที่รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 12 โรงเรียนละ จำนวน 1 คน โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามขนาดสถานศึกษา ซึ่งการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจะใช้สูตรของ Krejcie & Mogan (1970, pp. 607-610) จำนวน 352 คน

3. วิธีดำเนินการวิจัย แบ่งออกดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของรูปแบบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 12 ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวคิด หลักการ ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสังเคราะห์องค์ประกอบจากวรรณกรรม เอกสาร ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 12 เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นงานวิจัยเชิงปริมาณการดำเนินงานตามรูปแบบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 12 ขั้นตอนที่ 3 สร้างเครื่องมือวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเพื่อสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน เลือกแบบเจาะจงโดยสร้างแบบสัมภาษณ์ตามโครงสร้างของร่างรูปแบบ เสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) และความเหมาะสมของภาษาแล้วปรับปรุงตามคำแนะนำ นำไปทดลองใช้ (Try-out) เพื่อตรวจสอบความเข้าใจแล้วจัดทำเป็นแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้จริง ใช้ระยะเวลาเมษายน 2567- กรกฎาคม 2567

ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 12 ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 4 ยกร่างรูปแบบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 12 ขั้นตอนที่ 5 การอภิปรายสนทนากลุ่ม โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน (Focus group Discussion) ร่างรูปแบบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่

12 ขั้นตอนที่ 6 ปรับปรุงร่างรูปแบบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 12 ตามคำแนะนำผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ร่างที่ 2 เพื่อทำการประเมินรูปแบบ ใช้ระยะเวลาสิงหาคม 2567- ตุลาคม 2567

ระยะที่ 3 ประเมินรูปแบบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 12 ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 7 ประเมินตามความเหมาะสม ความเป็นประโยชน์ และความเป็นไปได้รูปแบบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 12 ขั้นตอนที่ 8 ปรับปรุงรูปแบบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 12 ฉบับชั่วคราว โดยการนำผลการวิจัยเชิงคุณภาพที่เกิดจากการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างและการอภิปรายสนทนากลุ่มมาหลอมรวมสนับสนุนผลการวิจัยเชิงปริมาณ ขั้นตอนที่ 9 การจัดทำดุษฎีพิจารณ์ เพื่อให้ได้รูปแบบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 1ตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 12 ฉบับสมบูรณ์ และขั้นตอนที่ 10 เสนองานวิจัยฉบับสมบูรณ์ต่อหน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ใช้ระยะเวลาพฤศจิกายน 2567- มีนาคม 2568

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องรูปแบบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 12 สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นรูปแบบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 12 โดยภาพรวม

องค์ประกอบ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			$PNI_{modified}$	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
1. ทักษะความร่วมมือและทำงานเป็นทีม	3.65	0.68	มาก	4.58	0.63	มากที่สุด	0.254	3
2. เทคโนโลยีและการสื่อสาร	3.68	0.68	มาก	4.61	0.62	มากที่สุด	0.254	2

องค์ประกอบ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			$PNI_{modified}$	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
3. มีวิสัยทัศน์	3.70	0.67	มาก	4.62	0.60	มากที่สุด	0.249	4
4. ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	3.75	0.67	มาก	4.62	0.58	มากที่สุด	0.230	6
5. มีความกล้าหาญในการแก้ปัญหา	3.76	0.63	มาก	4.64	0.57	มากที่สุด	0.236	5
6. การสร้างฉันทามติและการจูงใจ	3.73	0.60	มาก	4.68	0.52	มากที่สุด	0.256	1
รวม	**3.71**	**0.66**	**มาก**	**4.63**	**0.59**	**มากที่สุด**	**0.247**	

1. ผลการวิจัยสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็น สภาพปัจจุบันรูปแบบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 12 ภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับความคิดเห็นมาก ด้านที่มีการปฏิบัติในระดับสูงสุดคือ ด้านมีความกล้าหาญในการแก้ปัญหา รองลงมาคือ ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และระดับน้อยที่สุด คือ ด้านวิสัยทัศน์เกี่ยวกับดิจิทัล ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของรูปแบบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 12 ภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด และรายด้านมีการปฏิบัติในระดับมากที่สุดทุกโดยด้านที่มีการปฏิบัติในระดับสูงสุด คือ การสร้างฉันทามติและการจูงใจ รองลงมาคือ มีภาวะผู้นำและความกล้าหาญในการแก้ปัญหา และน้อยที่สุดคือ ทักษะความร่วมมือและทำงานเป็นทีม

เมื่อเรียงลำดับความสำคัญของผู้บริหารความต้องการจำเป็น โดยการระบุความต้องการจำเป็นที่มีความสำคัญมากที่สุด และมีความเร่งด่วนที่ต้องการได้รับการพัฒนาก่อน พบว่า ด้านการสร้างฉันทามติและการจูงใจ อันดับ 1 รองลงมาคือ ด้านทักษะความร่วมมือและทำงานเป็นทีม และด้านเทคโนโลยีและการสื่อสาร และด้านที่น้อยที่สุดคือ ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ผู้วิจัยได้นำผลดังกล่าว มาพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 12 โดยเรียงลำดับความสำคัญของภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ความจำเป็นดังนี้ 1) ด้านการสร้างฉันทามติและการจูงใจ ($PNI_{modified}$ = 0.256) 2) ด้านเทคโนโลยีและการสื่อสาร ($PNI_{modified}$ = 0.254) 3) ด้านทักษะความร่วมมือและทำงานเป็นทีม ($PNI_{modified}$ = 0.254) 4) ด้านมีวิสัยทัศน์ ($PNI_{modified}$ = 0.249) 5) ด้านความกล้าหาญในการแก้ปัญหา ($PNI_{modified}$ = 0.236) 6) ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ($PNI_{modified}$ = 0.230)

2. ผลวิจัยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำจากการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ชื่อรูปแบบ คือ รูปแบบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 12

วัตถุประสงค์ 1) เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินการรูปแบบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 12 2) เพื่อนำองค์ประกอบไปเป็นแนวทางการดำเนินการรูปแบบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 12

หลักการ แนวคิด (รูปแบบ) รูปแบบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนัก งานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 12 ฉบับนี้มีความปรารถนาที่จะให้ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 12ตามหลักธรรมาภิบาลของการบริหารสถานศึกษา มีวิธีการบริหาร โดยบูรณาการวิธีการ เนื้อหา หรือศาสตร์ของการบริหารเข้ากับเทคโนโลยีที่ทันสมัย และยึดตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษามาประยุกต์ใช้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 12 เพื่อให้ผู้บริหารมีความรู้ ความสามารถในการจัดการองค์กร สามารถวิเคราะห์สถานการณ์ เพื่อนำไปสู่ภาวะการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักธรรมาภิบาลในยุคปัจจุบัน โดยการนำหลักธรรมาภิบาลมาบูรณาการในภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 มีองค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านมีวิสัยทัศน์ 2) ด้านเทคโนโลยีและการสื่อสาร 3) ด้านทักษะความร่วมมือและทำงานเป็นทีม 4) ด้านมีความกล้าหาญในการแก้ปัญหา 5) ด้านการสร้างฉันทามติและการจูงใจ และ 6) ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

เนื้อหารูปแบบ

องค์ประกอบที่ 1 ด้านการสร้างฉันทามติและการจูงใจในยุคที่การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ต้องมีมากกว่าเพียงแค่การบริหารจัดการ แต่ยังต้องมีทักษะในการสร้างความร่วมมือ สร้างแรงจูงใจ และสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เป็นบวก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานศึกษาที่ประกอบด้วยบุคลากรหลากหลายกลุ่ม การสร้างฉันทามติและการจูงใจจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้ทุกคนมุ่งไปสู่เป้าหมายร่วมกันและบรรลุผลสำเร็จ หลักการสร้างฉันทามติและการจูงใจตามหลักธรรมาภิบาล ตัวอย่างเช่น การสื่อสารที่เปิดเผยและโปร่งใส การสื่อสารข้อมูลข่าวสารอย่างตรงไปตรงมาและเป็นจริง เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับบุคลากร การเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นโดยการสร้างช่องทางให้บุคลากรทุกคนได้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างเสรี รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างตั้งใจและให้ความสำคัญกับทุกความคิดเห็น การสร้างความเข้าใจร่วมกัน อธิบายเหตุผลเบื้องหลังการตัดสินใจทุกครั้ง

เพื่อให้บุคลากรเข้าใจถึงความจำเป็นและความสำคัญ เชื่อมโยงงานของแต่ละบุคคลเข้ากับเป้าหมายองค์กร เพื่อให้เห็นภาพรวมและความสำคัญของบทบาทของตนเอง การชวนบุคลากรทุกคนมาร่วมกันคิดและตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับงานของตน มอบหมายงานที่หลากหลายและท้าทาย เพื่อให้บุคลากรได้แสดงศักยภาพ เป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาล ปฏิบัติต่อบุคลากรอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม ใช้คำพูดและการกระทำเพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้กับบุคลากร

องค์ประกอบที่ 2 ด้านเทคโนโลยีและการสื่อสาร หลักการแนวคิดด้านเทคโนโลยีและการสื่อสารตามภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญในทุกวงการ การบริหารสถานศึกษาจึงไม่อาจปฏิเสธการนำเทคโนโลยีและการสื่อสารมาประยุกต์ใช้ เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและทันสมัย ผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องมีภาวะผู้นำที่สามารถนำพาองค์กรก้าวไปข้างหน้าด้วยการใช้เทคโนโลยีและการสื่อสารอย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล หลักการแนวคิดด้านเทคโนโลยีและการสื่อสารตามภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา มีดังนี้ ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนในการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อพัฒนาการศึกษา กำหนดทิศทางการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา และมีความพร้อมที่จะปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี สร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมให้บุคลากรทุกคนเห็นความสำคัญของการใช้เทคโนโลยี และมีส่วนร่วมในการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการทำงาน สนับสนุนให้บุคลากรทุกระดับพัฒนาทักษะดิจิทัล เพื่อให้สามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการใช้เทคโนโลยี เช่น อินเทอร์เน็ตความเร็วสูง คอมพิวเตอร์ และอุปกรณ์เทคโนโลยีอื่นๆ ที่ทันสมัย นำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้การเรียนรู้มีความน่าสนใจและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ให้โอกาสทุกคนได้เข้าถึงเทคโนโลยีอย่างเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มผู้ด้อยโอกาส กำหนดมาตรการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคลและข้อมูลของโรงเรียน เพื่อป้องกันการถูกละเมิด สื่อสารข้อมูลที่เกี่ยวกับเทคโนโลยีให้บุคลากร นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนได้รับทราบอย่างโปร่งใส และเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจประเมินผลการนำเทคโนโลยีมาใช้ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการใช้เทคโนโลยีให้ดียิ่งขึ้น

องค์ประกอบที่ 3 ด้านทักษะความร่วมมือและทำงานเป็นทีมทักษะความร่วมมือและการทำงานเป็นทีมตามภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 หลักการและการประยุกต์ใช้ในสถานศึกษา ในยุคดิจิทัลที่การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ทักษะความร่วมมือและการทำงานเป็นทีมกลายเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรให้ประสบความสำเร็จ รวมถึงสถานศึกษาด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องมีทักษะเหล่านี้เพื่อนำพาบุคลากรทุกคนทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ สร้างสรรค์นวัตกรรมและบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ร่วมกันหลักการของทักษะความร่วมมือ การทำงานเป็นทีมตามหลักธรรมาภิบาลตัวอย่าง เช่น สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การให้เกียรติซึ่งกันและกัน และการ

ทำงานร่วมกันเป็นทีม โดยเน้นที่การทำงานเป็นทีมมากกว่าการแข่งขัน สื่อสารวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และความคาดหวังขององค์กรให้บุคลากรทุกคนเข้าใจอย่างชัดเจน สร้างช่องทางการสื่อสารที่เปิดกว้าง และส่งเสริมให้ทุกคนกล้าแสดงความคิดเห็น กำหนดเป้าหมายและขอบเขตของงานที่ชัดเจนให้กับแต่ละทีมหรือแต่ละบุคคล เพื่อให้ทุกคนทราบหน้าที่ความรับผิดชอบของตนเอง สนับสนุนให้บุคลากรพัฒนาตนเองอยู่เสมอ โดยเฉพาะทักษะที่เกี่ยวข้องกับการทำงานร่วมกัน เช่น การสื่อสาร การแก้ปัญหา และการสร้างความสัมพันธ์ สร้างความไว้วางใจระหว่างกันภายในทีมและองค์กร โดยแสดงให้เห็นถึงความจริงใจ ความโปร่งใส และความยุติธรรม สนับสนุนให้บุคลากรร่วมกันหาแนวทางแก้ไขปัญหา โดยให้ความสำคัญกับความคิดเห็นของทุกคน ให้รางวัลและยกย่องทีมหรือบุคคลที่ทำงานได้ดี เพื่อเป็นแรงจูงใจให้บุคลากรคนอื่นๆ

3. ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 12 ดังนี้ เมื่อพิจารณาผลการประเมินรูปแบบตามความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 12 โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ และความเหมาะสมทุกประเด็น

5. อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยเชิงปริมาณ ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของรูปแบบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 12 ปรากฏ ดังนี้

1. สภาพปัจจุบัน รูปแบบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 12 ด้านที่มีการปฏิบัติในระดับสูงสุดคือ มีภาวะผู้นำและความกล้าหาญในการแก้ปัญหา รองลงมาคือ ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สภาพที่พึงประสงค์ของรูปแบบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 12 ภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับความคิดเห็นมากที่สุด ด้านที่มีการปฏิบัติในระดับสูงสุด คือ ด้านการสร้างฉันทามติและการจูงใจ รองลงมาคือ ด้านความกล้าหาญในการแก้ปัญหา เมื่อเรียงลำดับความสำคัญของผู้บริหารความต้องการจำเป็นโดยการระบุความต้องการจำเป็นที่มีความสำคัญมากที่สุด และมีความเร่งด่วนที่ต้องการได้รับการพัฒนาก่อน พบว่าอันดับที่ ด้านการสร้างฉันทามติและการจูงใจ อันดับ 2 ด้านเทคโนโลยีและการสื่อสาร อันดับ 3 ด้านทักษะความร่วมมือและทำงานเป็นทีม อันดับที่ 4 ด้านมีวิสัยทัศน์ อันดับที่ 5 ด้านความกล้าหาญในการแก้ปัญหา และอันดับที่ 6 ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สอดคล้องกับการศึกษาของเลอศักดิ์ ตามา

(2564) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อ การดำเนินงานระบบ ประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 22 พบว่า ผลการศึกษาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำแนกตามสถานภาพโดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วม ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ด้านทักษะเทคโนโลยีดิจิทัลและด้านการสร้างแรงจูงใจ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ไม่แตกต่างกัน ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน จำแนกตามขนาดโรงเรียน โดยภาพรวมแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 01 ด้านการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วมและด้านการสร้างแรงจูงใจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

2. อภิปรายผลการวิจัยเชิงคุณภาพของรูปแบบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตตรวจราช การที่ 12 ผลการวิจัยเชิงคุณภาพของรูปแบบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 12 ซึ่งนำผลการวิจัยเชิงปริมาณมาบูรณาการมาสร้างเนื้อหาแนวสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง รูปแบบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 12 ฉบับนี้มีความปรารถนาที่จะให้ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 12 ตามหลักธรรมาภิบาลของการบริหารสถานศึกษา มีวิธีการบริหารโดยบูรณาการวิธีการ เนื้อหา หรือศาสตร์ของการบริหารเข้ากับเทคโนโลยีที่ทันสมัย และยึดตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา มาประยุกต์ใช้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 12 เพื่อให้ผู้บริหารมีความรู้ ความสามารถในการจัดการองค์กร สามารถวิเคราะห์สถานการณ์ เพื่อนำไปสู่ภาวะการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักธรรมาภิบาลในยุคปัจจุบัน โดยการนำหลักธรรมาภิบาล มาบูรณาการในภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 มีองค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านมีวิสัยทัศน์ 2) ด้านเทคโนโลยีและการสื่อสาร 3) ด้านทักษะความร่วมมือและทำงานเป็นทีม 4) ด้านความกล้าหาญในการแก้ปัญหา 5) ด้านการสร้างฉันทามติและการจูงใจ และ 6) ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยผู้วิจัยได้นำเสนอเนื้อหาตามองค์ประกอบที่ได้ศึกษาประกอบด้วยชื่อเรื่อง

หลักการแนวคิด วัตถุประสงค์ เนื้อหาการบูรณาการ ผลลัพธ์ที่คาดหวังของแต่ละองค์ประกอบ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของจินตนา งามเจริญมงคล (2561) ได้ศึกษาถึงการประยุกต์ใช้วิธีวิทยาคิวในการพัฒนารูปแบบภาวะผู้น่ายุค 4.0 สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า องค์ประกอบด้านความเป็นผู้นำที่มีความเป็นธรรมาภิบาล เช่น มีพฤติกรรมน่าองค์กรด้วยความซื่อสัตย์สุจริตยึดมั่นต่อหลักการ มีพฤติกรรมที่น่าเลื่อมใสศรัทธา มีความน่าเชื่อถือและน่าไว้วางใจ สนับสนุนให้องค์กรเกิดความร่วมมือร่วมใจต่อการทำงานแบบทีมและแบบเครือข่าย ผู้วิจัยจึงได้สรุป รูปแบบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 12 จากการวิจัยเชิงคุณภาพ 6 องค์ประกอบ เรียงลำดับความต้องการจำเป็นได้ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 ด้านการสร้างฉันทามติและการจูงใจ องค์ประกอบที่ 2 ด้านเทคโนโลยีและการสื่อสาร องค์ประกอบที่ 3 ด้านทักษะความร่วมมือและทำงานเป็นทีม องค์ประกอบที่ 4 ด้านมีวิสัยทัศน์ องค์ประกอบที่ 5 ด้านความกล้าหาญในการแก้ปัญหา และองค์ประกอบที่ 6 ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปปฏิบัติ

1.1 ควรพัฒนาหลักสูตรการอบรมให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งเน้นการเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นต่อการทำงานของผู้บริหาร เช่น การคิดเชิงกลยุทธ์ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การบริหารจัดการเชิงนวัตกรรม และการสร้างการมีส่วนร่วมของบุคลากร

1.2 ควรส่งเสริมการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้และชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยใช้แพลตฟอร์มออนไลน์เป็นเครื่องมือสำคัญ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้บริหารสถานศึกษาได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ แนวปฏิบัติที่ดี และองค์ความรู้ระหว่างกันอย่างต่อเนื่อง

1.3 ควรสนับสนุนการพัฒนาตนเองของผู้บริหารอย่างต่อเนื่อง โดยจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรที่เหมาะสมสำหรับการเข้าร่วมอบรม สัมมนา หรือกิจกรรมพัฒนาศักยภาพในรูปแบบต่างๆ เพื่อยกระดับสมรรถนะในการบริหารจัดการสถานศึกษา

1.4 ควรส่งเสริมการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยสนับสนุนบรรยากาศการทำงานที่เปิดกว้างต่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การเรียนรู้ร่วมกัน และการพัฒนานวัตกรรมในสถานศึกษา

1.5 ควรบูรณาการการพัฒนาภาวะผู้นำเข้ากับการปฏิบัติงานจริง โดยเชื่อมโยงหลักสูตรการอบรมกับปัญหาและความท้าทายที่ผู้บริหารต้องเผชิญในบริบทการทำงาน สนับสนุนให้ผู้บริหารนำความรู้และทักษะที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรขยายขอบเขตการวิจัยโดยศึกษาเปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน หรืออยู่ในบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่หลากหลาย เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความแตกต่างของภาวะผู้นำ

2.2 ควรศึกษาภาวะผู้นำในมิติอื่นๆ นอกเหนือจากหลักธรรมาภิบาล เช่น ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ภาวะผู้นำเชิงอารมณ์ หรือภาวะผู้นำเชิงการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่ครอบคลุมและลึกซึ้งยิ่งขึ้น

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การวิจัยเรื่องรูปแบบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 12 ซึ่งได้จากการนำผลการวิจัยเชิงปริมาณ จากการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างและการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผลการประเมินรูปแบบมาหลอมรวมสนับสนุนผลการวิจัย เมื่อพิจารณาแต่ละด้านได้แก่ ด้านความเหมาะสม ความเป็นประโยชน์ และความเป็นไปได้ สามารถนำมาสังเคราะห์เพื่อให้ได้องค์ความรู้ ใหม่รูปแบบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 12 ดังภาพที่ 1

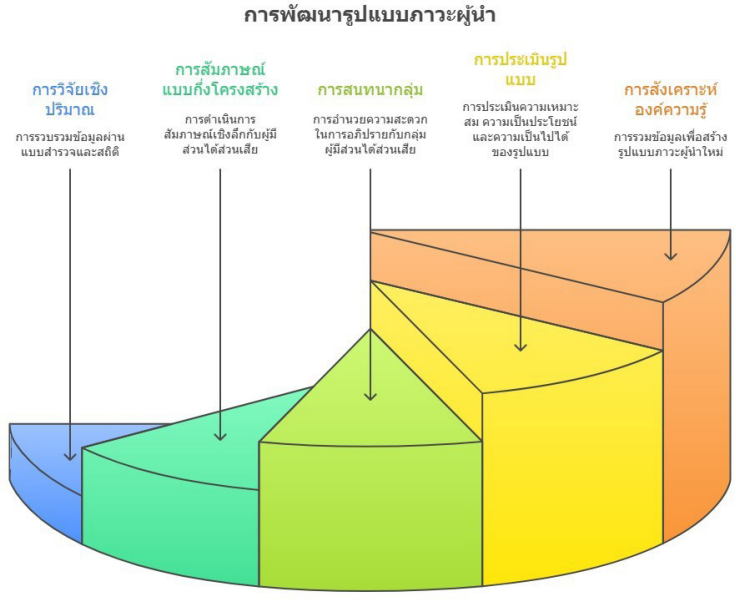

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562.* กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ

จินตนา งามเจริญมงคล. (2561). *การประยุกต์ใช้วิธีวิทยาคิวในการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำยุค 4.0 สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

เลอศักดิ์ ตามา. (2564). ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22. *วารสารรัชต์ภาคย์*, 15(38), 224-240.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). *นโยบายและทิศทางการพัฒนาการศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2561). *จรรยาบรรณวิชาชีพทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2560). *หลักธรรมาภิบาลในการบริหารภาครัฐ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.

Fullan, M. (2014). *The principal: Three keys to maximizing impact.* San Francisco, CA: Jossey-Bass.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement,* 30(3), 607-610. https://doi.org/10.1177/001316447003000308

Northouse, P. G. (2019). *Leadership: Theory and practice.* (8th ed.). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

OECD. (2015). *Public governance and integrity.* Paris: OECD Publishing.

ผลการสังเคราะห์บริบทของการวัดประเมินผลการเรียนรู้สำหรับการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ*

The Synthesis Results Context of Learning Assessment for Competency-based Learning

เลอลักษณ์ โอทกานนท์, วัสส์พร จิโรจพันธุ์, กันต์ฤทัย คลังพหล และดนุชา สลีวงศ์
Lerlak Othakanon, Wassaporn Jirojphan, Kanreutai Klanphahol and Danucha Saleewong
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี, ประเทศไทย
Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage Pathum Thani Province, Thailand
Corresponding Author, E-mail: Lerlak@vru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สังเคราะห์บริบทของการวัดประเมินผลการเรียนรู้สำหรับการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ และ 2) วิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยสภาพ ปัญหา และความต้องการในการวัดประเมินผลการเรียนรู้สำหรับการเรียนรู้ฐานสมรรถนะของผู้สอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดปทุมธานี และผู้สอนในระดับอุดมศึกษาจังหวัดปทุมธานี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้สอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดปทุมธานี จำนวน 400 คน ใช้วิธีสุ่มแบบแบ่งชั้น และผู้สอนในระดับอุดมศึกษา จังหวัดปทุมธานี จำนวน 210 คน ใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสังเคราะห์เอกสารบริบทของการวัดประเมินผลการเรียนรู้สำหรับการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ และแบบสอบถามสภาพปัญหาและความต้องการในการใช้เครื่องมือวัดประเมินผลการเรียนรู้สำหรับการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.94 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการสังเคราะห์บริบทการวัดประเมินผลการเรียนรู้สำหรับการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ ผู้วิจัยได้ศึกษาสังเคราะห์บริบทการศึกษาฐานสมรรถนะ และบริบทหลักสูตรฐานสมรรถนะ

2. สภาพการวัดประเมินผลการเรียนรู้สำหรับการเรียนรู้ฐานสมรรถนะของผู้สอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมมีระดับการปฏิบัติปานกลาง (M = 2.81, S.D. = 0.77) ส่วน

*ได้รับบทความ: 16 มีนาคม 2568; แก้ไขบทความ: 11 ธันวาคม 2568; ตอบรับตีพิมพ์: 17 ธันวาคม 2568
Received: March 16, 2025; Revised: December 11, 2025; Accepted: December 17, 2025

ปัญหาการวัดประเมินผลการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (M = 3.86, S.D. = 0.86) และความคาดหวังการวัดประเมินผลการเรียนรู้ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (M = 4.54, S.D. = 0.58) สำหรับสภาพการวัดประเมินผลการเรียนรู้สำหรับการเรียนรู้ฐานสมรรถนะของผู้สอนในระดับอุดมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ภาพรวมมีระดับการปฏิบัติปานกลาง (M = 3.17, S.D. = 0.70) ส่วนปัญหาการวัดประเมินผลการเรียนรู้ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก (M = 3.75, S.D. = 0.73) และความคาดหวังของการวัดประเมินผลการเรียนรู้ ภาพรวมอยู่ระดับในมากที่สุด (M = 4.52, S.D. = 0.58)

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ; การวัดประเมินผลการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ; สภาพและปัญหา

Abstract

This survey research aimed to: (1) synthesize the context of learning assessment for competency-based learning; and (2) analyze the conditions, problems, and needs regarding learning assessment for competency-based learning among basic education teachers and higher education instructors in Pathum Thani Province. The sample consisted of 400 basic education teachers in Pathum Thani Province, selected via stratified random sampling, and 210 higher education instructors in Pathum Thani Province, selected via simple random sampling. The research instruments included a document synthesis form regarding the context of competency-based learning assessment and a questionnaire on the conditions, problems, and needs concerning the use of assessment tools for competency-based learning, with a reliability coefficient of 0.94. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and content analysis.

The results of the research revealed that:

1. Regarding the synthesis of the context of learning assessment for competency-based learning, the study synthesized the contexts of Competency-Based Education and Competency-Based Curriculum.

2. The conditions for learning assessment and assessment for competency-based learning among teachers in basic education in Pathum Thani Province, the overall state of practice was at a moderate level (M = 2.81, S.D. = 0.77). Problems associated with learning assessment were overall at a high level (M = 3.86, S.D. = 0.86), while expectations regarding learning assessment were at the highest level (M = 4.54, S.D. = 0.58). For

higher education instructors in Pathum Thani Province, the overall state of practice regarding competency-based learning assessment was at a moderate level (M = 3.17, S.D. = 0.70). Problems related to learning assessment were overall at a high level (M = 3.75, S.D. = 0.73), and expectations for learning assessment were at the highest level (M = 4.52, S.D. = 0.58).

Keywords: Competency-based learning; Competency-based learning assessment; Conditions and problems

1. บทนำ

การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศจำเป็นต้องอาศัยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ ซึ่งทรัพยากรมนุษย์ถือว่าเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญที่สุดที่อยู่ในสังคม โดยการพัฒนานั้นจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ตามนิยามของการศึกษา ใน พรบ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542) เพราะการศึกษาช่วยในการเสริมสร้างให้ทรัพยากรมนุษย์มีคุณภาพ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาประเทศทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรมและเทคโนโลยี และสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ที่กล่าวว่าคนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21

โดยวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา คือ เพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้การทำหน้าที่ผลิตมนุษย์ของการศึกษานั้นมีความให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ การวัดประเมินผล ระบบและกลไกการวัด การติดตามและประเมินผล ต้องมีความกลมกลืนสัมพันธ์กันเพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ส่งผลต่อคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและเกิดประโยชน์สูงสุดอย่างแท้จริง การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรในประเทศให้มีมาตรฐานและมีความสุขในการดำรงชีวิตนั้นต้องอาศัยการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยทั่วไป องค์ประกอบของการศึกษาในการขับเคลื่อน ประกอบด้วย 1) การดำเนินงานของการศึกษา 2) การตัดสินใจด้านการศึกษา 3) การศึกษาสร้างคุณภาพชีวิต และ 4) การบริหารจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อให้เกิดความสมดุลขององค์ประกอบของการพัฒนาที่ยั่งยืน คุณภาพชีวิตที่ได้รับการพัฒนาให้ก้าวหน้ามั่นคง และยั่งยืนมีความเชื่อมโยงและเกี่ยวข้องกับองค์กรและหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา

สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม การบริหารจัดการการศึกษาเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (กาญจนา เงารังษี, 2559, หน้า 13-18)

การบริหารงานที่มีประสิทธิภาพและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพนั้น จำเป็นต้องอาศัยสมรรถนะ (Competency) ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยให้องค์กรดำเนินงานไปในทิศทางที่เหมาะสมและคุ้มค่า สมรรถนะยังถูกนำมาใช้ในการคัดเลือกบุคคลที่มีความสามารถตรงกับลักษณะของงาน ส่งผลให้องค์กรสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ การประเมินสมรรถนะในองค์กรยังช่วยให้องค์กรสามารถระบุจุดแข็งและจุดที่ต้องพัฒนาในตัวบุคลากรได้ ซึ่งจะนำไปสู่การวางแผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในยุคที่การแข่งขันทางธุรกิจมีความเข้มข้น สมรรถนะจึงกลายเป็นปัจจัยสำคัญในการเพิ่มขีดความสามารถขององค์กร (สุพรรณี ศรีนุช, 2557; ธีระ รุญเจริญ, 2550; สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2553; ชูชัย สมิธิไกร, 2550)

การจัดการเรียนรู้ให้เกิดประสิทธิภาพและสามารถผลิตทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพตามแนวทางสมรรถนะข้างต้น นับเป็นปัจจัยสำคัญในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ซึ่งถือเป็นภารกิจสำคัญของครูในการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ของการจัดการเรียนรู้และการวัดประเมินผล (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2554) โดยเฉพาะการใช้แนวทางที่เน้นการประเมินที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ต้องการสร้างทักษะที่ตอบโจทย์โลกในอนาคต (Darling-Hammond, 2010) ในปัจจุบันการศึกษาทั่วโลกได้เปลี่ยนผ่านจากการศึกษาฐานเนื้อหา (Content-Based Education) ไปสู่การศึกษาฐานสมรรถนะ (Competency-Based Education: CBE) อย่างชัดเจน โดยมุ่งเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถนำความรู้ ทักษะ และเจตคติไปประยุกต์ใช้ได้จริงในสถานการณ์ต่างๆ งานวิจัยในระดับสากลช่วง 5 ปีที่ผ่านมาได้เน้นย้ำถึงความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงนี้ โดย Henri, Johnson และ Nepal (2017, pp. 635-650) ระบุว่า การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเป็นกุญแจสำคัญในการลดช่องว่างระหว่างสิ่งที่เรียนในห้องเรียนกับการปฏิบัติงานจริงในโลกอาชีพ สอดคล้องกับการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้มีการเปลี่ยนแปลงจากเดิมเป็นหลักสูตรอิงมาตรฐาน (Standard-Based Curriculum) ที่เน้นกระบวนการและการพัฒนา โดยหลักสูตรได้กำหนดตัวชี้วัดเพื่อประเมินว่าผู้เรียนมีความรู้และความสามารถถึงระดับที่กำหนดไว้ในมาตรฐานหรือไม่ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) นอกจากนี้ หลักสูตรยังได้เพิ่มความสำคัญกับการพัฒนาและการประเมินผลที่ไม่เพียงแค่เน้นความรู้ทางทฤษฎี แต่ยังต้องคำนึงถึงทักษะการปฏิบัติและการใช้ชีวิตจริง ซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนาทักษะที่สามารถใช้ได้ในโลกการทำงาน (Boud & Soler, 2016, pp 400-413)

การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ที่มีมาตรฐานเป็นเป้าหมาย ช่วยให้การเรียนรู้มีโครงสร้างที่ชัดเจนและมีเป้าหมายที่จับต้องได้ ซึ่งหมายความว่าการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ต้องมีการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย การวัดและประเมินผลการเรียนรู้จึงต้องเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ที่ครูต้องดำเนินการ

อย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นก่อนการเรียน ระหว่างการเรียน และหลังการเรียน ผู้เรียนต้องได้รับมอบหมายงานหรือกิจกรรมที่สะท้อนการเรียนรู้ที่แท้จริง รวมถึงการจัดหาสิ่งที่เป็นประโยชน์ให้กับผู้เรียน ซึ่งการประเมินรูปแบบนี้ได้รับการสนับสนุนจากการวิจัยที่แสดงให้เห็นว่าการประเมินอย่างต่อเนื่องช่วยให้ครูเข้าใจพัฒนาการของนักเรียนได้ดีขึ้นและสามารถปรับปรุงการสอนได้ทันเวลา (Shepard, 2000, pp. 4-14) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การวัดและประเมินผลฐานสมรรถนะ (Competency-Based Assessment: CBA) จำเป็นต้องก้าวข้ามรูปแบบการทดสอบความจำแบบดั้งเดิม ไปสู่การประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จากการศึกษาของ Dawson et al., (2023, pp. 348-362) พบว่า แนวโน้มการประเมินผลสมัยใหม่ต้องให้ความสำคัญกับความฉลาดรู้ในการรับข้อมูลป้อนกลับ (Feedback Literacy) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำผลการประเมินไปปรับปรุงพฤติกรรมการเรียนรู้ของตนเองได้อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้ผู้สอนสามารถติดตามพัฒนาการของผู้เรียนได้อย่างต่อเนื่องและทันท่วงที

อย่างไรก็ตาม ความท้าทายสำคัญของการศึกษาฐานสมรรถนะไม่ได้อยู่ที่การออกแบบหลักสูตรเพียงอย่างเดียว แต่อยู่ที่กระบวนการวัดและประเมินผล ที่ต้องมีความสอดคล้องและแม่นยำ จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่างๆ พบว่า การพัฒนาครูในด้านการจัดการเรียนรู้ รวมถึงการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ต้องอาศัยการปฏิบัติอย่างจริงจังเพื่อสร้างความเข้าใจในหลักการ วิธีการ และการใช้เครื่องมือวัดผลเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนและการสอนของครู (ไพศาล คงภิรมย์ชื่น, 2557; Black, & Wiliam, 1998, pp. 7-74) แต่จากการศึกษายังพบว่ามีปัญหาการขาดระบบที่ชัดเจนในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ รวมถึงการใช้วิธีการประเมินแบบเดิมที่แยกออกจากการเรียนการสอน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553) นอกจากนี้ ยังมีการวิจัยที่ระบุว่า การประเมินผลแบบเดิมไม่สามารถให้ข้อมูลที่สะท้อนถึงทักษะและการเรียนรู้ที่แท้จริงของผู้เรียนในสถานการณ์การทำงานหรือชีวิตจริง (Wiggins, 1998) ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการปรับใช้เทคนิคการประเมินที่เข้มข้นและทันสมัยยิ่งขึ้น เพื่อให้ครูสามารถตรวจสอบพัฒนาการของผู้เรียนได้ตรงกับมาตรฐานที่ตั้งไว้และช่วยปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง

จากสภาพปัญหาและความจำเป็นข้างต้น คณะผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญที่จะพัฒนาครูบุคลากรทางการศึกษา ด้านการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะและการวัดประเมินผลการเรียนรู้ฐานสมรรถนะด้วยการศึกษาบริบทของการวัดประเมินผลการเรียนรู้สำหรับการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ โดยกลุ่มเป้าหมายเป็นผู้สอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้สอนระดับอุดมศึกษา ในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี เพื่อนำผลการวิจัยมาสังเคราะห์กรอบในการพัฒนาเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศด้วยการพัฒนาบุคลากรครูด้านการวัดประเมินผลการเรียนรู้สำหรับการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ และส่งเสริมยกระดับการเรียนรู้ทุกช่วงวัย ที่จะนำเครื่องมือการวัดประเมินผลการเรียนรู้สำหรับการเรียนรู้ฐานสมรรถนะไปพัฒนาผู้เรียนและบริหารจัดการสถานศึกษาได้อย่างมีคุณภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสังเคราะห์บริบทของการวัดประเมินผลการเรียนรู้สำหรับการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ
2. เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยสภาพ ปัญหา และความต้องการในการวัดประเมินผลการเรียนรู้สำหรับการเรียนรู้ฐานสมรรถนะของผู้สอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดปทุมธานี และผู้สอนในระดับอุดมศึกษาจังหวัดปทุมธานี

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเชิงสำรวจนี้ ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาและสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีจากเอกสารวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดการวัดประเมินผลฐานสมรรถนะ และวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยสภาพ ปัญหา และความต้องการในการวัดประเมินผลการเรียนรู้สำหรับการเรียนรู้ฐานสมรรถนะของผู้สอน

พื้นที่วิจัยคือ จังหวัดปทุมธานี ประชากรและกลุ่มตัวอย่างมี 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้สอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดปทุมธานี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 5,822 คน จาก 191 โรงเรียน (ข้อมูลจากสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปทุมธานี กระทรวงศึกษาธิการ ณ 15 ตุลาคม 2566) กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สอนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดปทุมธานี กำหนดขนาด (Sample size) โดยอาศัยตารางสุ่มของ Krejcie and Morgan (1970, pp. 607-610) ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ไม่เกิน .05 ระดับความเชื่อมั่น % ค่าไคสแควร์ 3.841 สัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากร 0.5 ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 400 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) เริ่มจากการกำหนดสัดส่วน 7 อำเภอ จากนั้นสุ่มโรงเรียน และสุ่มครูในโรงเรียน โดยการสุ่มอย่างง่าย และ 2) ผู้สอนในระดับอุดมศึกษาจังหวัดปทุมธานี จำนวน 5,186 คน จาก 7 สถาบัน (ข้อมูลจากสำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ณ วันที่ 25 ธันวาคม 2565) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้สอนในระดับอุดมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ผู้วิจัยอาศัยตารางสุ่มของ Krejcie and Morgan (1970, pp. 607-610) ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ไม่เกิน .05 ระดับความเชื่อมั่น % ค่าไคสแควร์ 3.841 สัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากร 0.5 ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 210 คน โดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสังเคราะห์เอกสารบริบทของการวัดประเมินผลการเรียนรู้สำหรับการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ 2) แบบสอบถามสภาพปัญหาและความต้องการในการใช้เครื่องมือวัดประเมินผลการเรียนรู้สำหรับการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ เพื่อศึกษาและสังเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของผู้สอน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ตอนที่ 2 สภาพการวัดประเมินผลการเรียนรู้ ประกอบด้วยมิติด้านองค์ความรู้ และด้านการใช้วิธีการและ

เครื่องมือในการวัดและประเมินผล และตอนที่ 3 ปัญหาการวัดประเมินผลการเรียนรู้ และตอนที่ 4 ความต้องการการวัดประเมินผลการเรียนรู้ ผ่านการประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.94

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยและคณะเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูล จากการสังเคราะห์เอกสาร และเก็บข้อมูลจากการส่งแบบสอบถามในรูปแบบออนไลน์และทางไปรษณีย์ โดยมีหนังสือนำจากหน่วยงานเพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล และเก็บรวบรวมข้อมูลได้ร้อยละ 100 จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

4. สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการสังเคราะห์บริบทของการวัดประเมินผลการเรียนรู้สำหรับการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ จากการสังเคราะห์เอกสารตามแบบสังเคราะห์ที่สร้างขึ้น และผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยสภาพ ปัญหา และความต้องการในการวัดประเมินผลการเรียนรู้สำหรับการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ ของผู้สอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดปทุมธานี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้สอนในระดับอุดมศึกษาจังหวัดปทุมธานี จากแบบสอบถามที่สร้างขึ้น โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ผลการสังเคราะห์การวัดประเมินผลการเรียนรู้สำหรับการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ บริบทการศึกษาฐานสมรรถนะ (Competency-Based Education: CBE) สมรรถนะ เป็นพฤติกรรมเชิงคุณลักษณะส่วนบุคคลและความสามารถที่แสดงออกให้เห็นถึงการการประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะรวมทั้งพฤติกรรมการทำงานในบทบาทและสถานการณ์ต่างๆ ที่ทำให้ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงานได้อย่างโดดเด่นกว่าคนอื่นๆ ก่อให้เกิดผลลัพธ์ตามที่องค์กรต้องการ โดยมีพื้นฐานมาจากความรู้ ทักษะ ความสามารถ คุณลักษณะส่วนบุคคล อันได้แก่ วิธีคิด อุปนิสัย และแรงจูงใจ สมรรถนะเป็นความสามารถของบุคคลในการใช้ความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะที่ตนมีอยู่ในการทำงาน หรือการแก้ปัญหาต่างๆ จนประสบความสำเร็จในระดับใดระดับหนึ่ง ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้ ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) เจตคติ (Attitudes) สมรรถนะ สามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภทหลักๆ คือ 1) สมรรถนะหลักหรือสมรรถนะทั่วไป (Core Competency or Generic Competency) สมรรถนะประเภทนี้ เป็นสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับทุกคนเพื่อนำมาใช้ในการทำงาน การดำเนินชีวิต การเผชิญสถานการณ์ และการแก้ปัญหาต่างๆ เป็นสมรรถนะที่ใช้ได้กว้างขวาง ไม่จำกัดเฉพาะเรื่อง/สาระ/วิชา เช่น สมรรถนะการคิด สมรรถนะการสื่อสาร ใช้ได้กับทุกเรื่อง ทุกเนื้อหา ทุกวิชา แต่อาจมากน้อยต่างกันได้ 2) สมรรถนะเฉพาะ (Specific Competency or Subject-Specific Competency) หมายถึง สมรรถนะที่เกิดจากการเรียนรู้เฉพาะเรื่อง/สาระ/วิชา ซึ่งผู้เรียนควรรู้/จำเป็นต้องรู้ เข้าใจและนำไปใช้ได้ หากผู้เรียนสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะ ที่ได้จากการเรียนรู้ในเรื่องนั้น แสดงว่าผู้เรียนเกิดสมรรถนะเฉพาะ

ในเรื่องนั้น ซึ่งอาจไม่สามารถนำเรื่องนั้นไปใช้กับเรื่องอื่นๆ อีกจำนวนมากได้ สมรรถนะเฉพาะมีความจำกัดมากกว่าสมรรถนะหลักแต่ก็มีความสำคัญเพราะเป็นสมรรถนะที่ผู้เรียนจำเป็นต้องมี เพื่อเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต และการเรียนรู้ที่สูงขึ้น รวมทั้งเพื่อตอบสนองความสนใจและความถนัดเฉพาะตนที่แตกต่างกันของผู้เรียน และ 3) สมรรถนะส่วนบุคคล (Personal Competency) หมายถึง ความรู้และทักษะที่แต่ละบุคคลมีไม่เหมือนกัน ที่ทำให้บุคคลนั้นๆ มีความสามารถในการทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดได้ดีกว่าคนทั่วไป

บริบทหลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency-Based Curriculum: CBC) มุ่งเน้นการออกแบบที่ยึดความสามารถของผู้เรียนเป็นหลัก โดยกำหนดเกณฑ์ความสามารถที่ผู้เรียนพึงปฏิบัติได้ในแต่ละระดับการศึกษา หลักสูตรนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาทักษะ ความสามารถ เจตคติ และค่านิยมที่เป็นประโยชน์ต่อชีวิตประจำวันและอนาคตของผู้เรียน มากกว่าการมุ่งเน้นเนื้อหาวิชาความรู้ที่อาจเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลา การจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะมุ่งเน้นการพัฒนาความสามารถของผู้เรียนในการนำความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะต่างๆ ไปใช้ในชีวิตประจำวันและการทำงานจริง โดยเน้นการปฏิบัติมากกว่าการเรียนรู้เพียงเพื่อรู้เท่านั้น หลักสูตรถูกปรับเพื่อลดเนื้อหาที่ไม่จำเป็นและให้ความสำคัญกับการบูรณาการความรู้ข้ามศาสตร์ ผู้เรียนสามารถก้าวหน้าในการเรียนตามความถนัดของตนเอง โดยการให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อการพัฒนาต่อเนื่องถือเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความสำเร็จในการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ

การวัดและประเมินผลฐานสมรรถนะเน้นการประเมินความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะต่างๆ ผ่านการปฏิบัติงานจริง โดยใช้หลักการวัดอิงเกณฑ์ (ไม่ใช่อิงกลุ่ม) และพิจารณาหลักฐานที่ตรวจสอบได้ เช่น การประเมินจากการปฏิบัติจริง (Authentic Assessment) และการใช้แฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio Assessment) ผู้เรียนจะได้รับการประเมินตามความสามารถในแต่ละขั้นของสมรรถนะ หากไม่ผ่านจะต้องได้รับการซ่อมเสริมจนผ่าน การประเมินนี้ยังสามารถทำได้โดยใช้สถานการณ์จำลองในชีวิตจริงเพื่อให้การวัดสมรรถนะใกล้เคียงกับการใช้งานจริงมากที่สุด

หลักการสำคัญของการประเมินสมรรถนะ (CBA) ได้แก่ 1) วัดสมรรถนะเชิงองค์รวมที่ประกอบด้วยความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะ 2) ใช้การประเมินตามเกณฑ์การปฏิบัติ (Performance Criteria) 3) มุ่งเน้นการประเมินจากสถานการณ์จริงและความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน 4) ใช้การประเมินตามสถานการณ์จำลองหรือสภาพจริง 5) ให้ข้อมูลป้อนกลับเพื่อการพัฒนาต่อเนื่อง และ 6) การประเมินต้องสะท้อนความสามารถและพฤติกรรมที่แสดงออกในบริบทโลกจริง อีกทั้งการประเมินสมรรถนะยังเน้นความสำคัญของการให้ผลสะท้อนกลับเพื่อปรับปรุงการเรียนรู้ และควรมีการประเมินหลายครั้งด้วยเครื่องมือที่หลากหลายเพื่อให้ครอบคลุมสมรรถนะที่ต้องการ

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยสภาพ ปัญหา และความต้องการในการวัดประเมินผลการเรียนรู้สำหรับการเรียนรู้ฐานสมรรถนะของผู้สอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดปทุมธานี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้สอนในระดับอุดมศึกษาจังหวัดปทุมธานี

2.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้สอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดปทุมธานี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น 400 คน โดยมากมีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 140 คน คิดเป็นร้อยละ 35.00 และระดับชั้นที่ทำการสอน พบว่า ระดับประถมศึกษามากกว่าระดับมัธยมศึกษา โดยระดับประถมศึกษา มีจำนวน 295 คน คิดเป็นร้อยละ 73.75 2) ข้อมูลทั่วไปของผู้สอนในระดับอุดมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น 210 คน โดยมากมีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน อยู่ระหว่าง 5 ปี-10 ปี จำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 49.52

2.2 ผลการวิเคราะห์สภาพและปัญหา และความต้องการในการวัดประเมินผลการเรียนรู้สำหรับการเรียนรู้ฐานสมรรถนะของผู้สอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดปทุมธานี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้สอนในระดับอุดมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ด้วยข้อคำถามในรูปแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) มีรายละเอียด ดังตารางที่ 1, 2 และ 3

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพการวัดประเมินผลการเรียนรู้สำหรับการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ

ข้อรายการ	ผู้สอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดปทุมธานี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน			ผู้สอนในระดับอุดมศึกษาจังหวัดปทุมธานี		
	M	S.D.	ระดับปฏิบัติ	M	S.D.	ระดับปฏิบัติ
ด้านองค์ความรู้	**2.83**	**0.75**	**ปานกลาง**	**3.23**	**0.68**	**ปานกลาง**
1. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้สำหรับการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเป็นอย่างดี	3.35	0.72	ปานกลาง	3.35	0.66	ปานกลาง
2. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างเครื่องมือการวัดและประเมินผลการเรียนรู้สำหรับการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเป็นอย่างดี	2.65	0.79	ปานกลาง	3.22	0.61	ปานกลาง

ข้อรายการ	ผู้สอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดปทุมธานี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน			ผู้สอนในระดับอุดมศึกษาจังหวัดปทุมธานี		
	M	S.D.	ระดับปฏิบัติ	M	S.D.	ระดับปฏิบัติ
3. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้เครื่องมือการวัดและประเมินผลการเรียนรู้สำหรับการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเป็นอย่างดี	2.55	0.59	ปานกลาง	3.08	0.79	ปานกลาง
4. มีความรู้ความเข้าใจเทคนิควิธีการวัดและประเมินผลที่หลากหลายในการวัดประเมินการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ	3.02	0.84	ปานกลาง	3.46	0.72	ปานกลาง
5. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเครื่องมือการวัดประเมินผลการเรียนรู้สำหรับการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ เป็นอย่างดี	2.92	0.79	ปานกลาง	2.96	0.64	ปานกลาง
6. มีความรู้เกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้สำหรับการวัดประเมินผลสำหรับการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ ที่ท่านสามารถเข้าถึงได้	2.80	0.81	ปานกลาง	3.45	0.69	ปานกลาง
7. มีเครื่องมือการเรียนรู้ ให้ความรู้เกี่ยวกับการวัดประเมินผลสำหรับการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ ที่ท่านสามารถเข้าถึงได้	2.65	0.72	ปานกลาง	3.24	0.64	ปานกลาง
8. มีความรู้ ความเข้าใจที่จะทำการวัดและประเมินผลมีประสิทธิผลและสอดคล้องกับการเรียนรู้สำหรับการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ	2.69	0.78	ปานกลาง	3.06	0.73	ปานกลาง

ข้อรายการ	ผู้สอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดปทุมธานี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน			ผู้สอนในระดับอุดมศึกษาจังหวัดปทุมธานี		
	M	S.D.	ระดับปฏิบัติ	M	S.D.	ระดับปฏิบัติ
ด้านการใช้วิธีการและเครื่องมือในการวัดและประเมินผล	**2.79**	**0.73**	**ปานกลาง**	**3.12**	**0.68**	**ปานกลาง**
1. เลือกใช้เครื่องมือการวัดและประเมินผลการเรียนรู้สำหรับการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ ได้ตรงตามวัตถุประสงค์และเหมาะสมกับ คุณลักษณะหรือพฤติกรรมและเนื้อหาสาระ ที่ต้องการวัด	3.02	0.74	ปานกลาง	3.10	0.71	ปานกลาง
2. ใช้เครื่องมือการวัดและประเมินผลการเรียนรู้สำหรับการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ ที่หลากหลาย	2.49	0.73	น้อย	3.05	0.63	ปานกลาง
3. ใช้เทคนิควิธีการวัดและประเมินผลที่หลากหลายสำหรับการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ	2.72	0.79	ปานกลาง	2.96	0.76	ปานกลาง
4. มีการนำเครื่องมือการวัดและประเมินผลการเรียนรู้สำหรับการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ ไปใช้ในการเรียนการสอนทุกครั้ง	2.68	0.75	ปานกลาง	3.24	0.71	ปานกลาง
5. สร้างเครื่องมือการวัดและประเมินผลการเรียนรู้สำหรับการเรียนรู้ฐานสมรรถนะด้านพุทธิพิสัยได้ด้วยตนเอง	3.08	0.74	ปานกลาง	3.18	0.69	ปานกลาง
6. สร้างเครื่องมือการวัดและประเมินผลการเรียนรู้สำหรับการเรียนรู้ฐานสมรรถนะด้านทักษะพิสัยได้ด้วยตนเอง	2.66	0.65	ปานกลาง	3.14	0.72	ปานกลาง

ข้อรายการ	ผู้สอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดปทุมธานี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน			ผู้สอนในระดับอุดมศึกษาจังหวัดปทุมธานี		
	M	S.D.	ระดับปฏิบัติ	M	S.D.	ระดับปฏิบัติ
7. สร้างเครื่องมือการวัดและประเมินผลการเรียนรู้สำหรับการเรียนรู้ฐานสมรรถนะด้านจิตพิสัยได้ด้วยตนเอง	2.80	0.74	ปานกลาง	3.08	0.62	ปานกลาง
8. สามารถเลือกใช้เครื่องมือการวัดและประเมินผลการเรียนรู้สำหรับการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ ที่เป็นเทคโนโลยีที่ทันสมัย	2.79	0.76	ปานกลาง	3.19	0.65	ปานกลาง
9. นำเทคโนโลยี สารสนเทศมาใช้ในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้สำหรับการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ	2.90	0.63	ปานกลาง	3.18	0.64	ปานกลาง
รวม	**2.81**	**0.77**	**ปานกลาง**	**3.17**	**0.70**	**ปานกลาง**

จากตารางที่ 1 สภาพการวัดประเมินผลการเรียนรู้สำหรับการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ ผู้สอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดปทุมธานี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (M = 2.81) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ทั้ง 2 ด้าน พบว่าทั้ง 2 ด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านองค์ความรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.83 และด้านการใช้วิธีการและเครื่องมือในการวัดและประเมินผล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.79

สำหรับสภาพการวัดประเมินผลการเรียนรู้สำหรับการเรียนรู้ฐานสมรรถนะของผู้สอนในระดับอุดมศึกษาจังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (M = 3.17) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทั้ง 2 ด้าน พบว่าทั้ง 2 ด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านองค์ความรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.23 และด้านการใช้วิธีการและเครื่องมือในการวัดและประเมินผล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.12

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ปัญหาการวัดประเมินผลการเรียนรู้สำหรับการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ

ข้อรายการ	ผู้สอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดปทุมธานี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน			ผู้สอนในระดับอุดมศึกษาจังหวัดปทุมธานี		
	M	S.D.	ระดับปฏิบัติ	M	S.D.	ระดับปฏิบัติ
1. เครื่องมือการวัดและประเมินผลที่เป็นนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีที่ทันสมัย	3.86	0.83	มาก	3.84	0.69	มาก
2. ทรัพยากรของโรงเรียนเอื้ออำนวยต่อการวัดและประเมินผลการเรียน	3.82	0.66	มาก	3.80	0.62	มาก
3. การพัฒนาและปรับปรุงการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี	4.06	0.93	มาก	3.79	0.89	มาก
4. มีเวลาในการสร้างเครื่องมือการวัดและประเมินผลการเรียนรู้	3.75	0.86	มาก	3.61	0.76	มาก
5. มีผู้ให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับการสร้างและการใช้เครื่องมือการวัดและประเมินผลการเรียนรู้	3.79	0.78	มาก	3.69	0.71	มาก
รวม	**3.86**	**0.81**	**มาก**	**3.75**	**0.73**	**มาก**

จากตารางที่ 2 ปัญหาการวัดประเมินผลการเรียนรู้สำหรับการเรียนรู้ฐานสมรรถนะผู้สอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดปทุมธานี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (M = 3.86) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ปัญหาการพัฒนาและปรับปรุงการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 รองลงมา คือ ปัญหาเรื่องเครื่องมือการวัดและประเมินผลที่เป็นนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีที่ทันสมัย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.86 และปัญหาเรื่องทรัพยากรของโรงเรียนเอื้ออำนวยต่อการวัดและประเมินผลการเรียน มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.82 ตามลำดับ

ส่วนปัญหาการวัดประเมินผลการเรียนรู้สำหรับการเรียนรู้ฐานสมรรถนะของผู้สอนในระดับอุดมศึกษา จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (M = 3.75) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ปัญหาเครื่องมือการวัดและประเมินผลที่เป็นนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีที่ทันสมัย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.84 รองลงมา คือ ปัญหาเรื่องทรัพยากรของโรงเรียนเอื้ออำนวยต่อการวัดและประเมินผลการเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80 และปัญหาเรื่องการพัฒนาและปรับปรุงการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.79 ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความต้องการการวัดประเมินผลการเรียนรู้สำหรับการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ

ข้อรายการ	ผู้สอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดปทุมธานี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน			ผู้สอนในระดับอุดมศึกษาจังหวัดปทุมธานี		
	M	S.D.	ระดับปฏิบัติ	M	S.D.	ระดับปฏิบัติ
1. ต้องการแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ที่รวบรวมประเด็นการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่หลากหลาย	4.57	0.64	มากที่สุด	4.46	0.61	มาก
2. ต้องการแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ที่รวบรวมข้อมูลที่ครอบคลุมการวัดและประเมินผลการเรียนรู้สำหรับการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ	4.35	0.59	มาก	4.49	0.59	มาก
3. ต้องการแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ที่รวบรวมข้อมูลประเด็นการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่ทันสมัย	4.77	0.51	มากที่สุด	4.63	0.56	มากที่สุด
4. ต้องการแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ที่เข้าถึงง่าย ไม่ซับซ้อน	4.65	0.63	มากที่สุด	4.54	0.64	มากที่สุด
5. ต้องการแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ที่สามารถเรียนรู้และนำไปใช้ได้ด้วยตนเอง	4.29	0.59	มาก	4.44	0.59	มาก

ข้อรายการ	ผู้สอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดปทุมธานี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน			ผู้สอนในระดับอุดมศึกษาจังหวัดปทุมธานี		
	M	S.D.	ระดับปฏิบัติ	M	S.D.	ระดับปฏิบัติ
6. ต้องการแหล่งเรียนรู้ที่เข้าศึกษาได้ทุกรูปแบบ (Platform) เช่น มือถือ แท็บเล็ต คอมพิวเตอร์	4.60	0.49	มากที่สุด	4.56	0.50	มากที่สุด
รวม	**4.54**	**0.58**	**มากที่สุด**	**4.52**	**0.58**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 3 ความต้องการการวัดประเมินผลการเรียนรู้สำหรับการเรียนรู้ฐานสมรรถนะผู้สอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดปทุมธานี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมอยู่ระดับมากที่สุด (M = 4.54) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ความต้องการแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ที่รวบรวมข้อมูลประเด็นการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่ทันสมัย มากที่สุดเป็นอันดับ 1 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.77 รองลงมาได้แก่ ต้องการแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ที่เข้าถึงง่าย ไม่ซับซ้อน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.65

สำหรับความคาดหวังการวัดประเมินผลการเรียนรู้สำหรับการเรียนรู้ฐานสมรรถนะของผู้สอนในระดับอุดมศึกษา จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ระดับมากที่สุด (M = 4.52) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ความต้องการแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ที่รวบรวมข้อมูลประเด็นการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่ทันสมัย มากที่สุดเป็นอันดับ 1 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.63 รองลงมาได้แก่ ต้องการต้องการแหล่งเรียนรู้ที่เข้าศึกษาได้ทุกรูปแบบ (Platform) เช่น มือถือ แท็บเล็ต คอมพิวเตอร์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.56

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง ผลการสังเคราะห์บริบทของการวัดประเมินผลการเรียนรู้สำหรับการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการสังเคราะห์การจัดการศึกษาฐานสมรรถนะ พบว่า สมรรถนะ เป็นพฤติกรรมเชิงคุณลักษณะส่วนบุคคลและความสามารถที่แสดงออกให้เห็นถึงการการประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะรวมทั้งพฤติกรรมการทำงานในบทบาทและสถานการณ์ต่างๆ ที่ทำให้ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงานได้อย่างโดดเด่นกว่าคนอื่นๆ ก่อให้เกิดผลลัพธ์ตามที่องค์กรต้องการ โดยมีพื้นฐานมาจากความรู้ ทักษะ ความ

สามารถ คุณลักษณะส่วนบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับ Gervais (2016) ที่อธิบายว่าสมรรถนะ คือ การผสมผสานระหว่างความรู้ ทักษะ เจตคติ และพฤติกรรมที่ผู้เรียนต้องแสดงออกมาเพื่อบรรลุความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาของตน โดย Gervais เน้นว่า CBE ถูกออกแบบมาเพื่อตรวจสอบผู้เรียนโดยเน้นความสามารถในการประยุกต์ใช้สมรรถนะเหล่านี้ในสถานการณ์จริง มากกว่าการเรียนแบบดั้งเดิมที่เน้นเนื้อหาเชิงทฤษฎี CBE มุ่งเน้นการเรียนรู้แบบ ผลลัพธ์เป็นหลัก หมายความว่าผู้เรียนจะก้าวหน้าในหลักสูตรเมื่อแสดงความสามารถตามที่กำหนดไว้ การประเมินมักใช้ งานที่เหมือนจริง ซึ่งเลียนแบบความท้าทายในชีวิตประจำวัน และกระบวนการแสดงความสามารถจะเป็นการประเมินอย่างต่อเนื่อง

2. ผลการวิเคราะห์สภาพ ปัญหา และความต้องการการวัดประเมินผลการเรียนรู้ แยกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

2.1 สภาพ ปัญหา และความต้องการการวัดประเมินผลการเรียนรู้ สำหรับการเรียนรู้ฐานสมรรถนะของผู้สอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดปทุมธานี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า มีสภาพการวัดประเมินผลการเรียนรู้สำหรับการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ทั้ง 2 ด้าน พบว่า ทั้ง 2 ด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านองค์ความรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.83 และด้านการใช้วิธีการและเครื่องมือในการวัดและประเมินผล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.79 และพบว่าปัญหาการวัดประเมินผลการเรียนรู้สำหรับการเรียนรู้ฐานสมรรถนะผู้สอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดปทุมธานี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ปัญหาการพัฒนาและปรับปรุงการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 รองลงมา คือ ปัญหาเรื่องเครื่องมือการวัดและประเมินผลที่เป็นนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีที่ทันสมัย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.86 และปัญหาเรื่องทรัพยากรของโรงเรียนเอื้ออำนวยต่อการวัดและประเมินผลการเรียน มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.82 ตามลำดับ ทั้งนี้ผู้สอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดปทุมธานี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความต้องการการวัดประเมินผลการเรียนรู้สำหรับการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ โดยภาพรวมอยู่ระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ความต้องการแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ที่รวบรวมข้อมูลประเด็นการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่ทันสมัย มากที่สุดเป็นอันดับ 1 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.77 รองลงมา ได้แก่ ต้องการแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ที่เข้าถึงง่าย ไม่ซับซ้อน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.65 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชนินันท์ พฤกษ์ประมูล (2566, หน้า 1-19) วิจัยเรื่องการประเมินสมรรถนะของผู้เรียนในการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นการประเมินผลแบบฐานสมรรถนะในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยพบประเด็นความท้าทายในการใช้เครื่องมือประเมินที่ทันสมัยและปัญหาทรัพยากรที่จำกัด อีกทั้งครูอาจขาดความรู้ในการสร้างเครื่องมือและเกณฑ์ที่จะสามารถใช้ในการประเมินสมรรถนะของผู้เรียน รวมถึงการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ประเด็นเหล่านี้จำเป็นต้องเตรียมบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจเพียงพอ

เพื่อนำไปใช้ปฏิบัติการจัดการเรียนรู้และการวัดประเมินผลการเรียนรู้ต่อไป และจากการสังเคราะห์บริบทของการวัดประเมินผลการเรียนรู้สำหรับการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ สภาพการวัดประเมินผลการเรียนรู้สำหรับการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และปัญหาการวัดประเมินผลการเรียนรู้สำหรับการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับฐานสมรรถนะมีส่วนแตกต่างไปจากการการวัดผลและประเมินผลดังเดิม จึงอาจทำให้ครูบางส่วนยังมีความรู้ความเข้าใจไม่ดีนัก ซึ่งสอดคล้องกับจิราภรณ์ มีสง่า และอิศรา รุ่งทวีชัย (2561, หน้า 93-101) ที่ทำการศึกษาสภาพและปัญหาการวัดและประเมินผล ทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของครูสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2 พบว่า สภาพการวัดและประเมินผลทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของครูสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง

2.2 สภาพ ปัญหา และความต้องการในการวัดประเมินผลการเรียนรู้สำหรับการเรียนรู้ฐานสมรรถนะของผู้สอนในระดับอุดมศึกษาจังหวัดปทุมธานี พบว่า มีสภาพการวัดประเมินผลการเรียนรู้สำหรับการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทั้ง 2 ด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านองค์ความรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.23 และด้านการใช้วิธีการและเครื่องมือในการวัดและประเมินผล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.12 และพบว่าปัญหาการวัดประเมินผลการเรียนรู้สำหรับการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ปัญหาเครื่องมือการวัดและประเมินผลที่เป็นนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีที่ทันสมัย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.84 รองลงมา คือ ปัญหาเรื่องทรัพยากรของโรงเรียนเอื้ออำนวยต่อการวัดและประเมินผลการเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80 และปัญหาเรื่องการพัฒนาและปรับปรุงการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.79 ตามลำดับ ทั้งนี้ผู้สอนในระดับอุดมศึกษาจังหวัดปทุมธานี มีความต้องการการวัดประเมินผลการเรียนรู้สำหรับการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ โดยภาพรวมอยู่ระดับมากที่สุด (M = 4.52) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ความต้องการแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ที่รวบรวมข้อมูลประเด็นการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่ทันสมัย มากที่สุดเป็นอันดับ 1 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.63 รองลงมาได้แก่ ต้องการต้องการแหล่งเรียนรู้ที่เข้าศึกษาได้ทุกรูปแบบ (Platform) เช่น มือถือ แท็บเล็ต คอมพิวเตอร์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.56 ซึ่งสอดคล้องญาณินท์ พลับจีน (2555) ที่ประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของครูโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง พบว่า ครูต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะความรู้ ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในทุกด้าน และวรรณา ตันเทียว (2543) ที่ทำการศึกษา สภาพและปัญหา การวัดและประเมินผลการเรียนของอาจารย์ผู้สอนประเภทวิชาศิลปกรรมในวิทยาอาชีวศึกษา สังกัดกรมอาชีวศึกษา กระทรวง

ศึกษาธิการ ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า อาจารย์ผู้สอนมีปัญหาการวัดและประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง โดยความคาดหวังเกี่ยวกับการวัดประเมินผลการเรียนรู้สำหรับการเรียนรู้ฐานสมรรถนะภาพรวมอยู่ระดับมากที่สุด

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ควรนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปพัฒนาหรือปรับปรุงรูปแบบการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ฐานสมรรถนะสำหรับสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและอุดมศึกษา

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การสนับสนุนและพัฒนาทรัพยากรทางการศึกษา สถานศึกษาสามารถใช้ผลการวิจัยเพื่อพัฒนาระบบสนับสนุนและทรัพยากรที่จำเป็นในการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ เช่น การจัดอบรมเสริมทักษะให้กับครู พัฒนาแพลตฟอร์มเทคโนโลยีที่ทันสมัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้และการวัดประเมินผลฐานสมรรถนะ รวมถึงสร้างเครือข่ายเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างครูผู้สอน

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบสภาพ ปัญหา ความคาดหวังการวัดประเมินผลการเรียนรู้สำหรับการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ ของผู้สอนที่มีประสบการณ์การสอนต่างกัน หรือ ระดับชั้นเรียนที่แตกต่างกัน

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

องค์ความรู้และนวัตกรรมที่สังเคราะห์ได้จากงานวิจัยนี้สามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาระบบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้แบบฐานสมรรถนะให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นและสอดคล้องกับความต้องการในปัจจุบัน งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการประเมินผลที่ไม่เพียงแต่วัดความรู้เท่านั้น แต่ยังรวมถึงทักษะ เจตคติ และความสามารถในการนำไปใช้ในสถานการณ์จริง โดยเฉพาะความต้องการด้านการพัฒนาเครื่องมือวัดประเมินผลการเรียนรู้สำหรับการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะที่ทันสมัย มีแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ที่รวบรวมเครื่องมือวัดผลที่เข้าถึงง่ายและไม่ซับซ้อน ดังภาพที่ 1

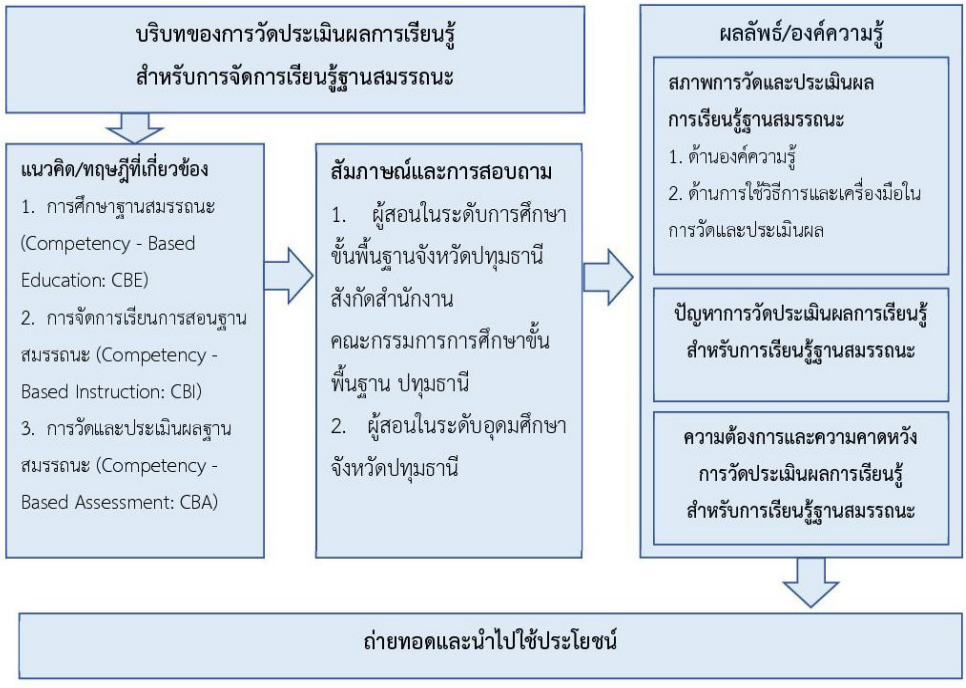

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: คุรุสภาลาดพร้าว.

กาญจนา เงารังษี. (2559). การศึกษากับการพัฒนาที่ยั่งยืน (Education for Sustainable Development: ESD). *วารสารสมาคมนักวิจัย*, 21(2), 13-18.

จิราภรณ์ มีสง่า และอิศรา รุ่งทวีชัย. (2561). การศึกษาสภาพและปัญหาการวัดและประเมินผลทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของครูสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2. *วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเก่า*, 5(2), 93-101. https://so01.tci-thaijo.org/index.php/rdi-aru/article/view/167710/120834

ชนินันท์ พฤกษ์ประมูล. (2566). การประเมินสมรรถนะของผู้เรียนในการเรียนรู้วิทยาศาสตร์. *วารสารการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 29(1), 1-19. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jemmsu/article/view/254416/176399

ชูชัย สมิธิไกร. (2550). *สมรรถนะในการบริหารงานทรัพยากรมนุษย์*. กรุงเทพฯ: การศึกษา.

ญาณินท์ พลับจีน. (2555). *การประเมินความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะด้านการประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ของครูในอำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). ลำปาง: มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.

ธีระ รุญเจริญ. (2550). *การบริหารสมรรถนะในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์*. กรุงเทพฯ: การศึกษา.

ไพศาล คงภิรมย์ชื่น. (2557). *แนวทางการพัฒนาระบบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วรรณา ตันเทียว. (2543). *การศึกษาสภาพและปัญหาการวัดและประเมินผลการเรียนของอาจารย์ผู้สอนประเภทวิชาศิลปกรรมในวิทยาลัยอาชีวศึกษา สังกัดกรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในเขตกรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ศิริชัย กาญจนวาสี. (2554). *ทฤษฎีการประเมิน*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2553). *คู่มือการประเมินสมรรถนะของข้าราชการ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2553). *มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานและการพัฒนาหลักสูตรในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

_____. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

สุพรรณี ศรีนุช. (2557). *การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้วยสมรรถนะ*. กรุงเทพฯ: วิชาการ.

Black, P., & Wiliam, D. (1998). Assessment and classroom learning. *Assessment in Education: Principles, Policy & Practice*, 5(1), 7-74.

Boud, D., & Soler, R. (2016). Sustainable assessment revisited: Scanning the past and framing the future. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 41(3), 400-413.

Darling-Hammond, L. (2010). *The flat world and education: How America's commitment to equity will determine our future*. New York, NY: Teachers College Press.

Dawson, P., Yan, Z., Lipnevich, A., Tai, J., Boud, D., & Mahoney, P. (2023). Measuring what learners do in feedback: The feedback literacy behaviour scale. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 49(3), 348-362. https://doi.org/10.1080/02602938.2023.2240983

Gervais, J. (2016). The operational definition of competency-based education. *The Journal of Competency-Based Education*, 1(2), 98-106.

Henri, M., Johnson, M. D., & Nepal, B. (2017). A review of competency-based learning: Basics, opportunities, and challenges. *Journal of Engineering Education*, 106(4), 635-650. https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/jee.20180

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement,* 30(3), 607-610. https://doi.org/10.1177/001316447003000308

Shepard, L. A. (2000). The role of assessment in a learning culture. *Educational Researcher,* 29(7), 4-14.

Wiggins, G. (1998). *Educative assessment: Designing assessments to inform and improve student performance.* San Francisco, CA: Jossey-Bass.

Analyzing the Existentialism of Simone de Beauvoir*

Soeurng Seam and Phrakhru Bhāvanābodhikun (Somchai Phangmuenwai)
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: jerrynewlife2022@gmail.com

Abstract

The objectives of this research are: 1) To study the concept of Existentialism. 2) To study the Existentialism of Simone de Beauvoir. 3) To analyze the Existentialism of Simone de Beauvoir. It is a documentary research. The data were collected from the relevant sources: primary, secondary and related documents. The collected data were interpreted by the descriptive analysis based on the inductive method.

The results revealed that:

1. Existentialism serves as a vital philosophical approach that encourages individuals to confront their existence and embrace the freedom and responsibility that come with it. By engaging with existentialist ideas, individuals can cultivate a deeper understanding of themselves and their places in the world, ultimately leading to their more authentic and fulfilling lives.

2. Simone de Beauvoir's philosophy explores ambiguity, freedom, ethics, and human relationships, emphasizing that true freedom is interconnected with the freedom of others. Her work challenges societal views on aging, advocates for gender equality, and highlights our ethical responsibility to others. By distinguishing internal and external freedom, she stresses mutual respect and shared goals for genuine connection. Her ideas remain vital to contemporary debates on social justice and collective liberation.

3. Simone de Beauvoir's existential philosophy intertwines feminism, freedom, and ethical responsibility, challenging oppressive systems and advocating for human agency. She critiques the social construction of gender, exposing how women are

*ได้รับบทความ: 21 มีนาคม 2568; แก้ไขบทความ: 20 ธันวาคม 2568; ตอบรับตีพิมพ์: 22 ธันวาคม 2568
Received: March 21, 2025; Revised: December 20, 2025; Accepted: December 22, 2025

relegated to The Other and calling for liberation through education, economic independence, and systemic change. Her existentialism emphasizes that freedom is not absolute but a dynamic process requiring mutual recognition and collective responsibility. By navigating human ambiguity and rejecting rigid moral absolutes, Beauvoir offers a framework for social justice, ethical engagement, and the pursuit of meaning in a world devoid of inherent purpose.

Keywords: Existentialism; Simone de Beauvoir

1. Introduction

Existentialism is one of the most important philosophical branches in the world. There are always two broad sides of philosophy from the past until now, the idealism side and the materialism side. Both always argue to support their own argument. Both claim that they are right and the other must be wrong. The existentialism school believe that both sides can be right and wrong at the same time, because right or wrong does not depend on those subjective or objective standards as it was stated "Existentialism is not a philosophy but a label for several widely different revolts against traditional philosophy (Kaufmann, 1956).

Existentialism depends on the situation and who deal with that situation. There is no absolute thing in the world. This idea is very important to the world. The real world is not easy to deal with. It is always complicated for each human being and each circumstance. This idea led to the freedom of every individual to choose to act and to live by realizing their own right and be responsible for their own action. There are a lot of research about the core teaching of existentialism, however there is still less research about female existentialist.

Existentialism has had a significant impact on modern societies and their ideas about reality. Existentialism places the individual in the center and questions their existence in the absence of the first signified. This means that there are only surfaces without depth, and language has no function of conveying meaning to provide communication: "Existentialism is a philosophical movement which focuses on individual existence rejecting the absolute reason. There are some reasons for the appearance of Existentialism in the

history of thought. First of all, rational sciences could not prove that they were absolute, and thus, there was no absolute truth. Next, and the most important cause of the emergence of existentialism was that people had lost their belief in the existence of a divine being that is God, owing to the wars and losses in these wars. Beforehand, God was a reference point". (Tan, 2007) As a result, man has no trustable truth, which will provide a basis for the existentialist in his search for being. This rejection of absolute truth and emphasis on individual existence has influenced various fields such as literature, art, psychology, and sociology.

Studies of existentialism by female philosophers remain limited, particularly in Eastern contexts, including Thailand and Buddhist universities. "It has been the grounding fact that philosophy is a quintessentially male endeavor, and that women thinkers have been thrown up against it, as it were. The demiurge that drives philosophical thought may drive both men and women in roughly equal ratios, but our difficulty is that the historical record for women is small, especially since, until recently, the compilers of that record have almost always been male. Thus, we do not have lengthy written records of the work of women philosophers with which to compare, at least not in easily accessible form, or compiled over a long length of time. As one might expect, several of the thinkers examined here do not appear to have been explicitly aware of their status as female philosophers, and notably, at least two encountered considerable difficulty in addressing the issue at all (Duran, 2006).

As the researcher mentioned above about existentialism focusing on real freedom of human beings. This notion leads to the action of human right. The right for everybody in the world both man and woman. Since there are a lot more researches on male existentialists, it sounds unfair to the woman to get the ideas of equality among both sexes. It may not present well the right of the woman by man. In this research, the researcher sees this problem so the study the Existentialism of Simone de Beauvoir is indeed necessary to be done.

No one can present the freedom, sexuality, and feminism of the woman better than woman herself. According to the declaration of Human Right that every human has the same right in freedom, sexuality, and equality. So far, those ideas were mostly

presented by man. The current project of retrieving the work of women philosophers is in many ways similar to earlier projects of recovery. In a sense, the work of women philosophers has been buried, literally and metaphorically, and its finding requires both actual excavation and careful archival search.

Other such projects, including those having to do with persons of color or victims of societal transgression, remind us of the importance of salvaging work from the past (Duran, 2006) Women philosophers have tended to focus on areas of philosophy that are related to theory of value. They have written extensively on issues such as ethics, the nature of the religious life, and education. This suggests that women's unique perspectives and experiences have enriched philosophical discourse by bringing attention to topics that may have been overlooked or undervalued in traditional philosophical discourse. Additionally, some women philosophers have shown an awareness of their different social station and this awareness has manifested itself in their writings. Overall, women's contributions to philosophy have broadened the scope of philosophical inquiry and challenged traditional ways of thinking.

Female existentialist perspectives are necessary because they provide a unique and valuable contribution to existentialist philosophy. Existentialism, as a philosophical movement, has traditionally been dominated by male voices, such as Jean-Paul Sartre and Albert Camus.

Simone De Beauvoir was claimed to be important in philosophical field that “In the past several years there has been a heartening renaissance of philosophical interest in Beauvoir, a flowering that has produced extremely useful work tracing sometimes surprising lines of affinity between her writing and that of her philosophical forebears and contemporaries. Understandably enough, given the decades-old treatment of Beauvoir as, philosophically speaking, nothing more than her partner’s mouthpiece, it is the concern of most revisionist considerations of her writing to bring her out from under Sartre’s shadow. Such comparisons are not without their interest; indeed, I myself will propose several and dwell on them at some length (Bauer, 2001).

By including and amplifying female voices in existentialism, we enrich the philosophical discourse, challenge existing biases, and promote a more inclusive and

diverse understanding of human existence. This inclusion not only benefits women but also helps us gain a deeper understanding of the complexities of the human condition as a whole.

Therefore, it's time to hear from the woman about what is equality in man and woman. Simone de Beauvoir is one of the prominent philosophers in her time which the most important existentialist philosophers also lived in that time, too. In her time, existentialism was the best answer to human beings who seeks for the real freedom. In this research, she is the best answer to what is existentialism from the woman thought. It is important to start with what the core teaching in existentialism is. In order to deeply understand the existentialism of Simone de Beauvoir, the researcher have to trace back to its origin. The history of the existentialism and the founders and the most influent existentialists will be also study in detail. The result of this will eventually lead to the existentialism of Simone de Beauvoir. Of course, what happen in her life in that situation will also play important parts in this research. It will be influent her thought gratefully. Her works are important that have to be study in very detail in order to take out what are the existentialism of Simone de Beauvoir.

2. Research Objectives

1. To study the concept of Existentialism.
2. To study the Existentialism of Simone de Beauvoir.
3. To analyze the Existentialism of Simone de Beauvoir.

3. Methods

This is documentary research in line with the qualitative one with emphasis on documents. Its methodology can be divided into three stages as the follows:

1. The data collecting from relevant sources: Existentialism from Dostoevsky to Sartre, Existentialism, Feminism, and Simone de Beauvoir, Simone de Beauvoir: Philosophical Writings, The Existential Phenomenology of Simone de Beauvoir, The Philosophy of Simone de Beauvoir: Ambiguity, Conversion, Resistance, The Legacy of Simone de Beauvoir, Existentialism

2. The data analysis: the collected data were analyzed in favor of a descriptive analysis based on the inductive method.

3. The research results in their final form are submitted to the concerned agencies, including conclusions and recommendations.

4. Results

In the research study titled Analyzing the Existentialism of Simone de Beauvoir, the findings can be concluded into three points according to the objectives as follows:

1. The Concept of Existentialism

Existentialism is not merely a philosophical theory but a way of life that emphasizes the importance of individual experience and personal responsibility. Understanding existentialism equips individuals with the tools to navigate their own lives meaningfully, highlighting the significance of personal choices in a world that often lacks inherent meaning. Existentialism is defined as a philosophical movement that prioritizes human existence, freedom, and individuality. It asserts that individuals must create their own meaning and essence through their actions, rather than relying on external definitions or societal norms. The development of existentialism is rooted in historical contexts, particularly the disillusionment following World War II. This movement emerged as a response to modern challenges, drawing from various disciplines such as literature and psychology, and has evolved to address the complexities of human existence in contemporary society. Prominent existentialists have shaped the movement by exploring themes of freedom, responsibility, and authenticity. Their works provide valuable insights into the human condition and the quest for meaning, illustrating the diverse perspectives within existentialist thought.

The key themes of existentialism, including freedom, alienation, and the search for authenticity, create a framework for understanding the human experience. These themes highlight the existentialist focus on individual agency and the necessity of confronting the inherent uncertainties of life. Simone de Beauvoir's concept of authenticity and freedom closely aligns with Jean-Paul Sartre's existentialist claim that individuals must create their own meaning through personal choices, emphasizing self-creation and

responsibility (Sartre, 2007). Both philosophers argue that human beings are not born with a fixed essence but must define themselves through action. However, Beauvoir extends Sartre's framework by emphasizing how social, historical, and gender structures significantly influence individual freedom. She argues that women's freedom has been systematically restricted by patriarchal norms, traditions, and institutions, making authentic existence more difficult to achieve. While Sartre's existentialism focuses primarily on individual responsibility in an indifferent universe, Beauvoir integrates social context into the existential project, stressing that true authenticity requires the active transcendence of social and gendered limitations, particularly those imposed on women throughout history (Beauvoir, 1976). In conclusion, existentialism serves as a vital philosophical approach that encourages individuals to confront their existence and embrace the freedom and responsibility that come with it. By engaging with existentialist ideas, individuals can cultivate a deeper understanding of themselves and their places in the world, ultimately leading to each authentic and fulfilling life.

2. The Existentialism of Simone de Beauvoir

Beauvoir's exploration of ambiguity emphasizes the interconnectedness of individual freedom and the ethical responsibility to affirm the freedom of others. This suggests that true freedom cannot exist in isolation and must be supported by societal conditions that promote collective freedom. Building on this ethical understanding of freedom, Beauvoir's later works shift attention from abstract notions of temporality to the embodied realities of aging and mortality. Through a phenomenological analysis of lived experience, she examines how physical decline and vulnerability affect one's capacity for action and freedom. Rather than viewing aging solely as loss, Beauvoir challenges readers to reconsider the value of human life beyond productivity and physical capability, thereby extending her ethical commitment to recognizing dignity, responsibility, and meaning even in conditions of limitation.

In her analysis of action and justification, Beauvoir raises critical feminist questions about representation and the conditions under which one can speak for another. This highlights the importance of recognizing individual agency and the ethical implications of our actions in relation to others.

Beauvoir's existential inquiries lead to a deeper understanding of freedom as both a personal and collective endeavor. She argues that our relationships with others are fundamental to realizing our own freedom, emphasizing the need for shared goals and mutual respect in the pursuit of a meaningful existence.

The distinction between internal and external freedom underscores the complexity of human relationships. Beauvoir posits that while we cannot directly infringe upon another's inner freedom, our actions and commitments to shared values are crucial for fostering genuine connections and supporting the freedom of others. Simone de Beauvoir's philosophical work intricately weaves together the themes of ambiguity, freedom, ethics, and the complexities of human relationships, emphasizing that true freedom is not an isolated experience but one that is deeply interconnected with the freedom of others. Her exploration of the embodied experience of aging challenges societal perceptions of worth and capability, while her feminist inquiries highlight the ethical responsibilities we hold in representing and advocating for others. By distinguishing between internal and external freedom, Beauvoir underscores the importance of mutual respect and shared goals in fostering genuine connections. Ultimately, her contributions continue to resonate in contemporary discussions on gender equality and social justice, urging us to confront the ethical implications of our actions and the necessity of collective liberation.

3. The Analysis the Existentialism of Simone de Beauvoir

Beauvoir's existentialism emphasizes feminism, freedom, responsibility, gender and sexual diversity, women’s self-cultivation and ethical engagement in a world devoid of inherent purpose. It explores human ambiguity, interconnectedness, and the ethical need to promote mutual freedom. Her philosophy addresses systems of oppression and advocates reclaiming agency for marginalized groups.

Simone de Beauvoir’s feminism centers on freedom, choice, and aims at dismantling oppression. The Second Sex exposed gender as a social construct, shaping modern feminist thought. Advocating for autonomy, solidarity, and systemic change, her work continues to inspire gender justice and intersectionality. By challenging patriarchy and affirming women's agency, Beauvoir’s legacy remains a vital force in the fight for

gender equality.

Simone de Beauvoir's critique of traditional gender roles in The Second Sex provides a philosophical foundation for understanding gender and sexual diversity as socially constructed rather than biologically determined realities (Beauvoir, 2011). By exposing how women have been historically positioned as the "Other," Beauvoir challenges fixed and normative definitions of femininity and sexuality, opening space for diverse expressions of gender identity and lived experience. Central to this project is women's self-cultivation the conscious development of autonomy, agency, and self-definition through education, economic independence, and ethical responsibility (Beauvoir, 1976). Authentic existence, for Beauvoir, requires individuals to transcend imposed roles and actively participate in shaping their own lives within a shared social world. Her existential feminism thus affirms that genuine liberation emerges not only from structural change but also from the cultivation of freedom that respects gender and sexual diversity, fostering mutual recognition and equality among all individuals.

Freedom, in Beauvoir's view, is not absolute but a dynamic and ethical process requiring active engagement with the world. It intertwines with collective responsibility, where true freedom involves mutual recognition and overcoming systems of oppression. Beauvoir critiques the social construction of gender, arguing that traditional roles restrict women's freedom by relegating them to "The Other" She calls for liberation from patriarchal norms through education, economic independence, and dismantling patriarchal structures.

The 'Other' is central to relational existence, representing a dynamic interplay between freedom and mutual recognition. Beauvoir critiques its use to oppress women and marginalized groups, advocating ethical relationships based on respect and shared freedom. Simone de Beauvoir's existential philosophy provides a profound exploration of freedom, ethics, and relational existence, challenging traditional structures of oppression and advocating for human agency. Her concept of existentialism underscores the creation of meaning in a world without inherent purpose, emphasizing the interplay of freedom and responsibility within societal constraints. Through her critique of traditional gender roles, she exposes how societal constructs confine women as "The Other", calling for liberation through education, economic independence, and dismantling oppressive

systems. Her existential ethics advocate for navigating the ambiguities of human existence by fostering mutual recognition, solidarity, and collective freedom, rejecting rigid moral absolutes. Beauvoir's ideas form a compelling framework for understanding individual autonomy and the interconnected nature of human relationships, offering a roadmap for addressing social justice and ethical complexities in modern life.

5. Discussion

The first part of this research provides a comprehensive overview of the historical development of gender equality, tracing its progression through several distinct phases that reflect changing social values, political priorities, and cultural contexts. The early phase focused primarily on achieving equal political and legal rights, particularly the right to vote and participate in public life, thereby laying the foundation for later movements toward equality. Subsequent developments expanded the scope of gender equality to address broader social and economic concerns, including equal access to education, fair treatment in the workplace, reproductive autonomy, and the challenge of discriminatory cultural norms. During this period, greater attention was also given to the ways gender inequality intersects with other forms of social disadvantage, such as class, race, and ethnicity.

In the late twentieth century, discussions of gender equality increasingly emphasized diversity, individual experience, and the fluidity of gender identity, moving beyond uniform definitions of equality to acknowledge varied social realities. In more recent years, renewed public attention has focused on persistent inequalities, including sexual violence, wage disparities, and societal pressures shaped by media and technology, reflecting an ongoing commitment to advancing equality in both private and public spheres. The section also highlights the importance of personal experiences, family background, and educational environments in shaping attitudes toward gender equality, illustrating how individual narratives contribute to broader social change. Overall, the historical development of gender equality is presented as a dynamic and evolving process that continues to respond to contemporary challenges, underscoring the enduring need for awareness, responsibility, and collective action in the pursuit of a more just and inclusive society.

This research presents a thorough exploration of the existentialism of Simone de Beauvoir, emphasizing her pivotal role in shaping feminist philosophy and existential thought. It begins with an introduction to her philosophical contributions, particularly focusing on the complexities of human existence and the ethical implications of individual choices. The section delves into Beauvoir's biography, detailing her upbringing in Paris and her intellectual partnership with Jean-Paul Sartre, which informed her work throughout her life. It investigates her rich intellectual background, highlighting her engagement with existentialism and other philosophical influences that shaped her perspective. Key philosophical concepts central to Beauvoir's work, such as "Otherness" and the social construction of gender, are explored, elucidating how she critiques the historical oppression of women and advocates for personal freedom and agency. Furthermore, the section analyzes Beauvoir's significant writings, particularly her groundbreaking work, The Second Sex, which remains a foundational text in feminist literature, alongside other notable works that address ethics, aging, and the human condition. It also evaluates her lasting impact on contemporary feminist thought, revealing how her ideas continue to inspire discussions surrounding gender equality and personal autonomy. In conclusion, the section underscores Beauvoir's enduring legacy, presenting her as a crucial figure whose insights continue to provoke critical thought and motivate activism in the ongoing quest for women's rights and social justice.

The feminism as a movement and ideology aimed at achieving gender equality by addressing systemic disparities between men and women, it emphasizes that gender roles are socially constructed rather than biologically predetermined, which allows for an understanding of the pervasive nature of patriarchy, a structure that privileges men and establishes barriers for women and marginalized genders. The section further delves into the concept of intersectionality, acknowledging that various forms of oppression, such as those based on race and class, intersect with gender to create unique experiences of inequality. Additionally, it highlights the evolution of feminist theory into activism, emphasizing the importance of women's agency and autonomy in challenging oppressive societal norms. A focal point of the discussion is the significant contribution of Simone de Beauvoir, particularly her seminal work "The Second Sex," which critiques

the historical positioning of women as "the Other" and advocates for their independence and self-definition. By contextualizing these elements within broader social frameworks, the section not only reinforces the importance of feminist discourse in understanding and combating gender-based oppression but also calls for a reconfiguration of societal norms to foster an inclusive and equitable future for all individuals.

The outcome of this research is shaped by several foundational premises and objectives inherent to feminist theory and activism. Firstly, it emphasizes the importance of understanding gender as a social construct rather than an inherent biological characteristic. This perspective enables a critical examination of the societal norms and structures that perpetuate inequalities and oppress women, asserting that these roles can be challenged and redefined. Moreover, the acknowledgment of patriarchy as a systemic issue highlights the overarching power dynamics that privilege men while marginalizing women and other gender identities, thus necessitating an exploration of intersectionality. This framework allows for a more nuanced understanding of how various identities, including race, class, and sexuality, interact with gender to shape individuals' experiences of oppression and privilege.

Furthermore, the focus on women's agency and autonomy underscores the need for empowerment and self-definition, advocating for women to actively participate in shaping their lives and societal roles. Simone de Beauvoir’s contributions provide a critical lens through which to understand these dynamics, particularly her analysis of “the Other” and the call for liberation from oppressive structures. Overall, the outcome is a comprehensive articulation of feminism’s goals: to challenge and dismantle oppressive systems, promote equality, and foster an environment where diverse identities can thrive, thereby contributing to a more just and equitable society for all. This synthesis reflects the ongoing relevance and urgency of feminist discourse in contemporary social movements and discussions around equality.

The result of this research frames existentialism as a practical philosophy, one that challenges individuals to actively engage with their circumstances and define their essence through intentional actions. Solomon's perspective enriches this view by articulating the philosophical underpinnings of existentialism, highlighting the absence of inherent

meaning and the ethical imperative for individuals to create their own purpose. Together, these interpretations illuminate existentialism's enduring relevance, presenting it as a philosophy deeply connected to the lived human experience and the pursuit of authentic existence.

The concept of existentialism as a way of life, as explored in the text, is intrinsically tied to the central tenet of "existence precedes essence" (Solomon, 2005) discussed by Robert C. Solomon and other existentialist philosophers. Both the text and Solomon's work emphasize the individual's role in crafting meaning and identity through personal choices, rejecting the notion of a predetermined essence. This alignment underscores existentialism's core focus on personal responsibility, freedom, and the subjective experience of existence. "The Cambridge Companion to Simone de Beauvoir", Card highlights Beauvoir's impact on feminist theory and her exploration of the social construction of gender, which aligns with the conclusion's emphasis on gender equality and the ethical implications of our actions in relation to others. Card (2003) emphasizes Beauvoir's profound influence on feminist theory, particularly her critical examination of the social construction of gender and the ways in which societal norms perpetuate women's oppression. This aligns with the conclusion's focus on gender equality and the ethical responsibilities in representing others, as Beauvoir's work challenges readers to confront and dismantle the patriarchal structures that limit freedom. Card's analysis underscores the necessity of recognizing the interconnectedness of individual experiences, which is a central theme in the conclusion.

Wendy O'Brien and Lester Embree: Their work, The Existential Phenomenology of Simone de Beauvoir, discusses the philosophical underpinnings of Beauvoir's thought, particularly her focus on freedom and the complexities of human relationships. This aligns with the conclusion's focus on the interconnectedness of freedom and the ethical responsibilities we hold towards others. (O'Brien, & Embree, 2001) Their book, "The Existential Phenomenology of Simone de Beauvoir", delves into the philosophical foundations of Beauvoir's thought, particularly her exploration of freedom, ambiguity, and the complexities of human relationships. They highlight how Beauvoir's existentialist framework emphasizes the importance of personal agency while also acknowledging the

relational nature of existence. This aligns with the conclusion's assertion that true freedom is contingent upon the ethical treatment of others and the mutual respect necessary for genuine connections. O'Brien and Embree's work reinforces the idea that Beauvoir's philosophy is not only about individual liberation but also about the collective responsibility we share in fostering a just society.

In conclusion, while the struggle for gender equality is a crucial and necessary foundation for advancing social justice, this research suggests that it is not sufficient on its own to achieve a fully just society. Gender equality addresses significant structural inequalities related to power, rights, and representation, particularly as illuminated through Simone de Beauvoir's existential and feminist philosophy. However, social justice requires a broader and more integrated approach that also confronts intersecting forms of oppression related to class, race, sexuality, and other social identities. Beauvoir's emphasis on freedom, responsibility, and the ethical recognition of others demonstrates that justice cannot be realized solely through formal equality or legal reforms, but must also involve transformative changes in social norms, economic conditions, and interpersonal relationships. Existentialism further reinforces this view by framing justice as a lived and ongoing practice rooted in individual agency and collective responsibility. Therefore, gender equality should be understood as an essential component of social justice, but one that must operate alongside wider structural, cultural, and ethical reforms to create an inclusive, equitable, and genuinely just society.

6. Suggestions

The existentialism of Simone de Beauvoir offers a rich foundation for furtheracademic exploration, providing invaluable insights into freedom, ethics, and gender dynamics within societal structures. Future research could delve deeper into three compelling areas:

1. Intersectionality in Beauvoir's Existentialism
2. Beauvoir's Impact on Modern Feminist Movements
3. Comparative Study of Existential Ethics

7. Knowledge Assets

The core scholarly content of this article lies in its systematic development of existentialist philosophy, with particular emphasis on the thought of Simone de Beauvoir. The study begins by establishing a strong theoretical foundation through an explanation of the central concepts of existentialism, including freedom, responsibility, authenticity, and the principle that existence precedes essence. These concepts provide the philosophical framework necessary for understanding human agency and meaning within existentialist thought.

Building on this foundation, the article advances its analysis through a detailed examination of Beauvoir's existential philosophy. It highlights her original contributions, particularly the concepts of ambiguity, relational freedom, and ethical responsibility, while emphasizing the influence of social and historical conditions on individual agency. Beauvoir's work extends classical existentialism by demonstrating that freedom is not purely individual but deeply shaped by social structures and relationships.

Based on this theoretical development, the article offers a critical feminist analysis that examines the social construction of gender, the positioning of women as "the Other," and the limitations of purely individualistic notions of freedom. Through this synthesis, the study contributes to existing scholarship by arguing that while gender equality is a necessary foundation, the realization of social justice requires broader structural, ethical, and collective transformations beyond formal equality alone.

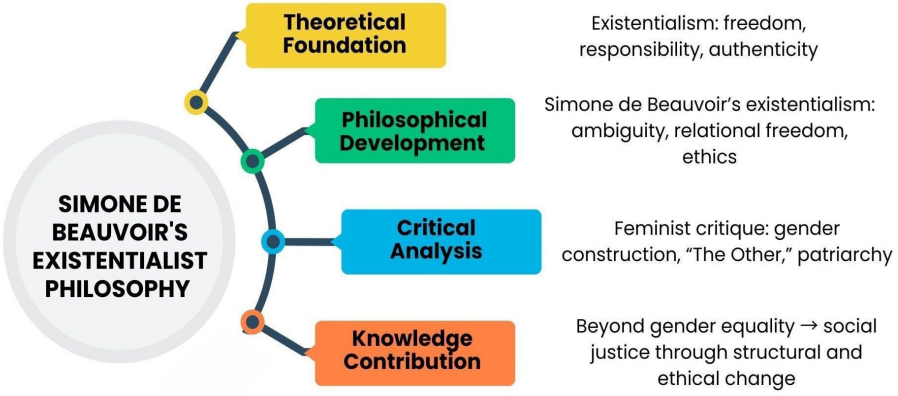

Figure 1 New knowledge

References

Bauer, N. (2001). *Simone de Beauvoir, philosophy, and feminism*. New York, NY: Columbia University Press.

Beauvoir, S. de. (1976). *The ethics of ambiguity* (B. Frechtman, Trans.). Secaucus, NJ: Citadel Press. (Original work published 1947).

Beauvoir, S. de. (2011). *The second sex* (C. Borde & S. Malovany Chevallier, Trans.). New York, NY: Vintage Books. (Original work published 1949).

Card, C. (Ed.). (2003). *The Cambridge companion to Simone de Beauvoir*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.

Duran, J. (2006). *Eight women philosophers.* Urbana and Chicago, IL: University of Illinois Press.

Kaufmann, W. (1956). *Existentialism from Dostoevsky to Sartre.* New York, NY: Meridian Books.

O'Brien, W., & Embree, L. (Eds.). (2001). *The existential phenomenology of Simone de Beauvoir*. Dordrecht, Netherlands: Springer Science + Business Media.

Sartre, J. -P. (2007). *Existentialism is a humanism* (C. Macomber, Trans.). New Haven, CT: Yale University Press. (Original work published 1946).

Solomon, R. C. (2005). *Existentialism*. (2nd ed.). New York, NY: Oxford University Press.

Tan, T. (2007). *Existentialism and Samuel Beckett's two plays: Endgame and Happy Days.* (Thesis of Master of Arts). Middle East Technical University, Ankara, Turkey.

การพัฒนารูปแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักสัปปายธรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 12*

Developing A Learning Organization Model Based on the Sapp□ya Dhamma Principles for Schools under the Primary Educational Service Area Office in Inspection Region 12

วชิรวิทย์ สุราสา, พระปลัดฮอนด้า วาทสทฺโท (เข็มมา) และประจิตร มหาหิง
Wachirawit Surasa, Pharpalad Honda Vatasatto (Khemma) and Prajit Mahahing
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ประเทศไทย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: nui.bagko@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นขององค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักสัปปายธรรมของสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 12 2) พัฒนารูปแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักสัปปายธรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 12 3) ประเมินรูปแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักสัปปายธรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 12 เป็นวิจัยแบบผสมผสาน เครื่องมือที่ใช้แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบบประเมินรูปแบบ และแบบประเมินความพึงพอใจ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา 18 คน และครูผู้สอน 320 คน รวม 338 คน สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความต้องการจำเป็น การสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างและการประชุมกลุ่มย่อย ประเมินรูปแบบและแบบประเมินความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

---

*ได้รับบทความ: 4 มีนาคม 2568; แก้ไขบทความ: 22 ธันวาคม 2568; ตอบรับตีพิมพ์: 29 ธันวาคม 2568
Received: March 4, 2025; Revised: December 22, 2025; Accepted: December 29, 2025

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของรูปแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักสัปปายธรรมของสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในเขตตรวจราชการที่ 12 โดยภาพรวมสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ได้ดังนี้ 1) ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม 2) ด้านการคิดอย่างเป็นระบบ 3) ด้านการสร้างแบบแผนความคิด 4) ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน และ 5) ด้านความรอบรู้แห่งตน

2. ผลการพัฒนารูปแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) ชื่อรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) หลักการ แนวคิดรูปแบบ 4) เนื้อหา (หลักการแนวคิด วัตถุประสงค์ วิธีการและกิจกรรมการบูรณาการตามหลักสัปปายธรรม ผลลัพธ์ที่คาดหวัง)

3. ผลการประเมินรูปแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ พบว่ามีความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกประเด็น

คำสำคัญ: รูปแบบ; องค์กรแห่งการเรียนรู้; หลักสัปปายธรรม; ประถมศึกษา

Abstract

The purposes of this research were to: (1) investigate the current conditions, desirable conditions, and priority needs of learning organization development based on the principles of Sappāya-dhamma in schools under the Office of Primary Educational Service Areas in Educational Inspectorate Area 12; (2) develop a learning organization model based on the principles of Sappāya-dhamma for schools under the Office of Primary Educational Service Areas in Educational Inspectorate Area 12; and (3) evaluate the developed learning organization model. This study employed a mixed-methods research design. The research instruments included questionnaires, semi-structured interviews, a model evaluation form, and a satisfaction assessment form. The sample consisted of 18 school administrators and 320 teachers, totaling 338 participants. The quantitative data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and priority needs index, while qualitative data were obtained through semi-structured interviews and focus group discussions. Model evaluation and satisfaction data were analyzed using frequency, percentage, and standard deviation.

The research findings revealed that:

1. Overall, the current conditions of the learning organization based on the principles of Sappāya-dhamma were at a high level, while the desirable conditions were at the highest level. The priority needs, ranked in descending order, were: (1) team learning, (2) systems thinking, (3) mental model development, (4) shared vision building, and (5) personal mastery.

2. The developed learning organization model comprised the following components: (1) model title, (2) objectives, (3) principles and conceptual framework, and (4) content, including principles and concepts, objectives, methods and activities, integration of Sappāya-dhamma, and expected outcomes.

3. The evaluation results indicated that the learning organization model demonstrated appropriateness, feasibility, and usefulness at the highest level in all aspects.

Keywords: model; learning organization; Sappāya-dhamma principles; primary education

1. บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) หลักสำคัญยึด คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา มุ่งสร้างคุณภาพชีวิต และสุขภาวะที่ดี สำหรับคนไทยพัฒนาคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์มีวินัย ใฝ่รู้ มีความรู้ มีทักษะมีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดี รับผิดชอบต่อสังคม มีจริยธรรมและคุณธรรม พัฒนาคนทุกช่วงวัยและเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ องค์กรแห่งการเรียนรู้เป็นองค์กรที่มีการสร้างช่องทางให้เกิดการถ่ายทอดความรู้ซึ่งกันและกันภายในระหว่างบุคลากรควบคู่ไปกับการรับความรู้จากภายนอก เป้าประสงค์สำคัญคือ เอื้อให้เกิดโอกาสในการหาแนวปฏิบัติที่ดีที่สุด (Best Practices) เพื่อนำไปสู่การพัฒนาและสร้างเป็นฐานความรู้ที่เข้มแข็ง (Core competence) การพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้เป็นแนวทางที่จะทำให้บุคลากรในองค์การ ได้มีโอกาสในการศึกษาหาความรู้พัฒนาตนเองและหน่วยงานให้มีความเจริญจากการทำงานร่วมกัน การมุ่งเน้นที่การบริหารและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์การให้เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถทักษะ และทัศนคติที่สนับสนุนความเจริญมั่นคงขององค์การตลอดจนช่วยให้องค์การมีความสามารถในการยืดหยุ่นและปรับตัวตามกระแสการเปลี่ยนแปลงรอบด้านรวมถึงแนวคิดสังคมโลกที่เป็นระบบเศรษฐกิจที่อาศัยความรู้เป็นฐาน (Knowledge-Based Learning) การจัดการความรู้จึ่งไม่ใช่เป็นเรื่องของการใช้เทคโนโลยีเพียงอย่างเดียวหากแต่เป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการคนให้เกิดการเรียนรู้และช่วยให้สามารถนำความรู้ที่มีอยู่มาแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในองค์การแห่งการเรียนรู้หมายถึงหลักการหรือแนวทางปฏิบัติที่จะช่วยให้องค์การมี

ความพร้อม และมีศักยภาพพร้อมรับกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงโดยสามารถปรับตัวให้ตอบสนองต่อการสร้างโอกาสใหม่ๆ ให้เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในเขตตรวจราชการที่ 12 ซึ่งในหลายโรงเรียนผู้บริหารไม่ค่อยให้ความสำคัญมากนัก ซึ่งมักจะถูกมองว่าการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนยังไม่มีความจำเป็น และถ้าจะทำก็ต้องใช้งบประมาณการดำเนินการมากหรือเมื่อได้จัดทำแล้วการดูแลรักษาก็ต้องใช้งบประมาณ ที่ต่อเนื่องจึงทำให้โรงเรียนบางแห่งไม่ค่อยจะทำการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้มีสภาพที่ดี ซึ่งหากมีการได้นำหลักพุทธธรรมในพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม คือสัปปายะ อาจจะทำให้ปัญหาที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในโรงเรียนหมดไป หรือลดน้อยลงได้ จากความสำคัญในเบื้องต้นทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษารูปแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ ตามหลักสัปปายธรรมของ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เพื่อกระตุ้นให้องค์กรซึ่งเป็นสถานศึกษาได้จัดการเรียนรู้ตามหลักสัปปายธรรม ที่จะช่วยให้โรงเรียนเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างแท้จริงช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 อย่างมั่นคงและยั่งยืนสืบไป

การจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียนเป็นสิ่งที่สำคัญ และสามารถช่วยพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งในหลายโรงเรียนผู้บริหารไม่ค่อยให้ความสำคัญมากนัก ซึ่งมักจะถูกมองว่าการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนยังไม่มีความจำเป็น และถ้าจะทำก็ต้องใช้งบประมาณการดำเนินการมากหรือเมื่อได้จัดทำแล้วการดูแลรักษาก็ต้องใช้งบประมาณ ที่ต่อเนื่องจึงทำให้โรงเรียนบางแห่งไม่ค่อยจะทำการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้มีสภาพที่ดี และมักจะเน้นเฉพาะด้านวิชาการที่อยู่ในห้องเรียนหรือการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนการสอน ของนักเรียนในด้านต่างๆที่เป็นงานหลักในการจัดการเรียนการสอนเท่านั้นจึงทำให้สภาพแวดล้อม โดยทั่วไปของโรงเรียนยังอยู่ในเกณฑ์ที่ยังไม่ได้มาตรฐานและยังไม่เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ดีของนักเรียนซึ่งหากมีการได้นำหลักพุทธธรรมในพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม คือสัปปายะ อาจจะทำให้ปัญหาที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในโรงเรียนหมดไป หรือลดน้อยลงได้จากความสำคัญในเบื้องต้นทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษารูปแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ ตามหลักสัปปายธรรมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เพื่อกระตุ้นให้องค์กรซึ่งเป็นสถานศึกษาได้จัดการเรียนรู้ตามหลักสัปปายธรรม ที่จะช่วยให้โรงเรียนเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างแท้จริงช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 อย่างมั่นคง

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นขององค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 12

2. เพื่อพัฒนารูปแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักสัปปายธรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 12

3. เพื่อประเมินรูปแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักสัปปายธรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 12

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นวิจัยแบบผสมผสาน โดยขอบเขตด้านเนื้อหาที่ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสัปปายธรรม ประกอบด้วย 7 ด้าน คือ 1) อาวาสสัปปายะ 2) โคจรสัปปายะ 3) ภัสสสัปปายะ 4) ปุคคลสัปปายะ 5) โภชนสัปปายะ 6) อุตุสัปปายะ 7) อิริยาปถสัปปายะ องค์กรแห่งการ จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ 1) ความรอบรู้แห่งตน 2) การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม 3) การสร้างแบบแผนความคิด 4) การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน และ 5) การคิดอย่างเป็นระบบ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยมี ครูจำนวน 2,802 คน ได้กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณ โดยกำหนดสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) ด้วยการเปิดตารางของ Krejcie & Morgan (1970) โดยมีระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% และระดับความเชื่อมั่น 95 % จำนวน 338 คน

วิธีดำเนินการวิจัย แบ่งออกดังนี้

ระยะที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นขององค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในเขตตรวจราชการที่ 12 มี 3 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสังเคราะห์องค์ประกอบจากวรรณกรรม เอกสาร ที่เกี่ยวข้องกับองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในเขตตรวจราชการที่ 12 เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น ตามรูปแบบรูปแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในเขตตรวจราชการที่ 12 สถิติที่ใช้ S.D, $PNI_{modified}$ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ขั้นตอนที่ 3 สัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อนำผลวิจัยมาสนับสนุนผลการวิจัยเชิงปริมาณและนำหลักสัปปายธรรมมาบูรณาการในรูปแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้

ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักสัปปายธรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในเขตตรวจราชการที่ 12ขั้นตอนที่ 4คำนวณหาค่าความต้องการจำเป็นได้ด้วยสูตร Modified Priority Needs Index ($PNI_{modified}$) ยกร่าง รูปแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักสัปปายธรรมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในเขตตรวจราชการ

ที่ 12 (ร่าง 1) ขั้นตอนที่ 5 สนทนากลุ่ม (Focus group Discission) ตามรูปแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักสัปปายธรรมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในเขตตรวจราชการที่ 12 ขั้นตอนที่ 6 ปรับปรุงรูปแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักสัปปายธรรมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในเขตตรวจราชการที่ 12

ระยะที่ 3 ประเมินรูปแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักสัปปายธรรมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในเขตตรวจราชการที่ 12ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 7 ประเมินความเหมาะสม ความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ใน รูปแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักสัปปายธรรมของ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ขั้นตอนที่ 8 ปรับปรุงรูปแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักสัปปายธรรมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในเขตตรวจราชการที่ 12 (ฉบับสมบูรณ์) ขั้นตอนที่ 9 จัดทำคู่มือการใช้รูปแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักสัปปายธรรมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในเขตตรวจราชการที่ 12 ขั้นตอนที่ 10 นำรูปแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักสัปปายธรรมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในเขตตรวจราชการที่ 12 และขั้นตอนที่ 11 ประเมินความพึงพอใจของผู้บริหารและครูผู้สอนกับโรงเรียนที่ใช้จริง

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องรูปแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักสัปปายธรรมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในเขตตรวจราชการที่ 12 สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นโดยภาพรวม

องค์ประกอบ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			$PNI_{modified}$	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
1. ด้านความรอบรู้แห่งตน	3.83	0.91	มาก	4.53	0.54	มากที่สุด	0.184	5
2. ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม	3.73	0.90	มาก	4.55	0.53	มากที่สุด	0.209	1
3. ด้านการสร้างแบบแผนความคิด	3.82	0.90	มาก	4.56	0.58	มากที่สุด	0.194	3
4. ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน	3.86	0.91	มาก	4.57	0.63	มากที่สุด	0.185	4

องค์ประกอบ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI modified	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
5. ด้านการคิดอย่างเป็นระบบ	3.83	0.91	มาก	4.61	0.62	มากที่สุด	0.204	2
รวม		**0.91**	**มาก**	**4.57**	**0.58**	**มากที่สุด**	**0.195**	

1. ผลการวิจัยสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็น สภาพปัจจุบันรูปแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในเขตตรวจราชการที่ 12 ภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมาก รายด้านมีการปฏิบัติในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีการปฏิบัติในระดับสูงสุดคือ ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน รองลงมาคือ ด้านความรอบรู้แห่งตนและด้านการคิดอย่างเป็นระบบ และระดับน้อยที่สุด คือ ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม สภาพที่พึงประสงค์ของรูปแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในเขตตรวจราชการที่ 12 ภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด รายด้านมีการปฏิบัติในระดับมากที่สุดทุกโดยด้านที่มีการปฏิบัติในระดับสูงสุด คือ ด้านการคิดอย่างเป็นระบบ รองลงมาคือ ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน และน้อยที่สุดคือ ความรอบรู้แห่งตน

เมื่อเรียงลำดับความสำคัญของผู้บริหารความต้องการจำเป็น โดยการระบุความต้องการจำเป็นที่มีความสำคัญมากที่สุด และมีความเร่งด่วนที่ต้องการได้รับการพัฒนาก่อน ซึ่งจะได้นำเสนอเป็นรายด้านดังต่อไปนี้ 1) ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม $PNI_{modified}$ = 0.209 2) ด้านการคิดอย่างเป็นระบบ $PNI_{modified}$ = 0.204 3) ด้านการสร้างแบบแผนความคิด $PNI_{modified}$ = 0.194 4) ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน $PNI_{modified}$ = 0.185 5) ด้านความรอบรู้แห่งตน $PNI_{modified}$ = 0.184

2. ผลวิจัยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำจากการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ชื่อรูปแบบ คือ รูปแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักสัปปายธรรมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในเขตตรวจราชการที่ 12

วัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินการรูปแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักสัปปายธรรมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในเขตตรวจราชการที่ 12 2) เพื่อนำองค์ประกอบไปเป็นแนวทางการดำเนินการรูปแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักสัปปายธรรมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในเขตตรวจราชการที่ 12

หลักการ แนวคิด (รูปแบบ) รูปแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักสัปปายธรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในเขตตรวจราชการที่ 12 ฉบับนี้มีความปรารถนาที่จะให้ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 12 ตามหลักสัปปายธรรมของสถานศึกษา มีวิธีการบริหาร โดยบูรณาการวิธีการ เนื้อหา หรือศาสตร์ของการบริหารเข้ากับเทคโนโลยีที่ทันสมัย และยึดตามตามหลักสัปปายธรรมของสถานศึกษา มาประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 12 เพื่อให้ผู้บริหารมีความรู้ ความสามารถในการจัดการองค์กร สามารถวิเคราะห์สถานการณ์ เพื่อนำไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักสัปปายธรรมในยุคปัจจุบัน โดยผู้วิจัยได้นำเสนอเนื้อหาตามองค์ประกอบที่ได้ศึกษาประกอบด้วยชื่อเรื่อง หลักการแนวคิด วัตถุประสงค์ เนื้อหาการบูรณาการ ผลลัพธ์ที่คาดหวังของแต่ละองค์ประกอบ ผู้วิจัยจึงได้สรุปรูปแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักสัปปายธรรมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในเขตตรวจราชการที่ 12 จากการวิจัยเชิงคุณภาพ 5 องค์ประกอบ เรียงลำดับความต้องการจำเป็นได้ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมองค์ประกอบที่ 2 ด้านการคิดอย่างเป็นระบบ องค์ประกอบที่ 3 ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน องค์ประกอบที่ 4 ด้านความรอบรู้แห่งตนและองค์ประกอบที่ 5 ด้านการสร้างแบบแผนความคิด

เนื้อหารูปแบบ

องค์ประกอบที่ 1 ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม (Team-based Learning) เป็นวิธีการเรียนรู้ที่เน้นการทำงานร่วมกันของสมาชิกในทีม เพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกัน โดยมีการแบ่งปันความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ซึ่งกันและกัน บุคลากรมีทักษะในการทำงานร่วมกัน หลักการสำคัญของการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม เช่น การแบ่งกลุ่ม การกำหนดบทบาท สมาชิกแต่ละคนจะมีบทบาทหน้าที่ที่แตกต่างกัน เช่น ผู้นำ ผู้บันทึก ผู้รายงาน เพื่อให้การทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การทำงานร่วมกัน สมาชิกในทีมจะต้องแบ่งปันความรู้และทักษะที่มีให้กันและกัน การให้ข้อเสนอแนะ สมาชิกในทีมจะต้องให้ข้อเสนอแนะซึ่งกันและกัน เพื่อพัฒนาผลงานให้ดียิ่งขึ้น การประเมินผล มีการประเมินผลการทำงานของทั้งทีมและสมาชิกแต่ละคน

องค์ประกอบที่ 2 ด้านการคิดอย่างเป็นระบบ หลักการแนวคิดด้านการคิดอย่างเป็นระบบ การสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้เป็นแนวคิดที่ได้รับความสนใจอย่างมากในวงการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการคิดอย่างเป็นระบบ (Systems Thinking) ซึ่งเป็นทักษะสำคัญที่ช่วยให้บุคลากรในสถานศึกษาสามารถมองเห็นภาพรวมของปัญหา วิเคราะห์สาเหตุ และหาแนวทางแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อผสานการคิดอย่างเป็นระบบเข้ากับหลักสัปปายธรรม ซึ่งเป็นปรัชญาที่เน้นความสมดุลและความพอดี สร้างสมดุลระหว่างเป้าหมายระยะสั้นและระยะยาว การสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ด้านการคิดอย่างเป็นระบบตามหลักสัปปายธรรม เป็นแนวทางที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน

เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในเขตตรวจราชการที่ 12

องค์ประกอบที่ 3 ด้านการสร้างแบบแผนความคิด การสร้างแบบแผนความคิด (Mind Mapping) เป็นเทคนิคที่ช่วยให้เราสามารถจัดระเบียบความคิด สร้างสรรค์ไอเดีย และเชื่อมโยงข้อมูลต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยให้เราคิดวิเคราะห์ปัญหาและหาทางแก้ไขได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และการสื่อสารของเราอีกด้วย

3. ผลการประเมินรูปแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักสัปปายธรรมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในเขตตรวจราชการที่ 12 เมื่อพิจารณาผลการประเมินรูปแบบตามความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักสัปปายธรรมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในเขตตรวจราชการที่ 12 โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ และความเหมาะสม ทุกประเด็น

4. ผลการประเมินความพึงพอใจการทดลองใช้รูปแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักสัปปายธรรมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในเขตตรวจราชการที่ 12 ผลการประเมินความพึงพอใจการทดลองใช้ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด พบว่า ชื่อรูปแบบ อยู่ในระดับมากที่สุด วัตถุประสงค์ รูปแบบ อยู่ในระดับมากที่สุด หลักการ แนวคิด รูปแบบ อยู่ในระดับมากที่สุด ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เนื้อหาอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

5. อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเชิงปริมาณ เมื่อเรียงลำดับความต้องการจำเป็น โดยการระบุความต้องการจำเป็นที่มีความสำคัญมากที่สุด และมีความเร่งด่วนที่ต้องการได้รับการพัฒนาก่อน โดยเรียงลำดับความสำคัญของรูปแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ความจำเป็นดังนี้อันดับ 1 ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม อันดับ 2 ด้านการคิดอย่างเป็นระบบ อันดับ 3 ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน อันดับ 4 ด้านความรอบรู้แห่งตน และอันดับ 5 ด้านการสร้างแบบแผนความคิด สอดคล้องกับการศึกษาของอัจจิมา รัตนาจารย์ (2564) ที่พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลในการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของบุคลากร 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม ด้านการคิดอย่างเป็นระบบ ด้านการเป็นบุคคลรอบรู้ ด้านการมีแบบแผนทางความคิด และด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน อยู่ในระดับมากตามลำดับ เห็นได้ว่าปัจจัยที่สำคัญที่สุด คือ ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม

ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม เมื่อเรียงลำดับความต้องการจำเป็น โดยการระบุความต้องการจำเป็นที่มีความสำคัญมากที่สุด และมีความเร่งด่วนที่ต้องการได้รับการพัฒนาก่อน พบว่า อันดับ 1 มีการสนับสนุนเพื่อนร่วมงานในความเจริญก้าวหน้าเพื่อสร้างความสามัคคี อันดับ 2 ส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำ อันดับ 3 ส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ร่วมกันในการแสวงหา

ความรู้เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต อันดับ 4 ส่งเสริมและเสริมสร้างบรรยากาศที่ดีและสร้างสรรค์ เพื่อเอื้อต่อการเรียนรู้ร่วมกัน อันดับ 5 เปิดโอกาสให้บุคลากรได้รับรู้ปัญหาวิเคราะห์ปัญหาและวางแผนในการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษาร่วมกันอันดับ 6 บุคลากรปฏิบัติงานหรือดำเนินกิจกรรมด้วยรูปแบบการทำงานเป็นทีม และอันดับ 7 ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรเข้าร่วมประชุมสัมมนากับหน่วยงานอื่นหรือสถาบันอื่นอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Marquardt, & Reynolds (1994) กล่าวว่า การเรียนรู้เป็นทีม เป็นการทำงานเป็นทีม และการทำงานแบบเครือข่ายจะช่วยส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ ทำให้กลายเป็นพลังร่วมในการสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้

ด้านการคิดอย่างเป็นระบบ เมื่อเรียงลำดับความต้องการจำเป็น โดยการระบุความต้องการจำเป็นที่มีความสำคัญมากที่สุด และมีความเร่งด่วนที่ต้องการได้รับการพัฒนาก่อน เรียงลำดับความสำคัญของผู้บริหารความต้องการจำเป็นดังนี้ อันดับ 1 มีความเข้าใจความสัมพันธ์ของภาระงานต่างๆ ในหน่วยงานและสถาบัน อันดับ 2 มีการกำหนดโครงสร้างการบริหารงานที่แสดงขอบข่ายหน้าที่และความสัมพันธ์ของหน่วยงานต่างๆ ไว้อย่างชัดเจนและเป็นระบบ อันดับ 3 มีกระบวนการคิดในการรวบรวม คัดสรรวิเคราะห์และสังเคราะห์ความรู้จากวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาให้เป็นองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดประโยชน์ต่อสังคม อันดับ 4 ใช้ข้อมูลป้อนกลับเพื่อนำมาพัฒนาปรับปรุงการทำงานครั้งต่อไป และอันดับ 5 มีส่วนร่วมในการช่วยกันหาสาเหตุของปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ Senge กล่าวว่า การคิดอย่างเป็นระบบ เป็นการมองเห็นภาพโดยรวมเห็นทั้งหมด มีกรอบที่มองเห็นความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันมากกว่าที่จะเห็นแค่เชิงเหตุผล เห็นแนวโน้มรูปแบบของการเปลี่ยนแปลงมากกว่าจะเห็นแค่ฉาบฉวยหรือผิวเผิน

ด้านการสร้างแบบแผนความคิด เมื่อเรียงลำดับความต้องการจำเป็น โดยการระบุความต้องการจำเป็นที่มีความสำคัญมากที่สุด และมีความเร่งด่วนที่ต้องการได้รับการพัฒนาก่อน โดยเรียงลำดับความสำคัญของผู้บริหารความต้องการจำเป็นดังนี้ อันดับ 1 มีกระบวนการคิดที่เป็นขั้นตอนในการวางแผนการปฏิบัติงานร่วมกันอย่างมีหลักการและเป็นระบบ อันดับ 2 นำปัญหาที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงานมาวิเคราะห์หาสาเหตุ เพื่อหาแนวทางในการแก้ปัญหาได้ อันดับ 3 ส่งเสริมให้บุคลากรแสดงความคิดเห็นหรือแนวคิดที่หลากหลายและยอมรับในแนวคิดที่สรุปร่วมกัน อันดับ 4 มีการใช้กระบวนการคิด วิเคราะห์ ข้อมูลที่หลากหลายบนพื้นฐานของเหตุผลและข้อเท็จจริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Ubben, Hughes, & Norris (2011) กล่าวว่า การมีแบบแผนความคิด เป็นความคาดหวังที่ท้าทาย เป็นไปตามทฤษฎีการจูงใจและภาวะผู้นำ โดยเชื่อว่าการสร้างสิ่งนี้ให้เกิดในองค์กรจะทำให้สมาชิกมีความตื่นตัว มีแรงจงใจในการที่จะสำรวจสภาพที่เป็นอยู่และสภา คาดหวังเพื่อการพัฒนาอยู่เสมอ

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปปฏิบัติ

1.1 สร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้ จัดกิจกรรมอบรมสัมมนาสร้างกลุ่มศึกษาแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างครู เพื่อให้เกิดแนวคิดใหม่ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

1.2 พัฒนาผู้นำทางการศึกษา สร้างเครือข่ายผู้นำเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแก้ไขปัญหาร่วมกัน

1.3 บูรณาการเทคโนโลยีสารสนเทศ สนับสนุนให้ครูพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่ออำนวยความสะดวกในการบริหารจัดการและการเรียนรู้ของบุคลากร

1.4 วัดผลและประเมินผล พัฒนาระบบการประเมินผล ทำให้การประเมินเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

1.5 สร้างความร่วมมือกับชุมชน จัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาร่วมกับชุมชน เพื่อสร้างความเข้าใจและความร่วมมือ เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและพัฒนาโรงเรียน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำหลักสัปปายธรรมมาใช้ ปัจจัยภายใน เช่น การสนับสนุนจากผู้บริหาร นโยบายของโรงเรียน วัฒนธรรมองค์กร ปัจจัยภายนอก เช่น นโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สภาพแวดล้อมทางสังคมและเศรษฐกิจ

2.2 เปรียบเทียบกับโรงเรียนที่ไม่ได้นำหลักสัปปายธรรมมาใช้เพื่อศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการนำหลักสัปปายธรรมมาใช้ในทางปฏิบัติ

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักสัปปายธรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 12 องค์ความรู้ที่ได้รับเห็นได้ว่า หลักสัปปายธรรมสามารถยกระดับจากหลักพุทธธรรมเชิงคุณค่า ไปสู่กรอบการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงระบบได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยทำหน้าที่เป็นทั้งฐานแนวคิด และกลไกการจัดการ ในการพัฒนาสถานศึกษาอย่างยั่งยืน องค์ความรู้สำคัญที่ได้จากการวิจัยสามารถสังเคราะห์ออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้ 1) ระดับแนวคิด การพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษาจะมีประสิทธิผลสูงขึ้น เมื่อบูรณาการกระบวนการเรียนรู้ขององค์กรเข้ากับสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตามหลักสัปปายธรรม โดยสัปปายธรรม 7 ด้าน ทำหน้าที่สนับสนุนมิติด้านกายภาพ สังคม และจิตใจของบุคลากร ซึ่งเป็นเงื่อนไขพื้นฐานของการเรียนรู้ร่วมกัน การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ และการพัฒนานวัตกรรมในโรงเรียน 2) ระดับโครงสร้างของรูปแบบแห่งการเรียนรู้ตามหลักสัปปายธรรมสามารถออกแบบเป็นโมเดลเชิงโครงสร้างที่ชัดเจน ประกอบด้วย ชื่อรูปแบบ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ หลักการและกรอบแนวคิด เนื้อหารูปแบบ (กิจกรรม วิธีดำเนินการ

การบูรณาการสัปปายธรรม และผลลัพธ์ที่คาดหวัง) โดยโครงสร้างดังกล่าวได้มาจากการ บูรณาการผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณ (สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็น) และข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม ทำให้รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีทั้งความเหมาะสมทางวิชาการและความสอดคล้องกับบริบทการปฏิบัติจริงของสถานศึกษา และ 3) ระดับเชิงกลไกการพัฒนาองค์กร ในการขับเคลื่อนองค์กรแห่งการเรียนรู้ควรเริ่มจากการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมและการคิดอย่างเป็นระบบซึ่งเป็นความต้องการจำเป็นเร่งด่วนสูงสุด ก่อนต่อยอดไปสู่การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน ความรอบรู้แห่งตน และการสร้างแบบแผนความคิดตามลำดับ กลไกดังกล่าวช่วยให้การเรียนรู้ของบุคลากรไม่เป็นรายบุคคล แต่เกิดเป็นพลังรวมขององค์กร และนำไปสู่การปรับปรุงคุณภาพการบริหารและการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

อัจจิมา รัตนาจารย์. (2564). *การศึกษาคุณลักษณะที่ส่งผลในการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610. https://doi.org/10.1177/001316447003000308

Marguardt, M. J. & Reynolds. (1994). *The Global Learning Organization*. New York: IRWIN.

Marquardt, M. J., & Reynolds, A. (1994). *The global learning organization*. Burr Ridge, IL: Irwin Professional Publishing.

Ubben, G. C., Hughes, L. W., & Norris, C. J. (2011). *The principal: Creative leadership for excellence in schools*. (7th ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson Education.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนผ่านสู่รัฐบาลดิจิทัลของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน: การวิเคราะห์เชิงระบบ*

Factors Influencing the Transition to Digital Government among Subdistrict and Village Leaders: A Systems Analysis

วรุณี สุทธหลวง, สุภชัย ตรีทศ, กมลวิช ลอยมา, ธีรภัทร กิจจารักษ์, อรุณ สนใจ และจิรโรจน์ บุญราช
Warunee suthaloung, Supachai Tritose, Kamolvit Loima, Teeraphat Kitjarak, Arun Sonchai and Chirarot Boonrat
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, ประเทศไทย
Phetchabun Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: warunee.nuy@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายกลไกของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนผ่านสู่รัฐบาลดิจิทัลของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน โดยใช้กรอบการวิเคราะห์เชิงระบบเป็นฐานในการทำความเข้าใจความสัมพันธ์เชิงพลวัตของปัจจัยในระดับผู้นำปกครองท้องที่ การศึกษาอาศัยการสังเคราะห์แนวคิดรัฐบาลดิจิทัล การเปลี่ยนผ่านเชิงระบบ และภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เพื่ออธิบายว่าการเปลี่ยนผ่านสู่รัฐบาลดิจิทัลมิใช่กระบวนการเชิงเส้นหรือการนำเทคโนโลยีมาใช้เพียงมิติเดียว หากแต่เป็นการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างที่เกิดจากปฏิสัมพันธ์ของปัจจัยหลายระดับ ผลการศึกษาเสนอกรอบแนวคิดการเปลี่ยนผ่านเชิงระบบในลักษณะระบบนิเวศเชิงพลวัต ซึ่งความสำเร็จขึ้นอยู่กับความสมดุลของ 4 ระบบหลัก ได้แก่ ระบบภาวะผู้นำดิจิทัล ระบบโครงสร้างพื้นฐานและเทคโนโลยี ระบบสังคม วัฒนธรรมองค์กร และสมรรถนะบุคลากร และระบบนโยบาย การกำกับดูแล และการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยทั้งสี่ระบบเชื่อมโยงกันผ่านกลไกการเรียนรู้และการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง องค์ความรู้ใหม่นี้ช่วยยกระดับการอธิบายการเปลี่ยนผ่านสู่รัฐบาลดิจิทัลในระดับพื้นที่ และสามารถใช้เป็นกรอบอ้างอิงเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติได้อย่างเป็นระบบ

คำสำคัญ: รัฐบาลดิจิทัล; การเปลี่ยนผ่านเชิงระบบ; ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง; กำนันและผู้ใหญ่บ้าน; การบริหารภาครัฐระดับพื้นที่

*ได้รับบทความ: 1 ธันวาคม 2568; แก้ไขบทความ: 21 ธันวาคม 2568; ตอบรับตีพิมพ์: 25 ธันวาคม 2568
Received: December 1, 2025; Revised: December 21, 2025; Accepted: December 25, 2025

Abstract

This academic article aims to explain the mechanisms of factors influencing the transition to digital government among village headmen and subdistrict headmen by employing a systemic analysis framework to understand the dynamic relationships among factors at the local leadership level. The study is based on a synthesis of digital government, systemic transition, and transformational leadership theories, demonstrating that the transition to digital government is neither a linear process nor driven solely by technological adoption, but rather represents a structural transformation resulting from interactions among multiple levels of influencing factors. The findings propose a systemic transition framework conceptualized as a dynamic ecosystem, in which successful digital government transition depends on the balance among four core systems: digital leadership; technological infrastructure and systems; social systems, organizational culture, and human resource competencies; and policy frameworks, governance mechanisms, and community participation. These systems are interconnected through continuous learning and improvement mechanisms. This newly developed body of knowledge advances the understanding of digital government transition at the local level and provides a systematic conceptual foundation for both policy formulation and practical implementation.

Keywords: Digital government; systemic transition; transformational leadership; village and subdistrict headmen; local public administration

1. บทนำ

การเปลี่ยนผ่านสู่รัฐบาลดิจิทัล (Digital Government) นับเป็นหนึ่งในประเด็นเชิงยุทธศาสตร์ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการปฏิรูประบบราชการและการพัฒนาการบริหารภาครัฐในศตวรรษที่ 21 ภายใต้บริบทของการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communication Technology: ICT) ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ส่งผลให้รูปแบบการบริหารจัดการภาครัฐจำเป็นต้องปรับตัวจากระบบราชการแบบดั้งเดิมซึ่งเน้นลำดับชั้น อำนาจตามสายบังคับบัญชา และการใช้เอกสารกระดาษ ไปสู่ระบบการบริหารที่มีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ และยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางมากยิ่งขึ้น (Dunleavy et al., 2006, pp. 467-494; Mergel, Edelmann, & Haug, 2019) องค์การสหประชาชาติ (United Nations) และองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) ได้ชี้ให้เห็นอย่างสอดคล้องกันว่า รัฐบาลดิจิทัลมิได้หมายถึงเพียงการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เป็นเครื่องมือ

สนับสนุนงานราชการ หากแต่เป็นการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างและเชิงกระบวนการของระบบราชการทั้งระบบ ซึ่งครอบคลุมถึงการออกแบบนโยบาย การจัดการข้อมูล การให้บริการสาธารณะ และการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรภาครัฐอย่างรอบด้าน (United Nations, 2020; OECD, 2020) ในบริบทของประเทศไทย การขับเคลื่อนรัฐบาลดิจิทัลได้รับการกำหนดเป็นวาระแห่งชาติผ่านการประกาศใช้พระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 และการกำหนดยุทธศาสตร์รัฐบาลดิจิทัล พ.ศ. 2566-2570 ซึ่งมุ่งเน้นการบูรณาการข้อมูลภาครัฐ การลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน การเพิ่มประสิทธิภาพและความโปร่งใสในการให้บริการ รวมถึงการอำนวยความสะดวกให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการของรัฐได้อย่างทั่วถึง (สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน), 2566) อย่างไรก็ตาม แม้ระดับนโยบายและโครงสร้างกฎหมายจะมีความก้าวหน้าอย่างเป็นรูปธรรม แต่การนำไปสู่การปฏิบัติจริงในระดับพื้นที่ โดยเฉพาะระดับหมู่บ้านและตำบล กลับยังประสบกับข้อจำกัดเชิงโครงสร้าง เชิงบุคคล และเชิงบริบทพื้นที่อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

กำนันและผู้ใหญ่บ้านในฐานะผู้นำปกครองท้องที่ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ มีบทบาทสำคัญในฐานะกลไกเชื่อมโยงระหว่างนโยบายภาครัฐจากส่วนกลางกับการปฏิบัติในระดับชุมชน บทบาทดังกล่าวครอบคลุมตั้งแต่การรักษาความสงบเรียบร้อย การบริหารงานทะเบียนราษฎร การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในระดับชุมชน ไปจนถึงการสื่อสารนโยบายและการให้บริการประชาชนในชีวิตประจำวัน ในยุคดิจิทัล บทบาทเหล่านี้จำเป็นต้องอาศัยระบบเทคโนโลยีดิจิทัลและการจัดการข้อมูลอย่างเข้มข้นมากขึ้น เช่น ระบบรายงานออนไลน์ ระบบฐานข้อมูลประชาชน ระบบสื่อสารผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล และการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อการประชาสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมของประชาชน อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่ปรากฏอย่างชัดเจนคือ ความไม่เท่าเทียมด้านความพร้อมในการเปลี่ยนผ่านสู่รัฐบาลดิจิทัลของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในแต่ละพื้นที่ ความเหลื่อมล้ำด้านดิจิทัล (Digital Divide) ทั้งในมิติของโครงสร้างพื้นฐาน เช่น คุณภาพเครือข่ายอินเทอร์เน็ต อุปกรณ์ดิจิทัล และในมิติของทุนมนุษย์ เช่น ทักษะดิจิทัล ทัศนคติต่อเทคโนโลยี และความสามารถในการเรียนรู้ของผู้นำท้องถิ่น ส่งผลให้การนำนโยบายรัฐบาลดิจิทัลไปสู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่มีผลลัพธ์ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ (Van Dijk, 2020; Helsper, 2021) นอกจากนี้ วัฒนธรรมการทำงานแบบราชการดั้งเดิม ความต้านทานต่อการเปลี่ยนแปลง และข้อจำกัดด้านการสนับสนุนเชิงระบบจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ล้วนเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการเปลี่ยนผ่านดังกล่าว เมื่อพิจารณางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่างานศึกษาด้านรัฐบาลดิจิทัลในประเทศไทยส่วนใหญ่ยังมุ่งเน้นการวิเคราะห์ในระดับกระทรวง กรม หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลและเทศบาล มากกว่าการศึกษาเชิงลึกในระดับผู้นำปกครองท้องที่ ได้แก่ กำนันและผู้ใหญ่บ้าน อีกทั้งงานวิจัยจำนวนมากยังเป็นการศึกษาเชิงพรรณนาหรือเชิงพฤติกรรมรายปัจจัย ขาดการอธิบายความเชื่อมโยงของปัจจัยต่างๆ ในลักษณะเชิงระบบ ทำให้ยังไม่สามารถสะท้อนพลวัตและ

ความซับซ้อนของกระบวนการเปลี่ยนผ่านสู่รัฐบาลดิจิทัลในระดับพื้นที่ได้อย่างรอบด้าน (Mergel, Edelmann, & Haug, 2019) ช่องว่างทางวิชาการดังกล่าวจึงสะท้อนถึงความจำเป็นในการพัฒนากรอบการวิเคราะห์ที่สามารถบูรณาการมิติด้านบุคคล องค์กร เทคโนโลยี และบริบทชุมชนเข้าด้วยกัน

การศึกษานี้อาศัยแนวคิดการเปลี่ยนผ่านเชิงระบบ (Systemic Transition) เป็นกรอบการวิเคราะห์หลัก ซึ่งมองว่าการเปลี่ยนแปลงของระบบราชการเป็นกระบวนการที่มีความซับซ้อน ไม่เป็นเชิงเส้น และเกิดจากปฏิสัมพันธ์ขององค์ประกอบหลายระดับ แนวคิด Multi-Level Perspective (MLP) อธิบายว่าการเปลี่ยนผ่านเกิดจากแรงกดดันในระดับภูมิทัศน์ เช่น การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและนโยบายระดับชาติ การปรับตัวของโครงสร้างและกฎเกณฑ์ในระดับระบอบ และการเกิดนวัตกรรมหรือแนวปฏิบัติใหม่ในระดับพื้นที่ (Geels, 2002; Geels & Schot, 2007, pp 399-417) ซึ่งกรอบแนวคิดดังกล่าวมีความเหมาะสมต่อการอธิบายการเปลี่ยนผ่านสู่รัฐบาลดิจิทัลในบริบทผู้นำปกครองท้องที่ควบคู่กันนี้ แนวคิดรัฐบาลดิจิทัล (Digital Government) ถูกนำมาใช้เพื่ออธิบายเป้าหมายและทิศทางของการปฏิรูประบบราชการ โดยเน้นการบริหารเชิงข้อมูล (data-driven governance) การบูรณาการระบบงานและฐานข้อมูล การให้บริการสาธารณะในรูปแบบดิจิทัล และการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล นอกจากนี้ ทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) ถูกนำมาใช้เพื่ออธิบายบทบาทของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในฐานะผู้นำที่ต้องสร้างวิสัยทัศน์ กระตุ้นแรงบันดาลใจ และลดแรงต้านการเปลี่ยนแปลงภายในชุมชนและองค์กร (Bass, & Riggio, 2006) ขณะที่ทฤษฎีการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Models) ช่วยอธิบายบทบาทของปัจจัยด้านทัศนคติ การรับรู้ประโยชน์ และความง่ายในการใช้งานที่ส่งผลต่อการตัดสินใจนำระบบดิจิทัลไปใช้จริง (Davis, 1989; Venkatesh & Davis, 2000) งานวิจัยทั้งในและต่างประเทศชี้ให้เห็นอย่างสอดคล้องกันว่า ความสำเร็จของรัฐบาลดิจิทัลไม่ได้ขึ้นอยู่กับเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียว หากแต่ขึ้นอยู่กับความพร้อมของผู้นำและบุคลากร การสนับสนุนเชิงนโยบาย และบริบทของพื้นที่อย่างรอบด้าน (United Nations, 2020; OECD, 2020) งานศึกษาหลายชิ้นระบุว่าภาวะผู้นำและทักษะดิจิทัลของผู้บริหารระดับพื้นที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับการใช้งานระบบดิจิทัล ประสิทธิภาพการดำเนินงาน และคุณภาพการให้บริการภาครัฐ (Bass & Riggio, 2006; Mergel, Edelmann, & Haug, 2019) ในขณะเดียวกัน การขาดแคลนโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี การสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากหน่วยงานส่วนกลาง และทรัพยากรที่เพียงพอมักนำไปสู่ความล้มเหลวหรือความไม่ยั่งยืนของโครงการรัฐบาลดิจิทัลในระดับพื้นที่ (Heeks, 2006) อย่างไรก็ตาม งานวิจัยที่มุ่งเน้นกำนันและผู้ใหญ่บ้านโดยตรงยังมีจำนวนจำกัด และยังขาดกรอบการวิเคราะห์เชิงระบบที่สามารถอธิบายความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านบุคคล องค์กร เทคโนโลยี และบริบทชุมชนได้อย่างเป็นองค์รวม (Mergel et al., 2019) จากการสังเคราะห์เชิงแนวคิดและผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง จึงเห็นได้ว่าการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลในระดับหมู่บ้านและตำบลควรดำเนินการในลักษณะเชิงระบบและเชิงบูรณาการ

โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลและทักษะดิจิทัลของกำนันและผู้ใหญ่บ้านควบคู่กับการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยี การออกแบบนโยบายและมาตรการสนับสนุนควรคำนึงถึงความแตกต่างของบริบทพื้นที่ ลดความเหลื่อมล้ำด้านดิจิทัล และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อให้การเปลี่ยนผ่านสู่รัฐบาลดิจิทัลสามารถเกิดขึ้นได้อย่างยั่งยืน และนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตและการให้บริการสาธารณะของประชาชนในระดับพื้นที่อย่างแท้จริง (Geels, 2002; Helsper, 2021)

จากการทบทวนวรรณกรรมเบื้องต้นพบว่า“ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนผ่านสู่รัฐบาลดิจิทัลของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน: การวิเคราะห์เชิงระบบ” จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นการศึกษาที่ช่วยเติมเต็มช่องว่างทางวิชาการเดิม พร้อมทั้งนำเสนอแบบจำลองเชิงระบบที่สามารถใช้เป็นแนวทางพัฒนาการจัดการ และสนับสนุนผู้นำระดับพื้นที่ให้พร้อมต่อการบริหารราชการในยุคดิจิทัล ตลอดจนสามารถเป็นข้อมูลเชิงนโยบายเพื่อยกระดับคุณภาพการให้บริการรัฐและประสิทธิภาพการทำงานของกำนันและผู้ใหญ่บ้านให้เกิดความยั่งยืนได้

2. แนวคิดเกี่ยวกับรัฐบาลดิจิทัล (Digital Government)

แนวคิดเกี่ยวกับรัฐบาลดิจิทัล (Digital Government) เป็นหนึ่งในกรอบแนวคิดสำคัญของการบริหารรัฐกิจร่วมสมัยที่ถูกนำมาใช้อธิบายการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง เชิงกระบวนการ และเชิงกระบวนทัศน์ของการบริหารภาครัฐภายใต้บริบทของสังคมดิจิทัลและเศรษฐกิจฐานความรู้ การเปลี่ยนผ่านดังกล่าวมิได้เป็นเพียงการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เป็นเครื่องมือสนับสนุนการทำงานของหน่วยงานรัฐหากแต่เป็นการปรับเปลี่ยนวิธีคิด รูปแบบการบริหาร และความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างรัฐกับประชาชนอย่างเป็นระบบ (Dunleavy et al., 2006; Meijer, & Bekkers, 2015) นักวิชาการด้านการบริหารรัฐกิจเห็นพ้องกันว่า รัฐบาลดิจิทัลมีเป้าหมายหลักในการยกระดับประสิทธิภาพของการให้บริการสาธารณะ เพิ่มความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และความสามารถในการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน ตลอดจนเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ ในกระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะ (OECD, 2020; United Nations, 2022) ภายใต้บริบทดังกล่าว เทคโนโลยีดิจิทัลจึงมิได้เป็นเพียง “เครื่องมือ” แต่เป็น “ตัวขับเคลื่อนเชิงยุทธศาสตร์” ที่ส่งผลต่อรูปแบบการทำงานของรัฐในทุกระดับ พัฒนาการของแนวคิดรัฐบาลดิจิทัลสามารถอธิบายได้ผ่านวิวัฒนาการของแนวคิดรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (E-Government) ซึ่งเริ่มได้รับความสนใจอย่างแพร่หลายในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 20 โดยเฉพาะในประเทศพัฒนาแล้ว แนวคิด E-Government มุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการ ลดขั้นตอนทางราชการ และเพิ่มความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลของประชาชน (Layne, & Lee, 2001) อย่างไรก็ตาม งานวิจัยจำนวนมากชี้ให้เห็นว่า E-Government เป็นการเปลี่ยนแปลงในระดับ “เชิงเทคนิค” มากกว่าการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง กล่าวคือ หน่วยงานรัฐจำนวนมากยังคงรักษา

โครงสร้างองค์กร ลำดับชั้นอำนาจ และวัฒนธรรมราชการแบบเดิม เพียงแต่เปลี่ยนช่องทางการให้บริการจากรูปแบบออฟไลน์เป็นออนไลน์ (Heeks, 2006; Fountain, 2001) ข้อจำกัดดังกล่าวทำให้ E-Government ไม่สามารถสร้างผลลัพธ์เชิงคุณค่าแก่สาธารณะได้อย่างแท้จริง ต่อมา แนวคิดรัฐบาลดิจิทัลจึงถูกพัฒนาขึ้นเพื่อแก้ไขข้อจำกัดของ E-Government โดย OECD (2014; 2020) เสนอว่า รัฐบาลดิจิทัลเป็นการปฏิรูประบบราชการที่ใช้ดิจิทัลเป็นฐานคิดตั้งแต่การออกแบบ (digital by design) เน้นการบูรณาการข้อมูลข้ามหน่วยงาน การใช้ข้อมูลเป็นฐานในการตัดสินใจเชิงนโยบาย และการออกแบบบริการที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง (citizen-centric approach) องค์การสหประชาชาติ (United Nations, 2020; 2022) ได้ขยายกรอบแนวคิดรัฐบาลดิจิทัลให้เชื่อมโยงกับประเด็นการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมองว่ารัฐบาลดิจิทัลเป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างธรรมาภิบาล ลดความเหลื่อมล้ำ และเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงบริการของรัฐสำหรับกลุ่มเปราะบาง แนวคิดดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่ารัฐบาลดิจิทัลมิใช่เป้าหมายในตัวเอง แต่เป็น “กลไก” ในการพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิตของประชาชน นักวิชาการและองค์กรระหว่างประเทศได้ให้ความหมายของรัฐบาลดิจิทัลในหลากหลายมิติ แต่มีสาระสำคัญร่วมกันคือ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อปรับเปลี่ยนการทำงานของภาครัฐอย่างเป็นระบบและยั่งยืน (OECD, 2020; Mergel et al., 2019) และ Meijer, & Bekkers (2015) อธิบายว่ารัฐบาลดิจิทัลเป็นการเปลี่ยนผ่านจาก “รัฐเชิงระบบราชการ” ไปสู่ “รัฐเชิงเครือข่าย” ที่อาศัยข้อมูล เทคโนโลยี และความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่างๆ OECD ระบุองค์ประกอบหลักของรัฐบาลดิจิทัล ได้แก่ 1) การบริหารเชิงข้อมูล (Data-driven Governance) 2) การบูรณาการระบบและฐานข้อมูลภาครัฐ (Integration and Interoperability) 3) การออกแบบบริการที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง 4) การมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล การบริหารเชิงข้อมูลถือเป็นหัวใจสำคัญของรัฐบาลดิจิทัล เนื่องจากข้อมูลภาครัฐเป็นทรัพยากรเชิงยุทธศาสตร์ที่สามารถนำมาใช้ในการกำหนดนโยบาย ติดตามประเมินผล และคาดการณ์แนวโน้มในอนาคต (Janssen et al., 2012) ขณะที่การบูรณาการระบบช่วยลดความซ้ำซ้อนของงานและเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการสาธารณะ รัฐบาลดิจิทัลตั้งอยู่บนหลักการสำคัญ ได้แก่ ความโปร่งใสและตรวจสอบได้ ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วม และการสร้างคุณค่าให้กับสาธารณะ หลักการดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดธรรมาภิบาลและการบริหารภาครัฐแนวใหม่ (New Public Governance) ซึ่งมองว่าภาครัฐไม่สามารถทำงานเพียงลำพังได้ แต่ต้องอาศัยความร่วมมือจากภาคประชาชน ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม (Osborne, 2010; Ansell & Gash, 2008) และ Mergel et al. (2019) ชี้ให้เห็นว่าการขับเคลื่อนรัฐบาลดิจิทัลที่ประสบความสำเร็จต้องอาศัยผู้นำที่มีวิสัยทัศน์เชิงดิจิทัล สามารถสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดรับนวัตกรรม และลดแรงต้านต่อการเปลี่ยนแปลง ซึ่งเป็นประเด็นที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในบริบทของการบริหารท้องถิ่น รัฐบาลดิจิทัลมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างธรรมาภิบาลผ่านการเปิดเผยข้อมูล การใช้ระบบดิจิทัลในการติดตามการดำเนินงาน และการเปิดช่องทางให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น (United Nations, 2020)

และ Janssen et al. (2012) ระบุว่า การเปิดข้อมูลภาครัฐ (Open Government Data) เป็นกลไกสำคัญในการเพิ่มความโปร่งใสและลดโอกาสในการทุจริต อย่างไรก็ตาม Heeks (2018) เตือนว่าการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลโดยไม่คำนึงถึงความเหลื่อมล้ำด้านดิจิทัลอาจนำไปสู่การขยายช่องว่างทางสังคม ดังนั้น การพัฒนารัฐบาลดิจิทัลจึงต้องดำเนินควบคู่กับนโยบายลดความเหลื่อมล้ำและการเสริมสร้างศักยภาพของประชาชน

ประเทศไทยได้กำหนดนโยบายและกฎหมายด้านรัฐบาลดิจิทัลอย่างเป็นระบบ โดยมีพระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 เป็นกรอบกฎหมายสำคัญ นอกจากนี้ ยุทธศาสตร์รัฐบาลดิจิทัล พ.ศ. 2566-2570 ได้กำหนดเป้าหมายในการยกระดับบริการภาครัฐและการพัฒนาทักษะดิจิทัลของบุคลากร (สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล, 2566) งานวิจัยในประเทศพบว่าการขับเคลื่อนรัฐบาลดิจิทัลในระดับพื้นที่ยังเผชิญข้อจำกัดด้านทรัพยากร โครงสร้างพื้นฐาน และศักยภาพของผู้นำท้องถิ่น โดยเฉพาะในระดับหมู่บ้านและตำบล (พรทิพย์ ศรีสุวรรณ, 2565, หน้า 85-104) แม้แนวคิดรัฐบาลดิจิทัลจะได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง แต่งานวิชาการจำนวนมากยังชี้ให้เห็นข้อจำกัดในการนำไปใช้จริง โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งเผชิญปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านดิจิทัล วัฒนธรรมองค์กรแบบราชการ และข้อจำกัดด้านทรัพยากร (Nam, 2019; Heeks, 2018) ช่องว่างดังกล่าวสะท้อนถึงความจำเป็นในการศึกษารัฐบาลดิจิทัลในมุมมองเชิงระบบ โดยให้ความสำคัญกับบทบาทของผู้นำท้องถิ่นในฐานะกลไกสำคัญของการเปลี่ยนผ่าน ซึ่งเป็นประเด็นที่ยังมีการศึกษาเชิงลึกค่อนข้างจำกัดในบริบทประเทศไทย

จากการทบทวนวรรณกรรมสามารถสรุปได้ว่า รัฐบาลดิจิทัลตามมุมมองของนักวิชาการมิใช่เพียงการใช้เทคโนโลยี ปัจจัยในการเปลี่ยนผ่านเชิงระบบของการบริหารภาครัฐ ที่ครอบคลุมโครงสร้าง กระบวนการ วัฒนธรรม และความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชน (Dunleavy et al., 2006; OECD, 2020; United Nations, 2022) นักวิชาการร่วมสมัยเห็นพ้องกันว่าความสำเร็จของรัฐบาลดิจิทัลขึ้นอยู่กับบทบาทของผู้นำ ความพร้อมของบุคลากร และบริบทพื้นที่ มากกว่าความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียว ดังนั้น การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนผ่านสู่รัฐบาลดิจิทัลในระดับผู้นำท้องถิ่น โดยเฉพาะกำนันและผู้ใหญ่บ้าน จึงมีความสำคัญทั้งในเชิงทฤษฎีและเชิงนโยบาย เพื่ออธิบายกลไกการเปลี่ยนผ่านสู่รัฐบาลดิจิทัลในระดับพื้นที่อย่างเป็นระบบและยั่งยืน

3. แนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนผ่านเชิงระบบ (Systemic Transition)

แนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนผ่านเชิงระบบ (Systemic Transition) เป็นกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีที่ใช้ในการอธิบายกระบวนการเปลี่ยนแปลงของระบบสังคม เศรษฐกิจ และการบริหารจัดการในระยะยาว โดยมองว่าการเปลี่ยนแปลงมิได้เกิดขึ้นอย่างฉับพลันหรือเป็นเส้นตรง หากแต่เป็นกระบวนการที่มีความซับซ้อน ไม่แน่นอน และเกิดจากปฏิสัมพันธ์ขององค์ประกอบหลายระดับ แนวคิดดังกล่าวได้รับการนำมา

ใช้ศึกษาในหลากหลายสาขา เช่น การเปลี่ยนผ่านด้านพลังงาน การพัฒนาอย่างยั่งยืน และการปฏิรูประบบราชการ (Geels, 2002; Rotmans et al., 2001) ในบริบทของการบริหารภาครัฐ แนวคิดการเปลี่ยนผ่านเชิงระบบมีความเหมาะสมอย่างยิ่งในการอธิบายกระบวนการเปลี่ยนผ่านสู่รัฐบาลดิจิทัล เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมิได้เป็นเพียงการนำเทคโนโลยีใหม่มาใช้ แต่เป็นการปรับโครงสร้างอำนาจ กระบวนการทำงาน วัฒนธรรมองค์กร และบทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในระบบราชการทั้งระบบ (Kattel, & Mergel, 2019) และ Rotmans, Kemp & van Asselt (2001, pp. 15-31) อธิบายว่า การเปลี่ยนผ่านเชิงระบบหมายถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของระบบสังคมในระยะยาว ซึ่งเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงในหลายมิติ ได้แก่ เทคโนโลยี เศรษฐกิจ สถาบัน วัฒนธรรม และพฤติกรรมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง การเปลี่ยนผ่านลักษณะนี้มักเกิดขึ้นในช่วงเวลาหลายทศวรรษ และมีลักษณะไม่เป็นเส้นตรง (non-linear) กล่าวคือ อาจมีทั้งช่วงที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและช่วงที่ชะลอตัว Geels (2002) เสริมว่า การเปลี่ยนผ่านเชิงระบบมิใช่ผลลัพธ์ของปัจจัยใดปัจจัยหนึ่ง หากแต่เป็นผลของปฏิสัมพันธ์ระหว่างแรงกดดันภายนอก นวัตกรรมภายในระบบ และการปรับตัวของโครงสร้างสถาบัน การทำความเข้าใจการเปลี่ยนผ่านจึงจำเป็นต้องมองระบบในลักษณะองค์รวม (holistic perspective) มากกว่าการวิเคราะห์แยกส่วน หนึ่งในกรอบแนวคิดที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในการศึกษาการเปลี่ยนผ่านเชิงระบบ คือ แนวคิดมุมมองหลายระดับ (Multi-Level Perspective: MLP) ซึ่งพัฒนาโดย Geels (2002; 2011) โดยอธิบายว่าการเปลี่ยนผ่านเกิดขึ้นจากปฏิสัมพันธ์ขององค์ประกอบในสามระดับ ได้แก่ 1) ระดับภูมิทัศน์ (Landscape level) 2) ระดับระบอบหรือโครงสร้างหลัก (Regime level) 3) ระดับช่องว่างนวัตกรรม (Niche level) ระดับภูมิทัศน์หมายถึงบริบทภายนอกที่มีอิทธิพลต่อระบบ เช่น การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีโลก นโยบายระดับชาติ แนวโน้มเศรษฐกิจ และค่านิยมทางสังคม ซึ่งเป็นแรงกดดันที่ระบบไม่สามารถควบคุมได้โดยตรง ระดับระบอบหมายถึงโครงสร้าง กฎเกณฑ์ และแนวปฏิบัติหลักของระบบราชการ ขณะที่ระดับช่องว่างนวัตกรรมหมายถึงพื้นที่ทดลองของแนวคิดหรือแนวปฏิบัติใหม่ที่อาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงระบบในระยะยาว ในบริบทของรัฐบาลดิจิทัล แรงกดดันจากระดับภูมิทัศน์ ได้แก่ การพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัล นโยบายรัฐบาลดิจิทัลระดับชาติ และความคาดหวังของประชาชน ส่วนระดับระบอบคือโครงสร้างราชการ กฎหมาย และวัฒนธรรมองค์กร ขณะที่ระดับช่องว่างนวัตกรรมสะท้อนผ่านการทดลองใช้ระบบดิจิทัลในระดับพื้นที่ เช่น หมู่บ้านและตำบล (Kattel & Mergel, 2019) นักวิชาการด้านการบริหารรัฐกิจเห็นว่าการปฏิรูประบบราชการในศตวรรษที่ 21 มีลักษณะเป็นการเปลี่ยนผ่านเชิงระบบมากกว่าการปรับปรุงเชิงเทคนิค Dunleavy et al. (2006) ชี้ว่าการเปลี่ยนผ่านสู่ Digital-Era Governance ต้องอาศัยการปรับโครงสร้างองค์กร การบูรณาการหน่วยงาน และการลดความซ้ำซ้อนของงานราชการ ในทำนองเดียวกัน Osborne (2010) มองว่าการบริหารภาครัฐแนวใหม่จำเป็นต้องเปลี่ยนจากการควบคุมแบบลำดับชั้นไปสู่การบริหารเชิงเครือข่าย ซึ่งสอดคล้องกับกรอบการเปลี่ยนผ่านเชิงระบบ

ที่เน้นความร่วมมือและการปรับตัวของหลายภาคส่วน การศึกษาหลายชิ้นระบุว่า การเปลี่ยนผ่านสู่รัฐบาลดิจิทัลในระดับพื้นที่มีความซับซ้อนมากกว่าระดับส่วนกลาง เนื่องจากต้องเผชิญกับข้อจำกัดด้านทรัพยากร โครงสร้างพื้นฐาน และศักยภาพของบุคลากร (Heeks, 2018) ในบริบทของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน การเปลี่ยนผ่านเชิงระบบต้องอาศัยทั้งแรงสนับสนุนจากนโยบายระดับชาติ และนวัตกรรมจากระดับชุมชน งานวิจัยในประเทศพบว่า ความสำเร็จของการนำระบบดิจิทัลมาใช้ในระดับหมู่บ้านขึ้นอยู่กับการสนับสนุนเชิงระบบจากหน่วยงานรัฐ และบทบาทของผู้นำท้องถิ่นในการสร้างการยอมรับในชุมชน (สมชาย อินทร์แปลง, 2564, หน้า 45-62) แม้แนวคิดการเปลี่ยนผ่านเชิงระบบจะได้รับการนำมาใช้ในการศึกษารัฐบาลดิจิทัลเพิ่มขึ้น แต่ส่วนใหญ่ยังคงมุ่งเน้นการวิเคราะห์ในระดับนโยบายหรือองค์กรขนาดใหญ่ งานวิจัยที่มุ่งเน้นผู้นำปกครองท้องที่โดยตรงยังมีจำนวนจำกัด และยังขาดการบูรณาการมิติด้านภาวะผู้นำ เทคโนโลยี และบริบทชุมชนเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ

จากการทบทวนแนวคิดการเปลี่ยนผ่านเชิงระบบ พบว่า นักวิชาการเห็นพ้องกันว่าการเปลี่ยนแปลงของระบบราชการและการบริหารภาครัฐในยุคดิจิทัลเป็นกระบวนการที่มีความซับซ้อน ไม่เป็นเชิงเส้น และเกิดขึ้นในระยะยาว โดยเป็นผลจากปฏิสัมพันธ์ขององค์ประกอบหลายระดับ ทั้งแรงกดดันจากบริบทภายนอก เช่น การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และนโยบายระดับชาติ การปรับตัวของโครงสร้าง กฎเกณฑ์ และวัฒนธรรมของระบบราชการ รวมถึงการริเริ่มนวัตกรรมจากระดับพื้นที่และผู้ปฏิบัติงานแนวหน้า (Geels, 2002; Rotmans et al., 2001; Heeks, 2006) แนวคิด Multi-Level Perspective (MLP) อธิบายว่าการเปลี่ยนผ่านจะเกิดขึ้นผ่านปฏิสัมพันธ์ระหว่างสามระดับ ได้แก่ ระดับภูมิทัศน์ (landscape) ระดับระบอบหรือระบบหลัก (regime) และระดับนวัตกรรมเฉพาะจุด (niche) โดยการเปลี่ยนผ่านสู่รัฐบาลดิจิทัลจะเกิดขึ้นได้อย่างยั่งยืนต่อเมื่อมีความสอดประสานระหว่างแรงกดดันจากบริบทมหภาค การปรับโครงสร้างเชิงสถาบัน และการเรียนรู้เชิงนวัตกรรมจากระดับพื้นที่ (Geels, 2011) ในบริบทของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนผ่านสู่รัฐบาลดิจิทัล ในการบริหารภาครัฐระดับพื้นที่ งานวิชาการชี้ให้เห็นว่า การเปลี่ยนผ่านเชิงระบบไม่สามารถอาศัยคำสั่งเชิงนโยบายจากส่วนกลางเพียงอย่างเดียว หากแต่ต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ การปรับตัว และการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ ซึ่งมีบริบท ทรัพยากร และข้อจำกัดที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ (Ansell, & Gash, 2008; Osborne, 2010) การขาดการสนับสนุนเชิงระบบและการไม่คำนึงถึงบริบทพื้นที่มักนำไปสู่ความล้มเหลวหรือความไม่ยั่งยืนของการปฏิรูประบบราชการเชิงดิจิทัล โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนา (Heeks, 2018; Kattel, & Mergel, 2019) ดังนั้น การศึกษาการเปลี่ยนผ่านสู่รัฐบาลดิจิทัลจึงควรใช้มุมมองเชิงระบบเพื่ออธิบายพลวัตของการเปลี่ยนแปลงอย่างรอบด้าน

4. แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership)

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) เป็นหนึ่งในแนวคิดภาวะผู้นำที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในงานวิชาการด้านการบริหารรัฐกิจ การจัดการองค์การ และการบริหารการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะในบริบทที่องค์กรต้องเผชิญกับความไม่แน่นอน การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง และแรงกดดันจากสภาพแวดล้อมภายนอก แนวคิดดังกล่าวมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการอธิบายบทบาทของผู้นำในกระบวนการเปลี่ยนผ่านสู่รัฐบาลดิจิทัล ซึ่งมิได้เป็นเพียงการปรับใช้เทคโนโลยีใหม่ แต่เป็นการเปลี่ยนแปลงวิธีคิด ค่านิยม และวัฒนธรรมการทำงานขององค์กรภาครัฐทั้งระบบ (Bass, & Riggio, 2006; Mergel et al., 2019) นักวิชาการด้านการบริหารรัฐกิจร่วมสมัยมองว่าความล้มเหลวของโครงการรัฐบาลดิจิทัลจำนวนมากมิได้เกิดจากข้อจำกัดทางเทคโนโลยี หากแต่เกิดจากการขาดผู้นำที่สามารถสร้างวิสัยทัศน์ กระตุ้นแรงจูงใจ และลดแรงต้านต่อการเปลี่ยนแปลงในองค์กรและชุมชน (Heeks, 2018) ดังนั้น การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงจึงเป็นกรอบแนวคิดสำคัญในการทำความเข้าใจความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการเปลี่ยนผ่านเชิงระบบในภาครัฐ แนวคิดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงได้รับการพัฒนาครั้งแรกโดย Burns (1978) ซึ่งอธิบายว่าผู้นำการเปลี่ยนแปลงคือผู้นำที่สามารถยกระดับแรงจูงใจ คุณค่า และจิตสำนึกของผู้ตาม ให้ก้าวข้ามผลประโยชน์ส่วนตนไปสู่เป้าหมายร่วมขององค์กรและสังคม ต่อมา Bass (1985) ได้ขยายแนวคิดดังกล่าว โดยเสนอว่าผู้นำการเปลี่ยนแปลงสามารถสร้างผลลัพธ์ที่สูงกว่าความคาดหวังผ่านการสร้างแรงบันดาลใจและการพัฒนาศักยภาพของผู้ตาม Bass & Riggio (2006) ระบุว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงแตกต่างจากภาวะผู้นำเชิงแลกเปลี่ยน (Transactional Leadership) ซึ่งเน้นการควบคุม การให้รางวัล และการลงโทษ โดยผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะมุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงเชิงคุณค่า (value-based change) และการสร้างความผูกพันทางจิตใจระหว่างผู้นำกับผู้ตาม แนวคิดนี้จึงได้รับความสนใจอย่างมากในบริบทของการบริหารการเปลี่ยนแปลงและการปฏิรูประบบราชการ Bass (1985) และ Bass & Riggio (2006) เสนอว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 4 ประการ (Four I's) ได้แก่ 1) อิทธิพลเชิงอุดมการณ์ (Idealized Influence) 2) แรงบันดาลใจ (Inspirational Motivation) 3) การกระตุ้นทางปัญญา (Intellectual Stimulation) 4) การคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individualized Consideration) อิทธิพลเชิงอุดมการณ์สะท้อนถึงความสามารถของผู้นำในการเป็นแบบอย่างทางคุณธรรมและจริยธรรม ทำให้ผู้ตามเกิดความไว้วางใจและความศรัทธา แรงบันดาลใจหมายถึง ความสามารถในการสื่อสารวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและมีความหมาย ขณะที่การกระตุ้นทางปัญญาหมายถึงการส่งเสริมให้ผู้ตามคิดอย่างสร้างสรรค์ เปิดรับนวัตกรรม และตั้งคำถามต่อวิธีการทำงานแบบเดิม ส่วนการคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลสะท้อนถึงการให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพของผู้ตามแต่ละคนอย่างเหมาะสม ในบริบทของรัฐบาลดิจิทัล องค์ประกอบทั้งสี่ประการมีบทบาทสำคัญต่อการลดแรงต้านต่อการเปลี่ยนแปลง และการสร้างการยอมรับต่อระบบดิจิทัลใหม่ๆ ในองค์กรภาครัฐ

(Vial, 2019) การบริหารการเปลี่ยนแปลงในภาครัฐมีความซับซ้อนสูงกว่าภาคเอกชน เนื่องจากต้องเผชิญกับข้อจำกัดด้านกฎหมาย โครงสร้างอำนาจ และวัฒนธรรมองค์กรแบบราชการ นักวิชาการด้านการบริหารรัฐกิจเห็นพ้องกันว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การปฏิรูปภาครัฐสามารถเกิดขึ้นได้จริง Fernandez & Rainey (2006, pp. 168-176) เสนอว่า ผู้นำภาครัฐที่ประสบความสำเร็จในการบริหารการเปลี่ยนแปลงต้องสามารถสร้างความเร่งด่วนในการเปลี่ยนแปลง สื่อสารวิสัยทัศน์อย่างต่อเนื่อง และสร้างการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกระดับ ซึ่งล้วนเป็นคุณลักษณะที่สอดคล้องกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง งานวิจัยทั้งในและต่างประเทศชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสำเร็จของโครงการรัฐบาลดิจิทัล (Mergel et al., 2019; Kettunen & Kallio, 2019) ผู้นำที่มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสูงสามารถสร้างวิสัยทัศน์ด้านดิจิทัล ลดความกลัวต่อเทคโนโลยี และส่งเสริมการเรียนรู้ของบุคลากรภาครัฐ Heeks (2018) ระบุว่า ความล้มเหลวของโครงการดิจิทัลในประเทศกำลังพัฒนามักเกิดจากการขาดผู้นำที่สามารถเชื่อมโยงเทคโนโลยีกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมขององค์กร ในขณะที่ผู้นำการเปลี่ยนแปลงสามารถทำหน้าที่เป็นตัวกลางเชิงความหมาย (sense-maker) ระหว่างนโยบาย เทคโนโลยี และการปฏิบัติจริงในระดับพื้นที่ ในระดับท้องถิ่น ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความสำคัญเป็นพิเศษ เนื่องจากผู้นำต้องทำหน้าที่เชื่อมโยงนโยบายจากส่วนกลางกับการปฏิบัติในชุมชน งานวิจัยในประเทศไทยพบว่ากำนันและผู้ใหญ่บ้านที่มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสูงมักสามารถสร้างการยอมรับต่อโครงการพัฒนาที่ใช้เทคโนโลยี และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนได้ดีกว่า นักวิชาการไทยหลายท่านชี้ว่า ผู้นำท้องถิ่นในยุคดิจิทัลต้องมีบทบาทมากกว่าการเป็นผู้ปฏิบัติตามคำสั่ง หากแต่ต้องเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่สามารถสร้างวิสัยทัศน์ กระตุ้นการเรียนรู้ และลดช่องว่างด้านดิจิทัลในชุมชน (ณรงค์ เพชรประเสริฐ, 2563) แม้งานวิจัยด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะมีจำนวนมาก แต่งานศึกษาส่วนใหญ่ยังคงมุ่งเน้นองค์กรขนาดใหญ่หรือภาคเอกชน ขณะที่การศึกษาบทบาทของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในบริบทผู้นำปกครองท้องที่ยังมีจำกัด โดยเฉพาะการเชื่อมโยงภาวะผู้นำกับการเปลี่ยนผ่านสู่รัฐบาลดิจิทัลในระดับหมู่บ้านและตำบล ช่องว่างดังกล่าวสะท้อนถึงความจำเป็นในการศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในบริบทเฉพาะของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน เพื่ออธิบายกลไกการเปลี่ยนผ่านเชิงระบบในระดับพื้นที่อย่างรอบด้าน

จากการสังเคราะห์แนวคิดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสะท้อนให้เห็นว่า ภาวะผู้นำลักษณะนี้เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงขององค์กรภายใต้บริบทที่มีความไม่แน่นอนและความซับซ้อนสูง นักวิชาการคลาสสิก เช่น Burns (1978) และ Bass (1985) เสนอว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมุ่งเน้นการยกระดับคุณค่า ทัศนคติ และแรงจูงใจของผู้ตาม ผ่านการสร้างวิสัยทัศน์ร่วม การกระตุ้นแรงบันดาลใจ การส่งเสริมการคิดเชิงนวัตกรรม และการพัฒนาศักยภาพรายบุคคล ในบริบทของการบริหารภาครัฐ งานวิชาการชี้ให้เห็นว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีบทบาทสำคัญในการลดแรงต้านต่อการ

เปลี่ยนแปลง และสร้างความพร้อมเชิงจิตวิทยาและวัฒนธรรมองค์กร ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการปฏิรูประบบราชการ (Fernandez, & Rainey, 2006) โดยเฉพาะปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนผ่านสู่รัฐบาลดิจิทัล ซึ่งต้องการการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับโครงสร้าง กระบวนการทำงาน และวิธีคิดของบุคลากรภาครัฐ (Vial, 2019) งานวิจัยทั้งในและต่างประเทศสะท้อนอย่างสอดคล้องกันว่า การขาดผู้นำที่มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นหนึ่งในสาเหตุสำคัญของความล้มเหลวในการนำนโยบายและเทคโนโลยีดิจิทัลไปใช้จริงในภาครัฐ โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนาที่ยังมีข้อจำกัดด้านทรัพยากรและวัฒนธรรมองค์กรแบบราชการสูง (Heeks, 2006; Mergel et al., 2019)

5. แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำท้องถิ่นในยุคดิจิทัล

ภาวะผู้นำท้องถิ่นในยุคดิจิทัลเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในงานวิชาการด้านการบริหารรัฐกิจและการพัฒนาท้องถิ่น เนื่องจากการเปลี่ยนผ่านสู่รัฐบาลดิจิทัลมิได้เกิดขึ้นเฉพาะในระดับนโยบายหรือหน่วยงานส่วนกลาง หากแต่ต้องอาศัยบทบาทของผู้นำในระดับพื้นที่ซึ่งทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการแปลงนโยบายสู่การปฏิบัติจริง ภายใต้บริบทของความหลากหลายทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของชุมชน (OECD, 2020; United Nations, 2022) นักวิชาการร่วมสมัยมองว่าผู้นำท้องถิ่นในยุคดิจิทัลต้องเผชิญกับความท้าทายที่ซับซ้อนกว่าผู้นำในยุคก่อน ทั้งในด้านการบริหารข้อมูล การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การสื่อสารกับประชาชนผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ และการจัดการความคาดหวังของประชาชนที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (Meijer, & Bolívar, 2016) บทบาทดังกล่าวทำให้ภาวะผู้นำท้องถิ่นในยุคดิจิทัลไม่สามารถจำกัดอยู่เพียงการบริหารเชิงอำนาจตามกฎหมาย หากแต่ต้องเป็นผู้นำเชิงเครือข่าย ผู้นำเชิงนวัตกรรม และผู้นำการเปลี่ยนแปลงในระดับชุมชน ภาวะผู้นำท้องถิ่นในยุคดิจิทัลหมายถึง ความสามารถของผู้นำระดับพื้นที่ในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและข้อมูลเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการ การตัดสินใจ และการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยคำนึงถึงบริบทและความต้องการเฉพาะของชุมชน (OECD, 2019) แนวคิดดังกล่าวเน้นการผสมผสานระหว่างความเป็นผู้นำเชิงนโยบาย ความเข้าใจเทคโนโลยี และความสามารถในการสร้างความไว้วางใจในชุมชน Meijer, & Bolívar (2016) เสนอว่าผู้นำท้องถิ่นในยุคดิจิทัลต้องมีความสามารถในการทำงานภายใต้สภาพแวดล้อมแบบเปิด ซึ่งประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูล แสดงความคิดเห็น และตรวจสอบการทำงานของรัฐได้มากขึ้น ผู้นำจึงต้องปรับบทบาทจากผู้ควบคุมไปสู่ผู้เอื้ออำนวย และผู้สร้างความร่วมมือ บทบาทของผู้นำท้องถิ่นมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จของรัฐบาลดิจิทัลในระดับพื้นที่ เนื่องจากผู้นำเป็นผู้กำหนดทิศทาง สร้างการยอมรับ และลดแรงต้านต่อการเปลี่ยนแปลง งานวิจัยในต่างประเทศพบว่า องค์กรท้องถิ่นที่มีผู้นำซึ่งสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมมักมีระดับการใช้งานระบบดิจิทัลและการมีส่วนร่วมของประชาชนสูงกว่าองค์กรที่ขาดภาวะผู้นำดังกล่าว (Kettunen, & Kallio, 2019) ในบริบทของประเทศไทย กำนันและผู้ใหญ่บ้าน

มีบทบาทสำคัญในการเป็นตัวกลางเชิงนโยบายระหว่างรัฐกับประชาชน โดยเฉพาะในการสื่อสารข้อมูล การจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานของชุมชน และการอำนวยความสะดวกในการให้บริการภาครัฐ งานวิจัยในประเทศชี้ให้เห็นว่าผู้นำท้องถิ่นที่มีทักษะดิจิทัลและทัศนคติเชิงบวกต่อเทคโนโลยีสามารถขับเคลื่อนนโยบายรัฐบาลดิจิทัลในระดับพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่า เมื่อพิจารณาภายใต้กรอบการเปลี่ยนผ่านเชิงระบบ ผู้นำท้องถิ่นสามารถถูกมองเป็นผู้เล่นสำคัญในระดับช่องว่างนวัตกรรม (niche level) ซึ่งมีบทบาทในการทดลองแนวปฏิบัติใหม่และสร้างแบบอย่างของการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในชุมชน (Geels, 2011) การริเริ่มระบบรายงานออนไลน์ การใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อการสื่อสาร หรือการจัดทำฐานข้อมูลชุมชน ล้วนเป็นตัวอย่างของนวัตกรรมระดับพื้นที่ที่อาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงระบบในระยะยาว นักวิชาการหลายท่านชี้ว่าผู้นำท้องถิ่นที่มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสามารถทำหน้าที่เป็น “ตัวเร่งการเปลี่ยนผ่าน” โดยเชื่อมโยงแรงกดดันจากนโยบายระดับชาติ กับการปฏิบัติจริงในระดับชุมชน (Kattel, & Mergel, 2019) OECD (2019) ระบุว่าผู้นำท้องถิ่นในยุคดิจิทัลควรมีสมรรถนะสำคัญ ได้แก่ 1) ทักษะดิจิทัลและการจัดการข้อมูล 2) ความสามารถในการคิดเชิงระบบ 3) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง 4) ทักษะการสื่อสารและการมีส่วนร่วมของประชาชน งานวิจัยในประเทศไทยพบว่าการขาดทักษะดิจิทัลและการสนับสนุนด้านการเรียนรู้เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการขับเคลื่อนรัฐบาลดิจิทัลในระดับหมู่บ้านและตำบล โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทและพื้นที่ห่างไกล แม้รัฐบาลดิจิทัลจะเปิดโอกาสใหม่ให้แก่ผู้นำท้องถิ่น แต่ก็สร้างความท้าทายหลายประการ เช่น ความเหลื่อมล้ำด้านดิจิทัล ความต้านทานต่อการเปลี่ยนแปลง และข้อจำกัดด้านทรัพยากร นักวิชาการเตือนว่าการผลักดันรัฐบาลดิจิทัลโดยไม่คำนึงถึงบริบทพื้นที่อาจนำไปสู่การเพิ่มช่องว่างทางสังคม (Heeks, 2018) แม้งานวิจัยด้านภาวะผู้นำท้องถิ่นจะมีจำนวนมาก แต่งานศึกษาที่เชื่อมโยงภาวะผู้นำท้องถิ่นกับการเปลี่ยนผ่านสู่รัฐบาลดิจิทัลในระดับหมู่บ้านและตำบลยังมีจำกัด โดยเฉพาะการวิเคราะห์เชิงระบบที่บูรณาการมิติด้านผู้นำ เทคโนโลยี และบริบทชุมชนเข้าด้วยกัน

จากการสังเคราะห์แนวคิดภาวะผู้นำท้องถิ่นในยุคดิจิทัลชี้ให้เห็นว่า ผู้นำท้องถิ่นเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนรัฐบาลดิจิทัลในระดับพื้นที่ เนื่องจากทำหน้าที่เชื่อมโยงนโยบายจากส่วนกลางกับการปฏิบัติจริงในชุมชน นักวิชาการด้านการบริหารท้องถิ่นเห็นพ้องกันว่าผู้นำท้องถิ่นในยุคดิจิทัลต้องมีบทบาทมากกว่าการเป็นผู้ปฏิบัติตามนโยบาย หากแต่ต้องเป็นผู้นำเชิงนวัตกรรม ผู้นำเชิงเครือข่าย และผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่สามารถสร้างการยอมรับและการมีส่วนร่วมของประชาชน (Meijer, & Bolívar, 2016; OECD, 2020) งานวิจัยเกี่ยวกับรัฐบาลดิจิทัลระดับพื้นที่ระบุว่า ทักษะดิจิทัล ทัศนคติเชิงบวกต่อเทคโนโลยี และความสามารถในการบริหารการเปลี่ยนแปลงของผู้นำท้องถิ่น เป็นปัจจัยชี้ขาดที่กำหนดระดับความสำเร็จของการเปลี่ยนผ่านสู่รัฐบาลดิจิทัลในระดับหมู่บ้านและตำบล (Nam, 2019; Kettunen, & Kallio, 2019) อย่างไรก็ตาม ความเหลื่อมล้ำด้านดิจิทัล ข้อจำกัดด้านโครงสร้างพื้นฐาน และทรัพยากรบุคคลยังคงเป็นความท้าทายสำคัญที่ผู้นำท้องถิ่นต้องเผชิญ (United Nations, 2022)

6. สรุป

บทความวิชาการเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนผ่านสู่รัฐบาลดิจิทัลของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน: การวิเคราะห์เชิงระบบ มีวัตถุประสงค์หลักเพื่ออธิบายกลไกการเปลี่ยนผ่านสู่รัฐบาลดิจิทัลในระดับผู้นำปกครองท้องที่ โดยใช้กรอบการวิเคราะห์เชิงระบบเป็นฐานในการทำความเข้าใจความสัมพันธ์เชิงพลวัตขององค์ประกอบต่างๆ ภายในระบบการบริหารภาครัฐระดับพื้นที่ การศึกษาเรื่องนี้ตั้งอยู่บนสมมติฐานสำคัญว่า การเปลี่ยนผ่านสู่รัฐบาลดิจิทัลมิใช่กระบวนการเชิงเส้นหรือเป็นผลจากปัจจัยด้านเทคโนโลยีเพียงประการเดียว หากแต่เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างและเชิงกระบวนทัศน์ที่เกิดจากปฏิสัมพันธ์ของปัจจัยหลายมิติและหลายระดับ ซึ่งสอดคล้องกับธรรมชาติของการปฏิรูประบบราชการในยุคดิจิทัลในเชิงแนวคิด บทความอาศัยกรอบ รัฐบาลดิจิทัล เพื่อกำหนดขอบเขตและทิศทางของการเปลี่ยนผ่าน โดยมองว่ารัฐบาลดิจิทัลเป็นรูปแบบการบริหารภาครัฐที่ใช้ดิจิทัลเป็นฐานคิด ครอบคลุมการบริหารเชิงข้อมูล การบูรณาการระบบงานและฐานข้อมูล การออกแบบบริการสาธารณะที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง และการเสริมสร้างธรรมาภิบาลผ่านความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน กรอบแนวคิดดังกล่าวช่วยยกระดับการศึกษาออกจากการมองรัฐบาลดิจิทัลในฐานะเครื่องมือทางเทคนิค ไปสู่การมองเป็นการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของรัฐ ซึ่งมีนัยสำคัญต่อบทบาท หน้าที่ และความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างรัฐกับประชาชนในระดับพื้นที่ อย่างไรก็ตาม การอธิบายการเปลี่ยนผ่านสู่รัฐบาลดิจิทัลในระดับกำนันและผู้ใหญ่บ้านจำเป็นต้องก้าวข้ามกรอบเชิงหน้าที่หรือเชิงพฤติกรรมรายบุคคล บทความจึงบูรณาการแนวคิด การเปลี่ยนผ่านเชิงระบบ (Systemic Transition) และมุมมองหลายระดับ (Multi-Level Perspective) เพื่ออธิบายพลวัตของการเปลี่ยนแปลงในลักษณะองค์รวม โดยชี้ให้เห็นว่า การเปลี่ยนผ่านดังกล่าวเป็นผลจากการปะทะสังสรรค์ระหว่างแรงกดดันจากระดับภูมิทัศน์ เช่น นโยบายรัฐบาลดิจิทัลระดับชาติ การพัฒนาเทคโนโลยี และความคาดหวังของสังคม การปรับตัวของโครงสร้างและกฎเกณฑ์ในระดับระบอบของระบบราชการ และการริเริ่มนวัตกรรมเชิงปฏิบัติในระดับพื้นที่ การใช้กรอบเชิงระบบดังกล่าวทำให้สามารถอธิบายได้ว่า ความสำเร็จของรัฐบาลดิจิทัลในระดับชุมชนขึ้นอยู่กับระดับความสอดประสานขององค์ประกอบทั้งระบบ มากกว่าความพร้อมของปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งโดยลำพัง ภายใต้บริบทของการเปลี่ยนผ่านเชิงระบบ บทความให้ความสำคัญกับ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) ในฐานะกลไกเชิงสถาบันที่เชื่อมโยงนโยบาย เทคโนโลยี และบริบทชุมชนเข้าด้วยกัน กำนันและผู้ใหญ่บ้านถูกอธิบายในฐานะผู้นำระดับพื้นที่ที่มิได้ทำหน้าที่เพียงถ่ายทอดคำสั่งจากส่วนกลาง หากแต่ต้องสร้างวิสัยทัศน์ด้านดิจิทัล กระตุ้นแรงจูงใจ ลดแรงต้านต่อการเปลี่ยนแปลง และส่งเสริมการเรียนรู้ของทั้งบุคลากรและประชาชนในชุมชน ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงจึงมีบทบาทสำคัญในการแปลงนโยบายดิจิทัล ให้กลายเป็นการปฏิบัติดิจิทัลที่สอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของพื้นที่

จากการสังเคราะห์กรอบแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง บทความได้นำเสนอ องค์ความรู้ใหม่ในรูปของกรอบการเปลี่ยนผ่านเชิงระบบสำหรับผู้นำชุมชนสู่รัฐบาลดิจิทัลอย่างยั่งยืน โดยจำแนกปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนผ่านออกเป็น 4 กลุ่มหลัก ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านบุคคล โดยเฉพาะภาวะผู้นำดิจิทัลและทักษะดิจิทัลของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน 2) ปัจจัยด้านองค์กรและนโยบาย ซึ่งครอบคลุมการสนับสนุนเชิงสถาบัน กฎหมาย และกลไกการกำกับดูแล 3) ปัจจัยด้านเทคโนโลยีและโครงสร้างพื้นฐาน อันเป็นเงื่อนไขเชิงวัตถุของการให้บริการดิจิทัล และ 4) ปัจจัยด้านบริบทชุมชน ซึ่งสะท้อนความแตกต่างทางสังคม เศรษฐกิจ และความเหลื่อมล้ำด้านดิจิทัล บทความเน้นว่าปัจจัยทั้งสี่กลุ่มมิได้ดำรงอยู่อย่างแยกส่วน หากแต่มีความสัมพันธ์เชิงพลวัตและเชื่อมโยงกันเป็นวงจรของการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (feedback loop)

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การพัฒนากรอบการเปลี่ยนผ่านเชิงระบบที่มองปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนผ่านสู่รัฐบาลดิจิทัลของกำนันและผู้ใหญ่บ้านเป็นระบบนิเวศเชิงพลวัต ไม่ใช่กระบวนการเชิงเส้น ความสำเร็จขึ้นอยู่กับความสมดุลของ 4 ระบบหลักที่สนับสนุนซึ่งกันและกัน ได้แก่ 1) ระบบภาวะผู้นำดิจิทัล 2) ระบบโครงสร้างพื้นฐานและเทคโนโลยี 3) ระบบสังคม วัฒนธรรม และสมรรถนะบุคลากร และ 4) ระบบนโยบาย การกำกับดูแล และการมีส่วนร่วมชุมชน การเปลี่ยนผ่านนี้ขับเคลื่อนโดยกลไกการเรียนรู้ต่อเนื่อง 4 ประการ การพัฒนาทักษะดิจิทัล การสร้างวิสัยทัศน์ร่วม การบูรณาการข้ามภาคส่วน และการใช้ข้อมูลย้อนกลับ กรอบนี้ช่วยอธิบายความสัมพันธ์เชิงระบบของปัจจัยต่างๆ ใช้เป็นแนวทางเชิงนโยบายและการปฏิบัติได้ ดังภาพที่ 1

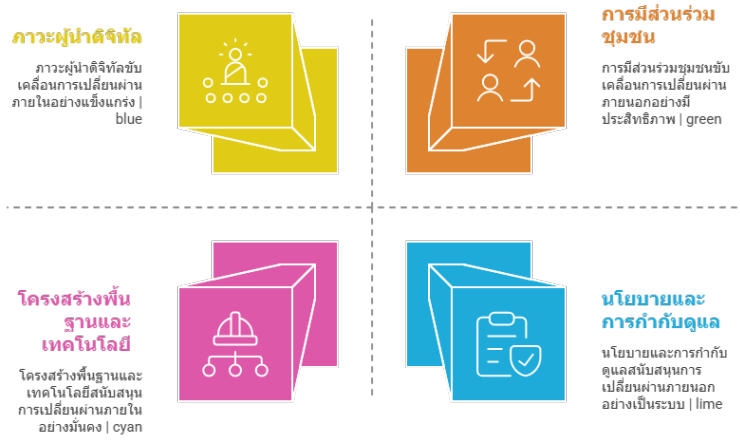

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

ณรงค์ เพชรประเสริฐ. (2563). *ภาวะผู้นำท้องถิ่นกับการพัฒนาชุมชนในยุคดิจิทัล*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พรทิพย์ ศรีสุวรรณ. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของรัฐบาลดิจิทัลในระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *วารสารการบริหารรัฐกิจ*, 14(2), 85-104.

สมชาย อินทร์แปลง. (2564). การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารงานหมู่บ้าน. *วารสารการพัฒนาท้องถิ่น*, 10(1), 45-62.

สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน). (2566). *ยุทธศาสตร์รัฐบาลดิจิทัล พ.ศ. 2566-2570.* กรุงเทพฯ: สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน).

Ansell, C., & Gash, A. (2008). Collaborative governance in theory and practice. *Journal of Public Administration Research and Theory,* 18(4), 543-571. https://doi.org/10.1093/jopart/mum032

Bass, B. M. (1985). *Leadership and performance beyond expectations*. New York, NY: Free Press.

Bass, B. M., & Riggio, R. E. (2006). *Transformational leadership.* (2nd ed.). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

Burns, J. M. (1978). *Leadership*. New York, NY: Harper & Row.

Davis, F. D. (1989). Perceived usefulness, perceived ease of use, and user acceptance of information technology. *MIS Quarterly,* 13(3), 319-340. https://doi.org/10.2307/249008

Dunleavy, P., Margetts, H., Bastow, S., & Tinkler, J. (2006). New public management is dead Long live digital-era governance. *Journal of Public Administration Research and Theory,* 16(3), 467-494. https://doi.org/10.1093/jopart/mui057

Fernandez, S., & Rainey, H. G. (2006). Managing successful organizational change in the public sector. *Public Administration Review*, 66(2), 168-176. https://doi.org/10.1111/j.1540-6210.2006.00570.x

Fountain, J. E. (2001). *Building the virtual state: Information technology and institutional change*. Washington, DC: Brookings Institution Press.

Geels, F. W. (2002). Technological transitions as evolutionary reconfiguration processes. *Research Policy,* 31(8-9), 1257-1274. https://doi.org/10.1016/S0048-7333(02)00062-8

Geels, F. W. (2011). The multi-level perspective on sustainability transitions. *Environmental Innovation and Societal Transitions,* 1(1), 24-40. https://doi.org/10.1016/j.eist.2011.02.002

Geels, F. W., & Schot, J. (2007). Typology of sociotechnical transition pathways. *Research Policy,* 36(3), 399-417. https://doi.org/10.1016/j.respol.2007.01.003

Heeks, R. (2006). *Implementing and managing eGovernment*. London: SAGE Publications.

Heeks, R. (2018). *Information and communication technology for development (ICT4D).* Routledge Handbook of Development Management. London, England: Routledge.

Helsper, E. J. (2021). *The digital disconnect: The social causes and consequences of digital inequalities*. London, England: Routledge.

Janssen, M., Charalabidis, Y., & Zuiderwijk, A. (2012). Benefits, adoption barriers and myths of open data and open government. *Information Systems Management,* 29(4), 258-268. https://doi.org/10.1080/10580530.2012.716740

Kattel, R., & Mergel, I. (2019). Estonia's digital transformation. *Public Administration Review,* 79(5), 773-779. https://doi.org/10.1111/puar.13005

Kettunen, P., & Kallio, J. (2019). Digital transformation and leadership. *International Journal of Information Management,* 45, 128-139. https://doi.org/10.1016/j.ijinfomgt.2018.10.011

Layne, K., & Lee, J. (2001). Developing fully functional e-government. *Government Information Quarterly*, 18(2), 122-136. https://doi.org/10.1016/S0740-624X(01)00066-1

Meijer, A., & Bekkers, V. (2015). A metatheory of e-government. *Government Information Quarterly,* 32(3), 237-245. https://doi.org/10.1016/j.giq.2015.04.003

Meijer, A., & Bolívar, M. P. R. (2016). Governing the smart city. *Information Polity*, 21(1), 3-17. https://doi.org/10.3233/IP-150361

Mergel, I., Edelmann, N., & Haug, N. (2019). Defining digital transformation. *Government Information Quarterly*, 36(4), 101385. https://doi.org/10.1016/j.giq.2019.06.002

Nam, T. (2019). Does e-government raise effectiveness and efficiency? *Government Information Quarterly*, 36(4), 101408. https://doi.org/10.1016/j.giq.2019.101408

OECD. (2014). *Recommendation of the Council on digital government strategies*. Paris: OECD Publishing.

OECD. (2020). *The digital government policy framework.* Paris: OECD Publishing.

Osborne, S. P. (2010). *The new public governance?* London, England: Routledge.

Rotmans, J., Kemp, R., & van Asselt, M. (2001). More evolution than revolution: Transition management in public policy. *Foresight*, 3(1), 15-31. https://doi.org/10.1108/14636680110803003

United Nations. (2020). *United Nations e-government survey 2020.* New York, NY: United Nations.

Van Dijk, J. (2020). *The digital divide*. Cambridge: Polity Press.

Venkatesh, V., & Davis, F. D. (2000). A theoretical extension of the technology acceptance model. *Management Science,* 46(2), 186-204. https://doi.org/10.1287/mnsc.46.2.186.11926

Vial, G. (2019). Understanding digital transformation. *Journal of Strategic Information Systems*, 28(2), 118-144. https://doi.org/10.1016/j.jsis.2019.01.003

ภาคผนวก

กระบวนการพิจารณาบทความของวารสารวิชาการธรรมทรรศน์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

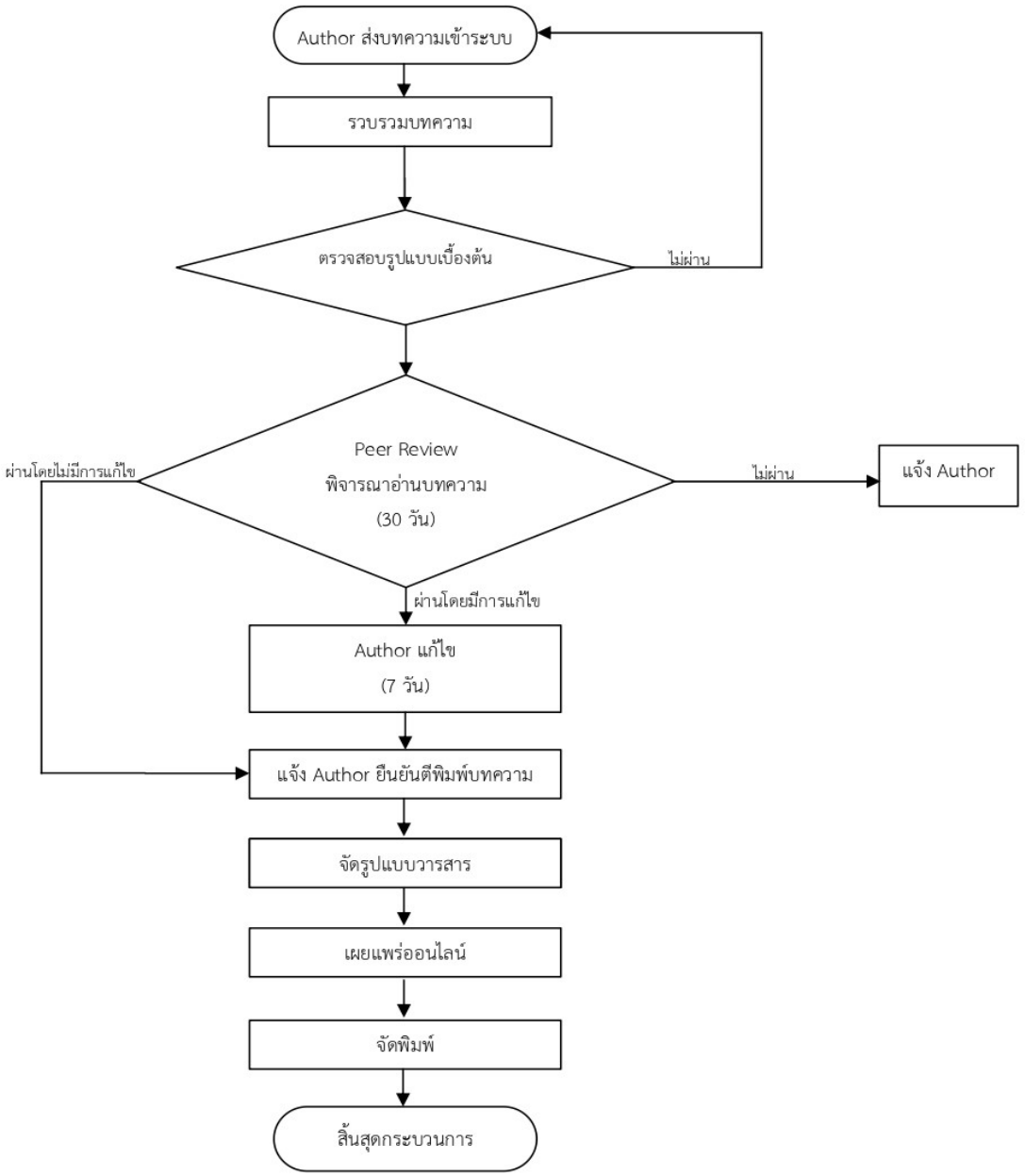

คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ

สถานที่ติดต่อเกี่ยวกับบทความ

สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
30 หมู่ 1 ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000
โทรศัพท์ 085-752-1693

1. ส่วนประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

วารสารวิชาการธรรมทรรศน์ ตีพิมพ์บทความประเภทต่างๆ ดังนี้

1.1 บทความพิเศษ บทความทางวิชาการพิเศษ ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการอย่างเข้มข้นและผ่านการอ่านและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้นๆ มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักวิชาการในวงการวิชาการ/วิชาชีพ

1.2 บทความทางวิชาการ ที่เสนอเนื้อหาความรู้ วิชาการ มีกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนิสิต นักศึกษา หรือประชาชนทั่วไป

1.3 บทความวิจัย (Research Article) ได้แก่ รายงานผลงานวิจัยใหม่ที่มีองค์ความรู้อันเป็นประโยชน์ ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดๆ มาก่อน

1.4 บทความปริทรรศน์ (Review Article) เป็นบทความที่รวบรวมความรู้จากตำรา หนังสือและวารสารใหม่ หรือจากผลงานและประสบการณ์ของผู้นิพนธ์มาเรียบเรียงขึ้น โดยมีการวิเคราะห์สังเคราะห์วิจารณ์เปรียบเทียบกัน

1.5 ปกิณกะ (Miscellany) ได้แก่ บทความทบทวนความรู้ เรื่องแปล ย่อความจากวารสารต่างประเทศ การแสดงความคิดเห็น วิจารณ์ แนะนำเครื่องมือใหม่ ตำราหรือหนังสือใหม่ที่น่าสนใจ หรือข่าวการประชุมทั้งระดับชาติและระดับนานาชาติ

การส่งบทความ

บทความที่จะตีพิมพ์ในวารสารวิชาการธรรมทรรศน์ ต้องส่งผ่านระบบลงทะเบียนออนไลน์ http://www.tci-thaijo.org/index.php/dhammathas และรอการตรวจสอบจากกองบรรณาธิการ

การตรวจสอบบทความและพิสูจน์อักษร

ผู้นิพนธ์ควรตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของบทความที่วารสารกำหนด ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องแน่นอน พร้อมทั้งพิสูจน์อักษรก่อนที่จะส่งบทความนี้ให้กับบรรณาธิการ การเตรียมบทความให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารจะทำให้การพิจารณาตีพิมพ์มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร

การเตรียมบทความ

บทความต้องเป็นตัวพิมพ์ดีด โดยใช้ชุดแบบอักษร (font) ชนิดไทยสารบรรณ (TH Sarabun PSK) ขนาดอักษร 16 จัดกั้นหลังตรง และมีระยะห่างระหว่างบรรทัดหนึ่งช่อง (Double Spacing) ตลอดเอกสาร พิมพ์หน้าเดียวลงบนกระดาษ (A4) พิมพ์ให้ห่างจากขอบกระดาษ **ด้านซ้าย และด้านขวา ขนาด 3.81 ซม. ด้านบน ขนาด 4.5 ซม. และด้านล่าง ขนาด 4.01 ซม.** พร้อมใส่หมายเลขหน้ากำกับทางมุมขวาบนทุกหน้า บทความไม่ควรยาวเกิน 12 หน้ากระดาษพิมพ์ (A4) โดยนับรวมภาพประกอบและตาราง

การพิจารณาและคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) อย่างน้อย 2 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความ และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double - blind Peer Review)

2. ส่วนบทคัดย่อ (Abstract)

บทคัดย่อควรมีความยาวไม่เกิน 350 คำ โดยแยกต่างหากจากเนื้อเรื่อง บทความวิจัย/วิชาการต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ซึ่งบทคัดย่อควรเขียนให้ได้ใจความทั้งหมดของเรื่อง ไม่ต้องอ้างอิงเอกสาร รูปภาพ หรือตาราง และ**ให้มีเพียง 2 ส่วนเท่านั้น คือ**

1) **วัตถุประสงค์** ควรกล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา

2) **ผลการวิจัยพบว่า** ควรประกอบด้วย ผลที่ได้รับจากการค้นคว้า ศึกษา และผลของค่าสถิติ (ในกรณีมีการวิเคราะห์)

3) **คำสำคัญ** ควรมีคำสำคัญไม่เกิน 3 คำ ที่ครอบคลุมชื่อเรื่องที่ศึกษาและจะปรากฏอยู่ในส่วนท้ายของบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และคั่นด้วยเครื่องหมายอัฒภาค (Semicolon) (;)

3. ส่วนเนื้อเรื่อง ควรประกอบด้วย

3.1 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทความวิจัย ประกอบด้วย

3.1.1 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (Review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่างๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้งนี้

3.1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives) เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายของการวิจัย รวมถึงรวบรวมหลักการ วิธีการ โดยมีรายละเอียดว่าจะต้องศึกษาอะไรบ้าง เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล และเสนอผลการวิจัยได้อย่างชัดเจน

3.1.3 วิธีดำเนินการวิจัย (Methods) เป็นการกำหนด วิธีการ กิจกรรม รายละเอียดของการวิจัย การศึกษาประชากร และกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา และวิธีการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย รวมทั้งสถิติที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล

3.1.4 สรุปผลการวิจัย (Results) เป็นการแสดงผลที่ได้จากการศึกษาและวิเคราะห์ในข้อ 3.1.2 ควรจำแนกผลออกเป็นหมวดหมู่และสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยการบรรยายในเนื้อเรื่องและแสดงรายละเอียดเพิ่มเติมด้วยภาพประกอบ ตาราง กราฟ หรือแผนภูมิ ตามความเหมาะสม

3.1.5 อภิปรายผลการวิจัย (Discussion) เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาจากการวิเคราะห์ของผู้นิพนธ์ นำมาเปรียบเทียบกับผลการวิจัยของผู้อื่น เพื่อให้มีความเข้าใจหรือเกิดความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนั้น รวมทั้งข้อดี ข้อเสียของวิธีการศึกษา เสนอแนะความคิดเห็นใหม่ๆ ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์

3.1.6 ข้อเสนอแนะ (Suggestion) การแนะแนวการนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

3.1.7 องค์ความรู้ที่ได้รับ (Knowledge Assets) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการสังเคราะห์ หลักการ วิธีการ ในลักษณะความเรียง แผนภาพ แผนภูมิ หรือผังมโนทัศน์ เพื่อให้ได้ความรู้ที่ได้จากการวิจัยนั้น

3.1.8 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) 7th edition เป็นการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อความไว้ในเครื่องหมายวงเล็บ ( ) แทรกในเนื้อหา ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมา เพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่างๆ ที่ง่ายต่อการศึกษาและการปฏิบัติ

3.2 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทความวิชาการ ประกอบด้วย

3.2.1 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (Review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่างๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้ง

3.2.2 เนื้อหา (Content) เรื่องราวที่ผู้เขียนต้องการจะให้ผู้อ่านได้รับทราบ เนื้อหาที่ดีต้องมีรายละเอียดที่ชัดเจนและน่าสนใจ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสมรรถภาพทางความคิดของผู้เขียนเป็นสำคัญ

3.2.3 สรุป (Summarizing) เป็นวิธีการเขียนบทความที่ผู้เขียนจะต้องเขียนให้เหลือเฉพาะส่วนที่มีความสำคัญ เป็นการกลั่นกรอง การรวบรวมหรือการลดข้อความให้เหลือส่วนที่สำคัญเท่านั้น

3.2.4 องค์ความรู้ที่ได้รับ (Knowledge Assets) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการสังเคราะห์ หลักการ วิธีการ ในลักษณะความเรียง แผนภาพ แผนภูมิ หรือผังมโนทัศน์ เพื่อให้ได้ความรู้ที่ได้จากการวิจัยนั้น

3.2.5 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) 7th edition เป็นการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อความไว้ในเครื่องหมายวงเล็บ ( ) แทรกในเนื้อหา ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่างๆ ที่ง่ายต่อการศึกษาและการปฏิบัติ

3.3 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทวิจารณ์หนังสือ ประกอบด้วย

3.3.1 ชื่อเรื่องของหนังสือ (Title) ให้ระบุทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

3.3.2 ชื่อผู้เขียนหนังสือ (Author) ให้ระบุชื่อเต็มทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุสถาบันหรือหน่วยงานที่ผู้เขียนสังกัด

3.3.3 ชื่อผู้วิจารณ์ (Name of Reviews) ให้ระบุชื่อเต็มทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุสถาบันหรือหน่วยงานที่ผู้วิจารณ์สังกัด

3.3.4 เนื้อหาการวิจารณ์ (Reviews Content) ในการเขียนเกี่ยวกับหนังสือวิจารณ์เนื้อเรื่องจะเป็นส่วนแสดงความคิดเห็นและรายละเอียดในการวิจารณ์ โดยนำเสนอเรื่องราวจุดเด่นจุดบกพร่องของเรื่อง โดยทำการวิจารณ์หรือวิพากษ์อย่างมีหลักเกณฑ์และเหตุผลตามหลักวิชาการ

3.3.5 สรุป (Summarizing) เป็นวิธีการเขียนสรุปความคิดเห็นทั้งหมดที่วิจารณ์ รวมถึงให้ข้อคิดหรือข้อสังเกตที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้อ่าน

3.3.6 องค์ความรู้ที่ได้รับ (Knowledge Assets) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการสังเคราะห์ หลักการ วิธีการ ในลักษณะความเรียง แผนภาพ แผนภูมิ หรือผังมโนทัศน์ เพื่อให้ได้ความรู้ที่ได้จากการวิจัยนั้น

3.3.7 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) 7th edition เป็นการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อความไว้ในเครื่องหมายวงเล็บ ( ) แทรกในเนื้อหา ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่างๆ ที่ง่ายต่อการศึกษาและการปฏิบัติ

การเขียนอ้างอิงในเนื้อหาแบบ APA 7th edition

รูปแบบ	การเขียนอ้างอิงในเนื้อหา (ภาษาไทย)	การเขียนอ้างอิงในเนื้อหา (ภาษาอังกฤษ)
ผู้แต่ง 1 คน	หน้าข้อความ: ชื่อ/นามสกุล/(ปีที่พิมพ์,/หน้า/(ถ้ามี)) หลังข้อความ: (ชื่อ/นามสกุล,/ปีที่พิมพ์,/หน้า/(ถ้ามี))	หน้าข้อความ: นามสกุล/(ปีที่พิมพ์,/p./เลขหน้า(ถ้ามี)) หลังข้อความ: (นามสกุล,/ปีที่พิมพ์,/p./เลขหน้า(ถ้ามี))
ตัวอย่าง	**การเขียนอ้างอิงหน้าข้อความ:** อนุสรณ์ นางทะราช (2567, หน้า 215-230) Vichitphan (2024, pp. 117-134) **การเขียนอ้างอิงหลังข้อความ:** (อนุสรณ์ นางทะราช, 2567, หน้า 215-230) (Vichitphan, 2024, pp. 117-134)	
ผู้แต่ง 2 คน	หน้าข้อความ: ชื่อ/นามสกุล[1]/และชื่อ/นามสกุล[2]/(ปีที่พิมพ์,/หน้า(ถ้ามี)) หลังข้อความ: (ชื่อ/นามสกุล[1]/และชื่อ/นามสกุล[2]/ปีที่พิมพ์,/หน้า(ถ้ามี))	หน้าข้อความ: นามสกุล[1]/และนามสกุล[2]/(ปีที่พิมพ์,/p./เลขหน้า(ถ้ามี)) หลังข้อความ: (นามสกุล[1]/และนามสกุล[2],/ปีที่พิมพ์,/p./เลขหน้า(ถ้ามี)) **อ้างอิงหน้าเดียวใช้ p. อ้างอิงหลายหน้าเดียวใช้ pp.
ตัวอย่าง	**การเขียนอ้างอิงหน้าข้อความ:** เทอดศักดิ์ ไป่จันทึก และนิลุบล ไพเราะ (2567) Chaweevong & Duangwilai (2024) **การเขียนอ้างอิงหลังข้อความ:** (เทอดศักดิ์ ไป่จันทึก และนิลุบล ไพเราะ, 2567) (Chaweevong & Duangwilai, 2024)	

รูปแบบ	การเขียนอ้างอิงในเนื้อหา (ภาษาไทย)	การเขียนอ้างอิงในเนื้อหา (ภาษาอังกฤษ)
ผู้แต่ง 3 คน	หน้าข้อความ: ชื่อ/นามสกุล,[1]/ชื่อ/นามสกุล[2]/และชื่อ/นามสกุล[3]/(ปีที่พิมพ์,/หน้า (ถ้ามี)) หลังข้อความ: (ชื่อ/นามสกุล,[1]/ชื่อ/นามสกุล[2]/และชื่อ/นามสกุล,[3]/ปีที่พิมพ์,/หน้า (ถ้ามี))	หน้าข้อความ: นามสกุล,[1]/นามสกุล[2]/และนามสกุล[3]/(ปีที่พิมพ์,/p./เลขหน้า(ถ้ามี)) หลังข้อความ: (นามสกุล,[1]/นามสกุล[2]/และนามสกุล[3],/ปีที่พิมพ์,/p./เลขหน้า(ถ้ามี))
ตัวอย่าง	**การเขียนอ้างอิงหน้าข้อความ:** ปลิชา แหลมครบุรี, กฤษกนก ดวงชาทม และชยากานต์ เรืองสุวรรณ (2567) Wongkhiao, Ngamprakhon & Chaisuk (2024) **การเขียนอ้างอิงหลังข้อความ:** (ปลิชา แหลมครบุรี, กฤษกนก ดวงชาทม และชยากานต์ เรืองสุวรรณ, 2567) (Wongkhiao, Ngamprakhon & Chaisuk, 2024)	
ผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป	หน้าข้อความ: ชื่อ/นามสกุล[1]/และคณะ/(ปีที่พิมพ์,/เลขหน้า (ถ้ามี)) หลังข้อความ: (ชื่อ/นามสกุล[1]/และคณะ/ปีที่พิมพ์,/เลขหน้า (ถ้ามี))	หน้าข้อความ: นามสกุล[1]/et/al./(ปีที่พิมพ์,/p./เลขหน้า(ถ้ามี)) หลังข้อความ: (นามสกุล[1]/et/al.,/ปีที่พิมพ์,/p./เลขหน้า(ถ้ามี))
ตัวอย่าง	**การเขียนอ้างอิงหน้าข้อความ:** ขวัญใจ แก้วแสง และคณะ (2567) Thummakun et al. (2024) **การเขียนอ้างอิงหลังข้อความ:** (ขวัญใจ แก้วแสง และคณะ, 2567) (Thummakun et al., 2024)	
ผู้แต่งเป็นกลุ่มบุคคลหรือนิติบุคคล	หน้าข้อความ: ชื่อหน่วยงานหรือสำนักงาน/(ปีที่พิมพ์,/หน้า/(ถ้ามี)) หลังข้อความ: (ชื่อหน่วยงานหรือสำนักงาน,/ปีที่พิมพ์,/หน้า/(ถ้ามี))	หน้าข้อความ: ชื่อหน่วยงานหรือสำนักงาน/(ปีที่พิมพ์,/p./เลขหน้า(ถ้ามี)) หลังข้อความ: (ชื่อหน่วยงานหรือสำนักงาน,/ปีที่พิมพ์,/p./เลขหน้า(ถ้ามี))
ตัวอย่าง	**การเขียนอ้างอิงหน้าข้อความ:** สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2563) The Ministry of Education (2010) **การเขียนอ้างอิงหลังข้อความ:** (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2563) (The Ministry of Education, 2010)	

รูปแบบ	การเขียนอ้างอิงในเนื้อหา (ภาษาไทย)	การเขียนอ้างอิงในเนื้อหา (ภาษาอังกฤษ)
ผู้แต่งที่มีฐานันดรศักดิ์ หรือ บรรดาศักดิ์	หน้าข้อความ: ชื่อ,/ฐานันดรศักดิ์/(ปีที่พิมพ์, /หน้า (ถ้ามี)) หลังข้อความ: (ชื่อ,/ฐานันดรศักดิ์/ปีที่พิมพ์, /หน้า (ถ้ามี))	หน้าข้อความ: ชื่อ,/ฐานันดรศักดิ์/(ปีที่พิมพ์, /p./เลขหน้า(ถ้ามี)) หลังข้อความ: (ชื่อ,/ฐานันดรศักดิ์/ปีที่พิมพ์, /p./เลขหน้า(ถ้ามี))
ตัวอย่าง	**การเขียนอ้างอิงหน้าข้อความ:** นราธิปพงศ์ประพันธ์, พระเจ้าวรวงศ์เธอ, กรมหมื่น (2519) **การเขียนอ้างอิงหลังข้อความ:** (นราธิปพงศ์ประพันธ์, พระเจ้าวรวงศ์เธอ, กรมหมื่น, 2519)	
ผู้แต่งที่เป็นพระภิกษุทั่วไป	หน้าข้อความ: พระ พระมหา/(ปีที่พิมพ์,/เลขหน้า (ถ้ามี)) หลังข้อความ: (พระ พระมหา,/ปีที่พิมพ์,/เลขหน้า (ถ้ามี))	หน้าข้อความ: พระ พระมหา/(ปีที่พิมพ์,/p./เลขหน้า(ถ้ามี)) หลังข้อความ: (พระ พระมหา,/ปีที่พิมพ์,/p./เลขหน้า(ถ้ามี))
ตัวอย่าง	**การเขียนอ้างอิงหน้าข้อความ:** พระขรรค์ชัย สุวฑฺโฒ (2562) Phra Boonruang Thitadhammo (2004) **การเขียนอ้างอิงหลังข้อความ:** (พระขรรค์ชัย สุวฑฺโฒ, 2562) (Phra Boonruang Thitadhammo, 2004)	
พระภิกษุที่มีสมณศักดิ์	หน้าข้อความ: ชื่อสมณศักดิ์/(ปีที่พิมพ์,/หน้า(ถ้ามี)) หลังข้อความ: (ชื่อสมณศักดิ์,/ปีที่พิมพ์,/หน้า (ถ้ามี))	หน้าข้อความ: ชื่อสมณศักดิ์/(ปีที่พิมพ์,/p./เลขหน้า(ถ้ามี)) หลังข้อความ: (ชื่อสมณศักดิ์,/ปีที่พิมพ์,/p./เลขหน้า(ถ้ามี))
ตัวอย่าง	**การเขียนอ้างอิงหน้าข้อความ:** พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2550) Phra Brahmagunabhorn (P.A. Payutto) (2007) **การเขียนอ้างอิงหลังข้อความ:** (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2550) (Phra Brahmagunabhorn (P.A. Payutto), 2007)	
เอกสารทุติยภูมิ (อ้างถึงใน)	หน้าข้อความ: ชื่อ นามสกุล/(ปีที่พิมพ์,/อ้างถึงใน/ชื่อ นามสกุล,/ปีที่พิมพ์,/หน้า(ถ้ามี)) หลังข้อความ: (ชื่อ นามสกุล,/ปีที่พิมพ์,/อ้างถึงใน/ชื่อ นามสกุล,/ปีที่พิมพ์,/หน้า/(ถ้ามี))	หน้าข้อความ: นามสกุล/(ปีที่พิมพ์,/as cited in/นามสกุล,/ปีที่พิมพ์,/p./เลขหน้า(ถ้ามี)) หลังข้อความ: (นามสกุล,/ปีที่พิมพ์,/as cited in/นามสกุล,/ปีที่พิมพ์,/p./เลขหน้า(ถ้ามี))

รูปแบบ	การเขียนอ้างอิงในเนื้อหา (ภาษาไทย)	การเขียนอ้างอิงในเนื้อหา (ภาษาอังกฤษ)
ตัวอย่าง	**การเขียนอ้างอิงหน้าข้อความ:** วิโรจน์ สารรัตนะ (2556, อ้างถึงใน อิสริยา กลิ่นสุนทร, 2564) Krejcie & Morgan (1970, as cited in Pengsawat, 2010) **การเขียนอ้างอิงหลังข้อความ:** (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2556, อ้างถึงใน อิสริยา กลิ่นสุนทร, 2564) (Krejcie & Morgan, 1970, as cited in Pengsawat, 2010)	
ราชกิจจานุเบกษา	หน้าข้อความ: ชื่อพระราชบัญญัติ/(ปีที่พิมพ์) หลังข้อความ: (ชื่อพระราชบัญญัติ,/ปีที่พิมพ์)	หน้าข้อความ: ชื่อพระราชบัญญัติ/(ปีที่พิมพ์) หลังข้อความ: (ชื่อพระราชบัญญัติ,/ปีที่พิมพ์)
ตัวอย่าง	**การเขียนอ้างอิงหน้าข้อความ:** พระราชบัญญัติโบราณสถานโบราณวัตถุศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 (2504) **การเขียนอ้างอิงหลังข้อความ:** (พระราชบัญญัติโบราณสถานโบราณวัตถุศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504, 2504)	
การอ้างอิงข้อมูลจากการสัมภาษณ์	หน้าข้อความ: ชื่อ/นามสกุล/(สัมภาษณ์,/วัน/เดือน/ปีที่สัมภาษณ์) หลังข้อความ: (ชื่อ/นามสกุล,/สัมภาษณ์,/วัน/เดือน/ปีที่สัมภาษณ์)	หน้าข้อความ: นามสกุล/ชื่อ/(Interview,/เดือน/วัน,ปีที่สัมภาษณ์) หลังข้อความ: (นามสกุล/ชื่อ,/Interview,/เดือน/วัน,ปีที่สัมภาษณ์)
ตัวอย่าง	**การเขียนอ้างอิงหน้าข้อความ:** พระครูสุวิธานพัฒนบัณฑิต (สัมภาษณ์, 15 สิงหาคม 2557) Meekhodkong, P. (Interview, 2023) **การเขียนอ้างอิงหลังข้อความ:** (พระครูสุวิธานพัฒนบัณฑิต, สัมภาษณ์, 15 สิงหาคม 2557) (Meekhodkong, P., Interview, August, 15, 2023)	
พระไตรปิฎกและอรรถกถา	ให้อ้างชื่อย่อคัมภีร์ เล่ม/ข้อ/หน้า. และให้วงเล็บ คำว่า (บาลี) ไว้หลังคำย่อ ในกรณีที่ใช้พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี หรือวงเล็บคำว่า (ไทย) ไว้หลังคำย่อ ในกรณีที่ใช้พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย	
ตัวอย่าง	**การเขียนอ้างอิงหน้าข้อความ:** องฺ.ทุก. (ไทย) 20/395/106, วิ.ม. (ไทย) 5/14/19 **การเขียนอ้างอิงหลังข้อความ:** (องฺ.ทุก. (ไทย) 20/395/106), (วิ.ม. (ไทย) 5/14/19)	

หมายเหตุ: เครื่องหมาย / คือ เว้นวรรคโดยการเคาะ 1 ครั้ง

ผู้แต่ง 2 คน ให้ระบุชื่อ/นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านามของผู้แต่งทั้ง 2 คน โดยใช้คำว่า “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ให้ระบุชื่อ/นามสกุลของผู้แต่งคนแรกตามด้วย “และคณะ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “et al.” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

รูปแบบการเขียนเอกสารอ้างอิง (References)

การอ้างอิงท้ายเล่ม (References)
1. หนังสือ
ชื่อผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)./*ชื่อเรื่อง*./(ครั้งที่พิมพ์(ถ้ามี) ใส่พิมพ์ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป)./สถานที่พิมพ์:/สำนัก ///////พิมพ์.
ผู้แต่ง 1 คน เจษฎา ทองรุ่งโรจน์. (2547). *พจนานุกรมอังกฤษ-ไทย ปรัชญา*. กรุงเทพฯ: โบแดง. Yamane, T. (1967). *Statistics: an introductory analysis*. New York: Harper and Row.
ผู้แต่ง 2 คน ณัฐพันธ์ เขจรนันทน์ และไพบูลย์ เกียรติโกมล. (2547). *ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ: Management ///////Information Sys-tems*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชัน. Schiffman, L. G. & Kanuk, L. L. (1994). *Consumer Behavior*. (5th ed.). New Jer-sey: ///////Prentic-Hall.
ผู้แต่ง 3 คน ถวิล บุรีกุล, สติธร ธนานิธิโชติ และรัชวดี แสงมหะหมัด. (2562). *รายงานการประเมินสถานการณ์ ///////ความเป็นประชาธิปไตยของประเทศไทย พ.ศ. 2562*. กรุงเทพฯ: สำนักวิจัยและพัฒนา ///////สถาบันพระปกเกล้า. Mowen, John C. & Michael, M. (1998). *Consumer Behavior*. (5th ed.). New Jersey: ///////Prentice-Hall.
ผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป เอกฉัตร วิทยอภิบาลกุล, ฐานนท์ มณีนิล, ชลธิชา สุรัตนสัญญา, คเณศ รัตนวิไล, วานิช ทองเกตุ, สิริ ///////พัฒน์ รันดาเว และพล บุษยะ. (2561). *การศึกษาวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการเรียน ///////ของนักศึกษาปีที่ 1 หลักสูตรนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา*. สงขลา: มหาวิทยาลัย ///////ราชภัฏสงขลา. Lane, K. R., Crofton, C. & Hall, G. J. (1983). *Assessing needs for school district allocation ///////of federal funds*. San Francisco, CA: Jossey-Bass Publishers.
หมายเหตุ: เครื่องหมาย / คือ เว้นวรรคโดยการเคาะ 7 ครั้ง

2. เป็นกลุ่มบุคคลหรือนิติบุคคล
ชื่อผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)./*ชื่อเรื่อง*./(ครั้งที่พิมพ์(ถ้ามี) ใส่พิมพ์ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.
กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2564). *รายงานสถานการณ์สังคมและความ* *///////มั่นคงของมนุษย์ระดับประเทศ ประจำปี 2564*. กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและ *///////*ความมั่นคงของมนุษย์. Pollution Control Department. (2005). *Guidelines and Preliminary Requirements for* *///////Waste Reduction and Utilization*. Bangkok: Ministry of Natural Resources and *///////*Environment.
3. ผู้แต่งที่มีฐานันดรศักดิ์ หรือบรรดาศักดิ์
ชื่อ,/ฐานันดรศักดิ์./(ปีที่พิมพ์)./*ชื่อเรื่อง*./(ครั้งที่พิมพ์(ถ้ามี) ใส่พิมพ์ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป)./สถานที่พิมพ์:/ *///////*สำนักพิมพ์.
อนุมานราชธน, พระยา. (2515). *วัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: อมรการพิมพ์.
4. ผู้แต่งที่เป็นพระภิกษุทั่วไป
ชื่อผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)./*ชื่อเรื่อง*./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.
พระมหาเผื่อน กิตฺติโสภโณ. (2560). *โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของครอบครัวเข้มแข็งในสังคมไทย*. *///////*พระนครศรีอยุธยา: สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
5. พระภิกษุที่มีสมณศักดิ์
ชื่อผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)./*ชื่อเรื่อง*./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.
พระเทพวิสุทธิเมธี (ปัญญานันทภิกขุ). (2535). *หน้าที่ของคนฉบับสมบูรณ์ (คนดีและคุณสมบัติพิเศษ* *///////ของนักบริหาร)*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.
6. ผู้แต่งที่เป็นบรรณาธิการ
ชื่อผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./In หรือ ใน/ตามด้วยชื่อบรรณาธิการของหนังสือ (บ.ก. หรือ Eds.),/ *////////ชื่อหนังสือ*/(pp./เลขหน้าของบทความ)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.
Lane, K. R., Crofton, C., & Hall, G. J. (1983). Assessing needs for school district allocation *///////*of federal funds. In B. R. Witkin (Eds.), *Assessing needs in ed-ucation and social* *///////program* (pp. 216-217). San Francisco, CA: Jossey-Bass Publishers.
หมายเหตุ: เครื่องหมาย / คือ เว้นวรรคโดยการเคาะ 7 ครั้ง

7. หนังสือแปล

ชื่อผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)./*ชื่อหนังสือภาษาต้นฉบับ/*[ชื่อหนังสือภาษาไทย]/(ชื่อผู้แปล, Trans.)./(พิมพ์ครั้งที่(ถ้ามี))./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

เครตัน, เจมส์. แอล. (2556). *Involving Citizens in Community Decision Making: A Guidebook* /////[การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจของชุมชน] (วันชัย วัฒนศัพท์, ผู้แปล). ขอนแก่น: /////ศิริภัณฑ์ ออฟเซ็ท.

8. วารสารแบบเล่ม

ชื่อผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./*ชื่อวารสาร*,/ปีที่(ฉบับที่),/หน้าแรก-หน้าสุดท้ายของบทความ.

พระธนนันท์ ฐานุตฺตโร และบุญชนะ ทาโยธี. (2559). การบริหารงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ /////พอเพียง โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์. *วารสารวิชาการ /////ธรรมทรรศน์*, 16(1), 1-13.

Francescotti, R. (2007). Animal mind and animal ethics: an introduction. *The Journal /////of ethics*, 11(3), 239-252.

9. วารสารออนไลน์ (กรณีมีเลข DOI)

ชื่อผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./*ชื่อวารสาร*,/ปีที่(ฉบับที่),/หน้าแรก-หน้าสุดท้ายของบทความ./ /////*https://doi: xxxxxxxxx*

Rossi, R., & Nairn, A. (2022). New developments in gambling marketing: The rise of /////social media ads and its effect on youth. *Current Addiction Reports*, 9(4), /////385-391. https://doi.org/10.1007/s40429-022-00391-7

10. วารสารออนไลน์ (กรณีไม่มีเลข DOI)

ชื่อผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./*ชื่อวารสาร*,/ปีที่(ฉบับที่),/หน้าแรก-หน้าสุดท้ายของบทความ./ /////*https://www.xxxxxxxxx*

บูรณจิตร แก้วศรีมล. (2565). การให้บริการสาธารณะภายใต้แนวคิดรัฐบาลดิจิทัล. *วารสารมนุษยศาสตร์ /////และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 41(5), 84-97. https://so03.tci-thaijo.org/ /////index.php/humsujournal/article/view/256202/175573

หมายเหตุ: เครื่องหมาย / คือ เว้นวรรคโดยการเคาะ 7 ครั้ง

11. รายงานการประชุมที่มี Proceeding
ชื่อผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง./ใน/ชื่อบรรณาธิการ(บ.ก.หรือ Ed. หรือ Eds.),/(ชื่อการประชุม/ชื่อหัวข้อ ///////การจัดประชุม/ครั้งที่จัด(ถ้ามี),/วันเดือนปีที่จัด/(หน้าแรก-หน้าสุดท้าย)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.
วชิระ เสระทอง และเพ็ญณี แนรอท. (2562). การพัฒนาประชาธิปไตยสาหรับเยาวชนในโรงเรียนระดับ ///////มัธยมศึกษาสังกัดสานักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ใน ศุภ ///////วัฒนากร วงศ์ธนวสุ (บ.ก.), *การประชุมวิชาการระดับชาติ ด้านการบริหารกิจการสาธารณะยุค* ///////*ดิจิทัล ครั้งที่ 5*, 1-2 พฤศจิกายน 2562 (หน้า 593-601). ขอนแก่น: วิทยาลัยการปกครอง ///////ท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
12. รายงานการวิจัย
ชื่อผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)./*ชื่อเรื่อง*./(รายงานการวิจัย)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์..
///////สมเกียรติ ชัยพิบูลย์. (2550). *การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาศักยภาพการท่อง* ///////*เที่ยวชุมชนนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร.* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงาน ///////คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
13. วิทยานิพนธ์/ปริญญานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์/การค้นคว้าอิสระ
ชื่อผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)./*ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์*./(วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตหรือวิทยานิพนธ์ดุษฎี ///////บัณฑิต)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือชื่อมหาวิทยาลัยหรือสถาบันการศึกษา.
พระมหาบุญพิเชษฐ์ จันทร์เมือง. (2553). *การจัดการการท่องเที่ยวในพระอารามหลวงชั้นเอกในเกาะ* ///////*รัตนโกสินทร์*. (ปริญญานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. พระครูสุตรัตโนภาส (ชูศักดิ์ จนฺทธมฺโม). (2561). *รูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิต* ///////*ศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. (ดุษฎีนิพนธ์ ///////พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ฉวีวรรณ อินชูกุล. (2559). *ยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงาน* ///////*เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). ///////กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร. Cao, Z. (2017). *Research on Migrant Workers' Ability to Integrate into Cities from the* ///////*Perspective of Urban Capital Accumulation*. (Doctoral Dissertation). China: ///////Shanxi Normal University.
หมายเหตุ: เครื่องหมาย / คือ เว้นวรรคโดยการเคาะ 7 ครั้ง

14. ราชกิจจานุเบกษา
ชื่อพระราชบัญญัติหรือกฎหมาย./(วัน/เดือน/ปี)./*ราชกิจจานุเบกษา*./เล่ม/ตอนที่/หน้า.
พระราชบัญญัติโบราณสถานโบราณวัตถุศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504. (21 ///////ธันวาคม 2544). *ราชกิจจานุเบกษา.* เล่ม 118 ตอนพิเศษ 127 ง หน้า 13-17.
15. หนังสือพิมพ์หรือหนังสือพิมพ์ออนไลน์
ชื่อผู้แต่ง./(วัน/เดือน/ปี)./ชื่อคอลัมน์./*ชื่อหนังสือพิมพ์*,/เลขหน้า.
ธีรภัทร์ ภาสกรวงษ์. (3 พฤศจิกายน 2545). โรงเรียนวัด “ของดีที่มีอยู่”. *ไทยรัฐ*, 1.
16. แผ่นพับ จุลสาร และสูจิบัตร
ชื่อผู้แต่./(ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง/[แผ่นพับหรือจุลสารหรือสูจิบัตร]./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น. (2567). *หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต ///////สาขาวิชาปรัชญา* [แผ่นพับ]. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
17. เว็บไซต์
ชื่อผู้แต่./(ปีที่พิมพ์)./*ชื่อเรื่อง*./เข้าถึงได้จาก หรือ Retrieved from/http://www.xxxxxxx เข้าถึงได้จาก สำหรับเอกสารภาษาไทย และคำว่า Retrieved from สำหรับเอกสารภาษาต่างประเทศ
สถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์. (2563). *ความเหลื่อมล้ำในตลาดแรงงานไทย: ภาพจากข้อมูล ///////Labor Force Survey และประกันสังคม.* เข้าถึงได้จาก https://www.pier.or.th/ ///////abridged/2020/03/
China Connection Education Service. (2023). *Chongqing city vocational college*. ///////Retrieved from http://www.teachenglishinchina.com/index.aspx?id=1287/
18. วิกิพีเดีย
วิกิพีเดีย./(ปีที่พิมพ์)./*ชื่อเรื่อง*./วันที่สืบค้นวัน/เดือน/ปี,/จาก/http://www.xxxxxxx
วิกิพีเดีย. (2567). กรรมฐาน. วันที่สืบค้น 12 ธันวาคม 2567, จาก https://th.wikipedia.org/wiki/ ///////%E0%B8%81%E0%B8%A3%E0%B8%A3%E0%B8%A1%E0%B8%90%E0%B8%B2 ///////%E0%B8%99
หมายเหตุ: เครื่องหมาย / คือ เว้นวรรคโดยการเคาะ 7 ครั้ง

19. พระไตรปิฎกและอรรถกถา
ชื่อผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)./*ชื่อเรื่อง*./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราช ///////วิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
20. สัมภาษณ์
การสัมภาษณ์ให้ทำการอ้างอิงในเนื้อหาโดยไม่ต้องลงรายการในเอกสารอ้างอิง
หมายเหตุ: เครื่องหมาย / คือ เว้นวรรคโดยการเคาะ 7 ครั้ง

4. การอ้างอิงตาราง

รูปแบบการอ้างอิงตารางในเนื้อหา โดยระบุคำ “**ตารางที่**“ ให้จัดชิดซ้ายของหน้ากระดาษ ดังนี้

ตัวอย่าง

ตารางที่ 1 ผลความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็นของการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน สังกัดสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร

ข้อคำถาม	I	D	$PNI_{Modified}$	ลำดับ
1. ด้านนโยบายสิ่งแวดล้อมศึกษาและโครงสร้างการบริหารจัดการ	4.37	3.35	0.30	2
2. ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อม	4.32	3.34	0.29	3
3. ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน	4.30	3.48	0.24	4
4. ด้านการมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่ายสิ่งแวดล้อมศึกษา	4.34	3.32	0.31	1
รวม	**4.34**	**3.37**	**0.29**	

5. วิธีเรียงอ้างอิง การเรียงอ้างอิงใช้หลักการเดียวกับการเรียงคำในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน หรือ Dictionary ที่เป็นสากล โดยคำที่มีสะกดจัดเรียงไว้ก่อนคำที่มีรูปสระตามลำดับตั้งแต่ กก - กฮ ดังนี้

ก ข ค ฅ ฆ ง จ ฉ ช ซ ฌ ญ ฎ ฏ ฐ ฑ ฒ ณ ด ต ถ ท ธ น

บ ป ผ ฝ พ ฟ ภ ม ย ร ฤ ฤๅ ล ฦ ฦๅ ว ศ ษ ส ห ฬ อ ฮ

ส่วนคำที่ขึ้นต้นด้วยพยัญชนะตัวเดียวกัน เรียงลำดับตามรูปสระ ดังนี้

อะ อัว อัวะ อา อำ อิ อี อึ อุ อู เอะ เอ เอาะ เอา

เอิน เอีย เอียะ เอือ เอือะ แอ แอะ โอ โอะ ใอ ไอ

6. ส่วนภาพประกอบ (Figure) และส่วนตาราง (Table)

ภาพประกอบและตารางควรมีเท่าที่จำเป็น โดยพิมพ์หน้าละ 1 ภาพ หรือ 1 ตาราง สำหรับคำบรรยายตารางให้พิมพ์เหนือตารางชิดกั้นซ้าย ส่วนคำอธิบายเพิ่มเติมให้ใส่บรรทัดเดียวกัน
รูปแบบตัวอย่าง:

ตารางที่/1//ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน

xx	xx	xx
xxxx	xxxx	xxxx
xxxx	xxxx	xxxx
xxxx	xxxx	xxxx

สำหรับคำบรรยายภาพ กราฟ แผนภูมิ แผนภูมิภาพ บันทึกเป็นสกุล .JEG ให้พิมพ์ใต้ภาพชิดซ้ายกระดาษ ส่วนคำอธิบายเพิ่มเติมให้ใส่บรรทัดเดียวกัน
รูปแบบตัวอย่าง:

ภาพที่/1/องค์ความรู้ที่ได้รับ

การติดต่อโฆษณาและการสมัครสมาชิก

การติดต่อโฆษณา และการสมัครเป็นสมาชิกวารสารวิชาการธรรมทรรศน์ กรุณาติดต่อ “บรรณาธิการวารสารวิชาการธรรมทรรศน์” สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น เลขที่ 30 หมู่ 1 บ้านโคกสี ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000
http://www.tci-thaijo.org/index.php/dhammathas E-mail: sariga6116@gmail.com
เบอร์โทรศัพท์ 1) รศ.ดร.สุรพล พรมกุล 088-578-1671
2) น.ส.สาริกา ไสวงาม 085-752-1693

กำหนดการออกวารสาร

ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม
ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน
ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน
ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม

เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายลิขสิทธิ์ ผู้นิพนธ์ต้องลงลายมือชื่อในแบบฟอร์มใบมอบลิขสิทธิ์บทความให้แก่วารสารฯ พร้อมกับบทความต้นฉบับที่ได้แก้ไขครั้งสุดท้าย นอกจากนี้ ผู้นิพนธ์ต้องยืนยันว่าบทความต้นฉบับที่ส่งมาตีพิมพ์นั้น ได้ส่งมาตีพิมพ์เฉพาะในวารสารวิชาการธรรมทรรศน์เพียงแห่งเดียวเท่านั้น หากมีการใช้ภาพหรือตารางของผู้นิพนธ์อื่นที่ปรากฏในสิ่งตีพิมพ์อื่นมาแล้ว ผู้นิพนธ์ต้องขออนุญาตเจ้าของลิขสิทธิ์ก่อนพร้อมทั้งแสดงหนังสือที่ได้รับการยินยอมต่อบรรณาธิการ ก่อนที่บทความจะได้รับการตีพิมพ์

เอกสารอ้างอิง

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2567). *การเขียนอ้างอิงแบบ APA 7th*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร. (2565). *การเขียนบรรณานุกรม รูปแบบ APA 7th*. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ห้องสมุด มสธ. (2567). *ตัวอย่างการเขียนรายการเอกสารอ้างอิงตามแบบ APA 7th edition.* เข้าถึงได้จาก https://library.stou.ac.th/wp-content/files/pdf/american-psychological-association-7.pdf